A PÁRTÉLET ÉS A PÁRTMUNKA IDŐSZERŰ KÉRDÉSEI

KOSSUTH

A PÁRTÉLET ÉS A PÁRTMUNKA IDŐSZERŰ KÉRDÉSEI

A PÁRTÉLET ÉS A PÁRTMUNKA IDŐSZERŰ KÉRDÉSEI

KOSSUTH KÖNYVKIADÓ / 1973

A kiadásért felel a Kossuth Könyvkiadó igazgatója. Szerkesztette Kovács Dóra. A kötésterv Kolosváry Bálint munkája. Műszaki vezető Szécsi Andor. Műszaki szerkesztő Gyenes L. György. A szedést 1973. V. 9-én kezdték meg. Megjelent 1973. X. 19-én, 30 000 példányban. Terjedelme 28 (A/5) ív. PL 148—K—7375. Készult a Zrínyi Nyomdában (73.1486/1-2551) RO—66-os gépen, ofszet rotációs eljárással
Felelős vezető Bolgár Imre vezérigazgató

ELŐSZÓ

Pártmunkások körében egyre nagyobb az igény olyan könyvek, írások megjelentetésére, amelyek a pártépítés, a pártmunka, a pártélet kérdéseivel foglalkoznak. A Kossuth Könyvkiadó már eddig is több ilyen tárgyú könyvet jelentetett meg. Ezek egy része elvi-elméleti kérdésekkel, más része gyakorlati-módszertani tapasztalatokkal foglalkozott. E könyv — amely lényegét tekintve cikkgyűjtemény — megjelentetésével a Kiadót az a szándék vezette, hogy megfelelő válogatásban bocsássa rendelkezésre azoknak az írásoknak a gyűjteményét, amelyek a párt X. kongresszusát követő két évben a pártmunka, a pártépítés, a pártélet elvi-gyakorlati kérdéseiről megjelentek. A könyv terjedelmének korlátai természetesen megszabták a válogatás lehetőségeit. A Kiadó elsősorban olyan írások megjelentetésére törekedett, amelyek szorosan kapcsolódnak a X. kongresszus határozatainak végrehajtásához, a pártpolitikai munka színvonalának emeléséhez, módszereinek gazdagításához.

A könyv tekintélyes részében eredeti pártdokumentumok, vezető pártszervek határozatai, irányelvei, útmutatói stb., vagy az ezek alapján kidolgozott legfontosabb tartalmi, módszertani kérdésekről szóló írások találhatók. Másik részében a legidőszerűbb pártpolitikai kérdések elemzését és összefüggéseit ismerheti meg az olvasó. A legtöbb írás azokat a módszertani kérdéseket, tapasztalatokat tartalmazza, amelyek a gyakorlati pártmunka során országosan és helyi viszonylatban felhalmozódtak. Az írások, cikkek szerzői szinte kivétel nélkül nagy gyakorlattal és gazdag tapasztalatokkal rendelkező pártmunkások, akik különböző szinteken dolgoznak, főként irányító pártszervek választott tagjai, munkatársai.

A kötet két fő fejezetet tartalmaz. Az első fejezet a párttal és a pártirányítással összefüggő kérdésekről ad válogatást. A közölt írások a X. kongresszus által meghatározott politikai feladatok-

kal összefüggésben vizsgálják a pártépítés, a pártirányítás kérdéseit, a gazdasági, a politikai, az ideológiai élet területein, elvi és módszertani vonatkozásban. A könyv második fejezetében az alapszervezeti pártélettel és pártpolitikai munkával foglalkozó írások kaptak helyet. A válogatással, az összeállítással kifejezésre kívántuk juttatni azt a megkülönböztetett figyelmet is, amelyet a párt X. kongresszusa az alapszervezeteknek szentelt.

A Kiadó azzal a meggyőződéssel ajánlja e könyvet a pártszerveknek, alapszervezeteknek és minden pártmunkásnak, hogy hasznos segítőjük lesz pártépítő, politikai munkájukban.

A kiadó

I

A PÁRT, A PÁRTSZERVEK, A PÁRTSZERVEZETEK IRÁNYÍTÓ MUNKÁJA

A KÖZPONTI BIZOTTSÁG HATÁROZATÁNAK SZELLEMÉBEN*

Az utóbbi hetek, hónapok politikai eseményeit, a párton belüli és az általános közhangulatot is figyelemmel kísérve megállapítható, hogy a Központi Bizottság 1972 novemberi határozatát megértően és egyetértéssel fogadták. A pártélet különböző fórumain megvitatták a határozatból adódó tennivalókat, a megvalósítás helyi követelményeit. Megtárgyalták a határozatot a tömegszervezetek és tömegmozgalmak vezető testületeinek tanácskozásain, s a tömegkommunikáció útján a közvélemény számára is ismertté vált. Miután a határozat megismertetésének e szakaszán túl vagyunk, a tapasztalatok alapján levonhatjuk azt a következtetést, hogy mindenekelőtt a munkásosztály alapvető tömegei és a dolgozók különböző rétegei saját törekvéseik, politikai céljaik megfogalmazását, fő érdekeik kifejezését látják benne.

Mindemellett úgy gondolom, hogy a határozat propagandája nem fejeződött be. A megvalósulás és a végrehajtás egész folyamatában rendszeresen vissza kell térni rá, újból és újból magyarázva elvi-politikai lényegét. Ez a feladat elsősorban a határozat jellegéből ered.

A Központi Bizottság ezen az ülésén a munkásosztály, a dolgozó nép érdekeinek gondos mérlegelésével és figyelembevételével felmérte a X. kongresszus által megszabott feladatok megvalósulását a legfontosabb politikai, társadalmi kérdésekben. Ez adja a Központi Bizottság novemberi határozatának különös politikai jelentőségét. A párt tevékenységének, a szocialista építőmunkának egészéről és nemcsak egyik vagy másik részterületéről van szó. Ezt azért is szükséges nagy nyomatékkal hangsúlyozni, mert helyenként tapasztalható, hogy a novemberi állásfoglalást szűken vett gazdasági határozatnak tekintik. Ez hely-

* *Biszku Béla* írása. Megjelent a „Pártélet" 1973. 2. számában.

telen és a lényeg meg nem értéséről tanúskodik. A határozat egészében és részleteiben is politikai jellegű, társadalompolitikai jelentőségű, a munkásosztály érdeke áll a középpontjában, híven kifejezi a párt szövetségi politikáját, biztosítja tömegkapcsolatának erősítését. A Központi Bizottság ilyen elvi alapokról végezte a kongresszusi mérlegkészítést, a munkásosztály álláspontjáról vizsgálta és elemezte a kongresszusi határozatok végrehajtását és hozta meg döntését. Ezúttal élt a politikai döntések jogával olyan kérdésekben is, amelyekben más esetekben csupán elvi állásfoglalásra szorítkozik és a részleteket az állami, a végrehajtó szervekre bízza.

Nagyon fontos a határozat jellegének megértése, annak hangsúlyozása, hogy az — ami természetesen magában az állásfoglalásban és a referátumban is benne van — a gyakorlatban ellenőrzött és bevált, a kongresszuson elfogadott politika jobb végrehajtása érdekében született. A határozat politikai jellegét mutatja az is, hogy egyaránt kitér a nemzetközi, a belpolitikai, a gazdasági, az ideológiai, a kulturális és a pártélet fő kérdéseire. Ezek szorosan összefüggenek egymással, s a határozat ezt megfelelő módon tükrözi.

A Központi Bizottság határozatának alapgondolata a párt osztálypolitikájának következetesebb és határozottabb megvalósítása. Vonatkozik ez nemzetközi kapcsolatainkra, belső viszonyainkra, gazdaságpolitikánkra, kultúrpolitikánkra, az ideológiai életre egyaránt. Ennek az osztálypolitikának szerves tartozékaként különös figyelmet szentel a munkások élet- és munkaviszonyainak. A határozat osztályjellege azonban korántsem merül ki a munkások életfeltételeit érintő bér- és szociális intézkedésekben — bármilyen nagy jelentőségűek is ezek. Politikai tartalmát tekintve az egész határozat ezt a szellemet tükrözi: akár a gazdálkodás tervszerűségének fokozásáról, a 40—50 nagyüzem helyzetéről, akár a szövetségi politikáról vagy az ideológiai problémákról van szó. S ezt a határozat fogadtatása is érzékelteti. Nemcsak a bér- és szociálpolitikai intézkedések miatt fogadták a munkásemberek kedvezően, hanem azért is, mert jól tudják, hogy a szocialista építőmunka és tervgazdálkodás eredményeitől függ az ország jövője, népünk további jóléte.

A határozat másik alapvető gondolata a párt vezető szerepének, ellenőrző tevékenységének magasabb színvonalra emelése, a kispolgári ösztönösséget szülő spontaneitás jelenségeinek visz-

szaszorítása a társadalmi gyakorlat bizonyos területeiről. Ez természetesen szervesen kapcsolódik az előbbi alapvető törekvéshez, feltétele és biztosítéka érvényre juttatásának.

A Központi Bizottság értékelése a kongresszusi határozat végrehajtásának helyzetéről alapvetően megegyezik a munkások, a dolgozó tömegek tapasztalataival, amelyek röviden úgy összegezhetők, hogy a párt marxista—leninista politikája a gyakorlatban általában megvalósul, hazánkban eredményesen fejlődik a szocialista társadalom. Az ország tervszerűen gyarapszik, a szocialista építés sikeresen halad előre, javulnak az életkörülmények, fejlődik szocialista kultúránk és a szellemi élet. Munkánk legkritikusabb vizsgálata mellett is erre a következtetésre jutunk. Az is kétségtelen azonban, hogy bizonyos tekintetben messzebb tarthatnánk, fejlődésünkben kevesebb lehetne a zavaró, feszültségeket okozó tényező, ha a X. kongresszus határozatait következetesebben váltottuk volna valóra. Politikai jelentőségű kérdés, hogy mindezeket figyelembe véve reálisan ítéljük meg helyzetünket, és ne engedjünk sem a „lakkozásnak", sem a mindent sötéten látó szkepticizmusnak. A munkásosztály, a dolgozó nép érdekeit szolgáló politikát sohasem lehet érzelmek és hangulati elemek alapján meghatározni, ezeket mindig alá kell vetni a pártosságra épülő szigorú tárgyilagosságnak. A Központi Bizottság novemberi ülése ilyen szellemben fogta fel feladatát, és végezte el helyzetelemző munkáját, szabta meg a tennivalókat.

Ebben a szellemben állapította meg a Központi Bizottság, hogy a kongresszusi határozatok végrehajtásában elmaradás van, sőt, helyenként a végrehajtás nem a kívánt irányban és módon történik. Kádár elvtárs a következő szavakkal összegezte ezzel kapcsolatban a Központi Bizottság álláspontját: „Az elmúlt két év nagy munkában telt el, és a mérleg jelentős eredményeket mutat. Ugyanakkor a kongresszusi határozat végrehajtása során problémák is adódtak... Találkoztunk a beruházásokkal összefüggő ismert problémákkal, költségvetési gondokkal, az ország fizetési mérlegének nehézségeivel, ár- és bérproblémákkal, a jövedelemarányokkal kapcsolatos kérdésekkel, ideológiai és politikai problémákkal. Hangsúlyozni szeretném azonban, hogy mindezek a nagyobb és kisebb problémák, hiányosságok, hibák nem a kongresszus határozatának nyomán, hanem a kongresz-

szusi határozat nem mindenben kielégítő végrehajtása miatt keletkeztek."

A különböző jelenségek vizsgálatánál a tények megállapításán túlmenően természetesen azt is vizsgálnunk kell, hogy azokat milyen okok idézik elő, mire vezethető vissza keletkezésük. Csak így tudjuk őket megszüntetni, és csak így érvényesíthetjük a párt részéről szükségszerűen felvetődő politikai felelősséget. Megoldásra váró gondjaink forrásai részben objektívek, a szocialista építés hosszabb távon megoldható problémáinak körébe sorolhatók. Ilyenek például a termelőerők nagyobb ütemű fejlesztése, az ipar struktúrájának és termékösszetételének további javítása, a lakáskérdés és más szociálpolitikai problémák. Másrészt rövidebb lélegzetűek, melyek megoldása közvetlenül a dolgozó emberek ma végzett munkáján, rajtunk múlik.

Ami az objektív okokat illeti, azt is mondhatnám, hogy ezekkel mindig, ezután is számolni kell. A szocializmust meghatározott gazdasági-politikai adottságok mellett építjük, amelyeknek hatását a legjobb igyekezet mellett sem tudjuk teljes pontossággal előre látni. Legyünk tekintettel arra is, hogy a szocializmust nem elszigetelten építjük, hanem meghatározott nemzetközi környezetben, amelynek hatása alól szintén nem vonhatjuk ki magunkat.

Az objektív tényezők közé sorolhatjuk azt is, hogy belső társadalmi viszonyaink sem ellentmondástól mentesek. Igaz, hogy az alapvető szocialista érdekeket tekintve társadalmunk belső szerkezete egységes, de ezen belül léteznek különféle sajátos osztály-, réteg- és egyéb érdekek, amelyek nem pontosan és főleg nem automatikusan esnek egybe a párt politikájában megfogalmazott általános össztársadalmi szocialista célokkal. Legtöbbször ebből származnak azok a szubjektív törekvések, amelyek egyik vagy másik kérdésben a párt politikájától eltérő magatartásban, s az ebből eredő cselekvésben nyilvánulnak meg.

Mindezek mellett vannak saját munkánknak is fogyatékosságai, amelyek nem szükségszerűen következnek fejlődésünk általános feltételeiből, s amelyeknek megfelelő körültekintéssel, jobb szabályozással, gondosabb ellenőrzéssel, politikusabb és szakszerűbb munkával elejét lehet venni. Persze, erre is el lehet mondani, hogy a legtökéletesebb munkánál is lehet még tökéletesebbet, jobbat végezni, és soha nem lesznek olyan állapotok, amikor minden hibától és fogyatékosságtól mentesek leszünk.

Társadalmunkban kitermelődhetnek különféle ellentmondások, de azoknak nem kell szükségszerűen kiéleződniük. A szocializmus politikai mechanizmusának abban a rendszerében, amelyben a marxista—leninista párt következetesen betölti vezető szerepét, ezek az ellentmondások időben megoldást nyernek. Éppen ebből a megfontolásból fordított a Központi Bizottság novemberi határozata olyan nagy figyelmet pártunk vezető szerepének következetes érvényesítésére.

A párt vezető szerepének erősítésével kapcsolatban a Központi Bizottság abból az alapvető tényből indult ki és azt szögezte le újból, hogy a X. kongresszus a társadalmi élet minden területére olyan politikát határozott meg, amely a marxizmus—leninizmus tudományos elméletére épül, osztálypolitika, hűen kifejezi a munkásosztály és valamennyi dolgozó érdekeit, megfelel a hazai és internacionalista követelményeknek. Ennek a politikának több mint másfél évtizedes kipróbált múltja van, és ami a legfontosabb, egyetértésre és követésre talál a munkásoknál, parasztoknál, értelmiségieknél, a szocialista célokért dolgozók nagy többségénél.

A párt vezető szerepe erősítésének alapvető követelménye most az, hogy következetesebben szerezzünk érvényt minden területen politikánknak. A pártban, az állami, társadalmi szervek és intézmények tevékenységében magasabb színvonalra emelkedjen a szervező, ellenőrző munka, és azt sokkal jobban hassa át a kongresszus határozatainak szelleme. Minden felelős poszton dolgozó vezető munkájának kritériuma: hogyan szerez érvényt a maga területén a Központi Bizottság határozatának, képes-e dolgozni érte vagy sem. A döntés után nem lehet helye ingadozásnak, kétértelműségnek, nem lehetünk elnézőek az ilyen magatartással szemben, mert a végrehajtás halasztása új feszültségeket teremt. Egységesebb és határozottabb legyen a cselekvés e politika gyakorlati megvalósításában! — ma mindenekelőtt ezt várják a munkások, a dolgozó emberek a párttól.

A dolgozó embereknek általában nem a politika helyességével kapcsolatban vannak fenntartásaik vagy kételyeik. Inkább a megvalósulás következetlenségét teszik szóvá, és ilyen vonatkozásban vannak igényeik — és hozzátehetem, a legtöbbször jogosan — a párttal, az állami, társadalmi szervekkel szemben. A mi feladatunk ezzel kapcsolatban nem lehet más, mint megfelelni a jogos igénynek, és nagyobb következetességgel érvényt

szerezni saját politikánknak. A párt számára óriási erő az a bizalom és az a közszellem, amely politikánk következetesebb végrehajtásáért száll síkra. Ez az erő működik, gazdálkodjunk jól vele.

A pártra ma elsősorban az a feladat hárul, hogy határozottabban érvényesítse a politikai felelősséget mindenkivel szemben, akin politikájának végrehajtása múlik.

Pártunk céltudatosan adott teret a vitáknak, a vélemények ütköztetésének. A politika alakításában, mint mindig, a jelen helyzetben is figyelembe kell venni az emberek véleményét, a dolgozó tömegek hangulatát, a párt azonban sohasem alakíthatja politikáját kizárólag hangulati elemek hatására. Pártunk számára a politikában az elsődlegesen meghatározó a munkásosztály objektív érdeke, és éppen ezen az alapon számol a különböző szubjektív tényezőkkel.

Miután ebben a szellemben megszületett a Központi Bizottság novemberi állásfoglalása, úgy vélem, most a viták szerepe az eldöntött kérdésekben objektíve csökkent, illetve módosult, és semmiképpen sem zavarhatják a végrehajtásban, a gyakorlati munkában megnyilvánuló cselekvési egységet. Ebben az értelemben kell hogy erősítsük pártunkban a demokratikus centralizmust. Ez a legfontosabb szervezeti biztosítéka most is a határozatok eredményes végrehajtásának. Szeretném ezzel kapcsolatban hangsúlyozni, hogy a demokratikus centralizmus erősítését az eddigiekhez hasonlóan most is csak lenini módon értelmezhetjük. Ez pedig megköveteli a két oldal egységének, kölcsönös feltételezettségének számbavételét. Jelenleg is abból indulunk ki, hogy nem lehet az egyik oldalt a másik rovására fejleszteni.

Úgy vélem, nem felesleges éppen most hangsúlyozni ezt. Azért sem, mert úgy tűnhet, mintha a határozatok következetesebb, fegyelmezettebb végrehajtásának megkövetelése, határozottabb előtérbe állítása a centralizmus egyoldalú erősítését jelentené. Kétségtelen, ebben a vonatkozásban a centralizmus most a korábbinál nagyobb hangsúlyt kap, de téves lenne azt hinni, hogy ez háttérbe szoríthatja a demokratizmust, és a centralizmus erősítése megoldható a demokratizmus fejlesztése nélkül. Csak a kettő együttes fejlesztésével biztosítható a párt határozatainak megvalósulásához szükséges cselekvési egység.

A vitáknak nyilván a végrehajtás szakaszában is megvan a

nélkülözhetetlen és fontos szerepük, arra azonban ügyeljünk, hogy nem odázhatják el a már cselekvésre érett feladatok gyakorlati megvalósítását. A Központi Bizottság által eldöntött kérdésekről természetesen nem lehet folytatni a vitát. A figyelem most a vitában is a megértetés, a tudatos cselekvés, a megvalósítás hogyanjára irányuljon, a tervek elkészítését segítse, az ellenőrzést, a megvalósítást szolgálja. A pártdemokrácia meghatározott elemeinek előtérbe kerüléséről van tehát szó, azokról amelyek lehetővé teszik a párttagok minél szélesebb körének bevonását a határozatok végrehajtásába és ellenőrzésébe, fokozva aktivitásukat és felelősségüket. Semmi sem pótolhatja a párttagságnak és rajtuk keresztül a dolgozók millióinak fokozott aktivitását, tudatos cselekvését politikánk eredményes megvalósításában. Minden alkotó-teremtő erő fokozott munkájára, felelősségére szükség van, ezt pedig továbbra is csak a párton belüli demokratikus centralizmus útján bontakoztathatjuk ki.

A demokratikus centralizmus erősítése jobban előtérbe állítja egész pártunkban a kommunista nevelést, a párt tagjainak szigorúbb morális és politikai megítélését. Ezen keresztül juthatunk előre társadalmunk közgondolkodásának és erkölcsi arculatának szocialista fejlesztésében. A Központi Bizottság novemberi határozatában jelentőségének és súlyának megfelelő helyet kapott ez a kérdés is. Ez részben tükrözi a közmorál szocialista jellegének fejlődését, az immorális jelenségek szigorúbb megítélését, másrészt kifejezője annak is, hogy az utóbbi időben a negatív jelenségek társadalmunk bizonyos köreiben és ennek hatásaként a párttagok egy részénél fokozottabban jelentkeztek.

A megnövekedett helyi önállóság kétségtelenül szélesebb teret és lehetőséget nyújtott a hatalommal való visszaélésre, és ami ezzel sok esetben rokon, a hatalom érvényesítésének elmulasztására, ami szintén nem szolgálja a munkásosztály érdekeit. A különböző érdekek hasznos érvényesítésének tágabb tere egyúttal lehetőséget nyújtott arra is, hogy helyenként a szűkebb érdekeket a közérdek rovására állítsák előtérbe. E lehetőségeknek azonban nem szükségszerűen kellett és kell valósággá is válniuk. Ha a politikai gyakorlatban kellően számolunk velük és nagyobb teret adunk az ellenük folyó harcnak, nem realizálódhatnak.

Ezeknek a jelenségeknek a megszüntetése, az ellenük folyó harc pártunkban természetesen nem most veszi kezdetét. Kü-

lönösen nagy figyelmet kaptak a múlt év nyarán a Politikai Bizottságnak a párttagsághoz intézett levele nyomán. De visszaszorításukban elért kezdeti eredményeink nem feledtethetik, hogy pártunknak e tekintetben is viszonylag hosszan tartó és szívós harcra kell berendezkednie.

A lezajlott beszámoló taggyűlések és az ezekhez kapcsolódó személyes beszélgetések a párttagokkal is jól példázzák, hogy a törődés az egyes emberek gondjaival, problémáival milyen alkotó munkát teremt, és ezen keresztül mennyire jellemformáló erő. A kommunista magatartás senkinek sem veleszületett tulajdonsága, hanem hosszadalmas, türelmes ráhatásoknak és harcnak az eredménye. Ezt a harcot mindenkinek meg kell vívnia saját magában, és esetenként a családon belül is, de az eredmény alapvetően csak a kommunista kollektíva munkájának lehet a gyümölcse. Az emberek és jelen esetben a párttagok nemcsak azt várják, hogy megfelelő feladatokkal lássák el őket, hanem azt is, hogy időben felfigyeljenek és rámutassanak munkájuk értékére vagy hiányosságaira. Ebből tudnak okulni, hogy min kell változtatniuk. S ez a változás egyben fejlődésük útja is. A kommunista kollektíva nevelő erejének köréből senki, egyetlen párttag sem vonhatja ki magát, bármilyen poszton is végzi munkáját.

A kommunista magatartás és eszmeiség jelentősége most még nagyobb, mint korábban volt. Éppen a társadalmi változások hatásaképpen kifejlődött nagyobb önállóság, aktivitási lehetőség hozta ezt magával. A kommunista nevelés magasabb színvonalra emelése pártunkban elválaszthatatlan az általános politikai feladatoktól, annak szerves tartozéka és csak azzal együtt valósulhat meg.

A kommunista magatartás megítélésének sokféle összetevője van. Vannak bizonyos alapnormák, amelyek minden párttagra kötelezőek. Ezek közül is, úgy gondolom, két dolgot mint rendkívül időszerűt ki kell emelni: a nép szolgálatának szerény vállalását, és a párt politikája melletti kiállást. A kommunistát is megilleti ugyanaz a javadalmazás, amely minden más állampolgárnak kijár becsületesen végzett munkája után. Ezt meg is kell követelni, a hátrányos megkülönböztetés igazságtalan. De a nép szolgálata soha nem lehet fizetés, javadalmazás kérdése. S aki a nép szolgálatát forintban és ellenszolgáltatásokban méri és ehhez igazítja erőfeszítéseit, ennyiben fejti ki energiáját an-

nak semmi köze a kommunistákhoz, az gondolkodásában megmaradt kispolgárnak.

Ami pedig a párt politikája melletti kiállást illeti, a szavak és a tettek egységét hangsúlyoznám mindenekelőtt. A kiállás hiánya a párt politikája mellett még sok párttagnál fellelhető; hányszor előfordul, hogy demagóg ellenzékiesség, olykor ellenséges hírverés, kispolgári nacionalizmus és cinizmus zavartalanul fertőzhet anélkül, hogy visszautasításra, leleplezésre találna! De nemcsak az ideológia frontján tapasztalható ez az ún. „szégyenkezés", a „ne szólj szám, nem fáj fejem" elkényelmesedett emberek „életbölcsessége". Nem kevésbé jelentékeny a megnyilvánulása olyan esetekben, amikor a társadalmi érdekek szenvednek csorbát, amikor a bürokratizmus, a hanyagság és a nemtörődömség okoz súlyos károkat a közösségnek, amikor nyilvánvaló a párt politikájának megsértése.

Azt is meg kell mondani, hogy nem elég csupán szavakban „hitet tenni" a párt politikája mellett. Tenni is kell érte, és e tekintetben különösen magas követelményeket állítunk a vezető posztokon dolgozó kommunisták elé. Olyan tettek sokaságára van szükség, amelyekben realizálódnak a kongresszuson meghatározott politikai célok, amelyek a Központi Bizottság határozatának szellemét tükrözik.

Pártunk több százezres tagsága a kommunista eszmeiség, a párt politikájának szellemében él és végzi munkáját. Önzetlenül szolgálja a munkásosztály, a nép ügyét, nagy részük kemény harcokban megedzett, politikailag és szakmailag hozzáértéssel látja el feladatát. Annál kirívóbb, ha akadnak olyanok, akik ezzel ellentétes módon élnek és viselkednek. Annál kevésbé lehetünk elnézőek az ilyen jelenségekkel szemben, mivel ezek a párttagokon keresztül a pártszervezeteket és közvetve a pártot kompromittálják.

A párt politikája milliók akarata, ügye, megvalósulása milliók cselekvésében ölt testet. A milliókat azonban meg kell szervezni, az általános célokat az egyes üzemek, egységek, az egyes emberek számára napról napra, újra meg újra meg kell fogalmazni. S megfelelő feltételeket is kell biztosítani, hogy tevékenységük a kitűzött célokra irányuljon.

A párt politikája a társadalmi munkamegosztás különböző láncszemeiben tevékenykedő szervek, intézmények útján jut el a tömegekhez és válik történelmet formáló cselekvéssé. Éppen

ezért a Központi Bizottság határozatának végrehajtásában különösen fontos szerepük van az állami, gazdasági, vállalati, intézményi irányító posztokon dolgozó vezetőknek, kommunistáknak és pártonkívülieknek egyaránt. Őket különös felelősség terheli a párt politikájának, határozatainak megvalósításáért.

A Központi Bizottság novemberi határozatának végrehajtásához számos országos irányító állami és társadalmi szerv hozzákezdett. A Minisztertanács munkatervet készített, amelyben konkretizálta a határozatból adódó állami, kormányzati feladatokat. Hasonló tervek készülnek a pártszerveknél is, és több fontos intézkedés látott már napvilágot. A pártszervezeteknek most az az alapvető feladatuk, hogy a kommunisták mozgósításával, javaslataik kikérésével a legmesszebbmenőkig segítsék az állami, gazdasági vezetőket a tennivalók pontos és konkrét meghatározásában, politikai tekintélyük latbavetésével álljanak a jó kezdeményezések, elhatározások mellé és minden erővel segítsék azok megvalósulását. Megfelelő hozzáértéssel és politikai belátással, nem utolsósorban kellő türelemmel döntsék el: mi az, amiben hosszabb távon lehet előrejutni, és mi az, amiben belátható időn belül kell tenni, vagy amiben azonnal szükséges cselekedni. A politikai stabilitás, a nyugodt, de nem tétlenkedő, alkotó cselekvésben kifejeződő légkör biztosítása — minden pártszervezetünk számára elsőrendű kötelesség.

Az elkövetkezendő hetekben, hónapokban egymást követik majd a politikai események. A Központi Bizottság határozatát tárgyaló taggyűlések lezajlottak, folynak a pártnapok, a beszámoló taggyűlések, most következnek a termelési tanácskozások, termelőszövetkezeti zárszámadások, majd pedig a tanácsválasztások. Ezek mindegyikének megvan a maga funkciója a Központi Bizottság határozatának propagálásában, végrehajtásában. E fórumok lehetőséget nyújtanak arra, hogy mozgósítsuk azt a nagy erőt, amelyet a párt, a munkásosztály, a szocialista célok megvalósításán munkálkodó tömegek képviselnek. Ez az erő eddig is megvalósította építőmunkánk valamennyi nagy feladatát, s a jövőben is képes lesz megoldani azokat.

A PÁRTÉPÍTÉS NÉHÁNY IDŐSZERŰ KÉRDÉSE, A MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT TEVÉKENYSÉGÉBEN*

A magyar nép a X. pártkongresszuson megerősített politikai cél megvalósításáért, a szocialista társadalom teljes felépítéséért dolgozik. Pártunk politikája a dolgozó nép túlnyomó többségének aktív támogatását élvezi.

A széles körű bizalom abból fakad, hogy a párt következetes marxista—leninista osztálypolitikát folytat, a munkásosztály érdekei alapján cselekszik, azaz kifejezi minden jelentős társadalmi osztály és réteg fő törekvéseit. A párt politikája mindenekelőtt a munkásosztályra támaszkodik, arra a társadalmi erőre, amely a fő hordozója a szocializmus eszméjének, politikai céljainak és erkölcsének. A munkásosztály a társadalom vezető osztálya, elsősorban ő érdekelt a hatalom védelmében és erősítésében. Szervezettségénél, politikai tudatosságánál, szilárdságánál és fegyelménél fogva a szocialista rendszer legfőbb társadalmi bázisa. A társadalmi termelés legelőrehaladottabb ágában foglal helyet, ezért tevékenysége meghatározó az egész társadalom fejlődése szempontjából. A párt forradalmi jellegének biztosítása szempontjából ezért nagy jelentőségű kérdés a párt összetételének, mindenekelőtt a munkások (fizikai munkások) párton belüli számarányának alakulása. A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága céltudatosan törekszik arra, hogy tagságának összetétele összhangban legyen a párt forradalmi élcsapatjellegével.

Pártunk kongresszusai rendszeresen foglalkoztak a párttagság növekedésének és összetételének a kérdéseivel, és fontos határozatokat hoztak. Így 1970 novemberében a X. pártkongresszus többek között megállapította: „a párt szervezeti fejlődése az elmúlt években kielégítő volt. Az MSZMP a kommunizmus eszméjéért küzdők három nemzedékét tömöríti, s ezek nagy harci tapasztalatot és tettrekészséget testesítenek meg. A pártépítés során ezután is az a feladat, hogy a munkában élenjáró fizikai és szellemi dolgozók köréből nyerjünk új harcosokat. Megkülönböztetett figyelmet kell fordítani a párt munkásjellegének

* *Jakab Sándor* írása.

erősítésére, az ipari munkások és más fizikai dolgozók legjobbjainak kommunistává nevelésére és a pártba való felvételére. Erősíteni kell a nők és a fiatal nemzedék soraiban folyó pártépítő munkát is."

Két évvel a kongresszus után, 1972 novemberében pártunk Központi Bizottsága megvizsgálta, hogyan halad a kongresszusi határozatok végrehajtása. Megállapította, hogy a párt politikailag egészségesen fejlődik, a tagfelvételi munkán azonban van igazítanivaló. A X. kongresszus után nemkívánatos mértékben felgyorsult a taglétszám növekedése. Míg a IX. és a X. kongresszus között évenként 3,3%-os volt a növekedés, ez az ütem a X. kongresszus után elérte az évi 4,65%-ot. A fizikai munkás párttagok számának emelkedése viszont nem volt arányos ezzel az átlagos növekedéssel. A Központi Bizottság — a kongresszusi határozatok szellemében — úgy foglalt állást, hogy a tagfelvételi munkában, az összetétel szempontjából is erősíteni kell a párt munkásjellegét. Elsősorban a munkások, továbbá a szövetkezeti parasztok, a műszaki értelmiségiek legjobbjait kell párttaggá nevelni és a pártba felvenni. Ezen belül is külön figyelmet fordít a nők és a fiatalok nagyobb arányú felvételére. Továbbá hangsúlyozza, hogy magasabb színvonalra kell emelni az eszmei-politikai nevelő munkát, nagyobb követelményeket kell támasztani a tagfelvételnél és a párttagokkal szemben is. Pártépítő munkánk fő irányát jelenleg ez a határozat szabja meg.

*

Az MSZMP a tagfelvételi munkájában is abból az alapvető lenini tanításból indul ki, hogy a párt nem lehet öncélú szervezet, hanem eszköz a munkásosztály politikai céljainak megvalósítására. Egész működését, szervezeti rendjét, összetételét ez az elvi alapállás határozza meg. Ily módon a tagfelvétel és az egész pártépítő munka alá van rendelve a mindenkor adott konkrét politikai szükségletnek.

Történelmileg visszatekintve megállapítható, hogy pártunk taglétszámának alakulásában, tagfelvételi munkájában mindenkor a politikai célszerűség volt a meghatározó. Ezt mutatják a háború utáni évek is, amikor a felszabadulást követő néhány év alatt az illegalitásból kilépő kommunista párt több százezres taglétszámmal rendelkező tömegpárt lett. A hatalomért folyó harc

rákényszerítette a pártot, hogy viszonylag szélesre tárja kapuit, sőt időnként tagtoborzást is szervezzen. Elvileg a politikai egyetértés alapján — a kizsákmányolók kivételével — bárki tagja lehetett akkor a pártnak. A létszámnövekedést gyorsította a szociáldemokrata párttal folyó versengés, majd az egyesülés, amikor a párt tagjainak száma meghaladta az 1,1 milliót (az ország lakosságának kb. 12%-át). A párttagok többségét a munkások, a dolgozók legjobbjai alkották, de jelentős számban voltak soraiban kispolgári elemek is.

A két munkáspárt egyesülése után, a politikai hatalom kivívásával ez a felduzzadt taglétszám hátráltatta a politikai feladatok eredményes megoldását, a párt tömegbefolyásának erősítését; a párt és a tömegek közötti határok elmosódásával fenyegetett. Az 1948—1949-ben végrehajtott tagfelülvizsgálat után 880 000-re csökkent a taglétszám, és kisebb-nagyobb eltérésekkel ezen a szinten maradt 1956-ig. Ezekben az években tehát pártunk végig nagy létszámú, szociális összetételében a társadalom struktúráját megfelelően tükröző tömegpárt volt. Az ismert politikai hibák azonban gyengítették a párt erejét, a tömegekre gyakorolt politikai befolyását, kedvezőtlenül hatottak a nevelő munkára; az éles politikai fordulatok bizonytalanná tették a párttagságot, visszafogták harckészségét, aktivitását.

Az MSZMP az ellenforradalom elleni harcból tagjai számát tekintve megfogyatkozva, de összetételét tekintve minőségileg megerősödve került ki. 1957 végére kialakult 400 000 fős párttagság eszmeileg, politikailag egységesebb és szilárdabb lett. A mezőgazdaság szocialista átszervezése és a szocialista építés sikerei nyomán az 1960-as években a párt taglétszáma kiegyensúlyozott politikai légkörben, egészséges ütemben (évi 3,5%) fejlődött. Az utóbbi két évben ez az ütem felgyorsult és ma a taglétszám eléri a 730 000 főt. Az összetételt tekintve — részben a munkásosztályon belüli átrétegződés felgyorsulása, részben a párt politikai befolyásának erősödése következtében — lényegesen megnövekedett a szellemi, alkalmazotti dolgozók aránya.

Jelenleg Magyarországon a fizikai munkások közül minden tizenkettedik, a szakmunkások közül pedig minden nyolcadik tagja az MSZMP-nek. Ha tekintetbe vesszük, hogy az országban a munkáslétszám az utóbbi 10—15 évben növekedett nagy arányban, és hogy folyamatos átrétegződés megy végbe, akkor

ez a munkásarány a pártban jelentős eredménynek tekinthető. A munkásoknak a pártban való ilyen mértékű — számszerű — részvételével biztosíthatjuk a politikai és eszmei befolyást a munkásosztály egészére. A számok azt is mutatják, hogy a pártban mindenekelőtt a munkásosztály legműveltebb rétegei vannak képviselve (a munkás párttagok 71,5%-a szakmunkás). Ezek a munkások a legbefolyásosabbak az üzemekben, nagy tekintéllyel rendelkeznek és a termelésnek is ők a legdöntőbb tényezői.

*

Az MSZMP a munkásosztály élcsapata és egyidejűleg tömegpárt; tagsága átfogja a társadalom egészét. A fizikai munkások párton belüli száma összhangban van a fejlődés természetes követelményeivel, megfelelő erőt, támaszt jelentenek a párt előtt álló politikai feladatok megoldásához. A tagság összetételében jelzett kedvezőtlen tendencia abból adódik, hogy a fizikai munkásoknál nagyobb számban kerültek felvételre alkalmazotti, adminisztratív, szellemi dolgozók. Ez nemcsak a párt szociális összetétele szempontjából negatív jelenség, de azért is, mert a munkások felvételénél is a mérce leszállítását eredményezheti. A statisztikai arányok egyensúlyban tartása ugyanis a pártszervezeteket a munkások közötti tagfelvétel erőteljesebb szorgalmazására ösztönzi.

A szellemi és alkalmazotti dolgozók megnövekedett aránya a tagfelvételnél ugyanakkor számos pozitív tendenciát is jelez. Kifejezi a politikai viszonyok stabilitását, a párt politikájával való széles körű társadalmi egyetértést. Mutatja, hogy pártunk figyelemmel van a társadalom minden dolgozó rétegének sajátos érdekeire, és mentes a politikai szektarianizmustól.

A taglétszám-növekedés gyors üteme és a szociális összetétel jelzett változása azonban mégsem kívánatos, mert hosszabb távon károsan befolyásolhatja pártunk élcsapatjellegét, vezető szerepének következetes érvényesítését. Tudatában vagyunk annak, hogy a kommunista pártok szociális és politikai összetétele, tagjainak ideológiai felkészültsége, magatartása, közéleti példamutatása az alapvető kérdések közé tartozik. Megkülönböztetett figyelmet követel ez a szocialista építés viszonyai között, amikor a kommunista pártok kormányzó pártokká válnak.

A társadalom politikai életében vezető szerepet betöltő párt összetétele nagymértékben befolyásolja az uralkodó politika jellegét és a politika megvalósulásának következetességét. A párt politikájának gyakorlati végrehajtásánál előforduló következetlenségek és torzulások rendszerint — közvetlenül vagy közvetve — összefüggnek a szociális összetétel tényével is. Ezzel magyarázható, hogy pártunk ma nagy figyelmet szentel ennek a kérdésnek; idejében fel kívánunk lépni a negatív tendenciák ellen, hogy leküzdjük azokat, hogy a munkásarány csökkenésének megállításával, később pedig megfordításával erősítsük a párt élcsapatjellegét.

*

Az MSZMP szociális összetételét tekintve a munkásosztály, a dolgozó nép pártja, tagjai között a társadalom minden dolgozó osztálya, rétege képviselve van. Ebből azonban semmi esetre sem vonhatjuk le azt a következtetést, hogy osztályjellegét tekintve megszűnt a munkásosztály pártja lenni.

A párt tagságának szociális összetétele és osztályjellege között természetesen szoros összefüggés van. Ez azonban nem mechanikus kapcsolat, az összetétel nem automatikusan és közvetlenül határozza meg a párt politikájának osztályjellegét. Az osztályjelleg szempontjából végső fokon a marxista—leninista elveken alapuló politikai célok és azok gyakorlati realizálása a döntő. A kialakított politikai elvek és a megvalósuló politika viszont megint csak nem választható el attól, hogy milyen a párt szociális összetétele. Minél jobb a párton belül a munkásarány, annál kedvezőbbek az osztálypolitika társadalmi feltételei, mert a munkások viszik be közvetlenül a pártba az osztály szellemét. A párt politikája bizonyos vonatkozásokban feltétlenül visszatükrözi azokat a létfeltételeket, amelyek között tagjai élnek. Ily módon a kedvezőtlen szociális összetétel különféle, a munkásosztály politikai céljaitól, világnézetétől eltérő tendenciáknak objektív forrásává válhat. Az alapvető érdekek egybeesése ugyanis nem zárja ki, hogy a párt tagjai elkerülhetetlenül magukkal ne hozzák osztályuk, rétegük sajátos érdekeit, törekvéseit, hangulatait, szokásaikat stb. Ezzel a tényezővel, mint realitással egy marxista—leninista pártnak feltétlenül számolnia kell. A párt osztályjellegének erősítése ezért egyrészt körülte-

kintő szabályozást igényel a szociális összetétel alakulásában, másrészt megfelelő elvi politikai, ideológiai munkát, a pártegység szüntelen erősítését követeli.

A párt szociális összetételének vizsgálatánál tekintettel kell lennünk azokra a mélyreható változásokra, amelyeket az utóbbi évtizedekben a szocialista forradalom és a tudományos-műszaki fejlődés idézett elő a társadalmi viszonyokban, különösen a munkásosztály soraiban. A társadalmi mobilitás felgyorsulása legnagyobb mértékben a munkásosztályt érintette. Mintegy 300 000-re tehető azoknak a volt munkásoknak a száma, akikből a társadalmi élet különböző vezetői, tisztségviselői lettek, akik zömmel mint értelmiségiek, szociális létfeltételeiket tekintve, megszűntek munkások lenni. A szocialista értelmiségnek ez a része eszmeileg, politikailag a munkásosztályhoz tartozik, döntő szerepet játszik politikai céljaink megvalósításában. Bármilyen jelentős is azonban politikai szempontból e volt munkásréteg szerepe, konkrét létfeltételeikből fakadó sajátos érdekeik objektíve nem esnek egybe a munkásosztály érdekeivel, érdekkülönbségek is léteznek közöttük, amelyek bizonyos ellentmondásokat szülhetnek. Általában persze éppen ez a réteg tud leginkább felülemelkedni — szocialista tudatosságánál fogva — a szűkebb, sajátos érdekein.

A társadalmi mobilizáció hatása még erőteljesebben megnyilvánul a munkásosztály számszerű fejlődésében, amelynek során tömegesen kerültek paraszti, kispolgári elemek a munkásság soraiba. Magyarországon a munkások és alkalmazottak tekintélyes hányada, mintegy fele-kétharmada 15—20 éve dolgozik munkásként, egyötöde pedig 10 éve. A munkásoknak több mint a fele, a szakmunkásoknak 36%-a, a betanított munkásoknak 60%-a és a segédmunkásoknak kétharmada parasztszármazású. S bár a munkásosztály homogenizálódása, eszmei-politikai fejlődése az utóbbi évtizedben jelentősen fejlődött, mégsem lenne helyes a társadalmi eredet szerinti rétegződést ebből a szempontból figyelmen kívül hagyni. Ma is időszerűek Lenin szavai: a munkást soha nem választotta el kínai fal a régi társadalomtól.

Pártépítő munkánk szempontjából e folyamatokból olyan következtetést kell levonnunk, hogy fokozott jelentősége van a munkások közötti szocialista szellemű nevelő munkának, mindenekelőtt a társadalmi-politikai gyakorlatba való aktív bevo-

násuk útján. De fontos következtetések adódnak a munkások közötti tagfelvétel ütemére, számszerűségére és arra vonatkozóan is, hogy elsősorban mely munkásrétegek pártba való felvételét tartsuk különösen fontosnak.

A munkáslét önmagában természetesen még senkit nem tesz alkalmassá a párttagságra, hiszen a munkásosztály sem mentes a különféle kispolgári eszmeáramlatok, ideológiák hatásától. De ez a hatás jóval alul marad a más osztályokra és rétegekre gyakorolt hatásnál, amelyek szintén szocialista viszonyok között élnek. A nagyüzemi viszonyok ma is a legkedvezőbb feltételeket jelentik az egyén politikai fejlődése számára. Az elmúlt évek politikai gyakorlata ismételten megerősítette azt az eddig is ismert tényt, hogy a párt politikájának és egész tevékenységének legfontosabb társadalmi bázisa a munkásosztályon belül is a nagyüzemi munkásság. Ha csak az ország 50 nagyvállalatát tekintjük, itt dolgozik az iparban foglalkoztatottak 43%-a, innen származik az ipari termelés mintegy 55%-a, az ipari export csaknem kétharmada. Ezért is veti fel pártunk napjainkban, hogy a munkásosztály, mindenekelőtt a szocialista nagyiparban dolgozó nagyüzemi munkásság megfelelő súllyal vegyen részt államunk irányításában, minden kérdésben — mind az ország, mind munkahelye ügyeiben — hallassa szavát, hogy anyagi értelemben egyre fokozottabban legyen élvezője az ország gyarapodásának.

A munkásosztályon belül a nagyüzemi munkások általában élen járnak a szocialista tudatosságban, a politikai aktivitásban, a közéleti érdeklődésben, a fejlődést segítő kritikai szellemben is. Mindezek alapján a párt, amikor az egész osztály és a társadalom érdekében fogalmazza meg a szocialista építés célkitűzéseit, annak elsősorban a legöntudatosabb rétegére, a politikailag legaktívabb osztagára támaszkodik.

*

A társadalom különböző rétegei (a fiatalokat és nőket kivéve) a lakosságban elfoglalt számarányukat tekintve, a fizikai munkásokat meghaladó mértékben vannak képviselve a pártban. Ebből természetesen nem következik — mint ezt más vonatkozásban már megállapítottuk — a párt osztályjellegének megváltozása. Pártunkban — mint minden marxista pártban — törvény,

hogy szociális szempontból bármilyen réteghez is tartozzanak a párttagok, a munkásosztály világnézeti és politikai álláspontja alapján kell állniuk. Ezt objektíve lehetővé teszi a szocialista termelési viszonyok uralkodóvá válása, létfeltételeik közeledése, az alapvető szocialista érdekek közössége. E változások a társadalmi élet minden szférájában kedvező alapokat teremtettek a munkásosztály politikai céljaival, eszméivel való azonosuláshoz. Ez az azonosulás azonban nem automatikusan megy végbe, intenzitását nagymértékben befolyásolja ezen rétegek világnézeti, politikai tudatossága.

A gyakorlatban ezzel kapcsolatban két probléma tapasztalható. Az egyik, amikor túlbecsülik a társadalomban, a szocialista viszonyok talaján végbemenő egységesülési folyamatot. Ez a szemlélet elhanyagolja a még meglevő lényeges osztály- és szociális különbségeket, és az erre épülő politikai, tudati fejlettségi szint differenciáltságát. E hamis társadalmi képnek természetes következménye, hogy alábecsüli a párt szociális összetételének jelentőségét, a munkásjelleg erősítésének követelményét, opportunista tendenciáknak nyújt teret, elvi engedményeket tesz a pártépítő munkában. Ezért reálisan kell felmérnünk a társadalom egységesülési folyamatát: az alapvető szocialista érdekek egybeesése mellett nem szabad megfeledkezni az osztályok és a rétegek sajátos érdekeiről, olykor a különböző érdekek önállósodásáról, kellő összehangoltság híján ütközésükről, és mindezek alapján a politikai, világnézeti fejlődés különbözőségéről.

A másik probléma az objektíve meglevő különbségek, érdekütközések szerepének túlbecsülése, ami a pártépítő munkában álbalos magatartásban, a szektarianizmusban nyilvánul meg. A párt osztályjellege — mint ahogyan erről már szó volt — nem zárja ki annak lehetőségét, hogy tagjai legyenek a nem fizikai munkások, a dolgozók különböző rétegeihez tartozók is. A legmélyebb oka ennek az a felismerés, hogy a dolgozó osztályok, rétegek alapvető és sajátos érdekei is a munkásosztály szocialista céljainak realizálásával valósulhatnak meg. A nem munkás rétegek pártban való részvétele politikai szempontból azért jelentős, mert általuk közvetlenül is megfogalmazódnak a társadalom ezen csoportjainak sajátos érdekei, politikai közérzetük stb. A párt ennek következtében politikájának kialakításánál jobban számba tudja venni a szövetségesek érdekeit, a társadalmi valóság sokoldalúbb ismerete alapján képes a politikai

feladatokat meghatározni. Ugyanakkor ismételten hangsúlyozzuk: a nem munkás párttagok nem valami sajátos érdekeket képviselnek a párton belül, hanem ők is a munkásosztály politikájának elkötelezett harcosai, akik fegyelmezetten kötelesek végrehajtani a párt valamennyi határozatát. Pártunkban nincs külön, a munkásosztály politikájától független, attól elkülönülő paraszti, értelmiségi vagy egyéb rétegpolitika. A munkásosztály osztálypolitikájának, vezető szerepének szerves része, alkotóeleme a marxista—leninista szövetségi politika, amely tekintettel van minden dolgozó réteg sajátos érdekeire, törekvéseire, társadalmi helyzetére.

A párt rétegpolitikájában — szigorú osztályalapokon állva — megkülönböztetett figyelemmel foglalkozik a munkásifjúság és a munkásnők helyzetével, társadalmi szerepük erősítésével. Ez következik e két réteg nagy társadalmi súlyából is: a munkásság mintegy 30%-a 30 éven aluli és 42%-a nő. Nem lehet eléggé hangsúlyozni a nagyüzemi munkásfiatalok politikai szerepét, jelentőségét. Ők jelentik a munkásosztály legfontosabb utánpótlását, azt a forrást, amely a ma harcain túl, a holnapi csaták legdöntőbb társadalmi, politikai erői, a szocializmus teljes felépítésének fő letéteményesei. Ez alapvető szempont a pártépítő tevékenységben, a tagfelvételnél is. Pártunk valahányszor társadalompolitikai kérdésekkel foglalkozik, nem mulasztja el a figyelmet felhívni e két fontos társadalmi rétegre. Most is, amikor a párt számba vette fejlődésének további feltételeit és szabályozta a tagfelvétellel kapcsolatos teendőket, külön kiemelte a munkásfiatalok és a munkásnők párttaggá nevelésének jelentőségét.

Hasonlóan megkülönböztetett figyelmet fordít pártunk tagfelvételi munkájánál a kiemelkedően nagy tekintélyű értelmiségiek, a termelés parancsnoki posztjain dolgozó műszaki értelmiségiek megnyerésére.

Az MSZMP tehát miközben erősíti osztályjellegét, és ezt az összetételben is fokozottabban kívánja biztosítani, elvi álláspontot képvisel és elhatárolja magát mindenfajta szűkkeblűségtől, politikai, szervezeti szektarianizmustól.

*

A társadalmi gyakorlat a politikai élet minden területén azt bizonyítja, hogy az MSZMP eredményesen betölti a munkásosztály élcsapatának szerepét. Ugyanakkor taglétszámát tekintve tömegpárt. Felvetődik a kérdés: hogyan biztosítható a párt élcsapatjellege, ha egyben tömegpárt is?

A tömegpártjelleg ebben az összefüggésben a taglétszámnak az aktív kereső lakossághoz viszonyított arányát fejezi ki, továbbá azt a körülményt, hogy a párt összetétele megközelítően visszatükrözi a társadalom szociális struktúráját. Ami a párt taglétszámát illeti, nem lehet egy minden időkben és minden helyzetben érvényes mutatót megállapítani. Az optimális állapot kialakulását számos tényező befolyásolja. Többek között: alapvető a társadalom szociális struktúrája, osztályviszonyainak fejlettségi foka; a történelmi fejlődés sajátosságai; a konkrét politikai és ideológiai viszonyok; a társadalmi fejlődés soron levő feladatai; a párt előtt álló közvetlen politikai célok stb. E tényezők együttes hatásában és kölcsönös összefüggéseiben szükséges vizsgálni és meghatározni, hogy mi az az optimális arány, ami a taglétszám viszonylatában célszerű és nem zavarja a párt élcsapatjellegét. Általános követelmény az is, hogy a párt szervezetei útján átfogja az egész társadalmat, annak minden lényeges politikai, gazdasági, kulturális intézményét, és szervezetei útján is biztosítsa vezető szerepét, a proletárdiktatúra mechanizmusának zavartalan működését. Ez természetesen általános elvként fogalmazódik meg, amelyet alá kell rendelni egy magasabb követelménynek: a párt élcsapatjellegének, azaz tagjai magas fokú eszmei-politikai felkészültségének, a párttagságra való politikai alkalmasságnak.

Az elmondottakból nyilvánvaló: a tömegpártjelleg nem zárja ki, hogy a párt betöltse az élcsapat szerepét. Pártunk az élcsapatjelleget a lenini típusú kommunista pártok alapvető ismérvének tekinti. Ugyanakkor azon az álláspon'on van, hogy az élcsapatjelleg megvalósulásának feltételeit mindenkor a konkrét helyzet, a párt politikai céljai, a munkásosztály osztályharcának konkrét szükségletei határozzák meg.

Köztudott, hogy a párt élcsapatjellegének érvényesülése több összetevőnek eredménye: a párt szociális összetételének, szocialista tudatosságának, politikája osztályjellegének, tagjai eszmei-politikai felkészültségének, a tömegekkel való kapcsolatának — hogy csak a legalapvetőbbeket említsem. Az egyes ismérvek

egymással szoros kapcsolatban állnak, egymást feltételezik és a párt gyakorlati tevékenységén keresztül fejlődnek. A pártépítő munkában egyik-másik összetevő időnként nagyobb hangsúlyt, figyelmet kap. Ennélfogva szinte elkerülhetetlen bizonyos feszültségek, ellentmondások keletkezése közöttük. A legalapvetőbb kritérium, amelynek alapján az élcsapatjelleg érvényesülését megítéljük: mennyire tölti be a párt a munkásosztály osztályharcában politikai vezető szerepét, mennyire képes helyesen felismerni és megvalósítani az osztály politikai érdekeit.

A párt élcsapat- és tömegpártjellege között az összhangot alapvetően az fejezi ki, hogyan teljesíti politikai szerepét. A párt annál jobban képes betölteni politikai funkcióját, minél kedvezőbb a szociális összetétele, minél magasabb fokú a szocialista tudatossága stb.

Az is tény, hogy a tömegpártjelleg objektíve nagyobb lehetőséget teremt az idegen eszmei befolyás és politikai torzulás érvényesülésének. Ez visszahat a párt élcsapatjellegére, kedvezőtlenül befolyásolja azt, kikezdheti legalapvetőbb elemét, ideológiai, politikai, szervezeti, cselekvési egységét. Éppen ezért fokozottabb jelentősége van a pártban folyó kommunista nevelő munkának.

A szocialista építés viszonyai között, a párt helyes marxista—leninista politikája kedvező feltételeket teremt az eszmei-politikai nevelő munkához. Az MSZMP tapasztalatai is azt igazolják, hogy a párt elvszerű, elhajlásoktól mentes politikája a szocialista építés széles körű kibontakoztatásának legfontosabb feltétele. Márpedig a kommunista nevelés alapja, legjobb módszere a szocialista építés gyakorlata. A párt élcsapatjellegének erősítése — a kommunista nevelés oldaláról nézve is — napról napra megújuló feladat.

Az MSZMP Központi Bizottságának 1972. novemberi határozata a tapasztalatok, összefüggések sokoldalú vizsgálata, mérlegelése alapján jutott arra a következtetésre, hogy a X. kongresszus után a taglétszám növekedésének gyors üteme kedvezőtlenül befolyásolja a párt élcsapatjellegét. A taglétszám számszerű növekedésének nemkívánatos üteme tagfelvételi gyakorlatunk lazaságaiból, az elvi követelmények megsértéséből eredt. Ezen a

helyzeten kíván változtatni a párt akkor, amikor szigorúan előírta a tagfelvételi követelmények betartását. A jelenlegi gyakorlathoz képest emelte a tagfelvételi követelményszintet, s ennek során szociális szempontból differenciált: magasabb ideológiai-politikai követelményeket támasztott a kvalifikált szellemi dolgozókkal, mint a fizikai munkásokkal szemben. A tagfelvételi politikában bevezetett differenciálás nagy jelentőségű elhatározás, mert biztosítja, hogy reálisan állapítsák meg a különböző rétegekhez tartozókkal szemben a tagfelvételi követelményeket, ily módon segítve a munkások párton belüli arányának javítását.

Mindenekelőtt arra törekszünk, hogy a leendő párttag megfelelő időt töltsön el és jó munkát végezzen a szakszervezetben, a Kommunista Ifjúsági Szövetségben, vagy a politikai és a társadalmi tevékenység más előiskoláiban, kiváltképpen a szocialista brigádokban. Elsősorban ott bizonyítsa be, hogy elvi kérdés számára a kommunista párt ügyéért, a szocialista társadalomért végzett önkéntes és állhatatos munka. Elsősorban ott bontakozzék ki politikai egyénisége, ott sajátítsa el a tömegpolitikai munka módszereit, s ott essen át a közéleti szereplés tűzkeresztségén. Ugyanakkor rendszeres tanulással is készüljön fel kommunista hivatásának teljesítésére. A tagfelvételi követelmények meghatározásánál a párt abból indult ki, hogy nem elég a párttagsághoz a termelőmunkában tanúsított szorgalom és helytállás, az állampolgári kötelességek teljesítése. A leendő párttag ezen felül is tűnjék ki környezetéből. Nem érjük be annyival, hogy a felvételét kérő nagy általánosságban ismeri és egyetértően elfogadja a párt politikáját. Elvárjuk tőle, hogy alaposan ismerje azt, nyilvánosan terjessze, védelmezze, álljon ki érte. Mielőtt felveszik a pártba meg kell ismernie a párt szervezeti szabályzatát, szervezeti alapelveit, működését, fegyelmi követelményeit s minderről — a felvétel feltételeként — számot kell adnia. Világnézeti fejlettség tekintetében is — főként az értelmiségieknél — magasabb követelményeket támasztunk: tanulmányozzák a párt tudományos világnézetét, törekedjenek a marxizmus—leninizmus elméleti alapjainak elsajátítására.

Felvetődhet a kérdés: vajon azt jelenti-e mindez, hogy a párt csak „kész kommunistákat" hajlandó a soraiba fogadni? Bár a párthoz vezető út megtétele, a párttaggá válás ténye kétségtelenül kiemelkedő állomása az eszmélésnek, a kommunistává fej-

lődésnek, de mégsem jelenti azt, hogy ezzel már bárki is „kész kommunistává" vált. A legszilárdabb és a legfelkészültebb kommunistákat éppen a szakadatlan önképzés jellemzi. Az a törekvésünk, hogy a pártba jelentkező a párt politikáját minden helyzetben és minden kérdésben sikeresen tudja alkalmazni. A felsorolt követelményekben a párt tehát azokat az alapvető magatartási normákat jelöli meg — különösen a szellemi és alkalmazotti foglalkozásúaknál —, amelyek eleve garantálják, hogy a leendő párttag nem csupán a meggyőződését akarja demonstrálni a belépéssel, hanem dolgozni és küzdeni akar a párt ügyéért.

A párt természetesen nem csupán a tagfelvételeknél kívánja érvényesíteni ezeket a követelményeket, hanem a párttagokkal szemben is. A követelménytámasztások mindkét területen összhangban kell hogy legyenek, különben káros feszültség keletkezhet.

Már az MSZMP 1957 júniusi konferenciájának határozata kimondta, hogy hazánkban — pártfunkció kivételével — bármilyen tisztséget pártonkívüli is betölthet. Csak ezen elv érvényesítésével lehet elejét venni annak, hogy egzisztenciális okokból, vagy valamilyen állás elnyerése érdekében olyanok is kérjék a pártba való felvételüket, akiket nem a kommunista meggyőződés és a hivatástudat vezet a pártba. Pártunk azóta is következetesen, eredményesen alkalmazza ezt az elvet, és a továbbiakban is szigorúan őrködik megtartásán. A párt a kommunisták önkéntes harci szövetsége. Aki belépett vagy belép a pártba, tudnia kell, hogy mit vállalt és annak tőle telhetően a legjobban eleget kell tennie. Az önkéntesség magában foglalja a kilépés lehetőségét is, anélkül, hogy ez az illetőt anyagilag-erkölcsileg érintené. Jó szolgálatot tesz a pártnak kilépésével az, aki önhibájából, tartósan nem vesz részt alapszervezetének életében, aki közömbös a pártélet iránt, aki nem tartja be a szervezeti szabályzat előírásait, aki helytállásával és magatartásával nem segíti a párt tekintélyének növekedését.

A párttagság önkéntes, mégis múlhatatlanul szükség van a párt szociális összetételének befolyásolására. Összeegyeztethető-e az önkéntesség a szabályozással? Igen, az ellentmondás csak látszólagos. A befolyásolás fő módszere azoknak a — rétegenként differenciált, de elveiben egyetemes és következetes — tagfelvételi követelményeknek érvényesítése, amelyekről már

szóltunk. Tervszerűen kell nevelnünk, felkészítenünk a párttagságra azokat, akik politikai meggyőződésük, jellemük, erkölcsiségük, kommunista tettrekészségük alapján alkalmasak erre. Nevelő munkánkkal éppen azt kell elérnünk, hogy a párttagság várományosai minden tekintetben megfeleljenek a követelményeknek, és így kerüljenek a párt tagjainak sorába. Azon kell fáradoznunk, hogy minél kevesebben forduljanak vissza az önként választott útról, minél kevesebben maradjanak a párt szigorú mércéje alatt.

Ez a pártépítő munka a tagfelvétel fő mozzanata. Szembeszállunk azzal a káros következményeket hordozó szemlélettel, amely a pártépítés fogalmát a tagfelvételek többé-kevésbe mechanikus lebonyolítására korlátozza. A pártépítő munka igen sokoldalú, összetett tevékenység. A tagfelvételi munkával és a párttagság politikai nevelésével együtt az a legfontosabb feladata, hogy segítse a pártot alkalmassá tenni hivatásának, küldetésének legjobb teljesítésére — a párt eszmei-politikai, szervezeti és cselekvési egységének erősítésével, a párttagok teljesítőképességének fejlesztésével, politikai öntudatuk és műveltségük színvonalának emelésével.

*

A legjobb dolgozók párttaggá nevelésének régi, nemes hagyományai vannak a kommunista mozgalomban. Már az illegalitás éveiben is ez volt az egyik legszebb és legfelelősségteljesebb pártmegbízatás, amit a kommunisták abban a tudatban végeztek, hogy az része a párt harcképességéről és jövőjéről való gondoskodásnak. Most, a párttagsághoz fűződő követelmények fokozódásával még több ilyen jellegű pártmegbízatást kell adni a legjobban képzett és tapasztalt kommunistáknak.

Ez a nevelő, segítő, felkészítő munka a létszámnövekedés és az összetétel szabályozásának alapvető módja. Az, hogy a pártba jelentkezők közül hány dolgozót tudnak a követelmények magas mércéjének megfelelően felkészíteni, valamennyi pártszervezet erejének fontos próbaköve. Amennyire nem szabad megengedni, hogy a párttagságra még éretlen embereket gépiesen felvegyenek a pártba, ugyanilyen helytelen volna, ha helyileg kitervelt keretszámok kedvéért a tagságra valóban érett és alkalmas jelölteket visszautasítanának, vagy időtlenül halogatnák a fel-

vételüket. A párt összetételének javítását szolgáló törekvéseinket csak a sablonoktól, a gépiességtől mentes módszerek mozdíthatják elő.

A pártépítő munka eredményessége nagymértékben függ a pártszervezetek belső életének aktivitásától, a pártmunka színvonalától. Más szavakkal: a párt tekintélyétől, vonzerejétől. A pártba jelentkező, a tagságra készülő jelöltre a legnagyobb hatást az alapszervezet életében tapasztaltak gyakorolják. Kommunistává nevelődésük akkor töretlen, ha ez a hatás egyértelműen pozitív. Vagyis, ha a pártonkívüliek azt látják, hogy a leendő pártszervezetükben fegyelem és kötelességérzet hatja át a tagságot, minden tekintetben tiszteletben tartják a lenini normákat, a szervezeti szabályzat szellemében élnek és dolgoznak. Óriási vonzerő az, ha az alapszervezet érzékelhetően fontos szerepet tölt be a munkahely vagy a lakóterület életében, s ha tagjainak erkölcsi magatartása példamutató. Ezzel szemben az olyan alapszervezet nem nevelheti megfelelően a párttagságra készülőket — és megfelelő követelményeket sem támaszthat —, amely passzív, amelyben a kommunisták nem végeznek rendszeresen pártmunkát, nem érvényesül megfelelően a pártdemokrácia, a fizikai dolgozókat nem vonják be eléggé a vezetésbe. Mindezekből az következik, hogy a jó alapszervezeti munka, az aktív pártélet a pártépítésnek is a legfőbb feltétele, a legnagyobb vonzerő, ami a munkásokat, a fizikai dolgozókat közelebb hozza a párthoz.

Párttagságunk egyetért a Központi Bizottsággal, hogy erősítenünk kell a párt munkásbázisát, hogy a tagfelvételi munka gyengeségeinek leküzdésével, a fizikai dolgozók között végzendő hatékonyabb politikai munkával ebben az irányban kell befolyásolnunk a párt összetételének további alakulását. Így erősödik a párt élcsapatjellege, a munkásosztály vezető szerepe. Így gyorsítható meg az a közeledési, egységesülési folyamat, amelynek során a társadalmi osztályok és rétegek mindinkább átveszik a munkásosztály öntudatát, fegyelmét, szervezettségét és erkölcsét. Így erősödik a párt vezető szerepe, ami a szocialista fejlődés legfőbb biztosítéka.

A párt összetételének javítására irányuló céljaink megvalósításához jelenleg minden tekintetben kedvezőek a feltételek. Az egész párttagság előtt tisztázódott az ügy nagy elvi-politikai jelentősége, további szocialista fejlődésünkkel való szoros össze-

függése. A pártszervezetek tudatosan leküzdik azokat a szemléleti fogyatékosságokat, amelyek nehezítették a tagfelvételi munka helyes elveinek végrehajtását, és arányeltolódást okoztak a párt összetételében. A párt pontosan meghatározta a tagfelvételi normákat, a növekvő igényeknek megfelelő szintű követelményeket állapított meg. Megjelölte a dolgozók, elsősorban a fizikai dolgozók legjobbjai kommunistává nevelésének hatékony módszereit, a pártszervezetek ezzel kapcsolatos kötelességeit.

*

A Központi Bizottság 1972. novemberi állásfoglalása nagy horderejű intézkedéseket írt elő a munkásosztály vezető szerepének, társadalmi befolyásának, anyagi viszonyainak további erősítésére és javítására. Ezek részben már megvalósultak, részben a megvalósulás stádiumában vannak. 1973. április 18-i ülésén már azt állapíthatta meg a Központi Bizottság, hogy ezek az intézkedések kedvező hatást váltottak ki a munkásság soraiban és az egész társadalomban. Ez mindenekelőtt abban mutatkozik meg, hogy az elmúlt hónapokban észrevehetően fokozódott a munkástömegek aktivitása, ami a munkában, a munkahelyi kezdeményezésekben és a közéleti tevékenységben egyaránt kifejeződik. Magától értetődő: ez a helyzet kedvez annak a törekvésünknek is, hogy tovább javítsuk pártunk összetételét, erősítsük a párt munkásbázisát. Munkáspolitikánk alapvető ösztönző erő, amely elősegíti, hogy a munkások legjobbjai utat találjanak osztályuk élcsapatába.

Pártunk állandóan napirenden tartja a taglétszám alakulásának, a szociális összetétel arányainak, a munkásbázis erősítésének ügyét és megfelelő eszközökkel befolyásolja. Ez az alapvető biztosítéka annak, hogy a magyar munkásosztály forradalmi, marxista—leninista élcsapata a jövőben is teljes mértékben betölti hivatását.

ÉLCSAPAT - ÖSSZETÉTEL - OSZTÁLYJELLEG*

Pártépítő munkánkban, ha azt szűkebb értelemben, a tagfelvétel összefüggésében is nézzük, alapvető követelmény az élcsapatjelleg erősítése. Vagyis az, hogy szociális, politikai, világnézeti szempontból kedvezőbb legyen a párttagság összetétele. Egy kormányzó párt esetében a párttagság összetétele mindig alapvető kérdés, mert döntően befolyásolja a politika kidolgozását és gyakorlati megvalósításának következetességét. Ebben az összefüggésben került előtérbe a taglétszám megfelelő növekedési ütemének biztosítása és a szociális összetétel javítása. A kettő egymástól elválaszthatatlan, szoros kölcsönhatásban áll. A magasabb és differenciált követelmények támasztásával csökken a növekedés üteme, erősödik viszont a párt iránti vonzalom a munkások és az olyan rétegek körében, akik szociális és egyéb szempontból kedvezően befolyásolják az összetételt. A probléma a pártélet gyakorlatában nyer megoldást, de számos elméleti vonatkozása is van. Többek között a párt szociális összetétele és osztályjellege közötti összefüggés, vagy az élcsapat és tömegpárt viszonyának helyes megítélése. Ezekről az összefüggésekről vetünk fel néhány gondolatot.

Az MSZMP — hasonlóan több más testvérpárthoz — amellett, hogy a munkásosztály élcsapata, egyidejűleg tömegpárt is. A fizikai munkások 8,4 %-a, ezen belül a szakmunkások 12,5%-a párttag. E tekintélyes számok a párt jelentős befolyására utalnak a munkásosztály soraiban. A jelenlegi viszonyok között ezzel biztosíthatja eszmei-politikai befolyását a munkásosztály egészére. A számok arra is utalnak, hogy a párttag munkások között a műveltebb szakmunkások vannak többségben, akiknek nagyobb a tekintélyük, politikai befolyásuk, és akik a termelés legdöntőbb tényezői.

A Politikai Bizottság határozata a párt szociális összetételét a fizikai dolgozók arányának szempontjából vizsgálta. Bár a fizikai dolgozók szélesebb szociális kategóriát jelentenek, mint a fizikai munkások, a hangsúly azonban értelemszerűen az utóbbin van. A fizikai dolgozókon belül elsősorban a fizikai munkások nagyobb arányára törekszünk.

A párt bizonyos vonatkozásban nemkívánatos szociális össze-

* *Rákos Imre* írása. Megjelent a „Pártélet" 1973. 4. számában.

tételben fejlődött tömegpárttá, amelyet sem a társadalom szociális szerkezete, sem pedig a soron levő politikai feladatok nem indokolnak. Ez a tendencia tulajdonképpen egészen a legutóbbi időkig tartott. Az alapprobléma nem abban van, hogy a pártban nem növekedett kellő mértékben a munkások száma. Az újonnan felvett fizikai munkások száma összhangban van a fejlődés természetes követelményeivel, és a párt előtt álló politikai célokkal. A problémát az okozza, hogy szükségtelenül nagy számban nyertek felvételt a pártba az adminisztratív és az alkalmazotti rétegekhez tartozó dolgozók.

Az igazsághoz tartozik, hogy az alkalmazotti és nem munkás rétegekhez tartozók nagyarányú áramlása a pártba, politikai szempontból kedvező jelenségekre is utal. Többek között a politikai viszonyok konszolidáltságára, a párt politikájával való egyetértésre a társadalom különböző rétegeinél. Minden bizonnyal ez annak is eredménye, hogy pártunk nagy figyelmet fordít minden dolgozó réteg sajátos érdekeire, és sikerült leküzdeni a politikai szektarianizmust. Feltehető azonban, hogy nemcsak ilyen kedvező jelenségek magyarázzák a nem munkás rétegek erőteljesebb közeledését a párthoz. Bizonyára szerepet játszik ebben a munkásosztály vezető szerepének a lebecsülése, a szocialista alapok lerakásával a társadalmi különbségek kiegyenlítődésének túlbecsülése és a meglevő osztály- és szociális különbségek szerepének, jelentőségének politikai alábecsülése. Amikor a párt taglétszámának növekedési ütemét és összetételét vizsgáljuk, arra is tekintettel kell lennünk, hogy vannak, akiket az egzisztenciális érvényesülés szándéka hoz a pártba. Ez még akkor is fellelhető, ha a pártba való belépés a valóságban ilyen szempontból semmiféle előnnyel nem jár.

Az MSZMP szociális összetételét tekintve a munkásosztály és a dolgozó nép pártja. A pártban tulajdonképpen a társadalom minden dolgozó rétege képviselve van. Sőt, a nem munkás rétegek számarányukat tekintve a munkásosztályhoz tartozók számát meghaladóan tagjai pártunknak. Ez — ahogyan már erre előbb utaltunk — nem kedvező jelenség a párt szociális összetételének fejlődése szempontjából. Ebből azonban nem következik, hogy az MSZMP osztályjellegét tekintve átalakult a dolgozó nép pártjává.

A párt tagságának szociális összetétele és osztályjellege között természetesen szoros az összefüggés. Ez azonban nem mecha-

nikus, közvetlen kapcsolat. Az osztályjelleg mindig a politikai célok és a megvalósuló politikai gyakorlat alapján határozható meg. Ezzel van közvetlen kapcsolatban és csak ezen keresztül kapcsolódik az összetételhez. A párt osztályjellege szempontjából az az alapvető és meghatározó, hogy milyen politikát követ, annak tartalma milyen osztályérdekeket juttat érvényre, ami természetesen nem választható el az összetételtől.

A párt osztályjellege nem zárja ki annak szükségességét és lehetőségét, hogy más dolgozó osztályokhoz tartozók is helyet kapjanak soraiban. A többi dolgozó osztály és réteg alapvető érdekei ugyanis megegyeznek a munkásosztály érdekeivel és legöntudatosabb tagjai felismerik, hogy alapvető és az ezzel összhangban álló sajátos érdekeik csak a munkásosztály szocialista céljainak elérésével valósulhatnak meg.

A kommunista pártok tagjai között jelentős számban találhatók dolgozó parasztok és értelmiségiek. A párthoz való tartozásuk azért is jelentős, mert általuk közvetlenül is megfogalmazódnak és közvetítődnek a többi dolgozó sajátos érdekei, politikai közérzete. A párt így eredményesebben képviselheti valamennyi dolgozó érdekét, politikájának kialakításánál jobban figyelembe veheti sajátos törekvéseiket, hatékonyabban betöltheti politikai vezető szerepét. Hangsúlyozni kell azonban azt is, hogy a nem munkás párttagok nem valami sajátos érdekek képviselői a párton belül, hanem a munkásosztály érdekeinek, céljainak elkötelezett harcosai, akik — mint minden párttag — fegyelmezetten kötelesek végrehajtani a határozatokat.

A kommunista pártok szervezeti szabályzatban rögzített törvénye, hogy a párt tagjai — függetlenül szociális hovatartozásuktól — elfogadják és magukénak vallják a munkásosztály világnézetét, politikai álláspontját. Saját osztályuk és rétegük speciális érdekeinek csak annyiban lehetnek politikai hordozói és hangadói, amennyiben az nem ellentétes a munkásosztály politikai céljaival, világnézeti felfogásával. Az a körülmény, hogy a szocializmus alapjai lerakásának befejeztével ma már nálunk minden dolgozó osztály és réteg a szocialista érdekközösség talaján áll, az objektív viszonyokat tekintve kedvezőbb feltételeket teremtett a munkásosztály politikai, eszmei céljaival való azonosuláshoz. Az objektív létviszonyok megváltozása természetesen nem automatikusan vonja maga után ezeket a következményeket, hanem megfelelő politikai, világnézeti tudatformálás

útján. Ezért e folyamat intenzitása nagymértékben függ a nem munkás rétegek világnézeti, politikai tudatosulásától. Ebből a szempontból jelentős a pártban az a réteg, amely jelenlegi társadalmi létfeltételeit tekintve ugyan már nem munkás, de származása, eredeti foglalkozása szerint az. Pártunkban ez a réteg szám szerint is igen tekintélyes, a párttagságnak körülbelül egyharmada. Legtöbbjük éppen magas fokú szocialista tudatossága, politikai fejlettsége folytán került a társadalmi szakirányítás különböző vezető posztjaira, főleg értelmiségi munkakörökbe.

A párt szociális szerkezetében tehát — a fizikai munkások mellett — kettős irányú áramlás tapasztalható. Az egyik: a nem munkás dolgozók, akik azonosulnak a munkásosztály eszmei-politikai céljaival és ezért lesznek párttagok. A másik: amikor a munkásból lett párttagok szociális létfeltételei változnak meg, anélkül, hogy eszmeileg, politikailag megváltozna a munkásosztályhoz fűződő kötelékük.

Ilyen értelemben a nem munkás dolgozók különböző rétegeiből felvett párttagok nem változtatják meg a párt osztályjellegét. Azért nem, mert azt nem lehet párhuzamosan és közvetlenül csupán a szociális összetételből levezetni. Ezzel egyidejűleg azonban azt is hangsúlyozni kell, hogy nem is lehet attól teljesen elvonatkoztatni.

Az összetétel, ha mechanikusan nem is határozza meg a párt osztályjellegét, annak érvényesülését jelentősen befolyásolja. A kedvezőtlen szociális összetétel különféle, a munkásosztály politikai céljaitól, világnézetétől eltérő tendenciáknak válhat objektív forrásává. A szociális összetétel alakulása bizonyos vonatkozásban feltétlenül tükrözi a politikában is azokat a társadalmi létfeltételeket, amelyek között a párt tagjai élnek. Magukkal hozzák a pártba osztályuk, rétegük érdekeit, törekvéseit. érzelmeit, hangulatait, szokásait, magatartásformáit stb. A munkásosztály objektív érdekeinek szubjektív hordozója, történelmi hivatásának megvalósítója elsősorban a munkásság. Mindez természetesen nem jelenti, hogy a párton belül az egyenjogúság tekintetében megkülönböztetést teszünk a munkás és a nem munkás párttagok között. Minden párttagnak azonosak a jogaik és a kötelességeik.

Politikai szempontból azonban látnunk kell, hogy a szocialista viszonyok talaján végbement társadalmi egységesülési folyamat még korántsem olyan mértékű, hogy figyelmen kívül hagyhat-

nánk az osztályszempontok követelményét. Az egyes osztályok, rétegek objektív létfeltételeiben még lényegesek a különbségek, és ezen az alapon lényegesen eltérő politikai-világnézeti tudatosságuk színvonala. A munkások zöme ma is a társadalmi termelés legelőrehaladottabb ágában, a nagyiparban dolgozik, ezért a munkásosztály tevékenysége alapvető jelentőségű a társadalom egész fejlődésében. Ma is ez az osztály a legdöntőbb társadalmi termelőerő. Politikai szempontból elsősorban érdekelt a munkáshatalom védelmében és erősítésében. Társadalmi helyzeténél fogva, szervezettsége, fegyelme, koncentráltsága következtében a legfőbb politikai erő a szocialista rendszer külső és belső ellenségei elleni harcban. A párt politikájának és egész tevékenységének legfontosabb társadalmi bázisa a munkásosztály, a nagyipari munkásság. Ebben a közegben találja meg elsősorban támaszát, elveinek, politikájának követését, a követendő politika helyes felismerését. A proletárdiktatúra rendszerének szilárdsága, politikai következetessége közvetlenül összefügg vezető pártjának az összetételével. Azzal, hogy a párt mennyire képes érzékelni a munkásosztály soraiban lezajló folyamatokat, hangulatokat, politikai tendenciákat. Ennek alapvető feltétele, hogy a pártban a munkásság megfelelő arányban legyen képviselve.

Az a körülmény, hogy a munkásosztály az össznépi tulajdonhoz kapcsolódik, a leginkább érdekeltté teszi a szocializmus elveinek — többek között a munka szerinti elosztás szocialista elvének — következetes érvényesítésében, a nem munkán alapuló jövedelmek elvonásában, keletkezésük megakadályozásában. Ennélfogva a szocializmus eszméinek és erkölcsi normáinak elsősorban a munkásosztály a hordozója. A szocialista tudatosság — amelyet a párt fejez ki ma is — a munkásosztály érdekeinek felismerését jelenti.

Az elvi megfontolások mellett a gyakorlati tapasztalatok is azt mutatják, hogy a különböző antiszocialista tendenciák — amelyek társadalmi életünkben helyenként ma is jelen vannak — elleni harcban elsősorban a munkásosztályra lehet számítani. A kispolgári eszmék és erkölcsi felfogások maradványai a munkásosztály létfeltételeinek körülményei között találnak a legkevésbé talajra. Mindezek alapján egyértelmű, hogy nem lehet beszélni a párt osztályjellegének megszűnéséről, s ebben az értelemben a párt továbbra is a munkásosztály és nem az egész dolgozó nép pártja.

Hogyan egyeztethető össze a párt élcsapat- és tömegpártjellege? Az élcsapatjelleg a lenini típusú kommunista pártok alapvető ismérve, elengedhetetlen törvénye minden körülmények között. Megvalósulásának feltételeit a párt politikai céljai, a munkásosztály osztályharcának konkrét szükségletei határozzák meg. Az élcsapatjelleg érvényesülése több összetevő együttes eredménye. Ide tartozik a párt szociális összetétele, szocialista tudatossága, marxista—leninista politikája, tagjainak kommunista példaadó magatartása, a munkásosztály egészével és a dolgozók széles rétegeivel való tömegkapcsolata. Hangsúlyozni kell, hogy ezek együttes eredményeként valósul meg az élcsapatjelleg. Az említett tényezők közül a legalapvetőbb: mennyire tölti be a munkásosztály osztályharcában politikai vezető szerepét, mennyire képes helyesen felismerni és megvalósítani az osztály politikai érdekeit.

Természetesen az egyes tényezők nem állnak önmagukban elszigetelten, függetlenül a többitől. Ellenkezőleg, egymást feltételezve, egymással kölcsönhatásban állnak. Jelentőségük azonban nem egyforma. A döntő mérce: a munkásosztály politikai céljainak megvalósulása az osztályharc adott konkrét szakaszában. A párt nem öncélú szervezet, nem önmagáért van, minden tevékenysége a munkásosztályt, a dolgozó népet szolgálja. Ebből egyenesen következik, hogy megítélésénél is a politikai tényező az alapvető. Az élcsapat és a tömegpárt nem egymást kizáró tényezők, amennyiben a párt betölti politikai szerepét. Ez annál eredményesebb, minél kedvezőbb a szociális összetétele, munkásjellege, minél magasabb fokon áll szocialista tudatossága (tagjainak elméleti felkészültsége, marxista—leninista képzettsége, kommunista magatartása, az elmélet alkotó alkalmazása) és minél szilárdabb a tömegkapcsolata.

Mennyire befolyásolja a többi tényező jelenlegi konkrét feltételeink között a párt politikai tevékenységét, marxista—leninista politikájának megvalósítását? Az MSZMP helyes marxista—leninista politikával rendelkezik, amely reálisan veszi számba a munkásosztály érdekeit, a szocialista fejlődés követelményeit. E politika a gyakorlati megvalósítás során esetenként csorbát szenved, szűk, lokális érdekek némelykor háttérbe szorítják. Helyenként hiányzik az elvszerű, következetes, harcos kiállás mellette. Ennek többféle oka van. Összefügg a párt szociális összetételével is, azzal, hogy egyes párttagok a konkrét

esetekben nem tudnak azonosulni a munkásosztály céljaival, nem tudnak felülemelkedni sajátos osztály-, réteg- vagy egyéni érdekeiken. Ez részben a nem munkás lét és az ahhoz kapcsolódó sajátos érdekek előtérbe állítását vonja maga után a politikai gyakorlatban.

A munkások osztályérdeke a szocialista tudatosságban nyer eszmei kifejeződést. Ennek hordozói általában azok a párttagok, akik valamilyen sajátos konkrét érdekekhez is kötődnek, és ezek a gyakorlatban eltérhetnek és olykor el is térnek az össztársadalmi érdekektől. A szocialista tudatosságra épülő társadalmi-politikai cselekvés ezeknek az érdekeknek szüntelen ütközése útján megy végbe. Ez a párton belül is feltételezi az eszmei harcot, a vitákat és az erre épülő, szüntelenül megújuló, a cselekvésben is kifejeződő pártegységet. Enélkül nincs valóságos egység, helyes politikai belátás.

A párt marxista—leninista politikájának következetesebb érvényesítéséért folyó harc a legfontosabb politikai alapja annak, hogy élcsapat szerepe ezután is megvalósuljon. Ezt szorgalmazza a Központi Bizottság 1972 novemberi határozata is, amikor számbaveszi a X. kongresszus határozatainak a végrehajtását. A határozat is számol a politikai következetesség és a párt összetételének szoros összefüggésével. Ezért hangsúlyozza a tagfelvételnél és általában a párttagoknál a magasabb követelményeket.

A magasabb követelmények mindenekelőtt a politikai tartalomra vonatkoznak. Többek között: a párt alapvető eszméivel való azonosulás; a párt politikájának meggyőződéses képviselete a végrehajtás során, nemcsak általánosságban, hanem az egyes konkrét kérdésekben is; mentes legyen a kommunista magatartással, a szocialista erkölccsel összeegyeztethetetlen jelenségektől; aktív közéleti tevékenység. Mivel pártunk politikája osztálypolitika, híven tükrözi a munkásosztály érdekeit. Ezért az ilyen politikai tartalommal telítődött magasabb követelmények egyetértésre találnak a munkások körében és ezeknek leginkább az öntudatos munkások felelnek meg. A Központi Bizottság értelmezésében így fonódik össze a magasabb követelmény a szociális összetétel kedvezőbb alakulásával. Ezért hangsúlyozzuk, hogy az összetétel nem egyszerűen a kiválasztás kérdése, hanem egész politikai munkánk szerves része.

A szocialista építés gyakorlata a kommunista nevelés legfon-

tosabb alapja, módszere. A kommunizmus eszméjének az elsajátítása, a kommunistává válás nem azonos egyes elméleti tételek ismeretével. Anélkül, hogy az elmélet szerepét, jelentőségét lebecsülnénk, látnunk kell, hogy ennél sokkal többet jelent. Mindenekelőtt olyan szocialista eszmeiséget, amely a munkásosztály oldalán a politikai, társadalmi gyakorlatban támasztott példamutató magatartásban, viselkedésben jut kifejezésre.

KOMMUNISTA FELELŐSSÉGGEL AZ IDEOLÓGIAI MUNKÁBAN*

Átfogóan értékelve előrehaladásunkat a szocialista építőmunka valamennyi fő területén, a Központi Bizottság 1972. november 14—15-i ülése nagy figyelmet fordított az ideológiai munkára, a közgondolkodás alakulására is. Ezen a munkaterületen is reálisan, az önteltséget és az önmarcangolást egyaránt elkerülve vette számba mind a fejlődés tényeit, mind a gondokat, munkánk gyengeségeit. Hangsúlyozta, hogy itt is eredményesen folyik a X. kongresszus határozatainak végrehajtása. Ezt jelzi, hogy az ideológiai életben tovább nőtt a marxizmus—leninizmus eszméinek befolyása, a közgondolkodásban erősödött a szocialista szemlélet, tömegesebbé és határozottabbá vált az eszméinktől, normáinktól idegen jelenségek elítélése. Ezzel párhuzamosan azonban érvényesülnek, sőt időnként felerősödnek a polgári, kispolgári szemlélet és magatartás különféle megnyilvánulásai, jelentkeznek jobboldali, illetve ultraradikális nézetek.

A negatív jelenségek leküzdése, a kedvező tendenciák erősítése átgondolt, felelősségteljes munkát igényel. A tennivalók részletesebb, konkrétabb számbavételét végezte el az a tanácskozás, amelyet a közelmúltban hívott össze a Központi Bizottság az ideológiai, kulturális és propagandamunka feladatainak megvitatására. Aczél György és Óvári Miklós elvtársak előadásai, s az azt követő széles körű vita felszólalói az ideológiai munka számos lényeges kérdését érintették.

*

* Megjelent a „Pártélet" 1973. 3. számában.

Ideológiai munkánkat nem légüres térben folytatjuk, hanem meghatározott nemzetközi feltételek közepette, egy osztályszempontból megosztott világban. A szocialista eszmék további meggyökereztetéséért, a polgári és kispolgári nézetek kiszorításáért folytatott küzdelmünk szerves részét alkotja a kapitalizmus és a szocializmus között nemzetközi méretekben folyó ideológiai harcnak. Ebben a harcban mi, magyar kommunisták minden erőnkkel, legjobb tudásunk szerint igyekszünk részt venni.

A jelenlegi körülmények között e harc szerepe, jelentősége tovább fokozódik. A szocializmus, a haladás, a béke erőinek — élükön a Szovjetunióval — mindinkább sikerül rákényszeríteniük az imperializmusra a békés egymás mellett élés politikáját. Megnőnek a lehetőségei a különböző társadalmi rendszerű államok közötti gazdasági, tudományos, kulturális, idegenforgalmi kapcsolatoknak. Az enyhüléssel várhatóan tovább bővülő kapcsolatok, a békés érintkezés változatosabb formái természetszerűen bizonyos ideológiai következményekkel is járnak, fokozzák a kölcsönös eszmei ráhatást. S ezzel reálisan számolnunk kell.

Annál is inkább, mert eszmei ellenfeleink is számolnak vele. Az imperializmus erői megkísérlik politikai céljaikat az ideológia fegyverével elérni. „Bevetve" különféle eszmei fegyvereiket — a társadalmi rendszerek különbségét lekicsinylő-tagadó konvergenciaelméletet, a nacionalista eszméket, a szocialista országok belső ellentmondásainak és nehézségeinek felnagyítását, a marxizmus pluralizálásának szorgalmazását, sőt a különböző „újbaloldali" nézeteket is — igyekeznek a közgondolkodást a számukra kedvező irányba befolyásolni, s ezzel társadalmi rendünket fellazítani.

Megbocsáthatatlan naivitás lenne, ha szemet hunynánk e törekvések felett (amelyeket egyébként a burzsoázia propagandistái nem is titkolnak). Minél inkább győz a békés egymás mellett élés az államközi politikában, annál élesebb — és differenciáltabb — lesz a harc az ideológiában, az eszmék frontján. Ezt a harcot vállalnunk kell, s vállaljuk is, abban a meggyőződésben, hogy az igazságot helyesen kifejező eszméinkkel és a legszélesebb tömegek érdekeit érvényre juttató gyakorlatunkkal meggyőző cáfolatát tudjuk adni az imperializmus által terjesztett nézeteknek, s további híveket szerezhetünk a szocializmusnak a tőkésországok dolgozói között is. Ha fokozzuk felkészültségün-

ket, ideológiai érzékenységünket és fellépésünket, a nemzetközi osztályharc ideológiai frontszakaszán még nagyobb sikereket érhetünk el.

Alapvetően más jelleggel és módon vitatkozunk ideológiai-eszmei kérdésekről szövetségeseinkkel, akik a politikában együtt haladnak velünk, világnézetileg azonban még nem jutottak el a marxizmushoz. Politikai szövetségeseinket természetesen nem legyőzni akarjuk, hanem még közelebb hozni hozzánk, a szocialista eszméinkhez. Így erősítve tovább a szocialista nemzeti egységet, amely pártunk politikájának változatlanul egyik alapvető összetevője.

A szövetségi politika következetes érvényesítése szükségessé teszi, hogy odafigyeljünk szövetségeseink szavára, komolyan vegyük és megfontoljuk véleményüket, elgondolásaikat. Ez azonban nem jelentheti az ideológiai különbségek elmosását, nem vezethet elvi engedményekhez a marxizmussal ellentétes nézetekkel szemben. Célunk, hogy a politikai egység előbb-utóbb elvezessen az ideológiai egységhez is. Ez azonban ideológiai szempontból nem történhet meg kompromisszumok és engedmények útján, nem mehet végbe úgy, hogy a marxizmus és más eszmerendszerek valamiféle közös ideológiában olvadnak össze. Társadalmunk eszmei egysége csupán egyetlen úton jöhet létre: azáltal, hogy valamennyi osztály és réteg elfogadja és magáénak vallja a munkásosztály eszméit, a tudományos szocializmust.

Haladunk e cél elérése felé, de még nem értük el. Ezért is beszélünk arról, hogy ideológiai életünkben jelenleg a marxizmusnak nem monopóliuma, hanem hegemóniája van. E hegemon szerep további erősítéséhez most többek között az szükséges, hogy szövetségeseink között is határozottabban vitatkozzunk a nem marxista nézetekkel, a politikai követelmények szem előtt tartásával következetesebben bíráljuk ezek megnyilvánulásait. A tanácskozás bírálta az e kérdésben helyenként megnyilvánuló opportunizmust, a húzódozást a nyílt elvi vitától. Rámutatva, hogy az ilyen gyakorlat csak látszatra használ a szövetségi politikának, valójában ártalmára van. Politikai szövetségeseiknek csak az elvi különbségek nyílt feltárásával, a marxista álláspont szilárd vállalásával nyújthatják a kommunisták azt az eszmei támaszt, amelyet mástól nem kaphatnak meg és nem is várhatnak.

„Nem lehet csak türelmesnek lenni vita nélkül, és csak vi-

tatkozni bizalom nélkül." Az ideológiai tanácskozásnak ez az állásfoglalása tömören meghatározza, milyen gyakorlatot kell folytatni ahhoz, hogy egyszerre erősödjön társadalmunk politikai egysége és a marxizmus eszmei hegemóniája. Csak ilyen gyakorlat alakíthatja ki a további eszmei közelítés kedvező feltételeit. Csak ez segíthet megértetni, hogy ez a közeledés szövetségeseink számára nem jelent valamiféle eszmei elszegényedést, beszűkülést, hiszen a szocialista ideológia és kultúra minden humánus értékből megőrzi a maradandót, s az emberiség legjobbjainak törekvéseit teljes következetességgel és igazán ma a szocializmus váltja valóra.

Az utóbbi időben sokat vitatott kérdés, milyen a köztudat, a közerkölcs, a pozitív vagy a negatív tendenciák erősödése-e a jellemző, milyen okok váltják ki a kedvezőtlen jelenségeket.

A novemberi párthatározat ismételten utalt arra a tényre, hogy az ideológiai életben, a közgondolkodásban egyidejűleg egymással ellentétes folyamatok is erősödhetnek. Egyértelműen leszögezte azonban azt is, hogy a társadalom életének ebben a szférájában is jelentős fejlődés tapasztalható, a társadalmi-gazdasági viszonyok szocialista vonásainak erősödése kedvező hatást gyakorol rá.

Gyarapodott a munkásosztály politikai, szakmai műveltsége, kezdeményezőkészsége, társadalmi aktivitása. Új vonásokkal gazdagodott a munkásság közösségi szemlélete, erkölcse. Történelmi jelentőségű változás megy végbe a szövetkezeti parasztság életfelfogásában: a valamikor természete szerint individualistának tartott parasztember a szemünk láttára alakul át közösségi emberré, mind szorosabban kötődik a közös munkához és tulajdonhoz. Általában tudatosabbá vált a dolgozó tömegek tevékenysége, s ezen belül megnövekedett felelősségérzetük is. Ma nagyobb tömegek érzik magukat az ország felelős gazdáinak, mint korábban bármikor.

A tanácskozás elemezte a közgondolkodásban jelen levő káros, kispolgári jelenségek okait is. Rámutatott, hogy mint minden tudati, morális megnyilvánulás, ezek is társadalmi okokra vezethetők vissza. A kispolgári szemlélet azonban nem magyarázható egyszerűen a ma is létező kistulajdonosi réteg létével, amely hazánk lakosságának jelenleg mindössze 1,5%-a. Itt történelmi okok is közrejátszanak, az a tény, hogy az alapvető osztályokhoz — nemcsak a szövetkezeti parasztsághoz, hanem a mun-

kásosztályhoz is — többségükben olyan emberek tartoznak, akik vagy maguk is kistulajdonosok (főként kis- és középparasztok) voltak, vagy ilyen környezetből származnak. A számban jelentékenyen gyarapodott alkalmazotti és értelmiségi rétegek is sok tekintetben ilyen hagyományok hordozói.

A kispolgári szemlélet fennmaradása azonban összefügg a szocializmusnak, mint a kommunizmus alsó fokának a sajátosságaival is. Olyan jellegzetességével, hogy nagy távlati céljainkhoz nemegyszer csak bizonyos történelmi kerülővel vezet az út: a társadalmi egyenlőség eléréséhez szükség van a keresetek munka szerinti differenciálására, a közösségi szellem kialakítása során építenünk kell az egyéni érdekeltségre is. Az áru- és pénzviszonyok fennmaradása mellett az egyéni, a csoport- és az össztársadalmi érdekek között időlegesen olyan ellentmondások támadhatnak, amelyek újjászülhetik és fenntarthatják az önzést, az individualizmust, a közösség ügye iránti közömbösséget.

Ha elejét akarjuk venni a kispolgáriság széles körű megnyilvánulásainak, nemcsak a párt ideológiai nevelő munkáját szükséges határozottabbá, eredményesebbé tenni, hanem gazdasági, társadalompolitikai intézkedéseinket is minden esetben ennek figyelembevételével kell kidolgoznunk és megvalósítanunk. Azzal a céllal, hogy a termelékenység, a munkaszervezés, a műszaki színvonal fejlesztésével egyidejűleg a szocialista értékek is megszilárduljanak és terjedjenek. Olyan típusú intézkedésekre, illetve cselekvésekre gondolunk, mint például a munka szerinti elosztás elvének jobb alkalmazása, vagy az erkölcsi és anyagi ösztönzők arányosabb és egységesebb érvényesítése.

Ideológiai feladataink sorában jelentékeny helyet foglal el a szocialista hazafiság erősítése. Ez fokozott harcot is jelent a hazafiságot eltorzító és visszájára fordító nacionalista nézetek ellen. A közismert történelmi okok következtében ezután is számíthatunk arra, hogy ezek a nézetek valamilyen formában újratermelődnek, s valamely konkrét napi problémához kapcsolódva ismét jelentkeznek.

Mai szocialista hazafiságunk egyik alapvető forrása, táplálója a szocialista építés eredményei miatt érzett jogos nemzeti büszkeség. Ezt az érzést őriznünk, fejlesztenünk szükséges, ügyelve arra, hogy ez ne vezessen nemzeti gőg kialakulásához. Ha a jogos büszkeség valamiféle nemzeti önteltségbe csap át, ez éppúgy nacionalizmushoz vezet, mintha a szocialista erők nemzetközi

összefogásának szerepét becsüljük le. De jelentkezik a nacionalizmus olykor a nemzeti múlt és a jelen szembeállításában, vagy abban, hogy egyesek igen összetett társadalmi problémákat leegyszerűsítenek, számonkérően és egyoldalúan felnagyítanak és a megoldásukra tett intézkedéseinket nemlétezőnek tekintik.

A nacionalizmus ellen csak szocialista alapon, az osztályalapokról kiindulva vehetjük fel a küzdelmet. Az ideológiai tanácskozás azért figyelmeztetett erre, mert ma is előfordul, hogy egyesek szélsőséggel szélsőséget állítanak szembe: a nacionalista nézetekkel a nemzeti közömbösséget. Egyesek a nacionalizmussal szemben a nyugati polgári értékrendhez igazodó provincializmust, sznobizmust, a nemzeti hagyományokkal szemben közömbös, semmilyen közösséget, így a nemzeti közösséget sem tudomásul vevő kozmopolitizmust hirdetik. E két végletet összeköti az osztályszemléletű elemzésről való lemondás, s ezért végső soron nem egymással, hanem a szocialista állásponttal kerülnek szembe.

Mindkettővel szemben mi a proletár nemzetköziségtől elválaszthatatlan szocialista hazafiságot hirdetjük és képviseljük. Azt a gondolatot, hogy a nemzeti kérdés nálunk mindjobban a szocialista nemzet iránti viszony kérdésévé válik. Éppen ezért a hazafiság és a szocializmus ma nem választható szét, nem állítható szembe: nincs és nem lehet szocializmusellenes hazafiság.

Ahogyan általában nincs szükség a párt politikai irányvonalának változtatására, úgy a kultúrpolitika elveinek módosítására sincs szükség. Ugyanakkor erre a területre is vonatkozik, hogy következetesebben kell érvényt szerezni a X. kongresszus határozatának, az abban kifejeződő elveknek, alapvető koncepcióknak. Egyszóval határozottabban valósítsuk meg a párt vezető szerepét az ideológiai élet, a kulturális politika minden területén. Abból a szempontból kell megítélni egész tevékenységünket, hogy az ideológiai élet az osztályharc egyik változatlanul exponált területe, hogy a kulturális politika a párt általános politikájának szerves része.

A szocialista építőmunkától elválaszthatatlan a tervszerű, céltudatos, marxista eszmeiségű ideológiai-erkölcsi nevelő munka. Ennek érdekében hatékonyabban kell felhasználni az oktatás, a propaganda, a tömegtájékoztatás, a tudomány, a kultúra és a művelődés eszközeit. A szellemi életet nem tekinthetjük ideoló-

giailag semleges területnek, ahol az egyéni törekvések minden kontroll, ellenőrzés nélkül érvényesülhetnek. A társadalmi életnek ez a területe sem vonhatja ki magát az ideológiai harc köréből, ezért a párt vezető szerepe itt is alapvető jelentőségű és szükségszerű.

A párt vezető szerepének következetesebb megvalósulása az ideológiai életben és a kultúrában most mindenekelőtt megnövekedett felelősséget jelent az e területeken dolgozó kommunisták számára. A Központi Bizottság 1972 novemberi határozata is hangsúlyozza: „Művelődéspolitikai irányelveink szellemében növelni kell a művészeti alkotóműhelyek, a lektorátusok, a kiadók, a szerkesztők ideológiai, politikai felelősségét, művészi igényességét." Bátrabban kell terjeszteni a szocialista értékeket, a szocializmussal szemben ellenséges, népünk érdekeit veszélyeztető alkotások megjelenését pedig következetesebben kell megakadályozni.

Nem jelent ez semmiféle módosulást az elvek tekintetében, semmiben sem csökkenti az alkotóműhelyek, intézmények önállóságát. Sőt, az önállóság azzal kap valódi értelmet, akkor valósul meg magasabb színvonalon, ha az alkotóműhelyek irányítói teljes felelősséggel végzik a munkájukat, beleértve mindenekelőtt a politikai, ideológiai felelősséget. Hamis és számunkra elfogadhatatlan az a munkamegosztás, amely a tevékenységet és felelősséget elszakítja egymástól, és az utóbbit megpróbálja az irányító szervekre áthárítani. Elsősorban a saját felelősséget tartsuk szem előtt. Vissza kell szorítani a mindent máshonnan vagy „felülről" váró szemléletet, magatartást, amely csak sopánkodni vagy reklamálni tud, de határozott elvszerű döntést és cselekvést a maga portáján nem vállal. A kommunisták nem lehetnek kívülálló bírálói olyan nemkívánatos jelenségeknek, amelyeknek megakadályozása elsősorban az ő kötelességük lenne, amelyek megszüntetése alapvetően az ő feladatuk.

Gyakran lehet hallani olyan kérdést, hogy egyik-másik nemkívánatos jelenséggel kapcsolatban mit tesz a Központi Bizottság, a kormány stb. „A kérdés sok esetben jogos — mondotta ezzel kapcsolatban Aczél elvtárs. — A központi irányításnak is megvan a saját felelőssége a tennivalók kijelölésében, a végrehajtás támogatásában és ellenőrzésében, s annak tisztázásában, hogy ki és miért felelős — és bizonyos, hogy e téren is akad

nem egy mulasztás. De határozottabban le kell szögezni, hogy a párt nem azonos a Központi Bizottság apparátusával, a kulturális, ideológiai élet pártirányítása nem azonos annak tevékenységével. A partirányítás ezen a téren is akkor valósul meg, ha minden pártszervezet, ha minden kommunista és minden vezető a maga helyén következetesen érvényt szerez a vezető testületek határozatainak, állásfoglalásainak, és az egyes konkrét kérdésekben is azok szellemében dönt."

A kulturális, ideológiai és művészi élet vezetőinek jelentős többsége párttag, tehát joggal várhatjuk el tőlük, hogy a „mit tesz a párt?" kérdést saját maguknak is feltegyék. Elsősorban ők felelősek azért, hogy az általuk irányított intézmény egész tevékenységében és annak minden részletében is következetesen érvényre jusson a párt politikai irányvonala, s ne születhessenek azzal ellentétes elhatározások, intézkedések. De hasonlóképpen felelősek a szocialista szellemű törekvések kezdeményezéséért, az alkotó gondolatok bátorításáért és támogatásáért.

Amellett nincs egyetlen olyan szerv és intézmény, ahol ne lenne pártszervezet, a kommunistáknak olyan kollektívája, amely hivatott arra, hogy a maga területén érvényesítse a párt politikáját, a marxista eszmeiséget. Az ő munkájukban ugyancsak következetesebben kell a felelősségérzetnek érvényre jutnia.

„Több alapszervezetnél van hajlam arra — állapította meg a Politikai Bizottság pártalapszervezetekkel foglalkozó legutóbbi állásfoglalása —, hogy a kulturális élet szocialistaellenes, polgári jelenségeivel szemben mindent »felülről« várjanak, a kritikai észrevételek kapcsán nem merül fel bennük saját felelősségük kérdése. Esetenként az alapszervezetek, illetve azok párttitkárai átmenetileg hatása alá kerülnek a terület polgári, kispolgári nézeteinek, esetenként pedig részeseivé vagy utólagos igazolóivá válnak egy-egy, az adott kulturális műhely által elkövetett hibának." Az előbbrelépés érdekében ezen mielőbb változtatni szükséges.

Az ideológiai életben különösen nagy jelentősége és felelőssége van a társadalomtudományok művelőinek, akik a társadalmi gyakorlat során jelentkező új kérdések megválaszolásán munkálkodnak. Elismerés illeti azok munkásságát, akik e tudomány művelésével, elméleti következtetéseikkel elősegítik tár-

sadalmi valóságunk jobb megértését és problémáinak eredményes megoldását. Nem hallgathatunk azonban arról sem, hogy akadnak olyanok is, akik az új keresése címén a marxizmus alapvető tételeit tagadják, sarkigazságait is megkérdőjelezik. „Minden olyan helyzetben — mondotta Aczél elvtárs —, amikor a forradalmi mozgalom új feltételekkel, új kérdésekkel, új feladatokkal találja szembe magát, megjelenik az értelmiségi renegát klasszikus típusa, s egy bizonyos csoport »leszakad«. Az értelmiségi renegát klasszikus ismérve, hogy a munkásmozgalommal és a marxizmussal való szakítását mindenekelőtt e szakítás »megideologizálásával« deklarálja. Elméleteik között megtalálható a marxizmus pluralizálása, a munkásosztály vezető szerepének tagadása, az osztályszempontok semmibe vétele, a valóságos szocializmus tagadása stb."

Egyes társadalomtudományi, irodalmi, művészeti alkotásokban kifejezésre jutnak nacionalista, kozmopolita nézetek, a kispolgári felfogás és életszemlélet megnyilvánulásai, jobboldali revizionista vagy ultrabalos nézetek. E jelenségek ellen eredményesen csak a marxizmus pozíciójából, a párt politikájának alapállásából vívhatjuk meg a harcot. Nem szükségtelen ezt azért sem hangsúlyozni, mert egyesek szektás, dogmatikus pozícióból kísérelnek meg tüzet nyitni a jobboldaliság ellen. A kispolgári opportunizmusnak nem a „balos" szektarianizmus a kritikája, már csak azért sem, mert mind a kettő egy forrásból táplálkozik, azonos talajban gyökerezik. Mindkettőnek a marxizmus a kritikája, amely egyformán elutasítja mind a jobboldali opportunizmust, mind a „balos" álforradalmi kalandorságot.

Az ideológia területén fő fegyverünk a marxista eszmék meggyőző ereje. Szükség esetén azonban nem mondhatunk le az adminisztratív módszerek alkalmazásáról, például a betiltásról sem. A különféle eszközök és módszerek kombinált alkalmazásának közepette nagyobb figyelmet kell fordítanunk az ideológiai vitákra. A tanácskozás joggal állapította meg ezek elégtelenségét, szegényességét. Több bátorítást, segítséget kell adni a tudományosan megalapozott vitáknak, hangsúlyoznunk kell azt a gondolatot, hogy ez a marxista ideológusok nem mellőzhető kötelessége. Nem tarthatjuk egészségesnek azt az állapotot, hogy a különböző nézetek ütköztetése helyett az ellenvélemények egyoldalúan a különállás demonstrálására szolgálnak.

A párt vezető szerepe a kultúra területén egyrészt a követ-

kezetesen marxista—leninista elvek kimunkálását, meghatározását, másrészt ezek következetes gyakorlati megvalósítását jelenti. Pártunk X. kongresszusa a kultúrpolitikában is megerősítette az eddig követett és a gyakorlatban bevált irányvonal helyességét. Most arra van szükség, hogy a megvalósulás során határozottabban növeljük és érvényesítsük a politikai és ideológiai felelősséget. Ennek elmulasztása önmagában is káros, de bátorító precedensként is szolgál újabb hibák, következetlenségek elkövetésére. Ez egyaránt vonatkozik a helyi és irányító szervekre: senki sem háríthatja vagy odázhatja el a cselekvést, az állásfoglalást, szükség esetén a beavatkozást. A tévedés joga — bizonyos határok között — mindenkit megillethet, amennyiben az még helyrehozható, de a döntést nem vállalni, az alól kibújni, a felelősséget elhárítani: nem lehet!

A párt különböző vezető szervei és testületei az utóbbi időben több fontos ideológiai, kultúrpolitikai kérdésben hoztak konkrét határozatot, és különböző állásfoglalások születtek a X. kongresszuson kijelölt célok megvalósításának elősegítésére. Többek között: állásfoglalás a kutatás szabadsága és a közlés felelőssége kérdésében; a Politikai Bizottság 1972 májusi határozata a kiadói tevékenységről; az Agitációs és Propaganda Bizottság állásfoglalása a folyóiratok helyzetéről és feladatairól; a színházak műsorpolitikájáról; a kultúrpolitikai munkaközösség állásfoglalása az irodalom- és művészetkritika néhány kérdéséről; az állami oktatás helyzetéről és továbbfejlesztéséről szóló központi bizottsági határozat, és nem utolsósorban a Központi Bizottság 1972 novemberi határozatában megfogalmazott feladatok, köztük a közművelődés továbbfejlesztésének megvizsgálása.

Az elvek világosak, a célok jól meghatározottak, most megvalósításukon, és hozzátehetjük: következetesebb megvalósításukon a sor. Eddigi eredményeink sem lebecsülendők. Sok, nehéz, fáradságos, elvszerű munka van mögöttük. A jövő feladatai sem igényelnek kevesebb erőfeszítést, kiállást és bátor helytállást. Ezt várja a párt a kommunistáktól és mindenkitől, aki elkötelezett harcosa, megvalósítója a szocialista ideológiának, a magyar szellemi élet szocialista fejlődésének.

ÖSZTÖNÖSSÉG ÉS TUDATOSSÁG*

Korunkban a szocializmus megteremtésének anyagi-technikai feltételei rendkívüli mértékben szélesedtek az egész világon, különösen a fejlett tőkésországokban. Nagy erővel jelentkezik a világpolitikában a gyarmati rabságból felszabadult, s a valóságos társadalmi haladás útjait kereső népek ösztönös vágya a szocializmus megteremtésére. A fejlett kapitalista országok dolgozó tömegeire, de különösen az ún. „harmadik világ" népeire ösztönző erővel hat a szocialista világ vonzó példája. A jelenlegi időszakban — állapítja meg a kommunista és munkáspártok 1969. évi moszkvai értekezletének nyilatkozata — „Erősödik a dolgozó tömegek kívánsága, hogy gyökeresen megváltoztassák az ember kizsákmányolásán alapuló gazdasági és társadalmi rendet. A munkásság nagy osztálycsatái sok kapitalista országban megingatják a monopóliumok hatalmát, fokozzák a kapitalista társadalom bizonytalanságát és kiélezik ellentmondásait. Ezek a harcok előhírnökei olyan új osztályütközeteknek, amelyek alapvető társadalmi átalakulásokhoz, szocialista forradalomhoz, a más dolgozó rétegekkel szövetséges munkásosztály hatalmának megteremtéséhez vezethetnek."

A szocialista forradalom győzelme azonban az objektív és szubjektív tényezők bonyolult kölcsönhatásától függ. A szocializmusért harcoló tömegek tudatosságának foka számos helyen alatta marad a létező anyagi-technikai feltételeknek, saját, mindennapos osztályküzdelmeiknek, tehát a realitások adta lehetőségeknek. Másutt viszont a tömegek vágya a szocializmus megteremtésére megelőzi az anyagi-technikai feltételek színvonalát. Ez a helyzet újabb polgári-kispolgári utópiák forrása a szocializmusról.

Az imperialista burzsoázia minden eszközzel igyekszik a tudományos szocializmus eszméit befeketíteni, lejáratni. Arra törekszik, hogy megakadályozza a tudományos szocializmus és a népmozgalom egybefonódását. Az antikommunizmus, amelynek rengeteg válfaja van — a langyos, burzsoá liberalizmustól a népi kapitalizmus, a konvergencia és a divergencia különböző formáin át a jobboldali szociáldemokráciáig s a dühödt neo-

* *Nagy László* írása. Megjelent a „Pártélet" 1972. 8. számában. (Rövidített szöveg.)

anarchista, neotrockista és maoista elméletekig —, lényegében azt a célt szolgálja, hogy megossza a kapitalizmus, az imperializmus ellen fellépő tömegeket, s lehetetlenné tegye egyesülésüket a tudományos szocializmus elvi alapján.

Ilyen körülmények között különösen időszerűek a lenini „Mi a teendő?" gondolatai az ösztönösség és a tudatosság viszonyáról, a tudományos elmélet, az ideológiai harc szerepéről. S ezek jelentősége nem korlátozódik azokra az országokra, ahol a szocializmust még nem vívták ki. A tudományos világnézet egyesítése a munkásosztály, a dolgozók mozgalmával ugyanis nem egyszeri feladata a szocialista forradalom győzelméért küzdő pártnak, hanem tevékenységének állandó eleme; folyamat, amelyet napról napra a szocialista forradalom fejlődésének minden szakaszán vezetnie, irányítania kell.

Természetesen a marxista—leninista világnézet, a kommunista tudatosság az épülő szocializmus viszonyai között terjed a legkedvezőbb körülmények között. A munkásosztály szilárd szocialista államhatalma, a termelési eszközök társadalmi tulajdona, az egyre erősödő és fejlődő szocialista társadalmi viszonyok, az a tény, hogy a tudatformáló eszközök túlnyomó többsége — a rádió, a televízió, a sajtó, a filmgyártás, a színházak, a könyvkiadás, az iskolák — a szocialista állam vagy a szocializmust céljuknak valló tömegszervezetek tulajdonában vannak, rendkívül szélesíti a tudományos világnézet és a szocialista erkölcs terjesztésének lehetőségeit.

Mindemellett ösztönösen és automatikusan a szocialista viszonyok között sem jön létre szocialista társadalmi tudat. Az ösztönösség szocialista gazdasági és társadalmi viszonyok között is kispolgári és polgári nézetek felelevenedését segíti, különösen a társadalmi és egyéni tudat azon kategóriáiban, amelyek az emberek magatartását motiválják a család, a munkahely közegében, szórakozás közben, a szabad idő eltöltésében, s különösen a személyes célok, az életmód, az életforma meghatározásában. A szocialista viszonyok adta kedvező lehetőségek a tudományos világnézet terjesztésére, a szocialista társadalmi tudat, s az egyes emberek szocialista tudatának kialakítására akkor válnak reális valósággá, ha ennek érdekében tervszerű munka folyik.

A tudományos világnézet terjesztése a szocializmus viszonyai között számos olyan politikai sajátossággal rendelkezik, amely

minőségileg megkülönbözteti ezt a feladatot mind a „Mi a teendő?" megjelenésének idejétől, mind pedig a mai kapitalista viszonyok között végbemenő hasonló folyamattól.

Először: a tudományos világnézet egyesítése a munkásmozgalommal mind a „Mi a teendő?" születésének idején, mind a mai kapitalista viszonyok között a létező társadalmi-gazdasági rendszer s politikai felépítményének tagadása talaján történik. Az egyesítés fő célja és eredménye a tömegek tudatos harcának kibontakoztatása az adott rendszer, a kapitalizmus megdöntésére. Viszont a szocializmus viszonyai között az egyesítés fő célja és eredménye a tömegek tudatos harca a reálisan létező szocialista társadalmi-gazdasági rendszer, s politikai felépítményének védelméért, megerősítéséért, továbbfejlesztéséért. A szocializmus viszonyai között a marxizmus—leninizmus alkotó, építő jellege kerül az első helyre.

Másodszor: a tudományos világnézet, a tudatosság terjesztésének alapvető és kötelező feltétele a szocializmus viszonyai között az elmélet és a gyakorlat olyan egysége, amely a társadalmat s az államot vezető párt helyes politikájában, e helyes politika alapján megvalósuló pártegységben, s a párt és a tömegek szoros kapcsolatában testesül meg.

A magyarországi tapasztalatok 1949 és 1956 között, s az 1968-as csehszlovákiai folyamat egyként igazolják, hogy amikor a párt politikáját eltorzítja a „bal-", illetve a jobboldali opportunizmus, ez károsan hat a marxizmus—leninizmus terjesztésére, kapukat nyit a burzsoá ideológia különböző válfajainak terjedéséhez. Ilyen körülmények között a tömegek, különösen az értelmiség és az ifjúság egyes rétegei fokozottabb mértékben fordulnak a polgári ideológia különböző, modern, vagy annak tűnő áramlatai felé, igyekeznek azokat a marxizmussal „egybeötvözni", s ezt ekképpen „megújítani".

Súlyos károkat okoz a tudományos világnézet és a tömegmozgalom egyesítésének a szubjektivizmus. Amikor egyes vezetők elképzelései alapján eltorzítják a politikai gyakorlatot, s e rossz politikát tüntetik fel a marxizmus megvalósításának, ezzel eltorzítják, meghamisítják magát az elméletet is. Ez a jelenség világosan észlelhető a maoista kínai vezetés példáján. Másrészt viszont olyan eseteket is tapasztalhatunk, amikor az elmélet „bal-" és jobboldali eltorzítása alapján próbálnak gyakorlati tanácsokat adni a politikai vezetésnek. Az elmélet és a gyakorlat

effajta ellentmondásai gátat emelnek a tömegek tudatosságának fejlődése elé a szocializmus viszonyai között is.

Harmadszor: a kapitalizmus és a szocializmus világméretű küzdelmében már ma is erősödik, de a jövőben mindinkább előtérbe kerül a gazdasági verseny és az ideológiai harc. Ennek következtében a szocialista tudat fejlődésének alapvető feltétele és tartalma a szocializmus felsőbbrendűségének napról napra történő igazolása.

A szocializmus alapvető törvénye, hogy a termeléssel együtt emelkedik az életszínvonal is. Az életszínvonalat azonban nem lehet egyszerűen az anyagi javak fogyasztásával azonosítani, s még kevésbé szabad elszakítani a mai szocialista országok történelmi fejlődésétől. Végezetül, a két rendszer fogyasztási struktúrájának egybevetésénél a magasabbrendűség mércéje nem lehet csak az, hogy mit fogyasztanak és hol fogyasztanak többet az emberek. Egyáltalán nem biztos, hogy a szocializmus emberének ugyanazt kell fogyasztania, amit ma a fejlett kapitalista országokban élő emberek jó részére a fogyasztási manipuláció ráerőszakol. A fejlettebb társadalmi rendszer megteremti a fejlettebb fogyasztási struktúrát is, amelyben minden bizonnyal nemcsak az anyagi jellegű napi és tartós fogyasztási cikkek, hanem mind az egyes ember, mind az egész közösség sokoldalú fejlődéséhez szükséges szellemi, társadalmi termékek fognak mind nagyobb és nagyobb hányadot képviselni. A politikai, a társadalmi, a közéleti viszonyok teljességét, az anyagi és a szellemi javak összességét, s azok fejlődésének tendenciáit figyelembe véve, már ma is bátran hasonlíthatjuk össze a szocialista és a legfejlettebb kapitalista országokat, az előny a mi oldalunkon van!

Negyedszer: A szocialista tudat kidolgozásánál figyelembe kell venni azt is, hogy az elméleti tételek olyan tiszta, adekvát formában, ahogyan meg vannak fogalmazva a klasszikusok műveiben, ritkán valósulnak meg a gyakorlatban. Az elméleti tételek a szocialista társadalom fejlődésének alapvető és fő tendenciáit, fő törvényszerűségeit világítják meg. A pártok helyes politikája esetén a fejlődéselmélet által jelzett tendenciák utat törnek maguknak, de a részletekben, a megvalósulás formáiban változások, eltérések lehetségesek az elmélet „betűihez" képest.

A szocializmus teljes felépítésének idején tovább szélesednek a szocialista világnézet terjesztésének lehetőségei, de megnö-

vekszenek a követelmények is: alapvető feladattá válik, hogy minden ember a szocialista társadalom tudatos alkotója, tudatos építője legyen. E feladat elvi megalapozása is megtalálható a „Mi a teendő?"-ben, amely a munkásosztály szocialista tudatának megteremtésével kapcsolatban azt is hangsúlyozta, hogy „Ez a tudás kizárólag egyetlen forrásból meríthető, az pedig az összes osztályoknak és rétegeknek az államhoz és a kormányhoz való viszonya, az összes osztályok egymás közötti viszonya... A szociáldemokratáknak ahhoz, hogy politikai tudással vértezzék fel a munkásokat, el kell menniük a lakosság valamennyi osztályához, minden irányban szét kell küldeniük hadseregük osztagait."

Ebből a szempontból különösen nagy jelentőségű a kommunista pártok szövetségi politikája. A magyar munkásosztály — más kelet-európai szocialista országok munkásosztályához hasonlóan — a népi demokrácia útján jutott hatalomra. A szocialista hatalmat viszonylag békés úton, fegyveres felkelés és polgárháború nélkül, a többi, nem proletár dolgozó osztállyal és réteggel széles szövetségben teremtette meg. A tapasztalatok azt mutatják, hogy e szövetség fenntartása és szélesítése a szocialista forradalom fejlődésének feltétele; az azonos érdekű osztályok és rétegek közötti különbségek csökkentésének s végső soron megszüntetésének alapvető útja.

A szövetségi politika mai tartalma hazánkban a politikai együttműködés a szocializmus teljes felépítésének érdekében. Ennek kerete a Hazafias Népfront-mozgalom, amelyben különböző osztályokhoz és rétegekhez tartozó, különböző világnézetű, a tudatosság különböző fokán álló emberek dolgoznak együtt. Ez a politikai együttműködés azonban nem szakítható el az elvi, ideológiai kérdésektől, a szocialista tudatosság, a szocialista erkölcs terjesztésének problémáitól, már csak azért sem, mert a cél, amelynek érdekében folyik, csak a marxizmus—leninizmus elvei alapján kidolgozott program végrehajtásával érhető el.

A munkásosztály szövetségi politikája nem egyszerűen együttműködés mindenkivel, aki igent mond a szocializmus építésére, azt is magában foglalja, hogy a kommunisták, eme „igenre" építve, s azt erősítve, terjesszék a szövetségesek soraiban a tudományos szocializmust, a tudományos világnézetet, a szocialista tudatot. Ez feltételezi az állandó jellegű ideológiai vitát, s a harcot a nem marxista nézetek ellen.

A szocializmus felépítésének közös érdeke objektíve a nem marxista nézetek gyengülésének irányában hat, s alapja a nem marxisták marxistává fejlődésének. Ez a folyamat azonban nem jelent semmiféle világnézeti integrációt a marxizmus—leninizmus és a társadalmi fejlődés különböző szakaszaiban haladó szerepet játszó polgári és kispolgári eszmeáramlatok között. A különböző demokratikus, plebejus, polgári humanista eszmeáramlatok és a marxizmus—leninizmus „egységesedése" hamis jelszó. A szocializmus teljes felépítésének viszonyai között is érvényes a Lenin által 1902-ben, a „Mi a teendő?"-ben megfogalmazott elv: „. . . a kérdés csakis így tehető fel: burzsoá vagy szocialista ideológia? Itt nincs középút (mert az emberiség semmiféle »harmadik« ideológiát nem dolgozott ki és mert általában egy osztályellentétektől marcangolt társadalomban sem lehet osztályon kívüli, vagy osztályok feletti ideológia). Ezért a szocialista ideológia mindennemű lekicsinylése, mindennemű mellőzése egyszersmind a burzsoá ideológia erősbítését jelenti."

Ebből egyenesen következik, hogy nem lehet cél az ideológiák keveredése, a különböző világnézetek integrációja sem. Igen — vethetik ellen —, de Lenin álláspontja, miként az idézett szöveg is tanúsítja, az „osztályellentétektől marcangolt" társadalomra vonatkozik, nálunk pedig megszűntek az antagonisztikus osztályellentétek, s nemcsak hogy kialakult a lényegében azonos érdekű dolgozó osztályok és rétegek politikai egysége, hanem megkezdődött a közöttük levő lényeges különbségek csökkenésének folyamata is, amelynek — perspektívában el kell vezetni az osztálykülönbségek teljes megszűnéséhez, a jövendő kommunista társadalom egységes, egyetlen dolgozó osztályának, népének megteremtéséhez. Ez a folyamat azonban társadalmi szempontból sem azt jelenti, hogy a munkásosztály és szövetségesei között valamiféle kiegyenlítődés történik a középúton, hanem mindenekelőtt azt, hogy a munkásosztály, önmagát is nevelve és formálva, a maga képére formálja át a társadalmat, neveli és formálja szövetségeseit, politikai, társadalmi, világnézeti és kulturális téren egyaránt felemeli őket a társadalom vezető osztályának színvonalára. Ezért, természetesen a munkásosztály ideológiája, a marxizmus—leninizmus és a jobbára más, elnyomott társadalmi osztályok és rétegek tudatát tükröző demokratikus, plebejus és általános humánus eszmeáramlatok között nem az egységesedés, az integráció, az egybeolvadás folyamata

játszódhat le, hanem ezen utóbbi eszmeáramlatok képviselőinek áttérése történhet meg a marxizmus—leninizmus pozícióira. Ezt az említett eszmei áramlatok alapjában véve demokratikus, népi tartalma megkönnyíti. E folyamatot mi sem zavarhatja jobban, mint a szűkkeblű elzárkózás ezen eszmei áramlatok képviselői előtt, s mint az idő előtti, alap nélküli marxistává nyilvánításuk.

Tisztán ideológiai szempontból azt vethetik szembe: a marxizmus—leninizmus mindig magába olvasztotta kora tudományának — közöttük társadalomtudományának legjobb eredményeit, félő, hogy a világnézeti integráció tagadása esetleg éppen a marxizmus—leninizmus fejlődését akadályozza. A kérdés azonban az: hogyan olvasztotta magába kora tudományos eredményeit a marxizmus? Marx nem egyszerűen átvette Hegel dialektikáját, hanem a „fejéről a talpára állította"; Lenin nem egyszerűen átvette Hobson és Hilferding eredményeit az imperializmus kutatásában, hanem megtisztította azokat polgári és reformista burkuktól. A marxizmus—leninizmus ma is magába olvasztja más világnézetű tudósok, írók, alkotók munkásságának az eredményeit, fejlődésének ez is egyik forrása. De ez a folyamat ma sem egyszerű „összeolvadás", integráció, hanem ezen eredmények kritikai átvétele; megtisztítása hamis, polgári, kispolgári és egyéb ideológiai burkuktól, s ezáltal az eredmények jelentősége és társadalmi hasznossága is növekszik.

A tudományos szocializmus egyesítése a tömegek társadalmi tevékenységével különösen fontos az ifjúság, a felnövekvő új nemzedékek viszonylatában. A szocialista országok ifjúságának politikai és élettapasztalatai; társadalmi és gazdasági helyzete, általános műveltsége és szakmai képzettsége gyökeresen különbözik a megelőző nemzedékétől. E különbségek lényege, ha nem egyedeket, hanem egész nemzedékeket veszünk szemügyre, az, hogy a szocializmus felnőtt nemzedékének kevesebb az élettapasztalata, nem ismeri a mindennapi létért folytatott küzdelmet, nem ment át a társadalmi-politikai harcok legélesebb s legnagyobb hatású ember- és osztályformáló szakaszán; ezzel szemben általában nagyobb az általános és szakmai műveltsége, magasabb az életszínvonala, s ebből eredően nagyobbak az igényei is a szocializmussal szemben, mint elődeiknek voltak.

A nemzedéki ellentéteket, az apák és a fiúk kibékíthetetlen konfliktusát tartalmazó polgári elméleteket elutasítjuk, mint tu-

dománytalan s helyenként antikommunista töltésű nézeteket. De nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy minden újabb és újabb korosztály, éppen a szocializmus dinamikus fejlődése révén, lényegében más és más gazdasági, közéleti és kulturális viszonyok között nő fel. Ez objektíve más és más szociális pszichológiát, más és más magatartásformákat szülhet. A tudományos világnézet terjesztése az ifjúság soraiban akkor a legeredményesebb, ha mindenekelőtt az osztályharc mai feltételeihez igazodó társadalmi gyakorlatban való aktív részvétel és a magasabb általános, valamint szakmai műveltség bázisán közvetett és közvetlen úton képes elsajátítani a hiányzó társadalmi-politikai és élettapasztalatokból eredő felismeréseket is. Az tény, hogy a mai ifjúság beleszületett a szocializmusba, de, hogy ne csak magáénak érezze, hanem sajátjának tudja is, elengedhetetlen szocialista tudatának erősítése, fejlesztése.

„... a szocializmus, amióta tudománnyá lett, megköveteli, hogy tudományként is űzzék, azaz, hogy tanulmányozzák" — írta Engels 1874-ben. A szocialista tudat elsajátításának alapvető feltétele a marxizmus—leninizmus elmélyült tanulmányozása. De elegendő-e ez? Lehetséges-e a marxizmust—leninizmust egyszerűen „kitanulni", „bevágni", mint a memoriterként feladott verset? Manapság már a szocializmus esküdt ellenségei is „tanulmányozzák" elméletünket. Az Egyesült Államokban, Angliában, a Német Szövetségi Köztársaságban se szeri, se száma a különböző „szovjetológiai" tudományos kutatóintézeteknek. Kétségtelen, hogy ezek munkatársai közül sokan betű szerint ismerik Marx, Engels és Lenin műveit. De ettől nem lettek kommunisták! Ez negatív formában, a „másik oldalról" igazolja Leninnek a „Mi a teendő?"-ben kifejtett alapvető tételét: nem sajátítható el a tudományos világnézet, s következésképpen nem fejlődhet senki kommunistává, ha nem vesz részt a kapitalizmus ellen, a szocializmusért vívott osztályharcban. A tömegek saját tapasztalataik alapján győződnek meg a marxizmus—leninizmus igazságáról; a társadalmi-politikai harcokban szerzett tapasztalataik jelentik a szocialista tudat elsajátításának legfontosabb gyakorlati alapját.

Igen, de hogyan szerezzék meg a tömegek ezt az osztályharcos tapasztalatot a szocializmus teljes felépítésének szakaszán, amikor az alapvető osztályütközések az országon belül általában már lezajlottak?

Néhány teoretikus úgy véli, hogy az antagonisztikus osztályütközések lezáródása az osztályharcot is hatályon kívül helyezi, s a szocializmus teljes felépítésének idején a haladás többé nem forradalmi jellegű, hanem folyamatos evolúció, amely mentes az ellentmondásoktól, s ezért nincs is szükség a tömegek tudatos és aktív részvételére. E nézetekben a szocializmus felépítése, a fejlett szocialista társadalom megteremtése azonosul a gazdasági építőmunkával, a tudományos-technikai forradalom eredményeinek bevezetésével. Ebben a koncepcióban az első helyre lépnek a szakértő gazdasági menedzserek, akik kidolgozzák a tennivalókat — s a tömegek dolga a végrehajtás marad.

A gazdasági építőmunka végső célja a kommunizmus anyagi-technikai bázisának megteremtése, s ez döntő fontosságú a szocializmus felépítésében. A gazdaság fejlődése meghatározó befolyást gyakorol az élet minden területére, de nem meríti ki a szocializmus felépítésének egész tartalmát, amely magában foglalja a szocialista termelési viszonyok tökéletesítését, a társadalmi viszonyok továbbfejlesztését, a munkásosztály vezette szocialista nemzeti egység erősítését, a politikai rendszer fejlesztését, a szocialista demokrácia szélesítését, s nem utolsósorban a szocialista kultúra és tudomány fejlődését, és a tömegek szocialista tudatának erősítését. Mindez egybefonódik a szocialista országok politikai, gazdasági, ideológiai együttműködésének teljes kibontakozásával, s az imperializmus elleni harc követelményeivel. Teljesen érthető, hogy e szerteágazó feladatokat csak a politika képes egységbe foglalni. A szocializmus teljes felépítésének egyszerű azonosítása a gazdasági feladatok megoldásával a mai viszonyok között is ökonomizmushoz vezet, az ösztönösség szintjére süllyeszti az alapvető társadalmi-politikai folyamatok irányítását, ami végső soron aláássa a gazdasági feladatok megoldását is.

Ezért hangsúlyozta pártunk X. kongresszusán Kádár János elvtárs a Központi Bizottság beszámolójában: „A közgazdasági szemlélet érvényesítése nem teheti kétségessé azt a marxista alapelvet, hogy a politika elsődleges."

A politikát viszont nem lehet másként felfogni és értelmezni, mint az osztályok, a tömegek küzdelmét, annak szervezését és vezetését. Az osztályharc formái és módszerei a szocialista forradalom korábbi szakaszaiban, a hatalomért, annak megvédéséért, a szocializmus alapjainak lerakásáért vívott küzdelem ide-

jén egyértelműbbek, világosabbak voltak, mint ma. A tömegek társadalmi küzdelmének tartalma, formái és módszerei a szocializmus teljes felépítéséért vívott harc idején jelenleg még nem teljesen kidolgozottak. Elvileg azonban teljesen világos, hogy a tömegek forradalmi jellegű alkotó tevékenysége nem csökken, hanem ellenkezőleg, növekszik. Az antagonisztikus osztályellentétek megszűnése, a munkásosztály vezette nemzeti egység erősödése nyitja meg az utat ahhoz, hogy az egész nép, az egész lakosság tudatosan részt vegyen a szocializmus teljes felépítését, a kommunizmushoz vezető utak kimunkálását szolgáló forradalmi alkotó tevékenységben.

Pártunk — többé-kevésbé egy időben a fejlődés azonos szakaszaiban járó testvérpártokkal — a tömegek és mindenekelőtt a munkásosztály alkotó tevékenységének kibontakoztatása érdekében tűzte célul a szocialista demokrácia szélesítésének, erősítésének feladatát. A szocialista demokrácia szélesítése nem a politikai felépítmény valamiféle pluralizálása, nemcsak vitafórumok teremtése, hanem elsősorban és mindenekelőtt azon közvetett, képviseleti és közvetlen eszközök és módszerek széles körű kibontakoztatása, amelyek segítségével a munkásosztály és a szocializmus felépítéséért küzdő tömegek nemcsak véleményüket nyilváníthatják országunk fejlődésének alapvető irányairól, hanem az üzemekben, a gyárakban, az intézményekben végzett termelőmunkájuk mellett a társadalmi, a politikai életben végzett tevékenységükkel is közreműködnek a kívánt irányba történő előrehaladás biztosításában. A szocialista demokrácia szélesítése és erősítése egyben az osztályharcban történő nevelés iskolája is; a munkásosztály, a dolgozó tömegek olyan társadalmi gyakorlata, amely nélkül nehezen képzelhető el a tudományos világnézet győzelme, a szocialista társadalmi tudat megteremtése.

Napjainkban, amikor az ösztönösség és a tudatosság, a tudományos világnézet terjesztésének, a szocialista társadalmi tudat kimunkálásának a kérdéseit vizsgáljuk, nemcsak arról van szó, hogy a Marx, Enges és Lenin által megfogalmazott elveket és tételeket terjesszük, hanem mindenekelőtt arról, hogy a marxizmus—leninizmus klasszikusainak egész eszmei-politikai örökségére támaszkodva, módszereiket felhasználva feleletet adjunk az élet által felvetett új kérdésekre, sőt ne várjuk, míg az

élet kérdez, hanem az elmélet új irányítójével mutassuk meg a fejlődés, a tömegek társadalmi-politikai gyakorlatának irányát.

Ez a mai viszonyok között is felveti a „Mi a teendő?"-ben megfogalmazott kérdést: ki dolgozza ki az elméletet, s ki egyesíti a tömegek mozgalmával?

Lenin teljes joggal állapította meg 1902-ben, hogy az akkori viszonyok között a szocialista tudat kidolgozása a munkásosztály érdekeit felismerő, és azt sajátjának tekintő forradalmi értelmiségre hárul, terjesztése pedig a hivatásos forradalmárok szervezetének feladata. Ugyanakkor rámutatott arra is, hogy a munkások is részt vesznek az ideológia kidolgozásában, ha — az akkori időben nem is mint munkások, hanem mint a szocializmus teoretikusai, mint hivatásos forradalmárok. Éppen az elméleti képzettségű munkás forradalmárok számának gyarapítása végett hangsúlyozta Lenin, hogy „a legelső, legsürgősebb kötelességünk olyan munkás forradalmárok kinevelésének elősegítése, akik a pártmunka tekintetében ugyanolyan színvonalon állnak, mint az intellektuel forradalmárok... Figyelmünket tehát elsősorban arra kell fordítanunk, hogy a munkásokat emeljük fel a forradalmárok színvonalára... minden kiemelkedő, tehetséges munkást támogatnunk kell abban, hogy hivatásos agitátorrá, szervezővé, propagandistává váljon".

A szocializmus viszonyai között a szocialista tudat már nem „kívülről" jön a munkásosztály soraiba. A felszabadult, hatalomra került munkásosztály képviselői maguk is részt vehetnek a szocialista tudat, a tudományos világnézet formálásában, s nemcsak abban a formában, amelyet Lenin is látott és támogatott, hanem a maguk munkásmivoltában is. Ennek reális lehetőségét a munkásosztály — s általában a dolgozó tömegek — általános és politikai műveltségének emelkedése, a szabad idő növekedése adja meg, amely lehetővé teszi a munkások — és más dolgozók fokozódó — közéleti tevékenységét, tapasztalataik átélését az elsajátított elmélet fényében.

A szocializmus viszonyai között természetesen óriásira nő az értelmiség, a tudományos alkotó intézmények szerepe az elmélet kidolgozásában, továbbfejlesztésében. Ugyanakkor a szocialista tudat, a szocialista világnézet nem egyszerűen a marxista—leninista elvi alapokon álló tudományok eredményeinek összesítése, nem egyszerűen a tudományos intézmények műve, hanem a munkásosztály harci tapasztalatainak olyan egyesítése a

marxista—leninista tudományok eredményeivel, amely magában foglalja a tömegek tapasztalatainak „visszahatását" is a tudományok fejlődésére.

Az ideológia kidolgozásának, továbbfejlesztésének folyamata csak a pártban történhet; a párt az az erő, amely képes az egész társadalom fejlődését áttekinteni és irányítani, képes a tömegeket a tudományos politika alapján vezetni, s a tömegek tapasztalataival gazdagítani a tudományt. A párt a tudományos világnézet, a szocialista társadalmi tudat, a szocialista erkölcs normái kidolgozásának és elterjesztésének központja a szocializmus viszonyai között is. Ez egyenes következménye annak a ténynek, hogy a szocialista forradalom fejlődésével együtt erősödik a párt politikai és ideológiai befolyása a társadalomban, s éppen a párt céltudatos tevékenysége révén hatja át a marxizmus—leninizmus világnézete az egész gazdaságot, az egész társadalmat, az egész kultúrát és tudományt.

Szemben a régebbi időkkel, amikor a tudományok fejlődésében kiemelkedő személyiségek felfedezései jelentették a fejlődés mérföldköveit, ma egyre inkább a kollektív munka játszik szerepet. Ez így van a marxizmus—leninizmus fejlődésében is. Kétségtelen, hogy az elmélet fejlődésében is a legnagyobb jelentősége a pártok kongresszusainak van. A Magyar Szocialista Munkáspárt másfél évtizedes munkájának tapasztalatait, azok elméleti általánosítását a VII., a VIII., a IX., a X. kongresszus anyagai tartalmazzák.

A marxizmus—leninizmus — nemzetközi érvényű tanítás. Ezért kidolgozása, továbbfejlesztése is internacionalizálódott. Ma már nincs közöttünk Marx, Engels és Lenin. De felnövekedett s korunk leghatalmasabb ereje közös művük, a nemzetközi kommunista mozgalom. A marxi—engelsi „Kommunista Kiáltvány" idején mintegy 200 kommunista volt a földön; a Lenin által szervezett és vezetett Nagy Októberi Szocialista Forradalom napjaiban mintegy 400 000. S ma? Több mint 80 kommunista pártban — több mint 50 millió!

Mindenekelőtt erre a hatalmas erőre hárul ma a marxizmus—leninizmus elméletének továbbfejlesztése. Minden kommunista párt köteles a tömegek harcát, annak tapasztalatait elméletileg általánosítani, közkinccsé tenni. Minden párt köteles tanulmányozni és alkotó módon alkalmazni a testvérpártok tapasztalatait. Valamennyi testvérpárt tapasztalatainak alkotó elemzése

és általánosítása útján fejlődik tovább a marxizmus—leninizmus elmélete, korszerűsödik a szocialista tudat, a szocialista világnézet.

A testvérpártok tapasztalatainak elemzése, kölcsönös tanulmányozása sok formában történik. Az utóbbi években a leghatékonyabb módszernek a kommunista és munkáspártok képviselőinek kollektív értekezletei bizonyultak. Ezen értekezletek — az 1957-es, az 1960-as és az 1969-es moszkvai értekezletek anyagai; a testvérpártok küldöttségeinek felszólalásai s a közösen kidolgozott dokumentumok — jelentik ma a marxizmus—leninizmus továbbfejlődésében elért eredményeket. Ez szolgál ma vezérfonalul a kommunista és munkáspártok tevékenységéhez, s ez ösztönzi tovább az alkotó munkát elméletünk tökéletesítésére, amely nélkül napjainkban sem lehetséges a szocialista tudat szilárd egyesítése a tömegek társadalmi harcaival, amely nélkül lehetetlen tudatos harc a kapitalizmus, az imperializmus ellen, a szocializmus teljes és végleges győzelméért.

POLITIKA ÉS SZAKSZERŰSÉG A TÁRSADALOM VEZETÉSÉBEN*

A polgári politikai szociológia vagy politikai tudomány egyes képviselői is elismerik: Lenin volt az első, aki észrevette, hogy a politikai elem nem hanyatlik, hanem átformálódik, aki meglátta, hogy a politikai tevékenység egyre inkább a szervezetekre tevődik át. S tegyük hozzá, ő volt az, aki felismerte a politika és a tudomány kapcsolatának egyre fokozódó jelentőségét, akinek gondolkodásában már együtt jelent meg a tudományos-technikai forradalom irányában fejlődő társadalom politikai vezetésének két rendkívül fontos mozzanata, a tudomány és a politika, valamint a szervezetek és a politika kapcsolata.

Azt már most megállapíthatjuk, hogy a két terület, a tudomány és a politika szférája nem azonosulhat. Nem azonosulhat, mert más a kétfajta tevékenység belső természete, és ennek következtében más a társadalmi funkciójuk is. A politika fogalmát általában az államhoz, az állami tevékenységgel kapcso-

* *Dr. Kulcsár Kálmán* írása. Megjelent a „Társadalmi Szemle" 1971. 10. számában. (Rövidített szöveg.)

latos (azt megvalósító, abban kifejeződő, vagy azt befolyásolni törekvő) eszmékhez, szervezetekhez és cselekvésekhez kötjük, amelyben kifejeződnek az osztályok, a rétegek, sőt az egyes csoportok alapvető érdekei egymáshoz, illetve az államhatalomhoz való viszonyuk. Ez a tevékenység tehát kifejezetten célratörő és alapelve — ahogyan erre már Marx is rámutatott — az akarat. A politika tevékenységét tehát — amidőn egy osztály, réteg vagy csoport érdekeit kifejező cél megvalósítására törekszik — maga az akart eredmény irányítja elsősorban, de befolyásolják mindazon társadalmi jelenségek, tényezők, amelyek ugyan más osztályok, rétegek vagy csoportok érdekeit fejezik ki, de amelyeket figyelembe véve kell cselekedni egy adott történeti-társadalmi helyzetben, körülmények között, hogy a politikai cél elérhető legyen. A politika ily módon hatalmi viszonyok által kötött, éppen ezért hatalmi viszonyokban is gondolkodik. A tudomány viszont olyan sajátos társadalmi tevékenység, amely egyrészt feltárja az anyagi világ rendszereinek lényeges tulajdonságait és törvényeit, másrészt kidolgozza az ismeretek alkalmazásának eszközeit is a társadalom, de saját belső szükségletei kielégítésének céljából is. Az utóbbiak helyes kielégítése egyébként még inkább alkalmassá teszi a tudományt a társadalmi szükségletek magasabb szintű kielégítésére. A kapcsolat tehát kétoldalú: a társadalomban jelentkező problémák megoldása előreviszi a tudományt, és a fejlődő tudomány lehetőséget nyújt a folyton változó, összetetté, bonyolulttá váló társadalmi problémák megoldására. Végső soron persze — különösen a mai társadalomban — a tudományt — mégpedig nem csupán a társadalomtudományt — a politika is fejleszti, erősíti.

Az is elképzelhetetlen, hogy a politika csak a tudományos ismeretekre építve fejlessze saját tevékenységét. A politikának tekintettel kell lennie a társadalomban megnyilvánuló különböző érdekekre, a hatalom megszerzéséből vagy megtartásából és az ezzel kapcsolatos célrairányultságból eredő követelményekre. Akkor is így van ez — és ez szintén a mai társadalom sajátossága —, ha a politika nem is hagyhatja figyelmen kívül a tudomány által feltárt ismereteket, sőt egyre inkább támaszkodnia kell azokra. Egyebek között például a politikai tevékenységet formáló tényezők, a politikai tevékenységet befolyásoló érdekviszonyok stb. megismerésében, feltárásában is közreműködik már a tudomány. A politika sajátosságaiból következően

a tudomány eredményeire támaszkodás különösen két síkon válik jelentőssé — nem említve most a tudománynak a politikai döntések végrehajtásában való közreműködését. Egyrészt a politikai döntések előkészítése során (amidőn a tudomány lehetőséget ad a politika számára az optimális döntés kialakítására, de nem vállalhatja magára a döntés kialakítását), másrészt a politikában kialakított döntések következményeinek lehetőség szerinti előrejelzésében és elemzésében is. Abból a tényből ugyanis, hogy mindenfajta döntés — politikai, gazdasági stb. — bonyolult emberi viszonyokból álló, sajátos törvényszerűségekkel rendelkező közegben: a társadalomban valósul meg, az következik, hogy a legracionálisabban kalkulált döntéseknek is lehetnek nem várt, nem kívánt, előre nem látott következményei, amelyek esetleg a döntés hatását a kívánttal ellentétes irányba fordíthatják. A politikailag hatékonynak tűnő döntésnek tehát társadalmilag hatékonnyá kell válnia. (Társadalmi hatékonyságról akkor lehet szó, ha az adott döntés megvalósulása során nem keletkeznek olyan jelenségek, amelyek lényegesen befolyásolják vagy eltorzítják valamely szakszempontból — gazdasági, jogi stb. — optimálisan kialakított döntés következményeit.) A társadalmi hatékonyság mindennemű döntésnél politikai követelmény is. Ha a döntés társadalmilag nem hatékony, akkor nemkívánatos feszültségek keletkezhetnek, amelyek politikai problémává válhatnak, károsan befolyásolhatják a kialakított politikai irány elfogadását stb. Ennek a hatékonyságnak a kialakításához pedig jelentősen hozzájárulhat a tudomány, mégpedig elsősorban a szociológia. A szociológia feladata ugyanis éppen annak a közegnek, a társadalmi viszonyok bonyolult szövevényének, azoknak a folyamatoknak a megismerése, amelyekben a döntések realizálódnak, s amelyeket más szaktudományok esetleg nem tudnak kellően áttekinteni.

A társadalmi viszonyok bonyolultabbá válását, a kibontakozó tudományos-technikai forradalom társadalmi hatását, a tudomány termelőerővé válását a politika vonatkozásában tehát úgy értékelhetjük, hogy a politikai döntések kialakítása egyre inkább tudományos megalapozottságot kíván. A társadalomtudományok „termelőerővé válásának" egyik közvetett útja tehát a társadalmi érdekű döntések kialakításában való közreműködés. Ma, amikor a szocialista országok politikája egyre inkább a hosszú távú tervezéssel függ össze, a távlati tervek gazdasági és

társadalmi hatékonyságát feltétlenül komplex tudományos kutatásokkal kell biztosítani. Ebben a formában a társadalomtudományok és a társadalmi gyakorlat összefüggése szinte automatikusan politikai hangsúlyt kap. A mai társadalom viszonyai azonban nem csupán a politika tudományos megalapozottságát követelik meg. Ezzel együtt megfigyelhető annak a hatásnak az erősödése is, amelyet a politika a tudományra gyakorol. A politikai vezetés például egyre inkább él azzal a lehetőséggel, hogy politikai döntéssel is előnyben részesíthető valamely tudományág, vagy egy-egy probléma tudományos kutatása.

A mai viszonyok magában a politikai tevékenységben is új módon alakítják a politikai elemek és a szakismeretek viszonyát. Max Weber nyomán hosszú ideig szokásos volt — és ma is tapasztalható, még a szocialista országokban is — a politikai elemnek és a szakelemnek, a politikusnak és a szakembernek az elválasztása, szervezeti síkon pedig a politikai elemnek a választott testülettel, a szakelemnek az igazgatási szervezettel azonosítása. Számunkra azonban most elsősorban az a fontos, hogy a politikának az „ösztönösségtől" való elszakadása, és ami együtt jár ezzel, a politika tudományos megalapozottságának a növekedése (amelyre Lenin oly nagy hangsúlyt helyezett — gondoljunk csak a taktikával, vagy a politikai tevékenység logikájával kapcsolatban írottakra a „Mi a teendő?" című művében, vagy néhány, a húszas években elmondott beszédére) egyre erőteljesebben érvényesíti a „szakelemet" a politikai tevékenységben.

Ebben az összefüggésben néhány jelentős körülményre hívom fel a figyelmet. Az első a politikusi szaktudás problémája. Amidőn Lenin az oroszországi marxista párt megszervezése kapcsán a hivatásos forradalmárokról beszélt — sajátos, az illegalitással összefüggő körülményekhez kapcsolódóan ugyan —, koncepciójában a politikus nem csupán mint hivatás, hanem mint megfelelő szakismeretekkel rendelkező foglalkozás is megjelent. A mai „hivatásos" politikust és az akkori „hivatásos forradalmárt" természetesen nem állíthatjuk egy szintre, annak ellenére, hogy mindkettő a politikai szervezetben végzett munkához kapcsolódik. A mai társadalom körülményei között ugyanis a politikai szervezet is szakirányú politikai tevékenységet végez, és ez összefügg a politikai tevékenység szakosodásával. Jóllehet a politika önmagában is sajátos szakértelmet kö-

vetel — és ebben az értelemben a politikának, mint „foglalkozásnak", is megvan a maga sajátos ismeretanyaga (ezért különösen nagy jelentőségű nálunk is a politikát, a politikai rendszert vizsgáló politikai tudomány kifejlesztése), a modern szocialista társadalom különböző területeinek politikai irányítása elképzelhetetlen az adott terület szakismerete nélkül. Gazdaságpolitikai tevékenységet végezni közgazdasági szakismeret nélkül, művelődéspolitikai tevékenységet végezni széles körű kulturális ismeretek nélkül, tudománypolitikai tevékenységet végezni a tudományterület, a tudományos kutatás szervezetének és folyamatának ismerete nélkül — ma és még inkább a jövőben — aligha lehet eredményesen. Max Weber, amidőn a politikáról, mint hivatásról írt, még nem látta, milyen lesz a jövő politikusa. Lenin azonban egy évvel a „Politik als Beruf" megjelenése után, tehát 1920-ban „A »baloldaliság« mint a kommunizmus gyermekbetegsége" című munkájában már rámutatott a politikus olyan tulajdonságaira — mint például az önálló gondolkodás, a tudás, a tapasztalat, a politikai „érzék" —, amelyek tartalma történetileg alakul és fejlődik, az adott kor követelményeinek megfelelően, és amelyek ma egyrészt a politikát is szakismeretté változtatják, másrészt a szakismeretet is politikává tehetik. Hangsúlyozzuk, a szakismeret „politikaivá válásának" lehetősége — és ennek mindinkább felismerhető jelei — annak a társadalmi folyamatnak a következménye, amelyet úgy jellemezhetünk, hogy a társadalom különböző szféráihoz tartozó jelenségek és problémák politikai jelentőséget kapnak. Nem kell talán bizonyítani, hogy a politikai elem történetileg változó módon és terjedelemben kapcsolódik egy-egy társadalmi jelenséghez, annak megfelelően, hogy különböző problémák, feszültségek csak politikai úton válnak feloldhatóvá.

A szakismeret politikaivá válásának azonban csak egyik formája a politikus szakismerete. A másik, a szélesebb rétegeket érintő fejlődés: a politikában való részvétel, a szakismeret, a szaktudás segítségével. Azt hiszem szükségtelen hangsúlyozni, hogy az igazgatási, vagy szélesebb értelemben a jogalkalmazó cselekvés is politikai tevékenység. A jogszabályok már önmagukban is a politika eszközei, de a politikai célok figyelembevételével történő megfogalmazásukon túl is általában lehetőséget biztosítanak politikai értékelésre a jogalkalmazó jellegű döntés kialakítása során. Ugyanis, minden jogalkalmazó döntésben ki-

sebb vagy nagyobb fokú diszkrecionális elem van, amelynek a kitöltését nem kis részben általánosabb politikai és szűkebb szervezeti vagy szervezetrendszeri állásfoglalás, irányítás határozza meg. Világos az is, hogy bármilyen szakigazgatási szinten hozott döntés nemcsak eredetében politikai jellegű, de következményeiben is azzá válik, hiszen ellentmondásos társadalmi közegben valósul meg, különbözőképpen érinti az egyes osztályok, rétegek és csoportok érdekeit.

Lenin számára világos volt a szakigazgatási tevékenység politikai jellege, azaz, hogy nem csupán a testületi igazgatási tevékenység politikai, hanem a szakigazgatási tevékenység is. (Világosan kitűnik ez a hajózási munkások III. kongresszusán mondott beszédéből.)

A mai társadalomban a politikai tevékenységre, növekvő szakszerűsége és tudományos megalapozottsága mellett az is jellemző, hogy tipikusan szervezeti keretek közé kerül. Lenin a mai társadalom — mind a tőkés-, mind a szocialista társadalomra érvényes — sajátosságát ismerte fel tehát akkor is, amikor a politikai mozgalom szervezeti keretekben történő összefogását hangsúlyozta. Az ösztönös folyamatokkal szemben a tudatosan tervezett és szakismeretekre támaszkodó politika bevezetése a céltudatosan kiépített politikai szervezetek kialakítását igényli. A politikai szervezetben kidolgozott és a szervezet tevékenységében realizálódó politika és a tömegek viszonyát érintve Lenin több írásában is visszatérően hangsúlyozta, hogy nem a szervezetet kell a tömegek kulturális színvonalára lesüllyeszteni, hanem a tömegeket kell a szervezet színvonalára emelni. Ebben a többször visszatérő megállapításban nemcsak Oroszország forradalom előtti helyzete, körülménye tükröződik — elmaradottságában és önkényuralmi viszonyaiban —, hanem egy sokkal általánosabb felismerés. Ennek tartalma éppen napjainkban bontakozik ki, amidőn a társadalmi folyamatok és köztük a politika szerveződése különösen előrehaladt. Lenin 1918 tavaszán — tehát a szovjet állam kiépítésének a kezdetén — világosan felismerte, hogy a szovjethatalom soron levő feladata a szervezeti építőmunka: „ki kell építeni azoknak a szervezeti viszonyoknak rendkívül bonyolult és finom hálózatát — írta egy helyen —, amelyek felölelik az emberek tízmillióinak létfenntartásához szükséges javak tervszerű termelését és elosztását". A tervszerűen irányított társadalom szerveződésében a szak-

elem jelentősége még inkább növekszik, és ha a korábbi lenini megállapítások lényegét e későbbi folyamatokra alkalmazzuk, akkor világos, hogy a mai politikai, gazdasági stb. szervezetek a szaktevékenység biztosítására hivatottak. Napjainkban ugyanis az ösztönös és a tervezett folyamatok sajátos dialektikája bontakozik ki. Ennek az optimumát éppen úgy veszélyezteti a túlszervezettség, mint a korlátok lebontása az ösztönös folyamatok előtt. A szervezetek szakszerű tevékenységének egyik jelentős kritériuma politikai és gazdasági téren egyaránt az ösztönös folyamatokra való megfelelő alapozás, illetőleg e folyamatok szükség szerinti korlátozása, s különösen annak a negatívumnak az elkerülése, amelyet „szervezeti ösztönösségnek" nevezhetnénk.

MEGJEGYZÉSEK A PÁRT ÉS A NÉPTÖMEGEK KAPCSOLATÁNAK MEGÍTÉLÉSÉRŐL*

A szocializmus építésének növekvő, egyre bonyolultabbá váló feladatai nélkülözhetetlenné teszik a néptömegek politikai aktivitásának szüntelen fokozását. E kérdés különös időszerűsége a X. kongresszuson meghatározott alapvető feladatokban, célkitűzésekben rejlik. Tovább kell folytatni a szocialista társadalom építését magasabb szinten — állapította meg a kongresszus. Ez a „magasabb szint" pedig nem képzelhető el a tömegek — jelenleginél lényegesen magasabb — aktivitása nélkül. Vagyis érvényesítjük a marxizmus—leninizmusnak azt az általános tapasztalatát, hogy minél mélyebb társadalmi átalakulás zajlik le egy adott országban, annál nagyobb néptömegek aktivizálására van szükség.

Az időszerűség kapcsán még két megjegyzést szükséges tenni. Az első: az időszerűség ebben az összefüggésben nem napi aktualitást jelent, hanem az alapvető társadalmi feladat időszerűségét. Ahogyan konkrét történelmi feladat a szocializmus építésének folytatása „magasabb szinten", olyan értelemben válik mind halaszthatatlanabb feladattá a párt tömegbázisának kiszélesítése. A tömegbázis kiszélesítése tehát nem egy viszonylag rövid kampányfeladat, hanem egy nagyobb szakasznak, a szo-

* *Vértes Imre* írása Megjelent a „Pártélet" 1971. 11. számában. (Rövidített szöveg.)

cialista építés korszaka szerves részének kell tekinteni. A másik megjegyzés: a párt szilárd és sokoldalú tömegkapcsolata a szocializmus felépítésének olyan feltétele, amelyet nem elegendő egy adott szakaszban egyszer megteremteni. Folyamatosan újjá kell teremteni, szüntelenül védeni, erősíteni szükséges, különben gyengül, formálissá válik, és ezzel súlyos károkat okozhat a szocializmus ügyének.

A feladat helyes megoldása szempontjából nem mellékes kérdés, hogy társadalmi, politikai vonatkozásban mit értünk a néptömegek fogalmán. Szükséges ezt tisztázni azért is, mert sok helyütt a tömegek fogalmát misztifikálják, vagy a társadalmi osztályokkal egybevetve, nem egészen pontosan ítélik meg. A legelterjedtebb helytelen nézet, hogy a tömegeket valamiféle egységes társadalmi osztálynak tekintik. Úgy gondolják, hogy a társadalmi osztályok átalakultak „néptömeggé", vagy az osztályok mellett külön rétegként vannak jelen. Nem mindenütt vannak tekintettel arra, hogy a tömegek társadalmi osztályokból, szociális rétegekből állnak, amelyek meglehetősen különböznek egymástól. Az egyes osztályoknak, rétegeknek még a szocialista társadalomban sem teljesen azonosak az érdekeik. Lehet, hogy mindez túlzottan közismert, de a társadalmi kérdéseket illetően igen gyakran a legkézenfekvőbb dolgokról vagy igazságokról feledkezünk meg. A néptömegek fogalmának elnagyolt, misztifikált megítélése, a társadalmi osztályoktól elszakított felfogása elméleti tévedésekhez, politikai hibákhoz és sematikus munkamódszerekhez vezethet. „Mindenki tudja — állapította meg Lenin —, hogy a tömegek osztályokra oszlanak . . ."

Nem elvont elméleti okoskodás tehát az a követelmény, hogy a tömegmunka kérdéseit osztályszemlélet alapján elemezzük. Ebből fontos politikai, sőt gyakorlati feladatok is adódnak. A teljesség igénye nélkül néhányat vizsgáljunk meg ezek közül. Amikor a néptömegek helyzetét elemezzük általában, akkor elsősorban az egyes társadalmi osztályok és rétegek problémáit kell konkrétan megvizsgálni. A különböző osztályok, rétegek helyzetének a feltárásából állhat csak össze a valóságos, a tényeknek megfelelő helyzetkép. De tovább menve: az egyes osztályok helyzetét nemcsak külön-külön, hanem kölcsönhatásban, egymáshoz való viszonyában is szükséges megvizsgálni. Tudományellenes, apolitikus, ezért súlyos politikai hibákhoz vezetne minden olyan módszer, amely csupán általában és elvileg, vagy-

is az osztályviszonyokat megkerülve tanulmányozná a néptömegek helyzetét, hangulatát, magatartását.

Ebből a megközelítési módból ered az is, hogy a párt és a néptömegek kapcsolatának fogalma lényegében azonos a pártnak az egyes társadalmi osztályokhoz, rétegekhez való viszonyával. Vagyis a pártnak a tömegekhez fűződő kapcsolatát az egyes pártszervek csakis akkor ítélhetik meg helyesen és reálisan, ha azt is tudják, hogy az egyes osztályokkal milyen a kapcsolatunk, továbbá milyen elképzeléseink vannak az egyes osztályokkal folytatott politikáról. Ennél a követelménynél nem csupán a központi szervekről vagy országos jellegű politikai feladatokról van szó. A helyi szervek önállóságának megnövekedésével, általában a szocialista demokrácia kiszélesítésével demokratizálódott a politika is. A központi megkötöttség csökkentése a határozatokban, a politika alkalmazásának nagyobb helyi lehetőségei egyúttal annak a szükségességét is jelentik, hogy a párt és az osztályok viszonyának az alakításában konkrétan, a párt és a néptömegek kapcsolatának a fejlődésében általában, minőségileg is megváltozzék a helyi pártszervek felelőssége, munkájuk hatékonysága.

A tömegkapcsolatok osztályszempontból való megközelítése feltételezi, hogy a társadalmi osztályok helyzetének tanulmányozásánál megkülönböztetett módon foglalkozunk a munkásosztállyal. Nem tehetünk egyenlőségi jelet az osztályok közé. A párt és a néptömegek kapcsolata csakis akkor fejlődhet a követelményeknek megfelelően, ha állandóan erősödik a párt és a munkásosztály viszonya. Mind több pártszerv foglalkozik megkülönböztetett módon a munkásosztály helyzetével, problémájával, hangulatával, felismerve azt az alapvető lenini elvet, hogy a kommunista párt nem rendezheti egyetlen társadalmi osztállyal vagy réteggel sem a viszonyát a munkásosztály hátrányára vagy helyzetének figyelmen kívül hagyásával. Egyes helyeken azonban még tapasztalható a munkásosztály társadalmi szerepét lebecsülő szemlélet.

A munkások azt várják, hogy minden munkahelyen érvényesüljön a párt politikája. A munkahelyi közszellemben is tükröződjék, hogy Magyarországon munkáshatalom van, és a munkásokra nemcsak általánosan mint társadalmi osztályra, hanem mint egyénre is számítanak a hatalom gyakorlásában, a problémák eldöntésében és megoldásában.

Mindent egybevetve, a párt tömegkapcsolatának a vizsgálatakor két alapvető mérce van. Az egyik a tömegkapcsolatok célja, eszmei, politikai tartalma, a másik a kapcsolatok szélessége, ereje és tartóssága. A párt tömegkapcsolata akkor erős és elvileg akkor helyes, ha a két alapvető mérce között megfelelő az összhang és a kölcsönhatás. Hogyan értelmezzük ezeket az általános elveket a politikai munkában? A tömegkapcsolat eszmei-politikai tartalmát úgy határozzuk meg, hogy összhangban maradjon a párt alapvető céljaival, vagyis elfogadható, közérthető legyen a néptömegek számára. Amennyiben a mércét túlzottan magasra emelnénk, úgy a pártot kevesebben tudnák követni, vagyis szűkülne az élcsapat tömegbázisa. A párt elszigetelődése pedig veszélybe sodorhatja a munkásosztály igaz ügyét. „... az osztály valamennyi becsületes elemének bizalmát élvező párt nélkül. olyan párt nélkül — írja Lenin —, amely figyelemmel tudja kísérni és befolyásolni tudja a tömegek hangulatát — ilyen harcot sikeresen vívni lehetetlen."

A másik — a kapcsolat szélességét meghatározó — mércének a figyelemmel kísérése szintén meghatározó jelentőségű. Nem szabad ugyanis a tömegkapcsolatot öncélúnak tekinteni és azt bármi áron, ha kell, elvi-politikai engedményekkel bővíteni. A párt nem mondhat le forradalmi világnézetéről, nem térhet le az osztályharc útjáról csak azért, hogy bizonyos rétegekkel jó kapcsolatot teremtsen. A tömegkapcsolat az osztályharc eszköze, és elveszti értelmét, ha más célok szolgálatába állítják, vagy ha kilúgozzák belőle forradalmi-eszmei tartalmát. „A pártnak az a hivatása, sőt kötelessége — állapította meg Lenin ,— hogy mind szélesebb és szélesebb rétegeket emeljen fel az élcsapat színvonalára." Vagyis szívós, türelmes munkával meg kell hódítani a tömegeket a forradalmi világnézet számára. Nem érdektelen hangsúlyozni azt sem, hogy a tömegkapcsolat jelentőségének helyes megítélése egyaránt fontos mind a munkásosztály hatalmáért harcoló, mind a szocializmus építését irányító kommunista pártok számára.

A tömegkapcsolat helyes megítéléséhez az is hozzátartozik, hogy a pártszervezetekben is egységesen értelmezzék e nagy jelentőségű tényező helyét és szerepét a politikai munkában. Erre azért is szükség van, mert helyenként tévesen ítélik meg a pártélet és a tömegmunka összefüggéseit. Úgy gondolják, hogy a pártélet, vagyis a szűkebb értelemben vett belső szervezeti

munka lényegében független a párt tömegkapcsolatától. Sőt, néhol meg is szólják azokat a pártmunkásokat, akik nagy figyelmet fordítanak a párt belső életének megszervezésére. Úgy mondják, túlságosan „befelé fordulnak" és nem fordítanak megfelelő energiát a tömegkapcsolatok ápolására. Nem helyes szembeállítani egymással a párt belső és külső tevékenységét. A tartalmas pártélet, a pártszervezetek egysége, a párttagok imponáló fegyelme vonzóvá teszi a pártot és politikáját a dolgozók széles rétegei előtt. A dolgozók túlnyomó többségére vonzást gyakorol az erő és a szervezettség, és csak olyan szervezetet követnek, amelyben céltudatos, átgondolt, fegyelmezett munkát látnak. A pártszervezetek belső rendje tehát egyik fontos emelője a tömegkapcsolatok erősítésének. „Minél erősebbek lesznek pártszervezeteink... — figyelmeztet Lenin —, minél kevesebb lesz az ingadozás és állhatatlanság a párton belül, annál szélesebb körű, sokoldalúbb, gazdagabb és termékenyebb lesz a párt befolyása a munkástömegeknek a pártot körülvevő, a párt által vezetett elemeire. Elvégre mégsem szabad összetéveszteni a pártot mint a munkásosztály élcsapatát az egész osztállyal."

A párt belső életének helyes megszervezése tehát nem csupán a kommunisták magánügye és nem valamiféle befeléfordulás. A szervezeteken belüli rend és fegyelem teszi vonzóvá a pártot a néptömegek előtt és megteremti a feltételét az erős, a folyamatosan fejlődő tömegkapcsolatnak.

Ezzel összefüggésben még egy dologra szükséges rámutatni. Sokan a pártmunkások közül nagyon helyesen azokat a vonásokat hangsúlyozzák, amelyek a pártot, a kommunistákat összekötik, azonossá teszik a párton kívüli dolgozókkal. Ez igen fontos, amelyről a jövőben sem szabad megfeledkezni. Hiszen a kommunisták nem képeznek a társadalmon belül külön kasztot, hanem a dolgozó osztályok tagjai, ugyanúgy, mint ahogy a párt a munkásosztály része, illetve annak élcsapata. Azonban ennél a kérdésnél is hibákhoz vezethet a túlzás, az egyoldalúság. Ha csak az azonosságot hangsúlyozzuk, jogosan felvetődhet a kérdés, miből származik az élcsapat szerep, miért vezetnek akkor a kommunisták? Ha általában nincs különbség, miért lépnek be a pártba? Talán nem szükséges részletesen fejtegetni, hogy az osztály egésze és az osztály élcsapata, a párttagok és a pártonkívüliek közötti különbséget is szükséges időközönként be-

mutatni, anélkül, hogy ez sértő lenne vagy „kommunista hencegésnek" tűnne.

A különbség szerény, de világos körvonalazása tovább növelheti a párt tekintélyét és vonzerejét a dolgozók előtt. Sohasem szabad figyelmen kívül hagyni — mondotta Lenin — a különbséget „a párt mellé állók és a párthoz tartozók között".

*

A pártban elterjedt egy lenini hasonlat a kommunisták és a néptömegek viszonyáról, amelyben szerénységre és tiszteletre inti a párttagokat. „A néptömeg tengerében — mondotta Lenin — mi mégis csak egy csepp vagyunk, s csak akkor kormányozhatunk, ha helyesen fejezzük ki azt, amit a nép elismer. Enélkül a kommunista párt nem fogja vezetni a proletariátust, a proletariátus nem fogja magával vinni a tömegeket és az egész gépezet széthull."

Nagyon sokan hivatkoznak a „csepp" és a „tenger" hasonlatára, hiszen a párt és a tömegek közti helyes viszonyt ennél szemléltetőbben még senki nem fejezte ki. De az idézet értelmében az is benne van, hogy a tömegkapcsolat sohasem lehet öncélú. Erősítése nélkül nem valósulhat meg a kormányzás, az osztályok vezetése. Erről nem szabad soha megfeledkezni. Mint mindennek, ennek is közös célt, a szocializmus építésének nagy ügyét kell szolgálnia.

DÖNTÉS ÉS ÁLLÁSFOGLALÁS GAZDASÁGI KÉRDÉSEKBEN*

Az elemzés kiindulópontjaként szükséges a pártbizottságok gazdasági szervező munkájának fő mozzanatait rögzíteni. Ezek szerintem a következők:

a) a kérdéses területen működő termelőszervezetek célkitűzéseinek értékelése, abból a szempontból, hogy azok mennyiben felelnek meg a párt gazdaságpolitikai céljainak, illetve azok számszerű foglalatának, a népgazdasági tervnek;

* *Dr. Tancsik Rudolf* írása. Megjelent a „Pártélet" 1971. 1. számában. (Rövidített szöveg.)

b) amennyiben a célkitűzés megfelel a társadalmi igénynek, várakozásnak, szükséges meghatározni a végrehajtás segítésének sajátos politikai eszközeit;

c) folyamatos ellenőrzése annak, hogy a gyakorlati tevékenység jól szolgálja-e a célkitűzést.

A folyamat első lépése tehát a termelőszervezetek gazdasági célkitűzésének elbírálása, megítélése. Itt mindjárt felvetődik a kérdés: milyen szempontból tegye bírálat tárgyává a gazdálkodó egység tervét az illetékes pártbizottság?

Az elbírálás a mi gyakorlatunkban sokoldalúan történik. Íme néhány szempont. A tervben meghatározott célok összhangban állnak-e az állam elgondolásait és törekvéseit kifejező közgazdasági szabályozókkal? Feltárja-e a terv az adott termelőszervezet összes erőforrását, s ezen keresztül megfelelő mértékű fejlődési irányvonalat (ütemet, mennyiséget, hatékonyságot) biztosít-e? Vállal-e az adott gazdasági egység vezetése elvárható mértékű kockázatot (pl. a fejlesztés tervezésében, a kereskedelmi politikában stb.)? Kifejezi-e a célkitűzés a népgazdasági, a vállalati és az egyéni érdekek megegyezésének tendenciáját (pl. a követett ár- és bérpolitikában, az értékesítés területén, a belföldre, illetve az exportra szállítás arányaiban stb.)?

A mi gyakorlatunk az, hogy a kerület legfontosabb termelőegységeinek tervei — a munkatervnek megfelelően — a pártbizottság elé kerülnek. A pártbizottság feladata, hogy azokat az előbbiekben vázoltak szerint tegye bírálat tárgyává. Ha a tárgyalt terv megfelel a felsorolt szempontoknak, akkor a pártbizottság jóváhagyólag tudomásul veszi. Amennyiben valamely célkitűzés ezekkel ellentétes lenne, akkor dönt olyan vonatkozásban, hogy utasítja az illetékes egység pártszervezetét a hiányosságok kiküszöbölésére. A helyi pártszervezet feladata felhívni a gazdasági vezetők figyelmét arra, hogy a közös érdekekkel szembenálló célok megfelelő módosítást igényelnek.

Egyedi gazdasági jellegű események is előfordulhatnak, amikor a pártbizottságnak a döntés erejével kell a helytelen gyakorlatot megakadályoznia. Így például megtörtént, hogy egyes termelőszervezetek a szükséges feltételek megteremtése nélkül be akarták vezetni a csökkentett munkaidőt. A pártbizottság ez esetekben érvényt szerzett a párt és a kormány utasításainak, melyek szerint először meg kell teremteni a törvényes feltételeket és csak azután kerülhet sor a munkaidő csökkentésére.

Előfordulhat, hogy a pártbizottság elé olyan fejlesztési célkitűzés kerül, amely — elsősorban a munkaerőgondok enyhítése céljából — vidéki telepítés gondolatát tartalmazza. Abban az esetben, ha e telepítési elgondolás nyilvánvalóan extenzív jellegű elképzelést takar és elmaradt technikát igyekszik ezen az úton konzerválni, akkor a pártbizottság a már vázolt módon állást foglal a célkitűzés elvetése vagy átdolgozása tekintetében.

Előfordul, hogy egyes központi gazdasági elképzelések a végrehajtásban eltorzulhatnak. Ilyen eset például, amikor egy mezőgazdasági termelőszövetkezet túlságosan nagyarányú ipari jellegű tevékenységet folytat, mégpedig fő rendeltetésének a rovására. Ilyen esetben is dönt a pártbizottság, oly módon, hogy utasítja a helyi pártszervezetet az arányok helyes átalakításának kezdeményezésére.

Állást foglal a pártbizottság olyan esetekben, amikor mód nyílik a lakosság áruellátásának javítására, a helyi lehetőségek jobb kihasználása révén. Ilyen eset, amikor a termelőszövetkezeteket arra ösztönzi, hogy a közvetlen értékesítést helyben is fokozzák.

Ismert tény a munkaerő-vándorlás nemkívánatos mértéke. Pártbizottságunk ennek enyhítése céljából állást foglalt a tekintetben, hogy a termelőszervezetek tegyenek lépéseket a vándorlás mérséklésére. Más szóval: javasoltuk, hogy a kerület üzemei egymástól indokolatlanul ne vegyenek át munkaerőket.

Többször előfordul a pártbizottság gyakorlatában, hogy állást kell foglalnia áremelési törekvésekkel szemben. Az árkérdés ugyanis olyan terület, ahol gyakran összeütközik a társadalmi és a csoportérdek. Ilyen esetben a kerületi pártbizottság a társadalmi érdekeknek, igényeknek megfelelően foglal állást az árfelhajtó törekvések megakadályozására.

Természetesen csak szemelvényszerűen mutathatom be azokat a gazdasági kérdéseket, amelyek egyik esetben döntést, más esetben állásfoglalást igényelnek. A félreértések elkerülése végett hangsúlyozom, hogy az ilyen értelmű döntések vagy állásfoglalások nincsenek ellentétben a gazdaságvezetés terén érvényesítendő egyszemélyi felelősség elvével, nem csorbítják azt. Az ilyen értelmű döntés, állásfoglalás ugyanis nem operatív beavatkozás a gazdasági életbe, hanem a gazdasági vezetők orientálása az általános gazdaságpolitikával egybevágó döntésre.

A párt gazdaságszervező munkájának másik tényezője a végrehajtás segítése sajátos politikai eszközökkel. A hatékony se-

gítés mindenekelőtt megfelelő színvonalú informáltságot feltételez. Ebből következik, hogy tájékozódni kell, és ugyanakkor tájékoztatni is szükséges a pártszervezeteket.

E munkának sajátos formái alakultak ki. Helyeselhető például olyan gazdaságpolitikai bizottságot létrehozni, amely összetételénél fogva képes a kérdéses területen magas szintű szakmai tájékozódásra. E bizottságok akkor működhetnek eredményesen, ha megfelelnek döntés-előkészítő jellegüknek, elősegítik a konkrét célnak megfelelő döntés, illetve állásfoglalás kialakítását.

A termelést elősegítő tevékenység eredményessége nem kis mértékben a munkastílustól függ. Ezért szükséges, hogy a pártbizottságok időszakonként felülvizsgálják a pártszervezetek által követett gyakorlatot. Helytelen vagy nem eléggé hatékony gyakorlat esetén a pártbizottság dönt abban, hogy a kérdéses pártszerv milyen módszerek alkalmazásával javítsa tevékenységét.

E vizsgálat során a pártbizottság egyes pártszervezetekben olyan módszereket tapasztalhat, melyek követése másutt is célszerűnek mutatkozik. Ilyen esetben állást foglal a követendő módszerek elterjesztését illetően, természetesen a helyi jelleg figyelembevételével.

Noha a gazdaságszervező munkának lényeges eleme az ellenőrzés is — e helyen mégiscsak érintettem a kérdést.

E területen is egyre igényesebbek és változatosabbak a módszerek. A gyakorlatban azonban a hatékony módszerek még nem váltak általánossá, ezért szükséges, hogy a pártbizottságok állásfoglalásaik erejével terjesszék azokat. Ezen az általános követelményen túl az ellenőrzés során felvetődő személyi jellegű hiányosságok esetén a pártbizottság dönt vagy állást foglal a helyzet megváltoztatása érdekében.

A PÁRTSZERVEZETEK ÉS A GAZDASÁGI FELADATOK*

Sokféle vélemény hangzik el gazdasági helyzetünk egészéről vagy egyes jelenségeiről folyó vitákban. Egyaránt szó esik eredményeinkről, a vélt vagy valóságos hibákról, gondokról. A mi viszonyaink között természetes, hogy az egész nemzet és benne

* *Háry Béla* írása. Megjelent a „Pártélet" 1972. 4. számában.

az egyes ember életét jelentősen befolyásoló gazdasági kérdések a figyelem középpontjában állnak. Azt azonban nem tekinthetjük helyesnek, hogy sokan a gazdasági kérdéseket, a felhasználás, a fogyasztás problémáit a termeléstől elszakítva, kizárólag a jövedelem oldaláról közelítik meg. Nem arról van szó, mintha akár egy pillanatig is tagadnánk az ezekkel kapcsolatos megjegyzések, vélemények jelentős részének időszerűségét és nem tekintenénk fontosnak, hogy foglalkozzunk velük. Azt akarjuk azonban, hogy a maga helyére kerüljön a legfontosabb, amitől a felhasználás, a jövedelem, a fogyasztás függ — a termelőmunka, az anyagi javak egyre hatékonyabb termelése, és ennek a problémái álljanak a viták, megbeszélések középpontjában. A jövedelem és a fogyasztás ugyanis elválaszthatatlan az anyagi javak termelésétől, s csak ez lehet a kiinduló alap a gazdasági kérdések megítélésénél.

A pártpolitikai munka fontos feladata, hogy megértesse és tisztázza a vitatott kérdésekben az álláspontokat. Vitatkozzunk az anyagi javak termelésének fejlesztéséről, az itt jelentkező gondokról, hibákról, gyengeségekről, és ennek alapján a javak elosztásáról, a jövedelempolitika helyzetéről, problémáiról. A beszámoló taggyűlések felszólalói közül sokan e helyes szemlélet alapján fejtették ki azt a véleményüket, hogy munkahelyükön minden beruházás nélkül, a meglevő erőforrások jobb kihasználásával, a napi nyolcórás munkaidőn belül 20—30%-kal lehet növelni a termelést. Lehet vitatkozni azon, helytálló-e ez országosan is, minden gazdasági egységnél. Nehéz ezt pontosan megállapítani. Biztos, hogy van olyan hely, ahol ilyen vagy ennél nagyobb mértékben, máshol viszont csak kisebb nagyságrendben jelentkeznek belső tartalékok. Azt azonban biztosan állíthatjuk, hogy hazánkban nincs olyan gazdasági egység, ahol ne lennének belső tartalékok, ahol nem lehetne jobban kihasználni a termelési eszközöket és jobb feltételeket teremteni az értéket termelő munkás számára ahhoz, hogy munkáját jobban hasznosítsa.

Kétségtelen, hogy előbbre haladunk a belső tartalékok felhasználásában is. A tervteljesítés adatai minden évben azt mutatják, növekszik a munka termelékenysége. Az előrehaladás azonban jóval nagyobb lehetne és biztosan állíthatjuk, hogy a pártszervezetek, a kommunisták sokszor türelmesebbek önma-

guk és a gazdasági vezetés iránt, mint ami adott körülmények között célszerű lenne.

Elvileg minden értelmes ember előtt világos, hogy csak azt és annyit lehet elosztani mind társadalmi, mind egyéni fogyasztásra, amit és amennyit megtermelünk. Átmenetileg lehet többet — ha hiteleket veszünk fel —, de akkor később, a visszafizetés idején kell szűkösebben élni. Az elv világos volta azonban nem jelenti azt, hogy mindenki így is érti. A dolgozók sokszor — akaratukon kívül — nem tudják, hogy mennyi értéket termeltek és abból mennyit lehet elosztani. Nem ismerik, hogy saját munkájukkal milyen mértékben járultak hozzá az új értékek előállításához.

Még a szocializmus építésének viszonyai között sem könnyű az egyén számára érzékelhetővé tenni, hogy mennyit lehet felosztani és az egyes munkás milyen mértékben részesedhet jogosan a termelt javakból. Nálunk ma már rendszeressé vált — országosan és az egyes gazdasági egységeknél is —, hogy a dolgozókat tájékoztatják a középtávú és éves tervcélokról, a legtöbb helyen igénylik véleményüket, javaslataikat. De nem sok helyen magyarázzák meg a dolgozóknak, hogy az adott üzemben mennyibe kerül az az anyag, amit felhasználnak, a gép, amelyen dolgoznak, milyen intenzitású és minőségű munka szükséges ahhoz, hogy a termelés gazdaságos és jövedelmező legyen. Amikor Lenin arról beszélt, hogy be kell vonni a dolgozókat a gazdasági élet irányításába, ezt alapkövetelménynek jelölte meg. Óriási erő, ha a munkás tudja, milyen értékű anyagot munkál meg, milyen értékes gépen dolgozik és milyen értéket kell termelnie, hogy biztosítani tudjuk népünk növekvő életszínvonalát és benne saját egyéni helyzetének folyamatos javítását. Gyakran beszélünk az értéket termelő munka alapvető fontosságáról, mint felemelkedésünk alapjáról. Magyarázatunkban azonban sokszor nem megyünk túl az általános elvek hangoztatásán. Ez pedig így nem mozgósít semmire, hatástalanná válik. Ha pártszerveink a fentiek szerint politizálnak a termelés érdekében, minden bizonnyal nyilvánvalóbbá és kézzelfoghatóbbá válik a dolgozó előtt, hogy meddig lehet „nyújtózkodni". Ha ilyen módon végezzük politikai munkánkat, úgy erősödik az üzemi demokrácia is, fejlődik a munkás tulajdonosi érzése és felelőssége.

A pártalapszervezetek ezt az igényt önmaguk erejéből nem

tudják kielégíteni. A vállalati vezetésnek van ahhoz elég ismeretanyaga, hogy ennek a politikai nevelő munka szempontjából nagyon fontos követelménynek többé-kevésbé megközelítő pontossággal eleget tehessen tenni. A pártszerveknek a gazdasági vezetéstől meg kell követelniük, hogy a tervcélok ismertetésénél ilyen módon közelítsék meg az üzem előtt álló feladatokról szóló tájékoztatást.

A pártszervezeteknek fontos feladatuk, hogy harcoljanak a gazdaságpolitikai célkitűzések megvalósításáért. Ez minden pártszervezet, minden kommunista feladata. Amikor a párt ezt a követelményt támasztja, tudja, hogy a vállalatoknál működő pártszervek és -szervezetek lehetőségei a gyakorlati megvalósításban nem egyformák. A gazdaságirányítás jelenlegi rendszerében az önálló gazdasági egységek pártszerveinek lehetőségei a politika gyakorlati megvalósításában szélesebbek. Egy termelőszövetkezetben működő pártszervezet például olyan körülmények között dolgozik, ahol a vezetőség, a közgyűlés önállóan határozza meg célkitűzéseit. A pártszervezetnek ebben az esetben lehetősége van arra, hogy a helyi célkitűzéseket egybevesse a párt gazdaságpolitikai céljaival. Ellenőrizheti például, hogy az egész ország számára olyan nagy jelentőségű célok, mint a zöldségtermelés javítása, a szarvasmarha-tenyésztés fejlesztése szempontjából a tervek megfelelő optimális feladatokat tartalmaznak-e, milyen mértékben szolgálják a célok megvalósítását. Ugyanilyen lehetőségeik vannak azoknak a pártszerveknek, -szervezeteknek, amelyek olyan állami üzemekben tevékenykednek, ahol a tervcélokat önállóan alakítják ki.

Hangsúlyozni szükséges, hogy ezekben a gazdasági egységekben sem kisebbítheti semmi a feladatok helyes kialakításában a gazdasági vezetők személyes felelősségét. Az a körülmény, hogy vállalatainknak termelési céljaik kialakításánál a szükségletekből, a piac igényeiből kell kiindulniuk, azt is jelenti, hogy a feladatok meghatározásánál alapvető és elsődleges a gazdasági vezetők egyéni felelőssége. Még a nagyvállalati pártbizottságok is sokszor csak utólag tudják érzékelni, hogy a gazdaságvezetés ilyen irányú munkája megfelelő volt-e. Természetesen a piaci szükségletek alapján kialakított célok sok kockázattal is járnak, s nem mindig hoznak azonnal sikereket, egyes esetekben kudarccal is végződhetnek. Az ilyen kockázatokra a pártszerveknek tekintettel kell lenniük, amikor politikai bizalmat adnak a

gazdasági vezetőknek. Ha azonban bizonyossá válik, hogy a gazdasági vezetők hosszabb időn keresztül képtelenek a szükségletek helyes felmérésére és a gazdaságos termelés biztosítására, akkor a pártszervezeteknek a megfelelő politikai konzekvenciákat is le kell vonniuk.

A pártszervezetek gazdaságpolitikai céljaink megvalósításához abban tudják a legnagyobb segítséget nyújtani, amit saját területükön tapasztalnak. Nincs olyan pártszervezet, amelyik ne tudná, hogy a politikailag hatáskörébe tartozó területen milyen a munkaszervezés, az anyagellátás, a munkafegyelem, a vezetők és a dolgozók viszonya; hogy azok kapják-e a legnagyobb erkölcsi és anyagi megbecsülést, akik a legtöbbet és legjobban dolgoznak stb. A párt gazdaságpolitikájának megvalósításáért folytatott harcot nem szabad misztifikálni. Egy műhely, egy üzemrész pártszervezete ne általában hirdesse gazdaságpolitikánkat, hanem azt vizsgálja, hogy a hatáskörébe tartozó területen kihasználják-e a termelési eszközöket, jó-e az anyagellátás és -felhasználás, a dolgozók számára megteremtik-e a feltételeket ahhoz, hogy munkaidejüket megfelelő intenzitású termelőmunkával tudják tölteni. Ha azt tapasztalják, hogy a területükön vannak belső tartalékok, akkor az üzem dolgozói, a nép iránt érzett politikai felelősségük tudatában a gazdasági vezetéstől jobb munkát igényeljenek. A gazdasági élet irányításának különböző posztjain olyan vezetőkre van szükség, akik képesek a belső tartalékokat feltárni, és a munka végzéséhez egyre jobb feltételeket teremteni. Elég-e, ha a pártszervezetek csak igényt támasztanak, nem lenne-e feladatuk, hogy a konkrét tennivalókat is meghatározzák? Elsődleges feladatuk, hogy megfelelő követelményeket támasszanak, különösen ami a hiányosságok felszámolását illeti. Ha van javaslatuk a konkrét kérdésben, tegyék meg a gazdasági vezetésnek, de bízzák rájuk a döntést abban, hogy milyen utat választanak. Semmi esetre se döntsenek helyettük.

A párt felelős azért, hogy a gazdasági élet irányító posztjain olyan vezetők dolgozzanak, akik képesek a gazdaságpolitikát megvalósító konkrét célok kialakítására és a végrehajtás feltételeinek megteremtésére. Munkájuk során érezniük kell a pártszervek, a kommunisták támogatását. E politikai bizalom nélkül nem tudnak megfelelően dolgozni. De érezniük és tudniuk kell azt is, hogy az adott területen, üzemben dolgozó minden kom-

munista felelős politikailag a gazdasági vezetés munkájáért. A X. kongresszus által meghatározott politikai és ezen belül gazdaságpolitikai céljaink végrehajtásának fontos feltétele, hogy a pártszervek pontos, világos igényeket támasszanak a gazdasági vezetőkkel szemben, támogassák őket azok megvalósításában, s ha erre egyes vezetők nem képesek, akkor kötelesek személyi változtatást kezdeményezni.

Sokszor hangzik el az az érv, hogy az egzisztenciális függés miatt a pártszervezetek képtelenek hatékonyan fellépni, követelményt támasztani. Nem lehet egyértelműen azt mondani, hogy ennek semmiféle valóságos alapja nincsen. De ezzel szemben azt is állíthatjuk, hogy egy kommunista pártszervezet óriási erő. Ha a pártalapszervezet káderkérdésekben él véleményezési jogával és az irányító pártszervektől is megkapja a kellő támogatást, akkor a függés legalábbis kölcsönös. Minden gazdasági vezetőnek, bármely poszton is áll, tudnia kell: a kormányzást magára vállaló párt és szervei a nép előtti felelősségvállalásukból következően kötelesek biztosítani, hogy a gazdasági élet posztjain olyanok álljanak, akik meg tudnak felelni a fejlődéssel járó követelményeknek.

A jobb anyagi életfeltételek megteremtéséért folytatott harcban nemcsak a gazdasági vezetőkkel szemben kell a pártszerveknek igényeket, követelményeket támasztaniuk, hanem a kommunistákkal és más dolgozókkal szemben is. Nem kommunistára jellemző az a fajta „munkamegosztás", amely követel a vezetőktől, de maga nem teljesíti maximálisan a reá háruló feladatokat, és nem küzd a dolgozótársainál mutatkozó hibák, felelőtlenségek, hanyagságok ellen. A pártszervezeteknek elengedhetetlen feladata figyelemmel kísérni a kommunisták munkáját. Ha egy párttag hanyag, fegyelmezetlen, nem használja ki munkaidejét, az visszahat az egész pártszervezetre. A pártonkívüliek úgy érzik, hogy a kommunisták egy része csak beszél, de nem cselekszik annak szellemében.

Ma már alapszervezeteinkben rendszeres, hogy a kommunistáktól számonkérik pártmegbízatásuk teljesítését. Ilyen esetekben elkerülhetetlen, hogy számba vegyék termelőmunkájukat. hivatali kötelességeik teljesítését is.

Meggyőződéssel állíthatjuk, hogy a kommunisták több százezres seregének tagjai élenjárnak termelőmunkájuk végzésében. Ők alkotják a szocialistabrigád-mozgalom magvát. Nem lehet

azonban ilyen egyértelműen megítélni fellépésüket a munkájukat nem megfelelően végző dolgozótársaikkal szemben. Az is igaz, hogy a munkafegyelem erősítése, a lógósok elleni fellépés elsősorban a gazdasági vezetés feladata. Ezt nem is lehet átvállalni. De minden munkásnak, dolgozónak éreznie, tudnia kell, hogy a kommunisták a legmesszebbmenőkig támogatják ebben a gazdasági vezetőket. Ha ilyen értelmű vita támad valahol a vezetők és egyes dolgozók között, a kommunistáknak a vezetők mellé kell állniuk, nevelő munkájukkal segítve, hogy minden dolgozó megértse a jól végzett munka fontosságát.

A kormányzó párt tagjai kötelesek termelő-gazdasági munkájukat jól végezni és társaikat ilyen szellemben nevelni. A kommunisták a saját helyzetük javításáért folyó harcukat összekötik az egész dolgozó nép felemelkedésével. Sorsuk összeforrott a nép sorsával, és mivel nem kiváltságokat akarnak önmaguknak, ez adja meg az erkölcsi alapot ahhoz, hogy dolgozótársaiktól is jó munkát követeljenek.

A kommunistáknak természetesen segítőtársaik is vannak a nevelő munkában. Különösen támaszkodhatnak a szocialista brigádokra. E mozgalom soraiban egyre nagyobb számban találhatók olyan dolgozók, akikben mind tudatosabb a szocialista társadalom építésével járó gondok vállalása. Pártszervezeteink e mozgalomra támaszkodva további eredményeket érhetnek el abban, hogy a munkások, a dolgozók jobban megértsék: kötelességeiket a munka területén minden körülmények közepette teljesíteniük kell.

A pártszervezetek a gazdaságpolitikánk végrehajtásáért folytatott harcukban sokszor találkoznak olyan kérdésekkel, problémákkal, amelyek megválaszolása, megoldása túlmegy feladatkörükön, lehetőségeiken. Sokszor adódik olyan helyzet, hogy csak a nagyvállalat pártbizottsága, a területi pártbizottság, sőt sokszor csak a Központi Bizottság képes kérdéseikre megfelelő választ adni. Ilyen esetekben a felsőbb szintű szervekhez kell fordulniuk. Nemcsak információt kell adniuk, hanem választ, megoldást is kell kérniük.

Az építőmunka előrehaladásával szükségszerűen új helyzet alakul ki, új problémák keletkeznek. Előfordul, és ez is természetes, hogy céljaink módosítását igényli a gyakorlat. Mindenki előtt világos, hogy változó világban élünk, sokszor rajtunk kívül álló okok, az objektív helyzet módosulása követeli gazdasági

elképzeléseink megváltoztatását. Feszültségek, problémák általában nem abból adódnak, hogy módosítunk, hanem abból, ha a változtatás sokáig elhúzódik. Ez bizonytalanságot okoz és politikai problémává is válhat. A mi pártunk ereje abban van, hogy politikai céljaink gyakorlati megvalósítását folyamatosan elemzi, és ha szükséges, akkor az adott kérdésben bátran változtat korábbi álláspontján.

A pártszervek és -szervezetek jelzései arra is lehetőséget adnak, hogy a párt a végrehajtást eredményesebben ellenőrizze. A jelzések sokszor figyelmeztetnek előre nem látott dolgokra vagy következményekre az egyik vagy a másik szerv munkájában. Így a jelzések intézkedések forrásává válnak.

A VÁLLALATI ÉS A SZÖVETKEZETI PÁRTSZERVEZETEK FELADATAI A KÖZÉPTÁVÚ TERVEZÉSBEN*

A vállalati és szövetkezeti középtávú tervezőmunkát a gazdálkodó szervek csak akkor tudják eredményesen elvégezni, ha jól hasznosítják a népgazdasági terv iránymutatását, az Országos Tervhivatal és a felügyeleti hatóságok tájékoztatását, ha igénylik a dolgozó kollektíva kezdeményezéseit és felhasználják javaslatait. A tervezőmunka akkor tekinthető sikeresnek, ha minden vállalat és szövetkezet a negyedik ötéves terv célkitűzéseivel összhangban álló, megalapozott ötéves tervet készít, amelyet mind a gazdasági vezetők, mind a dolgozók helyesnek tartanak és magukénak éreznek, s ha a gazdasági munkát arra alapozva szervezik és fejlesztik. Ilyen terv készítése természetesen nem nélkülözheti a pártszervezetek szervező és ellenőrző tevékenységét.

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának Titkársága 1971. január 4-én határozatot hozott a pártszervek szervező és ellenőrző feladatairól a vállalatok és a szövetkezetek ötéves tervének kidolgozásával kapcsolatban. A határozat felhívta a pártszervezeteket, hogy politikai munkájukkal segítsék a gazdasági szervek tervezőmunkáját. Útmutatást adott a munka módszeréhez és a tervek tartalmának ellenőrzéséhez, s meg-

* *Csáki Gyula* írása. Megjelent a „Pártélet" 1971. 2. számában. (Rövidített szöveg.)

határozta a tervezőmunka pártellenőrzésének más súlyponti kérdéseit is.

A Titkárság határozata alapot ad arra, hogy a pártszervezetek megszervezzék részvételüket a tervezőmunka előkészítésében, a tervjavaslatok kidolgozásában és a munkahelyi kollektívákkal történő tanácskozások lebonyolításában. A rendkívül összetett, több tekintetben újszerű pártmunka minél eredményesebb elvégzése és a szélesebb körű tájékoztatás érdekében azonban nem látszik feleslegesnek a határozat egyes pontjainak részletesebb kifejtése.

Mindenekelőtt a határozatnak azt a bevezető gondolatát szükséges kiemelni, amely szerint: „A pártszervezetek ellenőrző és segítő munkájukat annak tudatában végezzék, hogy a tervezőmunkáért és a tervért a vállalatok, szövetkezetek vezetői teljes mértékben felelősek, ennek megfelelően döntenek a terv jellegéről és előirányzatairól."

A gazdasági vezetők döntési jogkörét és felelősségét azért kell hangsúlyozni, mert a tervezőmunkában részt kell vennie a vállalat vagy szövetkezet minden szervezeti egységének és azok vezetőinek. Ezek szakmai irányítása, munkájuk ellenőrzése a gazdasági vezető feladata, tehát a tervmunka irányítása is szükségszerűen rá hárul. A tervezőmunkában hasznosítani kell azokat a rendszeresen gyűjtött és az irányító hatóságoktól kapott információkat, amelyek az igényekre és a lehetőségekre vonatkoznak. A terveket a törvények és állami utasítások figyelembevételével kell kidolgozni. A tervezőmunka megszervezéséért és irányításáért viselt felelősség mellett a gazdasági vezetésre hárul a tervek jellegének meghatározása. A célkitűzéseket is nekik kell kijelölniük. A terveket a dolgozókkal folytatott széles körű tanácskozás után saját hatáskörben hagyják jóvá.

Mindezt nem azért kell hangsúlyozni, mintha a vállalatoknál és a szövetkezeteknél a pártszervezetek kívánnák kezükbe venni a gazdasági irányítást, s a szakmai vezetőket mentesíteni akarnák a döntés nagy felelőssége alól. A párt vezető szerepe a gazdasági tevékenységgel kapcsolatban is a politikai irányításban, a koordinálásban és az ellenőrzésben van. A pártszervezetek nem vehetik át a gazdasági szervek közvetlen vezetését, hanem mindenkor a személyükben felelős gazdasági vezetők irányító munkájára és a kommunisták egybehangolt cselekvésére építenek.

Amikor kiemeljük a gazdasági egységek ötéves tervének elkészítéséért a szakmai vezetés felelősségét, azt is tudni kell, hogy csak a vezetők és a pártszervezetek összefogásával — bevonva a feladat megoldásába a szakszervezeti szerveket —, s természetesen a dolgozók legszélesebb köreivel rendszeresen tanácskozva lehet megteremteni a jó tervezőmunkához szükséges alkotó szellemű légkört.

A vállalati és a szövetkezeti középtávú tervek készítésének nem célja, hogy a tevékenység minden elemét teljes részletességgel öt évre előre megtervezzék. Vannak olyan kérdések, amelyek csak operatív módon, a mindennapi munka során rendezhetők, s vannak olyanok, amelyek természetüknél fogva az éves tervezés témakörébe tartoznak. Egy középtávú terv célja és értelme éppen abban van, hogy átfogó keretet adjon az operatív döntésekhez és a rövidebb távú gazdasági tevékenység megszervezéséhez, irányításához. Egy-egy vállalat vagy szövetkezet ötéves terve akkor orientál helyesen és akkor szolgálhat alapul a rövid távú és operatív döntésekhez, ha a sajátosságok és a lehetőségek figyelembevételével jól határozza meg a gazdasági egység alapvető célját, ha ezt helyezi a középtávú terv középpontjába, s a tervezőmunka során azt vizsgálja, hogy központi célját milyen úton és módon tudja elérni.

A gazdasági egységek előtt álló alapvető feladatok, a fő célok vállalatonként és szövetkezetenként nagyon eltérőek lehetnek. Nem szorul bizonyításra, hogy a néhány száz főt foglalkoztató és főleg helyi igényeket kielégítő kis vállalat vagy szövetkezet öt év alatt elérhető célja jellegében különbözik egy több ezer dolgozót foglalkoztató nagy vállalat fő célkitűzésétől. Szükségszerűen eltérő azonban két olyan nagy vállalat célkitűzése is, amelyek esetleg azonos tevékenységet folytatnak, azonos technológiával dolgoznak, de a technikai felszereltségük különböző szintű. A termelőszövetkezetek fő célkitűzése a következő öt évben a hústermelés fokozása, ennek érdekében az állatférőhely bővítése, a takarmánybázis megteremtése, a növénytermelésben pedig a gépesítés és a belterjesség növelése. E céloknak megfelelően a tervezés során elsősorban a beruházási lehetőségeket elemzik, s ebből kiindulva tervezik meg például a termelésüket és a jövedelmüket. A kivitelező építőipari vállalatok fő célkitűzése — a negyedik ötéves terv előirányzataival összhangban — a létesítmények gyors felépítése, ezekhez a szükséges anyag,

munkaerő stb. biztosítása. Az építőipari vállalatoknál tehát a fő célkitűzéseknek megfelelően a tervezőmunka középpontjában az anyagi eszközök és a munkaerő koncentrálására, a munka szervezettségének a javítására, a termelékenység fokozására irányuló intézkedések kidolgozása áll. Más, például a feldolgozóipar valamely ágazatához tartozó vállalatnál — ha az igények kielégítéséhez a kapacitás elégséges, csak az előállított termékek műszaki szintje és korszerűsége nem megfelelő — a tervezés során a hangsúlyt a termékek korszerűsítésére, új termékek előállítására helyezik, s a tervükben ebből kiindulva tervezik meg a szükséges beruházásokat és a minőséget javító egyéb intézkedéseket. A példák még hosszan sorolhatók, de az előbbiek is megfelelően bizonyítják, hogy minden vállalat vagy szövetkezet középtávú tervében kijelölhető fő célok a jellegüket tekintve eltérőek lehetnek. E célok helyes kiválasztása — úgyis fogalmazhatnánk, hogy középtávú tervük koncepciójának a meghatározása — széles körű szakmai ismereteket igényel. A korábbi érvek mellett, a többi között ezért is hangsúlyozni kell a gazdasági vezetők jogát és felelősségét a terv jellegének meghatározásáért és előirányzataiért.

A tervek eltérő jellege miatt a vállalatokkal és a szövetkezetekkel szemben nem lehet egységes követelményeket támasztani.

Ez természetesen nemcsak a tervek célkitűzéseire, hanem a célokkal szoros kapcsolatban levő és azoktól is függő tervezési metodikára, valamint a munka megszervezésére is vonatkozik. Az a körülmény, hogy középtávú tervük elkészítésénél a vállalatokkal és a szövetkezetekkel szemben a sajátosságokhoz és a lehetőségekhez igazodó, differenciált követelményeket támasztunk, nem jelenti azt, hogy nincsenek és nem adhatók egységes szempontok a párszervezeteknek az ötéves terv kidolgozásához nyújtandó segítő, szervező és ellenőrző munkájukhoz.

A Titkárság határozatában rögzíti azokat az általános szempontokat, amelyek minden pártszervezetnek irányt szabnak a vállalati és szövetkezeti középtávú tervezéssel kapcsolatos pártfeladatok ellátásához: „A pártbizottságok és pártszervezetek a tervezőmunkával kapcsolatban ellenőrizzék és biztosítsák, hogy a vállalatok és a szövetkezetek ötéves terveit a párt gazdaságpolitikájának szellemében készítsék. A terv ösztönözzön hatékonyabb munkára, reálisan irányozza elő a fejlesztést, a jövedel-

mek növelését és a szociális helyzet javítását. Vegyék számításba a termelési és a fogyasztási struktúra tervezhető változását, az értékesítési lehetőségek módosulását és az ebből eredő gazdasági kockázatot is." A hivatkozott általános iránymutatás mellett a határozat külön is felhívja a pártszervezetek figyelmét az alapvető népgazdasági érdekekre, hogy a tervek tartalmi előirányzatának ellenőrzése során a pártszervezetek ezekre nagy figyelmet fordítsanak. Ezek közül a következő követelmények a kiemelkedően fontosak:

a) Minden vállalatnak és szövetkezetnek fokoznia kell gazdálkodásának hatékonyságát. Ennek érdekében a tervezés keretében keresni kell azokat a lehetőségeket, amelyek kihasználása a hatékonyság javulását eredményezi. Fel kell tárni a belső tartalékokat, s a tervben előirányozni azok hasznosítását. A pártszervezetek fordítsanak különösen nagy figyelmet a munka termelékenységének emelését célzó intézkedések kidolgozására, a normák műszaki karbantartására, a munka szervezettségi szintjének emelésére.

b) A termelővállalatok munkájának minőségét jelzi, hogy az általuk előállított termékekből milyen szinten elégítik ki a szükségleteket. A pártszervezetek helyezzenek nagy súlyt arra, hogy a vállalatok és a szövetkezetek reálisan vegyék számba a belkereskedelmi, a beruházási és a termelői-fogyasztói szállítási igényeket, s középtávú tervezőmunkájuk keretében dolgozzák ki azokat az intézkedéseket, amelyek az igények lehető legteljesebb kielégítésére hivatottak.

c) A nemzetközi gazdasági kapcsolatok fejlesztése megkívánja, hogy minden vállalat és szövetkezet teljesítse az államközi szerződésekből rá háruló kötelezettségeket. A középtávú tervek készítése során szükséges felmérni a szocialista relációjú export igényelt mértékét, s a jó minőségű, ütemes szállítás feltételeit. Emellett fokozni kell a versenyképességet a tőkés piaccal. A pártszervezetek szorgalmazzák az e célok eléréséhez szükséges konkrét intézkedések kidolgozását.

d) Népgazdasági érdek fűződik ahhoz, hogy minden vállalat és szövetkezet maximális erőfeszítéseket tegyen az állammal szembeni kötelezettségek teljesítésére, s a tervcéloknak saját erőforrásból történő megoldására. Ezért a pártszervezetek részéről figyelmet érdemel, hogy a vállalatok miként irányozzák elő az állami befizetéseket, de különösen az, hogy nem támaszta-

nak-e az állammal szemben irreális pénzügyi támogatási igényeket, ezzel az egész társadalomra hárítva céljaik megoldásának a terheit.

e) Természetesnek tekinthető, hogy a dolgozó kollektíva a szűkebb munkahelyi feladatok mellett főleg a bérezési, az ösztönzési és a munkakörülmények javítására irányuló célok iránt érdeklődik. A pártszervezetek törekedjenek arra, hogy minden dolgozó előtt világos legyen: csak a folyamatosan javuló gazdasági munka eredményeként válik lehetővé a jövedelmek növelése és az ellátás javítása. Figyelmet érdemel még, hogy csak reális tervekről tájékoztassák a dolgozókat a tanácskozásokon, a tervmunka által feltárt lehetőségeket meghaladó ígéreteket ne tegyenek.

A tervezőmunkát a vállalatok és a szövetkezetek úgy szervezik, hogy a terv az első félév végéig jóváhagyásra kerülhessen. Ennek megfelelően a félév első három-négy hónapjában a célkitűzések kialakítása a feladat, s május-június hónapokban lehet megtartani a tanácskozásokat a dolgozókkal.

A pártszervezetek tekintsék politikai feladatnak, hogy a tervezés során érvényesüljön és erősödjön a szocialista demokrácia, kerüljön sor a vállalati lehetőségek és tennivalók érdemi megvitatására. E feladat jó ellátása megkívánja, hogy a tanácskozásokat jól előkészítsék. A szakmai vezetőkkel és a szakszervezeti szervekkel együtt szervezzék meg, s a tervezőmunka befejező szakaszában képviseljék a tanácskozásokon elhangzott jó javaslatokat. Karolják fel a kollektívák és elsősorban a szocialista munkabrigádok, valamint a törzsgárdatagok kezdeményezéseit.

A tanácskozások előkészítéseként a dolgozókat tájékoztatni kell munkahelyük gazdasági helyzetéről, a lehetőségekről és a fontosabb feladatokról, hogy ezek ismeretében fejthessék ki a tervjavaslattal kapcsolatos észrevételeiket, kezdeményezéseiket megfelelő módon átgondolhassák, s minél aktívabban vehessenek részt a tanácskozásokon.

Helyesnek látszik, ha a tanácskozásokat üzemenként, műhelyenként vagy részlegenként szervezik, s ezeken az egész vállalat vagy szövetkezet terve mellett főleg a konkrét helyi célkitűzéseket, feladatokat és lehetőségeket ismertetik a közvetlen gazdasági vezetők. A pártszervek gondoskodjanak arról, hogy a megbeszéléseken elhangzott javaslatokat — a terv véglegesítése előtt — összefoglalóan értékeljék. Csak ezt követően hagyja jó-

vá a vállalat igazgatója a tervet, s a szövetkezeti vezetőség is csak ezután terjessze a tervjavaslatot a jóváhagyásra illetékes közgyűlés elé.

A vállalatok és a szövetkezetek jóváhagyott ötéves terve felhatalmazás a vezetők számára, hogy annak alapján szervezzék és irányítsák a munkát, de egyben a kollektívától kapott utasítás is a célok eléréséhez szükséges intézkedések kidolgozására és megvalósítására, a gazdasági egység tervszerű vezetésére.

A SZOCIALISTA MUNKAVERSENY-MOZGALOM TOVÁBBFEJLESZTÉSÉRŐL*

A Központi Bizottság megállapítja, hogy a szocialista munkaverseny-mozgalom jelentősen hozzájárult a szocialista építőmunka eredményeihez, társadalmi és gazdasági fejlődésünkhöz. A szocializmus magasabb fokon történő építésének időszakában továbbra is fontos eszköze társadalompolitikai és gazdaságpolitikai céljaink megvalósításának, ezért azokkal összhangban kell meghatározni céljait és ezzel új lendületet kell adni a mozgalomnak.

A szocialista munkaverseny-mozgalomban kezdettől fogva és jelenleg is élen jár az öntudatos ipari munkásság, kifejezésre juttatva a szocializmus építéséért érzett felelősségét, helytállásának és áldozatvállalásának fontosságát. A mozgalomba az állami gazdaságok és a közlekedés dolgozói is eredményesen bekapcsolódtak. A munkások körében egyre inkább terjed az a felismerés, hogy a gazdasági hatékonyság növelése munkásérdek és általános közérdek, s ha magasabb színvonalon akarunk élni, jobban kell dolgozni és gazdálkodni.

A mezőgazdaság szocialista átszervezését követően a termelőszövetkezetekben is kibontakozott a parasztság munkaversenye. Sok területen érdemben hozzájárult a kollektív munkavégzési formák megszilárdításához, a közös gazdaságok megerősödéséhez. Az utóbbi tíz évben jelentősen fejlődött a munkaverseny az ipari szövetkezetekben is. A szövetkezeti szektorban a munkaverseny ma még meglevő gyengesége, hogy az irányításával,

* A Központi Bizottság 1971. december elsejei határozata. Megjelent a „Pártélet" 1972. 1. számában.

szervezésével kapcsolatos kérdések nem kapnak megfelelő súlyt a szövetkezeti közgyűlések és a választott szervek munkájában.

A szocialista kereskedelem alapjainak megteremtésében mind az állami vállalatoknál, mind a fogyasztási szövetkezetekben szintén nagy szerepe van a szocialista munkaverseny-mozgalomnak. A nagykereskedelemben szervezett munkaversenyben sok a formális jelenség, a kiskereskedelem dolgozóinak munkaversenyét pedig kedvezőtlenül érinti a dolgozók területi szétszórtsága, a verseny értékelésében nem kapott kellő szerepet a fogyasztók értékítélete.

A szocialista munkaverseny-mozgalom nagy sikere, hogy létrejött és 4—5 év alatt elterjedt, az együttműködés maradandó formájává vált a szocialistabrigád-mozgalom. Szocialista brigádokban dolgozik a munkásság mintegy 30%-a. A szocialista brigádok nagy része kiemelkedő munkasikereket ért el, emelte a dolgozók műveltségi színvonalát, fejlesztette a szocialista gondolkodást és közösségi szellemet, erősítette az összetartozást, a vállalatokhoz való ragaszkodást a dolgozókban. A szocialistabrigád-mozgalom mai helyzetében az szükséges, hogy a brigádok tevékenységében nagyobb súlyt kapjanak a vállalati tervcélokkal jól összehangolt gazdasági, termelési feladatok.

Az ifjúsági termelési mozgalmak nagy része hozzájárult a fiatalok szakmai műveltségének gyarapításához, az ifjúság szocialista neveléséhez, segítette több, társadalmilag fontos akció sikeres megvalósítását. Az ifjúsági termelési mozgalmakban a reális célkitűzések mellett tapasztalhatók formális vállalások, s a konkrét gazdasági feladatokkal kellően össze nem hangolt tevékenység.

A szocialista munkaverseny különösen ott vált eredményes mozgalommá, ahol céljaival, szervezésével és a verseny értékelésével közel került a dolgozókhoz, s ezért elsősorban a kisebb közösségekben, brigádokban kapott mozgalmi tartalmat.

A szocialista munkaverseny-mozgalom kiemelkedő jelentősége és eredményei mellett a mozgalmat gyengítő formalizmus és bürokratizmus is tapasztalható. A munkaverseny-mozgalom rendszerébe általános jelleggel épült be a vállalati szintű eredmények értékelése és összehasonlítása, figyelmen kívül hagyva azt, hogy ez elsősorban az állami irányítás, a gazdasági hatékonyság számbavételének feladata.

A vállalatok, szövetkezetek gazdasági vezetői munkájának

gyengesége, hogy csak kampányszerűen foglalkoznak a munkaverseny kérdéseivel, a munkások mozgalmát nem tudják kellően összekapcsolni a tervfeladatokkal, egy részük a munkaversenyt elválasztja a gazdasági feladatoktól, s azt esetenként nem kellően értékeli.

A Központi Bizottság szükségesnek tartja, hogy a szocialista munkaverseny-mozgalom az eddigi eredményekre építve, a dolgozók segítő szándékát, áldozatvállalását felhasználva új lendületet kapjon, növekedjen a verseny társadalmi, vállalati hasznossága és a dolgozók érdekeltsége. Ebben nagy feladat hárul a gazdasági vezetőkre, a szakszervezetekre és a szövetkezetek választott testületeire.

I.

A Központi Bizottság a szocialista munkaverseny-mozgalom továbbfejlesztése érdekében a következők érvényesítését tartja szükségesnek:

1. A kormány az 1972. évi népgazdasági terv jóváhagyása után tűzze napirendre a szocialista munkaverseny-mozgalom továbbfejlesztésének kérdéseit, biztosítsa, hogy a mozgalom új lendületet kapjon mai gazdaságpolitikai céljaink megvalósítására. Vegye figyelembe és hasznosítsa a munkásság és a szövetkezeti tagság munkakezdeményezéseit, segítő szándékát. Ebben a munkában támaszkodjon a szakszervezetekre mint a munkaverseny legfőbb társadalmi szervezőire, valamint a szövetkezetek szövetségeire.

A minisztériumok — az ágazati szakszervezetekkel közösen — a kormány által meghatározott célokra alapozva jelöljék meg a vállalatok számára a munkaverseny-mozgalom célkitűzéseit, értékeljék a verseny gazdasági eredményeit.

2. A Központi Bizottság a szocialista munkaverseny-mozgalom lendületének az üzemekben történő fokozása érdekében felkéri

— a Szakszervezetek Országos Tanácsát, hogy dolgozza ki a munkaverseny országos szervezési feladatait, határozza meg a szakmai szakszervezetek ezzel összefüggő tennivalóit;

— a Termelőszövetkezetek Országos Tanácsát, az Ipari Szövetkezetek Országos Tanácsát, az Általános Fogyasztási Szövetkezetek Országos Szövetségét, hogy érvényesítsék a munkaver-

seny irányításával, szervezésével összefüggő feladatokat a szövetkezetek választott szerveinek munkájában, és dolgozzák ki a szövetkezeti célok megvalósításáért folyó munkaverseny sajátos formáit, módszereit;

— a KISZ Intéző Bizottságát, hogy a munkaverseny-mozgalom általános rendszerével összhangban fejlessze az ifjúsági brigádmozgalmat, szervezzen speciális munkatáborokat, de biztosítsa, hogy ne legyenek formális versenyvállalások. A pártszervek kísérjék figyelemmel és segítsék az állami, a gazdasági vezetők, a szakszervezetek, a szövetkezetek és a KISZ-szervek munkaversenyt szervező tevékenységét, tapasztalataikat hasznosítsák politikai irányító munkájukban.

3. A szocialista munkaverseny-mozgalom fellendítése érdekében:

— a munkaverseny súlypontja a termelés legyen. A munkaversenyt elsősorban munkahelyi mozgalommá kell tenni, s konkrét munkahelyeken kell kezdeményezni, ahol a versenycélok és feladatok a dolgozókhoz közel állnak, konkrétan meghatározhatók és lehetőség van az eredmények reális számbavételére, s annak a verseny résztvevői által történő ellenőrzésére. Ennek alapján szükséges a munkaverseny fejlesztése az ipar, az építőipar, a mezőgazdaság, a közlekedés és szállítás területén, valamint az állami és szövetkezeti kiskereskedelemben. A munkavégzés más területein az egyéni és a kollektív munka rendszeres javítására más eszközöket kell keresni és felhasználni;

— munkaverseny tevékenységként azokat a kezdeményezéseket kell elismerni, amelyek a népgazdasági célok, vállalati tervfeladatok megvalósítását a munkaköri követelményeket meghaladó mértékben segítik elő és erősítik a munka megjavítására irányuló újszerű törekvéseket, továbbá a dolgozók közötti kölcsönös segítség elvének érvényesülését, bővítik a dolgozók korszerű szakismereteit, fejlesztik a munkaerkölcsöt;

— a munkaverseny-mozgalomnak a vállalatokon, szövetkezeteken, gazdaságokon belüli termelő egységek, a brigádok, a munkacsoportok, illetve az egyének közötti versenyt kell tekinteni;

— állami feladattá kell tenni a vállalatok közötti gazdasági verseny értékelését, s ebben a népgazdasági tervek és a gazdasági hatékonyság követelményeinek helyi megvalósulását kell alapul venni. A munkaversenynek a terv teljesítésére és a hatékonyság növelésére gyakorolt hatása nem hasonlítható össze

a különböző vállalatok szintjén, ezért az értékelésnél elsősorban azt kell figyelembe venni, hogy a munkaverseny mennyire áll összhangban a vállalati célokkal és a kollektívák önként vállalt kötelezettségeivel.

4. A szocialista munkaverseny-mozgalom általános céljait a negyedik ötéves tervre alapozva kell meghatározni, s biztosítani kell, hogy a munkaverseny segítse a tervek teljesítését, a technika és gazdaság korszerűsítését, a termelés mennyiségének növelését.

Az iparban a munkaverseny-mozgalom járuljon hozzá a termékek külkereskedelmi versenyképességének fokozásához, a lakossági és a termelői fogyasztás igényeinek jobb kielégítéséhez, a megmunkálás minőségének javításához, a munkaidőalap jobb kihasználásához — indokolt esetben a műszakszám növeléséhez —, az eleven munka termelékenységének emeléséhez, az önköltség csökkentéséhez. Az építőipari dolgozók munkaversenye ezen túlmenően segítse az építkezések határidőre történő befejezését, javítsa a kivitelezői munka minőségét.

A mezőgazdasági termelőszövetkezetekben a munkaverseny segítse elő a korszerű termelés- és üzemszervezési formák alkalmazását, az erő- és munkagépek komplex felhasználását és jobb kihasználását.

A közlekedés, a szállítás és a szolgáltatások területén a munkaversenynek elő kell segítenie az igények pontos, kulturált és jó minőségű kielégítését.

A kiskereskedelemben a munkaverseny fő célja: rendszeresen megújított, ésszerű méretű készletekkel megfelelő áruválaszték fenntartása, a fogyasztók igényeinek kielégítése és a kiszolgálás gyorsítása, a fogyasztók iránti figyelmesség javítása.

5. A szocialista munkaverseny-mozgalom alapvető formája a szocialistabrigád-mozgalom. A szocialista brigád cím elnyerésének követelményeit emelni, s azokat a címek adományozásánál következetesen érvényesíteni kell, figyelembe véve azt, hogy a mozgalomnak nem elsődleges célja a brigádok számának növelése.

A szocialista brigádok a dolgozó tömegek olyan vezető kollektívái legyenek, amelyek úttörő, mozgósító és példamutató szerepet töltenek be a munkában, a tanulásban, a közösségi életben, érvényesítik a kölcsönös segítség elvét, fellépnek a munka-

és technológiai fegyelem lazaságai ellen. A szocialistabrigádmozgalom emellett tartsa meg tömegmozgalom jellegét is.

Elő kell segíteni az olyan — állandó vagy a feladattól függően átmenetileg működő — szocialista brigádok létrehozására irányuló kezdeményezéseket, amelyekben az azonos termékek gyártásának különböző területein dolgozó munkások, mérnökök, technikusok és közgazdászok közösen teljesítik a versenycélokat. Közös tevékenységük fő célja az együttműködés javítása, a munka minőségének emelése legyen.

6. A vállalatok, szövetkezetek gazdasági vezetői, az üzemvezetők, műhelyvezetők és művezetők — a szakszervezeti bizottsággal és aktivistákkal együttműködve — a dolgozók bevonásával konkrétan jelöljenek meg az adott munkaterület legfontosabb feladatain alapuló versenycélokat. Ezeket reálisan — a teljesítésükhöz szükséges feltételekkel együtt — építsék be a vállalati tervekbe, munkahelyi programokba. A munkaversenybe történő bekapcsolódással járó kötelezettségeket, felajánlásokat a dolgozó kollektívák határozzák meg. Tervszerűen és folyamatosan gondoskodjanak a munkaverseny anyagi, műszaki, szervezési és személyi feltételeiről, értékeljék a verseny eredményeit, biztosítsák a hatékony erkölcsi, anyagi ösztönzést. A dolgozók munkaversenyét, munkafelajánlásait a jövőben is célszerű igénybe venni előre nem látható országos vagy munkahelyi nehézségek megoldásához.

A szakszervezeti bizottságok töltsenek be nevelő, szervező és felvilágosító szerepet a szocialista munkaverseny-mozgalomban. Támogassák az egyének és kollektívák kezdeményezéseit, tudatosítsák, hogy a munkaversenyben való részvétel közösségi és egyéni érdek is. Kísérjék figyelemmel a verseny feltételeinek biztosítását, vegyenek részt a verseny értékelésében, az eredmények minősítésében és elismerésében. Gondoskodjanak az eredményes munkamozgalmak megismertetéséről, a munkában élen járó kollektívák és egyének népszerűsítéséről.

A KISZ-szervezetek szervezzék a fiatalok munkaversenymozgalmait, megtartva azok sajátos ifjúsági jellegét. A versenycélok helyes meghatározásával segítsék az ifjúsági brigádok munkáját, a pályakezdő fiatalokat neveljék a munka szeretetére, a szakma megbecsülésére, a munkahelyhez való ragaszkodásra.

A pártszervezetek segítsék a gazdasági vezetők és a mozgalmi

szervek hatékony együttműködését, biztosítsák a kommunisták példamutató, élenjáró szerepét a munkaverseny-mozgalomban.

7. A munkaversenyben élen járó kollektívák és dolgozók részesüljenek erkölcsi elismerésben és jutalomban. Növelni kell az erkölcsi elismerés társadalmi súlyát, javítva az erkölcsi és anyagi elismerés közötti összhangot, s a jövőben is fenntartva azok önálló formáit.

A munkaverseny-mozgalomban kimagasló eredményeket elért brigádok, munkacsoportok részére legmagasabb kitüntetésként Munka Vörös Zászló Érdemrendet, illetve Állami Díjat lehet adományozni. A munkások, parasztok, műszaki és gazdasági szakemberek legkiválóbb egyéni versenyeredményeit a Szocialista Munka Hőse kitüntetéssel és személyi kormánykitüntetésekkel is honorálni lehet.

A vállalatoknál, gazdaságoknál és a szövetkezeteknél a munkaverseny értékelését, a kitüntetésekre, jutalmazásokra vonatkozó javaslatokat a versenyben részt vevő dolgozók bevonásával demokratikus keretek között kell megvitatni. A vállalatoknál a béreken felüli jövedelmek olyan elosztását kell megvalósítani, amely szorosan kapcsolódik a munkában és a munkaversenyben együttesen elért eredményekhez, s ennek megfelelően kell tovább fejleszteni az egyes jövedelmek felosztásának módszereit a szövetkezetekben is. Lehetővé kell tenni, hogy a kollektívák az elnyert jutalmat saját hatáskörben, differenciáltan osszák fel.

8. A kormány, a minisztériumok és a felügyeleti szervek — a szakszervezetek és a szövetkezeti központok bevonásával — a jövőben is értékeljék a vállalatok, gazdaságok, szövetkezetek és intézmények tevékenységét, annak társadalmi hasznossága alapján. A kimagasló eredményeket évenként a kiváló vállalat cím kitüntetéssel ismerjék el.

A vállalatok, szövetkezetek közötti gazdasági versenyben a középtávú tervidőszakban elért jelentős eredményekért pedig a Minisztertanács és a Szakszervezetek Országos Tanácsa Vándorzászlaját (szövetkezeteknél a Minisztertanács Vándorzászlaját) kell adományozni. Biztosítani kell, hogy a kitüntetésekkel együtt a vállalatok és szövetkezetek részesüljenek megfelelő — az eredményekkel, illetve kitüntetésekkel arányos — jutalomban és szociális, kulturális vagy sportlétesítményben.

9. Rendszeressé és sokoldalúvá kell tenni a munkaverseny-propagandát. Az országos, megyei és városi hírközlő szervek —

a Szakszervezetek Országos Tanácsa, a szakmai szakszervezetek, szövetkezeti szövetségek, ágazati minisztériumok és felügyeleti szervek tájékoztatásaira alapozva — biztosítsák az országos jelentőségű kezdeményezések, versenyeredmények megismertetését, a kimagasló eredményeket elért vállalatok, szövetkezetek, brigádok, munkások, műszaki, gazdasági szakemberek munkájának népszerűsítését.

A vállalatokon belül a termelési tanácskozásokat, párt-, KISZ-taggyűléseket, szakszervezeti gyűléseket, szövetkezeti közgyűléseket, az üzemi lapokat, a híradókat fel kell használni a versenyeredmények folyamatos megismertetésére és értékelésére, a brigádok kezdeményezéseinek elterjesztésére, az egyének javaslatainak közzétételére.

A VÁLLALATI ÜZEM- ÉS MUNKASZERVEZÉS KORSZERŰSÍTÉSE*

A korszerű üzem- és munkaszervezés nagy jelentőségű a szocialista vállalatok és az egész népgazdaság fejlődésében. A gazdaságpolitikai célok elérésében döntő szerepe van annak, hogy a vállalatok termelő- és szolgáltató munkájukat hogyan szervezik meg, hogyan gazdálkodnak munkaerővel, anyaggal, gépekkel, állóeszközökkel.

Élve a szocialista viszonyok adta lehetőségekkel, a gazdasági munka szervezettségében komoly eredmények születtek. Pártunk X. kongresszusa azonban felhívta a figyelmet a termelés és a hatékonyság növelésének olyan tartalékaira, amelyek a vállalati üzem- és munkaszervezés korszerűsítésével, a munkafeladatok pontosabb meghatározásával és kiadásával, a munkafeltételek javításával, az üzemek közötti kooperációs kapcsolatok fejlesztésével, a kisebb termelőegységek munkájának jobb egymáshoz kapcsolásával tárhatók fel. A tartalékok a tapasztalatok szerint azonban a munka mindennapi folytatása közben és a szokásos módszerekkel csak kismértékben mozgósíthatók, ezért szükség van időről időre a munka- és üzemszervezés átfogó értékelésére, elemzésére, széles körű továbbfejlesztésére.

* A Központi Bizottság 1971. december elsejei határozata. Megjelent a „Pártélet" 1972. 1. számában.

Napjaink egyik fő jellemzője a gyorsuló műszaki-technikai haladás, amelynek során a technikával együtt nemcsak a gyártmányok cserélődnek ki, hanem a korábbi helyes szervezési elvek is elavulttá válnak, új módszerek alkalmazását kívánják meg. A negyedik ötéves terv céljainak valóra váltása megköveteli, hogy korszerűen szervezett jó vállalataink is tovább fejlődjenek, tartsanak lépést a világszerte végbemenő haladással, a kevésbé korszerű vállalatainknak pedig fokozatosan fel kell zárkózniok az élenjáró vállalatokhoz.

A gazdasági reform új lehetőségeket és új követelményeket állított a vállalati vezetés elé. E lehetőségekkel a vállalatok egy része élni tud. A vállalatok többségénél azonban a vezetés még nem tudta kielégíteni, illetve nem ismerte fel az új követelményeket. Ezért a vállalatok többségénél az üzem- és munkaszervezésben még nem érvényesülnek kellően a gazdasági reform célkitűzései.

Az a tény, hogy sok vállalatnál nem kielégítő az üzem- és munkaszervezés színvonala, egyik akadályává válik a népgazdasági hatékonyság gyorsabb növelésének, táptalaja az extenzív fejlesztési törekvések fennmaradásának, az indokolatlanul nagy munkaerő-keresletnek és forrása annak a törekvésnek, hogy minden vállalati célkitűzést beruházás-növeléssel oldjanak meg.

A Központi Bizottság úgy ítéli meg, hogy a negyedik ötéves terv teljesítésének és a gazdasági hatékonyság növelésének egyik fontos eszköze a vállalati szervezés színvonalának növelése. Szükségesnek tartja, hogy az 1972. évi népgazdasági terv végrehajtásával együtt az anyagi termelés és szolgáltatás területén országos aktivitás bontakozzon ki, amelynek célja a vállalati üzem- és munkaszervezésben rejlő tartalékok módszeres feltárása, a későbbiek során pedig a vállalati szervezési tevékenység folyamatos fejlesztése.

A VÁLLALATI ÜZEM ÉS MUNKASZERVEZÉS NÉPGAZDASÁGI CÉLJAI ÉS FŐ MÓDSZEREI

A szervezéssel szemben támasztott követelményeket a világszerte megmutatkozó gyors műszaki haladással való lépéstartás határozza meg. A technika gyors fejlődése — az új technológiák alkalmazása és új termékek megjelenése mellett — új szervezési megoldásokat is követel.

A negyedik ötéves terv kijelölte azokat a területeket, ahol a technika megújítása a következő években napirendre kerül. Ezeken a területeken az új technikának megfelelő szervezési követelmények érvényesülését kell biztosítani.

A vállalati szervezés javítására szükség van olyan területeken is, ahol a technika megújítására a közeljövőben nincs lehetőség, viszont a termékek korszerűségét és választékát az adott technika mellett is fejleszteni kell.

Ugyancsak jelentősek a vállalati szervezésben rejlő tartalékok a hagyományos technológiával és gyártmányszerkezet mellett termelő vállalatoknál. Az adott technikát és technológiát a jelenleginél azonban jobban kell hasznosítani. A vállalati és üzemszervező munka népgazdasági céljai — a vállalatok eltérő sajátosságainak figyelembevételével — a következők legyenek:

— a munkatermelékenység növelése a munkaidő-alap jobb kihasználásával, a gépesítéssel kiváltható munkaerő-létszám felszabadításával;

— az állóalapok jobb kihasználása a műszakszám lehetséges növelésével és a felesleges állóeszközök kiselejtezésének gyorsításával;

— az önköltség — különösen a rezsiköltség — csökkentése;

— az ügyviteli rendszer javítása és fejlesztése mellett a túlzott adminisztráció veszélye elleni fellépés;

— az üzem- és munkaszervezés javulásával párhuzamosan a dolgozó kollektívák munka- és kereseti feltételeinek javítása;

— az állami jövedelmekhez való nagyobb vállalati hozzájárulás és az állami támogatás arányának mérséklése.

Az általános népgazdasági célkitűzésekből a vállalatok határozzák meg azokat a célokat, amelyeknél konkrét körülményeik között munkájuk javítására legnagyobb a lehetőség.

A vállalati üzem- és munkaszervezés javítása érdekében főként a következő módszerek alkalmazását kell kezdeményezni:

— a termelés elemei — a munkaerő, gép, anyag, technológia, készletek — összhangjának biztosítását, optimális kombinációját az adott, illetve a tervben rendelkezésre álló technikai és munkaerő-feltételek mellett;

— a felesleges vagy rossz hatásfokkal foglalkoztatott létszám más munkára történő átcsoportosítását;

— a munkaerőképzésben, továbbképzésben, átképzésben rejlő vállalati lehetőségek feltárását és hasznosítását;

— a vállalaton belül az üzemrészek közötti ésszerű specializáció, munkamegosztás kialakítását;

— a vállalati termelőegységek gazdasági teljesítménye mérésének, anyagi érdekeltségének, a gazdasági önelszámolás célszerű formáinak és mértékének tökéletesítését;

— a vállalaton belüli vezetési lépcsők ésszerű kialakítását, feladataik — különösen az alsóbb vezetési szintek feladatainak — egyértelmű meghatározását;

— a vállalati és üzemegységi feladatkörök és munkarend továbbfejlesztését, a munkafeladatok normatív szabályozását és rendszeres korszerűsítését

II

KORMÁNYZATI ÉS VÁLLALATI FELADATOK

1. A Központi Bizottság ajánlja a kormánynak, hogy

- az 1972. évi népgazdasági terv elfogadása után tárgyalja meg a vállalati üzem- és munkaszervezés korszerűsítésére irányuló országos mozgalom konkrét célját és programját. Gondoskodjon arról, hogy a mozgalom fellendülése nyomán az üzem- és munkaszervezés tökéletesítése — a következő 2—3 évben kiemelt feladatként is — állandóan napirenden maradjon;

— kötelezze az ágazati minisztériumokat, hogy az országos szervezésfejlesztési programból rájuk háruló feladatokat dolgozzák ki, konkrétan határozzák meg és indítsák el a maguk területén a szervezés fellendítésére irányuló mozgalmat;

— hozzon határozatot a szervezés tudományos szintű, intézményes fejlesztésére, a szervezőszakember-képzés és -tovább-

képzés összefüggő rendszerére; biztosítsa a vezetőképzés keretében a korszerű szervezési ismeretek megfelelő oktatását.

2. Az ágazati minisztériumok váljanak irányítóivá és konkrét segítőivé a vállalati üzem- és munkaszervezés fellendítésének és rendszeres fejlesztésének. Ennek érdekében:

— vizsgálják meg, hogy mely vállalatoknál vannak olyan adottságok, ahol viszonylag rövid idő alatt lényeges javulás érhető el a vállalati üzem- és munkaszervezés fejlesztésében;

— határozzák meg azoknak a vállalatoknak a körét, ahol a szervezési tapasztalatok gyűjtése és hasznosítása a soron következő feladat;

— jelöljék ki és népszerűsítsék a nemzetközi mércével mérve is korszerű szervezési módszereket alkalmazó vállalatokat, szervezzék meg tapasztalataik megismertetését és átadását;

— a vezetői munka megítélésénél szerepeljen nagyobb súllyal a szervezettség színvonalának javulása;

— készítsenek a vállalatok részére módszertani segédleteket, adjanak gyakorlati útmutatást;

— vizsgálják meg a kutatási és szervezési intézetek szervezeti hovatartozását és méreteik ésszerűségét;

— elemezzék és ellenőrizzék a hatáskörükbe tartozó üzemszervezési intézetek tevékenységét, munkájuk hatékonyságát, programjaikat.

3. Az ágazati szervezési intézeteket a vállalati üzem- és munkaszervezési tevékenység kutatási és gyakorlati szakmai bázisaivá kell fejleszteni. Fő feladatuknak kell tekinteni:

— a termelőerők fejlettségének és a termelési struktúrának leginkább megfelelő szervezési megoldások kidolgozását és bevezetését;

— a korszerű technológiákban rejlő előnyök kiaknázását biztosító szervezési megoldások kidolgozását;

— típusmegoldások, szervezésmetodikai eljárások, sémák készítését a vállalatok részére;

— mintaszervezések végzését, a korszerű szervezési módszerek intézményes terjesztését, az irányítási és kooperációs kapcsolatok bemutatását;

— a korszerű vállalatra jellemző szervezettség követelményrendszerének kimunkálását;

— a szervezettség megítélésére alkalmas ágazati mutatók és beszámoltatási rendszer kialakítását;

— a vállalati munka- és bérgazdálkodás korszerű szervezési módszereinek kidolgozását, a változó feltételeknek megfelelő munkanormák megállapítását és rendszeres fejlesztését;

— a külföldi szervezési irodalom, szervezési tapasztalatok és licencek figyelemmel kísérését és hazai terjesztését.

4. Az üzem- és munkaszervezés fejlesztésével el kell érni, hogy a szervezés a vállalati vezetés egyik alapvető funkciója legyen, a vállalati vezetés és a vállalati szakemberek rendszeres tevékenységévé váljon. Ezért a vállalatvezetői testület az egyszemélyi vezetés érvényesülésének biztosítása mellett:

— a vállalatok egy részénél — ahol a feltételek biztosítottak —, ötéves tervük szerves kiegészítéseként 1972-ben készítsen átfogó szervezési programot, a többi vállalatnál pedig gondoskodjon megfelelő feltételek és ismeretek biztosításáról, amelyek 1973-ban lehetővé teszik átfogó szervezési program kialakítását és megvalósítását;

— végezze el a vállalati gazdálkodás szervezettségének általános értékelését és tárja fel annak összefüggéseit a gazdasági hatékonyság, a munkaerő- és állóeszköz-gazdálkodás alakulásával;

— tanulmányozza az üzem- és munkaszervezéssel foglalkozó szakirodalmat, elemezze a szocialista és a tőkésországok hasonló struktúrájú, legfejlettebb vállalatainak tapasztalatait és hasznosítsa azokat saját vállalati gyakorlatában;

— a vállalati belső irányítási rendszer korszerűsítése érdekében folytassa a hatáskörök rendezését, az önálló elszámolási és érdekeltségi rendszer korszerűsítését, információs rendszer és döntés-előkészítés jobbá tételét;

— a nagyvállalatoknál különös gondot kell fordítani a vállalati központ és a gyáregységek közötti gazdasági kapcsolatok rendszerének tökéletesítésére. Biztosítani kell a gyáregységek teljesítményét jobban ösztönző és pontosabban értékelő elszámolási és érdekeltségi rendszer kialakítását, a nagyvállalati (tröszti) központ tevékenységét a fejlesztési kérdésekre kell koncentrálni;

— biztosítsa a vállalati alapegységek hatékonyabb irányítását, vizsgálja felül és bővítse a művezetők jogait és kötelességeit;

— gondoskodjon a normák rendszeres karbantartásáról, az idő- és teljesítménybérezés helyes alkalmazásáról.

A vállalati vezetők az üzem- és munkaszervezés fejlesztésére kidolgozott javaslataikat, az ezekből adódó fontosabb teendőket vitassák meg a dolgozó kollektívával, a vállalat társadalmi szerveivel.

III

A PÁRT- ÉS TÁRSADALMI SZERVEZETEK FELADATAI

A Központi Bizottság szükségesnek tartja, hogy a párt- és a társadalmi szervezetekhez forduljon az üzem- és munkaszervezés javítására irányuló kormányzati és vállalati intézkedések sikeres végrehajtásának politikai támogatása érdekében. A pártszervezetek, a tömegszervezetek politikai munkájukkal segítsék elő a szervezési tevékenység javításának minél szélesebb körű kibontakozását.

A Központi Bizottság elengedhetetlennek tartja, hogy a szervezési tevékenység hiányosságainak megszüntetésére, a haladás gyorsítására a területi és termelőhelyi pártszervezetek az eddiginél nagyobb figyelmet fordítsanak, határozott és konkrét követelményeket támasszanak a gazdasági vezetőkkel szemben. Kísérjék figyelemmel, hogy az állami és vállalati szervek a Központi Bizottság és a kormány határozatának megfelelően végezzék ezt a munkát, intézkedéseik összhangban álljanak a népgazdasági és a vállalati terv célkitűzéseivel és a helyi adottságokkal, körülményekkel. Érjék el, hogy a vállalati munka magas fokú szervezettsége folyamatos és tartós tevékenységgé váljon.

A vállalati korszerű szervezés megvalósítását segítő tömegpolitikai munka is hosszabb időszakot felölelő feladat, a negyedik ötéves terv gazdaságpolitikai célkitűzéseinek végrehajtásához kapcsolódó folyamatos tevékenységet igényel. A szervezési tevékenység, a racionalizálás, az újítómunka fellendítésére irányuló politikai munkával elő kell mozdítani, hogy a közéletben, a közgondolkodásban, a propagandában a termelés, a munka, a termelési költségek kérdései jelentőségüknek megfelelő helyet kapjanak, a munkások jobban ismerjék vállalatuk helyzetét, s így javaslataikkal segíteni tudják a vállalatok belső tartalékainak jobb kihasználását.

1. A vállalati pártbizottságok 1972 első felében tárgyalják

meg a Központi Bizottság határozatából következő helyi tennivalókat. Segítsék elő, hogy a vállalati ötéves tervhez kapcsolódó, annak hatékony teljesítését szolgáló szervezésfejlesztési tervet dolgozzanak ki minden olyan vállalatnál, ahol annak szükségességét az állami vezetés elemzései feltárták és az intézkedésekhez a feltételek megteremthetők. A vállalatok vezetőinek előterjesztése alapján, alapos helyi vizsgálatra és ágazati tapasztalatcserére támaszkodva értékeljék a vállalati üzem- és munkaszervezés helyzetét, fejlesztésének főbb tennivalóit.

2. Az ágazati és a vállalati programok kidolgozása és jóváhagyása után a pártszervezetek politikai szervező munkával segítsék az intézkedések zökkenőmentes végrehajtását. Mozdítsák elő, hogy az ésszerűsítés jellegű szervezési teendők kialakításában a vállalati kollektíva jelentős része — minél több munkás, mérnök, közgazdász — részt vegyen. A szervezési munka javításában széleskörűen támaszkodjanak a kommunisták, a legnagyobb szakmai tapasztalattal és helyismerettel rendelkező törzsgárdatagok kezdeményezéseire.

A politikai nevelő munkának biztosítania kell a szükséges szervezési intézkedések elfogadtatását, a fegyelmezett, jól szervezett munka feltételeinek kialakítását. A politikai feladatokat foglalják a munkások számára az adott területen konkrétan megfogható felhívásokba, jelszavakba attól függően, hogy mi a legfontosabb láncszeme a belső tartalékok kihasználásának, hogy melyek az új módszerek alkalmazását fékező objektív és szubjektív tényezők. Lépjenek fel a vállalati vezetés hibáiból adódó szervezetlenség, más — hazai és külföldi — vállalatok hasznos tapasztalatai átvételével szembeni ellenállás, elzárkózás, szűklátókörűség ellen.

3. A Központi Bizottság felkéri a Szakszervezetek Országos Tanácsát, hogy támogassa és irányítsa a vállalati szervezés javítását célzó mozgalmat a szakmai szakszervezeteknek és a szakszervezetek megyei tanácsainak bevonásával, értelmezze és tisztázza a mozgalom összefüggéseit a szakszervezetek munkájával; dolgozza ki a szakszervezetek sajátos feladatait.

A vállalati szakszervezeti bizottságok tárgyalják meg a szervezéssel kapcsolatos helyi teendőket, vonják be fórumaikat a vállalati szervezés fejlesztésébe, a racionalizálási mozgalomba, a kiváló eredmények és jó módszerek felkutatásába, valamint el-

terjesztésébe. Gondoskodjanak a szervezési intézkedéseknek a kollektív szerződésekkel való összehangolásáról.

A termelési tanácskozásokon, műszaki konferenciákon, munkaértekezleteken, a szakszervezeti taggyűléseken, a csoportértekezleteken, továbbá a szocialista brigádokkal, kiváló dolgozókkal és újítókkal folytatott megbeszéléseken tájékoztassák a vállalati kollektívát a kitűzött gazdasági-műszaki és szervezési feladatokról, támaszkodva a szocialista munkamozgalmakra, elsősorban a szocialista brigádokra, az újító- és munkaverseny-mozgalomra, segítsék elő a vállalati szervezés javítására vonatkozó feladatok hatékony végrehajtását. Lépjenek fel a haladó szervezési módszerek alkalmazásáért. Kezdeményezzenek olyan megoldásokat, amelyek biztosítják, hogy a dolgozók nagyobb zökkenő nélkül és mielőbb beilleszkedhessenek az új munkakörülményekbe, amikor azt az ésszerűsítés, a szervezés javítása magával hozza.

Követeljék meg, hogy a vállalati szervezés javítására teendő intézkedéseket a gazdasági vezetés szakszerűen és gondosan készítse elő, s a vállalati szervezettség fokozásával biztonságosabb és egyenletesebb munkalehetőségeket teremtsen.

4. Az agitációs és propagandamunkában rendszeresen foglalkozni kell a vállalati szervezési tevékenység fejlesztésének politikai kérdéseivel. A figyelmet főként arra kell irányítani, hogy ötéves tervünk fő céljainak teljesítésében milyen fontos szerepe van a gazdasági munka szervezettebbé tételének minden munkahelyen, munka- és technológiai folyamatban.

A tömegtájékoztatás eszközeit is fel kell használni a szervezési tevékenység fejlesztésének, problémáinak és főként pozitív eredményeinek vállalati példákon keresztül történő bemutatására, az élenjáró vállalatok, munkások, vezetők és munkáskollektívák népszerűsítésére, ugyanakkor a gyengeségek és hibák konkrét bírálatára. A minisztériumok az országos szakmai értekezletek munkájába vonják be az üzemi lapok szerkesztőit. Az üzemi lapokban kapjanak központi helyet a vállalati szervezés kérdései.

5. A Központi Bizottság ajánlja, hogy a Műszaki Természettudományi Egyesületek Szövetsége, a Magyar Közgazdasági Társaság és a különböző szakmai-társadalmi szövetségek dolgozzanak ki saját programot a hazai szervezési tapasztalatok cseréjének fellendítésére, a nemzetközi tapasztalatok terjesztésére.

A szervezés aktuális elméleti és gyakorlati problémáival rendezvényeiken rendszeresen foglalkozzanak. A szaksajtó megfelelő súllyal, szakszerűen foglalkozzon a szervezés fejlesztésének kérdéseivel, az élenjáró hazai és nemzetközi tapasztalatok ismertetésével és nyújtson segítséget hazai alkalmazásukhoz.

STATISZTIKA A GAZDASÁGI CÉLOK SZOLGÁLATÁBAN*

A sikerre számító gazdasági döntést mindig meg kell hogy előzze a valóság tényeinek feltárása, megismerése, értékelő elemzése. Ezen az alapösszefüggésen természetesen az sem változtat, ha a döntést követően az általa kiváltott folyamatok tényeit ismételten rendszeres megfigyelés, értékelés kíséri. Szóval: nem rajzolunk a statisztika eszközeivel hátteret megtörtént cselekvéshez, a statisztika alapvetően a döntések előkészítésének, majd megvalósításának — az eredmények és sikertelenségek feltárásának — egyik eszköze.

A statisztika — s ez nemcsak közhely — mindenekelőtt a vezetés, az irányítás eszköze. Az objektív folyamatok, az ezeket kiváltó ok-okozat sorozatok a belső összefüggések megismeréséhez nyújtanak nagy segítséget. Segítőeszközt sikerrel birtokba venni viszont csak akkor lehet, ha néhány dolgot előzetesen tisztázunk.

A statisztikus első tanácsa: világosan megfogalmazni a statisztikai megfigyelés, az elemzés célját. Társadalmi, gazdasági céljaink jól meghatározottak a X. kongresszus határozatában a negyedik ötéves tervről szóló törvényben, illetve a Központi Bizottság 1971 decemberi határozatában. Ezek azonban mindenekelőtt az országos statisztikai tevékenység számára adnak iránymutatást. Az országos célok ismeretében — azok szolgálatában — kell most már minden más döntési szinten a „saját" célokat értelmezni, megfogalmazni, eljutni az általánostól a különöshöz, az összegezettől az egyedihez. Hiszen jó egyedi megoldások szolgálják igazán a helyes társadalmi célokat. Egy mondatban talán így lehetne összegezni gazdasági céljainkat: a szocialista munkaverseny további kibontakoztatásával, az üzemi szerve-

* *Huszár István* írása. Megjelent a „Pártélet" 1972. 3. számában. (Rövidített szöveg.)

zettség lényeges javításával, erőforrásaink gazdaságos és hatékony felhasználásával tartjuk fent a gazdasági növekedés viszonylag magas ütemét, a lakosság növekvő jóléte mellett a kielégítő áruellátást és javítjuk a népgazdaság külső és belső egyensúlyát. Nos, mindezekből levezethető a helyi — ágazati, területi, vállalati, szövetkezeti — tennivaló. S hogy ez így legyen, az általános statisztikai információs rendszeren belül elsősorban azokat a mutatókat kell figyelemmel kísérni, amelyek ezekről adnak felvilágosításokat. Csak egy példa: mérséklődik a beruházások növekedése, de nem az ipari termelés. Persze az adott év termelése és beruházása között nincs mindig meghatározó összefüggés. Termelési céljaink megvalósításához talán alapot adhatnak az elmúlt évek dinamikusan emelkedő állóeszközbővítései. Tudjuk, hogy rosszabbodott az előző években az ún. eszközhatékonyság. Keressük tehát a termelés növekedésének azokat az útjait, amelyen mérséklődően növekvő beruházások mellett, de a meglevő termelőberendezések bázisán megoldhatók a feladatok. A kitűzött célok ehhez korlátozó feltételeket is szabnak. Közismertek például a következő adatok: 1971-ben a behozatal 21%-kal, a kivitel 9%-kal emelkedett. Tervünk e tendencia megfordítását tűzte célul. Vagyis kivitelünk gyorsabban növekedjék, mint a behozatal. Nem kevésbé fontos „korlátozó feltétel" a belső egyensúly. Ezen belül: a növekvő életszínvonal, a kiegyensúlyozott áruellátás fenntartása mellett, megszüntetni a költségvetési egyensúly hiányának növekedését. A célra rendelt statisztikai információ lényege tehát: meghatározott módon növelni a termelést a ráfordítási feltételek szigorításával, javítva a gazdaságosságot, a vállalati eredményt. Megkeresni az adott vállalatnál, az egyéb egységeknél azokat a területeket, amelyek erre leginkább alkalmasak, s ezt kísérni figyelemmel a statisztikai analízis eszközeivel is.

Minden elemzés, statisztikai vizsgálat láthatóan a cél jól meghatározott eldöntésével kezdődhet. De a cél nem egyenlő az eredménnyel. Ezalatt most a folyamat, a tevékenység körülhatárolása értendő, s nem az eredmény. Nem valamilyen várt vagy elképzelt eredmény igazolását vagy cáfolását akarjuk a cél meghatározásakor. A vizsgálat objektív, s csak a végén van módunk arra, hogy nézeteinket, vélekedéseinket, adott esetben terveinket szembesítsük a tényekkel. Akad arra is — kellően el nem ítélhető — példa, hogy az információ vélt hibáiban keres-

nek magyarázatot a célkitűzések és az adatok közötti különbségekre. Az információ gyűjtésekor, általánosításakor, elemzésekor az objektív folyamatok tiszteletét, elfogultságtól mentes vizsgálatát a sikeres döntés-előkészítés feltételeként kell kezelnünk.

Az esetek nagy részében — minden irányítási, döntési szinten — a helyi tájékozódás adatszükséglete kielégíthető az országosan szervezett és helyileg rendelkezésre álló, vagy viszonylag könnyen beszerezhető forrásokból. Említettem, hogy a központilag szervezett statisztikai tevékenység számára bizonyos értelemben meghatározóak az átfogó társadalmi, gazdasági célkitűzések. Az ún. helyi megfigyeléshez jó információs forrásul szolgálhatnak a központi adatgyűjtések meglevő kérdőívmásolatai, a rendszeres időközönként megjelenő népgazdasági, területi, ágazati kiadványok (évkönyvek, havi közlemények, negyedévi közlemények, jelentések). Az ilyen adatforrások felhasználásának nagy előnye, hogy egységes fogalmi rendszerben készülnek, a különböző kiadványok, időszakok adatai összehasonlíthatóak.

Ez utóbbi gondolat már utal a minden sikeres statisztikai elemzés, megfigyelés fontos feltételére, hogy tudniillik egyértelműen és igen részletesen, félre nem érthető módon kell meghatározni a megfigyelésre szánt jelenséget, fogalmat. Teljesen általános tapasztalat, hogy a közkeletű fogalmainkhoz a legkülönbözőbb tartalmat rendelhetünk. Sok esetben célszerű is egy-egy általános fogalom több irányú megközelítése. De minden megfigyelésnél egyértelműen, s előre kell a tartalomról dönteni. Mindenki tudja például, hogy a termelés, a költség, az eredmény, a forgalom, a beruházás, a termelékenység számos statisztikai adattal, mutatószámmal közelíthető. Ha ezekhez a fogalmakhoz számszerű értékeket akarunk rendelni, ezeknek „statisztikai értelmezést" kell adni, mérhetővé kell tenni. És ha a fejlődést, a változást akarjuk nyomon követni, minden időben azonos módon kell eljárni. Ha a célok, tervek végrehajtását akarjuk figyelni, ismét csak azonos tartalmú adatok egybevetése lehetséges, illetve helyes. Tudni kell tehát, hogy egy-egy adat mit fejez ki.

Az eddigieket talán úgy is lehetne összegezni, hogy a statisztikai elemzés, ellenőrzés objektív, elfogultságtól mentes, pontos fogalmakkal, módszerekkel operáló legyen, s mindenek-

előtt az időszerű, napirenden levő kérdések megoldását segítse. De mikor időszerű egy statisztikai megfigyelés? Ezt csak a gazdálkodás adminisztratív rendje és mindenekelőtt a megfigyelni kívánt jelenség természete döntheti el. Ne kívánjunk például eredmény-elszámolást az első negyedévről április 4-e előtt, ha a vállalati mérlegek elkészítésének lehetséges legkorábbi határideje április vége. És azt se higgyük, hogy az első negyedévi mérlegek, vagy valamely egyetlen hónap statisztikai adatai alapján hozott határozatok, elemzések, értékelések következményei, ún. tendenciaváltozásai napok, hetek múltán már megfigyelhetők. A gazdasági, s még inkább a társadalmi folyamatoknak olyan a természetük, hogy a régebbi folyamatok hatásai hosszú ideig, néha több évig érezhetőek, az új döntések által elindított folyamatok hatásait esetenként csak hosszabb idő után lehet lemérni. Gondoljunk csak arra, hogy az ösztönzési rendszer egyik-másik elemének a változtatására milyen bonyolult módon reagálnak a gazdálkodó szervezetek. Mai gazdálkodásunkat a korábbi szabályozási rend körülményei közepette alakítottuk ki. S még e korábbi döntés végrehajtása — adott esetben — be sem fejeződött egy-egy vállalatnál, a központi szabályozást — az időben felismerhető népgazdasági folyamatok ismeretében, vagy éppen rajtunk kívül álló, nemzetközi jelenségek hatására — már módosították. Érthető, hogy még a gyors, időbeni vállalati reagálás mellett is, az újabb, népgazdaságilag célszerű változások bekövetkezése időt igényel. Ennek fegyelmeznie kell a statisztikai megfigyelést is. Különben csak kapkodás, vagy folytonos csalódás lehet a következmény, az eredmények, a fogyatékosságok objektív megállapítására nem lehet mód.

Az időszerűség követelményének jó összeegyeztetése a gazdasági folyamatok természetével, illetve az adminisztratív irányítás rendjével még azt is megengedi — mi több: megkívánja —, hogy jól válasszuk meg azt az idő-intervallumot, amire a megfigyelés, az elemzés vonatkozik. Itt aztán igazán félreérthető eredményekre juthatunk, ha a népgazdasági elemzés eljárását szolgai módon ismétli — utánozza — a helyi elemzés. A gazdasági folyamatok összefüggéseit jól kikutatni csak abban az esetben lehet, ha ezek az időbeni elemzések a folyamatok, a gazdaság logikáját követik. Példaszerűen: beruházás, képzés, termelés, nyereség és bér közötti összefüggések értékelése csak felszínes lehet, ha az ezekre vonatkozó adatok ugyanarra az idő-

szakra vonatkoznak. Időben egymás után játszódnak le gyakran az egymással összefüggő, egymást meghatározó folyamatok. Az elemzésnek is ezt kell követnie, ezzel összhangban kell lennie.

Az egyes jelenségekről szóló statisztikai információk gyakran igazán értelmet valamilyen matematikai-statisztikai eljárás, összegezés, különböző viszonyszámok kiszámítása után nyernek. Néha előfordulnak meglehetősen bonyolult matematikai eljárások is. Az ilyen feldolgozások útján nyert statisztikai mutatószám tartalmát nehéz értelmezni az eljárás, a módszertan ismerete nélkül. Ezen a nehézségen a központi statisztikai kiadványok a legtöbb esetben segítenek azáltal, hogy közzéteszik a fogalmak tartalmát, a módszertani magyarázatot. Tulajdonképpen ezt a gyakorlatot — mutatis mutandis (a szükséges változásokkal) — helyileg is célszerű követni. Ha nem magától értendő statisztikai eljárásról van szó — ilyen például a növekedés százalékos mértéke, a megoszlást jelző adatok stb. —, kérjük számon, kérdezzük meg, rögzítsük a feldolgozás módszerét, nehogy ebből származhassanak félreértések. S talán a leginkább előforduló tévedések forrása lehet, ha az összegezések, feldolgozások népgazdasági módszerét helyileg — változtatás nélkül — követni akarjuk. A módszertani eljárásnak is szigorú szabályai, feltételei vannak. Ezek betartása nélkül az összegezések, a feldolgozások megtévesztő „eredményt" adnak.

Végezetül: minden statisztikai elemzést értelmezni kell. Az adatok a legtöbb esetben magukért beszélnek, különleges, pótlólagos magyarázatot nem igényelnek. Mindig gyanússá válik mindenfajta erőltetett magyarázat. Nem növelik, ellenkezőleg, csökkentik az adatok hitelét. Az ún. értelmezés alatt nem is az ilyen magyarázkodást értem, hanem a következtetések levonását, a tanulságok megállapítását, a számokban kifejezett jelenség vagy folyamat minősítését, az állásfoglalást. Ezek nélkül tulajdonképpen az elemzés befejezetlen, nem nyújtja a lehetséges segítséget a döntéshez, az irányításhoz.

A statisztika gazdasági céljaink megvalósításának fontos eszköze. Következésképp különös figyelmet érdemel: hogyan használjuk fel ezt az eszközt. Úgy vélem — mind a vissza-visszatérő viták, mind a közgazdasági, főleg a helyi tájékozottság mai szintjéből ítélve —, nem túlzás, ha azt mondjuk: még nem elég körültekintően, és nem is a szükséges hozzáértéssel. Ebből érte-

lemszerűen minden pártszervezetre levonható bizonyos tanulság.

Az egyik: fontos teendő, hogy a gazdasági-műszaki vezetőket olyan szellemben ösztönözzék, hogy az adatok-tények a valós helyzetet tükrözzék, s alapot adjanak a reális döntésekhez. Vagyis a statisztikát szinte „munkaeszközként" használják, mégpedig a lehető leghatékonyabb módon.

A másik: a párt- és társadalmi szervezetek maguk is végeznek helyzetfelméréseket, elemzéseket, a vállalati gazdálkodásról jelentéseket kérnek, s nem utolsósorban rendkívül széles körű tájékoztató tevékenységet végeznek. A tényadat a politikai vezetés számára is a döntés, állásfoglalás eszköze. Lényegében a legjobb fegyver a szubjektivizmus ellen. Természetesen csak akkor, ha jól élnek vele, ha a valóság megismerése, illetve megismertetése céljainak szolgálatába állítják.

A PÁRT ÖSSZETÉTELE ÉS A TAGFELVÉTEL*

A Központi Bizottság elemezve a X. kongresszus határozatainak végrehajtását, fontos megállapításokat tett a pártra, a párt életére vonatkozóan is. Ezzel kapcsolatban ezúttal egyetlen kérdést, a párt összetételének alakulását és a tagfelvételi munkát tárgyaljuk.

A párt politikailag egészségesen fejlődik — állapította meg a Központi Bizottság. A tagfelvételi munkán azonban van igazítanivaló. A taglétszám növekedése a IX. és a X. kongresszus közötti évi 3,3%-ról a X. kongresszus óta eltelt időben évi több mint 4,5%-ra emelkedett. Ez a gyorsabb növekedési ütem nem kívánatos.

A párt taglétszáma ma megközelíti a háromnegyed milliót, s a továbbiakban nem számszerűleg, hanem politikailag kell erősödnie. „Ezért a párttagságnál fokozott mértékben meg kell követelni a szervezeti szabályzat szerinti magatartást, a kommunista példamutatást, az igényességet a munkában."

E megállapítások fontosságát alátámasztja az az elengedhetetlen törvényként érvényesülő követelmény, hogy pártunknak, mint marxista—leninista forradalmi munkáspártnak, be kell

* Megjelent a „Pártélet" 1973. 1. számában.

töltenie a munkásosztály élcsapatának szerepét. Ez a párt meghatározott minőségi és szociális összetételén kívül több összetevő egyidejű meglétét feltételezi. Nélkülözhetetlen a marxizmus—leninizmus elmélete és az azon alapuló osztálypolitika érvényesülése, amely a társadalmi fejlődés törvényeinek felismerésén nyugszik, s feltételezi a pártnak a munkásosztállyal, a dolgozók tömegeivel való szoros kapcsolatát.

A párt élcsapatjellegének biztosítására a X. kongresszus megkülönböztetett figyelmet fordított és a Központi Bizottság is rendszeresen elemzi, az összefüggő kérdéskomplexumnak hol az egyik, hol a másik összetevőjét veszi vizsgálat alá.

Így emelte most ki — többek között — a Központi Bizottság a párttagság összetételét és a tagfelvételt. E kérdés tárgyalásánál abból indult ki, hogy a párt ereje nem csupán tagjai számától, hanem azok minőségétől, meggyőződésétől, aktivitásától függ. Erre pártunk történelmi tapasztalatai is sokszorosan figyelmeztetnek. A párt tevékenységének sikere nem kis mértékben függ attól, hogy egyrészt milyen követelményeket támaszt tagjaival szemben, másrészt milyen társadalmi rétegekből egészíti ki sorait. Vagyis hogyan alakul a párt számszerű növekedése és összetétele.

Pártunk tagjainak a száma — 1972. június 30-i adatok szerint — meghaladja a 724 000 főt. Két esztendő alatt, 1970. június 30-a óta 9,3%-kal nőtt a párt taglétszáma. Különösen kedvezően alakult a fiatalok és a nők aránya, valamint a tagság műveltségi színvonala.

A párt taglétszámának növekedési üteme 1970 és 1972 között lényegesen meggyorsult. Ez idő alatt közel 84 500 fő nyert felvételt. Ez 53%-kal több mint a IX. kongresszust követő két évben felvettek aránya.

E gyors számszerű növekedésnek vannak kedvező és kedvezőtlen okai. Közülük érdemes néhányat megemlíteni.

A X. kongresszus előkészítése, a kongresszus határozatai, valamint az azt követő politikai akciók — az országgyűlési és a tanácsválasztások, a tömegszervezetek és a szövetkezetek kongresszusai stb. — élénkítően hatottak a politikai életre. Hozzájárultak ahhoz, hogy a tömegek széles körű beszélgetéseken, vitákon keresztül jobban megismerjék a párt politikáját. Az akciók nemcsak párttagokat, hanem jelentős számú pártonkívülit is aktivizáltak. Sokan munkájukkal bizonyították alkalmassá-

gukat a párttagságra. Ezek közül többeket a pártszervezetek felvettek soraikba!

A X. kongresszuson elfogadott tagfelvételi korhatár leszállítása szélesítette azt a bázist, ahonnan a párt új tagjai kikerülhetnek. A kongresszust követő másfél év alatt a felvettek 8,6%-a került ki a 18—21 évesek korosztályából.

A tagfelvételi jogkör decentralizálása követelményeként a közbeeső pártbizottságok — helyesen — rendszeresen beszámoltatják az alapszervezeteket a tagfelvételi munkáról, ez azonban a felvételek ütemére és a számszerű növekedésre hatott serkentőleg, anélkül, hogy a szociális összetétel alakulását alaposabban vizsgálták volna.

Viszonylag sok a kis létszámú — különösen a tíz főn aluli — pártszervezet. Sok esetben az alacsony létszám akadályozza a szervezeti működés elemi feltételeinek megteremtését. A törekvés e helyzet megváltoztatására szinte kényszerítően ösztönzi a pártszervezeteket a taglétszám számszerű növelésére.

A párt politikája, hatalmi helyzete is vonzza a párttal rokonszenvezőket. Ezzel együtt azonban jelentkeznek olyanok is, akik még nem érettek a párttagságra, sőt néha karrierizmus is sugallja a belépési szándékot. Nem kevesen az egzisztenciális érvényesülésnek és stabilitásnak politikai biztosítását vélik elérni a pártba való belépésükkel. Ezt erősíti az is, hogy nem mindenütt érvényesül következetesen az az elv, mely szerint pártfunkció kivételével minden más beosztást pártonkívüliek is betölthetnek.

Már a X. kongresszus is a szolidabb számszerű növekedésre figyelemmel hangsúlyozta, hogy a munkában élenjáró fizikai és szellemi dolgozók felvételét kell előtérbe helyezni, megkülönböztetett figyelmet fordítva a párt munkásjellegének erősítésére, az ipari munkások és más fizikai dolgozók legjobbjainak kommunistává nevelésére, a nők és a fiatalok felvételére. A kongresszus figyelmeztetett arra, hogy nem indokolt a párt gyors ütemű számszerű fejlesztése, a párt minőségi összetétele javítandó.

Az adatokat figyelembe véve — bár a gyors növekedést sok minden motiválja — joggal vetette fel a Központi Bizottság, hogy a párt taglétszámának gyors emelkedése nem tekinthető egyértelműen egészségesnek és azzal a veszéllyel jár, hogy a pártba olyan emberek is bekerülnek, akik nem, vagy még nem

alkalmasak a párttagságra, s ártanak a párt tekintélyének. Máris tapasztalható, hogy a káros jelenségek a pártba is beszivároghatnak.

További fontos következtetésre ad alkalmat a párttagok szociális összetételének figyelembevétele. Eredeti foglalkozás szerint a párttagság 58,3%-a munkás és 14,2%-a paraszt. A fizikai dolgozók mind számbelileg, mind arányukat tekintve jelentős erőt képviselnek, de számarányuk a pártban ma már kisebb, mint a társadalomban és évek óta csökkenő tendenciát mutat. A X. kongresszusnak a párttagság összetételével kapcsolatos alapvető politikai célkitűzését: a munkások arányának a növelését, a szociális összetétel javítását nem sikerült megvalósítani. A pártbizottságok és a pártszervezetek jelentős erőfeszítései eredményeként két év alatt több mint 38 000 fizikai dolgozót vettek fel. Mégis, az abszolút számok növekedése ellenére, a munkások aránya a pártban — és az újonnan felvettek között is — csökkent. Míg a jelenleg is fizikai dolgozók aránya 2,1%-kal csökkent, a szellemi dolgozók aránya 1,4%-kal nőtt.

A csökkenés alapvető oka a fizikai dolgozók és az alkalmazottak felvételének egymást megközelítő aránya. A vizsgálat két évben felvételt nyert párttagok között a fizikai dolgozók aránya 45,2%, a szellemi dolgozóké 41,1% volt. Ilyen felvételi arányok mellett a fizikai dolgozók arányának a csökkenését — a többi között — az idézi elő, hogy az újonnan felvettek 38%-a azokat a munkásokat pótolja, akik közben szellemi és műszaki dolgozókká váltak, ami igen pozitív és törvényszerű folyamat szocialista rendszerünkben. Az átrétegeződéssel viszont az értelmiségi dolgozók aránya nem csökken, így fokozottabb figyelmet kell fordítani a munkapad mellett a dolgozók felvételére.

Fontos hangsúlyozni, hogy a KISZ-szervezetek és a szakszervezetek nagyobb figyelemmel és rendszeres politikai nevelő munkával több fizikai dolgozót hozhatnak közelebb a párthoz, annál is inkább, mert ennek politikai feltételei is adottak. Különösen nagy lehetőségeket és további tartalékokat rejtenek magukban a szocialista brigádokban tevékenykedő munkások, akik közül sokan a brigádban végzett politikai nevelő munkájukkal válnak alkalmassá a párttagságra.

Az összetétel nem kedvező alakulásában szerepe van a pártszervezetek tagfelvételi munkájában itt-ott fellelhető helytelen nézeteknek és téves szemléletnek is. A pártszervezetek egy ré-

sze a tagfelvételeknél nagy teret enged az ösztönösségnek. Nem elég tudatos a törekvés a szociális összetétel megfelelő alakítására. A szakmai hozzáértés és a vezetés színvonalának emelése iránti követelmények növekedése ugyanis sok tekintetben szükségszerűen a szellemi dolgozók, a vezetők munkáját előtérbe állítja. Ez önmagában helyes és szükséges, de nem jelentheti azt, hogy a munkások társadalmi, politikai helyzetére kevesebb figyelmet fordítsanak. Ez még párosul azzal, hogy egyes pártszervezetekben nem támasztanak differenciált követelményeket a pártba belépőkkel szemben. Előfordul, hogy a munkások tagfelvételénél nagyobbak a követelmények, mint egy-egy alkalmazott vagy értelmiségi dolgozó esetében.

A pártba jelentkezőknél — s ez elég általános jelenség — gyakran elegendő, ha tisztességgel elvégzik munkájukat, eleget tesznek állampolgári kötelezettségeiknek. Kevésbé mérlegelik a politikai elkötelezettség és a meggyőződés olyan szintjét, amely kifejezésre jut az ügy, a párt politikája melletti aktív kiállásban a különböző munkahelyi közösségekben, baráti körben vagy másutt. A párt eszméjének, politikájának, erkölcsi normáinak nyílt vállalása és képviselete — elsőrendű kritériuma a felvételnek.

A Politikai Bizottság mindezeket mérlegelve 1972. november 21-i határozatában megállapította, hogy a párttagság megfelelő szociális összetétele, a munkásarány kedvezőbb alakítása összetett intézkedéseket igényel. Ide tartozik a X. kongresszus vonatkozó határozatainak maradéktalan végrehajtása, a pártszervezetek eszmei-politikai nevelő munkájának javítása és a tagfelvételi munka céltudatosabb irányítása.

A Politikai Bizottság határozata egyetlen társadalmi réteg vonatkozásában sem jelent valamiféle tagfelvételi „stop"-ot. Helyes azonban, ha az évenként felvett új párttagok száma nem haladja meg a párttagság 3%-át, s a felvételre kerülőknél a minőségi követelmények elsődleges szerepet kapnak. Ez a párt eszméjének, politikájának tudatosabb vállalását és képviseletét, a szervezeti szabályzat maradéktalan betartását, a munkában való példamutatást és a közéletben való aktív részvételt jelenti.

Országos átlagban az új felvételeknél el kell érni a fizikai dolgozók 65—70%-os arányát. Természetesen ezt mindenütt a lakosság összetételének és speciális körülményeinek megfelelően,

differenciáltan kell meghatározni. A munkástöbbséget elsősorban az üzemi pártszervezetekben kell biztosítani.

Az alapszervezetek és az irányító pártbizottságok csakis a párt politikájának következetes érvényesítésével, a párttagságra alkalmasak tudatos kiválogatásával, a velük való foglalkozással és a nevelésükhöz nyújtott segítséggel érhetik el a helyes arányt. Ehhez természetesen ismerniük és alkalmazniuk kell a párt általános tagfelvételi politikáját.

A fizikai dolgozók mellett elsősorban értelmiségi és szellemi dolgozókat vegyünk fel a pártba. A kultúra, az egészségügy, az államigazgatás és az igazságügy területén különösen fontos a párttagok számának az emelése a magasabb képzettségű szellemi dolgozók soraiból. Itt is elsőrendű követelmény a marxista—leninista eszmeiség, a párt politikájának ismerete és elfogadása, az annak szellemében végzett munka és nyílt kiállás, a közösségért folytatott önzetlen tevékenység. Továbbra is kívánatos a nők és a fiatalok nagyobb arányú felvétele, különösen a fizikai dolgozók köréből.

Pártszervezeteink évente beszámoló taggyűléseket tartanak, melyek során beszélgetnek a párttagokkal. E beszélgetéseknek fontos témája a párttagság aktivitása, a párt belső fegyelmének növelése. Célszerű lenne, ha a pártvezetőség tagjai, azoknak, akiknek viszonya a párthoz felszínes, sem értelmi, sem érzelmi kötődésük nem alakult ki, akik önhibájukból hosszabb ideig nem tesznek eleget a szervezeti szabályzatban rögzített, s minden párttagra kötelező követelményeknek, felvetnék a pártból való kilépés és törlés lehetőségét, anélkül, hogy ez érintené egzisztenciális helyzetüket. Ez természetesen nem jelent valamiféle felülvizsgálatot vagy kampányt. Azt jelenti, hogy aki még nem érett a párttagságra, vagy nem képes eleget tenni azoknak a kötelezettségeknek, amelyek a munkások harci vezérkarát képező párthoz való tartozáshoz szükségesek — önként eltávozzanak a párt soraiból. Ennek rendszeres és folyamatos megvalósítása egyben a pártnak mint élő szervezetnek természetes tisztulását és szociális összetételének erősödését is kell hogy szolgálja.

A jelenlegi feltételek kedvezőek ahhoz, hogy egyre több öntudatos munkással erősítsük pártunk sorait. Politikánk marxista—leninista osztálypolitika, amely a munkások tömegeinél teljes egyetértésre és támogatásra talál. A párt és a munkástömegek viszonyára ilyen szempontból a széles politikai egység jellemző.

A munkások ma azt várják a párttól, hogy határozottabban érvényesítse vezető szerepét, nagyobb szigorral kérje számon határozatainak végrehajtását, következetesen vesse fel a politikai felelősséget mindenkivel szemben, akire a politika megvalósítása tartozik. Ez az igény a párttal szemben jogos és minden tekintetben egyetértésre talál, s kifejezésre jut a Központi Bizottság novemberi határozatában. Ma ez a legfontosabb politikai alapja a párt iránti vonzalomnak a munkások, a szocializmus öntudatos híveinek részéről. A munkások saját társadalmi-politikai céljaik megvalósítását látják a párt politikájában és a legöntudatosabbak készek ezért szervezetten, párttagként is harcolni. A pártnak pedig szüksége is van rájuk, mert politikája jellegéből adódóan elsősorban náluk talál megértésre, követésre, és a legharcosabb képviseletre.

A TANÁCSOK PÁRTIRÁNYÍTÁSÁRÓL*

Az új tanácstörvény kedvezőbb feltételeket teremtett a tanácsok alapvető feladatainak, államigazgatási, népképviseleti, önkormányzati teendőinek ellátásához. Nagy önállóságot, hatáskört, döntési jogot biztosít számukra. Népképviseleti és önkormányzati funkciójukban megszűnt az alá- és fölérendeltségi viszony. Új helyzetet teremt a járási tanácsok megszűnése és a járási hivatalok működésének megszervezése. A változások elvi jelentőségűek, és egyaránt érintik a tanácsi munka tartalmát és szervezetét. A pártszervezetek politikai irányító munkájában mindezeket feltétlenül számításba kell venni.

A tanácsi munka pártirányításának alapelvei nem változnak, az érvényesítés formáinak, módszereinek azonban igazodniuk kell az új helyzethez. Ez a tanácsi munka minden szintjén érvényes. Az önállóság és az ezzel járó megnövekedett felelősség csak akkor érvényesülhet, ha a pártirányítás elvi-politikai jellegű. A pártszervezetek nem dönthetnek a tanácsok és szerveik helyett, nem vállalhatják magukra operatív teendőiket. A pártszervezetek elsősorban társadalmi-politikai oldalról foglalkoz-

* *Rákos Imre* írása. Megjelent a „Pártélet" 1971. 5. számában. (Rövidített szöveg.)

nak egy-egy dologgal, míg a tanácsok — ezt úgyszintén szem előtt tartva — konkrétabban, a megoldás részleteit figyelembe véve.

Az önkormányzati jelleg erősödése azt jelenti, hogy a törvényes jogszabályok keretében a tanácsok előzetes utasítás és utólagos jóváhagyás nélkül döntenek. A pártszervezetek ezért egyrészt ösztönözzenek a döntésekre, amikor ennek reális feltételei megérlelődtek, másrészt a döntéseknél jobban segítsék a politikai szempontok érvényesítését.

A tanácsi munka pártirányításában megfelelő munkamegosztásra van szükség a pártbizottság vagy csúcsvezetőség és a tanács pártszervezete között. A felelősség ezért a pártbizottságra hárul. A tanácsok önállósága megköveteli a pártbizottságtól, hogy még intenzívebben foglalkozzon a tanácsi munkával — önállóságuk csorbítása nélkül —, s ez a lényeges elvi jelentőségű kérdésekre szorítkozzon.

A tanácsi munka változásai nagy önállóságot, politikai és szakmai hozzáértést követelnek. Nagyrészt ezen múlik, hogy a megnövekedett jogkör lehetősége mennyire válik valósággá, hogyan tudják felhasználni a község, a város ügyeinek előbbre vitelére. Mit sem ér az önállóság, ha nem párosul a realitásokkal számoló, bátor helyi kezdeményezéssel; ha hiányoznak azok az emberek, akik maximálisan képesek kibontakoztatni a lakosság aktivitását, a készséget a közösségért való tettekre. A megváltozott körülmények között nem képesek feladatuknak megfelelni az olyan emberek, akik mindent felülről várnak, akikből hiányzik a kezdeményező erő, a bátor felelősségvállalás, a képesség az általános és a helyi érdekek egyeztetésére, a megfelelő politikai érzék, s akiket nem övez a lakosság széles körű bizalma. Bár a régi munkamódszer nem mindig igényelte az ilyen tulajdonságokat, kétségtelen, hogy ezek a tanácsi apparátus dolgozóinak jelentős részénél többé-kevésbé megtalálhatók. A pártszervezeteknek a kádermunkában, a nevelésben tudatosan törekedniük kell e tulajdonságok kialakítására és fejlesztésére. A tanácstörvény eredményes végrehajtása azon is múlik, hogy a tanácsi apparátus mennyire érti meg a törvény szellemét. Az erre irányuló felvilágosító, propagandamunkában is jelentős szerepe van a tanácsok pártszervezeteinek.

A tanácsi hivatali pártszervezet legalapvetőbb feladata az állami munkának politikai eszközökkel való segítése, a tanácsi ap-

parátus dolgozóinak politikai, ideológiai képzése, a pártellenőrzés eredményes megoldása. Jól kell ismerniük a felsőbb szintű pártszervek minden olyan határozatát, amellyel kapcsolatban a tanácsi apparátusnak dolga van.

Az új feltételek között fokozottabb jelentőségű a tanácsi pártszervezetek munkájában a szakágazati érdekek összhangjának biztosítása, a jogos igények és lehetőségek közös nevezőre hozása. Az általános politikai célkitűzések a szakágazatok konkrét tevékenységében realizálódnak.

A tanácsi hivatali pártszervezeteknek a közeljövőben több gondot kell fordítaniuk a hatáskörök átrendeződésének szemléletbeli problémáira. Nem elégséges az új hatáskörök pontos körülírása. Ezzel párhuzamosan szükség van a szemlélet átalakulására is. Egyrészt megfelelő bizalom nyilvánuljon meg az új hatáskörök élvezőivel szemben, másrészt a szükséges segítés se maradjon el. Az önállósághoz feltétlenül szükséges felelősségvállalás szelleme sem máról holnapra alakul ki.

A megnövekedett önállóság feltételei között az osztálypolitika érvényesítése a tanácsi munkának fontos tartalmi kérdése. A község-, illetve várospolitika kedvezőbb lehetőségei jobban előtérbe állítják az egyes társadalmi osztályok, rétegek sajátos helyzetének, érdekeinek figyelembevételét, a munkáspolitika következetesebb érvényesítését. Az önállóság nem jelent automatikusan nagyobb gazdagságot, bár jobban kiaknázhatók a helyi lehetőségek. Ezért a rendelkezésre álló anyagi lehetőségekkel úgy kell gazdálkodni, hogy az megfeleljen a politikai szempontoknak. Egyes helyeken találkozunk olyan „városcentrum"-szemlélettel, amely figyelmen kívül hagyja a peremtelepülések igényeit, sokszor elodázhatatlan szükségleteit. A város-, illetve a községpolitika úgy válhat mindenki számára nyilvánvalóvá, ha nemcsak a távolabbi jövő, hanem a ma szükségleteit is szemmel tartjuk.

Politikai szempontból is jó tapasztalatai vannak Komáromban a tanácstagi alapok képzésének. Ennek az a lényege, hogy a költségvetésben tartalékolnak bizonyos összeget arra, hogy a tanácstagokhoz fordulók előre nem látható, jogos panaszait, ügyeit orvosolhassák. Míg ez az alap nem létezett, a tanácstagok gyakran politikailag is nehéz helyzetbe kerültek, hiszen az előre felosztott költségvetés kerete nagyon szűkre szabta a lehetőségeket. Csaknem minden jogos, anyagi eszközöket igénylő

kérelemmel szemben tehetetlenek voltak, vagy csak az elkövetkező évekre ígérhettek orvoslást.

Közismert, hogy a járási tanácsok megszűntek, s ezzel kapcsolatban gondok is jelentkeznek. Úgy tűnik, hogy a járási pártbizottságoknál jelentkezik a legtöbb probléma. Az első, nagyon is konkrét kérdés: állami-tanácsi vonalon ki legyen a jövőben a partner? Mivel a hatáskörök a helyi tanácsok, a nagyközségek irányába tolódnak el elsősorban, ezért az látszik célszerűnek, ha a járási pártbizottságok irányító munkájukban a jövőben jobban támaszkodnak a helyi, községi pártszervekre. Eközben számolniuk kell azzal, hogy a községek egy részében a tanácsi szakigazgatás színvonala általában is elmarad a követelményektől, különösen pedig a megnövekedett önállósággal együtt járó feladatoktól.

Korábban annyiban is egyszerűbb volt a járások politikai munkája, hogy a pártbizottság határozatait a járási tanács jogi érvényűvé emelhette. Most ez a lehetőség a járás szintjén megszűnt. Az új helyzetben a járási pártbizottságoknak elsősorban a községekbe irányuló politikai munkájukban kell érvényt szerezniük határozataiknak. A járási hivatal korlátozott hatáskörrel rendelkezik, a megyei tanács döntései alapján végzi munkáját. Ezért a járási pártbizottságoknak határozataik érvényesítése érdekében a megyei tanácsban is erősíteniük kell a politikai munkát, mindenekelőtt a járásból delegált megyei tanácstagok révén, de közvetlen jelzések formájában is. A megyei tanácstagok rendszeres tájékoztatása a járási pártbizottság határozatairól, elképzeléseiről és a tájékozódás munkájáról sokkal fontosabb, mint eddig volt, nélkülözhetetlen elemévé válik a járási pártbizottság politikai munkájának. Káderhatáskörben például csaknem kizárólag a megyei tanács a járási pártbizottság partnere. Pénzügyi kérdésekben a megyei és a községi tanács is rendelkezik hatáskörrel, ezért kétirányú tárgyalás szükséges.

A járásoknál az új helyzetben jobban előtérbe kerülnek a pártbizottságok munkabizottságai. Számos felmérést, elemzést, jelentést, amelyeket a pártbizottság eddig közvetlenül a tanácstól megkaphatott, most a legcélszerűbb módon a munkabizottságok készíthetnek el.

A kis lélekszámú települések problémája is az elkövetkező időkben figyelmet követel. A tanácsok minden szintjén általánosságban a pártirányítás fő tartalma: az általános és a helyi

érdek összhangjának biztosítása. Ez különösen bonyolult a közös tanácsú községeknél. Tekintettel arra, hogy a kisközségek vonatkozásában a felkészültség színvonala általában alacsonyabb, érthető, hogy a járási pártbizottságra több feladat hárul. Több kérdéssel kell törődniük, azoknak is legalább egy részével, amelyekkel eddig a tanács foglalkozott. Természetesen nem ugyanolyan módon, nem a hivatali vezetés munkamódszerével, hanem általában elvi-politikai jelleggel.

A járási pártbizottságoknak fontos szerepük van a közös községi tanácsok munkájának politikai biztosításában is. Itt sokkal nagyobb az érdekek ütközésének a lehetősége, a nézeteltérések, súrlódások valószínűsége. Bármilyen jelentős és nagy a járási pártbizottság szerepe a munka zavartalan menetének politikai biztosításában, alapvetően mégsem töltheti be a közvetlen irányító pártszervezet szerepét. A többi között ezzel túl sok terhet vállalna a járás magára, és a jelenlegi feltételek között képtelen lenne megbirkózni velük. De a legfontosabb, hogy ez éppen azzal a fontos alapelvvel nincs összhangban, amely a döntéseket azon a szinten tartja kívánatosnak, ahol a legtöbb információ, ismeret áll rendelkezésre. Vita folyik arról, hogy az összevont községi tanácsoknál melyik pártszervezet töltse be az irányító pártszervezet szerepét. Egyesek véleménye szerint, erre a legalkalmasabb a székhelyközség pártszervezete. Ez ellen szól, hogy akkor a többi község nincs megfelelően képviselve politikailag és esetleg hátrányos helyzetbe kerül a székhelyközséggel szemben.

A legcélravezetőbbnek az látszik, ha az összevont községek pártszervezetei közös csúcsvezetőséget vagy pártbizottságot választanak a községpolitikai munka koordinálására és a tanácsi munka pártirányítására.

A járási hivatallal, mint új hivatali intézménnyel kapcsolatban felvetődik, hogy politikailag melyik pártszerv irányítsa. Voltak, akik azt javasolták, hogy a megyei pártbizottság lássa el a politikai irányítást, mivel a járási hivatal a megyei tanács végrehajtó bizottsága kihelyezett szerve, s voltak, akik ezt a szerepet a székhelyközség pártbizottságára, illetve csúcsvezetőségére kívánták ruházni.

A járási pártbizottságnak állami vonalon nincs tanácsi jogkörű párhuzamos szerve. Alapvetően rá hárul a járási hivatal pártpolitikai irányításának feladata. Ez a körülmény a módsze-

rekben is jelentős változást igényel. Általában az a célszerű — ha minden egyéb feltétel adott —, hogy a hivatal vezetője tagja legyen a járási pártbizottságnak. Emellett szükség van arra is, hogy a járási pártbizottság figyelemmel kísérje a hivatal munkáját. Mivel a járási hivatalnak nincs olyan koordinációs hatásköre, mint amilyennel korábban a tanács rendelkezett a járási szervek együttműködésében, ezért valószínű, hogy ennek egy részét is a pártbizottságnak kell ellátni.

Szinte valamennyien hangsúlyozták, hogy az új tanácstörvény eredményes végrehajtásának egyik kulcsfontosságú kérdése a községi pártszervezetek megerősítése. Képessé kell válniuk arra, hogy közigazgatási területük minden problémájával magasabb szinten foglalkozzanak. A járási pártbizottságok fokozott felelősségét semmiképpen sem szabad úgy felfogni, hogy azok közvetlenül irányítsák a községi tanácsokat. Nem kerülhetik meg a helyi pártszerveket. Úgy tűnik, hogy jobban kell élni a szervezeti szabályzat adta lehetőségekkel a községi pártbizottságok és csúcsvezetőségek létrehozásában. A nagyközségekben általában ezek a pártszervek már működnek is. A közös tanácsú községekben is célszerű létrehozni olyan csúcsvezetőséget, amely az adott közigazgatási terület valamennyi pártszervezetének politikai képviseletét látná el a tanácsi munka irányításában.

A KÖZSÉGI TANÁCSOK PÁRTIRÁNYÍTÁSÁNAK GYAKORLATA*

A szocializmus építésének alapvető feltétele, hogy a munkásosztály marxista—leninista pártjának vezető szerepe a társadalmi élet valamennyi területén érvényesüljön. A párt vezető, irányító szerepe különös súllyal jelentkezik az állami szervek munkájában, mert a munkásosztály, a dolgozó nép hatalmának érvényesítésében, a párt politikájának megvalósításában nélkülözhetetlen az állami szervek tevékenysége. Mindez természetesen a tanácsokra is vonatkozik, amelyek szocialista államszervezetünk fontos részei.

* *M. I.* írása. Megjelent a „Pártélet" 1973. 1. számában. (Rövidített szöveg.)

A tanácsok pártirányításának és pártellenőrzésének jelentősége tovább fokozódott az új tanácstörvény életbe lépése óta. Az új helyzetben ugyanis jelentősen nőtt a tanácsok önállósága és hatásköre, kibontakozóban van és állandóan erősödik önkormányzati jellegük, sokasodnak feladataik és növekszik társadalmi felelősségük a lakosság életkörülményeinek alakításáért. Mindez együttvéve feltétlenül indokolja pártirányításuk és pártellenőrzésük erősítését, fejlesztését.

A pártszervek e munkájában a területi elv érvényesül. Ennek megfelelően a különböző szintű tanácsokat a pártnak ugyanazon szintű területi jellegű, választott testületi szervei irányítják és ellenőrzik. A megyei tanácsot például a megyei pártbizottság és párt-végrehajtóbizottság; a városi tanácsot a városi pártbizottság és párt-végrehajtóbizottság. A párt területi jellegű szerveit egyébként az jellemzi, hogy az adott közigazgatási területen (megyében, városban, községben) működő valamennyi pártszerv és pártszervezet — közvetlenül vagy közvetve — az irányításuk alatt áll.

A párt választott területi szerveinek munkáját segíti, hogy tagjai sorában rendszerint a tanácsok kommunista vezetői is helyet kapnak. Általuk a pártszerv közvetlenül és folyamatosan tájékozódik a tanácsi munka helyzetéről, az ezzel kapcsolatos politikai kérdésekről, s egyben módja nyílik a tanácsi szervek tevékenységének politikai befolyásolására. Viszont a pártszervek és pártszervezetek vezetői és tagjai közül többen is — a választók bizalmából — tagjai a tanácsnak, illetve végrehajtó bizottságának. Általános tapasztalat, hogy a kommunisták a vezető tanácsi testületek munkájának aktív résztvevői, irányítói. Növeli a kommunista tanácstagok tekintélyét, hogy a pártszervezetek fontos pártmegbízatásnak tekintik a tanácstagságot, s időnként értékelik és számonkérik ott végzett munkájukat.

A tanácsok mint népképviseleti-önkormányzati testületek pártirányításában fontos szerepet töltenek be a kommunista tanácstagok csoportjai. Működésükkel elősegítik, hogy a kommunista tanácstagok állásfoglalása a tanácsban megfeleljen a párt politikájának és a párthatározatoknak, hogy fellépésük egységes és meghatározó legyen a testület tevékenységében. A kommunista tanácstagok fontos szerepet töltenek be személyes munkájukkal és közéleti magatartásukkal. Politikai tevékenységük,

közéleti szereplésük befolyásolja a testület tevékenységét és az apparátus munkáját is.

A Zala megyei tapasztalatok például megerősítik azt, hogy a községi tanácsok pártirányításában a területi elv érvényesítése — számos egyéb politikai indok mellett — azt igényli, hogy a pártnak a községekben is működjenek területi jellegű szervei, s ezek működési területe lehetőleg azonos legyen a községi tanács (községi közös tanács) működési területével. Ebből a szempontból elemezve a helyzetet, a tanácsok pártirányítása azokban a községekben a legeredményesebb, ahol a párt szervezeti felépítése követte a gazdasági és a közigazgatási körzetek változásait. Leginkább az a megoldás tekinthető elfogadhatónak, amikor a párt községi szervének (pártbizottság vagy csúcsvezetőség), illetőleg a községi pártalapszervezetnek a működési területe megegyezik a tanács (a közös tanács) működési területével.

A párt községi szintű területi szervei a községi pártbizottságok, a községi csúcsvezetőségek vagy a községi pártalapszervezetek lehetnek. Jelenleg az országban 216 helységben működik községi pártbizottság és 504 községben területi jellegű, községi csúcsvezetőség. Ez idő szerint mintegy 1100 községben pártbizottság és községi csúcsvezetőség sem működik, a pártnak itt csupán alapszervezetei vannak.

Zala megye helyzete jelentősen eltér az országos arányoktól, és ezt az eltérést a megye „apróközséges" jellege, szétszórt településhálózata indokolja. A megyében ez idő szerint mindössze három községi pártbizottság működik, és viszonylag kevés a területi jellegű, községi csúcsvezetőség is. A közös tanácsú községek többségének székhelyén működnek ugyan csúcsvezetőségek, ezek azonban túlnyomórészt termelőszövetkezeti csúcsvezetőségek, és több helyen nem tartoznak irányításuk alá a társközségek alapszervezetei. A párt szervezetileg tehát nem mindenütt igazodik a tényleges társadalmi helyzethez, a megváltozott politikai, gazdasági és közigazgatási körülményekhez.

Abban viszont Zala megyében is megegyeznek a tapasztalatok az országossal, hogy azokban a községekben, ahol létrehozták a községi pártbizottságokat, a községi (közös) tanácsok pártirányításának szervezeti, politikai feltételei megoldottak. Ezért a megyei és a járási pártbizottságok — a Politikai Bizottság 1972. március 21-i határozatában foglaltak figyelembevételével — igyekeznek minden olyan községben pártbizottságot szervez-

ni, ahol annak szervezeti, személyi és egyéb feltételei adottak vagy megteremthetők. Ahol viszont pártbizottság szervezésére nincs lehetőség, de a község területén több alapszervezet működik, a párt területi szerveként községi csúcsvezetőséget hoznak létre. A csúcsvezetőségek jogköre ugyan szűkebb, mint a pártbizottságoké, esetenként azonban pártbizottsági feladatokat is ellátnak. A csúcsvezetőség is területi irányító szerve a pártnak, s ezért irányítása alá kell rendelni a községekben működő valamennyi pártalapszervezetet.

A községi csúcsvezetőségek munkájában helyenként problémát okoz, hogy az alapszervezetek és a járási pártbizottságok nem mindig tekintik őket irányító pártszerveknek s ennek oka az, hogy a felsőbb szintű (megyei és járási) pártszervek nem tisztázták egyértelműen a csúcsvezetőségek hatáskörét. Több járási pártbizottság az alapszervezeteket nem rajtuk keresztül vagy bevonásukkal irányítja, hanem továbbra is közvetlenül.

Azokban a községekben, amelyekben községi csúcsvezetőség működik, ez hivatott a községi (közös) tanács pártirányítására és pártellenőrzésére is. A tapasztalatok szerint — így Zalában is — a községi csúcsvezetőségek a korábbi helyzethez képest mindenütt lényegesen emelték a tanács pártirányításának színvonalát. A községi tanácsok pártirányítását általában jól és eredményesen valósítják meg, tehát — kellő segítséggel, megfelelő információk birtokában — alkalmasak a tanácsok magasabb szintű elvi-politikai irányítására. Munkájuk tartalmát és színvonalát azonban nagymértékben befolyásolja, hogy milyen konkrét segítséget kapnak a járási pártbizottságoktól — különösen működésük kezdeti időszakában.

A közös tanácsú községekben a községi pártbizottság vagy csúcsvezetőség a székhelyközségben működik. Célszerű azonban úgy intézkedni, hogy a társközségek pártalapszervezetei megtartsák önállóságukat, és továbbra is gyakorolják addigi hatáskörüket. A párt-végrehajtóbizottság Zala megyében a Politikai Bizottság 1972. március 21-i határozatának megfelelően úgy határozott, hogy a közös tanácsok székhelyén folyamatosan, legkésőbb azonban 1973. március 31-ig mindenütt létrehozza a községi csúcsvezetőségeket. Az utóbbi években sokszor elhangzott, hogy a társközségek politikai életében a közös tanácsba szervezésüket követően jelentős visszaesés következett be. A valóságban nem olyan sötét a helyzet, mint ahogyan sokan ál-

lítják. Ezekben a kis községekben korábban nem volt olyan lehetőség a politikai, kulturális élet kibontakoztatására, mint jelenleg. Politikai vonatkozásban az ott élő emberek napjainkban semmivel sem kapnak kevesebbet, mint korábban. A különböző téli tanfolyamokat most is megszervezik, tervszerűen folyik a pártoktatás, önállóan szervezik az ünnepi rendezvényeket stb.

A közös tanácsok igazgatási tevékenységének a színvonala Zala megyében is örvendetesen javult az utóbbi időben, s ezért az ilyen jellegű korábbi aggodalmak is mindinkább háttérbe szorulnak. A társközségekben a közügyek intézése sokkal inkább társadalmi jellegűvé vált, mint korábban. Ezt a folyamatot jelentősen segíti a falugyűlések szervezése, s azok kedvező fogadtatása a lakosság részéről. A tapasztalatok azt bizonyítják, hogy a pártszerveknek és a tanácsoknak jobban fel kell használniuk a falugyűléseket a közügyek iránti érdeklődés és a politizáló légkör fokozására, a társadalmi összefogással megoldható feladatok helyes kiválasztására, a lakosság öntevékenységének és aktivitásának kibontakoztatására, a lakosság mozgósítására a meghatározott társadalmi akciókhoz. A társközségek pártszervezeteinek aktivizálása, a tanácstagi csoporttal való jó együttműködés kialakítása megoldja a társközségekben még előforduló problémákat.

Kedvező szemléletbeli változás tapasztalható az utóbbi években a társközségekben. A társközségek lakossága is mindjobban látja: az ő érdekük is annak a társadalmi célkitűzésnek a megvalósítása, hogy a székhelyközségek olyan kulturális, egészségügyi, kereskedelmi, gazdasági és szolgáltatási centrummá fejlődjenek, amely alkalmassá teszi őket a társközségek problémáinak magas szintű megoldására is. Ennek ellenére a közös tanácsú községek pártbizottságának vagy csúcsvezetőségének állandó feladata, hogy nagy figyelmet fordítson a társközségekben folyó politikai munka szervezésére, ahhoz minél több segítséget nyújtson a pártalapszervezeteknek. A községi pártszervek ilyen jellegű tevékenysége ma még több helyen nem felel meg a követelményeknek.

A területi elv következetes érvényesítése Zala megyében is elsősorban azokban a — rendszerint kis lélekszámú — községekben okoz gondot, ahol községi pártbizottság vagy csúcsvezetőség nem hozható létre, mert csak egy alapszervezet van a községben. Ilyen községekben az a célszerű, ha a területi elv

érvényesülését alapszervezeti szinten valósítják meg, vagyis községi pártalapszervezetet szerveznek, vagy az üzemi, illetőleg termelőszövetkezeti alapszervezetet községi jellegűvé minősítik át.

Jelenleg a megyében sok kis községben többnyire termelőszövetkezeti vagy üzemi pártalapszervezetek működnek. Ezek viszont helyzetük és adottságaik miatt nem képesek az egész község politikai, társadalmi életét, továbbá a tanács munkáját úgy irányítani, mint a községi pártalapszervezet.

Helyenként ezt a problémát a megyében az alapszervezet átminősítésével, jellegének megváltoztatásával már megoldották. Ez főként az olyan termelőszövetkezeti-alapszervezetek esetében kézenfekvő, amelyek tagságának csak kisebb része tagja vagy alkalmazottja a termelőszövetkezetnek, a többség viszont más területen dolgozik. Az alapszervezet jellegének megváltoztatása esetén a politikai munka tartalmát is ennek megfelelően kell átalakítani.

Sajátos a helyzet azokban a társközségekben — és ilyen Zala megyében számos van —, ahol nincs pártalapszervezet. Többnyire ezekben a községekben is laknak párttagok, de más község üzemi pártszervezetének tagjai. Ezekben a kis községekben a politikai munka fellendítéséhez nagy segítséget jelentene, ha az itt lakó kommunisták részvételével községi pártalapszervezet alakulhatna. Ezt azonban csak körültekintő politikai előkészítés, alapos és sokoldalú megfontolás után lehet megvalósítani. Napjainkban a közös tanácsú községek székhelyének csúcsvezetőségei ilyen esetben azt a helyes módszert alkalmazzák, hogy időnként tanácskozásra hívják össze a községben lakó, de más község alapszervezeteiben nyilvántartott kommunistákat, azért, hogy velük lakóhelyük gondjairól, a helyi kérdésekről tanácskozzanak. Az ilyen megbeszélést helyenként a tanácstagi csoporttal együtt szervezik.

A Zala megyei tapasztalatokat összegezve megállapítható, hogy a pártalapszervezetek nem képesek kellő hatásfokkal ellátni a tanács pártirányításával és pártellenőrzésével kapcsolatos feladatokat. Nem elegendő, hogy a tanácsi munka egy-egy részterületét időnként a taggyűlés vagy a vezetőségi ülés napirendjére tűzik, s ott a tanácselnök vagy a végrehajtó bizottság titkárának beszámolóját meghallgatják. A pártirányítás hatékonyságának és színvonalának emelése érdekében feltétlenül

tovább kell lépni. Ennél jóval több politikai iránymutatással, kritikai elemzéssel és javaslattal kell segíteni a tanácsi munkát. Ezt az igényt csupán a párt községi területi szervei — a községi pártbizottságok és csúcsvezetőségek — elégíthetik ki, mert erre szervezeti, személyi és egyéb adottságaik képessé és alkalmassá teszik.

A tanácsi szervek munkája — ez ma már elismert — politikai tevékenység. Az emberek többsége a tanácsi szervek munkája alapján alkot véleményt szocialista társadalmi rendszerünkről, népi államunkról, a párt politikájáról. Ezért különösen fontos, hogy a tanácsi szervek a párt elveinek és politikájának megfelelően dolgozzanak, a tanácsok vezetői és beosztott dolgozói pedig ehhez igazodó magatartást tanúsítsanak. Ezért a tanácsok pártirányítása és pártellenőrzése módszereinek további javítására, fejlesztésére a tanácsi munka minden szintjén szükség van.

A járási pártbizottságok már eddig is sok hasznos intézkedést tettek és terveznek a továbbiakban is a községi tanácsok pártirányításának fejlesztésére. Rendszeresen tájékoztatják a községi tanácsi vezetőket az időszerű politikai kérdésekről, tehát a politikai információ általában megfelelő. Látni kell azonban, hogy ezt a munkát csak úgy lehet lényegesen javítani, ha a községi tanácsok pártirányításában mind nagyobb szerepet vállalnak és töltenek be a községi pártbizottságok és csúcsvezetőségek, mint a párt területi szervei.

ÚTMUTATÓ A PÁRTSZERVEKNEK, A PÁRTSZERVEZETEKNEK ÉS A NŐFELELŐSÖKNEK A KÖZPONTI BIZOTTSÁG 1970. FEBRUÁRI HATÁROZATÁNAK MEGVALÓSÍTÁSÁHOZ*

Az Útmutató célja, hogy az MSZMP Központi Bizottsága 1970. február 18—19-i határozatában megjelölt feladatok megvalósítása során segítse a pártszerveket és a szervezeteket irányító, koordináló és ellenőrző munkájuk fejlesztésében, munkamódszerük kialakításában és a nőfelelősök feladatának egységes értelmezésében.

A PÁRTIRÁNYÍTÁS FŐ CÉLJAI

— A nőkérdés megoldása általános társadalmi érdek, a szocialista építőmunka szerves része. E cél megvalósításáért a Központi Bizottság 1970 februári határozata minden szinten a párt választott testületeit teszi felelőssé.

— A nőpolitikai feladatok megoldásában részt vesznek a társadalmi és tömegszervezetek, az állami, gazdasági szervek és a szövetkezetek. A pártirányítás az e szervekben dolgozó kommunisták útján valósul meg. A pártszervek fordítsanak nagy gondot a különböző szervezetekben végzett nőpolitikai tevékenység koordinálására, összhangjára.

— A közvetlen pártirányítás célja, hogy a nők érdekében végzett munka társadalmi üggyé váljék, és mielőbb alakuljon ki az ennek megfelelő gyakorlat. E cél érdekében mindenütt aktívabb pártirányításra, differenciáltabb és rendszeresebb tevékenységre van szükség.

* Megvitatta az MSZMP Központi Bizottsága Pártépítési Munkaközössége. Megjelent a „Pártélet" 1971. 8. számában.

— A párton belül, a politikai munka eszközeivel erősítsék az egyenjogúság marxista felfogását, szorgalmazzák a párttagság aktívabb fellépését a közömbösséggel, a még erősen ható konzervatív szemlélettel szemben. Az egyenjogúság gyakorlati megvalósításában nélkülözhetetlen a kommunisták példamutatása, a szavak és a tettek egysége.

— A taggyűlések rendszeresen foglalkozzanak a nőpolitikai kérdésekkel. Ez a témakör kapjon helyet az oktatásban is, különösen a tömegpolitikai tanfolyamokon.

— A politikai munka mozdítsa elő, hogy a nők aktívabban vegyenek részt a közéletben, a társadalmi tevékenységben, valamint, hogy sajátítsák el a felsőbb szintű politikai és szakmai ismereteket. Ez hozzájárul gyorsabb előléptetésükhöz.

— Gondoskodjanak arról, hogy a kádermunkában, a tisztségviselők kiválasztásánál szűnjék meg a hátrányos megkülönböztetés, hogy a megítélésben ne érvényesüljenek maximalista túlzások, és ne hagyják figyelmen kívül sajátos körülményeiket. A munkakörök betöltésénél, ha egyenlők az esélyek, a nők javára döntsenek. Lépjenek fel minden olyan jelenséggel és gyakorlattal szemben, amely az anyaságot hátránynak tekinti.

— A nők kettős hivatásából eredő speciális problémák ne különüljenek el tartósan a különböző társadalmi feladatok megoldásától. Az üzemi, a termelőszövetkezeti és a tanácsi szervekben fokozott figyelmet kell fordítani a nők helyzetének javítására. Kiemelt feladat a gyermekintézmények fejlesztése és fenntartása, ehhez a társadalmi erőforrások feltárása. Fontos tennivaló a munkakörülmények javítása éppúgy, mint a nők foglalkoztatásának fejlesztése.

— Amikor a pártvezetőségek valamilyen lényeges termelési, szociális, közéleti kérdést megvizsgálnak és meghatározzák a feladatokat, fordítsanak kellő figyelmet a nők problémáira.

— A pártvezetőségek fontos feladata, hogy rendszeresen ellenőrizzék és beszámoltassák a tanácsok, az üzemek és a szövetkezetek vezetőit a központi bizottsági határozat rájuk vonatkozó előírásainak folyamatos, tervszerű megvalósításáról, arról, hogy milyen helyi intézkedéseket tesznek a kormány 1013/1970. sz. rendelete alapján.

— Körültekintő vizsgálatok alapján célszerű egy-egy olyan

kérdés napirendre tűzése, mint például a nők részvétele a politikai munkában, az „egyenlő munkáért egyenlő bér" elvének érvényesülése, a nők szakmai képzése, a családfenntartó nő életés munkakörülményeinek alakulása. Az is szükséges, hogy rendszeres időközönként tekintsék át az egész határozat végrehajtását és a tapasztalatoknak megfelelően határozzák meg az újabb feladatokat.

— A pártvezetőségek a különböző tömegszervezetekben, -mozgalmakban, szövetkezetekben dolgozó kommunistákat rendszeresen tájékoztassák a nőpolitikai kérdésekről. Körvonalazzák feladataikat egy-egy társadalmi kérdés megoldásában és időnként számoltassák be őket. Az ellenőrző munka terjedjen ki az illetékes felsőbb szerv határozatainak, ajánlásainak helyi végrehajtására is.

— A pártszervezet ellenőrizze, hogy a nőbizottságok vezetői részt vesznek-e a vezetőségi üléseken, például a termelőszövetkezeti nőbizottság vezetőjét — ha nem tagja a termelőszövetkezet vezetőségének — meghívják-e rendszeresen a tanácskozásokra.

— A szakszervezetekben és Hazafias Népfrontban működő nőbizottságok irányításáért, feladataik kijelöléséért és munkájuk ellenőrzéséért minden szinten az adott választott testület felelős. Az ettől eltérő gyakorlat ellentmond a társadalmi szervezetek önállóságának és felmentené őket a felelősség alól.

— A szövetkezetekben (termelőszövetkezet, ktsz, áfész) a pártszervezetek a sajátos körülményeknek megfelelően irányítják a nőpolitikai munkát.

a) A pártvezetőségek feladatai: elérni, hogy a szövetkezetek vezetői megismerjék a Központi Bizottság határozatát és a kormány 1013/1970. sz. rendeletét és felelősségük tudatában járuljanak hozzá ezeknek a végrehajtásához.

b) A pártszervezet a szövetkezetekben dolgozó kommunisták útján hatást gyakorol a gazdasági és a szociálpolitikai feladatok meghatározására és azoknak a megvalósulására.

c) A nőbizottságoknak a szövetkezetek életében betöltött helyét, szerepét meghatározza az a körülmény, hogy a közgyűlés hozza őket létre és szabja meg érdekvédelmi, szociálpolitikai feladataikat. A pártvezetőségek közvetlen kapcsolatot tartanak a nőbizottságokkal, irányítják politikai tevékenységüket.

A pártvezetőség tartson szoros kapcsolatot a nőbizottság ve-

zetőjével, a kommunista nőkkel. Kérje ki a tanácsaikat. Ezek alapján adjon segítséget a nőbizottság programjának kialakításához, érdekvédelmi teendőiknek ellátásához. Ha a nőbizottságban nem dolgoznak párttagok, a pártvezetőség fordítson figyelmet a nőbizottság vezetőjével tartandó rendszeres munkakapcsolatra, vonja be őt az oktatásba és a tájékoztatásba, segítse, hogy helyt tudjon állni a politikai és az érdekvédelmi munkában.

— Szükséges, hogy a pártszerv vagy pártszervezet (pártbizottság, csúcsvezetőség, vezetőség) az adott területen dolgozó szervezetek vezetőivel együttesen beszélje meg a napirenden levő kérdéseket, velük közösen alakítson ki véleményt, határozza meg a feladatokat és koordinálja a munkát.

— A pártbizottságok és a csúcsvezetőségek a központi bizottsági határozat megvalósításáért alapvetően kétirányú tevékenységet folytassanak. Egyrészt irányítsák, segítsék, ellenőrizzék az alapszervezetek munkáját, másrészt a hatáskörileg hozzájuk tartozó szervezetekben politikai eszközökkel gondoskodjanak a határozatok végrehajtásáról és a terület egészét érintő kérdések koordinációjáról.

— Minden szinten fontos feladat, hogy a pártvezetés építsen a nőfelelős munkájára és jelölje meg konkrét feladatait. Ez azonban nem jelenti a felelősség áthárítását egyetlen személyre.

A NŐFELELŐSÖK FELADATAI A MEGYEI, A JÁRÁSI ÉS A NAGYOBB VÁROSI VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁGOKBAN

A nők társadalmi helyzetével foglalkozó központi bizottsági határozat szerint „a hatékonyabb politikai ellenőrző, koordináló és kádermunka érdekében meg kell szervezni a pártban a nőfelelősök rendszerét. A nőfelelősök választott tisztségviselők, a párt-végrehajtóbizottságok és a pártalapszervezetek vezetőségének tagjai legyenek. A munkát — a megye, a járás és a nagyobb városok szintjén — függetlenített politikai munkások segítik."

— A nőfelelősök a felsőbb szerv és a területi választott testület határozatai, állásfoglalásai alapján végzik munkájukat.

— A választott testület tagjaként segítsék elő, hogy a döntéseknél rendszeresen vegyék figyelembe a nők speciális problémáit.

— Ismerjék a nőpolitikával, a nők társadalmi helyzetével foglalkozó párt- és tömegszervezeti határozatokat, kormányrendeleteket.

— Kísérjék figyelemmel, illetve kezdeményezzék a fontosabb politikai kérdések napirendre tűzését, továbbá az alsóbb pártszervek és egyes társadalmi szervezetek beszámoltatását.

— A választott testület megbízásából vegyenek részt a nőpolitikai kérdéseket tárgyaló tanácskozásokon.

— Működjenek közre a központi bizottsági határozat végrehajtásának ellenőrzésében (pl. brigádvizsgálat keretében).

— Tartsanak fenn a párt- és tömegszervezetek osztálya felügyelő titkárával konzultatív, kölcsönös tájékoztatásos kapcsolatot, az osztály-, illetve a csoportvezetővel és a nőpolitikai kérdésekkel foglalkozó referenssel munkakapcsolatot; tájékozódjanak egy-egy konkrét feladat végrehajtásáról stb.

A MUNKATÁRSAK TENNIVALÓI

A Központi Bizottság határozatának megfelelően a megyei, a járási és a nagyobb városi pártbizottságokon, a párt- és tömegszervezetek osztályán nőpolitikai kérdésekkel foglalkozó referens dolgozik.

— A referensek az osztályvezető, illetve a csoportvezető irányításával végzik munkájukat. Tevékenységük nem ölthet reszortjelleget, ellenkezőleg: segítsék elő, hogy a nőpolitikai kérdésekkel való foglalkozás a pártapparátus munkájának állandó, szerves részévé váljék.

— Ismerjék az adott területen a nők társadalmi helyzetének jellemzőit, a vonatkozó határozatokat. Foglalkozzanak átfogóan a nőpolitikai és nőmozgalmi kérdésekkel.

— Vegyenek részt a határozat végrehajtásának ellenőrzésében, gyűjtsék össze a tapasztalatokat és kezdeményezéseikkel, javaslataikkal segítsék az osztály munkáját.

— Folyamatosan gondoskodjanak a különböző szervezetek vezetőinek tájékoztatásáról, valamint beszámoltatásáról.

— Kezdeményezzék a nők funkcióba állítását és továbbképzését.

— Kísérjék figyelemmel a nőbizottságok munkáját, legyenek

munkakapcsolatban a nőbizottságok vezetőivel, ügyelve a különböző szervezetek önállóságára és hatáskörére.

— Tartsanak kapcsolatot a nőfelelőssel és úgy tájékoztassák a fontosabb kérdésekről, hogy a végrehajtó bizottság napirendjére tűzött témák vitájában széles körű ismeretanyag birtokában foglalhasson állást.

— A referens — az illetékes titkár közreműködésével — vegyen részt a választott testületek elé kerülő jelentések összeállításában. Ismerje meg és javaslataival gazdagítsa azokat az előterjesztéseket, amelyek különösen fontosak a nőpolitikai határozat végrehajtása szempontjából.

NŐFELELŐSÖK A KÜLÖNBÖZŐ SZINTŰ PÁRTBIZOTTSÁGOKBAN, A CSÚCSVEZETŐSÉGEKBEN ÉS AZ ALAPSZERVEZETEK VEZETŐSÉGEIBEN

— Munkájukat a felsőbb pártszerv és az illetékes vezetőség állásfoglalásai, határozatai alapján végzik. Ismerniük kell a vonatkozó párthatározatokat, a fontosabb törvényeket, rendeleteket.

— Szorgalmazzák, hogy a pártbizottság, illetve a vezetőség a különféle témák megtárgyalásánál, a feladatok meghatározásánál fordítson kellő figyelmet a nők élet- és munkakörülményeit javító intézkedésekre.

— A pártvezetőség megbízásából és képviseletében vegyenek részt a különböző nőpolitikai kérdéseket tárgyaló tanácskozásokon. Ha szükséges, az adott területen (üzemben, termelőszövetkezetben, községben) lépjenek fel a nők politikai, gazdasági és szociális érdekeinek védelmében.

— A tapasztalatok birtokában javasolják a pártvezetőségnek, hogy milyen nőpolitikai kérdésekre összpontosítsa a figyelmét. Például hogyan végezze a pártépítő munkát a nők körében, miként fejlessze tovább a nők elfoglaltságához jobban alkalmazkodó oktató és ismeretterjesztő tevékenységet. Kezdeményezzék a területükön működő társadalmi és tömegszervezetekben, a szövetkezetekben dolgozó kommunisták beszámoltatását, észrevételeik, javaslataik hasznosítását.

— Segítsék elő, hogy a továbbképzésre és a társadalmi tisztségviselésre alkalmas, aktív nők konkrét megbízatást kapjanak

a társadalmi szervezetekben vagy azoknak nőbizottságaiban, például a Hazafias Népfrontban vagy a szakszervezetben. Munkájukat kísérjék figyelemmel.

— Tartsanak rendszeres kapcsolatot a területükön működő minden olyan szervvel és szervezettel, amelynek jelentős feladata van a nőpolitikai határozat megvalósításában: a tanáccsal, a szakszervezettel, a Hazafias Népfronttal, a szövetkezetekkel. Ismerjék ezeknek munkáját, terveiket, elgondolásaikat. Hasznos, ha már a tervek elkészítésének időszakában konzultálnak velük és javaslataikkal segítik a tervezést. Az e szervekben és szervezetekben folyó nőpolitikai munka tapasztalatairól rendszeresen tájékoztassák a pártvezetőséget.

— Tartsanak konzultatív jellegű munkakapcsolatot a különböző szervezetek nőbizottságaival. Vegyenek részt a nőbizottságok ülésein és észrevételeikkel, javaslataikkal segítsék tanácskozásukat. Ennek során tekintettel kell lenniük a szervezetek önállóságára.

— Ahol a területen több nőbizottság is működik (pl. a Hazafias Népfrontban, a termelőszövetkezetekben, a ktsz-ekben), különösen a nagyobb községekben, ügyelni kell arra, hogy a nők többségét érintő, átfogó kérdésekben kellő összhang érvényesüljön. Ilyen kérdések például: a nők politikai aktivizálása, bevonásuk a békeakciókba, a társadalmi ünnepek megszervezésébe, az oktatásba stb. Ajánlatos, hogy a pártbizottság vagy a csúcsvezetőség nőfelelőse konzultáljon az összes nőbizottság vezetőjével és a nőbizottságban dolgozó kommunista nőkkel, segítse az egységes felfogás kialakítását és koordinálja a munkát.

— A szövetkezetekben működő pártszervek nőfelelőseinek munkája, feladatköre alapjában megegyezik a fentiekkel, de különbség is van. A szövetkezeti nőbizottságok munkájának politikai irányítását a pártszervezetek közvetlenül látják el. A nőfelelős tartson rendszeres kapcsolatot a szövetkezetekben dolgozó kommunistákkal és a nőbizottsággal. Fontos, hogy közvetlen, jó kapcsolatot alakítson ki a bizottság vezetőjével, rendszeresen kérje ki a véleményét és törődjék a tájékoztatásával. Segítse elő, hogy a nőbizottság megfelelő politikai munkát fejthessen ki a nők körében és bátran lássa el érdekvédelmi feladatait.

— A nőfelelős lehetőleg ne sok helyen viseljen tisztséget. Nem helyes, ha a párt nőfelelőse egyben valamelyik nőbizott-

ság vezetője is. Ahol így van, ott szét kell választani a funkciókat.

— Fontos, hogy a különböző területeken dolgozó nőfelelősök munkamódszere rugalmas és sokoldalú legyen, vagyis alkalmazkodjék a sajátos helyzethez. A vélemények meghallgatása, ismerete, az egységes felfogás kialakítása alapvetően meghatározza munkájuk hatékonyságát.

A NŐBIZOTTSÁGOK RENDSZERE

A Központi Bizottság kimondja: „Létre kell hozni a nőbizottságoknak az eddiginél szélesebb, tömegesebb rendszerét, hogy jelen legyenek azokban a szervezetekben és helyeken, ahol befolyást tudnak gyakorolni a döntésekre. Biztosítani kell, hogy a nőket érintő kérdésekben a különböző szervek ne döntsenek nélkülük."

— Nőbizottságot hoztak létre az üzemekben és az intézményekben, minden szövetkezetben, a szövetkezetek középszerveiben és az országos központokban; a szakszervezeti bizottságok mellett és a közbeeső szakszervezeti irányító szervekben, a Szakszervezetek Országos Tanácsáig bezárólag; a Hazafias Népfront községi, városi, megyei bizottságai és a Hazafias Népfront Országos Tanácsának Elnöksége mellett.

— A bizottsági rendszer azt hivatott előmozdítani, hogy a különböző szervezetek, intézmények mindennapi munkájuk során rendszeresen foglalkozzanak a nők élet- és munkakörülményeivel. Ugyanakkor lehetőséget teremt az olyan társadalmi igények kielégítésére, mint például a nők különböző rendeltetésű összejöveteleinek és rendezvényeinek lebonyolítása.

— A nőbizottságok, jellegüket tekintve munkabizottságok. Minden szinten az illetékes választott testület terve, programja alapján dolgoznak.

— A különböző szintű nőbizottságok között nincs alá- és fölérendeltség (pl. a termelőszövetkezetek területi szövetségének nőbizottsága nem irányítja a termelőszövetkezeti nőbizottságot, a Hazafias Népfront megyei bizottsága nem irányítja a községi népfrontbizottságokat). Az egy szervezeten belül működő különböző szintű nőbizottságok konzultálnak egymással.

— A bizottságok elemző, javaslattevő munkát végeznek. Szorgalmazzák, hogy a vezetőségek hatékonyan és rendszeresen foglalkozzanak az aktuális nőpolitikai kérdésekkel. Vállalkozhatnak például az üzemben annak felmérésé e, hogy a nők képzettségüknek megfelelő beosztásban dolgoznak-e. Az ilyen jellegű felmérések elősegítik, hogy a nőbizottságoknak a vizsgált kérdésekben átgondolt, a lehetőségekkel összhangban álló javaslatai legyenek.

— A nőbizottságok másik fontos teendője, hogy minél több nőt vonjanak be a feladatok megoldásába. Kezdeményezik, adott esetben meg is szervezik a nők politikai ismereteit gazdagító tanfolyamokat, előadásokat.

— A nőbizottságok munkájuk kialakításánál vegyék figyelembe, milyen közegben, milyen felkészültségű nők körében dolgoznak. Gondosan és nagy szorgalommal kell munkálkodniuk azon, hogy a nőbizottságok rendezvényein minél több nő vegyen részt, nyilvánítson véleményt. Lankadatlanul törekedjenek azoknak a nőknek a bevonására, akik nem, vagy alig érdeklődnek a politikai kérdések és a közügyek iránt. Munkájuk során törekedjenek jó együttműködésre a területükön dolgozó különböző reszort-, illetve szakbizottságokkal.

— A nőbizottságok munkájának nélkülözhetetlen feltétele, hogy a bizottság vezetője — vagy az adott testület tagjaként, vagy állandó meghívottként — vegyen részt a választott testület ülésein.

— A nőbizottság vezetője iránt fontos követelmény, hogy ismerje a párt nőpolitikájának lényegét, jó emberi kapcsolatai legyenek a munkahelyén, legyen minél kezdeményezőbb, és érezzen felelősséget mások gondjai iránt.

A TERÜLETI PÁRTBIZOTTSÁGOK IRÁNYÍTÓ MUNKÁJA*

A X. pártkongresszusra készülve lezajlottak a megyei és a járási pártértekezletek. A IX. kongresszus határozatával és a X. kongresszus irányelveivel teljes összhangban úgy foglaltak állást, hogy növelni kell a területi pártszervek önállóságát, jobban ki kell fejleszteni öntevékenységüket. Az is hangsúlyt kapott, hogy a pártbizottságok önállósága, öntevékenysége nem választható el attól a felelősségüktől, amelyet a párt általános politikájának megvalósulásáért viselnek. E kettőnek teljes egységben kell kibontakoznia és érvényesülnie.

A pártirányítás rendszerében a területi pártszervek fontos helyet foglalnak el: a Központi Bizottság a területi pártszerveken — a megyei, a járási, a városi és a községi pártbizottságokon — keresztül irányítja az alapszervezeteket, biztosítja a párt politikájának egységes értelmezését és végrehajtását. Ezért munkájuk — döntően — a párthatározatok megvalósítására irányul.

A Központi Bizottság nemcsak azt várja a pártbizottságoktól, hogy hatáskörükben irányítsák, szervezzék a végrehajtást; igényli a párttagság és a lakosság körében szerzett tapasztalataikat a párt politikájának érvényesüléséről, véleményüket a társadalmi fejlődés országos és helyi kérdéseiről, az új vagy a vitatott jelenségekről.

Pártunk X. kongresszusa a területi pártszervek munkájával foglalkozva megállapította: feladataikat eredményesen teljesítik. A párt tömegkapcsolatainak jövőbeni fejlődése, politikánk hatékonysága nagyban függ attól, hogyan javítják tovább önálló irányító és szervező munkájukat.

A területi pártszervek megnövekedett önállóságának az a tartalma, hogy a párt politikáját, állásfoglalásait, határozatait önállóan alkalmazzák a saját területükön. A megyei, illetve a járási pártbizottság ezeknek az elveknek alapján a saját hatáskörében dolgozza ki a konkrét cselekvés programját az adott területen, az általánosan érvényes elveket a megye, illetve a járás körülményei között alkalmazza.

* *Jakab Sándor* írása. Megjelent a „Pártélet" 1971. 11. számában. (Rövidített szöveg.)

A területi pártbizottságok közül megkülönböztetett szerepe van a megyei pártbizottságnak. E pártszervek olyan területen működnek, amelynek politikai, gazdasági, közigazgatási és kulturális arculata hosszú időn át alakult ki, ezért sajátos jegyeket is tükröz. Irányító szerepüknek jellemző vonása, hogy a központi szervek döntéseinek végrehajtásában tekintettel vannak — és kell is lenniük — a megye sajátosságaira. A pártbizottság maga alakítja ki a végrehajtás módját, s ehhez rendelkezik a szükséges politikai, szervezeti és személyi feltételekkel. Munkatársainak mintegy 50%-a több mint tíz év óta pártmunkás; s 60%-a egyetemet, főiskolát végzett, megfelelő elméleti-politikai képzettséggel és többségük nagy pártmunkásgyakorlattal rendelkezik.

A megyei pártbizottságok önálló feladatterv alapján dolgoznak a soron következő kongresszust megelőző pártértekezletig. Kidolgozták koncepciójukat a gazdasági, a kulturális, az egészségügyi és más helyi feladatokra, melyeknek teljesítését a káderek iskoláztatásával, képzésével is biztosítják. Tevékenységük összességében megfelel a fejlődés követelményeinek. Egyes munkaterületeken azonban az elkövetkezendő években erőteljesebb fejlődésre van szükség. Ehhez kívánunk most néhány gondolatot felvetni.

Pártbizottságainknak jobban figyelembe kell venniük a szocialista demokrácia fejlesztése és a gazdaságirányítási reform társadalmi-politikai hatásából eredő követelményeket. Megnövekedett az állami és a társadalmi szervek, gazdasági szervek, vállalatok hatásköre, önállósága és felelőssége. Sok olyan kérdésben önállóan döntenek, amelyekre nézve korábban központi utasítások voltak irányadók. Az a követelmény azonban nem változott, hogy valamennyi döntésükben a párt politikája érvényesüljön, minden intézkedés e politika következetes megvalósítását szolgálja.

A pártirányítás elvszerűsége — és egyszersmind gyakorlati hatékonysága is — erősödik azáltal, ha a területi pártszervek, mindenekelőtt a megyei pártbizottságok ésszerű, jó munkamegosztást alakítanak ki az állami, a gazdasági és a társadalmi szervekkel. Munkájuk — éppen a párt helyes politikája alapján — sokat fejlődött. A párt igényt tart arra, hogy felelősen közremű-

ködjenek a politika alakításában és megvalósításában. A haladás e tekintetben nagyrészt azon múlik, hogy a pártbizottságok mennyire kezdeményezőek és következetesek a munkamegosztás fejlesztésében. Sok még a kihasználatlan lehetőség. A megyei tervekben juttassák érvényre sokkal határozottabban azt az elvünket, amelyre egész politikai, állami és társadalmi mechanizmusunk működése épül: az illetékesség elvét. Minden szerv, intézmény azzal foglalkozzék, ami feladatkörébe tartozik, amihez megvan a felkészültsége. Ennek eredményeként pártszerveink mentesülnek további, nem hatáskörükbe tartozó feladatok alól; erősödhet munkájuk elvi-politikai jellege, a fő kérdésekre való összpontosítás képessége.

A munkamegosztás fejlődése szükségképpen növeli az igényt a különböző szervek tevékenységének egyeztetésére. Az egységes szemléleten alapuló végrehajtás egyik előfeltétele: a megyében működő ágazati, funkcionális és területi szervek működési körének, döntéseinek összehangolása. Beszámoltatásuk, rendszeres ellenőrzésük — bármilyen érdemi és alapos legyen is — önmagában nem meríti ki az irányító pártszerv feladatát.

A megye politikai vezetésének meg kell teremtenie a feltételeket az olyan együttműködésre, amely optimális döntésre vezet, egyaránt szolgálja a megye — egyes részterületek — s egyben az ország népgazdasági és általános érdekeit is. Ahhoz, hogy ilyen állásfoglalások szülessenek, bátran „ütköztetni kell" az ágazati, a funkcionális és a területi szempontokat. E megbeszéléseken nem kell arra törekedni, hogy minden kérdést ugyanúgy tárgyaljanak, mint a pártban, ahol kötelező párthatározatok vannak, és a pártfegyelem mindenkire vonatkozik. Az ilyen véleménycserékben, vitákon sokféle véleménnyel kell számolni — még alternatív megoldású javaslatokkal is. De a politikai döntést mindig az illetékes párt- és állami szervnek kell meghoznia.

Különösen hasznos, ha az ilyen konferenciákon szót kapnak a megye területén levő, annak gazdasági, társadalmi fejlődését jelentős mértékben befolyásoló vállalatok, intézmények pártszervezetei és azok funkcionáriusai.

A megyei pártszervek, megfelelő munkamegosztásban a tanácsi vezetéssel, egyszerre többféle igen fontos koordinációt segítenek elő. Vegyünk néhány példát. A megyék érdekeltek abban, hogy az országos iparvállalatok, trösztök és pártszerveik minél

jobb munkakapcsolatot tartsanak helyi gyáregységeikkel: a vállalati tervezésben, irányításban, a kádermunkában támaszkodjanak a gyáregységek véleményére és javaslataira. A megyei pártbizottság — helyzeténél és felelősségénél fogva — a pártmunka eszközeivel maga is alakító tényezője a nagyvállalatok és a megye területén működő gyáregységeik kapcsolatának, összehangolt tevékenységének.

Esetenként szükség lehet két vagy több megyére kiterjedő együttműködésre. Az együttműködés fő követelményeit, irányát célszerű belefoglalni a közép- és a hosszú távú tervekbe. Az együttműködésnek intézményes jelleget kell adni, beleágyazva az országos fejlesztési koncepcióba.

Az állami, a gazdasági apparátus számos középfokú irányító egységének illetékessége, hatóköre — mint ismeretes — több megyére terjed ki; az általuk képviselt ágazatok fontos szerepet töltenek be az érintett megyék életében, a lakosságnak nyújtott szolgáltatások fejlesztésében. Területfejlesztési terveinkben növekszik a „tervezési-gazdasági" körzetek jelentősége. Az összhang nem képzelhető el az érintett megyék pártbizottságainak szoros együttműködése nélkül. Ugyanilyen szoros együttműködésre van szükség az olyan nagy jelentőségű kiemelt beruházások esetében, amelyek egy megye területén valósulnak meg, de hatásuk közvetve más megyéket is érint. (Például a Leninvárosban létesülő petrolkémiai és energetikai kombinát nemcsak Borsod-Abaúj-Zemplén megye, hanem Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár megye gazdasági, társadalmi fejlődését is befolyásolja.)

A vázolt helyzetben a megyei pártbizottságok információs anyagai, jelzései igen fontosak a pártvezetés számára. Ennek a munkának a színvonala sokat javult, és szükséges, hogy tovább csiszolódjék. A megyékből inkább kevesebb, de minőségileg jobb, átgondoltabb információra van szükség. Ez többek között azt jelenti, hogy még nagyobb figyelemmel kísérjék és jelezzék vissza a központi intézkedések hatását, mégpedig a saját értékelésükkel, véleményükkel együtt.

Határozottan ki kell tartanunk amellett, hogy sem a felfelé, sem a lefelé irányuló tájékoztatásban semmi helye sincs a valóságos tények kozmetikázásának, a nemkívánatos jelenségek megszépítésének éppúgy, mint a jelentéktelen apróságok túlzó

felnagyításának. A pártban az információs munka törvénye: a teljes élethűség.

A megyei pártbizottságok munkájával szemben növekvő fontosságú követelmény, hogy az észlelt fontosabb jelenségeket, főleg pedig a folyamatokat, a tendenciákat elvi igényességgel elemezzék. Vizsgálataikat terjesszék ki fontos elméleti, politikai, ideológiai problémákra is, gyakrabban tűzzenek napirendre ilyen jellegű kérdéseket. Ez sikeresen megoldható a pártoktatási intézmények, az egyetemek és főiskolák szakemberei, a pártmunkások bevonásával. A megyebizottsági munkaterveket mindenütt e követelmény figyelembevételével alakítsák ki.

Semmilyen elemző tevékenység — még a legelmélyültebb — sem helyettesítheti azonban, csupán segítheti a politikai végrehajtást. A X. pártkongresszus hangsúlyozta a végrehajtás fontosságát. Gyökeresen szakítani kell azzal a hamis illúzióval, hogy ha valamely testület egy elemzést vagy jelentést jónak ítél meg és elfogad, akkor jó és befejezett munkát végzett. Az igazi munka mindig a megvalósítással kezdődik. A munka a pártban rendszerint testületi döntéseken alapul, a végrehajtás viszont megköveteli a személyes felelősség érvényesítését, a személyes részvételt a testületi elemzések és döntések kivitelében.

A központi szervek azzal is segíthetik az egységes, hatékony végrehajtást, hogy például kevesebb határozatot hoznak, főleg nagyobb, átfogó kérdésekben döntenek; a határozatok, döntések megvalósítását viszont következetesen segítik és ellenőrzik. Mindez értelemszerűen vonatkozik a területi pártszervekre is. A megyei pártbizottságok tevékenységében alapvető, hogy tovább fejlesszék és tökéletesítsék a járási pártbizottságokat irányító, segítő munkát.

A JÁRÁSI PÁRTBIZOTTSÁG

Az utóbbi években falun bekövetkezett változások jelentősen érintik a járási pártmunkát. A termelőszövetkezetek száma az egyesülések folytán az 1960. évi 4265-ről 1970-re 2441-re, tehát jelentősen csökkent. Jellemzővé vált a több község — egy termelőszövetkezet. 3130 községi településünk van, ebből önálló községi tanáccsal rendelkezik 1184. A községi közös tanácsok száma: 643. Ezekbe 1946 település egyesült. Az önálló és a közös

községi tanácsok száma 1827. E változások kihatottak a községi pártszervezetekre is. Szervezeti felépítésükben jellemző lett a csúcsvezetőség (911 helyen) és a községi pártbizottság (270 helyen). A termelőszövetkezetek megerősödésével a termelőszövetkezetek egyharmadában függetlenítették a pártszervezet titkárát. Ezzel — azt mondhatnók — gyarapodott a járási pártbizottságok „külső" apparátusa.

A járási pártbizottságok alapszervezeteik 25%-át közvetlenül, 75%-át, tehát a döntő többséget, pártbizottságok és csúcsvezetőségek útján irányítják. A járások között azonban figyelemre méltó eltérések vannak a települési, a gazdasági, a közlekedési és egyéb tényezőktől függően. A járási pártbizottságok Szolnok megyében csupán az alapszervezetek 2%-át, Békésben 5%-át, Hajdú megyében 6%-át irányítják közvetlenül, míg Komárom megyében 45, Heves, illetve Tolna megyében 42%-át. Egyes járások között még ennél is nagyobbak az eltérések.

Ezeknek az eltéréseknek a figyelembevételével a járási pártbizottságoknak meg kell oldaniuk több fontos feladatot. Mindenekelőtt azt, hogy a községi pártbizottságok és csúcsvezetőségek alkalmasabbak legyenek a helyi irányításra. Ehhez központi útmutatást is kell kapniuk: a központi szerveknek — közösen a megyei pártbizottságokkal — ki kell dolgozniuk a községi pártbizottságok, csúcsvezetőségek hatáskörét. A közbeeső pártbizottságok, a csúcsvezetőségek illetékességének és hatáskörének tiszteletben tartása miatt a járási bizottságok semmiképpen sem gyengíthetik kapcsolataikat az alapszervezetekkel. Minden fontos határozatot, döntést, információt első kézből kell biztosítaniuk az alapszervezeteknek. A járási bizottságok éberen ügyeljenek arra, hogy a községi pártbizottságok, csúcsszervek működése bürokráciamentes legyen, ne képezzenek fölösleges áttételt, a célnak megfelelően, rugalmasan dolgozzanak. A községi pártbizottságok, a csúcsvezetőségek tömörítsék a helyben élő, dolgozó kommunistákat, szervezzék részvételüket a politikai akciókban, a lakóterület fejlesztésében, és növeljék a pártoktatás fórumain politikai, világnézeti műveltségüket.

Helyes gyakorlat, hogy a járási pártbizottságok segítik az alapszervezeteket a munkaterv készítésében, havonta — általában — eligazító és ellenőrző értekezleteket, esetenként pedig tapasztalatcserét tartanak az alapszervezeti párttitkárok részére. Néhány megyében ún. területfelelős rendszert vezettek be: a

járási pártbizottságok munkatársai — a pártszervezetek nagyságától és a községek számától függően — több pártszervezet instruálásáért felelősek. E minőségükben a pártmunka valamennyi ágával foglalkoznak, rendszeresen számot adva a járási bizottság illetékes titkárainak.

A tanácstörvény végrehajtása során jelentékeny változás következett be a járásokban azzal, hogy megszűntek a járási tanácsok, helyettük járási hivatalok létesültek az államigazgatási feladatok ellátására. Ez az új helyzet lényegesen érinti a járási pártbizottságokat, bizonyos értelemben változtat tevékenységi körükön. Most az egyetlen, az egész járásra kiterjedő hatósugarú politikai organizmus: a párt, élén a járási pártbizottságokkal. Ennek következtében a járási pártbizottságoknak ma jó néhány olyan problémával is szükségképpen foglalkozniuk kell, amelyekkel a különféle szervek és a járás lakosai azelőtt a járási tanácshoz fordultak.

Ehhez vegyük hozzá, hogy a járások területén a különböző funkcionális és ágazati rendszerekhez tartozó szervezetek és intézmények működési területe, hatósugara nem mindig esik egybe a járás közigazgatási határaival. Jócskán vannak köztük olyanok, amelyek a megye és a járás, illetve a járás és a község közötti szinten helyezkednek el. Gyakran megtörténik, hogy a funkcionális és ágazati rendszerekbe tartozó szervezetek és intézmények a maguk ágazati szempontjait a területi szempontok fölé helyezik, s ebből konfliktusok keletkeznek. Ezeknek feloldása is a járási pártbizottságokra hárul.

A járási pártbizottság közvetlen irányító szerve a járásban folyó pártmunkának. Amikor a járási tanács megszűnt, a községi tanácsok önálló hatásköre is számottevően kibővült. A járási pártbizottságok megkezdték felmérni az új helyzetben előállott feladataikat. Helyenként felvetődött a kérdés: vajon nem kell-e megváltoznia a járási pártbizottság funkciójának, munkája jellegének? Közelebbről: nem volna-e jobb, ha a járási pártbizottság döntő részben elvi, elemző, irányító tevékenységet végezne, és az operatív feladatokat átadná a községi, az üzemi pártbizottságoknak, illetve csúcsvezetőségeknek? Kétségtelen, hogy ez hibás elképzelés. A járási pártbizottságok a szocialista fejlődés valamennyi szakaszában elsősorban operatív irányító-szervező munkát végeztek, mégpedig közismerten eredményesen. A mai követelményeknek is az felel meg, hogy a járási pártbizottság

továbbra is elsősorban operatív jellegű pártszerv legyen, amely a központi és a megyei határozatokat a járás területén alkalmazza, erejét e határozatok végrehajtására összpontosítja.

Ennek azonban semmiképpen sem mond ellent, hogy a járási pártbizottságoknak most, az új helyzetben újszerű feladataik vannak. S ezek elvi elemző munkát is tartalmaznak. Munkamódszereiket is abból a szempontból szükséges felülvizsgálni, és ahol szükséges, kiigazítani, hogy azok összhangba kerüljenek a járásban bekövetkezett változásokkal.

Elsősorban azt szükséges megvizsgálni, hogy a járási tanács megszűnésével nem keletkezett-e valamilyen kitöltetlen űr a politikai vezetésben, s ha igen, gondoskodni kell annak betöltéséről. Nézzünk például egy ilyen lehetőséget. A járási tanács a járásnak sokféle olyan problémájával is foglalkozott, ami most nem tartozik a járási hivatal hatáskörébe. Ezeknek jelentős része érintette a lakosságot, annak életviszonyait, a járás távlati fejlesztését. A tanács ezekről eszmecserét folytatott a lakossággal. Számon tartotta a lakosság észrevételeit, javaslatait. Nos, előfordulhat, hogy a tanács megszűnésével itt űr keletkezett. A járási pártbizottságnak sürgős feladata, hogy felmérje: hogyan alakul tovább ez a folyamat? Ki folytatja tovább a lakossággal félbeszakadt tanácsi kapcsolatokat? Elképzelhető, hogy tömegkapcsolatokat érintő funkciók egy részét magának a járási pártbizottságnak kell átvennie, tekintettel arra, hogy azon a területen ma az egyetlen, az egész járás ügyét-gondját átfogó politikai szervezet.

Ugyancsak célszerű sürgősen megvizsgálni: hogyan illeszkedtek be az új helyi tanácsok a mostani helyzetbe? Vajon tudnak-e élni a megnövekedett önállósággal? Ez az önállóság nem jelent-e magárahagyatottságot? Megtalálták-e az eleven, állandó kontaktust a megyei tanácsi szervekkel? Vajon a megyei választott szervek elegendő közvetlen útmutatást adnak-e a helyi tanácsoknak? Elsősorban azokon a pontokon, amelyeken a munka folyamatossága csorbát szenvedett, vagy — mivel nem tudnak eléggé rugalmasan igazodni az új viszonyokhoz — még kiforratlan a munkájuk, a járási pártbizottságoknak kell meggyorsítaniuk ezt a folyamatot, sokoldalúan segítve az átmenetet. Hiszen ahol új viszonyok bontakoznak ki, ott mindig több támogatásra van szükség, és megnő a terület politikai fejlődéséért felelős pártbizottság munkája és egyben felelőssége.

A járási pártbizottságok azt se tévesszék szem elől, hogy a megszűnt járási tanács fontos gazdasági szervező funkciókat töltött be, nem csupán igazgatási, hanem politikai értelemben is. A helyzet megváltoztatásával ez is kiesik. A gazdasági szervező munka jelentősége természetesen nem csökkent, hanem tovább növekszik. Járási pártbizottságainknak erősíteniük kell ezt a tevékenységet, pótolva a járási tanács hiányát is.

Mindehhez járul az új járási hivatal munkájának politikai segítése és ellenőrzése. A járási hivatalnak is most kell megtalálnia a helyét, szerepkörét, feladatait, leküzdve a szokatlanságot. A hivatal nemcsak ügyrendjét tekintve különbözik a tanácstól, de többek között arra is szükség van, hogy dolgozói megtalálják a helyes magatartásformákat és a lakossággal való megfelelő kapcsolatokat. Természetes, hogy ebben a járási pártbizottságtól várnak segítő útmutatást.

Csupán néhány változásra és problémára utaltunk a helyi pártmunkában. Ebből is kitűnik, hogy a járási pártbizottságoknak a változó feltételek között keresniük kell a célravezető módszereket.

A JÁRÁSI, A KÖZSÉGI PÁRTBIZOTTSÁGOK ÉS A CSÚCSVEZETŐSÉGEK MUNKÁJÁNAK TOVÁBBFEJLESZTÉSE*

A X. kongresszus határozatainak folyamatos és következetes végrehajtása a párt különböző szintű testületeinek, de legfőképpen a pártalapszervezetek munkájától függ, vagyis a társadalmi életben tevékenykedő kommunistáktól. A kongresszus által célul tűzött feladatok megvalósítása parancsolóan követeli az alapszervezetektől a magasabb színvonalú, hatékonyabb munkát, a kommunistáktól pedig a fokozott aktivitást, a pártmegbízatások maradéktalan teljesítését.

A kongresszusi határozatok végrehajtásában szerzett tapasztalatok igazolják, hogy az alapszervezeti munka színvonala nagyrészt függ attól: milyen sokoldalú és hatékony az alapszervezeteket közvetlenül irányító pártbizottságok és csúcsvezetőségek munkája. Ez indokolta elsősorban, hogy a Politikai Bizott-

* Megjelent a „Pártélet" 1972. 5. számában.

ság megvizsgálja a járási pártbizottságok, valamint a községi pártbizottságok és csúcsvezetőségek irányító munkáját, és kidolgozza azokat a főbb elveket, amelyeket munkájuk továbbfejlesztésénél figyelembe kell venni.

Az utóbbi másfél évtizedben a pártkongresszusok és a központi vezető testületek határozatainak végrehajtása nyomán jelentősen változott társadalmunk gazdasági, politikai és szellemi élete. Gondoljunk csak a mezőgazdaság szocialista átszervezésére, a szövetkezetek gazdasági és politikai megszilárdítására, a vidék iparosítására, a gazdaságirányítás reformjára és a közigazgatás rendszerének átalakítására. E nagy horderejű politikai feladatok megvalósításának első vonalában mindig a pártbizottságok és az alapszervezetek küzdöttek. Munkájuk nyomán a társadalom dinamikusan fejlődött és közben maguk is változtak, munkájuk tartalmasabb, színvonalasabb lett, szervezeti és cselekvési egységük erősödött, munkamódszerük korszerűsödött.

Az eredmények ellenére a járási és a községi pártszervek munkamódszerének fejlődése még mindig elmarad a követelményektől. E tekintetben területenként eltérőek az eredmények és elsősorban az alapszervezeteket irányító, segítő és ellenőrző munkájuk nem éri el még a kívánt színvonalat.

A Politikai Bizottság 1972. március 21-i határozata azt célozza, hogy a járási és a községi pártszervek irányító-szervező munkája továbbfejlődjék, ennek nyomán az alapszervezeti munka színvonala is emelkedjék, s fokozódjon a kommunisták aktivitása. A határozat arra kötelezi a megyei pártbizottságokat, hogy a korábban hozott és érvényben levő határozatok, valamint a Politikai Bizottság mostani határozatában rögzített elvek figyelembevételével egységesítsék a járási, községi pártbizottságok és a csúcsvezetőségek feladat- és hatáskörét, munkájuk módszereit, szervezeti rendjüket. Tegyék képessé ezeket a pártszerveket magas színvonalú irányító munkára, a X. kongresszus határozatainak maradéktalan végrehajtására.

A Politikai Bizottság határozata megállapítja, hogy a járási pártbizottságok eddig végzett munkája elismerésre méltó. Alapvető feladatuk továbbra is az, hogy a járás területén segítsék és biztosítsák a párt politikájának, a felsőbb szintű pártszervek határozatainak maradéktalan végrehajtását. Munkájuk módszerén azonban bizonyos változtatások szükségesek. Őrizzék meg, erősítsék, általánosítsák, ami jó, és ezeket gazdagítsák olyan új ele-

mekkel, amelyek segítik az alkalmazkodást a megváltozott körülményekhez.

A gazdaságirányítás reformjával és a közigazgatási rendszer átszervezésével a gazdasági és a tanácsi döntések egyrészt a gazdálkodó egységekhez, illetve a községi tanácsokhoz, másrészt a megyei tanácsokhoz kerültek. Ezért a döntések előkészítésének és végrehajtásának politikai segítése és pártellenőrzése megnövekedett feladatokat hárít a községi, az üzemi pártszervekre és az alapszervezetekre. A járási pártbizottságok feladata egyrészt az alsóbb szintű pártszervek és alapszervezetek irányítása, másrészt a megyei szintű politikai és gazdasági döntések előkészítésének segítése, a határozatok végrehajtásának ellenőrzése.

Az eredmények legfontosabb mércéje: hogyan érvényesítik a párt politikáját, a párt vezető szerepét, hogyan hajtják végre a határozatokat az általuk irányított pártbizottságok, csúcsvezetőségek és alapszervezetek? Az eddiginél többet kell segíteniük és ellenőrizniük az általuk közvetlenül irányított pártszerveket és -szervezeteket. Tegyék képessé a községi, az üzemi pártbizottságokat és a csúcsvezetőségeket a színvonalas irányító munkára. A feltételek megteremtésével bátrabban adjanak hatáskörükbe olyan funkciókat, amelyeket érdemben tudnak ellátni. Következetes és igényes káderpolitikai munkával érjék el, hogy a járáshoz tartozó pártszervek testületeinek tagjai és titkárai, az alapszervi vezetőségek és titkáraik a legképzettebb, legrátermettebb és legaktívabb párttagok legyenek, akik képesek megbirkózni a megnövekedett feladatokkal. A járási bizottságok, a végrehajtó bizottságok és az apparátusok tagjai gyakrabban vegyenek részt az alsóbb szintű végrehajtó bizottságok és az alapszervezetek vezetőségi ülésein, és a helyszínen nyújtsanak közvetlen segítséget. A titkári értekezleteket használják fel továbbképzésre, tájékoztatásra és tapasztalatcserékre. Fokozott gonddal koordinálják az általuk irányított pártszervezetek munkáját. Ennek legfőbb eszközei: a járási pártbizottságok munkaterve és a titkári értekezletek rendszere legyen.

Mindezeknek megfelelően kell módosítani a járási pártbizottságok, a végrehajtó bizottságok és az apparátusok belső munkarendjét is. Az alsóbb szintű pártszervek és pártszervezetek irányítása, segítése és ellenőrzése fokozottabb operativitást és több időt igényel, mint korábban. Ezért a végrehajtó bizottságok és az állandó munkabizottságok napirendjére kerülő témák közül

csak a legszükségesebbeket — elsősorban a határozati javaslatokat — kell írásban előterjeszteni, és inkább a szóbeli előterjesztésekre kell törekedni. Kerülni kell a nagy erőket lekötő, sok időt igénybe vevő felméréseket, s helyettük a közvetlen segítő és ellenőrző munka tapasztalatait hasznosítsák testületi munkájukban.

A járási pártbizottságok apparátusa szakreferensi, reszortfelelősi megbízatások alapján működik. Ennek a felépítésnek a kizárólagos alkalmazása a jövőben már nem elegendő ahhoz, hogy az apparátus hatékonyan és rendszeresen segítse az irányítása alá tartozó pártszerveket és szervezeteket. Ezért a határozat egyértelműen kimondja, hogy a járási pártbizottságok mindenütt alakítsák ki a reszortfelelősi megbízatási rendszer mellett a munkatársak instruktori tevékenységét, valósítsák meg a területfelelősi rendszert. Törekedjenek arra, hogy a politikai munkatársak irodai lekötöttségét, a túlzott mértékű írásos munkát jelentősen csökkentsék, munkájuk nagyobb hányadát a pártszervezetek közvetlen segítésére, a határozatok végrehajtásának ellenőrzésére fordítsák.

A járási pártbizottságoknak a jövőben aktívabban kell részt venniük a megyei politika formálásában, a megyei szintű döntések helyes adaptációjában, a határozatok végrehajtásának megszervezésében. A járások területén levő községek, üzemek fejlesztési elképzeléseit, törekvéseit össze kell hangolni a megyei célkitűzésekkel. A döntési jogkörök és hatáskörök decentralizálásával a járási pártbizottságoknak különösen fontos feladatuk lett, hogy a helyi célkitűzések, erőforrások átfogó ismeretében az eddiginél nagyobb mértékben vegyenek részt a megyei politikai célkitűzések, fejlesztési tervek alakításában. Legyenek továbbra is kezdeményezők az egész járás vagy több község lakosságát érintő — kulturális, szociális, egészségügyi, kereskedelmi és kommunális — feladatok megvalósításában.

A Politikai Bizottság határozata a járási pártbizottságok munkájának tartalmát és módszerét tovább kívánja fejleszteni, s a megváltozott körülményekhez igazítani.

A Politikai Bizottság külön dokumentumban foglalkozik a községi pártbizottságok és csúcsvezetőségek helyzetével, munkájuk továbbfejlesztésével.

Az említett társadalomformáló tényezők hatására megváltozott körülmények a községi pártszerveket is új feladatok elé ál-

lítják. Azzal ugyanis, hogy a gazdasági és a közigazgatási döntések jelentős része működési területükre került, megnőtt a feladatkörük és a felelősségük. Javarészt munkájukon múlik, hogy ezek a döntések mennyiben szolgálják a párt politikáját.

A községi pártbizottságok és csúcsvezetőségek szervezeti rendszere nem újkeletű, gazdag múltja van. Az elmúlt évek erőfeszítéseinek eredményeként ma már jelentős részük megfelel a Politikai Bizottság határozatában foglalt, velük szemben támasztott követelményeknek. Különösen a több év óta dolgozó nagyközségi pártbizottságokról mondható el ez. Ugyanakkor több, az utóbbi időben létrehozott pártbizottság és csúcsvezetőség még nem sajátította el a pártmunka leghatékonyabb módszereit, irányító munkája nem kielégítő, és nehezen birkózik meg feladataival. Számos járási pártbizottság sem nyújt még kellő segítséget ezek elsajátításához és inkább a könnyebbnek vélt utat választva, maguk igyekeznek megoldani a községi pártszervek feladatait is.

A közös tanácsú községekben a községi pártszervek feladat- és jogkörét, de szervezeti rendjét illetően is többféle változat létezik. Megyénként, de esetenként megyéken belül az indokoltnál is változatosabb a községi pártszervek jogköre és szervezeti rendje. A Politikai Bizottság határozata tartalmazza mindazokat az általános elveket, amelyek alapján az irányító pártszervek egyrészt egységesíthetik a községi pártbizottságok és csúcsvezetőségek feladat- és jogkörét, másrészt továbbfejleszthetik munkamódszereiket. Munkájuk fejlesztésénél arra kell törekedni, hogy mindinkább képessé váljanak községükben a párt politikájának megvalósítására, a párt vezető szerepének érvényesítésére, a község társadalmi, politikai életének irányítására.

Az eddigi tapasztalatok szerint ezeknek a feladatoknak az ellátására és a község területén dolgozó pártalapszervezetek irányítására leginkább a községi pártbizottságok alkalmasak. A Politikai Bizottság ezért foglalt állást amellett, hogy minden községben, de főként a nagy- és közös tanácsú községekben — ahol annak feltételei adottak — létre kell hozni a pártbizottságot vagy csúcsvezetőséget.

A járási pártbizottságok egyre nehezebben követhetik irányító munkájukban azt a módszert, hogy — községi pártszervek hiányában — maguk vállalkoznak egy-egy község politikai életének és az ott működő alapszervezeteknek az irányítására. A

községek önállósága és az ennek következtében jelentkező elkülönültség megköveteli, hogy egy-egy közigazgatási egységnek önálló, felelősségteljes, megfelelő jogkörökkel rendelkező politikai vezető szerve legyen.

Ehhez szorosan kapcsolódik a pártirányítás elvének és gyakorlatának általánosítása és egységes alkalmazása községi szinten. A község gazdasági és társadalmi életének hatékony pártirányítása feltételezi, hogy kellő jog- és feladatkörrel felruházott pártszerv irányítsa az itt működő pártalapszervezeteket is. Kétségtelen, ezt a feladatot nem könnyű megoldani. A pártszerveknek ügyelniük kell arra, hogy a politikai munkát irányítsák, ne pedig az alapszervezetek helyett dolgozzanak. De helytelen lenne az is, ha szigetelő szerepet töltenének be az alapszervezetek és a felsőbb szintű pártszervek között. Ki kell tehát alakítaniuk a pártmunka módszerének azt a leginkább célra vezető formáját, amellyel emelhetik az alapszervezeti munka színvonalát, s ily módon biztosítják a községben a párt politikájának érvényesítését. A községi pártszervek munkájának mércéje tehát az általuk irányított alapszervezetek tevékenysége.

Az alapszervezetek közvetlen irányítása mellett még mindig marad a községi pártbizottság és a csúcsvezetőség feladatkörében több olyan, a párt belső életéhez tartozó tennivaló, amely meghaladja egy-egy alapszervezet erejét, hatáskörét, tehát községi szinten kell elvégezni. Ilyenek a községpolitikai feladatoknak, az alapszervezetek és a községi szinten működő tömegszervezetek és -mozgalmak egymás közötti munkájának koordinálása, a községi szintű rendezvények, ünnepségek, pártnapok szervezése, lebonyolítása, de ide sorolható a politikai oktatás propagandistáinak kiválasztása, felkészítése, vagy olyan oktatási formák szervezése is, amelyeket az alapszervezetek nem valósíthatnak meg stb.

A községi pártszervek munkájukat nagymértékben javíthatják, ha széles körű aktívahálózatot foglalkoztatnak. Hasznos és eredményes munkát végezhetnek például a községi pártbizottságok mellett működő munkabizottságok. Éppen ezért javasolja a Politikai Bizottság, hogy a községi pártbizottságok mellett — ahol még nincs — hozzanak létre pártépítési, gazdaságpolitikai, agitációs és propaganda munkabizottságokat, amelyeknek a vezetője a végrehajtó bizottság egy-egy tagja legyen.

A gazdasági és a közigazgatási döntések decentralizálásával

több olyan feladat hárul a községi pártbizottságokra és csúcsvezetőségekre, amelyek ez ideig a járási pártbizottságok hatáskörébe tartoztak. Sokrétű feladatuknak csak úgy tudnak eleget tenni, ha önmagukkal szemben fokozott igényeket támasztanak. Az igényességnek elsősorban a színvonalasabb testületi munkában, a felelősségteljes és jól átgondolt döntésekben, a párt vezető szerepének az erősítésében, a politika következetes és határozott érvényesítésében kell kifejeződnie.

A Politikai Bizottság határozata tartalmazza azokat az elveket, amelyeket a községi pártszerveknek figyelembe kell venniük a gazdasági élet és a tanácsok pártirányítása során.

A gazdasági élet pártirányítását a pártszerveknek elsősorban a pártalapszervezetekben, a különböző gazdasági funkciókban dolgozó kommunisták révén kell érvényesíteniük. Biztosítaniuk kell a gazdasági egységek vezetőinek önállóságát, ugyanakkor határozottan fel kell lépniük minden olyan gazdasági döntés és szemlélet ellen, amely nincs összhangban a párt gazdaságpolitikájával, a társadalom érdekeivel. Erősíteniük kell azt a szemléletet a pártalapszervezetekben, miszerint felelősek azért, hogy működési területükön a gazdasági élet folyamatai mennyire felelnek meg a párt politikájának.

A pártszervek és -szervezetek politikai eszközökkel segítsék és ellenőrizzék a gazdasági egységek vezetőit döntéseik előkészítésében, meghozatalában és végrehajtásában, de ha úgy ítélik meg, hogy szükség van rá, operatívan is avatkozzanak be, vagy észrevételeiket jelezzék a felsőbb szintű pártszerveknek.

A községi pártbizottságok és csúcsvezetőségek koordinálják a területükön működő gazdasági egységek munkáját, döntéseit, amennyiben azok nemcsak az üzemek, de az egész község lakosságát is érintik. Az üzemek fejlesztési programjai, munkaerő-gazdálkodása, szociális, kommunális, kulturális beruházásai például legyenek összhangban a községfejlesztési tervekkel. A Politikai Bizottság határozata felhívja a községi pártszervek figyelmét a szolgáltatások fejlesztésére, ezért megkülönböztetett figyelemmel kísérjék a ktsz-ek, az áfész-ek és a termelőszövetkezetek lakosságot ellátó tevékenységét.

A községi pártszervek és alapszervezetek gazdasági életet irányító és ellenőrző tevékenysége tehát alapvetően kétirányú: egyrészt a párt vezető szerepének érvényesítése során biztosítaniuk kell, hogy a helyi gazdasági döntések megfeleljenek a párt

általános gazdaságpolitikájának, másrészt a helyi politikai döntésekkel érvényesítsék a község lakosságának érdekeit a termelő-, a forgalmazó és a szolgáltató tevékenységben.

A községi tanácsok közvetlen pártirányítását a Politikai Bizottság a községi pártbizottságokra és csúcsvezetőségekre bízza. Arra kell törekedniük, hogy a községi tanács mindjobban feleljen meg a vele szemben támasztott követelményeknek, erősödjön államigazgatási, népképviseleti és önkormányzati jellege. A tanácsok pártirányítását a községi pártszervek a kommunista tanácstagok révén gyakorolják. Helyes, ha fontos tanácsi döntések előtt összehívják a kommunista tanácstagokat, tájékoztatják őket a pártszervezet álláspontjáról, biztosítják a kommunisták egységét a tanácsüléseken. A pártirányítás gyakorlatához hozzátartozik, hogy a községi pártszerv az alapvető községpolitikai kérdésekben a tanácsüléseket megelőzően kérje ki a pártszervezetek véleményét, majd ezek birtokában foglaljon állást. Különösen fontos ez a közös tanácsú községekben, ahol csupán politikai munkával egyeztethetik az általános és a társközségi érdekeket.

Mind a gazdasági élet, mind a tanácsok pártirányításának egyik legfontosabb eszköze a jól átgondolt és következetes káderpolitika. A községi pártbizottságok és csúcsvezetőségek káderhatásköri jogkörükkel, az alapszervezetek véleményezési jogukkal, az állami személyzeti munka hatékony ellenőrzésével el tudják érni, hogy olyan vezetők kerüljenek gazdasági és állami vezető funkciókba, akik mindenkor a párt politikájának valóra váltásán munkálkodnak.

A Politikai Bizottság határozatának végrehajtása lehetővé teszi, hogy a községi pártbizottságok és csúcsvezetőségek a kialakult helyzethez igazítsák és tovább fejlesszék munkájukat. Növeli a községi pártszervek feladat- és jogkörét, továbbá kellően biztosítja a megvalósításukhoz szükséges személyi és tárgyi feltételeket is. A területi pártszerveken a sor, hogy a határozat megvalósuljon.

A SOMOGY MEGYEI PÁRTBIZOTTSÁG MUNKASTÍLUSÁNAK FEJLŐDÉSÉRŐL*

Hogyan ítéli meg, Németh elvtárs, a politikai döntések elvi, politikai megalapozottságát, mennyire átfogóak azok a megye egészére, jobban érvényesül-e a különféle kérdések politikai összefüggésekben történő vizsgálata?

A kérdés rendkívül összetett és kifejezi a pártmunkával szemben támasztott követelményeket. Elmondhatjuk, hogy pártunk politikája jó, a tömegek elfogadják. A X. kongresszus útmutatásai általános érvényűek és eredményesen adaptálhatók. Azokkal megyénk kommunistái egyetértenek, s képesek végrehajtásukra felsorakoztatni a párton kívüli dolgozók tömegeit.

Ismeretes azonban, hogy a helyes politika megvalósításához nem elegendő ismerni a célt. A döntéseknél sok mindenre figyelemmel kell lennünk. Mindenekelőtt helyesen kell ismernünk a megyei valóságot. Ehhez sokoldalú és megbízható információra van szükségük a vezető pártszerveknek, tudniuk kell, hogyan vélekednek az adott kérdésekről a párttagok és a pártonkívüliek.

Mint mindenütt, nálunk is figyelmet érdemelnek azok a sajátosságok, amelyek megyénkre jellemzőek. Ezeket tanulmányoznunk, elemeznünk kell, hogy mindig helyes, megalapozott, az itt élő emberek törekvéseit is kifejező döntéseket hozhassunk, s jól érvényesítsük a párt politikáját.

Minden vezetőtől megkívánjuk — dolgozzon bármilyen területen is —, hogy mindenkor számoljon döntéseinek politikai hatásával. Természetesen a politika területén dolgozóktól is elvárjuk — magunktól is megköveteljük —, hogy mérlegeljék politikai döntéseik gazdasági hatását, egyszóval vegyék figyelembe a realitásokat. Nem állítom, hogy e vonatkozásban nincsenek mulasztások, de azt elmondhatom, hogy határozottan küzdünk a szó és a tett egységéért. Úgy vélem, hogy a megyei pártbizottság állásfoglalásainak, intézkedéseinek többsége kiállja az élet, a gyakorlat próbáját. Határozataink, kezdeményezéseink elindítói voltak mindazoknak az intézkedéseknek, amelyek elősegítet-

* *R. I.* interjúja Németh Ferenccel, a Somogy megyei Pártbizottság első titkárával. Megjelent a „Pártélet" 1972. 6. számában.

ték Somogy megye dinamikusabb és sokoldalúbb fejlesztését, az elmaradottság leküzdését, a gazdasági szerkezet és a foglalkoztatási struktúra kedvező változását, a kulturális színvonal emelését.

Legfontosabb feladatunknak tekintjük a szocialista termelési viszonyok további megszilárdítását, a termelőerők fejlesztését az iparban és a mezőgazdaságban egyaránt. Tudósok, szakemberek, tudományos intézmények munkatársainak közreműködésével a korábbi években számos tanulmányt, tervet készítettünk a megye fejlesztésére. Most tovább kell lépnünk. Megemlíthetem, hogy már felkértük a keszthelyi Agrártudományi Egyetem üzemszervezési intézetét és tanszékeit, dolgozzák ki a megye mezőgazdasága fejlesztésének komplex tervét, figyelemmel a megye sajátos tájjellegére. Elkészülte után a megyei pártbizottság és a megyei tanács elé terjesztjük. Meggyőződésem, hogy az ilyen tervek hozzásegítenek bennünket a helyes agrárpolitikai döntésekhez és a mezőgazdaságban rejlő lehetőségek még jobb kiaknázásához.

Hasonló célt szolgál az a szociológiai vizsgálat is, amelyet a Pécsi Orvostudományi Egyetem Marxizmus—Leninizmus Intézete végzett termelőszövetkezeteinkben. Ennek révén máris sok olyan ismeretet szereztünk, amely segít jobban megismerni a tsz-tagok politikai közérzetét és gondolatvilágát. A vizsgálatból levont következtetések magabiztosabbá tesznek bennünket a termelőszövetkezetekkel kapcsolatos társadalompolitikai döntések megalapozásánál. Az ilyen és hasonló jellegű anyagok annál inkább is szükségesek, mivel az idő, az élet hajt bennünket, a feladatok, a problémák gyakran torlódnak. Saját gyakorlatunkból tudjuk, hogy nem helyes megoldás, ha ezen afféle felületi kezeléssel kívánunk segíteni. Mire gondolok? Néha előfordul, hogy egy-egy kérdés megoldására egymás után születnek általános, gyakran sablonos határozatok. Küzdünk ellene, bár esetenként kevés sikerrel. Úgy véljük, kevesebb, de jobb határozatra volna szükség. Így több idő juthatna a végrehajtás megszervezésére és ellenőrzésére.

Nagyobb következetességet kell tanúsítanunk a beszámoltatások és a helyszíni ellenőrzések során. Fölveti ez az információ tökéletesítésének, megbízhatóságának szükségességét is. Megesik ugyanis, hogy esetenként járási, városi pártbizottságok munkatársai szűk körből szerzik információikat, vagy nem el-

lenőrzik kellően azok helyességét, s következésképpen helytelenül informálják a pártbizottságot is. Ily módon néha kialakul a vezetésben egy felületes helyzetkép, szubjektivizmus, előítélet egyes emberekről. Ebből politikai kár származik, mert ha az irányító pártszerv nem a valóság alapján mérlegel és dönt, a párt politikáján ejtünk csorbát.

Milyen fejlődés tapasztalható a pártbizottság, a végrehajtó bizottság viszonyában, mennyivel lettek aktívabbak a pártbizottsági tagok a politikai döntések kialakításában, javult-e a tájékozottságuk, s hatékonyabban végzik-e a végrehajtó bizottság munkájának ellenőrzését?

A pártbizottság szüntelenül arra törekszik, hogy javítsa és fejlessze, hatékonyabbá tegye a megyei vezető testületek és az apparátus munkáját. Ebben nincsenek látványos fordulatok, ilyenre nincs is szükség. Megítélésem szerint pártbizottságunk, végrehajtó bizottságunk, apparátusunk munkastílusa összhangban van a párt által támasztott követelményekkel, érvényesülnek a helyes munkakapcsolatok kialakítását szolgáló elvek. A kollektív vezetés, a testületi munka erősítése mellett határozottan törekszünk a személyes felelősség növelésére. A helyes, elvszerű döntések meghozatalához mindenekelőtt az szükséges, hogy a döntésben illetékes testületek tagjai kellő tájékozottsággal, nagy felelősséggel, hozzáértéssel, aktívan és alkotó módon vegyenek részt az állásfoglalások kialakításában, a határozatokat kimunkáló és véglegesítő vitában. Megyei pártbizottságunk tagjainak többségére ez a jellemző. Nagyon sok javaslattal járulnak hozzá az éves programok, a féléves munkatervek összeállításához. Az 1972. első félévi munkatervhez például 50 témajavaslatot kaptunk pártbizottsági tagjainktól, a társadalmi és tömegszervezetek vezetőitől. Ezek többségét hasznosítottuk a pártbizottság és munkabizottságainak, illetve a végrehajtó bizottság munkatervében, bizonyos kérdések megvizsgálását, megtárgyalását pedig más szervek testületeinek figyelmébe ajánlottuk. A javaslatokat megválaszoljuk, szükség esetén megindokoljuk, miért nem valósítható meg az adott időszakban.

Ehhez kapcsolódva elmondhatom, hogy az utóbbi másfél évben tervszerűbb lett a pártbizottság tevékenysége. Középtávú, négy évre szóló terve is van a pártbizottságnak, amely a X.

kongresszus és a megyei pártértekezlet határozataiból adódó feladatokat tartalmazza. Munkánkhoz sok segítséget adnak a Központi Bizottság, valamint a Titkárság X. kongresszus óta megjelent határozatai, állásfoglalásai. Ezek megkönnyítik számunkra is a döntéseket, útmutatásul szolgálnak a határozatok végrehajtásában és ellenőrzésében. Néha azonban sok olyan feladatot kapunk a Központi Bizottság egyes osztályaitól, amelyekre előre nem számítottunk, s ez a munkában nemegyszer idegességet okoz. Az ebből következő esetenkénti túlterhelés és kapkodás gyakran az apparátus egyes tagjai egészségének a rovására megy. Jogosan bírálnak hasonló gyakorlatért bennünket is a járási és a városi pártbizottságok. Félreértés ne essék: természetesen az élet által felvetett problémákra érzékenyeknek kell lennünk, azokra reagálni kell, nem lehet előlük kitérni. De legyünk gondosabbak és kevésbé maximalisták a tervezésnél, mert csak így tudjuk jobban tiszteletben tartani az elkészült, jóváhagyott terveket is, így jut több időnk a tervszerűbb, elmélyültebb alkotó munkára.

A pártbizottsági tagok részt vesznek különböző vizsgálatokban, a helyes döntések kialakítását alapozzák meg a testület elé kerülő nagy horderejű kérdések előzetes megvitatásában való részvételükkel. Egy részük különböző munkabizottságokban is tevékenykedik. Tapasztalataink szerint ez a munka is tervszerűbbé, színvonalasabbá vált a X. kongresszus óta. A pártbizottság tagjainak többsége személyes tapasztalatok gyűjtésével és elemzésével készül fel a pártbizottsági ülésekre, és ez meglátszik a vitában való aktív részvételükben. Bár pártbizottsági üléseinkre általában az aktivitás a jellemző, mégsem lehetünk elégedettek, mert a pártbizottsági tagok egy részének tevékenysége az ülésen való részvételre korlátozódik. Egyeseknél az esetenkénti bátortalanság feloldására van szükség, s arra kell ösztönöznünk, hogy feltétlenül mondják el észrevételeiket, környezetük véleményét az adott kérdéssel kapcsolatban.

A megyei pártbizottság 1971 decemberi határozata alapján rendszeres időközönként üzemlátogatásokat, találkozásokat szerveztünk az iparban, a mezőgazdaságban dolgozó kommunistákkal a pártbizottság tagjai számára, ezzel is elősegítve a nagyobb tájékozottságot, s a pártmunka ellenőrzésében való tevékeny részvételt.

Ugy gondolom, nálunk nincs vita, félreértés abban, milyen le-

gyen a pártbizottság és a végrehajtó bizottság kapcsolata. Számos esetben előfordult, hogy a pártbizottság a vita alapján helyesen módosította a végrehajtó bizottság előterjesztését, javaslatait. Kötelességszerűen minden pártbizottsági ülésen rendszeresen beszámolunk a végrehajtó bizottság munkájáról, döntéseiről. Pártbizottságunk tagjaihoz havonta eljuttatjuk a pártélet eseményeiről, a lakosság hangulatáról szóló összegezéseket, és a tájékozottságuk bővítéséhez szükséges megyei kiadványokat.

A megyei pártbizottság és végrehajtó bizottsága a pártapparátus tagjaival együtt sokat tehet azért, hogy az állami, a gazdasági és a társadalmi szervekkel kialakított munkakapcsolatunk tovább tökéletesedjék. Jelenleg ugyanis még az a helyzet, hogy egyik-másik szervet nem tudjuk úgy mozgásba hozni, ahogy azt az élet megköveteli. Gyakran előfordul, hogy egy-egy politikai munkatárs gazdasági szervek és tömegszervezetek vezetői helyett végez szervező munkát, helyettük jár el különféle ügyekben.

Milyen fejlődés tapasztalható a megyei pártbizottság hatáskörébe tartozó pártszervek irányításában és ellenőrzésében, különös tekintettel a járási tanácsok megszűnésével előállott új helyzetre? Mennyiben módosítja ez a megyei irányító munkát a járások viszonylatában?

Végrehajtó bizottságunk megtárgyalta a tanácsok pártirányításának feladatait az új helyzetben, s a tanulságokat a járási pártbizottságok első titkárainak értekezletén is megvitattuk. Ahhoz, hogy a járási pártbizottságok az eddigieknél színvonalasabban irányíthassák területük politikai, társadalmi, gazdasági életét, elengedhetetlenül szükséges, hogy a megyei pártbizottság és osztályai, a megyei tanács és szakigazgatási szervei, valamint a járási pártbizottságok között még rendszeresebb, élőbb és tartalmasabb kapcsolat alakuljon ki, jobban vonjuk be őket a fejlesztési elképzelések kimunkálásába, a gazdasági döntések előkészítésébe. Javítanunk kell a kölcsönös információs tevékenységet is. Arra törekszünk, hogy erősítsük az első titkári értekezletek tájékoztató, feladatmeghatározó, beszámoltató, tapasztalatcsere és továbbképző szerepét.

Pártbizottságunk munkájának előterében az irányítása alá tartozó járási jogú pártbizottságok, valamint a községi pártbizottságok, csúcsvezetőségek és a pártszervezetek segítése áll. Ezt

tükrözik munkaterveink és a testületi ülések állásfoglalásai. Arra törekedtünk, hogy a legutóbbi években végbement gazdasági, társadalmi átrendeződéssel fejlődjék a járási, a városi pártbizottságok irányító, ellenőrző munkája. Sokat tettünk azért, hogy a párt szervezeti felépítése alkalmazkodjon a bekövetkezett változásokhoz; fejlődjék az alsóbb szintű pártszervek munkastílusa. A párt megyei vezető szervei rendszeresen beszámoltatják a járási, a városi pártbizottságokat munkájukról, egy-egy határozat végrehajtásáról. Végrehajtó bizottságunk tagjai, a pártbizottság osztályvezetői rendszeresen részt vesznek a járási, városi vezető szervek ülésein. Ezeken a fórumokon a politikai munkatársak 70—75%-a elmondta tapasztalatait, véleményét. A munkaértekezletekről emlékeztetők készültek és a felvetett problémákra visszatérünk.

A járási, a városi pártbizottságok első titkárai is részt vesznek a megyei politikai vezetők részére rendezett évenkénti továbbképzéseken. Előadóknak és konzultációvezetőknek a Központi Bizottság osztályvezetőit és felelős beosztású munkatársait kértük fel. Az ősszel pedig hároméves program keretében tízhetes bentlakásos továbbképző tanfolyamot indítunk az Oktatási Igazgatóságon. Erre 350 különböző területen dolgozó vezető beosztású elvtársat vonunk be, köztük a megyei, járási, városi pártbizottságok munkatársait.

Tapasztalható-e előrehaladás a megyei szinten működő állami szervek, tömegszervezetek és tömegmozgalmak tevékenységének pártirányításában, erősödött-e önállóságuk? Milyen fő formái alakultak ki az ott dolgozó vezetők, kommunisták beszámoltatásának, ellenőrzésének, hogyan történik munkájuk folyamatos értékelése?

A párt munkastílusából következik, hogy a tömegszervezetek és a tömegmozgalmak, az állami szervek kommunista vezetőit úgy tekintjük, mint akik fontos pártmegbízatást teljesítenek. A pártirányítás elsődleges céljának azt tartjuk, hogy növekedjék önállóságuk és felelősségérzetük. A tömegszervezetek és mozgalmak pártirányítása az ott dolgozó kommunisták révén valósul meg. Az állami, a társadalmi szervek megyei vezetői közül többen tagjai a pártbizottságnak, a végrehajtó bizottságnak. A pártbizottság 4 munkabizottságában 14 olyan elvtárs tevé-

kenykedik, aki valamelyik társadalmi szervezet vezetőségében tölt be felelős munkakört. A megyei pártbizottság osztályai figyelemmel kísérik az állami és társadalmi szervek tevékenységét, részt vesznek üléseiken, munkálkodnak az elvi alapon álló munkakapcsolatok fejlesztésén, a párt vezető szerepének érvényesítésén.

A pártirányítás érvényesül a munkatervek elkészítésének, egyeztetésének időszakában is. Egyrészt javaslatokat kérünk, másrészt ajánlásokat teszünk az állami szervek és a társadalmi szervezetek testületeinek. Tiszteletben tartjuk szervezeti önállóságukat, s törekvéseink arra irányulnak, hogy jellegüknek megfelelően mind nagyobb mértékben vegyenek részt a X. kongresszus és a megyei pártértekezlet határozatainak valóra váltásában.

A különböző szervezetekben dolgozó vezetők és kommunisták beszámoltatása rendszeres. A párt megyei vezető testületei a X. kongresszus óta eltelt időben 45 alkalommal tárgyaltak az állami és a társadalmi szervek tevékenységével összefüggő napirendet. Többek között áttekintettük a szakszervezetek, a sportszövetség, a Hazafias Népfront-mozgalom megyei szerveinek tevékenységét, helyzetét, értékeltük az ott dolgozó kommunisták munkáját. Mint már említettem, megvizsgáltuk a tanácsok pártirányításának időszerű kérdéseit, s megfelelő következtetéseket vontunk le.

Az állami szervek, a tömegszervezetek és -mozgalmak önállóbban, eredményesebben teljesítik a rájuk háruló feladatokat. Ugyanakkor jobban szembe tűntek azok a problémák, fogyatékosságok is, amelyek még gátolják e szervezeteket az eredményesebb tömegkapcsolatok kialakításában, a jobb munkában. Arra ösztönözzük az ott dolgozó kommunista vezetőket, hogy legyenek kezdeményezőbbek, érjék el szervezetük tagjainál a politikai célok aktívabb támogatását. Egyszóval azt szeretnénk, ha többet kezdeményeznének és valósághűbben tájékoztatnának bennünket a pártonkívüliek véleményéről.

Gyakorlattá vált, hogy a megyei pártbizottság nagy jelentőségű kérdések megvizsgálásába bevonja az említett szervezeteket, s véleményük figyelembevételével alakítja ki állásfoglalását. Az utóbbi időben hat esetben kértük a tömegszervezetek megyei szerveit, véleményezzék a megyei pártbizottság és a megyei

párt-végrehajtóbizottság elé kerülő előterjesztéseket. A kölcsönös tájékoztatást jól szolgálják a megyei pártbizottságok és a társadalmi szervek vezetői közötti tervszerű véleménycserék.

Köztudott, hogy minden szinten előtérben áll az alapszervezeti pártmunka segítése és továbbfejlesztése. Melyek a megyei pártbizottság ezzel kapcsolatos speciális feladatai?

Ez kulcsfontosságú kérdés számunkra ma is. Annak ellenére, hogy munkánk középpontjába az alapszervezetek segítségét, megerősítését állítottuk, még nem tudtunk mindenütt átütő sikereket elérni. Ez nemcsak a járási és a városi pártbizottságok feladatait növelte meg, hanem a miénket is. Felvetődik a kérdés: mit akarunk tenni, milyen irányban akarunk haladni?

Véleményem szerint kétirányú intézkedésre van szükség. Egyrészt a járási, a városi pártbizottságoknak kell e kérdésben céltudatosabban dolgozniuk, s munkájukat is elsősorban ennek alapján kell minősítenünk. Másrészt nekünk is van az eddiginél több közvetlen feladatunk az alapszervezeti munka segítésében, erősítésében. Nem vagyunk elégedettek az alapszervezeteket segítő tevékenységünkkel.

Miben kell javítani az irányító és ellenőrző munkákat?

Mivel a pártszervezetek fejlődése nem volt egyenletes, differenciálni kell a segítségnyújtásban is, vagyis a gyengébbeknek több konkrét és helyszíni segítséget kell adni aszerint, hogy mi a gyengeségük oka.

A legfontosabb a vezetés színvonalának az emelése. A megyei pártbizottság nagyobb gondot fordít a csúcsvezetőségek és alapszervezetek titkárainak képzésére, továbbképzésére. Helyet biztosítunk számukra az egyéves, az öthónapos bentlakásos pártiskolán, eligazító, továbbképző tanfolyamokra vonjuk be őket. Éveken át a téli hónapokban rendszeresen megszerveztük a párttitkárok továbbképzését. Az idén a csúcsvezetőségek titkárainak, reszortfelelőseinek, a pártszervezetek nőfelelőseinek és titkárainak továbbképzését az oktatási igazgatóságon szerveztük meg. Véleményünk szerint a tanfolyamok tematikája nem eléggé gyakorlatias. Ezen változtatunk. Az új program kimunkálása most folyik. Azon gondolkodunk például: nem lenne-e célszerű növelni a titkárképző, a továbbképző tanfolyamokon az időszerű politikai feladatok és a módszertan oktatására fordított

időt. El kell döntenünk: hogyan, milyen módon és formában növelhetnénk a párttitkárok, a vezetőségi reszortfelelősök oktatásában, továbbképzésében a városi, járási pártbizottságok közvetlen felelősségét és szerepét. Egy biztos: e munkából jobban ki kell venni a részüket.

Arra bátorítjuk a pártszervezeteket, fordítsanak nagy figyelmet a Központi Bizottság 1971 decemberi, a vállalati munka- és üzemszervezés korszerűsítésével, a szocialista munkaverseny-mozgalom továbbfejlesztésével kapcsolatos határozatának végrehajtására. Mit várunk a pártszervezetektől? Mindenekelőtt azt, hogy kísérjék figyelemmel, mit tesznek a végrehajtásért a vezetők, ösztönözzék őket, és legyenek következetesek a számonkérésben.

Tapasztalataink szerint az alapszervezeti munka leggyengébb pontja a határozatokkal való foglalkozás, törődés. Gyakran lényeges kérdésekben sem hoznak határozatot, vagy elfeledkeznek a végrehajtásról, nem történnek intézkedések. Gyorsabb, esetenként színvonalasabb tájékoztatást igényelnek az alapszervezetek.

Gondot okoz, hogy helyenként a községi pártbizottságok és csúcsvezetőségek még nem képesek jól ellátni az alapszervezetek közvetlen irányítását, segítését. Munkájukban kísért a szempontosdi, felülről szemlélik az alapszervezeteket, nem adnak nekik kellő segítséget. De találkozunk ellenkező véglettel is: helyettük intézkednek, megsértik önállóságukat. A járási jogú pártbizottságok az ilyen jelenségek láttán nem tétlenkedhetnek. Mi a magunk részéről természetesen nem tartjuk befejezettnek az eddigi munkát, elégségesnek a megtett intézkedéseket, ezért keressük a legjobb módszereket, igyekszünk összegyűjteni a tapasztalatokat, hogy több konkrét segítséget adhassunk az alapszervezeti munka megjavításához.

A közelmúltban a megyei pártbizottság tagjai, az apparátus politikai munkatársai és kommunista aktivistái részvételével több mint száz alapszervezet év végi összevont taggyűlésén szereztünk közvetlen tapasztalatot a pártalapszervezeti munka helyzetéről, a párttagság aktivitásáról. A tapasztalatok összegezését a végrehajtó bizottság megvitatta és szerepelt a téma a járási, városi első titkárok értekezletén, valamint a megyei pártbizottság pártalapszervezetének taggyűlésén is.

Most arra törekszünk, hogy a tanulságokat hasznosítsuk, a fel-

tárt problémák okait tüzetesebben vizsgáljuk. Elemeznünk kell például, a helyenként tapasztalható passzivitás okait. A párttagok egy kis része nem végez pártmunkát, a taggyűlésen nem mond véleményt, kritikátlanul elmegy a környezetében megnyilvánuló helytelen jelenségek mellett. Egyik-másik helyen egyes kommunista vezetők nem járnak el rendszeresen a párttaggyűlésekre, pártszervezetük vezetősége pedig nem lép föl ellenük kellő határozottsággal. A párttitkárok egy része nem találja fel magát az új helyzetben, tevékenysége háttérbe szorul, gyakran nem érvényesíti a pártalapszervezet állásfoglalását fontos helyi társadalom-, illetve gazdaságpolitikai kérdések eldöntésekor. Mindez arra kötelez bennünket, hogy a jövőben az alapszervezetek révén fordítsunk nagyobb gondot a párttagok eszmei-politikai nevelésére. Folyamatosan vizsgálnunk kell a tömegkapcsolatok alakulását. Arra sarkalljuk a pártszervezeteket, hogy legyen még nyíltabb, közvetlenebb kapcsolatuk az emberekkel. Határozottan fellépünk a helyenként érzékelhető „begubózási", elzárkózási hajlam ellen is.

Befejezésül szeretném hangsúlyozni, hogy a X. kongresszus termékenyítőleg hatott megyénk politikai életére, kezdeményezésekre késztetett, elősegítette a megyei pártbizottság munkastílusának fejlesztését, további tökéletesítését. A kongresszus jobban ráirányította figyelmünket az alapszervezeti munka erősítésére, a döntések jobb politikai megközelítésére. Mindez biztosíték is arra, hogy eredményesen megoldjuk a szocialista építésben előttünk álló nagy feladatokat.

A JÁRÁSI PÁRTBIZOTTSÁGOK ÉS A MEGYEPOLITIKA*

Pártunk Központi Bizottsága mindig nagy figyelmet fordított a megyepolitikára, mint az országos politika részére. A megyei vezetés számára a megyepolitika egyrészt az országos politikához való viszonyt, másrészt a megye politikai és állami szervei, valamint a községek, a városok, a járások közötti kapcsolatok rendszerét jelenti. Lényege: az országos politika végrehajtása a megye sajátosságainak messzemenő figyelembevételével, adottságai kihasználásával. Ebből következik, hogy a megyepolitika

* *Varga Gyula* írása. Megjelent a „Pártélet" 1972. 11. számában.

jóval több, mint a központi döntések egyszerű lebontása. Csak akkor alakítható ki eredményesen, ha a megyei vezetés jól érti az országos politika irányvonalát, ismeri a gondjaira bízott terület sajátos körülményeit, s reálisan mérlegeli az igényeket és a lehetőségeket.

A területi politika célja a népgazdaság és az adott terület gazdasági erőforrásainak hatékony hasznosítása és ennek alapján az ott élő lakosság anyagi és kulturális színvonalának állandó emelése. E cél valóra váltása önálló munkát, felelősségvállalást, kezdeményezést és politikai bátorságot követel a terület kommunistáitól, a megye minden pártszervezetétől és pártszervétől. Annál is inkább, mert a megyepolitikában messzemenően alkalmazni kell a X. kongresszus útmutatását: „Állami életünk, a szocialista demokrácia továbbfejlesztésének lényege, hogy egyidejűleg erősítjük a központi hatalmat és növeljük a helyi szervek önállóságát." Ennek megfelelően fokozottan biztosítani kell a helyi — a községi, a városi, a járási — politikai, állami és társadalmi szervek önállóságát, a politika helyi alakításában való aktívabb részvételét.

Ahhoz, hogy a járási pártbizottságok szerepét értékeljük a megyepolitika alakításában, először utalni kell a megyei pártbizottságok ez irányú tevékenységére. Természetesen a megyei pártbizottság a megyepolitika alakításában meghatározó szerepet tölt be. Ezt a Politikai Bizottság 1968. november 26-i határozatával összhangban a Zala megyei Pártbizottság 1969. május 29-i állásfoglalása így sommázta: „A megyei pártbizottság fő feladata a megyében a párt politikájának érvényesítése, alkotó alkalmazása és megvalósításának ellenőrzése. Ennek során határozatokat hoz és állást foglal a megyét érintő legfontosabb politikai, gazdasági, társadalmi és kulturális kérdésekben, valamint a hatáskörébe tartozó káderügyekben."

A megye helyzetének elemzése, a társadalmi, a politikai, a gazdasági, a kulturális és a szociális problémák feltárása alapján hozott határozataiban, irányelveiben, állásfoglalásaiban a megyei pártbizottság megszabja a legfontosabb megyei célkitűzéseket, s ezzel közvetlenül megalapozza a megyepolitikát. Az ebben megfogalmazott politikai ajánlások és javaslatok irányt mutatnak és lehetőséget adnak az állami szerveknek — elsősorban a megyei tanácsnak — az önálló cselekvésre, a célkitűzések gyakorlati megoldására.

A megyei pártbizottság és a megyei tanács szerepe a megyepolitika alakításában tehát egyértelmű és világos. Ugyanez nem mondható el a járási szervekről, elsősorban a járási pártbizottságokról. Közismert, hogy a járási pártbizottságok területük politikai irányító szervei. Munkájukat a központi és a megyei pártszervek határozatai és az ezekkel összhangban álló saját határozataik alapján végzik. Alapvető feladatuk, hogy a területükön érvényesítsék a párt politikáját, biztosítsák a felsőbb szintű pártszervek határozatainak végrehajtását. Az utóbbi időben azonban mind gyakrabban vetődik fel a kérdés: vajon milyen szerepük van és lesz a jövőben a járási pártbizottságoknak a megyepolitika alakításában?

A kérdés felvetésének objektív alapja a társadalmi és a gazdasági változások: a gazdaságirányítási rendszerből következően a gazdálkodó egységek önállóságának nagyfokú növekedése, illetve közigazgatási téren a járási tanácsok megszűnése, a megyei tanácsok járási hivatalainak létrejötte. Ezek a változások kételyeket ébresztettek egyesekben a járási pártbizottságok jövőjét illetően is. Mivel nem tudták beilleszteni a járási pártbizottságokat a helyi politikai szervezetek rendszerébe, kétségbe vonták létük további jogosságát.

Amikor a párt szervezeti felépítése járási szinten is szinkronban volt az államhatalmi szervekkel, ilyen kételyek nem vetődhettek fel. A szervezeti felépítés tükröződött a helyi politika érvényesülésében is. A megyepolitika által meghatározott keretek és lehetőségek között létezett a járási politika, ebben a járási pártbizottság szerepe adott volt, a megyéhez hasonlóan alakította a járás fejlesztésének koncepcióit. Ilyen körülmények között azonban egyrészt azért, mert a fejlesztési koncepciók kialakításában a járásoknak nagy szerepük volt, másrészt azért, mert a községi szervek nem voltak elég erősek és önállóak, községpolitikáról kevésbé lehetett beszélni.

Az új tanácstörvény hatályba lépésével bekövetkezett szervezeti változás (nem működik járási tanács és végrehajtó bizottság; a megyei tanács járási hivatala látja el az e szinten jelentkező államigazgatási feladatokat; a községek önállósága, hatásköre megnőtt) váltotta ki az említett bizonytalanságot. Az élet, a gyakorlat azonban azóta bebizonyította, hogy ez a bizonytalanság alaptalan. A járási pártbizottságok szerepe, elhivatottsága a megváltozott helyzetben nem csökkent, sőt növekedett. Hi-

szen a tanácsi testületek megszűnése önmagában is növeli a pártbizottságok szerepét, feladatait és felelősségét a járás társadalmi és politikai életének vezetésében. Ebben az új helyzetben a járási pártbizottságok fő feladata, hogy egyrészt aktívan segítsék a helyes községpolitika kialakítását, másrészt vegyenek részt a megyepolitika alakításában.

A járási pártbizottságoknak ezeket a feladatait a Politikai Bizottság 1972. március 21-i határozata körvonalazza, amikor hangsúlyozza: „Vegyenek részt a megyei politikai célkitűzések kialakításában, az éves, a középtávú és távlati tervek kidolgozásában. A járások fejlesztési elképzelései legyenek összhangban a megyei célkitűzésekkel." A járási pártbizottságok felkészültségük, tapasztalataik, kapcsolataik révén jelenleg is alkalmasak — és mindinkább azok lesznek — e feladatuk ellátására. Legjobban ismerik a községekben levő feszültségeket. A járási pártbizottságok mérik fel a lakosság támasztotta reális igényeket, azokat, amelyek megoldását politikai szükségesség diktálja. Hozzájuk jutnak el a helyi jelzések, amelyek alapján informálódhatnak, illetve informálni tudják a megyei szerveket is a járásban élő lakosság hangulatáról, véleményéről, problémáiról, rajtuk keresztül áramlanak az országos és a megyei szervek információi a községek párt-, állami és gazdasági szerveihez, illetve a lakosság széles rétegeihez. Ily módon is elősegítik minden szinten a helyes döntéseket, a helyi, a községi, illetve a megyepolitika alakítását.

A járási pártbizottságok elé kerülhetnek területük leglényegesebb kérdései, például a termelőszövetkezetek gazdálkodása, a lakosság kommunális ellátottsága, a közoktatás stb. E témák vizsgálata során összehasonlításokat tehetnek a megye más területeivel, levonhatják a szükséges következtetéseket, ennek során reális igényeket támaszthatnak, amelyeket egyúttal a megyepolitika alakításában is figyelembe lehet és kell venni.

A megyepolitika alakításában a járási pártbizottságok szerepe tehát több irányú kapcsolat: kapcsolat a megyei pártbizottsággal, a megyei tanáccsal, a megyei társadalmi szervekkel és kapcsolat a községi párt-, állami és gazdasági szervekkel. De nem hagyható figyelmen kívül a járási pártbizottságok és a megyei tanács végrehajtó bizottsága járási hivatalai közötti közvetlen viszony, munkakapcsolat sem. Ezeknek a kapcsolatoknak tartalmi és formai elemzése mutatja meg, hogyan is állunk és

mit akarunk tenni azért, hogy a járási pártbizottságok valóban betöltsék újszerű szerepüket, feladatkörüket a megyepolitika alakításában és végrehajtásában.

Óhatatlanul előre kívánkozik az a megjegyzés, hogy a járási pártbizottságok feladatkörük és felelősségük növekedése ellenére sem vállalhatják magukra az állami szerv feladatait. Azaz semmi esetre sem tölthetik be a korábbi járási tanács szerepét. Akkor járnak el helyesen, ha segítik a járási hivatal önálló felelősségének érvényesítését az államigazgatási feladatok megoldásában. Az új helyzet azt követeli a járási pártbizottságoktól és apparátusoktól, hogy irányító tevékenységük mindinkább elvi legyen és növekedjen politikai aktivitásuk. A gazdasági, községpolitikai kérdések konkrét megoldását a községi pártszervek és a községi tanácsok erősítésével, önállóságuk növelésével kell elősegíteniük.

A járási pártbizottságok újszerű szerepének megértése és gyakorlati munkájuk kibontakoztatása legalább olyan — ha nem nagyobb — erőfeszítést követel a megyei pártbizottságtól, mint a járási pártszervektől. Ezt hangsúlyozza a Politikai Bizottság már idézett határozata is, amikor előírja a megyei pártbizottságoknak: emeljék a járási pártbizottságok irányító, segítő, ellenőrző munkájának színvonalát és határozzák meg a járási pártbizottságok irányító munkájának továbbfejlesztésével kapcsolatos feladatokat. A megyei pártbizottságnak munkájában, munkastílusában és módszerében számolnia kell az új helyzettel és tudatosan kell segítenie a járási pártbizottságok munkájának továbbfejlesztését.

Hangsúlyoztuk, hogy a megyepolitika kialakítása a megyei pártbizottság feladata. A járási pártbizottságok ebben a megyei pártbizottságon keresztül működhetnek közre, s ennek szervezeti keretei adottak. Meghatározó szerepet a megyei pártértekezlet tölt be. Határozatai négy évre szólóan jelölik meg a megyepolitika főbb céljait, a fejlesztés legfontosabb irányvonalát. A megyei pártértekezlet összegezése, feladat-meghatározása eddig is a járási és a városi pártértekezletekre épült, s a jövőben még inkább támaszkodnunk kell a járási pártértekezletekre, mint olyan fórumra, amely képes és hivatott összegezni a járás társadalmi, gazdaságpolitikai helyzetét és hosszabb időre meghatározni a fejlesztés reális céljait.

A politikai és gazdaságpolitikai tennivalók kimunkálásánál és

a végrehajtás megszervezésénél lényeges feladatunk, hogy tanácskozzunk a járási pártbizottságok vezetőivel, kérjük véleményüket és hasznosítsuk tapasztalataikat. A közelmúltban például a járási pártbizottságok első titkárai, a megyei tanács végrehajtó bizottsága járási hivatalának vezetői, valamint a megyei pártbizottság és a megyei tanács gazdaságpolitikai kérdésekkel foglalkozó vezetői kétnapos tanácskozást tartottak a mezőgazdasági termelőszövetkezetek életével, gazdálkodásával összefüggő legfontosabb kérdésekről. Számos nagy jelentőségű megyei és sajátos helyi probléma került napirendre. A kölcsönös véleménycsere alapján az aktívaértekezlet helyesen jelölte meg az előrehaladásnak, a feladatok végrehajtásának az útját. Az ilyen és az ehhez hasonló gyakorlat nélkülözhetetlen az éves gazdaságpolitikai feladatterv kimunkálásánál, a mezőgazdasági szövetkezetek fejlesztésénél, az iskolapolitika kialakításánál, vagy akár a nemzetiségi kérdés elemzésénél — s még sorolhatnánk tovább a példákat. Az ipari és a mezőgazdasági struktúra változtatása, fejlesztése is elképzelhetetlen a járási, illetve a városi pártbizottságok közreműködése nélkül. Éppen ezért a megyei pártszervek munkaterveiben konkrétan is rögzítik, mely témákban folytatnak előzetes konzultációt a járási pártbizottságok vezetőivel.

E kérdéssel összefüggésben nagy jelentőséget tulajdonítunk a párt járási—városi első titkári értekezleteinek, amelyekre minden hónapban sor kerül. Az első titkári értekezleteket — a Politikai Bizottság határozata végrehajtásával összefüggésben — továbbfejlesztettük azzal, hogy a beszámoltatás, a tájékoztatás, a továbbképzés, a feladat-meghatározás és a tapasztalatcsere mellett a jövőben tervszerűen megvitatunk egy-egy jelentős témát, problémakört.

Az első titkári értekezleteken, tanácskozásokon a megyepolitikával összefüggő, a megyét érintő leglényegesebb időszerű kérdések kerülnek megvitatásra, értékelésre és elemzésre.

A jövőben nagyobb figyelmet fordítunk a megyei pártbizottság választott tagjainak területi tevékenységére is. A járásokban élő és dolgozó megyei pártbizottsági tagok a testületi üléseken felvethetnek akár a napirenddel összefüggő, akár attól különálló, de lényeges politikai, társadalmi és gazdasági kérdéseket. E téren nagyobb biztatásra és több aktivitásra van szükség, hogy tevékenységük még jobban kifejezésre jusson a tennivalók meghatározásában, illetve végrehajtásában.

Jelentős a járási pártszervek testületi munkája is. A megyei pártszervek által kötelezően meghatározott napirendekkel kapcsolatban is hangsúlyozzuk, hogy a helyi sajátosságok és tapasztalatok alapján elemezzék tevékenységüket, s emellett ösztönözzük a járási pártbizottságokat, hogy munkaterveikben rögzítsék és bátran tűzzék napirendre azokat a kérdéseket, amelyek feltárják az ellentmondásokat, és a megyei célkitűzésekkel összhangban biztosítják a járás fejlődését.

A Politikai Bizottság határozata arra kötelez bennünket, hogy segítsük kialakítani a megyei tanácsi szervek és a járási bizottságok kapcsolatát, eredményesebb együttműködését, a járási bizottságok által felvetett tapasztalatok és javaslatok hasznosítását a megyei tanács munkájában. Továbbá, hogy a járási pártbizottságok és a szakszervezetek megyei tanácsának, valamint a szövetkezeti szövetségeknek a kapcsolatát külön is figyelemmel kísérjük annak érdekében, hogy kialakíthassák az együttműködésük javítását szolgáló módszereket.

A megyei pártbizottsághoz sok olyan észrevétel és javaslat érkezik a járási pártszervektől, amelyek kapcsolatosak a megyei tanács, illetve a megye társadalmi szerveinek munkájával. Ezeket természetesen eljuttatjuk az illetékes szervek vezetőihez, hogy munkájuk során vegyék figyelembe. Ez természetes és erről bővebben nem szükséges szólni. Lényegesnek tekintjük viszont, hogy a megye állami és társadalmi szerveinek vezetői és a járási pártszervek közötti kapcsolat közvetlenül is erősödjön. Ezért fogadta el a megyei párt-végrehajtóbizottság a járási pártbizottságok munkájának továbbfejlesztéséről szóló határozatában, hogy a járási pártbizottságok vezetői félévenként legalább egy alkalommal előre meghatározott témákban tanácskozzanak a megyei tanács, a Szakszervezetek Megyei Tanácsa és az illetékes szövetkezeti szövetségek vezetőivel. E tanácskozásokat a megyei pártbizottság szervezi meg.

Ugyancsak e cél érdekében köteleztük a megye állami, gazdasági és társadalmi szerveinek kommunista vezetőit, hogy a járások társadalmi, politikai, gazdasági és kulturális életét érintő fontosabb kérdésekben kérjék ki a járási pártbizottságok véleményét. S hogy mindez ne legyen puszta kívánság, arra is köteleztük őket, rögzítsék munkatervekbe is, hogy mely területen és milyen témákban tanácskoznak a pártbizottságokkal.

Az is gyakorlattá kezd válni Zalában, hogy a megyei pártbi-

zottság és a megyei tanács vezetői együttesen gyűjtenek helyszíni tapasztalatokat egy-egy területről, amelyeket a járási pártbizottságok vezetőivel együttesen értékelnek és elemeznek. Ebben az esztendőben például a megyei pártbizottság illetékes titkára, a megyei tanács elnökhelyettese és a gazdaságpolitikai osztály Zala megye mind a négy járásában, a helyszínen vizsgálták meg, illetve értékelték a gazdaságpolitika érvényesülésének tapasztalatait.

A Politikai Bizottság márciusi határozata nyomatékosan hangsúlyozza, hogy a járási pártbizottságoknak „a megyei célkitűzésekkel összehangolt járási fejlesztési, gazdaságpolitikai feladatok végrehajtását minden esetben a helyi pártszervezetek útján kell biztosítani". Ez a feladat-meghatározás tömören összegezi a járási pártbizottságok szerepének másik — semmivel sem kisebb jelentőségű — oldalát a megyepolitika alakításában, illetve végrehajtásában. Szerepüket, elhivatottságukat akkor tudják megfelelően betölteni, ha a politikai irányítás eszközeivel mind magasabbra emelik a hozzájuk tartozó pártszervezetek munkájának színvonalát, s ezáltal biztosítják a központi és a megyei határozatok következetes végrehajtását.

A X. kongresszus és a Politikai Bizottság márciusi határozata is arra figyelmeztet bennünket, számunkra alapvető kérdés, hogy a párt a községekben is minden tekintetben erős politikai szervezetekkel rendelkezzék. Olyan pártszervekkel és -szervezetekkel, amelyek képesek arra, hogy a község társadalmi, politikai vezetőivé váljanak, s ezen belül megfelelő szinten és önállóan el tudják látni a községi tanács pártirányítását, a pártellenőrzést, s hatékonyan tudják segíteni a községpolitika alakítását.

A felsorolt célok valóra váltása sokat követel a megyei pártbizottságoktól és szerveitől is. Ezért a közelmúltban részletesen kimunkáltuk — a Politikai Bizottság határozatával összhangban — mind a járási pártbizottságok, mind a községi pártbizottságok és csúcsvezetőségek tevékenységével, munkájuk továbbfejlesztésével kapcsolatos feladatainkat. A járási pártbizottságok munkájának továbbfejlesztéséről szólva határozatba foglaltuk: „A járási pártbizottságok — munkájuk gyengeségei ellenére — alapvetően betöltik feladatkörüket. Szükséges azonban, hogy szerepük tovább növekedjék a központi, a megyei és a saját határozataik végrehajtásában. Fejleszteni kell e pártszer-

vek munkastílusát, munkamódszerét, az apparátus szervezeti felépítését, hogy képesek legyenek megfelelni a szocialista építés fejlődésével és a megváltozott körülményekkel együtt járó magasabb követelményeknek."

A célok érdekében kialakítottuk a járási pártapparátusoknál az előadói és területfelelősi rendszert. Emellett felhívtuk a járási pártbizottságok figyelmét az önálló tevékenységre, ellenőrző szerepükre, nevelési feladataikra, a testületi és az egyszemélyi felelősség további kibontakoztatására, a hatékonyabb munkavégzésre. Természetesen ezek a követelmények mind több feladatot jelentenek és fegyelmezett, kezdeményező munkát igényelnek. A megyei pártbizottság minden eszközzel igyekszik segíteni a járási pártbizottságok sokrétű és felelősségteljes munkáját. Nem látszik nagy jelentőségűnek, de érdemes megemlíteni, hogy például a járási pártbizottságoktól írásos vagy szóbeli jelentést csak a megyei párt-végrehajtóbizottság, illetve a megyei pártbizottság első tiktárának engedélyével lehet kérni és arra törekszünk, hogy a jelentési kötelezettségeiket már a féléves munkatervekből ismerjék meg a pártbizottságok.

Az előbbiekben említett és több más, a munkát ésszerűbbé és hatékonyabbá tevő intézkedés, fokozottabban lehetővé teszi a járási pártbizottságok és munkatársaik számára, hogy a területi munkát magasabb színvonalra emeljék. Ezzel a járási pártbizottságok is mindinkább alkotó részeseivé válnak a megyepolitika alakításának, segítenek formálásában, s egész erejükkel közreműködnek valóra váltásában.

NAPIRENDEN: AZ ALAPSZERVEZETEK SEGÍTÉSE*

Mindenekelőtt azt kell tisztázni, miért került ilyen nagy súllyal az alapszervezeti pártélet napirendre. Ez nem valamiféle szubjektív szándék szülte elhatározás következménye. Nem is arról van szó, mintha alapszervezeti szinten valamilyen sajátos, az egész párt fejlődésétől eltérő irányú mozgás ment volna végbe, kiélezve a felgyülemlett problémákat, gyengeségeket. Elfogadhatatlan az a felfogás is, hogy az irányító pártszervek szint-

* *Lajtai Vera—Rákos Imre* írása. Megjelent a „Pártélet" 1972. 4. számában. (Rövidített szöveg.)

jén minden rendben van, s csupán az alapszervezeteknél van baj. Kétségtelen, hogy bizonyos problémák, amelyek megoldásán ma nagy erővel fáradozunk, tipikusan alapszervezeti jellegűek és nem újkeletűek. A legdöntőbb azonban mégis az, hogy az alapszervezeti pártélet társadalmi háttere változott meg. Az alapszervezeti pártmunka körülményei, feltételei lettek lényegesen mások. Megváltozott a gazdaságirányítás rendszere, az állami és társadalmi élet működésének mechanizmusa, s az új körülmények között az alapszervezeteknek is új módon kell dolgozniuk, politizálniuk.

A változásoknak ebben a vonatkozásban az a legfontosabb jellegzetessége, hogy sok tekintetben helyi szintre került a gazdasági és az igazgatási kérdések eldöntése. Korábban a döntések túlnyomórészt az irányítás felsőbb szintjén születtek, s a politikai összefüggések vizsgálata, a politikai döntések „szempontjainak" a kidolgozása ezért lényegében a felsőbb szintű pártszervekre hárult. Az alapszervezetek feladata szinte abban merült ki, hogy ezeket az úgyszólván készen kapott szempontokat propagálták, agitáltak mellettük és mozgósítottak a meghatározott feladatok megvalósítására. Most viszont a politikai összefüggések vizsgálata és az ezzel kapcsolatos döntések is a korábbinál sokkal nagyobb mértékben az alapszervezetekre hárulnak. Ez pedig egyáltalán nem könnyű és egyszerű feladat. Újszerűsége mellett sokkal bonyolultabb is, nagyobb felkészültséget, alaposabb tájékozottságot igényel a korábbinál.

Helyileg ez jelenti ma a párt vezető szerepének érvényesítését, politikájának képviseletét. Az alapszervezetek így naponta szembetalálják magukat azzal a feladattal, hogy mérlegeljék a működési területükön hozott döntések pozitív vagy negatív vonásait, összhangját a párt általános politikájával, megítéljék várható politikai hatásukat az adott kollektívában dolgozó emberekre.

Az alapszervezeti pártélet segítésénél az irányító pártszerveknek mindenekelőtt arra kell törekedniük, hogy erre a megváltozott új szerepre tegyék képessé az alapszervezeteket. Nem általában vett segítségnyújtásra van tehát szükség, nem is elsősorban szervezeti kérdésekben szorulnak több támogatásra, hanem a politikai munkában, tevékenységüknek ezen az alapvető területén.

A helyes döntések két fő összetevőből ötvöződnek. Az egyik

a helyi viszonyok, lehetőségek alapos ismerete, amelynek fő forrása a pártszervezet tagjainak, a kollektíva dolgozóinak tapasztalata, véleménye, észrevétele. A másik: az általánosabb érdekek ismerete, amely az irányító szervek közvetítése útján jut el hozzájuk. Míg az előbbi a helyi élet demokratizmusának, a pártvezetés kollektivitásának fejlesztésén keresztül tárul fel, az utóbbi döntően az irányító pártszervek tartalmi segítésén, az alapszervezeteknek időben nyújtott, konkrét tájékoztatásán múlik.

Az alapszervezeti pártmunka megváltozott körülményei abból is erednek, hogy megnőtt a dolgozók társadalmi-politikai aktivitása. Ez részben összefügg a megváltozott társadalmi viszonyokkal, a szocialista fejlődésben való érdekeltség fokozott tudatosulásával. Az emberek többsége ma már tisztában van azzal, hogy személyileg is érdekelt a dolgok pozitív menetében. Továbbá annak is következménye, hogy most sokkal inkább számolunk a különféle érdekek reális létezésével, azokat jobban figyelembe vesszük a gazdasági és egyéb döntéseknél. Ezáltal hatékonyabban érvényesül az emberek közvetlen érdekeltsége. Mindez azzal is jár, hogy aktívabban reagálnak a pozitív és a negatív jelenségekre, nagyobb erővel törnek felszínre a különböző hangulati elemek. Ezek pedig alapszervezeti szinten jelentkeznek elsődlegesen, a legközvetlenebbül, a legkonkrétabban és leginkább itt viselik magukon hordozóik valamennyi szubjektív vonását.

Az alapszervezetek szinte első kézből észlelik azokat a politikai problémákat, amelyeket napról napra meg kell válaszolniuk, itt kell magyarázatot adniuk a miértekre, itt fogalmazódnak meg azok a kritikai vélemények, észrevételek, amelyek jelzik a fejlődés megérett szükségleteit. Az alapszervezetekre ebből az a feladat hárul, hogy e megnövekedett társadalmi aktivitásból kihámozzák mindazt, ami pozitív és bekapcsolják az általános fejlődés sodrába. Ebből ered az az igény, hogy az alapszervezetek időben jelezzék észrevételeiket, az irányító szervek pedig időben és megfelelő módon reagáljanak a jelzésekre.

Ettől függ döntően a párt és a tömegek közti politikai kapcsolat erősítése. Ezen túlmenően a különféle jelenségekre, hangulati elemekre történő megfelelő reagálás az alapszervezeteknél döntő feltétele a kommunisták nevelésének is. Tulajdonképpen ez adja meg az egyes párttagok politikai tevékenységének alapvető tartalmát, amelyen keresztül edződnek, erősödik helytál-

lásuk. A párt politikája melletti kiállás az egyes párttagok részéről az eszmei meggyőződésen kívül azon is múlik, hogy mennyire ismerik a helyi viszonyokat meghatározó összefüggéseket, indítékokat, a döntések alapjául szolgáló mozgatórugókat. E tekintetben kétségtelenül a helyi gazdasági, intézményi vezetők rendelkeznek a legszélesebb és a legalaposabb ismeretekkel. Helyzeti pozíciójukból adódik, hogy a döntések előtt sokoldalúan kényszerülnek vizsgálni minden lényeges, sőt sokszor mellékes körülményt is. Náluk jobban, alaposabban senki nem tudja megmagyarázni, indokolni intézkedéseiket. Ez a körülmény magyarázza a pártéletben való aktív részvételük különös jelentőségét, azon túlmenően, hogy mint minden párttagnak, nekik is a szervezeti szabályzatban rögzített elengedhetetlen kötelességük ez. Szükséges ezt azért is hangsúlyozni, mert az utóbbi időben számtalan észrevétel hangzik el ezzel kapcsolatban. A párttagok szóvá teszik, hogy egyes gazdasági vezetők nem tartják magukra nézve kötelezőnek az alapszervezetben végzendő pártmunkát, sorozatosan nem vesznek részt a rendezvényeken. Vannak, akik arra hivatkoznak, hogy a pártbizottság tagjaként végeznek pártmunkát. Meg kell mondani, hogy ez sem adhat felmentést az alapszervezetben kötelezően végzendő pártmunka alól. Ugyanakkor csak követendő példaként említhetjük azokat a gazdasági vezetőket, akik nemcsak saját alapszervezetükben végeznek politikai munkát, hanem a vállalat valamennyi alapszervezetében rendszeresen tartanak tájékoztatókat, folytatnak eszmecseréket a kommunistákkal.

Sajnos probléma adódik abból a kettősségből, hogy egyrészt a dolgozók politikai-hangulati megnyilvánulásai elsődlegesen alapszervezeti szinten csapódnak le, másrészt viszont az ezt kiváltó intézkedések gyakran az irányító szervek szintjén születnek. Hogy például egy műhelyben, amely rendszerint az alapszervezet működési területe, mennyire biztosított a folyamatos munka, a nyersanyag- vagy félkésztermék-ellátás, ösztönző-e a bérezési rendszer, az az üzem vagy a vállalat vezetésén múlik. A kérdés tehát az irányító pártszerv szintjén dől el, konzekvenciáit viszont elsősorban az alapszervezet viseli. Nehézség ott keletkezik, ahol az irányító pártszerv nem áll hivatása magaslatán. Ilyen esetben hiába várják az alapszervezettől, hogy biztosítsa a jó politikai hangulatot, ha nem veszik figyelembe, hogy ennek objektív feltételeit az adott esetben magasabb szinten

kell megteremteni. Nem lehet ugyanis elvárni az alapszervezetektől, hogy mindent „megmagyarázzanak", azt is, amire nem ismerik a magyarázatot, vagy — s ilyen is előfordulhat — amivel legjobb meggyőződésük szerint nem azonosulhatnak, mert ellentétes a párt általános politikájával. Nem lehetnek szószólói olyan vezetési gyakorlatnak, amely ellenkezik elveinkkel, politikánk szellemével, és nem lehetnek annak passzív szemlélői sem. Csak így vívhatják ki maguk számára azt a politikai tekintélyt, amely szükséges ahhoz, hogy a dolgozók bizalommal kövessék és a pártpolitika méltó helyi képviselőjének tekintsék őket. Hamis értelmezése a pártszerűségnek, ha a „mundér becsülete" címén elvtelen azonosulást követel mindennel, ami az üzemi vezetés részéről történik. A közös célokért való küzdelem félreértése, az egység helytelen értelmezése, amikor nyilvánvalóan káros jelenségeket szó nélkül elnéznek, vagy helytelen intézkedések mellett asszisztálnak. Ez nem viszi előre a megoldást, sőt a szükséges politikai kontroll hiánya újabb problémákat szül.

Tapasztalatok szerint a politikai munkában eddig az bizonyult a leghatékonyabb segítési formának, ha az irányító pártszervek képviselői a helyszínen tájékozódnak az alapszervezet gondjairól, problémáiról, s a párttagok meghallgatásával, a vezetőséggel közösen alakítják ki elképzeléseiket a szükséges tennivalókról. Erre az ún. „villámlátogatások" nem alkalmasak. Átgondolt, megfontolt tanácskozás alapján lehet csak helyes véleményt kialakítani.

Ma már szinte általános, hogy a választott testületek tagjai részt vesznek ebben a munkában. Az apparátus tagjai is reszortjuktól függetlenül egy-egy jelentősebb pártszervezetet állandó jelleggel instruálnak. Mindemellett a korlátozott létszámra tekintettel — különösen, ami a járásokat, a nagyobb városokat illeti — elengedhetetlenül szükséges a társadalmi aktivisták bevonása ebbe a munkába. Ma már számos helyen — különösen a budapesti kerületekben — megtalálható az a nem túl nagyszámú, de jól kiválasztott, képzett gárda, amely a pártmunkában szerzett nagy tapasztalatait eredményesen tudja az alapszervezetek segítésében hasznosítani.

Az ilyen folyamatos jellegű segítés mellett több helyen alkalmazzák azt a módszert, hogy a pártbizottság titkárai félévenként, évenként 2—3 napot töltenek egy-egy fontosabb község-

ben, üzemben. Így alkalom adódik arra, hogy alaposan tájékozódjanak, beszélgessenek a párttagokkal, a politikai szempontból haladó gondolkodású pártonkívüliekkel. A megbeszélés végén az alapszervezeti vezetőségekkel, a csúcsvezetőséggel közösen alakítják ki tennivalóikat.

Az erők reális számbavétele arra készteti az irányító pártszerveket, hogy a segítésben is megfelelő súlypontot képezzenek. Ezt az is indokolja, hogy az alapszervezetek politikai súlya, illetve munkájuk színvonala és hatékonysága között számottevő különbségek vannak. Az erőknek ilyen koncentrált, céltudatos felhasználásáról számoltak be a Zala megyei és a budapesti IV., VI. és XIII. kerületi pártbizottságok.

A súlypont kialakítható a terület fontossága alapján, vagy az egyes pártszervezeteknél megoldható aktuális tennivalók szempontjából. A budapesti VI. kerületi Pártbizottság például ebben az évben a következő négy területet emelte ki munkatervében: a pártcsoportok munkája, a párthatározatokból adódó helyi feladatok, a káderhatáskör és véleményezési jogkör eredményes érvényesítése, az információs munka javítása. A XIII. kerületben csoportosították azokat a problémákat, amelyek több területen jelentkeznek, s megfelelő elemzésük után kijelölték, hogy azokkal mely pártszervezeteknél kell kiemelten foglalkozni. A súlypontképzés ugyanakkor nem jelenti azt, hogy elhanyagolhatjuk azokat a pártszervezeteket, amelyek a különös figyelem körén kívül esnek, illetve az átlagosnál nehezebb problémáikkal nem hívják fel magukra a figyelmet.

A segítés módjának téves értelmezését jelzi több alapszervezet kritikai megjegyzése. Túlzottnak tartják a felülről meghatározott témák számát, amelyek időnként lehetetlenné teszik a helyi ügyekkel való alaposabb foglalkozást. Többen szóvá tették, hogy a felülről meghatározott napirendek azért tűnnek soknak és idegennek, mert nem mindig tudják azokat saját viszonyaikra megfelelően alkalmazni. Itt kell azt is megemlíteni, hogy az írásos anyagokkal való elárasztás sem mindig jelent tényleges segítséget, pedig ma helyenként úgyszólván kilókban mérik a „segítést". Itt is érvényes, hogy „inkább kevesebbet, de jobbat". Az írásos anyagok kérése pedig olykor valósággal „agyonnyomja" az alapszervezeteket. Sokszor teljesen figyelmen kívül hagyják valóságos lehetőségeiket. Mellesleg szólva az irányító pártszervek munkáját bizonyos ponton már nem segíti, hanem aka-

dályozza a sok jelentés, a tömérdek írásos anyag. Érdemes lenne egyszer alaposabban megnézni, hány olyan témában kérnek írásos anyagot az alapszervezetektől, amelyek voltaképpen szükségtelenek, mert e jelentések nélkül is teljesen tisztában vannak a helyzettel, csupán intézkedni kellene. Egy bizonyos ponton túl ez a módszer lehetetlenné teszi az élő, eleven kapcsolatot a pártszervezetek között és bürokratikus irányba befolyásolja a köztük levő viszonyt.

Az alapszervezeti munka színvonala nagymértékben függ az alapszervezeti titkárok, vezetőségi tagok képzettségétől, megválasztott tisztségükre való alkalmasságuktól. Folyamatos képzésüknek, tapasztalataik kölcsönös kicserélésének, nevelésüknek jól bevált fórumai a titkári értekezletek, s a reszortfelelősök időszakos megbeszélései.

Ma már szinte mindenütt kialakultak a titkári értekezletek legcélszerűbb formái. Általában szem előtt tartják, hogy ezek az információnak, a feladatmeghatározásnak, a továbbképzésnek és a tapasztalatcserének is fórumai. Még sincs azonban mindig összhang e követelmények érvényesítése között. Sok helyütt még az a jellemző, hogy túlteng a felszínes instrukció, részletekbe menően meghatározott feladatok tömegével árasztják el a titkárokat, akik ezek közül nehezen tudják kiválasztani a lényegeseket. Emögött háttérbe szorul a munkamegbeszélés-jelleg, a jó tapasztalatok megvitatása, a fontosabb és bonyolultabb politikai feladatok megoldási módszereinek konzultációs megbeszélése.

Nagyjából kialakult már a titkári értekezletek jelleg szerinti differenciálása. Ez általában helyes, lehetőséget ad arra, hogy ne általánosságban, hanem a munkaterület sajátosságainak megfelelő konkrétsággal foglalkozzanak a kérdésekkel. Azzal a törekvéssel is egyet lehet érteni, hogy az irányító pártszervek között a titkári értekezletekkel kapcsolatban is kialakuljon bizonyos munkamegosztás. Például egy-egy fontosabb és általánosabb jellegű politikai kérdésről vagy határozatról célszerű, ha a megye vagy a járás ad információt.

Szinte minden területi pártszerv programjában nagy súllyal szerepel az alapszervezeti titkárok és vezetőségi tagok pártiskolai rendszerű továbbképzése. Különböző időtartamú tanfolyamokat szerveznek, amelyeknek tematikái megfelelő arányban tartalmazzák az alapszervezeti pártmunka elméleti és módszertani kérdéseit. A tematika önmagában még nem minden, a hang-

súlyt az előadásoknál, a foglalkozásokon az elvi-politikai, tartalmi kérdésekre szükséges helyezni.

A sokféle egyéb kezdeményezés közül, amelyek az alapszervezeti pártmunka segítését célozzák, néhányat érdemes külön megemlíteni. A budapesti XX. kerületben félévenként az alapszervezeti titkárok részére „Fórum" jellegű értekezletet tartanak. Különleges figyelmet érdemel a XVIII. kerületi Pártbizottság kezdeményezése, ahol létrehozták az ideológiai és pártszervezési munka kabinetjeit. Itt megtalálhatók a pártmunka különféle területeit felölelő bibliográfiák, irodalmi művek, elméleti és módszertani írások, párthatározatok, dokumentumok, újság- és folyóirat-cikkek. A pártmunkások bármikor igénybe vehetik a kabinetet, konzultálhatnak és eszmecserét folytathatnak az őket érdeklő kérdésekről.

*

Csak néhány módszert említettünk meg, korántsem a teljesség igényével. De ezek is mutatják, hogy az alapszervezeti pártmunka segítésének milyen gazdag és sokszínű tapasztalatai vannak. Az irányító pártszerveknek minden szinten megvannak az ezzel kapcsolatos sajátos feladataik. Általában jól ismerik a területükön működő alapszervezeteket, anélkül, hogy valamifajta újabb vizsgálatot kellene végezniük. Nem további felmérésekre, hanem konkrét cselekvésre van szükség.

ALAPSZERVEZETI PÁRTMUNKA.
PROPAGANDA-, AGITÁCIÓS ÉS KULTURÁLIS MUNKA

AZ ALAPSZERVEZETI PÁRTMUNKA FEJLESZTÉSE*

A Politikai Bizottság 1972. december 20-i ülésén megvitatta és elfogadta a pártalapszervezeti munka helyzetéről és fejlesztéséről szóló jelentést.

Megállapította, hogy a pártszervezetek zöme jól dolgozik, helyesen értelmezi a párt politikáját és munkájában igyekszik következetesen érvényesíteni azt. Meghatározó szerepük van abban, hogy a párt népünk elismert vezetője, élvezi a dolgozók bizalmát.

Az utóbbi évek társadalmi fejlődése, a gazdaságirányítás reformja, a társadalmi és állami élet szélesedő demokratizmusa, az új választási és tanácstörvény növelte az alapszervezeti munkával szemben támasztott követelményeket, fokozta az alapszervezetek öntevékenységét, kezdeményezőkészségét. Az irányító pártszervek segítették őket, de az alapszervezetek is keresték az új módszereket, amelyekkel eredményesebben végezhetik munkájukat.

Az alapszervezeti munka színvonalának általános fejlődése mellett azonban több tényező lassítja, nehezíti, helyenként akadályozza ezt a tendenciát. Ezek jórészt objektív, de sok esetben szubjektív okokra vezethetők vissza.

A pártszervezetek szervezetileg átfogják a társadalmi élet minden területét. A társadalmi és a gazdasági életben elfoglalt helyzetüktől is függ, hogy milyen eredményesen valósítják meg a párt politikáját. Az önálló döntési jogkörrel rendelkező gazdasági egységekben működő pártszervezetek például közvetlen kapcsolatban vannak a gazdasági vezetéssel, s így közvetlenebbül és hatékonyabban érvényesíthetik a párt politikáját a helyi vállalati, szövetkezeti gazdasági döntésekben. Kevésbé vagy

* *Petroszki István—Tettinger István* írása. Megjelent a „Pártélet" 1972. 2. számában.

egyáltalán nem tudják ezt így megvalósítani azok az alapszervezetek, amelyek gyáregységben, üzemrészben vagy a vállalat központjától földrajzilag is távollevő telephelyen dolgoznak. Ehhez az objektív helyzethez járulnak még az alapszervezet vezetőségének, tagságának összetételéből, képzettségéből adódó szubjektív tényezők, amelyek kedvezően vagy kedvezőtlenül befolyásolják a munkát. Ezek — és még több más ok — következtében az alapszervezetek munkájának színvonala igen eltérő. Egyes alapszervezetek az objektív és a szubjektív tényezők szerencsés találkozása következtében az átlagosnál magasabb színvonalon dolgoznak, mások viszont állandó nehézségekkel küzdenek.

A munka legjellemzőbb fogyatékossága, hogy még ma is nehezen találják meg a működési területük sajátosságaiból adódó feladataikat. Egyrészt nehezen tudják adaptálni a központi vagy az őket közvetlenül irányító pártszervek határozatait, másrészt nehezen ismerik fel azokat a sajátos, helyi problémákat, amelyek politikai természetűek és ezért igénylik a pártszervezet állásfoglalását, konkrét cselekvését. Ez a fogyatékosság tükröződik a vezetőségi ülések és taggyűlések napirendjeinek megválogatásában, azok vitáiban és a határozatok általános jellegében. Hiányzik az a felismerés, hogy a politikának alapszervezeti szinten történő megvalósítása alapvetően konkrét, operatív cselekvést jelent, amely ismételten megújuló, személy szerinti pártmegbízatások formájában, azok végrehajtásában és ellenőrzésében ölt testet.

A párt politikáját párthatározatok, állami, gazdasági rendeletek, jogszabályok, utasítások, tömegszervezeti és -mozgalmi határozatok, állásfoglalások stb. közvetítik a társadalmi és gazdasági egységekhez. A pártszervezet feladata, hogy a maga területén összefogja, koordinálja ezt a munkát, gondoskodjon az állami, gazdasági szervek, tömegszervezetek és -mozgalmak rendeltetésszerű működéséről, a feladatok megfelelő elosztásáról és a közös cél érdekében való megvalósításáról. Az alapszervezetek jelentős részénél ez a munka is több-kevesebb kívánnivalót hagy maga után.

Az irányító pártszervek mind több és konkrétabb segítséget nyújtanak az alapszervezeteknek, de ez még nem elegendő. Az utóbbi időben sok üzemi, községi, intézményi pártbizottság, csúcsvezetőség jött létre, és ma már közvetlenül ők irányítják a

pártszervezetek 70%-át. Ez szükségszerű folyamat, de az újonnan létrejött pártszervek jelentős részének még kevés a tapasztalata az alapszervezetek irányításában. Viszonylag kevés információt adnak az alapszervezeteknek a területüket érintő állami, gazdasági rendelkezésekről, tömegszervezeti és -mozgalmi határozatokról, népgazdasági vagy vállalati szintű gazdasági folyamatokról, és még kevesebbet szólnak az ezekkel kapcsolatos politikai összefüggésekről. Gyakran a vezető pártszervek határozatai is csak nagy vonalakban, „megkopva" jutnak el az alapszervezetekhez, és így nehezen ismerik fel konkrét feladataikat azok végrehajtásában.

Információk hiányában bizonytalanok abban, hogy milyen konkrét követelményeket támaszthatnak az állami, a gazdasági vezetőkkel szemben, nem ismerik eléggé a döntési indokokat. Előfordul, hogy a gazdasági vezetők sem tájékoztatják a párttagságot a készülő döntésekről, sok helyen nem kérik a párttagok, a pártvezetőség véleményét, nem igénylik javaslataikat.

Ilyen és ehhez hasonló problémák befolyásolják az alapszervezeti munkát, a politika értelmezését, képviseletét, érvényesítését és végrehajtásának ellenőrzését.

A Politikai Bizottság megállapította, hogy az érvényben levő határozatok — mindenekelőtt a szervezeti szabályzat, a kongresszusi határozatok, a Központi Bizottság, a Politikai Bizottság és a Központi Bizottság Titkárság döntései, állásfoglalásai — tartalmazzák azokat a feladatokat, amelyeknek maradéktalan megvalósítása elsősorban szolgálja az alapszervezeti munka színvonalának emelését. E határozatok mellett egy ajánlást fogadott el a Politikai Bizottság, amely néhány fontos feladatra felhívja a figyelmet.

A Politikai Bizottság ajánlása taglalja a budapesti és a megyei pártbizottságok, az alapszervezeteket közvetlenül irányító pártbizottságok és csúcsvezetőségek, valamint az alapszervezetek feladatait. A tömören fogalmazott feladatok egy részét ezúttal részletesebben is elemezzük, de nem térünk ki a kulturális élet területén működő pártszervezetek munkájára.

A párt vezető szerepének érvényesítése alapszervezeti szinten jog és feladat is. A budapesti és a megyei pártbizottságok a közvetlenül irányító pártszervek tevékenysége révén segítik és ellenőrzik, hogy a szervezeti szabályzatban és a különböző párthа-

tározatokban biztosított jogokkal éljenek az alapszervezetek, ezeket a jogokat senki ne sérthesse meg.

Ez természetesen nem jelentheti azt, hogy a budapesti és a megyei pártbizottságok a közvetlenül irányító pártszerveket megkerülve irányítják és ellenőrzik az alapszervezeti munkát. De mindenképpen erősíteni kell azt a szemléletet, hogy a párt politikájának érvényesítése minden területen döntően az alapszervezeti munka, a kommunisták személyes tevékenysége útján valósítható meg. Nagyobb megbecsülésben kell részesíteni a pártszervezetek kollektív és a kommunisták személyes, jól végzett munkáját.

A vezető pártszervek belső testületi munkájában fokozottabban kell számolni azzal, hogy döntéseik, határozataik zömét az alapszervezetekben valósítják meg, ezért a határozatok világosan, az alapszervezetben konkrét tevékenységre bontható módon tartalmazzák a feladatokat, s a munkára vonatkozó határozatokat írásban is rendelkezésre kell bocsátani (pl. a megyei tájékoztatókban). A testületek elé terjesztett anyagoknál gyakrabban kell kérni a pártszervezetek véleményét. Ajánlatos, hogy a testületek időnként bizonyos témákat egy vagy több alapszervezet munkájának tükrében tárgyaljanak meg.

Az alapszervezeteket közvetlenül irányító pártszerveket tervszerűen és rendszeresen be kell számoltatni irányító, segítő munkájukról. Tevékenységük minősítésénél alapvető értékmérő az irányításuk alatt álló alapszervezetek munkájának színvonala. Különös gonddal szükséges megkövetelni az irányító pártszervektől a segítést, de a megyei pártbizottságok is tűzzék napirendre egy-egy üzem pártszervezete munkájának értékelését.

A segítés egyik leghatékonyabb eszköze az alapszervezeti vezetők rendszeres képzése és továbbképzése. A káderképzés különböző formáiba — marxizmus—leninizmus esti egyetem, pártiskola — az eddigieknél lényegesen magasabb arányban vonjunk be alapszervezeti párttitkárokat, vezetőségi tagokat és pártcsoportbizalmiakat. A pártiskolai tanfolyamok tematikájában kapjanak nagyobb teret a munkában közvetlenül hasznosítható vezetési ismeretek. Ezzel párhuzamosan gondoskodjunk a gazdasági vezetők politikai képzéséről, nagyobb figyelmet fordítva szemléletük, politikai és emberi magatartásuk formálására.

Az állami, a társadalmi szervezetek, a tömegszervezetek és

-mozgalmak budapesti és megyei szerveivel szemben határozottabb követelmény minden szinten a munka hatékony koordinálása. Intézkedéseikről a pártszervezeteket rendszeresen informálják.

Az alapszervezetek munkájának továbbfejlesztéséért legtöbbet az őket közvetlenül irányító pártbizottságok és csúcsvezetőségek tehetnek.

Mindenekelőtt arra törekedjünk, hogy az alapszervezetekben élénk politizáló légkör és rendszeres politikai tevékenység alakuljon ki. Ez mindenekelőtt akkor érhető el, ha a pártszervezetek ismerik és helyesen értelmezik a párt politikáját és annak összefüggéseit. Nem szabad megtűrni a politikának vagy a politika egyes elemeinek önkényes értelmezését, az adott terület szempontjából kedvező elemeknek az egész rovására történő kiragadását. Nagy gondot kell fordítani a határozatok megértetésére, elfogadtatására és egységes cselekvés útján történő végrehajtására.

Az alapszervezetek operatív irányításának legfontosabb eszköze a rendszeres titkári értekezlet. Mindenekelőtt itt történik a felsőbb szintű szervek határozatainak részletes és egységes magyarázata és megértetése. Nem szabad sajnálni az időt és a fáradságot az esetleges félreértések tisztázására, a megértés ellenőrzésére. Kívánatos, hogy már a titkári értekezleten kirajzolódjon a határozatok végrehajtásának módja. Az irányító pártszervek testületi ülésén célszerű megjelölni az alapszervezetek egyetemes vagy jellegük szerinti legfontosabb feladatait, és a következő titkári értekezleten vagy a helyszíni ellenőrzés során elsősorban ezeket kérjék számon. Fel kell számolni azt a gyakorlatot, hogy „tömegével" soroljuk a teendőket, sokszor nem számolva végrehajtásuk reális lehetőségeivel. A titkári értekezletek alkalmas fórumai a jó tapasztalatok általánosításának is. A feladatoktól függően gyakrabban lehet megszervezni az azonos jellegű alapszervezetek titkárainak szűkebb körű, kötetlenebb megbeszéléseit.

Hasznosnak és jónak bizonyult a budapesti kerületi pártbizottságoknak az a munkamódszere, hogy kéthetenként tartanak titkári értekezletet és váltakozva: egyrészt informálják a titkárokat, másrészt beszámoltatják, meghallgatják őket, s lehetőséget adnak a tapasztalatok, vélemények cseréjére.

A téma jellegétől függően hasznos időnként együttes értekez-

letet tartani az alapszervezeti titkárok és az állami, gazdasági vezetők, illetve párttitkárok és a szakszervezeti vezetők, vagy a párttitkárok és a KISZ-titkárok stb. számára.

Az alapszervezeti vezetőségek kollektív munkájának fokozása érdekében rendszeresen, de legalább évenként kétszer az alapszervezeti vezetőségi tagok részére reszortonkénti értekezletet is tartani kell. A helyszíni segítő és ellenőrző munka során is gyakrabban szükséges a vezetőségi tagok, pártcsoportbizalmiak beszámoltatása munkájukról.

Az irányító pártszervek döntéseik meghozatalakor mindig számoljanak az alapszervezetek reális teherbíró képességével, bátrabban differenciálják, esetenként fontosság szerint szelektálják a feladatokat. Csökkentsék a kötelezően előírt napirendeket, tegyék lehetővé és segítsék az alapszervezetek öntevékenységének, kezdeményezőkészségének kibontakozását.

Az irányító pártszervek tagjai és apparátusuk munkatársai gyakrabban látogassák a vezetőségi üléseket, és nyújtsanak konkrét segítséget a legfontosabb feladatok kiválasztásához, végrehajtásuk megszervezéséhez, a taggyűlések előkészítéséhez. Segítsék az alapszervezeti vezetőségeket a folyó munka eredményes végzésében, a pártmunkát végzők tekintélyének a növelésében, ösztönözzék a fellépést az alapszervezeti munkát lebecsülő, a pártmegbízatásokat nem teljesítő tagokkal szemben.

Meg kell szüntetni a pártmunkában helyenként tapasztalható „hivatalnoki stílust", erősítve e munka társadalmi, mozgalmi jellegét. A pártrendezvények (taggyűlés, pártcsoport-értekezlet, pártnap, vezetőségi ülés, munkaértekezlet) lehetőleg munkaidőn kívül tartandók, és lehetőleg ilyenkor kell ellátni a pártmegbízatást is.

Az irányító pártszervek vizsgálják meg a nagy létszámú (100 főn felüli) és a túlságosan kis létszámú (10 főn aluli) pártalapszervezetek munkáját, és — amennyiben ez segít — tegyenek javaslatot a budapesti vagy a megyei pártbizottságnak megfelelő szervezeti intézkedésre. Ebből nem szabad kampányt csinálni, csak ott és akkor van rá szükség, ha ez a munka tartalmának lényeges javulását eredményezi.

A pártalapszervezetek munkájában elsősorban a vezetőségi munka színvonalát szükséges emelni. Legfontosabb, hogy javuljon a felsőbb szintű párthatározatok alkalmazása a helyi viszonyokra. A párttagok — taggyűlésen, pártcsoport-értekezleten

vagy más fórumon — a szükséges részletességgel ismerjék meg a párthatározatokat, állásfoglalásokat, azok elvi-politikai összefüggéseit. A felsőbb szintű pártszervek határozatainak alkalmazása a helyi viszonyokra azt is jelenti, hogy a vezetőség a határozat ismertetésén kívül konkrét cselekvési programot terjeszt a taggyűlés elé, amely egyértelmű, személy szerinti feladatokat tartalmaz. E munka mellett gondosan ki kell választani azokat a problémákat, gondokat, amelyek működési területükön politikai jelentőségűek és megoldásuk igényli a párttagság vitáját, állásfoglalását, cselekvését.

Az alapszervezeti munkában erősíteni kell az operativitást. A politika alapszervezeti szinten konkrét tevékenységek sorozatán keresztül valósul meg. A párttagok állandó aktivitása csak úgy érhető el, ha folyamatosan új feladatokkal bízza meg őket a vezetőség vagy a taggyűlés. A pártszervezetek munkájának zöme a működési területükön jelentkező, hétköznapi, kézzelfogható feladatok megoldására irányul. A fokozott operativitás távolról sem jelent valamiféle visszatérést a régi rossz stílushoz. Nem jelentheti azt, hogy a pártszervezet magára vállalja az állami, gazdasági vezetők vagy a társadalmi és tömegszervezetek munkáját. Feltétlenül jelenti viszont azt, hogy a pártszervezet megköveteli, segíti és ellenőrzi, hogy a maga területén minden szerv és minden vezető a párt politikájának megfelelően és a lehető legjobban lássa el feladatát. Ha tehát a pártszervezet hibát észlel a munkaszervezésben, az anyagellátásban, a gépkihasználásban stb., ezek gyors és hathatós kijavítását állítsa követelményként a gazdasági vezetés elé, a végrehajtást pedig ellenőrizze. A munka operativitását tehát úgy kell fokozni, hogy ne sértse a gazdasági, állami vezetők önállóságát és ne mentse fel őket a felelősség alól.

Az önálló döntési jogkörrel rendelkező gazdasági egységekben a pártszervezet feladata, hogy állást foglaljon a termelési, fejlesztési terv kérdéseiben és rendszeresen ellenőrizze időarányos megvalósítását. Ezért folyamatosan vizsgálja a termeléssel, a gazdaságossággal, a műszaki fejlesztéssel, a beruházással, a munkafegyelemmel, az erkölcsi és anyagi ösztönzéssel összefüggő kérdéseket. Segítse a gazdasági vezetést a feladatok megoldásában. Ha hibákat észlel, azokat azonnal jelezze és követelje meg a kijavításukat.

A gyáregységekben, üzemrészekben, műszakokban dolgozó

pártszervezetek alapvető feladata a termelőegységek konkrét termelési tevékenységének segítése. Az itt dolgozó szervezeteket sem lehet felmenteni ama kötelezettség alól, hogy a termeléssel összefüggő észrevételeket, javaslatokat az irányító vagy koordináló pártszervek útján jelezzék a gazdasági vezetésnek és igényeljék azokkal kapcsolatban a választ vagy a szükséges intézkedést. A helyileg megoldható problémákat viszont a pártszervezetek saját hatáskörükben bátran és felelősséggel rendezzék.

A gazdasági vezetés munkájának segítése és fokozott ellenőrzése mellett a pártszervezetek alapvető feladata a dolgozók mozgósítása, termelési aktivitásának fokozása, munkafegyelmének javítása. E munkában szorosan együtt dolgoznak a szakszervezetekkel és a KISZ-szel. Ez megköveteli a munkahelyi termelési agitáció fejlesztését, hogy a dolgozók mindig tudják: mit és miért kell tenniük.

Ezzel függ össze a vezetők és a beosztottak közötti jó, emberi, munkatársi viszony, a kedvező munkahelyi légkör kialakítása és erősítése. A pártszervezet követelje meg minden vezetőtől (igazgatótól a csoportvezetőig) az aktív politikai magatartást, a dolgozókkal szembeni tiszteletet, emberséget, de adott esetben nyilvánosan védje meg a gazdasági vezetőket, ha jogtalan vagy demagóg támadás éri őket.

Az alapszervezeti pártéletnek fontos területe a pártcsoportok munkája. A vezetőségi ülések után minden esetben célszerű összehívni a pártcsoportbizalmiakat. Egyrészt tájékoztassuk őket a határozatokról, a feladatokról, a következő taggyűlés témáiról, ők pedig informálják a vezetőséget a párttagok és a pártonkívüliek hangulatáról, a gazdasági intézkedések hatásáról, az esetleges problémákról.

A pártcsoportokat az eddigieknél fokozottabban használják fel a párttagok magatartásának formálására. A párttag aktivitásának, minősítésének alapvető mércéje: véleményével, magatartásával, kiállásával, munkájával hogyan képviseli, védelmezi, terjeszti a párt politikáját, mit tesz annak megvalósításáért. A pártcsoportok rendszeresen értékeljék és minősítsék eszerint a párttagok munkáját. A pártcsoportban a párttag bármikor fejthesse ki véleményét, tehessen javaslatokat, melyeket továbbítani kell a vezetőséghez.

A taggyűlések előkészítésében is fokozni kell a pártcsoportok

szerepét. A taggyűlés elé kerülő témáról előzőleg kapjanak a pártcsoportokban tájékoztatást, alakítsák ki azzal kapcsolatos véleményüket. Ez erősítheti a politikai és a gazdasági döntések előkészítésének demokratizmusát, fokozza a kommunisták felelősségét, szélesíti a beleszólás lehetőségeit a munkahely dolgaiba, a tágabb értelemben vett közügyekbe.

A Politikai Bizottság értékelése és ajánlása az alapszervezetek munkájáról egyértelműen leszögezi, hogy a társadalom előtt álló feladatok valóra váltásában a pártszervezeteknek és a kommunisták százezreinek munkája döntő fontosságú. Az alapszervezeti munka színvonalának emelése az irányító pártszervek, az alapszervezetek, a kommunisták közös feladata.

A PÁRTVEZETŐSÉGEK FELADATAI, MUNKAMÓDSZEREI*

KOLLEKTIVITÁS ÉS MUNKAMEGOSZTÁS A VEZETŐSÉGBEN

Az alapszervezet szervezeti élete és munkájának tartalma nagymértékben függ a vezetőség munkájától. Éppen ezért a vezetőségbe rendszerint az alapszervezet legjobbjait, legképzettebb, legodaadóbb elvtársait választják meg, azokat, akik politikai és szakmai képzettségükkel, kommunista magatartásukkal már korábban tekintélyt szereztek, élvezik a párttagok és a pártonkívüliek bizalmát, támogatását, képesek a színvonalas, eleven pártmunka megteremtésére.

A KOLLEKTÍV VEZETÉS

A pártvezetés egyik legfontosabb elve: a kollektív vezetés. Ez azt jelenti, hogy a pártszervezet előtt álló feladatokat, kérdéseket a demokratikusan megválasztott vezető testület tagjai együttesen vitatják meg és hoznak határozatot. A vezetőség minden tagja egyenjogú, véleményük és szavazatuk egyenlő súlyú. Hiszen a párttagság az egész vezetőséget választja, s ezért

* Összeállították: *Balogh Mária, Duschek Lajosné, Grósz Károly, Gyenes László, Háry Béla, Lajtai Vera, Nemes István, Rákos Imre, Takács István.* Megjelent a „Pártélet" 1971. 1. számában.

a párttagságnak nemcsak a titkár vagy az egyes reszortfelelősök tartoznak felelősséggel, hanem *az egész munkáért az egész választott szerv.* Ha a felelősség közös, akkor természetesen a döntés joga is közös. A pártvezetőség együtt tanácskozik és dönt minden fontos kérdésben. A taggyűlési beszámolót például közösen vitatják meg, és bárki mondja el, a vezetőség beszámolójaként terjeszti a párttagság elé. A kollektivitás nem jelent vég nélküli ülésezést, sem azt, hogy a vezetőség tagjai a legapróbb kérdésekben sem dönthetnek önállóan. A maga területén mindegyiküknek önállóan, öntevékenyen és felelősséggel kell dolgoznia, de a közösen meghatározott célokért és módszerekkel.

A kollektív vezetésben rejlő erő — a pártvezetőségekben dolgozó minden elvtárs élet- és munkásmozgalmi tapasztalata, szakmai tudása, politikai ismerete — csak akkor sokszorozódhat meg, ha mindegyiküknek egyformán módjában áll a legfontosabb vitatott kérdésekre vonatkozó anyagok, tények előzetes megismerése. Ezért nagyon lényeges: a vezetőség minden tagját kellő időben és megfelelően tájékoztassák, hogy ennek alapján megfontolt véleményt alakíthasson ki a döntésre váró kérdésekben. Abból kell kiindulni, hogy a vezetőség tagjai nemcsak aktivisták, akik megbízatásokat kapnak, hanem vezetők is és felelősen kell közreműködniük a határozatok meghozatalában. Ha a pártvezetőség egyes tagjai azt érzik, hogy másodrendű szerepük van a testületben, akkor csökken az önbizalmuk, öntevékenységük, visszahúzódnak, inkább hallgatnak. Az ilyen gyakorlat sérti a kollektív irányítás elvét és akadályozza a káderek fejlődését.

A munka kollektivitása nem csak szervezési elv. Azt jelenti, hogy a politikai és gazdasági kérdések megítéléséhez és megoldásához teljes mértékben fel kell használni a párttagság és általában a dolgozók tapasztalatait. A gyakorlat bizonyítja, hogy ahol a pártvezetőség tagjai elvtársiasan együttműködnek, a feladatokat közösen megbeszélik, ott jól mennek a dolgok.

Akármilyen tapasztalt is a pártbizottság vagy az alapszervezet titkára, egyedül képtelen alaposan, sokoldalúan eligazodni a kollektíva életének ügyes-bajos dolgaiban. Ezt csak a vezetőség minden tagjának közös erőfeszítésével lehet elérni. Egy személy döntése mindig egyoldalú lehet, a közös döntés viszont korlátozza ezt az egyoldalúságot. A sokoldalú mérlegelés feltétele a helyes határozatoknak.

Pártszervezeteink többségében érvényesül a kollektív vezetés elve, az elvi viták és a közös döntések a jellemzőek. A választott testület tagjai ismerik a párttagok és pártonkívüliek hangulatát, kérik véleményüket és figyelembe veszik javaslataikat.

Hangsúlyozzuk: nem szabad a kollektivitást összecserélni a vég nélküli ülésezésekkel, a bürokratizmussal, amelyek elveszik az időt az eleven, az emberek között végzendő munkától. A vezetőségnek ugyanis a munkahelyeken és az emberek között kell a legtöbb időt eltöltenie, ott, ahol az új tapasztalatok kialakulnak.

A vezetőség a munka jobb elvégzése céljából elosztja a tennivalókat. Minden vezetőségi tag felelős a rábízott területért. Ez feltételezi a vezetőségi tagok jó együttműködését és egyéni felelősségük növelését is szolgálja. A kollektív vezetés elvének alkalmazása ugyanis nem moshatja el a személyes felelősséget a határozatok végrehajtásáért. Eddig is hangsúlyoztuk a személyi felelősség elvét, azonban a X. kongresszust megelőző felmérő munka azt mutatta, hogy az egyéni felelősségre vonás még gyenge láncszeme a pártmunkának — s hozzátehetjük — nemcsak alapszervezeti szinten. Nemegyszer előfordul, hogy a pártvezetőség és a pártszervezet szeme láttára sértik meg a párt politikáját, élnek vissza a hatalommal, követnek el visszaéléseket stb. Minden kommunistának viselnie kell a felelősséget a pártnormák betartásáért, a rábízott feladatok elvégzéséért. A pártszervezetnek pedig élni kell a felelősségre vonás jogával. A kollektív vezetés minden esetben és minden körülmények között együtt jár azzal, hogy meghatározzák a vezetőségi tagok egyéni felelősségét. A vezetőség munkaképessége nagyrészt tagjai aktivitásától függ.

A vezetőségek maguk döntenek arról, hogyan szervezzék meg munkájukat. A munkamegosztás a választott szerv belső ügye. De sokéves tapasztalatok alapján kialakult már bizonyos gyakorlat. A kis létszámú pártszervezetekben, amelyeknek taglétszáma nem éri el a tízet — a szervezeti szabályzat előírása szerint —, a taggyűlés által megválasztott titkár látja el a pártvezetőség feladatait, természetesen bevonva ebbe a munkába a többi párttagot is. Tíz párttagon felül a tagság létszámának megfelelően, több tagú (3—5—7) vezetőséget választ a taggyűlés.

A párttagság külön választja meg a titkárt, ezzel is hangsúlyozva e funkció fontosságát. A titkár személyétől, vezetési rátermettségétől, képzettségétől, emberi és politikai érettségétől — attól, hogy miképpen tud másokkal együtt dolgozni, figyelni az emberekre és hatni rájuk — ugyanis nagymértékben függ a vezetőség, sőt az egész alapszervezet munkája. Neki kell biztosítani a vezetőség összehangolt és szervezett tevékenységét, az ülések tartalmasságát.

A párttitkár közvetlen megválasztásából következik kettős felelőssége: felelős a vezetőség munkájáért az egész kommunista kollektíva (taggyűlés) előtt, és felelős a vezetőségnek a két vezetőségi ülés közötti munkájáért és a vezetőség határozatainak végrehajtásáért. Ebből az is kiderül, hogy a párttitkár kulcsfontosságú szerepe ellenére sem áll a pártszervezet vagy a pártvezetőség felett. A vezetőségi ülések között a vezetőség álláspontját kell képviselnie.

Hangsúlyozni kell ezt azért is, mert sok helyütt a pártmunka túlzottan a titkárra épül. Nemritkán az alapszervezeti titkár dönt a vezetőségre, a taggyűlésre tartozó kérdésekben is. Ennek tünete például az is, hogy ha a párttitkár nincs a helyén, akkor nem tartják meg a vezetőségi ülést, sőt a taggyűlést sem. A pártszervezetet érintő lényeges kérdésekben a titkár egymaga nem dönthet, kérnie kell a vezetőség véleményét. A vezetőségi tagoknak viszont tudniuk kell, hogy a titkár tekintélye, segítése és támogatása fontos feltétele az eredményes munkának. Ez a támogatás és tekintélytisztelet sem lépheti túl azonban az elvszerű határokat, vagyis nem jelent kritikátlanságot, hallgatást, vagy a mások véleményéhez való feltétlen igazodást. Ellenkezőleg, érdemi hozzászólásokat, egészséges eszmecserét és tényleges, fegyelmezett munkát kíván.

A titkárnak mindazzal foglalkoznia kell, ami a pártszervezetre tartozik, természetesen nem azonos súllyal. A titkár alapvető feladata összefogni a vezetőséget, segíteni, ellenőrizni a vezetőségi tagokra háruló feladatok végrehajtását. Nem véletlen, hogy általában olyan elvtársakat választanak titkárnak, akik nemcsak emberi tulajdonságaikkal, politikai felkészültségükkel, hanem szervezőkészségükkel is kitűnnek. Általában helyes, ha a titkárnak külön reszortbeosztása nincs.

A titkár személyesen is megold konkrét feladatokat. Foglalkozik a hozzáfordulókkal, segít problémájuk elintézésében, legyenek azok párttagok vagy pártonkívüliek. A párttitkár ajtaja senki előtt sem lehet zárva. (Bár az a jó és kívánatos, ha itt is megoszlik a munka, és az emberek ügyes-bajos dolgaikkal nemcsak a titkárt keresik fel.) Meg kell hallgasson minden javaslatot, minden az ő címére intézett bírálatot, megjegyzést, még ha az néha kellemetlen is. Ezen nem azt értjük, hogy minden aprócseprő ügyben ő járjon el, hanem figyelmeztesse az illetékes szerveket és biztosítsa, hogy a jogos problémákat felelősen oldják meg. Ne tévesszük szem elől, hogy egy-egy ember ügye a titkár vagy az illetékes szervek számára csupán egy a sok közül, de az érdekelt számára az egyetlen. A titkárnak törekednie kell a valóság megismerésére, a szükséges objektivitásra és mindenkinek szemébe kell mondania az igazságot.

Fontos feladata továbbá az együttműködés megszervezése az adott gazdasági egység vagy hivatal vezetőivel. A gazdasági vezetők és a párttitkár elvtársi, egymást kölcsönösen segítő munkája csak elvi alapon valósítható meg. Ma már a pártszervezet és a párttitkár mindinkább a gazdasági-termelési kérdések politikai oldalával, a politikai tennivalók kidolgozásával, a pártszervezet és a kommunisták feladatainak meghatározásával foglalkozik. Mind jobban érvényesül az az elv, hogy a párt politikai szervezet, munkáját az emberek között a politikai, ideológiai és a szervező munka eszközeivel kell végeznie.

A titkár fontos feladatai közé tartozik, hogy helyesen hangolja össze a mozgalmi szervek munkáját az érvényes határozatok alapján. Ha betartja a tömegszervezetek és társadalmi szervek pártirányításának helyes elveit és módszereit, hasznos tanácsokat tud adni. Ha támogatja a helyes kezdeményezéseket és segít kifejleszteni az e szervekben dolgozó kommunisták önállóságát, akkor a tömegszervezetek nagy segítséget jelentenek a dolgozók között végzett munkában. De a parancsolgatás, a türelmetlenség vagy a helyettük dolgozás sokat árthat és elsorvaszthatja ezeket a szervezeteket.

A vezetőségben gyakran a titkár vállára nehezedik szinte az egész munka. Ennek oka lehet a vezetőségi tagok gyengesége, aktivitásának hiánya, esetleg alkalmatlansága. Többnyire azonban a párttitkár munkastílusának köszönhető az ilyen helyzet, hisz rajta múlik, hogy megszervezze és megkövetelje mind a ve-

zetőség tagjaitól, mind a párttagoktól a rájuk bízott feladatok elvégzését. Nem kevés olyan párttitkár akad azonban még ma is, aki mindent maga akar elvégezni. Úgy érzi, hogy ahol ő nincs jelen, ott nem megy a munka. Ilyen esetben természetesen elvész a részletekben és nem marad sem ideje, sem ereje a fontos kérdésekre. A titkár jó munkájának az a fokmérője, hogy menynyire neveli ki azt a gárdát, amely képes önállóan elvégezni a teendőket, ha ő nincs is jelen. Ennek az a feltétele, hogy megkövetelje a pártvezetőség tagjaitól az önállóságot és kezdeményezést feladataik elvégzésében. Nem helyes, hogy a párttitkárt helyenként azonosítják a vezetőséggel, az igazgató vagy a hivatal vezetője is csak őt tekinti a pártszervezetnek. Ilyen munkastílus következménye sok esetben — figyelembe véve, hogy az alapszervezeti titkárok nem függetlenített dolgozók —, hogy négy év után egészségileg is kimerül. Ritkábban ugyan, de még mindig található olyan titkár, aki magát mindenkinél tapasztaltabbnak, hozzáértőbbnek képzeli, nem veszi figyelembe munkatársainak, a vezetőség többi tagjának véleményét. Számára csak saját véleménye a fontos. Legföljebb még az igazgatónak vagy a felsőbb szintű szerv képviselőjének észrevételeit hajlandó meghallgatni. Ez a felfogás rendszerint a szubjektív döntések melegágya.

A párttitkár feladata a titkári értekezleteken kapott tájékoztatóknak és a felsőbb szintű szervek határozatainak továbbítása. Ezt a munkát is úgy kell elvégezni, hogy az általános feladatok mellett megbeszéljék az ezekből adódó helyi tennivalókat, illetve meghatározzák a vezetőség egyes tagjainak konkrét feladatát.

A párttitkár legyen kezdeményezője annak, hogy a tagság elé vigyék a vezetőség gondjait, ne féljen beszélni a nehézségekről, a „kényes" kérdésekről. Ez elősegíti a tagság felelősségének és segítőkészségének növekedését.

Hiba lenne, ha a párttitkár a felsőbb szervektől kapott tennivalók és az előre megtervezett feladatok mellett nem figyelne fel azokra a jelenségekre, amelyek a munka folyamán keletkeznek. Ezt azonban csak úgy tudja megvalósítani, ha jó, közvetlen emberi kapcsolatok fűzik munkatársaihoz, a párttagokhoz és a pártonkívüliekhez.

Nagy jelentősége van a párttitkár személyes példamutatásának. A legszebb szó és a legjobb szervező munka sem tudja el-

lensúlyozni, ha a vezető nem mutat példát. Jó munkája, bátor állásfoglalása, erkölcsi élete, helyes szemlélete alapján ismerik el és követik. Az ilyen típusú ember eredményt tud elérni nehéz kérdésekben is. Csak ezzel a magatartással képes a vezetőség többi tagja és mások elé is a megfelelő követelményt állítani. A pártszervezet titkára különösen nem téveszthetí szem elől — még amikor a legnagyobb eredményeket érik is el —, hogy pártunk munkája az egész nép mindennapos ellenőrzése alatt áll. Ez nagy felelősséget és követelményeket állít a párt politikája, munkastílusa és a vezetők tevékenysége elé. A titkárnak nagy a szerepe abban, hogy olyan légkör alakuljon ki a kommunisták helyének és szerepének megítélésében, ahogy Lenin megfogalmazta: „Az üzemek kommunistáinak nincsenek semmiféle kiváltságai a többi munkással szemben, csupán fokozottabb kötelességeik vannak. A vállalat mindennapi életében mindegyikük legyen a pontosság, a megbízhatóság és a szorgalom mintaképe."

Nem lehet eléggé hangsúlyozni a párttitkár feladatát abban, hogy a határozatok végrehajtását gondosan szervezze meg és folyamatosan ellenőrizze. A végrehajtás ellenőrzése az eddigieknél nagyobb súllyal kell hogy szerepeljen. A határozatok végrehajtása és ellenőrzése során természetesen nem mindent magának kell elvégeznie, de ő a munka motorja, aki munkatársai segítségével megszervezi és ellenőrzi sok — olykor több száz — kommunista tevékenységét.

A titkár fontos feladata a felsőbb szervek tájékoztatása. Gyakran készít jelentést vagy szóbeli beszámolót a felsőbb szervek számára politikai problémákról, a feladatok végrehajtásáról, esetenként a hivatali, gazdasági munkáról is. A felsőbb szervek — személyes tapasztalataik mellett — messzemenően figyelembe veszik a párttitkárok beszámolóit, jelzéseit. Ezért nagyon fontos a valósághű, felelősségteljes véleménynyilvánítás.

Mindebből látható, hogy az alapszervezeti párttitkárok munkája nehéz, sokoldalú feladatot kell megoldaniuk. Munkájuk áldozatot igényel, hisz többségükben nem függetlenített pártmunkások, hanem gazdasági, termelőmunkájuk mellett végzik megtisztelő, de igazán nem könnyű pártmegbízatásukat, amelyet még egyes helyeken bonyolít a munkaszervezésből következő függőségi viszony is.

A vezetőségi funkciók kijelölésénél gondosan figyelembe kell venni a pártszervezet sajátosságait és létszámát. A funkciókat nem lehet sablonosan szétosztani. Helyes, ha a munkát és a reszortokat a vezetőségi tagok képességeinek és tapasztalatainak megfelelően osztják el. A munkamegosztás azonban nem jelenti azt, hogy egy-egy területet kizárólag egy személynek „bérbe adnak". Időnként mindenkinek be kell számolnia munkájáról a tagság előtt, de saját reszortját tanulmányozva a reszortfelelősnek kell felelősen felvetni a vezetőség előtt az aktuális problémákat és megoldásukra javaslatot előterjeszteni.

A SZERVEZŐ TITKÁR

A szervezési munkával megbízott vezetőségi tagot szervező titkárnak is nevezik, mivel a vezetőségben rendszerint ő az, aki a párttitkárt távollétében helyettesíti. Már az elnevezés is jelzi, hogy ezzel a funkcióval lehetőleg mozgékony, jó szervezőkészséggel, emberismerettel rendelkező elvtársat érdemes megbízni.

Konkrét meghatározott feladatához tartozik a pártcsoportbizalmiak munkájának összefogása, irányítása és ellenőrzése. Ő készíti elő az értekezleteket, közötte a taggyűléseket is, a vezetőségi ülés és a taggyűlés elé kerülő tagfelvételi kérelmeket. Feladatköréhez tartozik javaslatot tenni a vezetőségnek a párttagok pártiskolára küldésére, pártmegbízatásaira, kiemelésére vagy funkcióba állítására. Rendszerint — különösen ahol nincs tömegszervezeti felelős — munkaköréhez tartozik a tömegszervezetekkel való foglalkozás, a párt- és a társadalmi szervek munkájának, akcióinak, értekezleteinek összehangolása, koordinálása. Figyelemmel kíséri, segíti a különböző szervezetekben és területeken az alapszervezet megbízásából munkálkodó párttagok tevékenységét, esetenként minősíti azokat. Az agitációs és propagandafelelőssel közösen szervezi a pártünnepségeket és a különböző pártrendezvényeket. Munkája szerteágazó és sokrétű, az alapszervezet jellege motiválja.

Az agitációs és propagandafelelős szervezi az alapszervezetben folyó pártoktatást, a tömegpolitikai munkát, koordinálja a tömegszervezetek politikai oktatási munkáját, agitációs tevékenységét. Elkészíti és a vezetőség elé terjeszti jóváhagyásra az alapszervezet tagjainak pártoktatási tervét. Rendszeresen tájékoztatja a vezetőséget a végrehajtásáról. Gondoskodik az oktatás személyi és tárgyi feltételeinek megteremtéséről. Irányítja és ellenőrzi a propagandisták munkáját. Rendszeresen tájékoztatja a propagandistákat az alapszervezeti vezetőség és a felsőbb szintű pártszervek határozatairól. Összegyűjti a propagandisták tapasztalatait, megfelelő helyi anyagokkal, módszertani útmutatással segíti őket az egyes témák konkrétabb és hatékonyabb feldolgozásában. A pártcsoportbizalmiak és a tömegszervezeti felelősök bevonásával megszervezi az információt az általános politikai kérdésekről és az adott terület tevékenységének jelentősebb eseményeiről, főbb mutatóiról, működéséről.

Felelős a pártnapok, az ünnepségek és a csoportos beszélgetések megszervezéséért, esetleg megfelelő előadó biztosításáért. Összegyűjti a dolgozók hangulatával, véleményével kapcsolatos jelzéseket, továbbítja azokat a vezetőségnek és a felsőbb szintű pártszerveknek. Ellenőrzi, hogy a dolgozók megfelelő választ kapjanak észrevételeikre, felvetéseikre.

Az oktatási felelős segíti és ellenőrzi a pártkiadványok terjesztésével megbízott elvtársat. Megszervezi a párt lapjainak, folyóiratainak terjesztését, tájékozódik azok olvasottságáról, gondoskodik az előfizetők számának növeléséről.

Ankétokat, politikai előadásokat szervez. A pártcsoportbizalmiak és a tömegszervezetek közreműködésével mozgósítja a dolgozókat a részvételre. Megtervezi és szervezi az írásos agitációt, politikailag irányítja a különféle rendezvények szervezését, gondoskodik arról, hogy azokat a szocialista eszmeiség, a párt politikájának szelleme hassa át.

A TÖMEGSZERVEZETI FELELŐS

Feladata azon tömegszervezetek, -mozgalmak munkájának az összehangolása, segítése, amelyek területén működnek. Az e szervezetekben dolgozó kommunisták munkájának irányítása,

segítése és ellenőrzése. Fontos, hogy ismerje a tömegszervezetek legfontosabb határozatait, akcióikat és megfelelően tudja tájékoztatni a pártvezetőséget ezeknek a szervezeteknek a problémáiról, készülő határozataikról, teendőikről, tegyen jó javaslatokat munkájuk segítésére és egyeztetésére.

A NŐFELELŐS

Új megbízatás az alapszervezeti vezetőségekben a nőfelelős, amelyet a Központi Bizottság 1970 februári határozata írt elő. Minden pártszervezetben tevékenykedik nőfelelős, kivéve azokat, amelyek működési területén vagy egyáltalán nem, vagy pedig kizárólag, illetve csaknem teljes egészében nők dolgoznak. Az alapszervezetek mintegy felében a nőfelelősnek más reszortja is van a vezetőségben, ez azonban nem változtat feladatkörén. S természetesen azonosak a teendők attól függetlenül is, hogy nő vagy férfi került-e ebbe a tisztségbe.

A nőfelelős alapvető teendője, hogy a vezetőségen belül a különböző kérdések megvitatásakor képviselje a párt nőpolitikai határozatának szellemét, alapgondolatait. Kezdeményezze, hogy a vezetőség időnként tűzzön napirendre a nők helyzetével kapcsolatos kérdéseket, legyen „élő lelkiismerete" a testületnek a tekintetben, hogy ez a fontos problémakör ne szoruljon háttérbe. A nőfelelős képviseli a vezetőséget a nőket érintő megbeszéléseken, összejöveteleken. Ezenkívül fontos szerepe van a többi társadalmi szerv nőpolitikai tevékenységének koordinálásában is. Ez azonban nem azt jelenti, hogy ő irányítja közvetlenül a szakszervezetek vagy a népfrontbizottságok nőfelelőseinek tevékenységét. A szakszervezeti nőmunkát például közvetlenül a szakszervezeti bizottság irányítja, s a pártvezetőség mint testület foglalkozik e tömegszervezeti tevékenység elvi irányításával, értékelésével. A nőfelelős pedig e testületi tevékenység keretében működik közre a munka összehangolásában.

Nem minden alapszervezeti vezetőségben jelölnek ki termelési felelőst, sok helyen ezt a munkát a pártvezetőség mellett működő műszaki-gazdasági bizottságra bízzák. Ahol a vezetőségben van ilyen funkció, ott közvetlen az ő feladata az üzem vagy termelőszövetkezet gazdasági munkájának politikai eszközökkel való segítése, a vállalat gazdasági problémáinak tanulmányozása és megoldásukra javaslatok kidolgozása a vezetőség számára, az üzemi terv végrehajtásának figyelemmel kísérése. Ő foglalkozik a gazdasági bizottság vagy egyes gazdasági kérdések tanulmányozására kiküldött bizottság munkájával, jelzi a vezetőségnek, ha azt tapasztalja, hogy a gazdasági vezetés nem tartja eléggé szem előtt az általános érdekeket, elhanyagolja a dolgozók kollektív szerződésben biztosított jogait stb.

A GAZDASÁGI FELELŐS

A gazdasági felelős a pártszervezet anyagi eszközeinek kezelésével, felügyeletével foglalkozik. Ellenőrzi, hogy a tagság a szervezeti szabályzat előírásainak megfelelően fizeti-e a tagdíjat. Vezeti a tagnyilvántartást és az átjelentkezéseket.

A pártszervezet jellegétől függően természetesen másféle munkamegosztás, más reszortok és pártmegbízatások is elképzelhetők. A nagyobb létszámú pártvezetőségben a differenciáltabb munkamegosztásra is nagy lehetőség van. Bárhogyan is osztják el azonban a munkát, lényeges, hogy a vezetőségi tagok teendőiket önállóan és felelősséggel végezzék, ismerjék a rájuk bízott területet, az ott dolgozó kommunistákat és párton kívüli aktivistákat, mindazokat, akikkel dolgozniuk kell és akiket megbízhatnak különböző feladatokkal.

Kívánatos — ez ma már rendszerint gyakorlat is —, hogy a pártvezetőség minden tagja mellett — az alapszervezet taglétszámától függően — aktivisták működjenek. A vezetőség egyes tagjai a reszortuknak megfelelően vegyenek részt a munkaterületükhöz tartozó rendezvényeken, tartsanak kapcsolatot a területükhöz tartozó egyéb szervekkel. Rendszeresen tájékoztassák a vezetőséget a területükön folyó munkáról, a felvetődő problémákról, az ott dolgozók fejlődéséről.

LEGFŐBB FÓRUM – A TAGGYŰLÉS

A taggyűlés nem csupán egy értekezlet vagy gyűlés a sok közül, hanem az alapszervezeti pártélet legfőbb fóruma, a pártszervezet megtestesítője, az alapszervezet vezető testülete. A párttagság mindenekelőtt a taggyűléseken kapcsolódik be a párt politikájának kialakításába, formálásába. A párttaggyűlés fontos szerepet tölt be a pártdemokrácia érvényre juttatásában, a kommunisták nevelésében, a pártpolitika helyi alkalmazásában, a párton belüli eszmei és cselekvési egység megteremtésében és állandó erősítésében.

E feladatkörét azonban csak akkor töltheti be igazán, ha a vezetőség nagy figyelmet fordít a taggyűlések jó megszervezésére és előkészítésére. Számos tapasztalat igazolja, hogy enélkül a taggyűlések irányító, nevelő, szervező szerepe csorbát szenved.

A NAPIREND MEGVÁLASZTÁSA

A taggyűlés témájának, napirendjének körültekintő megválasztása alapvető feltétele annak, hogy a kommunisták érdemleges munkát végezzenek. Bevált gyakorlat, hogy a pártszervezetek féléves időszakra tervezik meg a taggyűlések napirendjét, s ezt — a munkaterv többi részével együtt — a taggyűlés emeli határozattá. A napirend emellett kiegészülhet a felsőbb pártszervek által időközben elhatározott, illetve az előre nem látott események miatti témákkal is.

Vannak az alapszervezeti életnek olyan eseményei, amelyekben csak a taggyűlés dönthet, tehát a vezetőség ott köteles ezeket előterjeszteni. Ilyenek: a tagfelvételi kérelmek, a pártfegyelmi ügyek, a pártoktatási formák meghatározása, a propagandisták kiválasztása, ajánlás a munkásőrségbe, a pártcsoportbizalmiak megerősítése stb. A taggyűlés foglal állást abban, kiket javasol tagjai közül a tömegszervezetek választott tisztségeibe. Szükséges taggyűlés elé terjeszteni az alsóbb fokú pártiskolára küldendők személyi javaslatait is.

Ugyanakkor a taggyűlésnek nemcsak a pártélet belső kérdéseivel kell foglalkoznia, hanem az adott munkahely, illetve terület legfontosabb politikai jellegű problémáival, feladataival is.

A politikai jelleget itt a legáltalánosabb, legátfogóbb értelemben kell felfogni: minden olyan kérdés ide tartozik, amely érinti az emberek közötti viszonyokat, kihat gondolkodásukra, tudatos cselekvést igényel.

Ezért szükséges, hogy a taggyűlés időnként szélesebb, általánosabb körű témákat is megtárgyaljon (pl. a fiatalok vagy a nők helyzete, az anyagi és erkölcsi ösztönzők hatása stb.). Itt azonban ügyelni kell, nehogy a vita megragadjon az általánosságoknál. Ezért a témát igyekezzünk úgy megfogalmazni, körülhatárolni, hogy azt egy taggyűlés átlagos időtartama alatt mélyrehatóan meg lehessen vitatni. Ám a másik véglet, a túlzott aprólékosság sem jó. Ez elvonja a taggyűlést valóságos rendeltetésétől: olyan részletkérdésekbe bonyolódhatnak, amelyekben az intézmény vezetése hivatott állást foglalni és intézkedni.

Természetesen egyetlen vállalat, szövetkezet, intézmény életében sem lehet olyan kérdés, amelyet a helyi pártszervezet taggyűlése ne tárgyalhatna meg, amivel eleve nem lehet vagy „nem illik" foglalkoznia. Adott esetben egészen apró részkérdés is taggyűlés elé kívánkozhat, ha az kihat a közhangulatra, vagy megvalósítása rendkívüli erőfeszítéseket igényel.

A taggyűlés fóruma bármely politikai és ideológiai kérdés megvitatásának is. Minden olyan, a párt politikáját érintő problémát, amely a párttagságot foglalkoztatja, napirendre lehet tűzni a taggyűlésen. Hiszen az a célszerű, ha ezekről pártfórumon s nem azon kívül esik szó.

Gyakran hallani olyan észrevételeket, hogy túl sok a felsőbb szintű pártszervek által előírt taggyűlési napirend, s emiatt nem marad elég idő és lehetőség a helyi problémák megvitatására. Ez a panasz nem teljesen alaptalan. Budapesti vizsgálatok például arról tanúskodnak, hogy némely pártbizottság túlságosan sok témát ír elő az alapszervezetek taggyűlésének. De ez csak a dolog egyik oldala. A kimondottan tájékoztató jellegű napirendeken kívül ugyanis az ún. központi témákat nem szükséges, sőt nem is helyes „egy az egyben" továbbadni. Ezeket fel kell dolgozni, összevetni a helyi viszonyokkal és alkalmazni azokra.

A felsőbb szintű szervek által előírt témák ugyanis valamilyen formában kapcsolódnak minden alapszervezet tevékenységi köréhez, e határozatok őket is érintik, valóra váltásukból közvetlenül ki kell venniük a részüket. Az ilyen napirendek tehát nem jelentenek „idegen testet" az alapszervezet munkájában.

Ennek természetesen az a feltétele, hogy a felsőbb pártszerv állásfoglalásából kiindulva a taggyűlés beszámolójában és vitájában számba vegyék saját helyzetüket, mérlegre tegyék saját tennivalóikat is. A nők és az ifjúság közötti munkára vonatkozó központi bizottsági határozatok taggyűlési megtárgyalása például ott volt eredményes, ahol ebben a szellemben láttak munkához. S ahol így tettek, ott nem is érezték ezt valamiféle „kötelező leckének".

Ha a helyzet megkívánja, egyébként az is elképzelhető — persze nem túl sűrűn —, hogy a korábban tervbe vett kérdés megvitatására még ugyanabban a hónapban, amikor a „felülről" megjelölt témát tárgyalják, egy másik taggyűlést is összehívnak.

A másik véglet, hogy néhol azért nem tartanak rendszeresen taggyűlést — megsértve olykor a szervezeti szabályzat előírásait is —, mert úgymond „nincs mit napirendre tűzni". A különös csak az, hogy — mint ezt a főváros több kerületi pártbizottsága is megállapította a közelmúltban — e pártszervezetek tagjai ugyanakkor gyakran a folyosón vitatnak meg olyan kérdéseket, amelyek a taggyűlésre tartoznának. Az állítólagos témahiány tehát valójában a vezetőség „szegénységi bizonyítványa" — s ez olyan hiba, ami csorbítja a párttagság demokratikus jogait és a pártfegyelmet.

ELEVEN VITAFÓRUM

Akkor jó a taggyűlés, ha eleven eszmecsere, élénk vita bontakozik ki. A vita természetesen nem öncél, arra való, hogy minél több oldalról megvilágítva és megértetve az adott témát, a taggyűlés döntése, a tennivalók meghatározása minél megalapozottabb legyen. Ugyanakkor az eleven vitalégkörnek van bizonyos — ha szabad így mondani — „önmagában vett" értéke is: elősegíti a párttagság öntevékenységre és alkotó gondolkodásra való nevelését, egyik kifejezője és biztosítéka a pártdemokráciának.

Minden párttag joga, hogy a taggyűlésen szabadon és tárgyilagosan állást foglaljon a párt politikáját és gyakorlati tevékenységét érintő kérdésekben. Joga van véleményt nyilvánítani az alapszervezet vezetőségének vagy bármely tagjának munkájáról és magatartásáról. Javaslatokat terjeszthet elő megvitatásra, és azokat mindaddig védelmezheti, amíg az adott kérdés-

ben a pártszervezet nem hoz más határozatot. A szervezeti szabályzat új megfogalmazása még erőteljesebben hangsúlyozza a taggyűlésnek ezt a szerepét azzal, hogy kimondja: felvetett észrevételeire a párttagnak ugyanazon a pártfórumon kell választ kapnia. E jog gyakorlati érvényesülése nem kis mértékben a vezetőség munkáján múlik. A vezetőségnek minden elhangzott észrevételt, indítványt gondosan nyilván kell tartania, biztosítania kell az érdemi megválaszolást, s a reális javaslatok valóra váltását.

Az alapszervezet minden tagjának egyenlő joga a vitában való részvétel, véleményének a kifejtése, senki sem élvezhet előnyt vagy kivételt másokkal szemben. Ez a jog senkitől sem vonható meg. A vita mértéktelen elhúzódása vagy a vélemények ismételgetésének elkerülése érdekében a taggyűlés adott esetben korlátozhatja a vita időtartamát.

A pártélet demokratizmusának e fontos elveit a pártszervezetekben általában tiszteletben tartják. Mégis meglehetősen sok alapszervezetre jellemző, hogy a taggyűlési aktivitás, vitakészség nem kielégítő. Nemcsak az V. kerületben tapasztalható az, amit az ottani pártértekezlet beszámolója fogalmazott meg: „Gyakori, hogy a taggyűléseken vagy mindig ugyanazok, vagy elsősorban a vezető beosztásúak vesznek részt a vitákban." Ez arról tanúskodik, hogy a szervezeti biztosítékokon kívül egyéb feltételei is vannak az eleven vitalégkör kialakításának, s ezek megteremtésében ugyancsak jelentős tennivalók hárulnak a vezetőségre.

A vitakészségnek elengedhetetlen feltétele a párttagság megfelelő tájékozottsága. Ezért szükséges a párttagokat — a pártcsoportok révén, kisebb létszámú alapszervezetekben pedig személyesen — előzetesen tájékoztatni a beszámoló témájáról, s az ezzel összefüggő kérdésekről. Ez időben történjék: a vezetőség a maga felkészülésével párhuzamosan kezdje meg a tagság felkészítését is.

Fontos, hogy a beszámoló is vitára késztessen, vagyis a párttagságot érdeklő és érintő témákról szóljon, konkrét legyen, tartalmazzon személyre szóló elismerést vagy bírálatot is. Adott esetben hasznos lehet, ha a vezetőség nem zár le a beszámolóban minden kérdést, hanem alternatív megoldási javaslatokat terjeszt a taggyűlés elé. Lényeges, hogy egyetlen elhangzott észrevétel se maradjon „pusztába kiáltott szó". S az is, hogy a fi-

zikai dolgozó vagy alacsonyabb beosztású párttagok soha ne tapasztaljanak lekezelő „kioktatást" a vezetők részéről.

Nem mellékesek a tárgyi feltételek sem. Télidőben, rosszul fűtött helyiségben, vagy nyáron, fullasztó hőségű teremben senki sem tanácskozik szívesen. Vagy miféle eleven vita lehetett azokban a bányaüzemi pártszervezetekben, ahol — mint az egyik megyei pártértekezleten elhangzott — az aknába való leszállás előtti tíz percre korlátozták egy-egy taggyűlés időtartamát? Az időpont, a helyiség, a közlekedési lehetőségek — mindmind befolyásolják az aktivitást, s erre mindig gondolnia kell a vezetőségnek.

ELLENŐRZÉS - BESZÁMOLTATÁS

A taggyűlés alapvető feladata, hogy folyamatosan ellenőrizze: miként valósulnak meg az adott területen a párt határozatai, hogyan teljesíti kötelezettségeit az alapszervezet vezetősége, tagsága. A taggyűlés ellenőrző szerepét tovább növeli a X. kongresszus döntése, mely szerint az alapszervezetekben a jövőben — mivel a vezetőség újjáválasztására négyévenként kerül sor — évenként beszámoló taggyűléseket tartanak, ahol a párttagság értékeli a vezetőség, az egész pártszervezet éves tevékenységét.

A vezetőség munkájának ellenőrzése azonban nem szorítkozhat csupán az évenkénti értékelésre. Mind több pártszervezetben gyakorlat már, hogy a vezetőség rendszeresen, minden taggyűlésen beszámol az előző taggyűlés óta végzett munkájáról, számot ad a két taggyűlés közötti állásfoglalásairól, intézkedéseiről, a határozatok végrehajtása céljából kifejtett tevékenységéről. Helyes, ha ezt a taggyűlés részvevői nem egyszerűen tájékoztatásnak tekintik, hanem a vezetőség ellenőrzése egyik formájának, módjának. Vagyis nemcsak tudomásul veszik a számadást, hanem véleményt is nyilvánítanak róla.

A pártmunka taggyűlési ellenőrzése nem egyenlő csupán a vezetőség munkájának figyelemmel kísérésével. Helyes és célszerű időnként egy-egy pártcsoportbizalmit is beszámoltatni a pártcsoport tevékenységéről, belső életéről. Sor kerülhet a taggyűlésen a pártmegbízatások teljesítésének számonkérésére is. Több helyen például meghonosodtak az ún. értékelő taggyűlések: kis létszámú pártszervezetekben minden párttag, nagyobbakban a vezetőségi tagok, a pártcsoportbizalmiak, a mozgalmi,

a gazdasági, az állami tisztségeket betöltő kommunisták munkáját taggyűléseken értékelik.

A taggyűlés ellenőrző szerepe természetesen nem korlátozódik a mozgalmi tevékenység, a szűkebb értelemben vett párt- és tömegszervezeti munka területére. A taggyűlésnek joga és kötelessége figyelemmel kísérni az adott gazdasági egység vagy intézmény területén folyó egész munkát. Ezért kerül időközönként a taggyűlések napirendjére a felelős vezetők beszámoltatása a helyi munka fontos kérdéseiről.

A X. kongresszuson a Központi Bizottság beszámolója szóvá tette, hogy a párthatározatok következetes végrehajtása nem mindenütt kielégítő. Ez az észrevétel az alapszervezetek ellenőrző tevékenységének gyengéire is figyelmeztet. E tevékenység erősítésében, a gazdasági-hivatali munka pártellenőrzésének következetesebbé tételében jelentős szerepük van a taggyűléseknek.

A PÁRTMUNKA TERVEZÉSE

Az elmúlt időszakban a pártalapszervezetek nagy részében sokat fejlődött a munka tervezése. Különösen ott, ahol nem kerestek sablonokat, s a felsőbb szintű pártszervek sem írtak elő a szükségesnél több kötelező napirendet. Egyébként a munkatervnél is az a helyzet — mint a politikai munkánál általában —, hogy a helyi ügyekben legjobban a helyi pártszervezet tudja meghatározni, mit és hogyan kell elvégeznie.

A jövő tudatos politikai befolyásolására ösztönző tevékenység nagymértékben függ a munka tervszerűségétől. Ezért kap mind jelentősebb szerepet pártszervezeteink politikai munkájában a tervezés, ezért vált a vezetés, az irányítás fontos eszközévé a munkaterv.

AZ IRÁNYÍTÁS FONTOS ESZKÖZE A TERV

Az alapszervezeti munkatervnek egyik legnagyobb gyakorlati problémája a túltervezés. Ez többnyire abból adódik, hogy a pártszervezet mérlegelését olyan szempontok befolyásolják, mint „ezt a témát már régen nem tárgyaltuk — ideje napirendre tűzni", vagy „a múlt alkalommal elhatároztuk e kérdés megtárgyalását" stb. A munkatervek készítése idején nemegyszer

kiderül, hogy saját, korábbi határozatainak alapján annyi témát kell megtárgyalni, hogy új kérdések napirendre tűzésére már nincs is lehetőség. A zsúfoltság okozója nemegyszer az, hogy a tömegszervezetek, a gazdasági vezetés szeretné a pártszervezet napirendjének „politikai rangjára" emelni problémáit. De hozzájárul ehhez időnként a felsőbb szintű pártszervek túl sok előírása is a napirendeket illetően. Mindezek következtében gyakran nem reális terv, hanem „kívánságlista" áll össze: vezetőségi ülés 4—5 napirenddel, havonta taggyűlés 3—4 napirenddel. Ilyen tervet pedig tartalmasan, jól és hatékonyan teljesíteni nem lehet.

Sokszor kísért még munkaterveinkben a sablonok, a sémák szelleme, az aprólékosság és a nem pártfeladatok politikai rangra emelése. Ezek azonban nemcsak a tervezés problémái, hanem az illető terület pártmunkájával, munkastílusával összefüggő gondok. Leküzdésükhöz magasabb képzettség, több politikai és munkatapasztalat és a dolgozók véleményének jobb figyelembevétele szükséges.

A TERVEZÉS ELVEI ÉS FORMÁI

A pártalapszervezeti munkatervek készítése politikai tevékenység. Célja, hogy a pártpolitikát sajátosan, az adott területre alkalmazva, részfeladatokra felbontva határozza meg a politika, a gazdaság, az ideológia területére. A tervkészítést tehát alapvetően a pártpolitika módszerei jellemzik: az elemző-feltáró munka, a vita és a párttagok véleményének, észrevételeinek feltárása, figyelembevétele.

Az alapszervezeti munka tervezése a felsőbb szintű pártszervek határozataiból, útmutatásaiból indul ki. A demokratikus centralizmus elvének megfelelően az irányító pártbizottságok az egyes tervidőszakra kötelező napirendek előírásával, saját munkatervük fő célkitűzéseinek előrejelzésével orientációt adnak az alapszervezetek részére. A tervezés fontos követelménye továbbá, hogy biztosítsa a központi feladatok és a helyi célkitűzések — az üzem, a vállalat tevékenységéből, a párt belső életéből, a korábbi határozatokból adódó feladatok — összhangját, helyes arányát, azt, hogy a pártszervezet tevékenysége a legfontosabb

kérdésekre irányuljon. Ez a döntő láncszem kiválasztásának ismert követelményét is jelenti.

A tervkészítés feladata az is, hogy segítse érvényre juttatni a pártvezetés politikai, eszmei, irányító jellegét, helyes arányokat biztosítson az elvi-politikai és szervezési kérdések között.

A tervkészítés időszakában ki kell választani a döntés, a véleményezés, a tájékoztatás szempontjából a pártszervezethez tartozó kérdéseket, és figyelembe véve a munkamegosztást és a koordinációt, biztosítani kell, hogy ne legyenek párhuzamosságok az állami, a gazdasági, a tömegszervezeti vezetés között.

Az egyik legfontosabb elvi-gyakorlati kérdés természetesen a realitás biztosítása. Fontos ez a célkitűzések jellegének és mennyiségének a meghatározásánál. Csak olyan és annyi feladat lehet a munkatervben, amit — ha erőfeszítéssel is — meg tudnak oldani. A munkatervek értéke igen sok esetben ott csökken, ahol nem számolnak reálisan a pártszervezet erőivel, lehetőségeivel. Ebben — sok egyéb mellett — fontos szerepe van annak, hogy a vezetőség mennyiben igényli, hasznosítja a pártcsoportok segítségét. A pártcsoportok vannak a tett színhelyén, az ő észrevételük, javaslatuk az élet követelményeit jelzi. Éppen ezért igénylésük nélkülözhetetlen, tulajdonképpen a terv realitásának lényeges feltételei.

Fontos annak a szemléletnek a kialakítása, hogy a munkatervek nem öncélúak, állandó és szoros kapcsolatban kell állniuk az élettel, a gyakorlattal. Ezért a tervet és végrehajtását a politikai rugalmasság jellemezze. Számítani kell a „menet közbeni" változásokra, és ezért célszerű, ha a munkatervek „szellősek", módot adnak kiegészítésre is.

Az alapszervezeti munkaterv többnyire fél évre határozza meg:

1. a pártszervezet politikai tevékenységének fő célkitűzéseit (a felsőbb pártszervek határozatainak realizálását, a korábbi helyi határozatokból adódó feladatokat);

2. a taggyűlések, vezetőségi ülések témáit és ütemtervét;

3. a különböző aktívaértekezletek, gyűlések, ünnepségek szervezésének főbb kérdéseit és a pártbizalmi-értekezleteket;

4. az alapszervezeti munkaterv tartalmaz a KISZ-szervezetekre vonatkozó határozatokat, az állami, a tömegszervezeti és a gazdasági vezetés részére pedig ajánlásokat.

A munkaterv azonban nem foglalja magában az alapszervezet

tevékenységének valamennyi fő vonását. Számos időszakos vagy állandó szervezési feladat kapcsolódik a munkatervekhez. Több pártszervezetnél találkozunk ezek tervezésével is, hangsúlyozzuk azonban, hogy ez csak a nagyobb létszámú, gazdag tapasztalatokkal rendelkező alapszervezeteknél gyakorlat. Ilyen például az ún. kampányterv, amely általában a pártszervezet, a tanács és a tömegszervezeti választás feladatait összesíti, vagy egyes idényjellegű gazdasági célkitűzések politikai feladatait határozza meg.

A jól szervezett alapszervezeti munkában megtalálhatók a reszortfelelősök ütemtervei, naptári tervei is. A propagandaművelődési felelős ütemterve például az oktatási, szervezési feladatokról, vagy a gazdasági felelős ütemterve a tagdíjelszámolással, az ügykezeléssel, a KISZ gazdasági munkájának ellenőrzésével kapcsolatos feladatokról.

Nagyobb létszámú, önálló pártalapszervezetek több helyen 2—3 éves időtartamra iskoláztatási tervet is készítenek, melyben a káderképző iskolákra, pártiskolákra javasoltak ütemezését rögzítik.

NÉHÁNY MÓDSZERBELI KÉRDÉS

A pártszervezetek február—július és augusztus—január közötti, tehát hathónapos időszakra készítenek munkaterveket.

A munkaterv első fejezetében az időszerű és a helyi körülményeknek megfelelő feladatokat határozzák meg. Így a X. pártkongresszust követően a kongresszus határozatainak a végrehajtásából, a szervezeti szabályzat új feladataiból és a negyedik ötéves terv helyi fő teendőiből adódó politikai, gazdasági, ideológiai célkitűzésekből kellett kiindulni. A tervnek ez a része nem a határozatok egészét tartalmazta, hanem a félév során napirendre tűzhető és megvalósítható feladatokat fogalmazta meg. A fő feladatok között mindig célszerű megjelölni a nagyobb jelentőségű, ismert kampányfeladatokat (pl. tanácsválasztások, szakszervezeti választások stb.).

A munkaterv második fejezete tartalmazza a taggyűlések és vezetőségi ülések ütemtervét. Taggyűlést legalább kéthavonként kell tartani, de célszerű, ha egy fél évre három taggyűlést terveznek, mert az időközbeni feladatok általában egy-két rendkívüli taggyűlést is szükségessé tesznek. Vezetőségi ülést 2—3

hetenként (kisebb alapszervezeteknél háromhetenként) célszerű tervezni. A tervezés időszakában kell kialakítani az ülések rendszeres időpontját, amely lehetővé teszi az ütközések elkerülését.

A vezetőségi ülések és taggyűlések tervének összeállításánál számításba kell venni, hogy a vezetőség minden taggyűlésen köteles beszámolni a két taggyűlés között végzett tevékenységéről, továbbá visszatérni az előző taggyűlésen felvetett és meg nem válaszolt bírálatokra, javaslatokra. Időt kell biztosítani olyan személyi kérdések megtárgyalására, mint a véleményezési jogkörből adódó káderkérdések, tagfelvétel, munkásőrfelvétel, fegyelmi ügyek. További idő szükséges ahhoz is, hogy a párttagok esetleges bejelentéseiket, észrevételeiket és javaslataikat is elmondhassák. Ebből következik, hogy taggyűlésekre általában csak egy, vezetőségi ülésre pedig legfeljebb két napirendi pontot célszerű tervezni.

Helyes, ha a vezetőség a párttagok, a pártcsoportok észrevételeit, javaslatait aszerint minősíti, hogy melyek tartoznak párthatáskörbe, és melyek az állami, a gazdasági és a tömegszervezeti feladatok. Ez utóbbiakat továbbítani kell az illetékes fórumokhoz. A helyi célkitűzések meghatározásánál figyelembe kell venni azt az összefüggést is, hogy adott esetben akut gazdasági problémák megoldása segíti elő a jó politikai légkör kialakítását, vagy a megfelelő politikai szemlélet létrehozása elsődleges a gazdasági természetű gondok megszüntetésében. Erre konkrét receptet adni nem lehet, esetenként kell eldönteni, hogy a kérdéseket milyen oldalról szükséges megközelíteni. De a javaslatoknál azt is meg kell határozni, hogy melyek követelnek döntést, melyek azok, amelyekről tájékoztatást kell adni. Fontos, hogy a napirendek megfelelő mennyiségben tartalmazzanak döntést igénylő feladatokat. Nagy figyelmet kell fordítani arra is, hogy melyik téma kerüljön a taggyűlés és melyik vezetőségi ülés elé. A tervezésnél a taggyűlések napirendjének összeállításából kell kiindulni. Egyrészt azért, mert a legfontosabb döntéseket a párttagság egésze elé kell terjeszteni, másrészt, mert a taggyűlések napirendjeit általában a pártvezetőség, sőt a pártcsoportok is megvitatják. Nem törvény ez, különösen a kisebb alapszervezeteknél elképzelhető, hogy a pártvezetőség nem tárgyal meg minden taggyűlésre kerülő problémát.

Nem utolsó szempont, hogy a feladatokat konkrétan, világosan fogalmazzák meg. Az ilyen napirend mint „X osztály vagy

üzemrész beszámolója" vagy „beszámoló a tanácsi munkáról" vagy „ideológiai életünk aktuális problémái", vagy „tömegszervezeteink munkája" — túlságosan átfogóak, általánosak, és ugyancsak kis érdeklődést váltanak ki a taggyűlésen. Törekedni kell a jobb elhatárolásra, a téma színesebb, ötletesebb megjelölésére. Az előző példáknál maradva — mondjuk „X osztály vagy üzemrész tevékenysége a műszaki fejlesztésben" vagy „beszámoló a tanácsi ügyintézésről", vagy „Beszámoló a pártvezetőség koordinációs tevékenységéről" vagy „A munkás-paraszt szövetséggel kapcsolatos politikai, ideológiai kérdések alapszervezetünkben" vagy „A szakszervezet szociálpolitikai tevékenysége" stb.

A tervezésnél kell a feladatok megoldásának módszeréről dönteni és ki kell választani a végrehajtásért felelős személyeket is. Az elemző, felmérő, értékelő napirendet célszerű brigádokkal vagy munkacsoporttal készíttetni. A munkacsoport tagjait és az egyes napirendi pontok előadóit előzetes konzultáció alapján kell kiválasztani.

A beszámoló-napirendek előadója a terület egyszemélyi felelős vezetője legyen (akkor is, ha nem párttag), a tájékoztató-napirendek előadója pedig a terület jellegéből adódóan a titkár vagy a vezetőség más tagja. A jól átgondolt munkaterv a párttagság egy részének pártmunkával való ellátását is biztosítja.

A munkamódszerek kiválasztásánál nagyobb alapszervezetekben célszerű megtervezni azt is, hogy mely napirendekhez készüljön írásos anyag.

Néhány esetben célszerű az együttes ülések tartása például a KISZ-vezetőséggel, a tanács végrehajtó bizottságával, a tsz-vezetőséggel stb. Ezt csak igen ritkán és olyan témáknál helyes alkalmazni, amelyeknél elkerülhetetlen a párhuzamos tárgyalás. Például a Központi Bizottság ifjúsággal kapcsolatos határozatánál; a nők politikai, gazdasági helyzetének értékelésénél; a nemzetiségi kérdés helyi problémáinak megtárgyalásánál stb.

A harmadik fejezet a pártbizalmi-értekezletek, aktivák, ünnepségek és egyéb rendezvények tervét tartalmazza.

A pártcsoportbizalmi-értekezletek tervezésénél általában a taggyűlések napirendjét és félévenként egy-két szervezési-módszertani megbeszélést indokolt számításba venni. Az értekezletek időpontját 10—12 nappal a taggyűlések előtt úgy kell

kitűzni, hogy a bizalmiak a taggyűlés tartalmi kérdéseiről is tájékoztathassák pártcsoportjuk tagjait.

Az egyes rendezvények, ünnepségek tervezésénél figyelembe kell venni a tömegszervezetek tevékenységét is. Különösen a területi pártszervezeteknél jól bevált, hogy az egyes rendezvények gazdájául tömegszervezeteket jelölnek ki.

A tervezésben gyakorlottabb pártszervezetek munkatervének negyedik fejezete tartalmazza a KISZ-szervezet munkájára vonatkozó egy-két határozatot, útmutatást. Itt kap helyet a többi tömegszervezet, az állami és gazdasági szervek részére készített ajánlás vagy határozat. Például „X üzemvezető vizsgálja meg beosztottainak továbbtanulását és beszélgessen erről az érintettekkel".

A MUNKATERV JÓVÁHAGYÁSA, ISMERTETÉSE

A munkatervet a vezetőségi ülés vitája után, a tervidőszak kezdete előtt, a taggyűlés elé kell terjeszteni. Alapos, érdemi vita a taggyűlésen csak akkor várható, ha azt jól előkészítették. Célszerű tehát, ha a pártcsoportbizalmiak írásban előre megkapják a munkatervjavaslatot, hogy arról a párttagságot részletesen tájékoztatni tudják.

A jó előkészítés következménye rendszerint, hogy a tagság további javaslatokat tesz. A rugalmasság azt igényli, hogy a jól átgondolt, előkészített elképzeléseket, ha a tagság javaslata fontosabb kérdéseket tartalmaz, merjék megváltoztatni. Ez is hozzátartozik ahhoz, hogy a tervkészítés a vezetőség és a tagság kollektív munkája legyen. Ez nem formai kérdés: jó terv csak közös munkával készíthető. Sajnos, sok helyen még mindig egy-két elvtárs „reszortja" a tervkészítés és nem egy esetben taggyűlés elé sem terjesztik.

Sohase feledjük: a tervkészítés nem öncélú munka, a legjobb terveket is módosíthatja az élet. Az igazi tervszerűség ezért a változó viszonyokhoz való igazodásban és nem az előre elgondolt helyzethez való ragaszkodásban van.

Több helyen megtörténik, hogy ha elkészül a terv, a fiókba, páncélszekrénybe kerül, amolyan bizalmas ügyiratként kezelik. S többnyire csak akkor veszik elő, ha valamelyik témára, időpontra nem emlékeznek pontosan. Pedig a tervezés és az ismertetés között nagyon lényeges az összefüggés. A terv csak

úgy válik valósággá, ha mindenekelőtt azok, akiknek konkrét feladatot jelent, ismerik. De nemcsak ők — hanem az alapszervezet egész tagsága. És ehhez nem elegendő a taggyűlésen való ismertetés, lehetővé kell tenni, hogy az alapszervezet tagjai a pártmunka minden területén hasznosíthassák.

Az itt megfogalmazott igények teljességükben még a nagy létszámú, jelentős vezetési tapasztalattal rendelkező pártszerveknél is sok esetben csak távolabbi célkitűzéseket jelenthetnek. Ezért a kis létszámú, kevés tervezési tapasztalattal rendelkező pártszervezetek ne tűzzék maguk elé azt a célt, hogy mindezt azonnal a gyakorlatban megvalósítsák. Azért szóltunk e kérdésekről, feladatokról részletesen, hogy gondolatokat ébresszünk, s ha közülük egyik-másik javaslat testet ölt a munkatervekben — már az is hasznos a pártmunka számára.

A HATÁROZATOK KÖVETKEZETES VÉGREHAJTÁSA

Az alapszervezetek határozatai a helyi viszonyokra alkalmazva tartalmazzák a párt politikáját, a felsőbb szintű szervek határozatait, ezek képezik a kommunisták egységes, szervezett tevékenységének alapját. A határozatok végrehajtásától függ a párt politikájának színvonalas, hatékony megvalósulása. Bár az elmúlt években az alapszervezetek tevékenysége ezen a területen is jelentősen javult, a követelményekhez képest mégis számottevő az elmaradás.

A PÁRTHATÁROZAT FŐBB KÖVETELMÉNYEI

A pártalapszervezet politikai szervezet, következésképpen határozatai is politikai jellegűek.

A határozatok csak akkor hozhatnak eredményeket, ha reálisak, a tényleges objektív viszonyokon alapulnak. Ha ezekkel nem számolva, megalapozatlan elképzeléseket emelünk határozat rangjára, kudarc ér bennünket.

Fontos kritérium, hogy a határozat világos, egyértelmű és konkrét legyen. Az alapszervezeti pártmunkában különösen nem sokat érnek az örök bölcsességek, a tértől-időtől független megfogalmazások. Gyakori például a „törekedni kell a vezetés

megjavítására" jellegű megállapítás. Félreértés ne essék: nem a tartalom kifogásolható. Valóban mindig és mindenütt törekedni kell a jobb munkára. De így általában ez megfoghatatlan, ellenőrizhetetlen. Világosan meg kell mondani: az adott helyen, konkrétan mit kell tenni! Mit és mikorra! — enélkül nem határozat a határozat. Ehhez szorosan kapcsolódik a harmadik alapvető szempont: ki a felelős a végrehajtásért? Az utóbbi időben több helyen a határozatban rögzítik a végrehajtás ellenőrzésének a módját is. Ez a módszer hasznos, segítő lehet, éppen ezért ajánljuk a pártvezetőségeknek.

Számos alapszervezet munkájában még mennyiségi gondok is vannak. Nem kevés az olyan alapszervezet, mely a tagfelvételi és a fegyelmi ügyek kivételével szinte alig hoz határozatot. Helyette az elhangzott beszámolót emeli határozattá. Holott mindannyian tudjuk: a legjobb beszámoló sem pótolhatja a jól kidolgozott és megvitatott határozatot. Nem is szólva arról, hogy gyakran a beszámoló megállapításait több vonatkozásban is vitatják. Másutt azt tapasztaljuk, hogy egyre-másra hozzák a határozatokat, minden erőt erre s nem a végrehajtásra fordítanak.

Határozatot csak alaposan indokolt esetben hozzunk. Mércének tekintsük: csak annyi határozat szülessen, amennyit végre tudunk hajtani, amennyiért érdemi felelősség vállalható. Az alapszervezetnek egy kérdésben lehetőleg egy érvényes határozata legyen.

SOKOLDALÚ, GONDOS ELŐKÉSZÍTÉST

Ha elemzés, sokoldalú vizsgálat nélkül alakítjuk ki a határozati javaslatot, nagy a veszélye annak, hogy a döntés sem lesz megfelelő. A határozat nem lehet rögtönzés eredménye.

A vezetőség a saját hatáskörébe tartozó kérdésekben maga is hoz határozatot. Emellett a taggyűlés elé kerülő előterjesztések, határozati javaslatok jó előkészítése igen felelősségteljes feladat. Általában követendő, hogy a taggyűlés elé a vezetőség által kialakított, megvitatott határozati javaslat kerüljön. Mindez nem zárja ki, sőt esetenként hasznos lehet, ha a vezetőség nem alakítja ki végleges álláspontját, hanem többféle megoldási javaslatot terjeszt a taggyűlés elé.

Nagyon fontos, hogy a határozatok előkészítése ne csak a pártvezetőség ügye legyen, hanem abba a párttagságot is be-

vonják. „A fontos politikai döntések előkészítésénél a pártszervek és a pártszervezetek rendszeresebben kérjék ki a párttagság véleményét" — hívja fel a figyelmet a kongresszusi határozat.

Ha a határozati javaslat kidolgozásába rendszeresen bevonjuk a párttagok egy-egy csoportját, akik a napirendre kerülő kérdést legjobban ismerik, közvetlen tapasztalataik vannak, ennek igen kedvező a gyakorlati és politikai hatása. Az ily módon készített előterjesztéseket a párttagok jobban magukénak érzik, s ez kedvezően hat a végrehajtás egész folyamatára. E módszer egyébként feloldhatja azt az ellentmondást is, hogy a pártvezetőség túlterhelt, a tagság jelentős részének pedig nincs konkrét pártmunkája.

A napirendre kerülő kérdéseknél a tényleges viszonyokból kell kiindulni. A tárgyi mutatók, a statisztikák, a kedvező és a kedvezőtlen tendenciák mérlegelése mellett szükséges figyelembe venni az adott területen dolgozó párttagok tapasztalatait, véleményét is. A helyzet elemzése nem lehet öncélú, hiszen ez a helyes határozat alapja. Helyenként erről azonban megfeledkeznek. Ilyenkor az alapos helyzetelemzés ellenére nincs megfelelő következtetés, a határozati javaslat nem helyesen tükrözi a tennivalókat.

A határozati javaslatot a párttagoknak meg kell vitatniuk. Azért hangsúlyozzuk ezt, mert gyakori, hogy a napirend előterjesztésével egyidejűleg nem ismertetik a határozati javaslatot. S a vita lezárása után a taggyűlés elnöke felolvassa és szavazásra bocsátja az előre elkészített határozati javaslatot. Ebben nemcsak az a probléma, hogy a taggyűlés nem vitatta meg, hanem hogy az esetek többségében a vitával sincs összhangban a határozat. Ez a módszer sérti a párttagok demokratikus jogait, vagy egy olyan vitát eredményez, melyet a taggyűlés helyes vezetésével elkerülhettek volna, vagy azzal jár, hogy az idő előrehaladása miatt a tagság formálisan megszavazza a határozati javaslatot.

A VÉGREHAJTÁS MEGSZERVEZÉSE

A legjobb határozat sem válik automatikusan valóra. Ezért indokolt az a kongresszusi figyelmeztetés, hogy a párt minden szintű szervében és szervezetében előtérbe kell állítani a határozatok következetes végrehajtását. Ez összetett feladat. Gyak-

ran a párttagok egészének vagy egy részének a munkája mellett az állami, a gazdasági vagy a tömegszervezetek tevékeny közreműködését is igényli. Szükséges tehát a feladatok helyes megosztása és koordinálása. Jó, ha úgy bontják le a határozatban rögzített tennivalókat, hogy azokat az egyes párttagok, pártcsoportok pártmegbízatásként hajtsák végre.

Nagyon fontos, hogy mindazok, akiknek a végrehajtásban részük van, egységesen értelmezzék a határozatot, megismerjék és megértsék tennivalóikat. Helyes, ha a határozat meghozatala után összehívják azokat, akiknek konkrét feladataik vannak, s akik személyükben felelősek a végrehajtásért. Így érvényesíthető a személyi felelősség a végrehajtás folyamatában. Elvileg ezzel mindenütt egyetértenek, mégis elég gyakori, hogy a határozatot „hét lakat alatt őrzik". Sokszor még azok sem ismerik teljes pontossággal, akiknek szerepük van a megvalósításban. Többen ugyanis úgy vélik: a határozathozatallal befejeződik a tevékenység. A munka egyik szakasza — a felmérés, az elemzés, a következtetések levonása — valóban véget ér a határozat meghozatalával. De a konkrét munka lényegében csak ezután kezdődik, s ez semmivel sem könnyebb az előzőnél. Sőt, a mindennapi élet bizonyítja, hogy ez a munka nehezebb oldala.

A határozat után első lépés az ismertetés. Emögött helyenként ma még csupán azt értik, hogy a határozatot taggyűlésen vagy pártcsoport-értekezleten felolvassák. Vagyis azt közlik: mit akarunk. Nagyon kevés szó esik viszont arról; miért akarjuk ezt vagy azt. Holott a tényleges megértéshez ez is hozzátartozik. Így lesz érthető a határozat szelleme is, amely egyébként több, mint a betű szerinti ismeret. Igaz, hogy minden párttag kötelessége a határozat végrehajtása — ez azonban nem zárja ki, ellenkezőleg: megköveteli a határozat céljával való azonosulást. Mindez azt is feltételezi, hogy a párttagok megbeszéljék, megvitassák, melyik módszer segíti leginkább a határozatokban rögzített tennivalók megvalósítását, melyik eszköz a hatékonyabb. A vita a „hogyan" tekintetében újabb tartalékokat tárhat fel, megkönnyítheti a végrehajtást.

A végrehajtás ellenőrzése a vezető, irányító munka szerves része. A vezetésnek tudnia kell, hogy a végrehajtás hol tart, milyen nehézségek, problémák vetődnek fel a munkavégzés idején. A jól szervezett ellenőrzés azonban nemcsak megfelelő tájékoztatást nyújt a vezetésnek, hanem magának a végrehajtásnak is egyik leghatékonyabb ösztönzője. Hiszen az ellenőrzésnek nem a hibakeresés a célja, hanem a határozatok helyes végrehajtásának az elősegítése.

Az ellenőrzés akkor hatékony, ha azt kellő időben folyamatosan végzik. Ne akkor kezdjenek hozzá, ha a határidő már lejárt. Ilyenkor csak a tények utólagos megállapítására szorítkozhatnak, de azt a segítséget, amit a kellő időben végzett ellenőrzés nyújthat, már nem tudják megadni. Az ellenőrzés nem korlátozódhat csak a végeredményre. A megvalósítás hogyanjára, módszereire is ki kell terjednie. A pozitív, esetleg a negatív tapasztalatok a további munkában hasznosítva értékes segítséget adhatnak. Ezeket a tanulságokat érdemes a párttagokkal megbeszélni.

A végrehajtás ellenőrzésének megszervezése a pártvezetőség fontos feladata. De az ellenőrzés gyakorlása nem korlátozódhat csak a pártvezetőségre. Az ellenőrzés annál hatékonyabb, minél jobban bevonjuk a párttagságot a határozat konkrét megvalósításába. Ebben igen nagyok a lehetőségek. Ma még elég ritka például, hogy a párttagoknak ellenőrző jellegű pártmegbízatásokat adnának. Pedig ez nemcsak az ellenőrzést tenné hatékonyabbá, hanem a pártdemokráciát is fejlesztené.

Az alapszervezeti munkában az ellenőrzésnek általában két formája terjedt el. Az egyik: a beszámoltatás, mikor a végrehajtásért felelős a pártvezetőségnek vagy a taggyűlésnek számot ad. Másik: a vizsgálat, amikor a végrehajtás helyzetét az ezzel megbízott elvtársak a helyszínen sokoldalúan megvizsgálják és értékelik. Az ellenőrzés mindkét formája hasznos. Kívánatos, hogy az ellenőrzés a munka értékelésével záruljon. Ne legyünk fukarok a jól végzett munka elismerésével, de ne maradjunk adósak a felelősség megállapításával, a felelősségre vonással sem.

A párttagság elméleti-politikai képzettségének fejlesztése nagy figyelmet és folyamatos munkát követel az alapszervezet vezetőségétől. A folyamatosság mellett nem kevésbé fontos a sokoldalúság: a vezetőségnek egyforma gonddal kell foglalkoznia a propagandamunka tartalmi, módszertani és szervezési problémáival, feladataival, valamint a pártoktatás tapasztalatainak a pártmunka egyéb területein való hasznosításával.

AZ OKTATÁSI FORMÁK MEGHATÁROZÁSA

A pártoktatás megszervezésének egyik alapvető kérdése a megfelelő oktatási formák kiválasztása. Mindenekelőtt — természetesen — ismernie kell, hogy milyen oktatási formák indítását határozták el a párt felsőbb szervei. Ezek közül kell kiválasztani azokat, amelyek a pártszervezet jellegét és feladatait, a párttagság összetételét, képzettségét és érdeklődési körét tekintve a legcélszerűbbnek látszanak.

A megfelelő tanfolyamok jó kiválasztásához szükséges az előző oktatási év tapasztalatainak gondos elemzése. Amikor az oktatás befejeztével a vezetőség értékeli, hogy melyik tanfolyam milyen mértékben töltötte be rendeltetését, mennyire sikerült a kitűzött célt elérnie, számba veszi az eredmények és kudarcok okait, egyúttal a további munka irányára is választ kap. Ennek alapján dönthet arról, hogy a központi tematika alapján működő tanfolyamok közül válasszon-e — s ha igen, melyiket vagy melyeket —, vagy inkább a speciálisabb igényeket kielégítő helyi tömegpropaganda tanfolyamok valamelyikét részesítse előnyben.

Ma már kevésbé kell bizonygatni, hogy az utóbbiak is „egyenrangú", jelentős formái a propagandamunkának. A különböző előadássorozatok, a falusi téli tanfolyamok nagyszámú hallgatóságot vonzanak. Mégis figyelmet érdemel, hogy az alapszervezeti vezetőségek egy részénél a helyi tömegpropaganda formáinak még mindig nincs kellő becsületük. Pedig érdemes az oktatási év megtervezésekor ezeket is, közülük nem utolsósorban a speciális, egyes rétegekhez szóló tanfolyamformákat is számításba venni.

A legtöbb alapszervezetben már többé-kevésbé kialakult a propagandisták „stabil" tábora. Ez megkönnyíti a tanfolyamok vezetőinek kiválasztását, hiszen nem kell évről évre tömegesen „új emberek" után nézni. Bizonyos cserélődés természetesen elkerülhetetlen. Ilyenkor érdemes mindenekelőtt a pártiskolát, a marxista—leninista esti egyetemet vagy középiskolát frissen végzett — és a propagandamunkába még be nem vont — elvtársak közül válogatni.

A megfelelő elméleti képzettség és elvi szilárdság természetesen nem minden. Szükséges a rátermettség is, például a meggyőző erő, bizonyos szókincs, az emberekkel való kapcsolatteremtés képessége stb. Arra is célszerű ügyelni, hogy a propagandamunkára felkértek ne legyenek túlságosan megterhelve más társadalmi elfoglaltsággal. Ezért adott esetben helyes csökkenteni egyéb kötelezettségeiket, társadalmi megbízatásaikat.

Számos alapszervezetben már meghonosodott az a gyakorlat, hogy a propagandistákat a taggyűlésen bízzák meg ezzel a pártmunkával. Ez követendő módszer. Az oktatási forma eldöntéséhez hasonlóan, a propagandista megbízatásáról is — a vezetőség javaslata alapján — az alapszervezet legfőbb fóruma döntsön.

Az alapszervezet elsősorban saját tagságából válassza ki a propagandistát. Ennek több előnye van. A propagandista tájékozottabb a helyi viszonyokról, jobban ismeri az elmélet gyakorlati összefüggéseit, hatékonyabb segítséget adhat az alapszervezet konkrét feladatainak megoldásához. Az alapszervezethez tartozó propagandistánál a munka ellenőrzése, a felelősség érvényesítése is lényegesen egyszerűbb. Amennyiben helyileg nincs elég propagandista, úgy természetes a felsőbb szintű pártszervezetek támogatásának igénylése. Csak olyan oktatási formát indítsunk és csak akkora létszámmal, amihez megfelelő számú és színvonalú propagandista áll rendelkezésünkre.

Arra kell természetesen törekedni, hogy a lehetőségekhez mérten minél több párttag képezhesse magát. Pártunk szervezeti szabályzata szerint a párttagnak kötelessége rendszeresen fejleszteni politikai tudását, gazdagítani műveltségét. A pártvezetőség nem bízhatja e követelmény érvényesülését a spontaneitásra, hanem tevékeny nevelő-szervező munkával kell elő-

segítenie. Ezért helyes számba vennie, hogy megítélése szerint melyik párttagnak milyen oktatási formán, milyen módon lenne célszerű képzettségét fokoznia. Ahol pártcsoportok működnek, ez elsősorban a pártcsoportbizalmi hivatása lehet.

A vezetőség nem sértheti meg az önkéntesség elvét. Egyértelműen el kell ítélnünk azt a gyakorlatot, amikor a hallgatót megkérdezése nélkül osztják be valamelyik tanfolyamra. A vezetőség ebben nem dönthet az érdekelt párttag nélkül. Csak a párttagokkal — és a számításba vett pártonkívüliekkel — folytatott személyes beszélgetés során lehet tisztázni nemcsak az illetők egészségi állapotát, egyéb elfoglaltságát, hanem érdeklődési körét, tanulási igényét is. Ahol ezeket nem veszik figyelembe, rendszerint ott panaszkodnak később a passzivitásra, a hiányzók és a kimaradók magas számára.

Egy alapszervezet taglétszáma szám szerint sem akkora méretű, hogy ezt a felmérő munkát ne lehessen gondosan elvégezni. Mindenesetre nem lehet csupán egy emberre bízni, a vezetőség egy tagjának a feladataként kezelni, ez az egész vezetőség kollektív feladata. Ha ezt a munkát nem kampányszerűen végzik, nem korlátozzák egy-két hétre csupán, hanem a párttagsággal való foglalkozás állandó szerves részeként kezelik, akkor minden különösebb nehézség nélkül megoldható. Bár a hallgatók beosztása megfelelő oktatási formákra egy meghatározott konkrét időszakban zajlik le, a helyzet felmérése, amely a munka érdemi alapja, nem korlátozódhat csupán e viszonylag rövid időszakra.

AZ ISKOLAI RENDSZERŰ PÁRTOKTATÁS

A párttagság ideológiai képzését az iskolai és az iskolán kívüli pártoktatás különböző formái együttesen biztosítják. Az alapszervezetek feladatkörébe elsősorban az iskolán kívüli pártoktatással kapcsolatos teendők tartoznak, de javaslatot tehetnek a pártvezetőségi tagok, a pártbizalmiak, az aktivisták pártiskolai továbbképzésére is. Egyes alapszervezeteknél a pártiskolára vagy a káderképző tanfolyamokra jelölést teljesen rábízzák a felsőbb szintű pártszervekre. Ez nem helyes, hiszen az idők folyamán a tervek módosításra szorulhatnak, s ennek szükségessége először az alapszervezetekben érzékelhető.

Az alapszervezeti vezetőségeken múlik elsősorban, hogy már

az iskolára küldés idején legyen megközelítő pontosságú elképzelés az illető elvtárs további beosztásáról, pártmunkájáról. Ez még nincs mindenütt így, amit az is jelez, hogy a pártiskolát végzetteknek a tudását nem mindenütt hasznosítják kellőképpen. E tekintetben is még gondosabb munkára kötelez a X. kongresszus határozata, amely a többi között hangsúlyozza, hogy „a kádermunkának továbbra is egyik fontos alkotóeleme a pártoktatás".

Ezért is szükséges szóvá tenni, hogy helyenként az alapszervezetek megfeledkeznek a vezetőségi tagok tanulásáról. Holott az a helyes, ha a vezetőségi tagok ideológiai továbbképzésére is készítenek tervet, amelyet a felsőbb szintű pártszervekkel is megbeszélnek.

A TÖMEGSZERVEZETI OKTATÁS KOORDINÁLÁSA

A pártvezetőség közvetlenül csak a pártoktatás, de közvetve, politikailag a tömegszervezeti oktatás eredményességéért is felelős. E területen is a munka nagyobb fokú összehangolására, szorosabb együttműködésre van szükség. Természetesen nem arról van szó, hogy a pártvezetőség a maga vállára vegye a szakszervezeti és a KISZ-oktatás megszervezésének és irányításának terhét, de a pártoktatás szervezésével együtt kell törődnie a politikai képzésnek ezzel a területével is.

Célszerű tehát a párt- és tömegszervezeti oktatásra vonatkozó terveket, döntéseket összehangolni, egyeztetni. Ez lehetővé teszi mind a hallgatók, mind a propagandisták tervszerű elosztását. Általában a tömegszervezeti tanfolyamokhoz — vagy legalábbis azok többségéhez — a pártszervezetek adják a propagandistákat. A párttagok számára ez pártmegbízatás.

AZ OKTATÁS FOLYAMATOS IRÁNYÍTÁSA

Az említett tennivalók túlnyomórészt a nyári hónapokban jelentkeznek. De a pártvezetőségnek nemcsak ebben az időszakban, hanem állandóan, az egész év folyamán kell törődnie az oktatással. Gondoskodnia kell a technikai feltételekről, el kell

végeznie a szükséges teendőket, folyamatos munkával biztosítva a foglalkozások rendjét, szervezettségét és fegyelmét.

A tartalmi irányítás során elsősorban arra kell törekedni, hogy a propagandamunka színvonalas legyen és a pártosság jellemezze. Tudományos alapokon nyugvó elméleti ismereteket közvetítsen — természetesen mindig az adott formának megfelelő szinten —, de a gyakorlatban hasznosítható ismereteket is nyújtson a hallgatóknak. Nemcsak az a fontos, hogy mennyien tanulnak, hanem az is, hogy milyen színvonalon és mennyire céltudatosan segíti az oktatás a párt előtt álló gyakorlati feladatok megoldását. Ha lehet rangsorolni a pártoktatással kapcsolatos feladatokat, akkor ezt első helyen kell említeni.

A vezetőségnek gondoskodnia kell a propagandisták rendszeres informálásáról, a helyi eredményekről, problémákról, tervekről, az adott terület gazdasági és politikai kérdéseiről. Ez történhet úgy is, hogy a propagandistákat ilyen célból esetenkint összehívják. De hasznos az is, ha meghívják őket egy-egy olyan vezetőségi ülésre, amelyen valamelyik oktatási témával összefüggő helyi kérdést tárgyalnak meg. S jóllehet óvakodnunk kell a propagandisták túlterhelésétől, alkalmanként nagyon hasznos lehet bevonásuk egy-egy ilyen jellegű kérdés helyi vizsgálatába, a tapasztalatok feldolgozásába. Ez a tömegszervezeti propagandistákra is vonatkozik: a pártszervezet az ő tájékoztatásukról sem feledkezhet meg.

A vezetőség ne csak tájékoztassa a tanfolyamok vezetőit, hanem tájékozódjon is tőlük. A foglalkozásokon elhangzó kérdések, észrevételek értékes segítséget nyújthatnak a vezetőség részére a párttagság véleményének folyamatos ismeretéhez, a politikai hangulat felméréséhez. Ezeket a tapasztalatokat a tömegpolitikai tevékenységben és általában a pártmunka irányításában jól lehet hasznosítani. Ily módon a propagandamunka irányítása nem különül el a pártvezetőség tevékenységének egészétől, hanem annak szerves és elválaszthatatlan, a többi területtel összekapcsolódó részét képezi.

A X. pártkongresszust előkészítő taggyűlések és pártértekezletek jelentősen fellendítették a pártalapszervezetek munkáját. Megnőtt politikai befolyásuk, közhangulatot formáló szerepük. Jelenleg fontos feladat az elért eredmény megszilárdítása, hogy az alapszervezetek politikai aktivitása ne ideiglenes, hanem állandóan ható tényezővé váljon. Ehhez kiindulópontként a Központi Bizottság kongresszusi beszámolójának az a megállapítása szolgáljon, hogy „... a pártalapszervezetek egy része még nem találta meg munkájának új, megfelelő formáját. Egyes állami, gazdasági vezetők lebecsülik a politikai munka fontosságát, a helyi pártszervezetek szerepét. Miközben növekedett a gazdasági vezetés önállósága és hatásköre, sok helyen nem erősödött ezzel egyidejűleg megfelelően a pártszervezet befolyása az üzem tevékenységét alapvetően meghatározó tényezőkre. Nem tudták kellően elősegíteni a párt politikájának érvényesítését..."

Hol keressük a kiutat, milyen okai vannak az alapszervezetekben folyó tömegpolitikai munka viszonylagos elmaradottságának?

Az alapszervezeti tömegpolitikai munka gyengeségét abban látjuk elsősorban, hogy a helyi, vállalati önállóság kiszélesedésével párhuzamosan nem differenciálódott eléggé, s még nem igazodik kellően a helyi viszonyokhoz, sajátosságokhoz. Ehhez az a körülmény is hozzájárult, hogy az elvi irányítás előtérbe kerülésével a pártszervezetek egy része határozatlanná, inkább az események passzív szemlélőjévé, semmint irányítójává vált.

Ha a tömegpolitikai munka a különböző kérdések kapcsán nem éri el a kívánt hatásfokot, mint például az életszínvonal-emelkedés elfogadtatását illetően, úgy a felszínes megítélés, legyen bár hangzatos, nem segíti a munka megjavítását. Mert például az életszínvonal megítélését illetően kialakult helyzet inkább azzal magyarázható, hogy a hangsúlyt mindenütt az országosan igaz tényre helyeztük. Azoknak a társadalmi csoportoknak is megpróbáltuk bizonyítani az életszínvonal emelkedését, melyeknek különböző objektív és szubjektív okok miatt átmenetileg nem nőtt, stagnált vagy éppen csökkent az életszínvonaluk. Az országos számok, adatok fontosak, de érvrendszerünknek csak egyik elemét adhatják. „Csak" arra valók, hogy megmutassák, hogyan fejlődik az ország, melyek az általános

tendenciák. Ezen belül azután, hogy miként alakul az adott üzem dolgozóinak helyzete — arra egyedül a differenciált helyi politikai agitáció válaszolhat. S ha válaszol, akkor nem kerül szembe az egyes ember tapasztalata az országban kialakult általános tendenciákkal. Jó példa erre Szabolcs megye, ahol az ipari munkások keresetének átlaga elmarad a népgazdasági átlagtól. Ha a megyei pártbizottság ezt a tényt nem ismeri fel időben, s politikai munkájában állandóan az országos tényekre hivatkozik, akkor ott, abban a megyében szembekerül az objektív tényekkel és a lakosság tapasztalataival.

HELYI POLITIKA, POLITIKAI DIFFERENCIÁLÁS

Az önálló helyi politikai tömegmunka hiányosságának általában két oka van. Az egyik, hogy nem tisztázott eléggé a helyi politika, a politikai differenciálás fogalma. A másik, hogy több helyen nem kielégítőek a személyi feltételek, a vezetők nem képesek a helyi politika kidolgozására. Két véglettel találkozunk: vagy leegyszerűsítik a differenciáltságot falusi, üzemi, hivatali kategóriákra — és ezzel elintézettnek vélik a helyi sajátosságok figyelembevételét; vagy túlhangsúlyozzák a speciális elemeket azzal a jelszóval, hogy „ez egy különleges üzem, intézmény stb. és itt mindent másképp kell csinálni, mint máshol". Az első álláspont azzal a veszéllyel jár, hogy megfosztja a pártszervezetet a reális helyi politika kialakításának lehetőségétől, az utóbbi felfogás a specifikum jegyében elveti mindazt, ami általános, s ezzel — szándékától függetlenül — részben vagy egészben tagadja a központi akarat szükségességét.

Arra a kérdésre, hogy milyen elvek alapján differenciáljunk, rendkívül nehéz válaszolni, hiszen nincsenek olyan általánosan alkalmazható mutatók, amelyek alapján csalhatatlanul megrajzolhatók a differenciáltság határai. Ebből azonban nem következik, hogy mindenki egyénileg dönti el, hogy mit tart helyes differenciáltságnak, miben látja szükségét a sajátos helyi politikának. Az egyik megközelítési mód kétségtelenül ismert: hol és hogyan helyezkedik el az üzem, a termelőegység, az adott terület a népgazdaságon belül. Más üzemi politikai problémák jelentkeznek például a feldolgozóiparban és mások az alapanyag-termelő iparban; más, ha exportra és más, ha csak hazai

fogyasztásra termelnek stb. Ez azonban önmagában kevés. Egyéb helyi sajátosságok figyelembevételére is szükség van, például arra, milyen az üzem dolgozóinak, a község lakóinak politikai műveltsége és tájékozottsági igénye.

ÁLTALÁNOS MŰVELTSÉG ÉS POLITIKAI ISMERET

Tapasztalatokra épülő agitációs törvény, hogy a helyi politikai munka hatékonyságát fokozza, ha a konkrét igényekhez jobban igazodik a helyi kérdésekről szóló információ. A jó tájékoztatás megteremtéséhez azonban több tényezőt is figyelembe kell venni. Mindenekelőtt azt, hogy hazánkban az általános műveltségnek még nem szerves része a politikai ismeret. Sem az iskolai oktatás, sem a közművelődés nem fordít kellő figyelmet a politikai ismeretek magas szintű elterjesztésére. S bár a párt- és társadalmi szervezetek elméleti tevékenysége és politikai rendszere révén százezrek ismerkednek meg politikai kérdésekkel, ez mégsem teremti meg az egész társadalom részére a kellő, magas szintű politikai ismereteket. A lakosság politikai műveltségének színvonala általában alacsonyabb, mint az általános műveltsége, s ennek oka az is, hogy megszerzésében több a véletlen elem. Ez még akkor is így van, ha van egy bizonyos réteg — elsősorban az idősebb korosztályból —, amelynek politikai műveltsége magasabb, mint az általános műveltsége. A tapasztalatok ugyanakkor azt mutatják, hogy az érzelmi vonzódás mellett egyre nagyobb szerepet kap az emberek politikai magatartásának kialakításában az objektív tények ismerete, tehát a tudásanyag.

Több vizsgálat bizonyítja, hogy a közvélemény politikai ismeretszintjén belül rendkívül nagyok a különbségek, és az általunk sokszor természetesnek tartott ismeretek sem adottak. Egy közvéleményvizsgálat során a megkérdezetteknek csak 2%-a tudta megközelítően pontosan megmondani, hogy milyen tényezők tartoznak az életszínvonalhoz. A megkérdezettek 33%-ának nincs kialakult fogalma az életszínvonalról, 27%-a pedig csak az életszínvonal egy-két elemét ismeri. Így nincs semmi csodálkoznivaló azon, hogy miközben az agitáció az objektív tények alapján hirdeti az életszínvonal emelkedését, vannak emberek, akik ezt nem hiszik el, mert nem tudják például,

hogy az állam évente minden óvodás gyermek támogatásához 3350 forinttal, egy bölcsődei férőhely fenntartásához pedig 2200 forinttal járul hozzá, ami egy családnál havonta 300—500 forint „borítékon kívüli" juttatást jelent. Ezért kell minden társadalmi réteg, csoport irányában folytatott agitációban növelni a politikai ismeretanyagok arányát.

Nem elég azonban felismernünk a politikai ismeretanyag tervszerű növelésének szükségességét, meg kell határoznunk azt a tudásszintet is, amelyhez kapcsolódnia kell a politikai agitáció mondanivalójának.

Az agitációval szemben alapvető követelmény, hogy közérthető legyen. Nem elsősorban az „értők", a „szakmabeliek" igényeit kell kielégíteni, a dolgozó emberek általános műveltségi szintjét kell kiindulópontnak tekinteni. Országos mértékben ehhez a szintmeghatározáshoz mindössze néhány adat áll rendelkezésünkre. 1968-as felmérések szerint az iparban a fizikai dolgozók 51%-a végezte el az általános iskola nyolc osztályát, és 5%-a érettségizett. A mezőgazdaságban a fizikai dolgozók 80,6%-a kevesebb iskolát végzett a nyolc általánosnál és csak 0,7%-a érettségizett. A fiatalok iskolai végzettsége természetesen magasabb szintű. A 17—26 évesek az összlakosság 21,3%-át képezik, 30%-uk érettségivel vagy annál magasabb, 90%-uk pedig nyolc általános iskolai vagy annál magasabb iskolai végzettséggel rendelkezik. Ebből levonhatjuk azt a következtetést, hogy agitációink politikai ismeretanyagát az általános iskolai végzettséghez közelálló szinten kell megjelölnünk. Ez azonban csak országos orientáció lehet. A pártalapszervezeteknek helyileg, a dolgozók, a lakosság műveltsége alapján kell meghatározniuk az agitáció mondanivalójának szintjét.

AZ INFORMÁCIÓ MENNYISÉGE

A politikai tudásanyag növeléséhez nem feltétlenül szükséges az információ mennyiségének a bővítése. Sőt, olykor elengedhetetlenül csökkennie is kellene. Az információ-dömping könnyen olyan helyzetet teremthet, hogy az emberek közömbössé válnak iránta, s ez kihat a politikai kérdések iránti érdeklődésre is. A legjobb szándék mellett is így szervezhetjük meg a politikai dezinformációt, a politikai agitációs manipulációt, amely mindig

idegen volt a kommunista agitációtól. Meg kell tehát határoznunk, mi az az optimális agitációs politikai ismeretmennyiség, mely biztosítja a reális tájékozódást, fokozza a politikai érdeklődést, és elegendő alapot ad az önálló következtetések levonásához, az aktív politikai cselekvéshez. Ezt a mennyiségszintet azonban országosan ma még nem tudjuk meghatározni. Nem rendelkezünk olyan tapasztalatokkal, megbízható adatokkal, amelyek alapján ezt megjelölhetnénk. Az alapszervezeteknél azonban mindenütt időről időre számba lehet venni azokat a témákat, amelyek ott, az adott helyen a legtöbb segítséget nyújthatják, a legidőszerűbb kérdésekre válaszolnak, a legjobban kapcsolódnak a konkrét helyi feladatokhoz. Tehát a politikai ismeretanyag igénye is differenciált. Kielégítése ezért csak a központi és a helyi agitációs rendszer összhangjának megteremtésével biztosítható. Ezért a politikai igényszint, az érdeklődési térkép folyamatos megrajzolása minden pártszervezet fontos feladata, az eredményesebb politikai agitáció feltétele. Ehhez természetesen jól kell ismerni a helyi közvéleményt. Az agitációnak nemcsak azt kell elmondania, amit a központi — országos, helyi — akarat mondani akar, hanem azt is tartalmaznia kell, ami iránt az emberek érdeklődnek. Ez a kettő nem mindig esik egybe. Ezért időről időre a pártalapszervezet vezetősége, olykor az egész párttaggyűlés vitassa meg azokat a kérdéseket, amelyek környezetüket foglalkoztatják, s amelyekről minden párttagnak véleményt kell mondania.

Az agitáció mondanivalójának meghatározásához, érvrendszerének a gazdagításához nagy segítséget tud adni a helyi gazdasági vezetés. A pártszervezeteknek olyan politikai igényt kell megfogalmazniuk a gazdasági vezetőkkel szemben, amelyből egyértelműen kitűnik, hogy nemcsak azt tekintjük pártmunkának, ha például az igazgató tagja a felsőbb szintű párttestületnek, vagy szemináriumot vezet, hanem azt is, ha rendszeresen tájékoztatja a párttagságot az üzem helyzetéről, a munkásokat foglalkoztató kérdésekről.

Sokat segít a helyi politikai tömegmunka hatékonyságának növelésében, ha a pártalapszervezetek tudatosan bővítik a politikai felvilágosítás körét a politikától távol levő egyének, rétegek irányában. Az emberek egy része akaratán kívül is távoltartja magát a politikától. Ezek nagy többségében még nem alakult ki a politika iránti igény. Van egy kisebb számú réteg, akik jogos vagy vélt sérelmek miatt már csalódtak, kiábrándultak — ahogy Lenin mondta —, „belefáradtak". Aktivizálásukra irányuló törekvéseink mellett meg kell nyernünk azokat, akik még nem kapcsolódtak be a politikába.

A politikai különállás, a „politikamentesség" természetesen csak illúzió. A valóságban minden ember részt vesz a politikában közvetve vagy közvetlenül, életét ezer szállal átszövi a politika. Az emberek egy része azért marad távol a politikától, mert még nem ismerte fel a politikai harc értelmét és lényegét. Az agitációnak tehát helyileg, minden emberben külön-külön kell felkeltenie a politika iránti érdeklődést. Itt nincsenek sablonok. Másképp lehet és kell bekapcsolni a politikai közéletbe azt, aki vidékről napi 2—3 órát utazik munkahelyére, mint aki az üzem lakótelepén lakik. Másképp azt az anyát, akinek két gyerekről kell gondoskodnia munkaidő után, és másképp azt, akinek nincs családja stb.

A politikai érdeklődés megléte fontos feltétele annak, hogy az emberek bekapcsolódjanak az aktív politikai közéletbe, éljenek demokratikus, állampolgári jogaikkal. A több politikai ismeretanyaggal rendelkezők könnyebben vállalnak részt a társadalmi munkából. Ez persze fordítva is igaz. A lakosság politikai ismeretszintjének fokát jelentősen meghatározza az egyének politikai aktivitása. A napi politika formálásában, realizálásában részt vállalók jobban felismerik a különböző politikai események, döntések indítékait, összefüggéseit, nagyobb érdeklődést tanúsítanak a politikai jelenségek iránt.

Itt kell megjegyezni, hogy bár a politikai ismeretek terjesztésében alapvető a tartalom, a mondanivaló meghatározása, nem szabad elhanyagolni a formákat sem. Különösen nagy gondot kell fordítani a hagyományos — szóbeli — agitációs rendszer hatékony működésére. Ez a helyi tájékoztatásban tölt be pótolhatatlan szerepet. Megvizsgáltuk például Jászberény város

információs struktúráját. Kiderült, hogy a lakosság 64%-a a helyi kérdésekről csak — intézményes vagy spontán alakuló — szóbeszéd útján tájékozódik. Megerősödött az a korábbi feltevésünk, hogy néhány nagyobb város kivételével a helyi kérdésekről való informálódás egyetlen útja a lakosság számára a szóbeli tájékozódás.

A helyi önálló politizáláshoz nélkülözhetetlen a személyi feltétel. Vannak olyan kis létszámú pártszervezetek, ahol nincsenek kellő áttekintéssel rendelkező politikai vezetők ahhoz, hogy kialakulhasson az elemző munka, mely az önálló politizálás alapja. Természetesen ezek a pártszervezetek is folytatnak helyi politikát és agitációt is. Nem mindegy azonban, hogy milyet! E pártszervezetek munkájával különösen sokat kell törődniük az irányító pártszerveknek, többet és jobban kell segíteniük, a végrehajtást ellenőrizniük. Szigorúan fel kell lépni az e körülményekből származó kiskirályoskodás és ennek ellenkező véglete, a közömbösség, a mindenbe való beletörődés ellen. Itt a helyi, önálló tevékenység határait nagyobb keretekben, több alapszervezet együttműködési szférájában kell megjelölni, s közben a pártépítés eszközével és az iskoláztatással megteremteni a személyi feltételeket.

A X. kongresszus tovább javította az eredményes politikai tömegmunka társadalmi feltételeit. E politika realitása, következetessége, áttekinthetősége, magas fokú humanitása párosul a lenini vezetési stílussal. A teljes nyilvánosság, a minden kérdésben szókimondó véleménynyilvánítás kedvező alapot teremt a hatékonyabb helyi politika számára.

A TAGFELVÉTELI MUNKA

Pártunk szervezeti szabályzata egyértelműen leszögezi, hogy a kommunista párt a munkásosztály forradalmi élcsapata, a nemzetközi kommunista és munkásmozgalom része, tevékenységében a marxizmus—leninizmus világnézete, a proletár internacionalizmus vezérli. Kimondja, hogy önkéntes harci szövetség, amely tömöríti soraiban a magyar nép leghaladóbb erőit, mindazokat, akik a munkásosztály szocialista eszméit és céljait magukévá teszik, megvalósításukért hatékonyan küzdenek.

A párt élcsapatjellege, ereje — eszmei szilárdsága és politi-

kájának következetes valóra váltása mellett — tagjainak összetételétől is függ. A pártnak — mint élő szervezetnek — elengedhetetlen és fontos feladata rendszeres és egészséges utánpótlásának biztosítása. A két kongresszus közötti időszakban 112 800 új párttagot vettek fel. Ez úgy ítélhető meg: egészséges a fejlődés, arányban van a párt tevékenységének hatásával. Az országos átlagok mögé nézve azonban számos gondot is tükröz a gyakorlati élet. A párt politikájának végrehajtása megköveteli, hogy szervei és szervezetei rendszeresen elemezzék a párt eszmei-politikai-szervezeti egységének helyzetét, és e fontos követelmények alapján figyelemmel kísérjék a tagfelvételi munka alakulását.

A párt határozatai előírják, hogy a tagfelvételi munkában a fő figyelmet továbbra is a párttagság összetételének javítására és nem a mennyiség növelésére kell fordítani. Tehát változatlanul a párt minőségi összetételének a javítása a feladat. Az ipari és a mezőgazdasági üzemekben elsősorban a közvetlenül termelőmunkában résztvevők felvételét kell szorgalmazni. A pártba való belépés természetesen önkéntes, a pártba jelentkezőnek felvételét írásban kell kérnie a pártszervezettől.

A FELELŐSSÉG A FELVÉTEL ELŐKÉSZÍTÉSÉNÉL KEZDŐDIK

A párt egészséges utánpótlásában döntő és meghatározó szerepe van a pártalapszervezetnek. Az állandó mozgás és változás mellett gondoskodni kell a nagyobb követelményeknek megfelelő összetételről, a szilárd eszmei és cselekvési egységről. A pártalapszervezet felelőssége már a kiválasztásnál, illetve a felvétel előkészítésénél kezdődik. Az a pártalapszervezet tesz eleget feladatának, ahol biztosított a folyamatosság, ahol a pártmunka színvonalának emelkedése az egyes párttagok magasabb elméleti felkészültségével, politikai aktivitásának növekedésével párosul, és a taglétszám, az összetétel az adott terület sajátos jellegének megfelelően alakul.

Természetesen a tagfelvételi munka tartalmi és szervezeti színvonala is nagyon differenciált. Függvénye a pártalapszervezet tagjai általános felkészültségének, elsősorban a pártvezetés elméleti-politikai és gyakorlati tapasztalatainak, az egész pártszervezet tömegeket mozgósító tevékenységének. A különböző

dolgozó rétegek párthoz való közeledésének, a tagfelvételre jelentkezésnek több fontos indítéka van. Elsősorban meghatározó az, hogy milyen a párt általános politikája, hogyan képviseli a társadalmi osztályok és rétegek érdekeit, milyen az életszínvonal-politikája, a nemzetközi életben betöltött szerepe, hogyan jut kifejezésre a párt központi akarata az állami és társadalmi életben stb. De ezek mellett döntő szerepe van a politika helyi érvényesülésének, a helyi pártpolitikai munka hatékonyságának, a gazdasági fejlődésnek, a munkahelyi légkörnek, nem utolsósorban az egyes párt- és állami vezetők példamutató magatartásának.

A tagfelvételi munka ott eredményesebb, ahol a pártszervezet minden irányú tevékenysége átgondolt és színvonalas, ahol tervszerű pártépítő munka folyik a felvétel, a nevelés, a képzés és mozgósítás terén is, ahol a párt- és az állami vezetők, a tisztségviselők munkájuk és magatartásuk alapján megfelelő tekintéllyel rendelkeznek, élvezik a dolgozók bizalmát.

Nagy- és középüzemekben az utóbbi években figyelemmel kísérik és tervszerűen végzik a fizikai munkások körében az előkészítő, nevelő munkát. A legjobb szakmunkásokkal, a szocialista brigádokban kiemelkedő szakmai és politikai munkát végző dolgozókkal erősítették a pártot. E tekintetben fejlődés tapasztalható néhány kisebb önálló alapszervezetben is, ahol hasonló felméréssel számbavették a legaktívabb dolgozókat. Főleg a szakszervezetben, a KISZ-ben, a munkásőrségben példamutatóan dolgozó aktivistákat, társadalmi munkásokat veszik számba. Elképzeléseiket a tömegszervezetekben dolgozó kommunista vezetőkkel is megbeszélik, hogy a tagfelvétel szempontjából is figyelemmel kísérjék tevékenységüket. A tervszerű foglalkozások beváltak, a dolgozók többségükben felvételt nyertek. Mindezek ellenére az alapszervezetek jelentős részénél a felvételi munka eléggé ösztönös.

A párttagságra való alkalmasság megállapításában a pártszervezeteknél nagyon különböző a mérce. Gyakori, hogy túlzott mértékű követelményeket támasztanak a pártba jelentkezőkkel szemben, a társadalmi aktivitást illetően sokszor többet kívánnak tőlük, mint a régebbi párttagoktól. Általánosságban azonban mégis az a tapasztalat, hogy reális értékeléssel figyelembe veszik az egyén politikai magatartását, társadalmi munkában való részvételét, és kiemelten számolnak szakmai képes-

ségeivel és teljesítményével. Az utóbbiakat az alkalmazotti területeken jobban szem előtt tartják, ugyancsak a konkrét társadalmi megbízatások teljesítését is, mindenekelőtt a reszortfeladatokat. Az üzemekben a fizikai munkásokkal szemben sok esetben indokolatlanul magas követelményeket támasztanak. Még mindig gyakori, hogy a megnevezhető reszortmunka, még akkor is, ha esetleg formális (pl. faliújság-felelős, tisztaságfelelős, szakszervezeti bizalmi stb.) előnyösebb elbírálást kap, mint a pozitív politikai magatartás. Nem szabad figyelmen kívül hagyni olyan objektív körülményeket, hogy a gép és a munkapad mellett teljesítménybérben dolgozó munkásoknak nehéz olyan megbízatást adni és vállalni, amelyek reszortjellegűek, hiszen munkaidőben korlátozottak a mozgási és érintkezési lehetőségeik.

Sok példa van arra, hogy reszorttal nem rendelkező dolgozók igen pozitívan foglalnak állást fontos belpolitikai, nemzetközi kérdésekben, vagy a helyi gazdasági feladatok megoldásában — röpgyűléseken, osztályértekezleteken, öltözőben, négyszemközt és baráti körben egyaránt. Több esetben szilárd munkásöntudatról, magas fokú politikai érettségről tesznek tanúbizonyságot.

A kiválasztásban és taggá való felkészítésben nagy szerepük van a termelési és a munkahelyi jelleg szerint működő pártcsoportoknak. A munkások pártba való felvételét az esetek többségében a pártcsoportok kezdeményezik. Sok munkás a felvétel után mondta el, hogy már régebben foglalkozott a pártba belépés gondolatával, mert tetszett a párt harcos politikája, programja, azt magáévá is tette, de bátortalannak érezte magát az első lépés megtételére, félt, hogy esetleg még „fejetlennek" tartják, míg mások a túlzott követelményektől és az előre soknak vélt társadalmi feladatoktól tartottak. Akadtak olyanok is, akik a teljes egyetértés mellett sem mertek jelentkezni, nehogy valaki egyéni érdekeket véljen látni a kérelem mögött, egyszóval nehogy karrieristának bélyegezzék. Érdekes tapasztalat viszont, hogy a KISZ-korú fiatalok többsége önként, egyénileg teszi meg az első kezdeményező lépéseket. A felvételek többségénél a pártcsoportok, a tömegszervezeti vezetők, a pártvezetőségek céltudatos beszélgetései, a társadalmi munka sikerélménye és politikai hatásának eredménye alapján indul el a felvétel, illetve a kérelmező jelentkezése.

Az önkéntesség szem előtt tartása azonban semmiképpen sem

jelent spontaneitást. A jövőt illetően elsősorban az üzemi pártszervezetekben, a fizikai munkások, a szakmunkások között kell fokozni a tervszerű, előkészítő politikai nevelő munkát. Különösen a szocialista brigádokban, a törzsgárdához tartozók körében van jelentős tartalék és lehetőség. A felvételeket elsősorban a termelésben és a társadalmi munkában kiemelkedően dolgozók — a nők és a fiatalok — soraiból kell biztosítani.

A X. kongresszus előtt, a szervezeti szabályzat módosításának a vitájában nagyon sok helyütt elhangzott: a felvételi korhatár csökkentésével lazulnak a követelmények. És más oldalról: vigyázzunk, hogy a korhatár leszállítása nehogy a mérce kisebbedésével járjon együtt. Ha a pártba belépés egyedüli kritériuma az életkor lenne, a veszély ténylegesen fennállna. De ez csak az egyik és nem is a legdöntőbb szempont. Hiszen nem minden 18. életévét betöltött ifjút vesznek fel a pártba, hanem csak azt, aki

— magáévá teszi a marxista—leninista eszméket, elfogadja a párt politikáját, irányvonalát, szervezeti szabályzatát és önzetlenül küzd azok valóra váltásáért;

— rendszeresen részt vesz a párt valamelyik alapszervezetének munkájában, fizeti a tagsági díjat;

— a szocialista erkölcs szabályai szerint él, és munkája, magatartása alapján megbecsülést élvez.

A korhatár mellett tehát még három tényező szerepel. S hogy mennyire nem engedmény ez, mutatja ez utóbbi pont, amely korábban kötelesség, most felvételi kritérium is lett.

TÖRŐDÉS A PÁRT ÚJ TAGJAIVAL

A szervezeti szabályzat, de a mindennapi élet is azt igényli, hogy tovább fokozzuk az ajánlók politikai felelősségét, a többi között abban, hogy az ajánlott politikai és emberi magatartásáról alkotott vélemény megalapozott legyen. Növelni kell a pártvezetőségek felelősségét is, hogy feltétlenül és konkrétan szerepeljen taggyűlésen a jelölt politikai megbízhatósága, szakmai munkássága, erkölcsi feddhetetlensége, emberi magatartása, jelleme. Helyes utalni fegyelmezettségére és rendszeres társadalmi aktivitására. Nagyon fontos, hogy egyéni elbírálás alapján sokoldalúan kerüljön a taggyűlés elé a jelölt élete, magatartása. A leglényegesebb az, hogy az ajánlások és a jellemzések alap-

ján a pártszervezet felelősséggel dönthesse el, hogy a jelölt képes-e a növekvő követelményeknek eleget tenni, felvételével erősödik-e a párt.

Nem nagy számban, de előfordul, hogy a politikai követelményeknek nem megfelelő vagy kirívóbb magatartásbeli hibákkal rendelkező embereket is ajánlanak, mondván: „erős a kollektíva, majd megneveli". Tapasztalni azt is, hogy a kisebb-nagyobb emberi hibákat elhallgatják a taggyűlés előtt. Általában csak a pozitív tulajdonságokat emelik ki, kevés szó esik az emberi gyengeségekről, s ennek alapján nem is adhat a taggyűlés kellő, segítő „útravalót". A nem megfelelő kiválasztás és nevelés következménye az is, hogy az elmúlt években nem nagy mértékben, de nőtt a kizárások, a törlések és a kilépések száma, többségükben az újonnan felvettek közül.

A felvétel után a pártvezetőségek, a pártcsoportbizalmiak a korábbinál jobban figyelemmel kísérik a pártmegbízatások teljesítését, az új párttagok politikai oktatásba való bevonását, szervezeti aktivitását. De sajnos — kevés kivételtől eltekintve —, ez viszonylag rövid ideig tartó segítés és ellenőrzés. Az ajánlók felelőssége a gyakorlatban a taggyűlési ajánlással általában befejeződött.

Gyakori tapasztalat az is, hogy a felvétel előtt vagy közvetlenül utána nem ismertetik megfelelően a párttagsággal járó kötelezettségeket. Még nem mindenütt fordítanak kellő gondot arra, hogy megismertessék a jelöltekkel a szervezeti szabályzatot, illetve annak alapján a helyi, konkrét politikai tennivalókat.

Természetesen a pártfeladatok elosztása, a kommunisták marxista—leninista képzése, nevelése, mozgósítása a napi feladatokra nem csak az újonnan felvett párttagoknál kötelezettség, ezek a pártszervezet egész tagságára vonatkozó, fontos feladatok. E tennivalókat a párttagság bizalmából megválasztott pártvezetőségeknek kell irányítaniuk és ellenőrizniük.

Fontos, hogy minden pártszerv és -szervezet rendszeresen értékelje a tagfelvételi munkát, annak tartalmi és módszerbeli kérdéseit. A tagság összetételének vizsgálatánál, különösen a statisztikai elemzésnél sosem szabad szem elől téveszteni, hogy a párt eszmei-cselekvési ereje elsősorban nem a létszámban, hanem a párttagok öntudatában, ideológiai és politikai felkészültségében, aktív társadalmi, közéleti tevékenységében, kommunista példamutatásában, áldozatkészségében rejlik. A párttagok-

nak úgy kell dolgozniuk, hogy példamutató magatartásuk, helytállásuk tovább fokozza a párt iránti bizalmat, a párt kapcsolatát a párton kívüli dolgozókkal.

Fontos, hogy a pártvezetőségek a párt X. kongresszusán elfogadott határozatokat, a szervezeti szabályzatot alaposan ismertessék meg a párttagsággal, különösen a párt új tagjaival. Dolgozzák ki a legcélravezetőbb módszereket és formákat a párttagokkal való foglalkozásra, a pártmunka helyi megszervezésére és elosztására. El kell érnünk, hogy a párt minden tagja végezzen pártmunkát, képességei és lehetőségei szerint formálja és nevelje környezetét, kommunista módon éljen és dolgozzon. Erre nevelje családját és munkatársait.

ÚTMUTATÓ A CSÚCSVEZETŐSÉGEK, AZ ALAPSZERVEZETEK, AZ ALAPSZERVEZETI VEZETŐSÉGEK ÉS TITKÁROK, VALAMINT A PÁRTCSOPORTOK FELADAT- ÉS HATÁSKÖRÉRE*

1. A CSÚCSVEZETŐSÉGEK FELADATA ÉS HATÁSKÖRE

Azokban a termelési, hivatali, intézményi vagy közigazgatási egységekben, ahol több alapszervezet működik, de pártbizottság nincs, összevont taggyűlésen vagy küldöttértekezleten négyévenként csúcsvezetőséget választanak. A csúcsvezetőség irányítja és összehangolja a hozzá tartozó alapszervezetek munkáját, állást foglal az irányítása alá tartozó területek egészét érintő — a szervezeti szabályzat szerint hatáskörébe tartozó — kérdésekben. Megszervezi a közös akciókat és rendezvényeket, irányítja és összehangolja a tömegszervezetekben dolgozó kommunisták munkáját. Állást foglal a hatásköri, illetve véleményezési listáján szereplő személyi kérdésekben.

* Megtárgyalta és elfogadta az MSZMP Központi Bizottsága Pártépítési Munkaközössége 1971. június 4-i ülésén. Megjelent a „Pártélet" 1971. 9. számában.

Tevékenységének egészét meghatározó legfontosabb feladata a párt politikai irányvonalának érvényesítése azon a területen, amelyre tevékenységi köre kiterjed.

Ebből eredően feladata:

— a felsőbb pártszervek határozatainak megismerése, alkalmazása, és továbbítása a területén levő pártalapszervezetekhez;

— a működési területe egészét érintő, legfontosabb politikai, gazdaságpolitikai, községpolitikai, kultúrpolitikai, szociális és egészségügyi kérdésekkel való foglalkozás, e kérdésekben vélemény nyilvánítása, szükség szerint határozathozatal;

— a kommunisták által képviselendő álláspont kialakítása az adott üzem távlati és éves terveihez, a kollektív szerződésekhez, az alapszabály-tervezetekhez. A gazdasági tevékenység és politikai, társadalmi hatásainak vizsgálata, a tapasztalatok eljuttatása a felsőbb pártszervekhez, az illetékes állami, gazdasági és társadalmi szervekhez;

— az azonos szinten működő KISZ-, szakszervezet és más tömegszervezetek, -mozgalmak, valamint a tanácsok pártirányításának ellátása, az alapszervezetek segítése a tömegszervezetek pártirányításának megvalósításában;

— a párt káderpolitikai alapelvei gyakorlati megvalósításának ellenőrzése és segítése;

— az önálló közigazgatási, gazdasági egységekben, valamint intézményekben működő azon csúcsvezetőségek, amelyek irányítását közvetlenül a járási, városi, Budapest-kerületi pártbizottságok végzik, káderhatásköri listával, illetve döntési joggal rendelkeznek. Káderhatáskörük gyakorlásánál kikérik és figyelembe veszik annak az alapszervezetnek a véleményét, ahol az illető személy él és dolgozik;

— a párt politikájának következetes képviselete, és a lakosság politikai hangulatának figyelembevételével történő állásfoglalás a politika végrehajtásának módját érintő kérdésekben. A területén dolgozó állami és társadalmi szervek és mozgalmak tevékenységének, munkájuk politikai hatásának ellenőrzése;

— önálló nyilvántartás és tagdíjelszámolás.

— a területén működő pártalapszervezetek, állami és társadalmi szervek tevékenységének összehangolása (például munkatervek, akciótervek egyeztetése, alkalom szerinti konzultáció stb.);

— az irányítása alá tartozó pártalapszervezetekben az ideológiai, politikai nevelő munka, a politikai oktatás, a párt- és egyéb társadalmi rendezvények megszervezésének segítése;

— a területén működő állami, társadalmi és tömegszervezetek rendezvényeinek összehangolása.

II. A PÁRTALAPSZERVEZET FELADATA ÉS HATÁSKÖRE

Az alapszervezet működési területén politikai irányító, végrehajtó szervezet, döntési és határozathozatali joggal rendelkezik. „A pártszervezet joga és kötelessége működési területén a párt politikájának érvényesítése, a munka átfogó ellenőrzése, az állami, gazdasági vezetők beszámoltatása." (Szervezeti szabályzat.)

Az alapszervezet tevékenységi köre kiterjed az adott termelési, hivatali, intézményi, közigazgatási egység területére és annak politikai, társadalmi életére. Legfontosabb feladata, hogy:

— megszervezze és rendszeresen ellenőrizze a párt politikájának végrehajtását;

— állandóan erősítse a párttagság eszmei, politikai, szervezeti egységét, gondoskodjon a párttagok neveléséről, képzéséről;

— biztosítsa, hogy tagjai elvszerűen, egyértelműen álljanak ki a párt politikája mellett, magatartásukkal, munkájukkal erősítsék a párt tekintélyét;

— rendszeres és céltudatos nevelő munkával gondoskodjon a párt folyamatos utánpótlásáról;

— törekedjen az össztársadalmi, csoport- és egyéni érdekek összhangjának megteremtésére;

— biztosítsa a párt és a tömegek állandó és eleven kapcsolatát;

— a politikai célkitűzéseknek megfelelően irányítsa — az e szervekben dolgozó kommunisták útján — a területén dolgozó

állami, gazdasági szervek, tömegszervezetek és -mozgalmak munkáját.

Az alapszervezetek a párt tömegkapcsolatainak legközvetlenebb formálói, alakítói, megvalósítói. Tevékenységükkel, javaslataikkal részt vesznek a párt politikájának alakításában.

A TAGGYŰLÉS

Az alapszervezet legfőbb szerve a taggyűlés, amely a helyi politikai kérdésekben döntési, ellenőrzési, beszámoltatási és fegyelmi jogkörrel rendelkezik.

A taggyűlésen minden párttag egyenrangú. Az egyes párttagok jogai gyakorlásának ez a legfőbb fóruma. A párttagság alapvetően a taggyűlésen kapcsolódik be a párt politikájának és a pártszervezet fő feladatainak meghatározásába. Biztosítania kell, hogy a párttagok a szervezeti szabályzatot betartsák, teljesítsék kötelességeiket és éljenek jogaikkal.

A taggyűlés a kommunisták nevelésének, eszmei, politikai, erkölcsi és cselekvési egysége megteremtésének színtere. Vitafórum, ahol a közös véleménycsere alapján kialakítják az akarati és cselekvési egységet.

Az alapszervezet tagja részt vesz a döntésekben, azokat mindig és mindenütt köteles képviselni, mindennapi munkája során azok szellemében cselekedni, még akkor is, ha valamelyikkel a taggyűlésen nem értett egyet.

A taggyűlés dönt:

— a párt politikája helyi alkalmazásának módjáról, az alapszervezet főbb feladatairól, a tárgyalt napirendekkel összefüggő kérdésekről, az előterjesztett határozati javaslatokról;

— az alapszervezet titkárának és a vezetőség többi tagjának megválasztásáról, illetve felmentéséről, a felsőbb szintű pártértekezlet küldötteinek megválasztásáról;

— az alapszervezet és a vezetőség munkatervéről;

— a pártba való felvételről és törlésről, valamint az alapszervezet tagjainak fegyelmi ügyeiről. Az ezzel összefüggő döntéseit köteles a tagfelvételi, valamint fegyelmi jogkörrel rendelkező irányító pártbizottság elé terjeszteni jóváhagyás végett;

— a minden párttagra kötelező helyi feladatokról, a tömeg-

szervezetekben és -mozgalmakban, valamint más fontos területen dolgozó kommunisták megbízatásáról;

— az alapszervezet pártoktatási formáiról, a propagandisták kiválasztásáról;

— a pártcsoportbizalmiak megerősítéséről;

— a munkásőrségbe való ajánlásokról;

— évenként értékeli az alapszervezet egész munkáját, működési területének politikai helyzetét;

— az érvényben levő határozatok vagy saját munkaterve alapján időközönként napirendre tűzi és értékeli a pártmunka egyes területeit;

— elfogadja a véleményezendő funkciók listáját, időnként megvitatja a véleményezési jogkör gyakorlásának tapasztalatait (ezt a jogkört csak a 10 főn alulı alapszervezetben gyakorolja közvetlenül a taggyűlés).

A taggyűlés ellenőrzési jogköréhez tartozik:

— rendszeresen beszámoltatja a vezetőséget a végzett munkáról, a határozatok végrehajtásának helyzetéről;

— munkaterv vagy esetenkénti döntés alapján beszámolót kér a működési területén tevékenykedő állami, gazdasági, hivatali, intézményi vezetőktől, akkor is, ha azok pártonkívüliek (kivételt képeznek azok az alapszervezetek, melyeknek ilyen természetű jogkörét külön határozatok szabályozzák);

— esetenként számonkéri a pártcsoportbizalmiaktól a pártcsoportokban folyó munkát, az egyes párttagoktól pedig a taggyűléstől közvetlenül kapott pártmegbízatások teljesítését;

— a taggyűlésnek joga van eljárást kezdeményeztetni azon tagjaival szemben is, akik felsőbb pártszervnek is tagjai, de munkájukkal, magatartásukkal kapcsolatban kifogás merült fel. (Az eljárást az a pártszerv folytathatja le, amelyiknek az illető párttag tagja.)

A PÁRTVEZETŐSÉG

Két taggyűlés között a pártvezetőség gyakorolja az alapszervezet jogkörét — kivéve azokat a jogokat és feladatokat, amelyek kizárólag a taggyűlést illetik meg.

A pártvezetőség tagjai egyenjogúak. Együttes jogaikat a — legalább havonként összehívott — vezetőségi ülésen gyakorolhatják. Tevékenységükért felelősek a taggyűlésnek és az alap-

szervezetet közvetlenül irányító pártszervnek. Munkájukat a felsőbb pártszerv, a taggyűlés és saját határozataik, valamint az elfogadott munkaterv alapján végzik.

A vezetőség működésének alapelve a személyes felelősséggel párosuló kollektív vezetés a döntések meghozatalában és végrehajtásában.

A pártvezetőség fő feladatai:

— tagjai között elosztja a pártmunka főbb területeit; reszortosokat jelöl ki. A reszortfelelősök — a testületi munka mellett — önállóan végzik feladataikat és személyesen felelősek munkaterületükért;

— megszervezi, segíti és ellenőrzi a felsőbb pártszervek, a taggyűlés és saját határozatai végrehajtását;

— dönt az alapszervezet munkájával összefüggő részkérdésekben, az egyes feladatok végrehajtásával felelősöket bíz meg és azokat beszámoltatja;

— gondoskodik arról, hogy a tagság éljen a szervezeti szabályzatban biztosított jogaival, teljesítse kötelességeit. Szervezi, irányítja az alapszervezet belső életét;

— előkészíti a taggyűléseket, megvitatja és a taggyűlés elé terjeszti a munkaterv alapján esedékes napirendeket, mindazokat a problémákat, amelyekben a taggyűlésnek kell döntenie;

— taggyűlésen ismerteti a felsőbb pártszervek határozatait, javaslatot tesz azok végrehajtásának módjára;

— tájékoztatja a tagságot működési területének politikai, gazdasági, társadalmi életéről;

— rendszeresen összehívja a pártcsoportvezetőket, véleményt kér tőlük és tájékoztatja őket a legfontosabb feladatokról, a soron következő taggyűlés témáiról;

— folyamatosan gyűjti a párttagság és a lakosság politikai hangulatát tükröző információkat és továbbítja azokat a felsőbb pártszervekhez;

— átfogóan ellenőrzi a területén folyó munkát, beszámoltatja a területéhez tartozó állami, gazdasági, társadalmi szervek vezetőit;

— irányítja és ellenőrzi a tömegszervezeteket, -mozgalmakat, az ott dolgozó kommunisták révén. Koordinálja tevékenységüket, gondoskodik rendeltetésszerű működésükről;

— állást foglal a pártszervezet véleményezési listáján szerep-

lő vezetők személyét érintő kérdésekben és azt közli a hatáskörileg illetékes szervek vezetőivel;

— véleményt mond a felsőbb pártszervek hatáskörébe tartozó személyek munkájáról, magatartásáról, amennyiben azt a felsőbb pártszerv kéri, vagy a vezetőség indokoltnak tartja;

— rendszeres kapcsolatot tart az alapszervezetet közvetlenül irányító pártszervvel, tájékoztatja a végzett munkáról, a terület politikai, gazdasági, társadalmi életéről.

AZ ALAPSZERVEZET TITKÁRA

A titkár az alapszervezet választott vezetője. Munkájáért egyrészt a vezetőségnek, illetve a taggyűlésnek, másrészt az alapszervezet irányítását ellátó felsőbb pártszervnek közvetlenül felelős. Taggyűlésen és vezetőségi ülésen az alapszervezet, illetve a vezetőség tagjaival azonos jogok illetik meg, felelőssége azonban — funkciójánál fogva — nagyobb.

Taggyűlések és vezetőségi ülések között az alapszervezet felelős vezetője, képviseli a pártszervezetet a felsőbb pártszervek, illetve az állami, gazdasági, társadalmi és tömegszervezetek előtt. Állásfoglalásai, elhatározásai nem állhatnak ellentétben a felsőbb szintű pártszervek, a taggyűlés és a vezetőség érvényben levő határozataival. Tevékenységéről, annak eredményeiről rendszeresen tájékoztatnia kell a vezetőséget, illetve a taggyűlést.

A titkár alapvető feladata, hogy állandóan és átfogóan vizsgálja, tanulmányozza az alapszervezet hatáskörébe tartozó terület politikai állapotát, ismerje a mindennapi gondokat, problémákat és azok megoldására tegyen javaslatot, észrevételeket a vezetőségnek, a taggyűlésnek, a felsőbb pártszerveknek, a területen működő gazdasági, állami szervek vezetőinek.

Feladata a vezetőségi ülések munkájának irányítása, gondos előkészítése, a vezetőségen belüli munkamegosztás megszervezése, a munka ellenőrzése.

Gondoskodnia kell a rendszeres és megbízható informálódásról és a vezetőség, valamint az alapszervezet tagjainak tájékoztatásáról.

Joga és egyben kötelessége a párthatározatok végrehajtásá-

nak, a pártmegbízatások teljesítésének személyes ellenőrzése és az elvégzett munka minősítése.

Munkájával, személyes magatartásával erősítenie kell a párt és a tömegek kapcsolatát, a pártszervezet tekintélyét.

A PÁRTCSOPORTOK

A pártcsoportok az alapszervezet legkisebb szervezeti egységei, amelyek a párttagok nevelésének, összefogásának, tevékenységük egybehangolásának fórumai.

A pártcsoport segítségével lehet legjobban összegyűjteni a párttagság és a lakosság értékítéletét a mindennapi élet politikai, gazdasági jelenségeiről, de a széles körű és gyors tájékoztatásnak is legalkalmasabb szervezete.

Közvetlen kapcsolata a párttagsággal a legjobb lehetőségeket nyújtja a politika továbbítására, magyarázására, végrehajtásának megszervezésére és ellenőrzésére.

A pártcsoporton belüli kötetlen beszélgetéseket, vitákat fel kell használni a tagság vagy egyes párttagok céltudatos nevelésére.

Fontos szerepe van a pártcsoportnak a pártonkívüliek nevelésében, a tagfelvételek előkészítésében, a párttagok és a párton kívüli dolgozók személyes problémáinak feltárásában, megoldásában is.

A pártcsoport segít minden olyan kezdeményezést és mozgalmat, amely a tervek gazdaságos teljesítését, a munkafegyelem megszilárdítását stb. szolgálja.

A pártcsoport munkáját a csoport által választott és a taggyűlés által megerősített pártcsoportvezető (bizalmi) irányítja. A bizalmi — a pártvezetőséggel összhangban — gondoskodik a tagság rendszeres és folyamatos vagy alkalmankénti pártmunkával való ellátásáról, segíti és ellenőrzi a megbízatások végrehajtását, s erről tájékoztatja a vezetőséget. Továbbítja a pártvezetőség és a felsőbb szervek határozataiból adódó feladatokat, közvetíti a kommunisták véleményét a párt politikájáról, a munkahelyi intézkedések által kiváltott hatásokról.

A bizalmiak a pártcsoport választott vezetői. Munkájuk továbbfejlesztésénél arra kell törekedni, hogy erősödjék tevékenységük politikai jellege.

A pártcsoportok kialakításánál figyelembe kell venni a párttagok elhelyezkedését, közös érdeklődési körét. A csoport tagjai lehetőleg közös vagy összefüggő munkaterületeken dolgozzanak. Általában a 20 főnél nagyobb alapszervezetben célszerű pártcsoportokat szervezni. Létszámuk 5-től 15 főig terjedhet.

A pártcsoport lehetőleg a vezetőségi ülések után és a taggyűlések előtt ülésezzen. Módot kell teremteni arra, hogy a vezetőség pártcsoportonként is tájékoztatni tudja a tagságot döntéseiről, állásfoglalásairól, illetve a taggyűlés előkészítése során véleményt tudjon cserélni az alapszervezet tagjaival.

A TERÜLETI PÁRTBIZOTTSÁGOK ÉS AZ ALAPSZERVEZETEK KAPCSOLATA*

Az alapszervezetek munkájáról szóló értékelésekben szinte hagyományszerű a megállapítás: az eredmények elérésében nagy szerepük van a területi pártbizottságoknak. A választások kivételével azonban ritkán esik szó arról, miben nyilvánul meg ez a segítés, hogyan irányítja a felsőbb szintű pártszervezet az alapszervezetet. S ez nem egyszerűen abból ered, hogy általában nem szívesen bírálják e szerveket, hanem főként abból, hogy igen sokféleképpen értelmezik a segítést, az irányítást. Ez is indokolja, hogy a területi pártbizottságok irányító tevékenységéről szóljunk, azt is érzékeltetve, mit várnak a felsőbb szintű pártszervüktől az alapszervezetek.

A területi pártbizottságok és pártalapszervezetek kapcsolatát — irányítási szempontból — a területi elv határozza meg. Ettől eltérni csak az irányító pártszervek engedélyével lehet. Az elv ismert, a gyakorlati pártmunkában mégis sok gondot okoz. Hiszen különösen a gazdaság területén igen sok termelő- és szolgáltató egység ágazati elv szerint, illetve nagyvállalati szervezetben működik. Ilyen körülmények között az irányító munkának kell megtalálnia azokat a kereteket, amelyek nem sértik a területi elvet, mégis érdemi segítséget adnak a pártalapszervezeteknek.

Az irányításban számos módszerbeli változást okoz az is, hogy

* Összeállította: *Balogh István, Barát Károly, dr. Látos István, Somogyi József.* Megjelent a „Pártélet" 1971. 4. számában.

a területi pártbizottságok milyen szervezeti és munkakapcsolatban vannak a pártalapszervezetekkel. Vannak ugyanis pártalapszervezetek, amelyek közvetlenül a területi pártbizottságokhoz tartoznak, s vannak, amelyek városi, községi, üzemi, hivatali pártbizottságokon keresztül, mint pártszervezet tartoznak a területi pártbizottságokhoz. Hasonló a helyzet a decentralizált alapszervezetek esetében is. Ez a sokrétű szervezeti kapcsolat azt igényli, hogy az irányításban is keressük azokat a formákat, módszereket, amelyek leginkább szolgálják a politikai munka hatékonyságát. Az élet produkálta szervezeti bonyolultság helyenként azt a hatást kelti, mintha „összekeverednének a frontok". (Tröszti vagy vállalati központi alapszervezet pl. — bár koordinációs joga van — helyenként szinte irányítja a gyári pártbizottságot, máshol viszont valamelyik gyári pártbizottság sajátítja ki magának a koordináció jogát.) Mindezek a gyakorlati pártmunka problémái, hiszen elvileg a Politikai Bizottság 1969. november 26-i, a Titkárság 1969. december 2-i határozata rögzíti a különböző szintű pártbizottság feladat- és hatáskörét. E határozatok ma is érvényesek.

Bár eltérést okoznak a szervezeti megoldások, a pártbizottságok és az alapszervezetek kapcsolatában — ez nem lehet ok a nehézségek hangsúlyozására. A sajátosságok túlbecsülése helytelen, az a célravezető, ha mind a közös, mind a sajátos viszonyokra épül a tevékenység.

A területi pártbizottságok alapvető feladata — bármilyen legyen is a szervezeti kapcsolat az alapszervezetekkel — mindenütt azonos: biztosítani a párt politikájának hiánytalan végrehajtását. Ez nemcsak a végrehajtás szervezését és ellenőrzését jelenti, hanem a politika alakításában való részvételt is. Ebből következik, hogy az irányítás rendkívül összetett feladat. Meghatározza a többi között: a párt politikája, amely a különböző párthatározatokban és kormányrendeletekben fogalmazódik meg; a hatáskörbe tartozó pártszervek állami és társadalmi szervek, szervezetek, valamint a különböző gazdálkodó egységek jellege és aránya; a párttagság összetétele, képzettsége, a pártalapszervezetek befolyása, szervezeti ereje és hatása; az adott területen dolgozó és élő emberek összetétele, képzettsége, érdeklődése és az egyes társadalmi rétegek szerepe, aránya; a hatáskörbe tartozó terület gazdasági-politikai, kulturális múltja és jelenlegi helyzete; a társadalom fejlődésével kapcsolatos he-

lyi tennivalók, amelyek a távlati és középlejáratú tervekben fogalmazódnak meg stb. A vázlatos felsorolás is érzékelteti, hogy az irányítás tervszerűséget, folyamatos elemző tevékenységet és a munkamódszerek állandó fejlesztését igényli.

Az irányító pártbizottsággal szemben mind nagyobb a követelmény. Az igények nőttön-nőnek. S hogy az irányítás megfelel-e azoknak a követelményeknek, amelyeket a párt politikájának megvalósítása igényel — azt a gyakorlati élet minősíti elsősorban. Hangsúlyozzuk ezt, mert eléggé általános felfogás, hogy az irányítás megfelelő színvonalú, csak éppen a megoldások váratnak magukra, illetve az alapszervezeti munka nem hatékony. A dolgok összefüggéséből következik, hogy tartósan nem állja meg a helyét sem az, hogy az irányítás jó, csak az alapszervezetek nem töltik be szerepüket, sem az, hogy az alapszervezetek az irányító pártbizottságtól „függetlenül" dolgoznak jól.

Az alapszervezetek önállósága mindenekelőtt azt követeli, hogy a pártbizottságok elvi segítséget adjanak. De követelmény a konkrétság is, az, hogy a segítés érzékelhető legyen. Több helyütt ezt ellentétesnek vélik. Erre utal például, hogy számos előrehaladás, javulás ellenére a konkrét, helyszíni segítés még nem rendszeres, nem hatékony, holott éppen e tekintetben várják az előrehaladást a pártalapszervezetek, s ezt hangsúlyozta a X. kongresszus is.

Az alapszervezet és a felsőbb szintű választott szervek kapcsolatában egyik legáltalánosabb és legfőbb módszer, hogy a pártbizottság, a végrehajtó bizottság, a csúcsvezetőség üléseinek napirendjére tűzi az alapszervezet munkáját. Erre a szervezeti szabályzat is kötelezi őket: „. . . a vezető szerveknek tevékenységükről rendszeresen be kell számolniuk a pártszervezeteiknek és a felsőbb szerveknek".

Nem kis feladat eldönteni: mikor számoljon be egy-egy alapszervezet? Sajnos, a gyakorlatban észlelhető egy eléggé bírálható „menetrend". A szempontok nagyjából a következők: minden alapszervezetnek sorra kell kerülnie; problémák — főleg személyiek — vetődtek fel; elmaradás van a vállalati gazdálkodás bizonyos területein; gazdasági-politikai szempontból jelentős területen működik az alapszervezet.

Az indítékokból következik, hogy a beszámolás helyenként

valamiféle tetemre hívás, tehát nem éri el igazi célját, az alapszervezet érdemi segítését.

A „miről" szóljon a beszámoló kérdését sem egyszerű feladat eldönteni. Tartalmi értékelés nélkül is megállapítható, hogy többnyire időszerű kérdések kerülnek napirendre. Gyakori módszer, hogy nem egy-egy alapszervezetet számoltat be az irányító szerv, hanem egy bizonyos témában többet. Ez sok témában sikeres, de magában rejti az általánosítás veszélyét is, ez viszont torzíthatja az állásfoglalásokat, döntéseket.

A beszámolókat mindinkább brigádok készítik elő, tehát egyre általánosabb, hogy nem egy-egy személy, hanem a kollektíva látásmódja, értékelése érvényesül. Gyakori, hogy az alapszervezetben is megvitatják a felsőbb szintű szerv számára készített beszámolót. Fontosnak tartanánk, hogy a vezetőség vagy — ha a dolog természete ezt indokolja — a taggyűlés is tárgyalja meg a jelentést akkor, amikor még nem továbbították, tehát mód nyílik az észrevételek hasznosítására.

Az irányítás színvonalát növelheti, ha a felsőbb szintű pártszervek részére készített beszámolókban az alapszervezet vezetősége az elvégzett munka elemzésén kívül azt is körvonalazza, hogy az adott kérdésben milyen segítséget adott az irányító pártszerv határozata, tagjainak és apparátusának közreműködése.

Több alapszervezetben vita: mikor fordulhatnak a felsőbb szervükhöz. Végletesek az álláspontok: minden esetben, vagy a legfontosabb kérdésekben sem.

A szervezeti szabályzat biztosítja azt a jogot, hogy a pártalapszervezet javaslattal, beadvánnyal fordulhat a felsőbb szintű pártszervekhez, egészen a kongresszusig, és rögzíti azt is, hogy érdemi választ kell kapniuk. Helyes, ha az alapszervezet vagy vezetősége él ezzel a lehetőséggel, különösen akkor,

— ha a politikai munkával összefüggő és hatáskörét meghaladó valamilyen intézkedés vagy határozat meghozatalára van szükség;

— ha megítélése szerint jelezni kell egy-egy országos, megyei vagy helyi intézkedés pozitív vagy negatív politikai hatását a párttagságra és általában a dolgozókra;

— ha azt tapasztalja, hogy valamely szervek vagy személyek megsértik a határozatokat, a párt politikájával ellentétesen cse-

lekednek, vagy az alapszervezet hatáskörét, önállóságát sértik és ez helyileg nem orvosolható;

— ha valamely feladat elvégzése az alapszervezet erejét, lehetőségét meghaladja és a felsőbb szintű szervek segítségére van szükség. Hozzá kell fűzni azonban, hogy ma már a párt munkastílusa, a pártdemokrácia azt is megköveteli, hogy már a határozatok kidolgozásába vonják be az alapszervezeteket. Kérjenek tőlük véleményt a vezető testületek ülésének napirendjén szereplő kérdésekben, a határozat vagy a szervezeti intézkedések megtétele előtt konzultáljanak arról, mit és miért terveznek, kontrollálják annak helyességét és szükségességét.

Amikor az alapszervezeti vezetőség vagy taggyűlés valamilyen napirendet tárgyal, köteles figyelembe venni, hogy abban a kérdésben a felsőbb szintű pártszerveknek van-e határozatuk, az mit tartalmaz, mert saját határozatuk vagy állásfoglalásuk azzal nem lehet ellentétes. A szervezeti szabályzat ugyanis biztosítja a felsőbb szintű szerveknek, hogy az alsóbb szintű pártszervek határozatát hatályon kívül helyezhetik vagy módosíthatják, ha ellentétes a párt politikájával, vagy a felsőbb szintű pártszervek határozatával. Ezt azonban az alsóbb szintű szerv előtt indokolni is kötelesek.

Az irányítás a területi pártbizottság és végrehajtó bizottság kizárólagos joga és kötelessége. Az alapszervezet felsőbb szintű irányításával kapcsolatos operatív munka tehát az irányító pártszervek apparátusára hárul. Az apparátus tagjai azonban nem vehetik át sem a saját választott szervüknek, sem az alapszervezet taggyűlésének vagy vezetőségének a hatáskörét, felelősségét. Feladatuk: hogy eljuttassák a választott szervek határozatait az alapszervezetekhez, tanácsaikkal, javaslataikkal, információikkal segítsék az alapszervek és vezetőségük munkáját. Kutassák és terjesszék a pártmunkában bevált jó módszereket, adják át tapasztalataikat, segítsék azok alkalmazását, hogy ne kelljen mindenkinek újra és külön-külön felfedezni azt, amit már valamelyik alapszervezetben eredményesen alkalmaznak.

Az alapszervezetek ma már joggal igénylik, hogy a pártbizottság munkatársai ismerjék az alapszervezet munkáját, mert csak így tudnak érdemi segítséget adni. Jó gyakorlat, hogy a függetlenített apparátus tagjai a területi munkában nemcsak az alapszervezet titkárával, hanem esetenként a vezetőség tagjaival, a pártcsoportbizalmiakkal is tárgyalnak, mert így bővíthe-

tik tapasztalataikat, átfogóbban láthatják az alapszervezet munkáját. Az irányító pártszerv munkatársa adjon megkülönböztetett segítséget a pártvezetőség testületi munkájához, a taggyűlési határozatok kidolgozásához, előkészítéséhez és személyes részvételével segítse a munkát.

Az irányító pártszervek képviselői sem sérthetik meg a vezetőség vagy a taggyűlés önállóságát. Véleményeiket, tanácsaikat javaslatok formájában közölhetik. Az alapszervezet vezetősége, a taggyűlés mérlegelheti azt, és ha úgy ítéli meg, figyelmen kívül hagyhatja. Csak akkor adhatnak kötelező utasításokat, ha a párt politikájával, határozataival vagy éppen a szervezeti szabályzattal ellentétes gyakorlatot tapasztalnak.

Új követelmény, hogy a pártvezetőségek évenként egyszer kötelesek a taggyűlésnek beszámolni a végzett munkáról. Helyes, ha ezen az irányító pártszerv képviselője, munkatársa is részt vesz és ismerteti saját választott szervének véleményét az alapszervezet és a vezetőség munkájáról. Jól bevált módszer az is, hogy az alapszervezet vezetőségének felkérésére a függetlenített apparátus valamely tagja időnként mint előadó szerepel a pártnapokon, a kötetlen tanácskozásokon, előre meghatározott napirend nélküli taggyűléseken stb.

A gyakorlat kialakította a titkárokkal való kapcsolat formáit is. Szakosított titkári értekezletet akkor tartanak, amikor a titkárok az alapszervek jellege szerint tanácskoznak — például ipar, mezőgazdaság, kereskedelem stb. —, körzeti titkári értekezletre egy területrészen vagy egymáshoz közel eső területen — például községi alapszervezetek titkárait hívják össze —, általános titkári értekezletre pedig valamennyi titkárt egyidőben, egy helyre hívnak meg. Titkári tanfolyamokat is rendeznek, amelyek általában egy-kéthetesek és főként a továbbképzést szolgálják.

Mindegyik formának megvan a maga szerepe és jelentősége. Az ún. szakosított titkári értekezlet akkor célszerű, ha a mondanivaló csak a titkárok egy részének szól. Körzeti titkári tanácskozásra rendszerint egy adott terület sajátos problémáit érintő kérdésekben kerül sor, míg az általános titkári értekezletet olyan témákban érdemes tartani, amelyek egyöntetű végrehajtást igényelnek, vagy amelyek minden alapszervezetre vonatkoznak.

Bármilyen legyen is azonban a titkárokkal való tanácskozás

formája, általános követelmény, hogy a tartalmi, szervezeti tennivalókon kívül a végrehajtás módszeréről is tárgyaljanak. Az egyöntetűség azt is igényli, hogy a konkrét határozaton vagy intézkedésen kívül érvekkel lássák el a titkárokat, hogy a gyakorlati munkában ne kerüljenek váratlan helyzetekbe.

A titkári összejövetelek munkaértekezletek, ezért arra az irányító pártszervnek, annak munkatársának és a részt vevő alapszervezeti titkároknak is jól fel kell készülniük. Helyes, ha az alapszervezet titkára értekezlet előtt a napirenddel kapcsolatban véleményt kér a pártvezetőség tagjaitól, a pártcsoportbizalmiaktól. Az értekezleten el kell mondani minden olyan természetű gondot, problémát, amelyek más alapszerveket, vagy felsőbb szintű pártszerveket is érintenek. Helyes, ha beszámolnak arról, hogy egy-egy feladatot milyen módszerekkel hajtottak végre, az elvégzett munkának milyen fontosabb tapasztalatai voltak.

Az alapszervezet titkárának különös gondot kell fordítania arra, hogy az értekezlet után tájékoztassa a vezetőséget, a párttagokat az elhangzottakról. A legtöbb helyen ennek bevált formái vannak, nem ritka azonban, hogy a továbbadás megtorpan a legközvetlenebb munkatársnál. Az is előfordul, hogy a felsőbb szintű szervek állásfoglalásai, határozatai egyéni színezetet kapnak. A különböző információkat rendszerint azzal adja az irányító szerv, hogy azt a maga területén mindenki értelemszerűen továbbítsa. Vagyis, a helyi körülményekhez igazodva, a leghatásosabban érvényesítsék a hallottakat. A bizonytalankodást jelentősen csökkentené, ha az irányító szervek világosan közölnék: a tájékoztatás kinek szól. Hozzá kell tenni, hogy az esetek többségében az egész tagságnak szól a tájékoztatás és csak ritkán csupán a titkárnak vagy a vezetőségnek.

A vezetőségi tagok kapcsolata a felsőbb szintű pártszervekkel döntően az alapszervezet titkárán keresztül valósul meg. A felsőbb szintű pártszervek reszortfelelősei azonban közvetlen kapcsolatot is tartanak a munkaterületükön dolgozó vezetőségi tagokkal. Ez részben az operatív munkakapcsolatokon, részben pedig a reszortfelelősök értekezletén valósul meg. Indokoltnak látszik, hogy a jövőben félévenként vagy negyedévenként — rendszeressé tegyék ezeket. A cél, hogy akár beszámoltatás, akár kötetlen tanácskozás formájában kicseréljék tapasztalataikat munkamódszerek dolgában is. Az is elképzelhető, hogy az

alapszervezeti reszortfelelősök maguk is jelentkeznek tanácsokért és segítségért. A reszortfelelősök tájékoztatása, a velük való rendszeres kapcsolat nem jelentheti azonban az alapszervezet titkára irányító munkájának átvállalását, még kevésbé személyének háttérbe szorítását. Éppen ezért a megbeszéltekről tudomást kell szereznie. A helyes gyakorlat az, hogy a titkári értekezleten kapnak tájékoztatást annak lényegéről, amit a reszortfelelősök értekezletén megtárgyaltak. Esetenként az is szükséges, hogy az értekezlet után a reszortfelelős számoljon be a kapott feladatokról.

Az irányítás ellenőrzése és segítése kifejezésre jut abban is, hogy a pártbizottság felelőssé teszi tagjait az alapszervezetében végzett munkáért. A választott szerv különböző megbízatásokat adhat számukra (rendezvényeken való részvétel, vizsgálat stb.).

Lényeges azonban, hogy a felsőbb szintű választott pártszerv tagja saját alapszervezetében ugyanazokat a jogokat élvezi, mint a többi párttag. Kötelessége azonban több. A politikai természetű vitákban képviselnie kell saját választott szervének álláspontját, határozatait. Mindent meg kell tennie, hogy az alapszervezet tagjai megismerjék a felsőbb szintű határozatokat, másrészt jeleznie kell az olyan jellegű tapasztalatokat, melyek a felsőbb választott szerv munkájával függnek össze. Továbbítania kell mindazokat az észrevételeket, javaslatokat és kéréseket, amelyekben az alapszervezet segítséget vár. Fontos, hogy a pártszervezet vezetősége is segítse a választott szervek tagjait, hogy e megbízatásuknak eredményesen eleget tehessenek.

KOLLEKTÍV VEZETÉS ÉS EGYSZEMÉLYI FELELŐSSÉG

A párt új szervezeti szabályzata kimondja: „a pártban a kollektív vezetés és az egyszemélyi felelősség elve érvényesül". Az egyszemélyi felelősség elvének érvényesítése a pártban nem áll ellentétben a kollektív vezetéssel, nem csökkenti, hanem feltételezi és növeli hatékonyságát.

Megoszlanak a vélemények a tekintetben, hogy a vezető testületek munkájában a kollektív felelősség és az egyszemélyi felelősség között hol vannak a határok, de sokszor felvetődik az is: miben azonos vagy több a titkár felelőssége.

Teljes részletességgel mindezekre ezúttal nem lehet választ

adni, de fontos vizsgálni, vajon ma is helytálló-e az a megállapítás, hogy a vezető testületek munkájában a kollektivitás elvének mindenekelőtt a döntés folyamatában kell érvényesülnie, a végrehajtás szakaszában viszont az egyszemélyi felelősségnek. Alapvetően ez ma is igaz, azonban néhány vonatkozásban kiegészítésre szorul. A növekvő követelmények a pártmunkában szükségessé teszik, hogy a kollektivitás és a személyi felelősség jobban érvényesüljön a döntések, a határozatok előkészítésének szakaszában, de nem lehet a kollektív testületi munkát nélkülözni a végrehajtás és az ellenőrzés folyamatában sem.

A döntések előkészítésében a résztvevőkre kettős értelemben hárul személyi felelősség. Egyrészt az előterjesztés kidolgozásában nem szabad elszakadniuk a helyi viszonyoktól, problémáktól, feltételektől és lehetőségektől, másrészt munkájuknak ebben a fázisában is törekedniük kell az adott kérdésben a felsőbb szintű szervek határozatának érvényesítésére. Az információt adók, az adatszolgáltatók személyes felelőssége is nagy. Számos példa bizonyítja ugyanis, hogy irreális, idejét múlt vagy más okok következtében hamis adatok félrevezetik, rossz irányba viszik a vezető szervnek és tagjainak munkáját, s ebből politikai károk is származhatnak.

Az előterjesztés tartalmilag gazdagodik, megalapozottabb, reálisabb határozathozatalra ad lehetőséget, ha azt előzetesen a pártszervezetek, a tömegszervezetek vagy a kommunisták egy meghatározott csoportja megvitatja, véleményezi. Ha adott kérdésben többféle vélemény, javaslat, álláspont van — amint azt a Központi Bizottság 1969 novemberi határozata kimondja —, azokat minősítve kell a vezető szerv elé terjeszteni. Felvetődik tehát az előterjesztésre kötelezettek személyi felelőssége általában az előterjesztés megalapozottságáért, valódiságáért, de abban is, hogy az összes véleményt, javaslatot előterjesztik-e, azokat hogyan minősítik, megteremtik-e a helyes állásfoglalás feltételeit.

A testületi munkában együttes a felelősségük a választott szervek tagjainak a következő kérdésekben: arról hozzanak határozatot, amiről kell; a határozat világos, egyértelmű, végrehajtható legyen; ne legyen ellentétes a felsőbb szervek határozataival; ne másolják, hanem a sajátos helyi viszonyoknak megfelelően alkalmazzák a felettes szervek határozatait.

A választott szervek tagjainak nemcsak az a kötelességük,

hogy rendszeresen részt vegyenek a testület munkájában, hanem az is, hogy érzékeljék és idejében vessék fel a munkaterületükön jelentkező problémákat, a párttagok és a pártonkívüliek igényeit, észrevételeit. A testületi ülések vitáira és a döntések hozatalára felelősségteljesen, tehát tapasztalatok és információk gyűjtésével és azok elemzésével kell félkészülniük. A közös álláspontok, a döntések pártszerű vitákban alakulnak ki, ezért a választott szervek tagjainak személyileg kötelességük megalapozott érvekkel, ellenőrzött adatokkal és tényekkel részt venni a határozat megalkotásában, a napirenden levő kérdések megítélésében és eldöntésében. Csak így lehet elérni, hogy már a határozathozatal előtt számbavehesse a testület a napirenden levő kérdés várható politikai, gazdasági, társadalmi hatásait.

A választott szervek tagjainak munkájában esetenként más formában is jelentkezik a személyes felelősség. Elég gyakori például, hogy a vezető testület egy-egy tagja nem ért egyet a határozati javaslattal, ellene szavaz, de a többség elfogadja a javaslatot és határozattá emeli. Aki nem ért egyet, kérheti, hogy a felsőbb szintű szervek vizsgálják meg álláspontját, a határozatot. A határozattal ellentétes véleményt azonban csak pártfórumon fejtheti ki és a határozat végrehajtásának szervezésében, annak realizálásában ugyanolyan felelősséget visel, mint a testület többi tagja, vagyis a végrehajtás érdekében dolgoznia kell.

A határozat végrehajtásáért az arra kijelölt szervek vagy személyek felelősek. A vezető testületek feladata azonban, hogy a határozattal egyidejűleg kimunkálják végrehajtásának, a párttagsággal való megismertetésének és ellenőrzésének módjait, és olyan felelősöket jelöljenek ki a végrehajtás feladatára, akik képesek arra. Gyakran szükségessé válik — főleg a hosszabb időre szóló határozatoknál —, hogy a testület megvizsgáltasson néhány olyan közbeeső kérdést vagy döntsön ilyenekben, amelyek az „alaphatározat" sikeres végrehajtása érdekében nélkülözhetetlenek. Máskor azért kell újra napirendre tűzni az adott kérdést, mert időközben megváltoztak a végrehajtás körülményei, feltételei, tehát változtatni kell a határozaton vagy realizálásának módszerén.

A kollektív vezetés az ellenőrzés területén sem nélkülözhető. Amikor a vezető testület a beszámoltatás jogával él, rendszerint azt is ellenőrzi, hogyan hajtották végre és milyen eredménnyel korábbi határozatát; milyen tapasztalatok merültek fel a végre-

hajtás során; mi volt az esetleges sikertelenség oka. Az utóbbi időben a különböző szintű vezető szervek egyre több alkalommal kérnek beszámolót egy-egy korábbi határozatuk végrehajtásáról. Olyan törekvés is tapasztalható, hogy általában, de főleg azonos kérdésekben ne legyen sok határozat, mert ez zavarja a munkát. Feladatuk, hogy esetenként felülvizsgálják, és ha szükséges, érvénytelenítsék korábbi határozataikat.

A pártmunka kollektív jellegének fejlesztése néhány formálisnak látszó, de politikailag nagy fontosságú kérdést is felvet. Helyenként például a kollektív munka szélesítése érdekében különböző bizottságokat szerveznek, bíznak meg feladatokkal, de ugyanakkor elfeledkeznek az alapszervezetekről. Számos tapasztalat szól amellett, hogy az alsóbb szintű pártszervek vagy az alapszervezetek átfogóbb, alaposabb segítséget tudnak adni egyes kérdések kidolgozásához, mint a bizottság. Különösen a járási és a községi pártszerveknél tapasztalható, hogy nem gondolnak és nem alapoznak arra a sokrétű és figyelemre méltó politikai információra, tapasztalatra, amelyekkel a különböző tömegszervezetekben dolgozó kommunisták rendelkeznek és nem kapcsolják be őket a folyamatos munkába.

Az illetékesség eldöntése, s annak betartása nagy tájékozottságot és személyes felelősséget jelent. Például ne egy-egy személy döntsön abban, amiben valamely vezető testület illetékes, továbbá az arra jogosult vezető testület döntsön: a pártbizottság helyett ne a végrehajtó bizottság vagy az alapszervezet helyett ne a pártbizottság.

A párt vezető szerepe úgy növelhető, ha minden kommunista tevékenysége, aktivitása növekszik a politikai végrehajtásban, tehát kifejezésre jut a személyes felelősség. A párt vezető szerepének érvényesítése tehát nem személyteleníthető el, mert — amint arra a kongresszusi beszámoló is utalt — a párt politikáját és általános tevékenységét a dolgozó tömegek nagymértékben annak alapján ítélik meg, hogy saját környezetükben milyen a párttagok munkája és magatartása. A személyes felelősség normáit a szervezeti szabályzat a párttagok jogairól és kötelességeiről szóló fejezetben rögzíti, s a többi között kimondja, hogy a párttag „... terjessze a párt eszméit, képviselje a párt politikáját".

A pártmunka mindennapi gyakorlatára lefordítva, úgy kell értelmeznünk ezeket az elveket és abban kell egységre jutni,

hogy a kommunisták részéről nem elegendő a párt politikájával, határozataival szembeni lojalitás, az ahhoz való formális viszonyulás, nem maradhatnak csupán az egyetértés szintjén sem a politika általános kérdéseiben, sem az egyes határozatokkal kapcsolatban — bármilyen szinten hozták is azokat. A párt és az általa képviselt osztály érdekei megkövetelik, hogy a politika, a határozatok képviseletében minden kommunista nyíltan és ingadozás nélkül álljon ki.

Ezen természetesen nemcsak az értendő, hogy a párttagság a politika „nagy kérdéseiben", a nemzetközi vagy országos jelentőségű állásfoglalások érvényesüléséért, elfogadtatásáért folytasson politikai munkát, hanem az is, hogy a mindennapi életben, a szűkebb környezetében előforduló és látszólagosan „apró" kérdésekben is hallassa szavát. Érveljen a párt igaza mellett, és harcoljon az olyan szemlélet ellen, miszerint „a lényeg az, hogy a párt politikája tendenciáit tekintve, a fő kérdésekben érvényesüljön". Hamis ez a szemlélet, mert a politikában, a politikai munkában minden részkérdés nagyon fontos, kicsinek látszó problémák nagy politikai hatást válthatnak ki. Ebből adódik a kommunisták személyes felelőssége abban, hogy munkaterületükön biztosítsák a párt politikájának, határozatainak érvényre jutását, a szerzett tapasztalatokat, problémákat, a dolgozók észrevételeit pártfórumaikon vessék fel, vagy megoldásukat kezdeményezzék.

A párttagok aktivitásának feltétele, és a személyes felelősség növelésének nélkülözhetetlen eleme, hogy a párttagok mielőbb megértsék az intézkedések célját, lényegesebb összefüggéseit. Ezért fontos, hogy a pártmegbízatásokat ne csak instruktív jelleggel kapják: „ezt kell végrehajtani", hanem kapjanak információt a dolgok „miértjéről" is.

A kollektív vezetés és az egyszemélyi felelősség elvének következetesebb alkalmazása tehát kétoldalú, érvényesülése mind a vezető szervek, mind a párttagság munkájában nélkülözhetetlen.

TAGNYILVÁNTARTÁS A PÁRTSZERVEZETEKBEN

A pártmunka fontos része a taglétszám és az összetétel nyilvántartása. A párt vezető szervei a párttagok nyilvántartásának alapján sokoldalúan tanulmányozhatják a párt belső életének alakulását.

A pontos nyilvántartás természetesen nemcsak a felsőbb pártszervek számára szükséges és hasznos, segíti a pártvezetőségek politikai munkáját is. Az alapszervezetek az adatok elemzésével számos következtetést vonhatnak le a párt szervezeti, politikai erejére vonatkozóan. Képet kaphatnak a párttagok szakmai, politikai műveltségének színvonaláról, kor és foglalkozás szerinti összetételéről. Ezek birtokában a pártvezetőségek konkrétan meghatározhatják feladataikat a párttagok összetételének javításában, szakmai, politikai továbbképzésében stb.

A rend és a fegyelem — az alapszervezetektől a Központi Bizottságig — megköveteli a párttagok egységes, pontos nyilvántartását. A pártszervek és pártszervezetek ezzel kapcsolatos feladatait párthatározat szabályozza. Ennek értelmében, a párt valamennyi alapszervezetében — függetlenül a taglétszámtól — a párttagokat az ún. nyilvántartó füzetben kell számontartani. Ennek biztonságos őrzéséért és pontos vezetéséért a pártszervezet titkára felelős.

A nyilvántartási munkában alapvető követelmény, hogy a nyilvántartást folyamatosan végezzék, a párttagok személyi adataiban bekövetkezett változásokat „naprakészen" átvezessék. A leggondosabb munka mellett is szükséges azonban, hogy a pártszervezetekben évenként legalább egyszer egyeztessék minden párttag adatait: a párttagsági könyv, valamint a személyi igazolvány számát, a párttagság és a munkásmozgalom keltét, az állami és pártiskolai végzettséget, a jelenlegi foglalkozást, valamint a lakcímet.

Nagy gondot kell fordítani az alapszervezetekben arra is, hogy az érvényben levő pártbüntetéseket a nyilvántartó füzet megfelelő rovatában rögzítsék. Azért fontos ez, mert a szervezeti szabályzat II. 11. pontja szerint, ha a párttag két év múlva nem kéri pártbüntetése törlését, „... három év múlva a pártvezetőség köteles megvizsgálni, indokolt-e a pártbüntetés további fenntartása, vagy törölhető".

A tapasztalatok azt mutatják, hogy számos alapszervezetben rosszul értelmezik az új párttagok nyilvántartásba, tehát létszámba vételével, valamint a pártból kikerültek nyilvántartásból való törlésével kapcsolatos feladataikat. A szervezeti szabályzat II. 4. pontja szerint: „... a pártba való felvételről a taggyűlés határoz. E határozat a járási, városi, kerületi — illetőleg e joggal felruházott — pártbizottság jóváhagyása után lép

életbe." Az új párttagok adatait a nyilvántartó füzetbe tehát csak akkor szabad bejegyezni, létszámba venni, ha a taggyűlésnek a tagfelvételre vonatkozó határozatát a felsőbb szintű pártszerv jóváhagyta. Ezzel szemben viszont a pártbüntetés az első fokú döntéssel hatályba lép, ezért a pártszervezet nyilvántartásából, létszámából törölni kell azokat, akiket a taggyűlés kizárt, vagy a párt soraiból törölt, illetve akiknek kilépését tudomásul vette.

A párt élő szervezet, tagjai is változtatnak munkahelyet, nyugdíjba mennek, vagy más okból kerülnek át egyik alapszervezetből a másikba. A szervezeti szabályzat II. 5. pontja alapján „... a munkahelyét vagy lakóhelyét változtató párttagnak 30 napon belül át kell jelentkeznie új pártszervezetébe". Ha a párttag alapszervezetétől el akar távozni, szándékát közölnie kell az alapszervezet titkárával vagy helyettesével. Az eltávozáskor átjelentőlapot kell kapnia, amellyel aztán az új alapszervezeténél jelentkezik. Azoknak a párttagoknak, akik üzemen, termelőszövetkezeten, hivatalon belül kerülnek át egyik alapszervezetből a másikba, nem kell kérni, illetve nem kell kiállítani átjelentőlapot.

Az MSZMP Központi Bizottsága Titkárságának határozata szerint 1970. április elsejétől a párttagok átjelentése új lappal, s bejelentkezésük ellenőrzése új rendszer alapján történik. Ez az újabb rendszer is az alapszervezetekre épül, ezért nagyon fontos, hogy a párttagok átjelentése az alábbiak szerint történjen.

Az alapszervezet titkára a négy részből álló átjelentőlapot egy példányban, nyomtatott betűvel, rövidítés nélkül, olvashatóan töltse ki. Az első rész az átjelentő tömbben marad, annak igazolására, hogy a távozó párttag átjelentőlapját kiállították. A második részt — a távozási értesítőt — a soron következő havi változásjelentéssel együtt a felsőbb pártszervhez kell továbbítani. A távozási értesítő — abban az esetben, ha a párttag új alapszervezeténél nem jelentkezik — az ellenőrzés eszköze, tehát ezért fontos, hogy a változásjelentéshez csatolják, illetve a felsőbb pártszervhez továbbítsák. Az átjelentőlap harmadik és negyedik részét — az „Érkezési értesítő"-t — a távozó párttagnak kell átadni, s távozását bevezetni a párttagsági könyv „Átigazolások", valamint a „Tagnyilvántartó füzet" megfelelő rovatába. A pártszervezet titkára minden esetben ellenőrizze, hogy a párttag tagdíját rendezte-e. Az átjelentőlap átadásakor

hívja fel a párttag figyelmét az átjelentkezéssel kapcsolatos feladataira. Előfordul, hogy a párttag valamilyen oknál fogva átjelentőlap nélkül távozik a pártszervezettől. Ilyenkor az alapszervezet vezetőségének — a felsőbb pártszerv segítségével — fel kell keresnie a párttagot, és gondoskodnia kell szabályszerű átjelentéséről. Amíg az átjelentőlapot a távozó párttagnak át nem adják, addig ő az alapszervezet létszámában szerepel.

A pártszervezethez átjelentőlappal jelentkező párttag adatait az alapszervezet titkára bevezeti a tagnyilvántartó füzetbe, létszámba veszi, az átigazolást a párttagsági könyv megfelelő rovatába bejegyzi. Az érkezési értesítőt nyomtatott betűvel, olvashatóan kitölti, és az átjelentőlappal együtt a soron következő havi változásjelentéssel megküldi a járási, városi, kerületi pártbizottság nyilvántartásának. (Ahol csúcsvezetőség vagy közbeeső pártbizottság irányítja az alapszervezetet, annak közbeiktatásával.)

Az átjelentőlap nélkül jelentkező párttagokat nem lehet létszámba venni, s ez azt is jelenti, hogy nem vehetnek részt a pártszervezet életében, nem kaphatnak tagsági bélyeget. A párttitkár hívja fel a párttag figyelmét arra, hogy közölje előző pártszervezetével új pártszervezete címét, hogy átjelentőlapját megküldhessék. Ehhez a pártszervezet vezetősége is nyújtson segítséget.

Megtörténik, hogy az alapszervezettől átjelentőlappal eltávozott párttag különböző okok miatt nem jelentkezik új alapszervezeténél. Ha ennek oka az, hogy ki akar maradni a pártból, akkor írásban vagy szóban kell közölnie, hogy nem kíván a párt tagja lenni. Ilyenkor annak a pártszervezetnek kell törölnie a nyilvántartásból, ahonnan eltávozott. Ügyében ugyanis volt pártszervezetének vezetősége, illetve taggyűlése illetékes dönteni, törlési határozatot hozni. Ez kézenfekvő is, hiszen az a pártszervezet, amelyiknek nem volt tagja, nem hozhat határozatot rá.

Azok a párttagok, akik alapszervezetüktől szabályos átjelentőlappal távoztak, de új alapszervezetükbe felszólítás ellenére sem jelentkeztek át, szervezeti életet nem élnek, három hónap vagy ennél hosszabb ideig tagdíjat nem fizettek, nem léphetnek ki a pártból, párttagságuk törlési határozattal szűnhet meg. Pártból való törlésnél a következők szerint kell az alapszervezeteknek eljárniuk:

— A járási, városi, kerületi pártbizottság — a birtokában levő távozási értesítő alapján — keresse meg a területére érkezett párttagot, s ha ő írásban vagy szóban közli, hogy új alapszervezetébe nem akar bejelentkezni, vonja be a párttagsági könyvet és az átjelentőlapot. Ezt követően a pártokmányokat — párttagsági könyv, átjelentőlap, távozási értesítő, írásos nyilatkozat — küldje meg annak a pártszervezetnek, amelyből eltávozott. (Ha más megyéből érkezett, akkor az illetékes megyei nyilvántartásnak.)

— A pártszervezet vezetősége a visszakapott okmányok alapján az előzőleg eltávozott párttagot újból vegye létszámba, majd tegyen javaslatot a taggyűlésnek a pártból való törlésére. A taggyűlés törlési határozata után az alapszervezet nyilvántartásában a létszámot csökkentse, és a törlésre vonatkozó jegyzőkönyvi kivonatot, valamint a többi pártokmányt a havi változásjelentéssel együtt küldje meg a járási, városi, kerületi pártbizottság nyilvántartásának. (Ott, ahol csúcsvezetőség vagy közbeeső pártbizottság irányítja az alapszervezetet, ennek közbeiktatásával.) A pártból való törlési határozatot a volt párttaggal írásban kell közölni, felhíva a figyelmét arra, hogy a határozat kézhezvételétől számított 30 napon belül fellebbezhet a felsőbb pártszervhez. Helyes, ha a törlés megerősítésére jogosult pártvégrehajtóbizottság értesíti erről.

A tagnyilvántartás folyamatos és pontos munkát követel a pártvezetőségektől, s e tekintetben van mit javítaniuk. Alapvető, hogy a tagnyilvántartást ne felesleges „papírmunkának", hanem politikai feladatnak tekintsék, s így is végezzék.

AZ ALAPSZERVEZETI PÁRTMUNKA*

A Csepel Vas- és Fémművek közismerten az ország egyik legnagyobb ipari bázisa. Politikai szempontból is igen jelentős üzemi pártszervezet: 12 pártbizottsággal és 149 alapszervezettel. A pártszervezetek az ipari termelés sokféle területén működ-

* *R. I.* interjúja Borbély Sándor elvtárssal, a Csepel Vas- és Fémművek pártbizottságának első titkárával. Megjelent a „Pártélet" 1972. 10. számában. (Rövidített szöveg.)

nek, tapasztalataikat is széles körből merítik. A gyár pártszervezeteinek utóbbi években elért fejlődéséről nyújtunk összefoglaló képet.

Hogyan ítélhető meg az alapszervezetek politikai befolyása munkahelyük gazdasági vezetésénél és a dolgozók körében? Milyen eszközökkel érhető el befolyásuk további erősítése?

A Csepel Művekben is — mint az ország számos más üzemében — a pártélet középpontjában az alapszervezetek munkájának fejlesztése áll. A X. kongresszus határozatainak végrehajtása során a pártszervezetek a mindennapi élet mozgásával együtt erősödtek, valójában a fejlődés hajtó motorjává váltak. Többségük képessé vált arra, hogy irányítsa, befolyásolja, ellenőrizze, elemezze működési területén a politikai folyamatokat.

Az alapszervezetek vezetői nagy többségükben maguk is munkások, együtt élnek és gondolkodnak a munkáskollektívákkal. Cselekedeteik belső meggyőződésükből erednek, kötelességüknek tartják, hogy tevékenységükkel a munkásosztály ügyét szolgálják, s ezt szem előtt tartva keressenek megoldást a helyi problémákra.

Az alapszervezetek politikai befolyásának erősítését azzal kezdtük, hogy igyekeztünk munkájukhoz a szükséges személyi és tárgyi feltételeket megteremteni. A tárgyi feltételek közül a legfontosabbnak azt tartottuk, hogy az alapszervezetek szintjén jelentkező problémák megoldásához a helyi üzemvezetés megfelelő hatáskörrel rendelkezzen. Amíg ez nem volt meg és a termelés tárgyi feltételei csaknem minden vonatkozásban a centrális intézkedésektől függtek, addig a pártalapszervezetek sem tudták területükön eredményesen felvetni és érvényesíteni a politikai felelősséget. A hatáskörök decentralizálásával szűkült a lehetősége az ún. „objektív" okokra való hivatkozásnak és a pártalapszervezetek sem tudják a politikai felelősség érvényesítésével kapcsolatos feladataikat más, felsőbb szintű pártszervekre áthárítani. Ez felelősségteljesebb munkára ösztönözte az alapszervezeteket, ami szükségképpen erősítette befolyásukat, tekintélyüket a munkások között.

A termelési feltételek biztosításának helyi lehetőségei és az ebből eredő nagyobb politikai felelősség az alapszervezeteknél objektív szükségszerűség. Ez azonban még nem jelenti azt, hogy

feltétlenül és automatikusan érvényesül is. Sok múlik a szubjektív tényezőkön is, elsősorban az alapszervezetek vezetőségeinek rátermettségén, politikai felkészültségén, elvszerű magatartásán.

A vállalati pártbizottság egyik legfontosabb és elsődleges feladatának tartotta, hogy megfelelő politikai védelemben részesítse az elvszerű munkát, a bátor kritikát. A Csepel Műveknél olyan rend alakult ki, hogy az alapszervezeti vezetőket érintő bármilyen személyi kérdésben a pártbizottság hozzájárulása szükséges. Ez nemcsak arra az időszakra érvényes, míg az illető funkcióban van, hanem mindaddig, míg a vállalat állományában dolgozik. A pártbizottság figyelemmel kíséri munkájukat, míg nyugdíjba nem mennek. Ezzel is azt akarjuk elérni, hogy a pártmunkásokat, a munkásosztály ügyéért önzetlenül és önfeláldozóan dolgozó elvtársainkat a politikai bizalom és az erkölcsi megbecsülés egész életükön végigkísérje. Az a véleményünk, hogy ennek biztosítása pártbizottságunk alapvető kommunista kötelessége és ez a módszer erősíti elvtársainkban annak tudatát, hogy érdemes pártmunkát vállalni, és üzemünkben megvannak az elvszerű munkának az objektív feltételei.

A pártmunkások ilyen megbecsülése nyomán előtérbe kerülnek az olyan emberek, akik harcosak, bátran felvetik a problémákat. Ezzel a módszerrel — úgy véljük — vissza lehet szorítani az egzisztenciális függésből, meggondolásból eredő elvtelenséget.

Az alapszervezetek politikai befolyásának egyik alapvető tényezője az emberekről való gondoskodás. A Csepel Művek pártszervezetei munkájának középpontjában is a dolgozó ember áll. Mi azt tartjuk, hogy nagyon fontosak a fejlesztés perspektivikus tervei, a kibontakozó jövő sokat ígérő, nagyszerű célkitűzéseinek a tudatosítása és szem előtt tartása, de ezek nem feledtetik velünk azokat az „apró" tetteket, amelyek a vállalat szintjéről nézve kis ügyek, de az egyszerű embereknek mindennapos nagy gondjait jelentik.

Az emberekről gondoskodás nem jótékonyság. A feltételek megteremtése a jobb, emberibb élethez, a kedvezőbb munkafeltételekhez a szocialista üzem erkölcsi kötelessége. A munkában nemcsak azt kell nézni, hova jutottunk, hanem azt is, mit hagytunk magunk mögött. S ha éppen az ezer és ezer kis tett hiány-

zik, bármilyen nagy dolgot műveltünk is, nem lesz meg a kellő politikai tekintélye. A nagy dolognak csak úgy tudnak az emberek felszabadultan és teljes átéléssel örülni, ha párosulnak velük életük apró örömei, nem keserítik meg bosszantó, gyakran elkerülhető, vagy viszonylag egyszerűen megoldható gondok, bosszúságok.

Még akkor is, ha nem mindig tudunk segíteni, egy-egy sikertelenséget ellensúlyoz a megoldott egyéni problémák sokasága, a törődés szándéka is elismerést és bizalmat kölcsönöz.

A kommunisták igaz felelősséggel — s nagy felkészültséggel — vállalják ezt a szolgálatot, törődnek az emberek gondjaival, garantálni tudják a dolgozó emberek életszínvonalának fejlődését, a munkakörülmények javítását, a párthatározatok végrehajtását, a párt politikájának érvényesítését politikai és gazdasági területen egyaránt. Ugyanakkor azt is meg kell mondani, hogy néhány alapszervezet nem volt képes megbirkózni feladataival, nem tudott területe valóságos politikai gazdájává válni.

A fejlődés ellenére sem gondoljuk, hogy munkájuk minden vonatkozásban zökkenőmentes. Ez vonatkozik a gazdasági vezetéssel való kapcsolatukra is. Az természetes, hogy mindig lesznek olyan témák és tennivalók, amelyeknek végrehajtását a pártszervezet nem adja ki a kezéből. Más kérdés viszont, hogy sokszor kényszerülnek közvetlen beavatkozásra a termelőmunkába. Szerencsére ez ideig minden esetben sikerrel járt közreműködésük. Ez a helyzet azonban mégis tarthatatlan, mert azt bizonyítja, hogy helyenként a közvetlen termelőmunkában nincs akkora tekintélye a gazdasági vezetésnek, mint a pártszervezetek irányítóinak. A jó műszaki és gazdasági elképzelések mellett gyakran nem rendelkeznek az emberek között olyan befolyással, hogy megfelelő mozgósító erővel hatnának célkitűzéseik megvalósítására.

Az alapszervezetek politikai befolyásának erősödése mind a gazdasági vezetésnél, mind a dolgozók körében igen jelentős. A közelmúltban tanácskoztunk az alapszervezeti titkárokkal a pártmunka fejlesztésének perspektívájáról. Az 1975-ig terjedő időre felvázoltuk elképzeléseinket. Ennek alapján a vezetőségek prognózist készítenek, hosszú távon megtervezik munkájukat, s ez lehetővé teszi, hogy minden vonatkozásban fejlesszék saját területüket. Az alapszervezetekben dolgozó elvtársaink az

elmúlt időszakban is őszinte szívvel, kommunista meggyőződéssel végezték munkájukat. Biztosak vagyunk abban, hogy számíthatunk rájuk a jövőben is.

Ismeretes, hogy a gazdasági döntések nagy része nem az alapszervezetek szintjén, hanem magasabb fórumon történik, politikai következményeit azonban rendszerint „lenn" érzékelik a legközvetlenebbül. Hogyan oldható fel ez az ellentmondás, milyen módszerek bizonyultak a legjobbnak?

Tapasztaljuk, hogy a gazdasági döntések — legyenek jók vagy rosszak — hatását, következményeit az alapszervezetekben érzékelik a legközvetlenebbül. Hangsúlyozzuk: ha valamilyen kérdés napirendre kerül — akár politikai, akár gazdasági természetű —, fontos, hogy elvtársaink igyekezzenek válaszolni azokra. A kommunisták, a dolgozók megértik a nehézségeket is, ha őszintén feltárjuk és segítséget adunk leküzdésükhöz, megoldásukhoz. Az ma már természetes, ha egy adott területre döntést hozunk, előzőleg megbeszéljük az illetékes alapszervezet vezetőségével, majd taggyűlésen valamennyi kommunistával. Ez kötelező a gazdasági vezetésre is.

Ezzel kapcsolatban érdemes megemlíteni, hogy a Csepel Művekben az irányító posztokon dolgozók 85%-a 1945 után szerezte meg a diplomáját és 70%-uk korábban fizikai dolgozó volt. Pártszervezeteink fontos és állandó feladatnak tartják tudatosítani, hogy kiemelésük vezető beosztásba a munkásosztály, a párt ügyének áldozatos szolgálatára kötelezi őket.

Megengedhetetlennek tartjuk a hivatalnoki szellem érvényesülését. Ilyen jelenségeket tapasztaltunk az igazgatósági pártszervezeteknél. Ez a szellem akadályozza az élő, eleven kapcsolatok fejlődését a gazdasági vezetők és a dolgozók, az alapszervezetek között. Ha pedig ez utóbbi hiányzik, nem tudnak számolni intézkedéseik politikai hatásával, az alapszervezetek pedig a helyes döntések mellett sem tudnak elég meggyőzően kiállni.

Az ellentmondások feloldásának legfontosabb módszere, hogy a tröszt pártbizottságának és a gyárak pártbizottságainak élő, eleven kapcsolatuk van az alapszervezetekkel. Ma már állandó gyakorlat, hogy a tröszt és a gyárak párt-, társadalmi és gazdasági vezetői részt vesznek a taggyűléseken és közvetlenül ad-

nak választ a felvetett problémákra. Rendszeressé vált az is, hogy az illetékes osztályok vezetői és más szakemberek jelen vannak a kommunisták tanácskozásain és beszámolnak arról, milyen konkrét intézkedéseket tettek azokban a kérdésekben, amelyek az alapszervezet területét érintik.

A Csepel Művek pártszervezetei új és jól bevált formákat alkalmaznak az agitációs, politikai tömegmunkában, az üzemi demokratizmus fejlesztésében. Milyen formák ezek és hogyan alkalmazhatók?

A napi sajtó sokat ír gyárunk pártszervezeteinek tevékenységéről. Ez elismerés s nagy felelősség is számunkra. Azt valljuk, hogy a pártmunka formáit, módszereit mindig hozzá kell igazítani az élet igényeihez. Ezt követelik meg a felgyorsult társadalmi, gazdasági mozgások. Vannak a pártmunkában — így az agitációs, politikai tömegmunkában is — hagyományos formák, amelyeket nem változtathatunk meg, s vannak olyanok, amelyeket hosszabb vagy rövidebb távon, mindig a körülményeknek megfelelően alkalmazunk.

Meggyőződtünk arról, hogy a politikai tömegmunkában az a helyes, ha a tudati és az érzelmi hatást egységben vesszük számításba, s ennek megfelelően használjuk az eszközöket. Az agitációt nem tekintjük szócséplésnek, nem gondoljuk, hogy szavakkal mindent el lehet intézni. A legjobb agitáció, a legjobb meggyőzés a példamutatás, a tett, a problémák megoldására tett intézkedés. Ezzel lehet leginkább megnyerni a tömegeket, s felsorakoztatni céljaink mellett valamennyi cselekvésre képes erőt.

Gyakorlattá vált nálunk, hogy a Csepel Művek egészét, nagy kollektíváját érintő célok, tervek, elhatározások kialakítása a munkástömegekkel együtt történik. Hivatkozhatunk a politikai-gazdasági konferenciák rendszerére, a különböző kibővített vezetői tanácskozásokra, aktívákra. Példaként említjük, hogy a törzsgárda-szabályzatot — a Csepel Művek pártértekezletének döntése alapján — a dolgozók legszélesebb körének bevonásával és egyetértésével alkottuk meg. Ugyancsak széles körű aktíván — amelyen részt vettek a szocialista brigádok és üzemek küldöttei is — döntöttünk a szociális intézmények fejlesztéséről. Mindezek az üzemi demokrácia érvényesülését, kiteljesedését bizonyítják.

Nem tévesztjük szem elől, hogy a pártdemokrácia fejlődése meghatározója az üzemi demokrácia fejlődésének is. Megemlítem e vonatkozásban a taggyűlések szerepét, ahol a kommunisták közössége őszinte, nyílt, alkotó légkörben vitatja meg a pártszervezetek területén jelentkező gondokat, problémákat. Helyesnek tartjuk, hogy itt számonkérik a vezetők intézkedéseit is. Az üzemi demokrácia fórumai ismertek, ezek a formák jók. Nem azon kell törni a fejünket, hogy miként teremthetnénk újabb véleménynyilvánítási lehetőségeket, inkább azon: miként lehet biztosítani, hogy e fórumok megfelelően tölthessék be hivatásukat. Tapasztalatunk, hogy mindinkább a tartalom kerül előtérbe, de ehhez mindig meg kell találni a megfelelő formát. Úgy látjuk, hogy jelenleg is igen nagy szerepük van a kommunistákkal és a többi dolgozóval folytatott személyes beszélgetéseknek. Ez vonatkozik a tröszt politikai, társadalmi, gazdasági vezetőire éppúgy, mint a gyárak, az üzemek párt-, tömegszervezeti és gazdasági vezetőire. Ebben a szellemben valósítottuk meg a tröszt vezetőinek rendszeres fogadónapjait, amelyeknek nagy a politikai jelentőségük.

A fogadónapok az emberi érintkezés formái. Ahányan felkeresik a vezetőket, annyiféle ügyet hoznak magukkal. Legtöbben valamilyen kéréssel fordulnak a vezetőkhöz, de a legkevesebben foglalkoznak vitás bérügyekkel. Általában személyes jellegűek a beszélgetések, mégis közösségi hasznuk van, mert egy-egy emberi sors, eset megismerésével a vezetők olyan információk birtokába is jutnak — a mindennapi munkáról, az üzemi életről —, amilyenekre egyébként nem tehetnének szert. Ezért tulajdonképpen nagyon felelősségteljes a fogadónapot tartó vezető munkája. A munkásokkal folytatott beszélgetések esetenként képességeinek a próbáját is jelentik, mert kitűnik, akar-e, tud-e segíteni, megfelelően intézkedni.

Amikor ezeket a fogadónapokat kezdeményeztük, tudtuk, hogy legtöbben a pártbizottságok vezetőihez jönnek majd ügyes-bajos dolgaikkal. De vállaltuk ezt a többletmegterhelést, mert bizonyosak voltunk hasznosságában. S nem is csalatkoztunk. A fogadónapok bevezetése óta eltelt rövid idő alatt eltűntek az addig rendszeresen panasszal jelentkezők a vezetők előszobáiból, s minden alkalommal új arcokat lehet látni. Ez azt bizonyítja, hogy szertefoszlott egy mítosz, amely szerint a Csepel Művekben nem lehet a vezetőkkel találkozni. Ugyanakkor azon-

ban azon is kell gondolkozni, miért keresik fel olyan sokan és sokféle témával a tröszti vezetőket. Ennek egyik oka, hogy az esetek többségében a fogadónapon megjelenő dolgozók nem bíznak a közvetlen munkahelyi vezetőikben. Sokuknak kellemetlen tapasztalataik vannak a gyárakban, üzemekben kialakult „haveri" körökről, a közösségtől elszakadt főnökökről, akik hibáikat nemegyszer azzal is tetézik, hogy visszaélnek a hozzájuk fordulók bizalmával.

Magától értetődően a fogadónapi beszélgetéseknek nagy a politikai jelentőségük, még akkor is, ha az eszmecseréknek esetenként nincs ilyen jellegű tartalmuk. Van elég türelmünk és energiánk, hogy az emberek problémájával megfelelő módon foglalkozzunk. Nem lehet jó kommunista vagy jó vezető, aki közömbös az emberi sorsok iránt. Csaknem 600-an keresték meg néhány hónap alatt a tröszt vezetőit. A fogadónapok alapján nyilvánvalóvá vált 6—8 olyan általános jellegű téma, amellyel különböző szinteken foglalkozni kell.

A Csepel Művek pártszervezeteinek többsége telepített üzemi körülmények között dolgozik, így viszonylag kedvezőbbek a szervezeti élet feltételei. Ennek ellenére bizonyos problémák itt is voltak: a taggyűlések aktivitásával; a vezetőségek munkájának kollektivitásával; a határozatok kimunkálásával és végrehajtásuk megszervezésével stb. Hogyan segítették az alapszervezetek szervezeti életének fejlődését?

A Csepel Vas- és Fémművekben a pártszervezeti élet kiegyensúlyozott, aktív, egészséges szellemű. Alapszervezeteink az újabb feladatok megoldásával együtt az utóbbi időben sokat fejlődtek. Ehhez kedvezőek az objektív és a szubjektív feltételek. Rendeztük a hatásköröket, s megfelelő az alapszervezeti titkárok és a vezetőségi tagok felkészültsége. Többségük marxizmus—leninizmus esti egyetemet vagy középfokú pártiskolát végzett. A vezetőségekben, a termelőüzemekben 70—75% a munkás, de jelentős számban vannak mérnökök, közgazdászok, technikusok és más szakemberek is.

A gyári pártbizottságok évente egy alkalommal értékelik és minősítik minden pártalapszervezet munkáját. Megvizsgálják, miben értek el fejlődést, miben maradtak el, mit terveztek és azt miért sikerült vagy miért nem sikerült teljesíteni. Ez a minősítés a végrehajtó bizottság jelenlétében történik, együtt a

vezetőséggel, részt vesznek ezen az üzem gazdasági, társadalmi vezetői és a felsőbb szintű gazdasági vezetők is.

Ezt követően taggyűlésen vitatják meg a tapasztalatokat. Ez a legjobban bevált forma az alapszervezeti munka segítésére, mert nem általában beszélnek a fejlődésről vagy a hibákról, hanem konkrétan megvizsgálják a pártszervezet működésének körülményeit is.

Ugy ítéljük meg, hogy a kollektív vezetés feltétele a pártszervezet eredményes működésének. Egy ember — ez esetben a titkár — bármilyen felkészült és munkabíró is, nem tudja és nem is vállalhatja magára az összes tennivalót, s nem irányíthat, nem dönthet egyedül. Találkoztunk olyan jelenséggel, hogy a titkárt magára hagyták, s olyannal is, amikor a titkár minden munkát kisajátított, a vezetőség meghallgatása nélkül intézkedett fontos ügyekben.

Izgalmas kérdés a taggyűlések aktivitása. Ez minden alkalommal visszatérő probléma. A megjelenés 80—90%-os, és nem rossz a párttagság részvétele a vitában sem. Általában a megjelentek 30—35%-a szólal fel, mondja el véleményét, bírál vagy tesz javaslatot. Jellemző az is, hogy mind kevesebb az ún. „notórius" felszólaló, aki szajkó módon mindig ugyanazt hajtogatja és semmi érdemlegeset nem mond.

Hozzákezdtünk több mint 800 elvtárs kiképzéséhez, akik a jövőben számításba jönnek különböző pártvezetői tisztségek betöltésére. Az új pártvezetőségi tagokat meg kell tanítani a döntések előkészítésére, a határozatok végrehajtásának, majd ellenőrzésének a megszervezésére. Ez különösen fontos, hiszen mind a pártmunkában, mind a gazdaságban a végrehajtó funkciót kell erősíteni ahhoz, hogy sikeresen oldjuk meg feladatainkat, s biztosítsuk a fejlődést.

A Csepel Vasműben hozzávetőlegesen 6000 munkás visel különböző párt-, társadalmi tisztséget. Jellemző a párttagok aktivitására, hogy csupán szakszervezeti vonalon 900 párttag dolgozik, 600 párttag szakszervezeti bizalmi, 70 kommunista dolgozik a METESZ-ben és 700 propagandistánk van. Ez a néhány szám is erzekelteti, hogy milyen politikai szerepe van pártunknak a Csepel Vasműben. E politikai aktivitás egyben nagy iskola, és a munkások közül sokan ennek közepette emelkednek ki és ennek során bontakoznak ki vezetői képességeik. Az elmúlt két évben 80 fizikai munkást helyeztünk vezetői beosztásba. Két nagyüze-

mi pártbizottságunknál közvetlenül fizikai munkásból lett pártbizottsági titkár. Kiválóan megállják a helyüket. Hetven munkás tölt be üzemünkön kívül kerületi, budapesti vagy országos szerveknél közéleti tisztséget. Közvetítésükkel a csepeli munkások hangja minden jelentősebb fórumhoz eljut.

Az a véleményünk, hogy a pártszervezeteknek ma is állandó feladatuk úgy szervezni a politikai nevelő munkát, hogy minél több munkás váljon öntudatos politikai vezetővé. Tapasztalataink is arról győznek meg bennünket, hogy ez a forrás ma is bőven buzog, csak oda kell figyelni és jól kell hasznosítani. A Csepel Művek ezerszámra adott eddig is munkáskádereket, akik megtalálhatók az ország minden területén a legkülönbözőbb posztokon és akik jól megállják a helyüket. Most és a jövőben is számíthat az ország erre a forrásra, az öntudatos, szilárd kommunista meggyőződésű, politikailag iskolázott csepeli munkásokra.

AZ ALAPSZERVEZETI PÁRTÉLET – A BESZÁMOLÓ TAGGYŰLÉSEK TÜKRÉBEN*

Az éves beszámoló taggyűlések új mozzanatai a pártéletnek, és sok hasznos tapasztalattal gyarapították az alapszervezetek munkáját.

A feladatok nagysága és sokrétűsége szakadatlan megfeszített munkára készteti a pártszervezeteket, de különösen az aktivistákat. A munka a párttagság, a pártszervezetek nagy nevelő iskolája, és kedvező hatást gyakorol politikai és szervezeti erejük növekedésére. Kedvezően befolyásolja a pártszervezetek munkáját az a mind erősebben jelentkező igény, hogy az országos, központi célkitűzéseket szakszerűen, önállóan alkalmazzák a helyi körülményekre.

A beszámoló taggyűlések eredményeit mérlegelve választ kapunk arra, mennyire váltak a pártszervezetek környezetük szocialista átformálásának tudatos központjaivá, hogyan és milyen céltudatossággal hasznosították lehetőségeiket a szocialista eszme terjesztésére, felhasználják-e azokat a politikai nézetek tisz-

* *Kovács Antal* írása. Megjelent a „Pártélet" 1972. 3. számában.

tázására, a politikai egység erősítésére, vagy csak praktikus szervezeti ügynek tekintik az elvégzendő munkát.

A felvetett kérdésekre egyértelmű, pozitív választ lehet adni még akkor is, ha az eredményesség tekintetében a pártszervezetek között nagy eltérések is tapasztalhatók. A pártszervezetek munkájában mindinkább dominál a tudatos elem. Arra törekszenek, hogy gyarapítsák a párt politikáját értő, s azért tevékenyen dolgozó emberek számát. Szervezetten törekszenek a közügyek intézésében való részvétel lehetőségeinek bővítésére. A feladatok megoldásának folyamatában a tudatformálás is szerves részévé vált a munkának.

A párt politikájának széles körű ismertetése, terjesztése, a politikai végrehajtásban való aktív részvétel alapvetően a pártszervezetek erejétől függ, attól, hogy eszmeileg mennyire felkészült, politikailag milyen aktív és egységes a párttagság. A környezetformálás valamennyi pártszervezet sajátos tulajdonsága. Ezt a munkát az a cél hatja át, hogy teljesítsék alapvető küldetésüket, a társadalom szocialista átalakítását. A párt politikájának hirdetésével, következetes képviseletével gyarapítsák a szocializmus építőinek táborát, s harcoljanak a rendszerünktől idegen társadalmi jelenségek ellen. A kommunista mozgalom természetéből eredően pártszervezeteink alapvetően politikai eszközökkel, a meggyőzés erejével törekednek környezetük szocialista átalakítására. Nagy erőfeszítéseket tesznek azért, hogy a párttagokat egyénileg és az alapszervezetet is felkészítsék a színvonalasabb munkára, hivatásuk teljesítésére.

Ezt a célt jól szolgálják a beszámoló taggyűlések. Tárgyilagosan értékelik munkájukat, az eredményeket, a gyengeségeket, s amit külön is érdemes megemlíteni, kevésbé fukarkodunk a személyre szóló dicsérettel, bírálattal, kinek-kinek érdeme szerint. A beszámolók és a viták most sem mentesek teljesen az egyoldalúságtól, az is előfordul, hogy szinte már akuttá váló és feszítő belső problémákat (a „békesség" kedvéért) diplomatikusan megkerülnek. A fő jellemző azonban mégis az, hogy az adott terület politikai, gazdasági, kulturális kérdései közül a leglényegesebbeket emelik ki, azokat, amelyek leginkább foglalkoztatják a közvéleményt. A tárgyalt témák helyes arányait — úgy tűnik — sikerült kialakítani. Lényeges vonásuk a mértéktartás, a tárgyilagosság, a kérdések politikus kezelése.

Tapasztalatok bizonyítják, hogy a közélet pozitív és negatív

jelenségei összefüggnek a pártszervezetben uralkodó állapotokkal, s nem egy esetben egyenes következményei is azoknak. Ily módon a párttagok magatartásának — a párt politikájának képviseletében, a közügyekben való részvételben vagy az attól való tartózkodásban, a morális kérdésekben, a munka végzésében, az emberi kapcsolatokban — meghatározó szerepe van közvetlen környezetük formálásában, s ez a szerep semmi mással nem pótolható. Elsődleges és alapvető természetesen a párt politikájának helyessége, de ez önmagában nem pótolhatja és nem is pótolja az e politikát megvalósítani kész önkéntesek csapatának, a párttagoknak személyes magatartását, példamutatását. Ez a felismerés vezeti azokat a pártszervezeteket, amelyek megkövetelik tagjaiktól — munkaköri beosztásuktól függetlenül —, hogy fokozottabban tegyenek eleget a párttagságból adódó kötelezettségeiknek. Ismerjék, értsék és képviseljék szocialista politikánkat, s ha a helyzet úgy kívánja, védjék is meg. Jogos bírálattal illették a kommunistákhoz méltatlan, kényelmes, ún. „szégyenlős" magatartást, azokat, akik a pártmunkából kivonják magukat, az apolitikus magatartást, amelytől még némely vezető beosztású elvtárs sem mentes. Határozottan felléptek a passzivitás ellen. „Értsék meg ezek az elvtársak — hangsúlyozta beszámolójában az egyik falusi alapszervezet vezetősége —, hogy »levelező tagozaton« senki sem lehet párttag."

A taggyűlések jellege, jól körülhatárolt tematikája közelebb vitt bennünket azoknak a feladatoknak a megismeréséhez, amelyek megoldandók az alapszervezetekben. A taggyűlések meghatározott célja jórészt megóvott az egyoldalúságtól, az ökonomikus jellegű termeléscentrikusságtól, az általánosságoktól stb. Ily módon a szükséges mértékben — fontosságának megfelelően — foglalkozhattak a pártélet kérdéseivel. Számot adtak a vezetőség munkájáról, a pártmegbízatások teljesítéséről.

Szinte általános jelenség, hogy a titkárokra aránytalanul nagy teher hárul, részben a titkár elvtársak „telhetetlensége", részben pedig a vezetőségi tagok „engedékenysége" következtében. Ez a helyzet gyakorlati szempontból megengedhetetlen. A terhek ilyen aránytalan elosztása a munka színvonalának rovására megy. Politikailag pedig azért helytelen, mert sérti a lenini pártvezetés egyik sarkalatos tételét, a kollektív vezetés elvét. Ilyen esetekben fordul elő leginkább, hogy előbb-utóbb a titkár gyakorolja a vezetőség jogkörét is és a döntésekre a szub-

jektivizmus nyomja rá a bélyegét. Azok a vezetőségek, amelyek ilyen munkarendet engedtek meghonosodni, ne csodálkozzanak, ha a tagság egy része is kivonja magát a munkából, és a vezetőség kizárólagos feladatának tekinti a pártmunka végzését, hiszen a vezetőség munkarendjét, stílusát, fegyelmét követendő példának tekintik.

Szükséges rámutatni néhány olyan általános jelenségre, amely akadályozza az alapszervezetek egy részét — némelykor mindegyikét — abban, hogy működési területének még elismertebb és tekintélyesebb politikai irányítójává váljék, hogy még teljesebben tudja betölteni hivatását. A pártszervezetek a nagy politikai akciókat eredményesen bonyolították le. Többségük a pártban szokásos felkészítés után önállóan, a helyi adottságok figyelembevételével végzi munkáját, s ez így van rendjén.

A pártszervezetek munkájának eredményességét, hatásfokát tekintve azonban nagy az eltérés. Nyilvánvalóan szerepe van ebben annak a sajátos közegnek, amelyben munkájukat végzik: ipar, mezőgazdaság, kereskedelem, közlekedés, tanintézet, a települések nagyságrendje, a lakosság összetétele, a meglevő szokások, az embereket érő különböző hatások, a társadalmi osztályok, rétegek sajátosságai stb. Mindez nemcsak hogy nem hagyható figyelmen kívül, hanem megkülönböztetett gondosságot is kíván. A sajátosságokhoz mindjobban alkalmazkodó és a javuló munka ellenére is nagyon fontos, hogy a környezet sokszínűségével még inkább számoljanak a pártszervezetek. Legyen munkánk „testre szabott", emberközpontúbb, s ezáltal hatásosabbá is válik. Ez nem jelent provincializmusra, „röghöz kötöttségre" ösztönzést, csupán annyit, hogy a „magas politikát" érthetőbb és érzékelhetőbb színvonalon és hathatós módszerekkel közvetítsük az emberekhez.

A pártszervezetek taglétszáma is — a nagy vagy kis pártszervezet problémája — rendszerint vitatéma, ha a munka hatásfokáról esik szó. Természetes, hogy a taglétszámtól nem lehet eltekinteni, ez nagyon fontos feltétele a munka hatékonyságának. Sőt indokolt ráirányítani a figyelmet azokra a területekre, ahol indokolatlanul, éveken át nem kap utánpótlást a párt. Vagy „féltik" valamitől a pártot, vagy nem értik a párttagság utánpótlásának jelentőségét. Most már nem vitatják a tagfelvételi korhatár leszállítását, tehát egyetértenek a kongresszus döntésével, de még — mondják — nincs „jelentkező" az

ifjúság köréből. A munka minőségének színvonala, az alapszervezetek hatókörének szélessége, a párt politikájának érvényre jutása elsősorban mégsem a létszám függvénye, hanem a párttagok eszmei felkészültségétől, politikai aktivitásától, cselekvőkészségétől, szervezettségétől függ.

Nagyon lényeges követelmény, hogy a pártszervezet rendelkezzen a munka elosztásának, koordinálásának, a feladat végrehajtásának és rendszeres ellenőrzésének képességével. Ez a készség és képesség sok pártszervezetünkben még nem fejlődött ki eléggé. Erre utal a tömegszervezetekben és más területeken dolgozó elvtársaink egy részének jogos panasza és bírálata a koordináció gyengeségei és az ellenőrzés lazasága miatt. Ezt tanúsítják azok a „panaszok", s nemegyszer a más háza előtt söprögető kesergések, a felelősöket máshol kereső kiszólások, amelyek saját hatáskörben megoldható — és csakis ott megoldható — kérdésekben, ügyekben felső szervektől kérnek intézkedéseket.

Nagyon tanulságos, hogy rendszerint ezekről a helyekről hangzik el olyan bírálat is, hogy a pártszervezetnek nincs elég hatásköre, miért nem bővítik, miért nem rögzítik törvénybe a pártszervezetek jogait. Csak mellékesen utalok az ilyen kívánságok indokolatlanságára. Ez a felfogás ferde vágányra vinne. Egy forradalmi pártnak nem a jogszabályok „írják elő" feladatait, hatáskörét, hanem a megoldandó ideológiai, politikai, társadalmi, gazdasági problémák szabják meg, hogy mivel foglalkozzon. Az élet sokkal gazdagabb, sokoldalúbb annál, mint hogy jogszabályba lehetne rögzíteni (nem akarom ezzel sérteni körültekintő jogalkotóinkat), mert mi lesz akkor, ha olyan kérdés vetődik fel — és ilyen nagyon sokszor előfordul —, amire még nincs jogszabály, amit a jogalkotás még nem utalt a pártszerv hatáskörébe. Vajon ezekkel a problémákkal akkor ne foglalkozzunk?

Nem véletlen, hogy sokoldalúan — több helyen türelmetlenül — tárgyalták fejlődésünk árnyoldalait. Közéletünk visszásságai a pártra is hatnak. Néhol a gyenge politikai nevelő munka és egyes elvtársaink „engedékenysége" miatt nehéz helyzet alakul ki. A kispolgári önzés, a jogtalan előnyszerzés, az „ügyeskedés" és más erkölcstelen jelenségek sok gondot okoznak a pártszervezeteknek. Ha számszerűen nem is sok elvtárs „botladozik" és csak néhányan futnak „zsákutcába", ez a jelenség társadalmi

hatását tekintve igen veszélyes és káros. Árnyékot vet a pártra, demoralizálja a pártszervezet erőit, bénítja cselekvőkészségét, mérsékli befolyását, nehezíti aktivistáinak munkáját. Jogos tehát az igény, hogy fokozzuk a követelményeket a párt erkölcsi tisztaságának védelméért. Alapszervezeteink fontos feladata, hogy magasabb szintre emeljék a párttagok egymás iránti felelősségérzetét és figyelmességét. Egy idejében elhangzó bíráló megjegyzés megmenthet a későbbi, esetleg már korrigálhatatlan hibáktól. Ezzel egyben megóvhatjuk a párt tisztaságát is. Csakis a párttagság magasabb fokú eszmei-politikai fejlettsége, a szervezettség és a fegyelem erősítése nyújthat hatásosabb fegyvert a társadalomellenes jelenségekkel szembeni védekezéshez.

A pártszervezet környezetformáló munkájának lényeges feltétele a feladatok pontos megfogalmazása, a végrehajtásért felelős személyek — pártcsoportok — kijelölése, pontos felkészítésük a megbízatás végrehajtására. Ennek egyenes folytatásaként pedig a munka megszervezése és folyamatos ellenőrzése. Hasonlíthatatlanul jobb a helyzet e tekintetben is, mint korábban. Mégis szükséges megjegyezni, hogy nem tartunk lépést a követelményekkel. Nem megfelelőek az arányok a munka különböző fázisai között. Az alapszervezetek által tárgyalt témák (de nemcsak az alapszervezeteknél, a pártbizottságoknál is jobbára így van ez) helyzetet elemző részei sokkal alaposabbak, mint a belőlük levont következtetések és az elhatározott intézkedések.

Külön figyelmet érdemel a végrehajtás ellenőrzése. Ma még sokszor a rendszertelenség, a felszínesség, a késedelmesség és több szervet érintő határozatok esetében az összehangolatlanság a jellemző. Ezek a gyengéi a szervező munkának együtt adják a magyarázatát annak, hogy gyakran többszöri nekirugaszkodás sem hozza meg a kívánt eredményt. Világos, hogy deklaratív jellegű határozatoktól nem változik meg a helyzet. Ezért nemcsak a határozatok jobb kidolgozását kell hangsúlyozni — ez csak a kitűzött célok megvalósításának egyik feltétele —, hanem mindenekelőtt azt, hogy az eddigieknél még jobban összpontosítsuk erőinket a végrehajtásra, az operatív (nem a kicsinyes, mindenbe „beavatkozó", más szervek hatáskörét és önállóságát korlátozó) szervező munkára.

A vállalati gazdálkodás és a helyi tanácsok önállóságának növekedésével szükségszerűvé vált az alapszervezetek öntevé-

kenységének és önállóságának erőteljes továbbfejlesztése. Céltudatos munkával elérhető, hogy az alapszervezetek — bábáskodás nélkül — maguk oldják meg mindazokat a feladatokat, amelyek működési területükön hatáskörükbe tartoznak. Az önálló alapszervezeti munka feltételeinek sokoldalú megalapozása nyújt lehetőséget arra is, hogy a járási-városi pártbizottságok munkája is kiegyensúlyozottabbá váljék.

Fontos és a munka eredményességét alapvetően befolyásoló tényező a párttagság megfelelő informáltsága. Ez évek óta váltakozó hevességgel visszatérő probléma, noha itt is lényeges és pozitív a változás. Bár az információ elégtelenségének hangulata mögött van egy talán soha ki nem elégíthető emberi kíváncsiság is, a kuriózumok utáni vágy. Ezt leszámítva azonban mégis kellő komolysággal kell kezelnünk és javítanunk e területen is a munkát. A lapok és más hírközlő eszközök dicséretére legyen mondva, a nagy politikában elég jól informálnak, de már itt is figyelmet érdemel, hogy az események megítélése sokféle, nemegyszer szélsőséges, s a levont következtetések is tarka képet mutatnak. Nyilvánvaló, hogy az értelmezés egységesítéséhez gondosabb munka, rendszeresebb eszmecsere szükséges.

Nagy hiányok és problémák tapasztalhatók a közvetlen környezet — a munkahely, a lakóhely — ügyeinek ismeretében, az abban való jártasságban, s ha van is erről ismeretanyag, az túlságosan „nagyvonalú", nemegyszer felszínes. Ennek több oka van. A munkahelyi kollektívák egy részének érdeklődése leszűkül a közvetlen ügyekre, a munkahely sok ember számára nem több kenyérkereseti lehetőségnél. A helyi tájékoztatás rendje, módja, nyelvezete (közérthetősége) még nem forrott ki teljesen, és nem alkalmazkodik a „környezethez". Sokszor túl általános, nem szól kisebb csoportokhoz, szakmákhoz, hanem mindenkihez — mérnökhöz, munkáshoz, közgazdászhoz, adminisztratív dolgozóhoz — egyformán fogalmaz. Végül talán a legfontosabb, hogy az erőfeszítések ellenére sem nyert még polgárjogot a munkahelyi tájékoztatás. Nem tekintik még sok helyen a szocialista üzemvezetés ugyanolyan egyenrangú, nélkülözhetetlen tényezőjének, mint például a nyersanyagellátást, a tervezést stb. Azt már mondani sem kell, hogy az üzemi demokrácia jórészt csak politikai program, jelszó marad mindaddig, amíg ezen a helyzeten alapjaiban nem változtatunk.

Az a tény, hogy a pártélet kérdései, eredményei, gyengéi a beszámoló taggyűléseken ilyen nagy erővel kerültek napirendre, feljogosítanak annak megállapítására, hogy az alapszervezetek nagy többsége jól látja feladatait, megértette az évi beszámolók szerepét. Az élet igazolta a X. kongresszus döntésének helyességét, a beszámoló taggyűlések pezsdítőleg hatottak az alapszervezeti pártéletre.

A HIVATALI ÉS INTÉZMÉNYI PÁRTSZERVEZETEK*

A párt IX. kongresszusa megszüntette az üzemi és hivatali jellegű pártszervezetek közötti hatásköri különbséget. A X. kongresszuson elfogadott szervezeti szabályzat még egyértelműbbé teszi a hivatali és intézményi pártszervezetekkel szembeni követelményt és feladatot: „A pártszervezet joga és kötelessége működési területén a párt politikájának érvényesítése, a munka átfogó ellenőrzése, az állami, gazdasági vezetők beszámoltatása."

A hivatali és intézményi pártszervezetek általában az államvezetés, a gazdaságirányítás, a tudomány, a kultúra, az egészségügy, a közoktatás irányító szerveiben és intézményeiben fejtik ki tevékenységüket. Növekvő súlyukat, jelentőségüket kifejezi egyre növekvő számuk: a két kongresszus között 799 ilyen jellegű pártszervezet alakult. Taglétszámuk négy esztendő alatt csaknem 2700-zal növekedett.

A pártmunka a hivatali és intézményi pártszervezetekben alapvetően azonos a termelőüzemekben folytatott tevékenységgel, de vannak a munka jellegéből adódó sajátos feladatok is. A X. kongresszus határozata az államhatalmi és közigazgatási szervek munkájával kapcsolatban kimondja: „Az alapvető feladat a közigazgatás további tökéletesítése és szocialista jellegének erősítése. Ez szükséges mind a törvények és rendeletek pontos végrehajtása, mind pedig a lakosság ügyeinek gyorsabb és eredményesebb intézése érdekében." A hivatali munka egyik sajátossága, hogy szorosan kapcsolódik a lakosság és a vállalatok mindennapi életéhez, munkájához. Ha ügyüket las-

* Összeállította: *Balogh Mária, Hosszú Mihály, Mihók Sándor, Vértes Imre.* Megjelent a „Pártélet" 1971. 2. számában. (Rövidített szöveg.)

san, körülményesen, nem a törvények szellemében intézik, ez, amint a határozat is kimondja: „... nagy politikai, morális és nemegyszer gazdasági károkat okoz, fékezi az ország fejlődését, gátolja a dolgozók közéleti tevékenységét". Az egészségügyi intézményekben is naponta százával, ezrével fordulnak meg az emberek. Az egészségügyi dolgozók kötelessége a kulturált, figyelmes, lelkiismeretes ügyintézés, egészségügyi szolgáltatás. A párt X. kongresszusa a tudományos munka, a kutatások gyorsabb fejlesztését és a termeléssel való kapcsolatuk erősítését tűzte a tudományos intézetek elé. Ennek megvalósításához azonban az itt dolgozók számára alkotó légkörre van szükség. Ezt az intézetek vezetőinek kell biztosítaniuk, de jelentős szerepük van ebben a pártszervezeteknek is. Társadalmunk szocialista fejlődésének egyik fő követelménye oktatási rendszerünk magasabb színvonalra emelése. Ehhez azonban fejleszteni kell a nevelők eszmei felkészültségét, felelősségérzetét.

A párt X. kongresszusa tehát magasabb színvonalú, odaadóbb munkát igényel az államhatalom, a közigazgatás, a tudományos intézmények és más hivatalok vezetőitől, dolgozóitól. Ehhez a feltételek általában mindenütt rendelkezésre állnak. A pártszervezetek, a kommunisták kötelessége, hogy elősegítsék és támogassák a magasabb színvonalú munkát. Napjainkban is elhangzanak azonban olyan vélemények, amelyek szerint a hivatali pártszervezetek nincsenek olyan előnyös helyzetben, mint az üzemiek, nem rendelkeznek olyan hatáskörrel, amellyel biztosíthatnák a hivatalokban, az intézményekben a párt politikájának hiánytalan megvalósítását. Ez ma már nem hatáskör kérdése, hanem a hivatali és intézményi pártszervezetek vezetőségein, kommunistáin múlik. Elvileg ugyanis nincs olyan kérdés a hivatali, intézményi munka területén sem, amellyel a pártszervezet ne foglalkozhatna. Sőt nemcsak joga, hanem kötelessége is, hogy sajátos eszközeivel következetesen munkálkodjon a párt politikájának megvalósításáért. Ennek nem mond ellent, hogy a hivatal, intézmény vezetője a szakmai munka irányítója, egyszemélyi felelős vezető. Egy célért dolgoznak — másmás eszközökkel. A félreértés sok esetben ennek az alapvető kérdésnek a figyelmen kívül hagyásából vagy be nem tartásából adódik.

A hivatali és intézményi pártszervezetek alapvető feladata segíteni a területükön folyó szakmai munkát. Milyen kérdések-

kel és hogyan foglalkozzanak a pártszervezetek? Tartalmi és módszerbeli kérdésekről van szó, amelyek a szakmai feladatok előkészítését, a végrehajtás szervezését és a megvalósítást egyaránt érintik.

A hivatalok és intézmények jellege, felépítettsége sokrétű. Ha eltekintünk annak felsorolásától, hogy miben különbözik egymástól az államhatalom szerveiben, az egészségügyi, a tudományos, az oktatási intézményekben folytatott munka, akkor is van néhány olyan kérdés, amely a pártmunka végzése szempontjából figyelemre méltó. A hivatalok és intézmények jelentős részének feladatait például felettes irányító szervek határozzák meg. Természetes, hogy az itt működő pártszervezetek alapvető feladata a felettes szervek által hozott határozatok, utasítások végrehajtásának segítése. Anarchiára vezetne, ha az alsóbb szintű hivatalokban, intézményekben működő pártszervezetek egy-egy határozat vagy intézkedés helyességét kutatnák vagy éppen vitatnák. Erre a felsőbb szintű hivatalban, intézményben működő pártszervezet, vagy annak a felügyeletét ellátó pártszerv jogosult. Természetes azonban az is, hogy a végrehajtás közben jelentkező problémák mellett nem mehetnek el szó nélkül a pártszervezetek, a kommunisták. Ezt kötelesek jelenteni felsőbb pártszervüknek. A hivatalok és intézmények másik csoportja feladatainak csak kis részét kapja felettes irányító szerveitől, azt javarészt saját körülményeinek megfelelően maga dolgozza ki. Az itt működő pártszervezetek feladata részt venni a feladatok meghatározásában, megvalósításuk előkészítésében és végrehajtásában. Feladataikat tekintve, e pártszervezetek munkastílusa már jobban megközelíti az üzemi pártszervezetekét. Olyan értelemben is érvényes ez, hogy nem szabad elveszniük a részletkérdésekben, ez káros lenne mind a pártszervezet, mind pedig a szakvezetés munkájára.

A különböző felépítettségű és feladatkörű hivatalok, intézmények központjaiban — például Nemzeti Bank, OTP, Állami Biztosító stb. — pártbizottságok működnek, amelyek jelentősen segíthetik a hálózati egységek, a területi hivatalok, intézmények pártszervezeteit. A központokban levő pártbizottságok koordinációs szerepe nem jelent alá- és fölérendeltséget, tehát az alacsonyabb szintű szerveknél működő alapszervezetekre nem hozhatnak határozatot — arra a területileg illetékes

kerületi, városi, járási pártbizottságok jogosultak —, viszont lényeges a feladatuk a törvények, rendeletek egységes értelmezésének kialakításában, a cselekvési egység megteremtésében. Ennek bevált módszere például, hogy a központ tanácskozásra hívja össze a pártszervezetek titkárait, vezetőit, ahol megvitatják és összehangolják a hivatal, intézmény politikai és gazdasági tennivalóit.

A szakmai munka segítése szempontjából nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a hivatalok, intézmények vezetői politikai vezetők is, ezért munkájukban, az utasítások mellett, jelentős helyet kell kapniuk a politikai vezetésre jellemző módszereknek is. Egy-egy jelentősebb döntés esetén például kérniük kell a pártszervezet véleményét. A kollektíva erejére, bölcsességére alapozott döntések kevesebb hibalehetőséget rejtenek magukban, és az esetek többségében a dolgozók egyetértésével találkoznak.

A szakmai munka segítése igen sokrétű feladatot ró a pártszervezetekre, és sok esetben nehéz elhatárolni a más jellegű feladatoktól. Ilyen például a jó munkahelyi légkör megteremtése is. Erről csak ott beszélhetünk, ahol betartják a szocialista törvényességet. A felsőbb államhatalmi szervek határozatai, döntései a párt politikáját hivatottak megvalósítani életünk minden területén. Gyakran hangzik el azonban, hogy a törvények jók, szolgálják a nép érdekeit, de a megvalósításuknál előfordul torzítás. A törvények, rendelkezések emberséges megvalósítására a hivatalok, intézmények minden szintjén ügyelni kell. A korrupció, a kivételezés a hivatalok munkájában — elsősorban egyes ügyintézőkében — valós veszély. Gyakori jelenség a felelősségvállalás elhárítása, az ügyek tologatása, a bürokratikus ügyintézés. A hivatal munkájáért a hivatalvezetők a felelősek, de ez mit sem von le a kommunisták, a pártszervezet felelősségéből. A pártszervek feladata is, hogy mind több politikailag, szakmailag felkészült, munkáját szocialista köztisztviselőhöz méltóan végző hivatali dolgozó intézze a dolgozók ügyeit. Ennek feltétele: a pártszervezetek szilárdan képviseljék területükön a párt politikáját, küzdjenek a lazaságok, a kispolgári magatartás ellen. Ebben mutassanak példát a kommunisták, s politikailag és szakmailag neveljék a pártonkívülieket. A szakmai vezetéssel közösen készítsenek tervet a dolgozók képzésére s azt valósítsák meg.

Több éve, hogy a hivatali és intézményi pártszervezetek jogot kaptak a területükön folyó munka ellenőrzésére és a vezetők beszámoltatására, de napjainkban is ez a pártszervezetek munkájának legtöbbet vitatott kérdése — legalábbis a pártszervezetek egy részében. Mit jelent az ellenőrzési jog? Azt, hogy ma már nem a jó szándék, a jó személyes kapcsolat, hanem határozat is kötelezi a hivatal vezetőjét, hogy hasznosítsa azokat a társadalmi erőket, amelyeket a pártszervezet képvisel. A határozat azonban nem valósul meg magától. A pártszervezetnek sokat kell tennie érte, mégpedig azzal, hogy részt vesz a feladatok kialakításában, harcol a korszerű vezetési stílus megteremtéséért, az érdemi ügyintézés lehetőségeinek biztosításáért. Röviden: a pártszervezet tekintélyt vív ki magának mind a hivatal vezetője, mind pedig dolgozói előtt.

A hivatali, intézményi pártszervezetek ellenőrző munkája tartalmában és formájában is bonyolult, sokrétű feladat. Egy-egy hivatal, intézmény munkájával csatlakozik a népgazdaság egészéhez, megvan a sajátos feladata a párt politikájának vagy gazdaságpolitikájának végrehajtásában. A pártszervezetnek az a kötelessége, hogy figyelemmel kísérje, ellenőrizze, hogyan tölti be szerepét a munkahely, megfelelnek-e a törvényeknek, jogszabályoknak és rendelkezéseknek a hivatalvezetés döntései, határozatai, a hivatal és intézmény egész tevékenysége.

Nehezíti a pártszervezet ellenőrző tevékenységét az a szemlélet, amely teljesen különválasztja a szakmai és a politikai tevékenységet, s a pártszervezet ellenőrzését igyekszik „beskatulyázni", s azt a szó szerinti „politikai" munkára szűkíteni. A pártszervezetek egy része azért „enged" az ilyen irányú törekvésnek, mert egyrészt az ilyen jellegű munkában még kevés a tapasztalata, másrészt egy-egy hivatal vagy intézmény munkájának ellenőrzése nagy áttekintőkészséget kíván. A pártszervezetek azonban helyzeti előnyben vannak. Ugyanis nem „kívülről" szemlélik a munkahely életét, tevékenységét, azt „belülről" látják. Együtt élnek az ott dolgozókkal, a mindennapi eseményekkel. Az alkalomszerű ellenőrzés egyébként sem hozhat számottevő eredményt, a célirányos, tervszerű ellenőrzés azonban igen.

Az ellenőrzés formái, módszerei a legtöbb pártszervezetben már kikristályosodtak. A pártszervezet titkára például részt vesz a felsőbb szintű pártszervek olyan tanácskozásain, ahol a

szakmai munkát tárgyalják. Ezáltal tájékoztatást, iránymutatást kap. Általános gyakorlat az is, hogy a párttitkár a szakmai munkaértekezleteken képviseli a pártszervezetet, állásfoglalásával és javaslataival segíti a szakvezetés munkáját, s a határozatokról, döntésekről tájékoztatja a pártvezetőséget, illetve a tagságot. Ez utóbbit fontos hangsúlyozni: az ellenőrzés ugyanis nem a párttitkár joga, hanem a pártszervezeté.

Az ellenőrzés egyik legbeváltabb, sok pártszervezetben alkalmazott formája a hivatali vezetők beszámoltatása. Történhet ez a pártvezetőség vagy a taggyűlés előtt vagy munkaértekezleten. Helyes, ha a beszámolót konzultáció előzi meg — miről szóljon az —, hogy azokra a tényekre, jelenségekre hívja fel a figyelmet, amelyek megoldásához az egész kollektíva ereje szükséges. A pártszervezetek szinte évenként beszámoltathatják a hivatali, intézményi vezetőket az olyan kérdésekről, mint a vezetés színvonala, a munkahelyi légkör problémái, a vezetők és a beosztottak viszonya, a felelősségvállalás, az ügyfelekkel való bánásmód stb.

Számos tapasztalat figyelmeztet azonban arra, hogy a hatékony, célravezető pártellenőrzés nem csupán formai, módszerbeli kérdés. Éppen a hivatali és intézményi pártéletben gyakori, hogy nemcsak a pártvezetőség tagjai, hanem a párttagok is tisztában vannak a szervezeti szabályzatban biztosított jogukkal, a gyakorlatban mégsem érvényesítik. Ennek leggyakoribb oka, hogy hiányzik a nyílt kommunista kritikai légkör. Okkal, ok nélkül azért hunynak szemet a hivatali, intézményi munka visszásságai felett, mert attól tartanak, hogy a hivatali vezető a bírálatot megtorolja. A rosszul értelmezett függőségi viszonynak ott van talaja, ahol nem küzdenek ellene következetesen, ahol a pártbizottságok sem adnak kellő bátorítást és támogatást azoknak, akik a fejlődés érdekében emelnek szót, bírálnak. Talaját veszti viszont ott, ahol az intézmény vezetője és a pártszervezet közötti kapcsolat elvi alapokon nyugszik. Ez pedig nem más, mint a hivatal, intézmény előtt álló munka szolgálata. Ez azonban nem jelentheti azt, hogy a „jó együttműködés" érdekében a pártszervezet vagy a vezetőség akár csak időlegesen is lemondjon bírálati jogáról. Rendszeresen és módszeresen vessék fel a hibákat, bíráljanak személyre való tekintet nélkül. Ezzel biztosíthatják csak az elvszerű együttműködést, csak így vívhat ki magának tekintélyt a pártszervezet

vezetősége, tagsága. Nem mondanánk igazat, ha azt állítanánk, hogy napjainkban már nem jár „kockázattal" az egyes hivatali, intézményi vezetők bírálata. Ma is megtörténik, hogy formailag elfogadják, értékesnek minősítik a bírálatot, de sohasem felejtik el. Ennek éreztetése azonban egyre „kockázatosabb", különösen ott, ahol a kommunista kollektíva következetesen küzd a munkahelyi légkör tisztaságáért, s ehhez a pártbizottságoktól érdemi támogatást kap.

A pártszervezetnek arra kell törekednie, hogy a szakvezetés a felsőbb szintű szervek határozatainak, rendeleteinek szellemében tevékenykedjen. Amennyiben ettől bárminemű eltérést tapasztalnak, joguk és kötelességük bírálni a vezetési stílust, módszert, s általában a hibát. A pártszervezetek a beszámoltatás és ellenőrzés során feltárt fogyatékosságok, torzulások, hibák megszüntetésére határozatban kötelezzék a vezetőket. A vezetőknek kötelességük a határozat szellemében kidolgozni és megvalósítani azokat a szakmai intézkedéseket, amelyek célravezetőek. A pártszervezetek ügyeljenek arra, hogy szakmai kérdésekben ne döntsenek, ilyen kérdésekben csak ajánlásokat tehetnek vagy intézkedéseket kezdeményezhetnek. Ha a szakmai vezetés nem fogadja el a bírálatot, vagy megszegi a határozatot, a pártszervezetek kérjék a felsőbb szintű pártszervek segítségét.

Hivatali jellegű pártszervezetek működnek a választott szervek — például a tanácsok, pártszervek, tömegszervezetek és tömegmozgalmak — apparátusaiban is. Ez szintén sajátos helyzetet teremt, hiszen az apparátus munkáját a választott testületek irányítják. A pártszervezetek feladata éppen ezért a választott szerv határozatai végrehajtásának segítése — az apparátuson belül. Hangsúlyozzuk, nem a szerv működési területén, hanem a „hivatalon" belül. A különböző szintű tanácsok elnökeit például az apparátus munkájának helyzetéről, káder- és személyi munkájáról számoltathatják be. Ugyanez vonatkozik az országos, a budapesti, a megyei, a budapesti kerületi, a járási hatáskörű hivatalok, intézmények pártszervezeteire is.

A pártszervezetek tevékenységében jelentős helyet foglal el a káder- és személyzeti munkával való foglalkozás. A Politikai Bizottság káder- és személyzeti munkáról szóló 1967. május 9-i határozata óta ez a munka is tervszerűbbé vált. Napjainkban kevesebb a vita a hatáskörökkel kapcsolatban, s a pártszerve-

zetek többsége a kádermunkát nem szűkíti le a „hatásköri listára" és a „véleményezési jogra". Foglalkoznak egyrészt a párttagság nevelésével, képzésével, másrészt azzal, hogy a hivatalvezetés hogyan érvényesíti a személyzeti munkájában a párt irányelveit.

A hivatali és intézményi pártszervezeteket általában azok a jogok illetik meg a káder- és személyzeti munkában, mint a többi pártszervezetet. Egyes esetekben azonban joguk módosul. A hivatalok és intézmények egy részében a vezetők kiválasztása, illetve kinevezése pályázatok elbírálása útján történik. Ez esetben a jelölt szakmai képzettségéről, vezetői tulajdonságairól az irányító pártbizottságnak idejében kell tájékoztatnia a pártalapszervezetet. Az oktatási intézmények egy részénél a munkaerő-gazdálkodás központosított, s emiatt a pártalapszervezetnek véleményezési joga nincs, de a felsőbb szervnek a kinevezés előtt tájékoztatnia kell a pártszervezetet.

Most főleg azokról a feladatokról szóltunk, amelyek a hivatali és intézményi pártszervezetek sajátos helyzetéből adódnak. A hivatali, intézményi jelző azonban nagyon széles területet foglal magában, a pártszervezetek egész sorát jelenti, a minisztériumoktól, a főhatóságoktól, a párt- és tömegszervezetek, a tömegmozgalmak központjaitól egészen a helyi hivatalokban, intézményekben, a párt- és tömegszervezetek, tömegmozgalmak városi és járási szerveiben működő pártszervezetekig. Mindezek mellett azt is figyelembe kell venni, hogy az azonos jellegen belül is számottevő az eltérés, amely az adott területen folyó pártmunkát differenciálja. A munkaterület sajátosságai azonban nem módosíthatják azt a követelményt, hogy minden hivatal, intézmény alapszervezetének következetesen kell képviselnie és érvényesítenie a párt politikáját. Ez általános érvényű követelmény minden területen.

A KÖRZETI PÁRTSZERVEZETEK

A körzeti pártszervezetek munkájának értékelésekor, jelentőségük és feladataik meghatározása során gyakori a szélsőséges állásfoglalás. Ennek oka, hogy nem veszik eléggé figyelembe a pártszervezetek körülményeit. Egyesek „nyugdíjas", „obsitos" szervezetnek tekintik a körzeti pártszervezeteket.

Ezt a következtetést elsősorban abból vonják le, hogy a tagok többsége nyugdíjas vagy háziasszony. Ez tény, de mégsem állítható, hogy a körzeti alapszervezet „magatehetetlen, beteg emberek gyülekezete". Ellenkezőleg: szép számmal vannak tagjai között olyanok, akik erejükhöz, képességeikhez mérten szívesen vállalnak részt a közösség érdekében végzett munkából. Sőt, rossznéven veszik, ha idős korukra tekintettel „mellőzik" őket. Az idős kommunisták mögött több évtizedes mozgalmi tapasztalat áll, s ez a politikai, mozgalmi munka szempontjából előnyösen hasznosítható.

Hibát követünk el akkor is, ha a körzeti pártszervezetektől jellegüket, feladataikat meghaladó tevékenységet követelünk. Mert igaz, hogy az idősebb kor nem menti fel a kommunistát kötelezettségei teljesítése alól, de a feladatok, a pártmegbízatás kiosztásánál tekintettel kell lenni az idős korra, az esetleges betegségre stb. Egyébként az MSZMP Központi Bizottsága 1969 március 6-i határozatában szabályozza a beteg párttagok kötelezettségeit. De a körzeti pártszervezetek munkájának feltételei más vonatkozásban is sajátosak. A tanácsok, a tömegszervezetek és -mozgalmak szervezetei például általában kerületi tagozódásúak, ezért a körzeti pártszervezetek nem irányíthatják, de munkájukkal, javaslataikkal segíthetik eredményes működésüket. Nem támasztható olyan igény sem a körzeti pártszervezetekkel szemben, amelyek kielégítéséhez nincsenek meg a feltételek.

A körzeti pártszervezetekben a tagok — kommunista felelősségérzetből és azon okból, hogy több a szabad idejük — igénylik a fokozott szervezeti életet. A párttagok többsége havonta többször látogatja a pártszervezetet. Szeretnek ott tartózkodni, beszélgetni, politizálni. Egyes körzeti pártszervezetekben már megoldották, hogy a „körzet" szinte egész nap „nyitva" van. Klubszerű életet élhetnek itt a kommunisták. Olvasnak, rádióznak, televíziót néznek, beszélgetnek a fiatalokkal, a körzet lakossága különböző rétegeinek a képviselőivel. Sok körzeti pártszervezet tagságának azonban jogos a panasza, hogy nincs megfelelő helyiségük, vagy ha van, akkor sincs kellően berendezve. Az MSZMP Politikai Bizottsága a pártbizottságok feladatává tette e problémák mielőbbi megoldását. A határozat nyomán e téren az utóbbi időben javulás tapasztalható.

A körzeti pártszervezetekben a szervezeti élet jellegzetes vo-

nása a taggyűlések látogatottsága, s határozatképességének a biztosítása. Az említett központi bizottsági határozat ugyanis lehetőséget ad arra, hogy egészségügyi okból az alapszervezetek — egyéni elbírálás alapján — időszakosan vagy véglegesen felmentést adjanak a kötelezettségek teljesítése alól. Gondoskodni kell azonban arról, hogy akik nem tudnak elmenni a taggyűlésre, pártrendezvényre, azok is tájékozottak legyenek arról, ami a pártszervezetben történik. Úgy foglalkozzanak velük, hogy érezzék a megbecsülést, a törődést. Gondoskodással vegyék elejét annak, hogy elhagyatottságuk, elkeseredettségük miatt kérjék a pártból való törlésüket. A taggyűlés határozatképességének a megállapításánál a felmentetteket le kell vonni a pártszervezet létszámából, s ehhez kell viszonyítani a megjelentek számát.

A szervezeti élet egyik fontos követelménye a párttagok kellő tájékoztatása a legfontosabb kül- és belpolitikai eseményekről. Azt is igénylik a tagok, hogy a kerulet, a körzet legfontosabb kérdéseiről is tájékoztatást kapjanak. Ezért helyes — s ezt sok körzetben megvalósították —, hogy a város, a kerület párt- és tanácsvezetői többször tartanak tájékoztatót azokról a kérdésekről, amelyeknek a megoldása napirenden van. A körzetet ismerő párttagok sok olyan hasznos észrevételt tehetnek, javaslatot adhatnak, amelyek fontosak a vezető párt- és tanácsi szervek számára.

A körzeti pártszervezetek munkája igazán akkor tartalmas, ha előtérbe állítják a városgazdálkodást. Mit jelent ez? A várospolitika nagyon széles körű tevékenység. Ide sorolható a városrendezés, a közszükségleti cikkekkel való ellátottság, az egészségügyi, az ipari szolgáltatás, a kerület közlekedése, a kulturális és szórakozási lehetőség stb. Hogyan kapcsolódhatnak be a körzeti pártszervezetek ezeknek a lakosság hangulatára, közérzetére közvetlenül ható kérdéseknek a megoldásába? Sokféleképpen. Mondjanak például véleményt a pártszervezetek a tanács fejlesztési terveiről. A kerületi pártbizottságok azzal is növelhetik a pártszervezetek tekintélyét, befolyását, segíthetik munkájukat, ha időnként összehívják a körzeti pártszervezetek titkárait, a kerületi tanács, az érdekelt üzemek, kereskedelmi és szolgáltató vállalatok vezetőit közös megbeszélésre. Az ily módon készített és jóváhagyott városfejlesztési tervnek az az előnye, hogy a lakóterületi pártszervezetek politikai-

lag támogatják megvalósítását. A tervek, feladatok ismeretében a kommunisták meggyőzően érvelhetnek. Segíthetik a lakosság bevonását a társadalmi munkába. A társadalmi munka ugyanis tudatformáló tevékenység, mert tág teret teremt a közéleti munka kibontakozására, a párttagok és a pártonkívüliek közötti kapcsolat erősítésére.

A lakóterületi pártszervezetek feladata a területükön dolgozó tanácstagok munkájának segítése, ellenőrzése. Segítséget jelent, ha a tanácstagok figyelmét felhívják egy-egy terület vagy tanácstagi körzet gondjaira, problémáira. Segíthetnek az egészséges politikai légkör kialakításában, ha a tanácstagi beszámolókon nagyszámban vesznek részt a kommunisták, s felszólalásaikkal formálják a közhangulatot. Követendő módszer az is, hogy a pártszervezet időközönként — például a városfejlesztés helyi problémáinak vagy a tanácstagi feladatoknak a megbeszélésére — összehívja a tanácstagokat. A kommunista tanácstagokkal külön is kell foglalkozniuk, s időnként helyes beszámoltatni őket munkájukról.

A tanácsválasztások sok feladatot adnak a körzeti pártszervezeteknek. A választás idején a körzet agitációs bázis. Itt jönnek össze az aktivisták, itt készítik fel őket a munkára, s itt számolnak be feladataik teljesítéséről. Ilyenkor ugyanis a körzeti pártszervezetek nemcsak tagjaikra támaszkodnak, hanem bevonják a munkába a területükön lakó és dolgozó kommunistákat és párton kívüli aktivistákat.

A lakóterületi pártszervezeteknek széles körű politikai munkát kell kifejteniük a lakosság körében, hogy a tanácstagi tisztségre közügyekben jártas, közmegbecsülésnek örvendő, megfelelő képességű, politikailag szilárd embereket fogadjanak el s válasszanak meg.

A Központi Bizottság ifjúságpolitikai határozatának végrehajtása a körzeti pártszervezetek számára is felelősségteljes munka. A határozat értelmében a körzetekben is létrejönnek a területi KISZ-szervezetek, s az üzemi, valamint a középiskolás fiatalok ezekben a szervezetekben is lehetnek tagok. Tehát a KISZ-szervezetek pártirányításában, a területi ifjúsági klubok létrehozásában a körzeti pártszervezetekre hasonló feladatok hárulnak, mint más pártszervezetekre. Ezenkívül azonban olyan feladataik is vannak az ifjúság nevelésében, amelyek sajátosan a körzeti pártmunkához tartoznak.

E pártszervezetek területén számos iskola, kulturális intézmény — kultúrotthon, könyvtár, klub — van, amelyeknek nagy szerepük van az ifjúság szocialista tudatának alakulásában. Fel kell használniuk minden lehetőséget, fórumot az ifjúság nevelésére. Ilyen például a szülői munkaközösségekkel való együttműködés. Szülő- és pedagógustalálkozókkal, előadásokkal, vitákkal segíthetik az iskolai és a családi nevelés összhangjának megteremtését. Tartsanak szoros kapcsolatot az iskolák igazgatóival, párttitkáraival. Egyrészt tájékoztassák őket a lakosság körében tapasztalt politikai, nevelési problémákról, másrészt tájékozódjanak az iskola életéről, a tanulók, különösen a fizikai dolgozók tehetséges gyermekeinek előmeneteléről, problémáiról.

Hasznos kezdeményezés, hogy a körzeti pártszervezet kommunistái, a körzetben lakó nyugdíjas pedagógusok bevonásával — felkeresik a sokgyermekes szülőket vagy a nem megfelelő előmenetelű és magatartású gyermekeknek a szüleit, beszélnek velük, felhívják figyelmüket a gyermekeik fejlődését gátló körülményekre, pedagógiai tanácsokat adnak és segítenek a szülőknek gyermekeik pályaválasztásában.

A körzeti pártszervezetek figyelemmel kísérik a területükön működő művelődési otthonok, könyvtárak, klubok tevékenységét. Együttműködnek ezen intézmények vezetőivel, vezető testületeivel. A párt kultúrpolitikai célkitűzéseinek megvalósítása ugyanis nagymértékben függ a helyi adottságoktól, a tárgyi feltételektől, a lehetőségektől. A körzeti pártszervezetek segítsék ezek jó kihasználását, illetve a szükséges feltételek megteremtését.

A Központi Bizottság határozata a nők helyzetéről szintén bővíti a körzeti pártszervezetek feladatkörét. A határozat előtérbe állítja a nők között végzendő politikai munkát, a minél magasabb szintű kommunális ellátást, a gyermekintézmények hálózatának fejlesztését, a nők továbbtanulásának segítését.

A körzeti pártszervezeteknek feladataik megoldásában elsősorban tagságukra kell támaszkodniuk, de fel kell használniuk azt a lehetőséget, politikai erőt, amit a területükön lakó kommunisták, a helyi üzemek, intézmények pártszervezetei, a tanácstagok, a tömegszervezetek és -mozgalmak aktivistái nyújthatnak.

A KÖZSÉGI PÁRTSZERVEZETEK*

Az elmúlt negyedszázadban — de különösen az utóbbi tíz esztendőben — a legnagyobb változás és fejlődés a falu társadalmában, annak termelési viszonyaiban ment végbe. A korábban egyénileg gazdálkodó parasztok ma szövetkezeti nagyüzemekben dolgoznak. A mezőgazdaságban a termelés színvonala is rohamosan emelkedett. Döntő szerephez jutott a gépesítés, a kemizálás, a fejlett agro- és zootechnika. Jelentősen megváltozott a falu társadalmi rétegződése. De nemcsak a szövetkezeti gazdálkodás hatott a falu társadalmára, hanem az is, hogy az utóbbi években sok kis- és nagyüzem is létesült vidéken. Negyedszázaddal ezelőtt még mintegy 2,1 millió ember dolgozott a mezőgazdaságban, ma csupán 1,2 millió. Mindez nagyot változtatott a falusiak életén, tudatán, kulturális színvonalán. Jóllehet a haladás, amely a falvakban végbement, tudatos és szabályozott folyamat eredménye, számos ellentmondást okozott és okoz ma is. Ezek felismerése, de még inkább megoldásuk elemző tevékenységet, következetes munkát, döntéseket követel.

A községi pártmunkát számos sajátos tényező figyelembevételével kell kialakítani. A község a társadalmi élet főbb megnyilvánulásainak területe, állandó lakhely, az ott élők többségének munkahelye. Alapvető feladat megteremteni a lakosság társadalmi életét, gondoskodni a kommunális ellátottságról, a megfelelő munkahelyi körülményekről. A községek többsége közigazgatási központ, ahol az államhatalom helyi szerve működik. Emberek ügyes-bajos dolgairól dönt ez a szerv, képviseli az államhatalmat, megvalósítja annak rendeleteit, összhangba hozza a helyi és az országos érdekeket. Sajátos az a tény is, hogy az állami és a szövetkezeti tulajdonforma mellett létezik magántulajdon is, és nem hanyagolhatók el a táj, a környezet, a község nagyságából adódó körülmények sem.

A községi pártszervezetek munkájának tartalmát ezeknek a sajátosságoknak a figyelembevételével kell megszabni, s ezért feladatuk igen sokrétű. Magában foglalja a lakóterületi és az üzemi pártpolitikai tevékenységet. Azt is figyelembe kell venni,

* Összeállította: *Balogh Mária, Hosszú Mihály, Mihók Sándor, Vértes Imre.* Megjelent a „Pártélet" 1971. 2. számában. (Rövidített szöveg.)

hogy a feltételek, a sajátosságok általában tovább fejlődnek, erősödnek, ami arra kötelezi a pártszervezeteket, hogy politikai munkájukat mind magasabb szintre emeljék.

De vajon képesek-e a községi pártszervezetek megoldani a rájuk háruló feladatokat? Van-e megfelelő erejük ehhez? Gyakori ugyanis, hogy a községi pártszervezetek java részében csak idősek, nyugdíjasok, s háztartásbeliek vannak. Való igaz, hogy e pártszervezetek jelentős hányadában magasabb a párttagok átlag életkora, mint az üzemi, intézményi pártszervezetekben. Ennek ellenére nem cselekvésképtelenek. Egyrészt, mert az idősebb kommunisták sok tapasztalattal rendelkeznek a pártmunkában, többségük szinte erején felül is vállal politikai, társadalmi munkát, másrészt szép számmal találhatók fiatal, tettre kész kommunisták is.

Ha a községi pártszervezetek mögött álló politikai, társadalmi erőket vesszük számba, nem szabad kihagyni a tanácsok tagjait, aktivistáit, a tömegszervezetekben és -mozgalmakban dolgozó pártonkívülieket sem. Sajnos, a községekben élő, de az üzemekben, hivatalokban dolgozó párttagok, gazdasági vezetők jelentős része távoltartja magát a községi munkától. Ebbe természetesen nem szabad belenyugodni, el kell érni, hogy minél nagyobb számban részt vegyenek a község politikai, társadalmi életében. Különösen számítani kell munkájukra az olyan jelentős feladatok megoldásánál, mint a tanács- és képviselői választások, vagy a község társadalma előtt álló más fontos feladatok.

A községi pártszervezetek munkájának homlokterében a tömegpolitikai munka áll. A X. kongresszus határozata szellemében a társadalom még szélesebb rétegeit kell bevonni a szocializmus magasabb szinten való építésébe. A tömegpolitikai munka számos községi pártszervezetben javításra szorul. Fogyatékossága jobbára két okra vezethető vissza. Egyrészt a kellő tervszerűség hiányára, másrészt arra, hogy nem veszik eléggé figyelembe azt a nagyarányú differenciálódást, amely a község társadalmában az utóbbi évtizedben végbement. Terveikben szerepel a párt belső életével való foglalkozás, az oktatás, a kádermunka, de kevés pártszervezet készít tervet a tömegpolitikai munka végzésére. Emiatt a szervezetek egy részére az a jellemző, hogy nem irányítják területükön az eseményeket, hanem az események „irányítják" a pártszervezeteket. A

differenciáltság hiánya azzal jár, hogy a tömegpolitikai munkát „általában" végzik, és nem konkrétan, az egyes rétegek igényei szerint. Emiatt aztán sok az „üresjárat", alacsony a munka hatékonysága.

A tömegpolitikai munkában a községi pártszervezeteknek általában kettős feladatot kell megoldaniuk: a közvetlen tömegpolitikai munkát, valamint a tömegmozgalmak, -szervezetek tömegpolitikai munkájának koordinálását, segítését. Az előbbihez tartozik — csak címszavakban — a lakosság rendszeres tájékoztatása a felsőbb szervek határozatairól, a fontosabb külés belpolitikai eseményekről; a község lakosságát foglalkoztató politikai, társadalmi kérdések megválaszolása; a gazdasági szervekre vonatkozó párt- és kormányhatározatok ismertetése, elfogadtatása; a községpolitikát érintő fontos és időszerű kérdések tudatosítása.

A párt X. kongresszusa egyik legfontosabb feladatként jelölte meg az állami és társadalmi élet demokratizálásának fejlesztését. Ez azt is jelenti, hogy a helyi államhatalmi szervek önállósága fokozottabban növekszik, a község lakosságát érintő kérdésekben helyileg döntenek. Az önállóság növekedése az eddiginél szélesebb néprétegek bevonását igényli a döntések előkészítésébe és meghozatalába, s igényli, hogy a községi pártszervezetek erőteljesebb helyi politikát folytassanak. A körültekintő községpolitikával eredményesebben alakíthatják a lakosság szemléletét is. Helyes községpolitikát folytat a pártszervezet, ha harmonikusan és dinamikusan hangolja össze a helyi és a népgazdasági érdekeket, s a feladatokat a különböző szervek és intézmények bevonásával, s az egész lakosság hatékony közreműködésével oldja meg. A község életének szervezése, vezetése — gondoskodni a lakosságról, működtetni és fejleszteni a különböző gazdasági, kulturális, szociális, kommunális és egyéb feladatokat ellátó intézményeket, szerveket, gondoskodni a község fenntartásáról, egészséges fejlődéséről — a községi tanács feladata. E feladatok megvalósítása nagy politikai és szakmai ismereteket követel és nagy felelősséget hárít a községi pártszervezetekre is. A községpolitika irányításának módszerei még eléggé kiforratlanok, s hogy milyen módszer alkalmazása a legcélravezetőbb, az nagymértékben a helyi sajátosságoktól függ. A pártszervezeteknek elsősorban politikai eszközökkel kell irányítaniuk, de ha szükséges, akkor operatívan is

be kell avatkozniuk. Mindenképpen szükséges, hogy évenként a taggyűlés napirendjére tűzzék a községpolitika alakulását, a soron következő feladatokat. Az pedig természetes, hogy a tennivalókat illetően a kommunisták az első sorokban küzdjenek.

Egyetlen más jellegű pártszervezetnek sincs annyira szerteágazó feladata az állami és tömegszervezetek, valamint a tömegmozgalmak pártirányításában, munkájuk koordinálásában és segítésében, mint a községi pártszervezetnek. Egy-egy községben általában megtalálható minden tömegszervezet és -mozgalom. A párt X. kongresszusának határozata nagy fontosságúnak tartja, hogy tovább fejlődjön a kommunisták munkája e szervezetekben. Aktív működésük esetén a község lakosságának szinte minden rétege bevonható a párt politikájának vonzáskörébe.

A KISZ a párt ifjúsági szervezete, s a magyar ifjúság egységes tömegszervezete. Pártirányításánál figyelembe kell venni, hogy az eszmei-politikai irányításnak együtt kell járnia az ifjúsági szervezetek szervezeti önállóságával. Ugyanis az ifjúsági szervezeteknek vannak a párt általános feladataitól eltérő, konkrét tennivalóik is. Ezért önálló és öntevékeny szervezeteknek kell lenniük — nem tévesztve szem elől, hogy ugyanakkor szükségük van a párt vezetésére. Az ifjúsági szervezetek eddigi munkájának tapasztalatai napról napra igazolják a KISZ közvetlen pártirányításának helyességét és szükségességét.

Mivel a KISZ a párt ifjúsági szervezete, természetes, hogy a párt határozatai kötelezőek a KISZ szervezeteire is. E határozatok jelentik az ifjúsági szervezetek munkájának alapvető tartalmát. De rögtön hozzá kell tennünk, hogy a párt nem hoz döntéseket a KISZ mindennapi tevékenységére. A pártszervezetek hosszabb időszak feladatait illetően foglalnak állást a KISZ-szervezetek munkájának legfontosabb kérdéseiben, a szervezeti életet azonban az ifjúsági szervezetek választott szervei irányítják. Célszerű, ha a pártszervezetek határozatait ismertetik a KISZ tagságával, s a KISZ felsőbb szerveinek határozatairól tájékoztatják a párttagságot. A pártirányítás ugyanis nem szűkülhet le arra, hogy a pártszervezet egy-egy aktivistája „tartja a kapcsolatot" a KISZ-szervezettel. A pártszervezet vezetősége, sőt az egész tagság ismerkedjen meg a fiatalok sajátos problémáival, s nyújtson segítséget a fiatalok eszmei, erkölcsi fejlődéséhez. E szoros kapcsolat mellett továbbra is szükséges —

jobban, mint eddig —, hogy a pártszervezetek bízzák meg a fiatal kommunistákat a KISZ-szervezetekben és más ifjúsági csoportokban, klubokban, kulturális és sportegyesületekben végzendő munkával, és kísérjék figyelemmel tevékenységüket. A párt X. kongresszusa határozatában a pártba való felvétel korhatárát 18 évre csökkentette. Ez nagy lehetőséget nyújt a községi pártszervezeteknek arra, hogy a munkában, a társadalmi életben kitűnt fiatalokat felvegyék a párt soraiba.

A népfrontbizottságok eddig is hatékonyan járultak hozzá a kommunisták és a pártonkívüliek összefogásának erősítéséhez. Munkájuk élénkítésével újabb alkotóerőket kapcsolhatnak be a községi pártszervezetek az országépítésbe. A nőmozgalom, a Vöröskereszt, a Honvédelmi és Sportszövetség bizottságai és szervezetei, az értelmiségiek klubjai stb., mind nagy tömegeket ölelnek fel és mozgósítanak. Ehhez azonban arra van szükség, hogy a pártszervezetek gondoskodjanak eszmei-politikai irányításukról. Minél több kommunistának legyen pártmegbízatása az ezekben a szervezetekben végzendő rendszeres munka.

Az utóbbi években a községi tanácsok mind jobban betöltik szerepüket a proletárdiktatúra rendszerének mechanizmusában, s a társadalmi feladatok megvalósításának egyik legfontosabb eszközeivé váltak. A párt X. kongresszusa kimondta: „A tanácsok munkáját oly módon kell fejleszteni, hogy erősödjön mind népképviseleti-önkormányzati jellegük, mind pedig államigazgatási funkciójuk." A kommunisták feladatává tette, hogy a jövőben még nagyobb gondot fordítsanak a párt politikájának következetesebb érvényesítésére, a kormányzati döntések megvalósítására. A tanácsok választott testületeiben dolgozó kommunisták tevékenysége nagyon fontos pártmunka, amit a jövőben még inkább szükséges megbecsülni, elismerni.

A községi pártalapszervezetek tanácsot irányító munkájának legfontosabb tartalmi követelménye a párt politikájának érvényesítése. Ezért arra kell törekedniük, hogy a községi tanács és apparátusa helyesen értelmezze a központi utasításokat, rendelkezéseket és útmutatásokat, s ezeket megfelelően alkalmazza a helyi viszonyokra.

A pártszervezeteknek nagy gondot kell fordítaniuk a választott tanácsi szervek személyi összetételére. Az erre irányuló kádermunka nem kampányfeladat, bár kétségtelenül a tanácstagi választásokat megelőző időszak ebből a szempontból a legfonto-

sabb. Az új választási törvény lehetővé teszi, hogy az állampolgárok a véleményük szerint legalkalmasabb személyeket küldjék a tanácsokba. Ez azt a felelősségteljes feladatot állítja a pártszervezet elé, hogy még körültekintőbben válasszák ki azokat a párttagokat és pártonkívülieket, akiket eddigi munkájuk, közéleti tevékenységük alapján az állampolgároknak megválasztásra javasolnak.

További javítást igényel a tanácsok testületi munkája. Sok tanácsülés politikailag, szakmailag nem elég színvonalas, a tanács függetlenített vezetői nem vonják be kellő mértékben a tanácstagokat az ülések napirendjének előkészítésébe, nem gondoskodnak megfelelő tájékoztatásukról. Emiatt az előterjesztések nem mindig megalapozottak, s a döntések sem elég reálisak.

Rendszeres feladata a községi pártszervezeteknek a kommunista tanácsi vezetők, a kommunista tanácstagok beszámoltatása. De kötelességük az is, hogy megfelelően tájékoztassák a kommunista tanácstagokat a legfontosabb időszerű politikai, gazdasági, társadalmi kérdésekről, a felsőbb pártszervek határozatairól, a végrehajtásra váró feladatokról, valamint a pártszervezetnek a munkájukról alkotott véleményéről, a tevékenységükkel kapcsolatos elvárásokról. A tanácsokban dolgozó kommunisták felelősségérzetét növeli, ha esetenként — amikor a tanácsi testületben dolgozó kommunisták egységes állásfoglalásának kialakítására szükség van — a pártvezetőség megbeszélésre hívja össze őket.

A PÁRTCSOPORTOK*

A pártszervezetek munkájában fontos helyet foglalnak el a pártcsoportok. A munkájuk iránti igény és követelmény állandóan fokozódik, tevékenységük nélkülözhetetlen a párt politikájának megvalósításában. A pártcsoport mint kis kommunista közösség a legalkalmasabb szervezeti forma a párthatározatokból adódó feladatok továbbítására, az egységes értelmezés és végrehajtás biztosítására, a párttagok folyamatos nevelésére. Fontos, hogy az alapszervezetek felismerjék a pártcso-

* Összeállította: *Balogh Mária, Hosszú Mihály, Mihók Sándor, Vértes Imre.* Megjelent a „Pártélet" 1971. 2. számában. (Rövidített szöveg.)

portokban rejlő erőt, és azt mindennapi munkájukban minél hatékonyabban hasznosítsák.

A gyakorlati életben a pártcsoportok helyének és szerepének a megítélése alapszervezetenként igen eltérő, végletes, hol túlbecsülik, hol lebecsülik tevékenységük lehetőségeit. Egyes helyeken olyan igényeket támasztanak velük szemben, mintha választott szervek lennének, másutt formálisan létrehozzák a pártcsoportokat, de érdemi feladattal nem bízzák meg őket.

A pártcsoport nem választott testület, nem önálló pártszerv, hanem az alapszervezet vezetősége által létrehozott kommunista közösség. Feladatát az alapszervezet vezetősége alakítja ki és határozza meg. A pártcsoport döntési, határozathozatali joggal nem rendelkezik, testületi joggal és hatáskörrel nem ruházható fel. Munkája a pártszervezet tevékenységéhez kapcsolódik. A pártcsoport munkáját a pártcsoport ülésén megválasztott és a taggyűlés által jóváhagyott bizalmi fogja össze és irányítja.

A pártcsoportok létrehozása, a párttagok pártcsoportokba való beosztása az alapszervezet vezetőségének a feladata. Kialakításuknál célszerű figyelembe venni a párttagok területi elhelyezkedését, a pártszervezet létszámát, a vállalat, a hivatal, az intézmény, a termelőszövetkezet stb. szervezeti felépítését. Törekedni kell arra, hogy a pártcsoport tagjai lehetőség szerint közös vagy összefüggő munkahelyeken — üzem, gyáregység, műhely, műszak, brigád, iroda, osztály stb. — dolgozzanak, területi szervezetek esetében pedig lehetőleg közel lakjanak egymáshoz. Alacsony taglétszám esetén egy-egy egységen belül olyan munkahelyek párttagjait célszerű egy pártcsoportba összevonni, akiknek feladataik, problémáik megközelítően azonosak.

A pártcsoportokat általában tíz főnél nagyobb alapszervezetekben helyes létrehozni. Létszámuk lehetőleg ne legyen 5—6 főnél kevesebb vagy 15—20 főnél több, mert különben a pártcsoportbizalmi nem tudja megfelelően irányítani és szervezni munkájukat. A pártcsoport létrehozása, megszüntetése a pártvezetőség javaslatára a taggyűlés hozzájárulásával történhet.

Az alapszervezetekben folyó munka sok tekintetben a pártcsoportokban realizálódik. A pártmunka konkrét tennivalóit ezen a szinten a gyakorlati élet sokszínűen és nagyon aprólékosan veti fel. A párt politikájának valóra váltása során párt-

tagjaink szinte naponta új problémákkal, tennivalókkal találják szemben magukat. A párttagok aktív közreműködése, a feladatok személyre szóló kialakítása a mindennapi munkában legjobban a pártcsoportokban érhető el.

A pártcsoportok tevékenységére lehet általános elveket adni, munkájuk végzésének módszereit azonban nem volna helyes korlátok közé szorítani, mert csökkentenénk rugalmasságukat, sértenénk kötetlenségüket, leszűkítenénk tevékenységüket. Fontos, hogy e kis csoportokban demokratizmus érvényesüljön, amely fokozza a párttagok aktivitását, elősegíti véleményük bátor kimondását.

A pártcsoportokban folyó pártmunka módszereinek két fő formája alakult ki és vált gyakorlattá: a pártcsoport-értekezletek rendszere és a személyre szóló pártmegbízatások.

A pártcsoport-értekezletek az alapszervezetek tevékenységére épülnek, ahhoz kapcsolódnak. Ezekre általában a taggyűlések közötti időpontokban kerül sor, de helyes külön is összehívni, ha az adott terület feladatai ezt szükségessé teszik. Az értekezlet témáit egyrészt az alapszervezet határozza meg munkaterve alapján, másrészt maguk a pártcsoportok. A pártcsoportülések lehetnek tájékoztató, véleményező, illetve vita jellegűek. Mindig a témától függ, hogyan terjesszék a pártcsoport elé. A pártcsoport-értekezlet alapja a rendszeresség és a folyamatosság.

Milyen főbb kérdések, illetve témák kerüljenek a pártcsoport-értekezlet elé?

a) A felsőbb szintű pártszervek és az alapszervezet határozataiból adódó feladatok. Az ülésen kialakítják a teendők egységes értelmezését és megszabják a kommunisták személyes feladatait. Tehát tájékoztatnak a pártszervek által meghatározott kérdésekről és megszervezik a végrehajtást. Ezt követően összegyűjtik és közvetítik a dolgozók véleményét, észrevételeit, javaslatait a párt politikájáról az adott kérdésben és a munkahelyi intézkedések hatásáról. A pártcsoport-értekezlet fontos szerepet tölt be a „le"- és a „fel"-menő információban.

b) Jelentős szerepet tölt be a pártcsoport-értekezlet a taggyűlések, a pártnapok és az egyéb politikai rendezvények előkészítésében. Ez a fórum a legalkalmasabb arra, hogy ismertessük a rendezvények tartalmi mondanivalóit, s ezáltal lehetővé tegyük a párttagság megfelelő felkészülését, továbbá szemé-

lyes beszélgetés útján mozgósítsuk a kommunistákat. A pártcsoport-értekezlet töltsön be szervező és mozgósító szerepet.

c) A pártcsoport-értekezlet rendkívül fontos fóruma a párttagok politikai nevelésének. A kollektívában rejlő erőt fel kell használni azokkal szemben, akiknek magatartása sérti a pártélet normáit, a kommunista erkölcs szabályait. A nevelő munka hatékony formája a pártmegbízatások rendszeres értékelése. A jól végzett munka elismerésének, illetve a fogyatékosságok bírálatának jelentős a nevelő ereje.

d) A pártcsoport környezete a termelőmunka, az alkotó élet. Ülésein foglalkozni kell a termelési, a hivatali feladatok végrehajtásával. E vonatkozásban a kommunisták példamutatásával el kell érni a tömegek mozgósítását a gazdasági feladatokra.

Mindezeken kívül a pártcsoport foglalkozzon minden olyan problémával, amelynek megoldásához e kommunista kollektíva ereje és szerepe nélkülözhetetlen.

A pártcsoportmunkában kiemelkedő fontosságú a személyre szóló pártmegbízatás. A pártmegbízatás a feladatok megoldásának és a kommunisták nevelésének egyik legfőbb eszköze. A kommunisták cselekvő részvétele a társadalmi életben, az aktív közéleti tevékenység is elsősorban a személyre szóló megbízatáson nyugszik. A pártmegbízatások egy részét az alapszervezet vezetősége adja, más részét — a megbízatások zömét — a pártcsoportokban alakítják ki. A megbízatások kialakításánál törekedni kell arra, hogy lehetőleg a pártcsoport minden tagjának legyen képességének, felkészültségének, érdeklődési körének megfelelő pártmegbízatása.

A mindennapi munkában gyakran keverednek a pártmunka, a társadalmi munka és a pártmegbízatás fogalmai. Néhol minden — a szűken vett szakmai munkán kívül — tevékenységet pártmunkának, sőt pártmegbízatásnak tekintenek. Másutt viszont csak az alapszervezet konkrét feladataiban való részvételt tekintik annak.

Pártmunka általában az olyan társadalmi tevékenység, melyet valaki párttagságából adódó kötelezettségei alapján végez (taggyűléseken, pártoktatásban, pártrendezvényeken való részvétele stb.). Társadalmi munkán a társadalom javára munkaidőn kívül, anyagi ellenszolgáltatás nélkül végzett tevékenységet értjük. Pártmegbízatás az olyan pártmunka, amelyet valamely pártszerv, szervezet vagy a pártcsoport személyre szó-

lóan ad, közli, hogy azt pártmegbízatásként adja, a feladat konkrét és ellenőrizhető. A pártmegbízatás lehet állandó jellegű, időszakos és esetenkénti. A pártmegbízatások rendkívül sokfélék és változatosak. Minden olyan munka lehet pártmegbízatás, amely a feladatok megvalósítása során személyre lebontható.

A pártmegbízatást nem elég csak kiadni, szükséges, hogy a megbízást adó szerv azt kísérje figyelemmel és teljesítéséhez nyújtson segítséget. Törekedni kell arra, hogy a pártmegbízatások kiadása nyilvánosság előtt — taggyűlésen, pártcsoport-értekezleten — történjen, hogy a párttagság is érezze annak fontosságát és jelentőségét.

A pártcsoport munkájának szervezéséért, összefogásáért a bizalmi felelős. Feladatait az alapszervezet vezetőségétől kapja. A pártcsoport munkájáról köteles a pártvezetőségnek és a taggyűlésnek beszámolni.

A bizalmi rendszeres kapcsolatot tart a pártvezetőséggel, a kapott feladatok alapján szervezi a konkrét tennivalókat. Ellátja pártmunkával a pártcsoport tagjait, szervezi a pártcsoportüléseket, tájékoztat lefelé és fölfelé.

A bizalmi jelzi a pártvezetőségnek a munkahelyi gondokat, problémákat. Segíti a területén dolgozó párttagok és pártonkívüliek egyéni problémáinak a megoldását. Részt vesz a gazdasági, hivatali vezetők által szervezett fontosabb értekezleteken, s az ott elhangzottakról tájékoztatja a pártcsoport tagjait.

A bizalmi segíti a pártoktatás megszervezését és a különböző pártrendezvények előkészítését. Ellátja a tagdíjfizetéssel kapcsolatos teendőket. A feladatokra mozgósításnál együttműködik a szakszervezeti bizalmival, az ifjúsági és a nőbizottsági aktivistákkal.

A bizalmi a pártvezetőség által meghatározott témákban vitákat szervez, s az elhangzott észrevételeket, véleményeket — hasznosítás végett — eljuttatja a vezetőséghez. Szervezi és segíti a tagfelvételi munkát, a párttagságra alkalmas pártonkívüliek előkészítését, illetve felkészítését a felvételre.

Az alapszervezet vezetősége közvetlenül irányítja a pártcsoportokat. Időnként napirendre tűzi és értékeli a pártcsoportok munkáját vezetőségi ülésen, illetve taggyűlésen. A pártvezetőség a bizalmiakat meghívja üléseire, ha a pártcsoport területéhez tartozó gazdasági vagy más természetű kérdést tárgyal.

A pártvezetőség a bizalmiak révén rendszeresen kérje a párttagok véleményét és javaslatait munkaterve összeállításához, az egyes taggyűlési beszámolók kialakításához. Segítse kialakítani a pártcsoportok üléseinek témáit, tájékoztasson az egész párttagságot érintő kérdésekről, adjon választ a tömegeket foglalkoztató kérdésekre, s lássa el a tagokat konkrét pártmegbízatással.

A pártcsoportok tevékenységének sokszínűségében fontos helyet foglal el a párt tömegkapcsolatainak állandó erősítése. A párt tömegkapcsolatainak erősítéséhez nem elég a dolgozó tömegekbe vetett hit és bizalom, szükséges megismertetni a tömegeket a párt nézeteivel, meggyőzni őket annak helyességéről, majd biztosítani részvételüket a politika kialakításában, végrehajtásában és ellenőrzésében.

A párt tömegkapcsolatának tradíciói, kialakult közvetett és közvetlen formái vannak. A közvetett kapcsolatban jelentős szerepük van a tömegszervezeteknek és -mozgalmaknak, melyek közvetítik a párt politikáját a dolgozó tömegekhez és mozgósítják őket e politika megvalósítására. A párt nem nélkülözheti ezt az erőt, felhasználja nemcsak alapszervezeti, hanem pártcsoport szinten is, a tömegszervezetek adott szintű aktivistáinak bevonásával.

A közvetlen kapcsolatot a párt testesíti meg. A pártszervezetek a tömegkapcsolat legközvetlenebb formálói, alakítói, megvalósítói, mivel a párt tagjai képviselik a társadalom minden rétegét és a legközvetlenebb kapcsolatban állnak a dolgozó tömegekkel.

A pártszervezeten belül a pártcsoport a tömegkapcsolat erősítésének fontos láncszeme. A párttagok nemcsak a párt fórumain képviselik a párt politikáját, hanem a mindennapi munkában, a tömegekkel való közvetlen érintkezéseik, kapcsolataik során is. A pártcsoport környezete a munkahely, a lakóterület, vagyis az eleven élet. Itt a legközvetlenebbek az emberi kapcsolatok. A közvetlen ismeretség az embereket közel hozza egymáshoz, s ez fokozza az őszinteséget és a bizalmat egymás iránt.

A pártonkívüliek gyakran azon mérik le a párt politikáját, hogyan élnek és tevékenykednek környezetükben a kommunisták. Az embereket munkájuk során különböző hatások és benyomások érik, megoldandó problémákkal találkoznak. Ezekre

választ keresnek, s a választ legtöbb esetben a kommunistáktól várják. A pártcsoportok mint szeizmográfok jelzik a közhangulatot, ugyanakkor alakítják, formálják is azt. A párt számára igen fontos, hogy ezek a kis kommunista közösségek a leghatékonyabb formálói legyenek a közvéleménynek, a dolgozók közhangulatának, a párttagok és a párton kívüli tömegek kapcsolatának.

Miben jut kifejezésre a párt tömegkapcsolatának erősítése a pártcsoport és az egyes kommunisták részéről?

a) Egységesen kiállnak és megvédik a párt politikáját, arról meggyőzik a környezetüket. Példát mutatnak a munkában és a magánéletben. Részt vesznek a közéleti tevékenységben, s erre ösztönzik, nevelik dolgozótársaikat. A szó és a tett egységének gyakorlati megnyilvánulása jelenti a legnagyobb ráhatást embertársaikra.

b) Mindent megtesznek olyan munkahelyi légkör kialakításáért, ahol a dolgozók őszintén elmondhatják véleményüket a párt politikájáról, a munkahelyi gondokról, személyi problémákról. Gondoskodnak arról, hogy dolgozótársaik észrevételei, javaslatai és tapasztalatai meghallgatást nyerjenek, eljussanak az illetékes párt-, illetve gazdasági vezetőkhöz. A dolgozók bizalma nő a párttal szemben, ha őszinte választ kapnak kérdéseikre és érzik a segítő szándékot.

c) A tömegkapcsolat nélkülözhetetlen feltétele a tömegszervezeti aktivistákkal való együttműködés. Közös összefogással érhető el legjobban a tömegek mozgósítása a különböző rendezvényekre, a szocialista brigádokban rejlő erő kihasználása és nem utolsósorban a tömegek hangulatának átfogó megismerése. A különböző tömegszervezeti aktivisták köre a legjobb forrása a párt utánpótlásának. Munkájuk megismerése, a párttagságra való alkalmasságuk elbírálása csakis a jó együttműködés eredménye lehet.

d) Szerettessék meg az új munkatársakkal munkahelyeiket, védjék a törzsgárdát és harcoljanak megbecsüléséért. Lépjenek fel a jogtalan követelésekkel, a fegyelem lazítóival szemben, s ugyanakkor védjék meg azokat a dolgozókat, akiket a jogos kritikai észrevételeikért mellőzni akarnak. Ha a párton kívüli dolgozók érzik és tapasztalják a kommunisták segítő szándékát — követik a párt politikáját, és harcolnak kitűzött céljaink megvalósításáért.

MAGASABB KÖVETELMÉNYEK A TAGFELVÉTELI MUNKÁBAN*

Országszerte a titkári értekezletek napirendjén szerepelt a Politikai Bizottság 1972 novemberi határozata a párttagság növekedéséről és szociális összetételének alakulásáról. A széles körű eszmecsere középpontjában az állt: hogyan kell értelmezni a Politikai Bizottság állásfoglalását alapszervezeti szinten, s miben kell előbbre lépni, hogy a végrehajtás a lehető legjobb legyen.

A tapasztalatok azt mutatták, hogy a X. kongresszus tagfelvételre vonatkozó határozatai nem valósultak meg. Ez tette szükségessé, hogy a Politikai Bizottság határozatban foglaljon állást az egész tagfelvételi munka céltudatosabbá tételére, a magasabb követelmények érvényesítésére. A Politikai Bizottság határozata a párttagság egyetértésével találkozott, mivel megállapításai teljesen összhangban vannak a párttagok tapasztalataival.

A tanácskozások egyik törekvése volt annak megértetése, hogy a határozat nem egyszerűen a tagfelvétel szabályozása. Az alapvető elvi és politikai gondolat, amely az egész határozaton végigvonul, ami a szellemét és a legfőbb lényegét alkotja: a párt élcsapat jellegének erősítése. A Politikai Bizottság ennek függvényében, ebből az összefüggésből vizsgálta a taglétszám növekedését és a szociális összetétel alakulását. S hogy ezt mennyire felismerték a párttitkárok, mutatja, hogy egymással szoros kapcsolatban vizsgálták a tagfelvételi tevékenységet és a párton belüli nevelő munkát.

Általános egyetértés volt a Politikai Bizottság azon állásfoglalását illetően, hogy túlzott ütemű a párt taglétszámának növekedése és a szociális összetétel kedvezőtlen tendenciákat mutat, nem megfelelő a pártban a munkások, a fizikai dolgozók aránya. A vitában kitűnt: mindezen alapvetően a követelmények helyes meghatározásával és érvényesítésével, az alapszervezeti munka színvonalának növelésével lehet változtatni. S ez adja a munka nehezét. A tartós, egészséges folyamat biztosítása sok irányú tevékenységet igényel: mindenekelőtt az alapszer-

* Megjelent a „Pártélet" 1973. 4. számában.

vezeti munka politikai, tartalmi javítását, a politikai felelősség növelését.

Az érdemi tevékenység — a kiválasztás, a nevelés, a felvétel — az alapszervezetben történik. Nagyjából az ottani igény vagy igénytelenség határozza meg, kit vesznek fel a pártba. Ezért különösen fontos: hogyan ítélik meg a Politikai Bizottság határozatát, és ennek alapján saját tevékenységüket.

Abban teljes az egyetértés, hogy az összetétel és a létszám alakulása nem statisztikai probléma. Befolyásolja a párt politikáját, a politika végrehajtásának milyenségét. Vagyis politikai tényező, erősíti vagy gyengíti a párt vezető szerepének érvényesítését.

Az is tény, hogy bár eddig is hangsúlyoztuk a tagfelvételi munkában a magasabb követelményeket, az elvi igényt nem sikerült mindig és minden pártszervezetben konkrét formába önteni. A pártszervezetek többnyire megelégedtek azzal, hogy a pártba jelentkező tisztességesen dolgozik, tiszta múltú, s általában egyetért a párt politikájával. Ezek változatlanul fontos szempontok, alapvető — bár nem teljes — kritériumai a tagfelvételnek. Ezenkívül nélkülözhetetlen az is, hogy alapvető eszmei kérdésekben azonosuljon a párt ideológiai elveivel, mindennapi tevékenységében képviselje és hajtsa végre a párt politikáját, a szocialista erkölcs követelményei szerint éljen, legyen mentes a párt által elítélt káros jelenségektől, s végezzen aktív közéleti tevékenységet.

Mindezek azonban még így is csak általánosságban fejeznek ki minősítést, az egyes embernél ez konkrét megállapítást kíván. Olyat pédául, hogy mit jelent adott esetben ez az egyetértés. Jelent-e aktív cselekvést, önzetlen munkát, nyílt kiállást? Az igazi egyetértés ugyanis nem szűkülhet le gondolati helyeslésre, a tétlen magatartásra. Az egyetértésnek mindenekelőtt tettekben kell megnyilvánulnia. Ez az egyetértés mércéje.

Az általános egyetértés olyan szempontból is tisztázást igényel: lehetséges-e egyáltalán, ha több jelentős részkérdésben nincs egyetértés. A párt politikája egy és oszthatatlan, akármelyik területre vonatkozik is. Nem lehet aszerint egyetérteni vele, hogy „engem jól érint vagy nem jól érint". Képviselni, védelmezni kell akkor is, ha pillanatnyilag az egyén számára nem a legkedvezőbb. A gyakorlat jelzi: nem vált még a mindennapok szerves részévé ez a felfogás. Legutóbb például a novem-

beri határozatnál fogalmazták meg egyesek: „a határozattal egyetértek, de az áremeléssel nem". Vagy egy másik formája: „ha ebben a funkcióban akarsz maradni, az itteni tagság érdekeit kell képviselned" — mondták az egyik termelőszövetkezetben a párttitkárnak, aki kötelezettségéhez híven a párt politikáját képviselte azokkal szemben, akiknek szintén ez lett volna a kötelességük.

A tagfelvételi munkában különös felelősség és sajátos feladat hárul az alapszervezetekre. Ez korántsem azt jelenti, hogy az irányító pártszerveknek csak a regisztrálást, ellenőrzést és az értékelést kell végezniük. Alapvető, hogy tudatosabbá és tervszerűbbé váljon a munka, visszaszorítva a véletlenszerűséget, a spontán elemeket.

A pártszervezeteknek legyen áttekintésük arról, hogy kikre számíthatnak, kiket szeretnének a párton belül látni, és ennek milyen feltételei vannak. Ahhoz, hogy egy ilyen reális és minden szempontból elfogadható áttekintésük legyen, nagyfokú együttműködésre van szükség az alapszervezet és az irányító pártszervek között. (Beleértve a megyei és a járási pártbizottságokat is.) Sokszor csak megyei vagy járási szinten lehet megfelelő áttekintést nyerni a párttagság összetételének sokféle összetevőjéről, a politikai kívánalmaknak általánosabb követelményeiről. A megyék már végeztek is bizonyos általánosabb elemzést, s ennek alapján keretszámokat határoztak meg.

A tagfelvételi munka tudatosabb irányítása feltételezi a gyakoribb konzultációt az alapszervezet és az irányító pártszerv között. Ezzel kapcsolatban nem formai, statisztikai vonatkozású megbeszélésre gondolunk, hanem politikai, a felvétel érdemi jellegű problémáira vonatkozó konzultációkra. Ez az előzetes konzultáció a gyakorlatban jelentkező ellentmondásoknak is elejét veheti. Ezáltal biztosítható, hogy még a kérelem taggyűlés elé terjesztése előtt figyelembe vegyék a felsőbb szintű pártszerveknek a párt létszámával és összetételével kapcsolatos politikai megfontolásait.

A tagfelvétel nem egyedüli szempont az alapszervezeti munka megítélésében. Régebben sem volt az. Bár sok helyütt úgy értelmezték: akkor jó az alapszervezet politikai tevékenysége, ha minél több párttagot vesznek fel. Ez a mennyiségi szemlélet több mindenből ered. Szerepük volt a kis létszámú alapszervezeteknek, s annak a szemléletnek, hogy a párt ereje, tekintélye

a létszámtól függ. Így a fő cél helyenként a taglétszám gyarapítása lett. Ehhez kapcsolódott még az a nézet is, hogy a szociális összetételt csak a létszám növelésével lehet javítani, illetve az új felvételekkel lehet a helyes arányokat biztosítani. Az alapszervezeti párttitkárok közül többen szóvá tették, hogy az irányító pártszervek gyakran szinte kizárólag ennek alapján ítélték meg politikai munkájukat. Ha volt felvétel, „teljesítették a pártépítési tervüket", akkor pozitív volt az az értékelés, ha nem „teljesítették" — elmarasztalták őket. Az ilyen és hasonló mechanikus szemléletnek is következménye volt a túlzottan gyors ütemű tagfelvétel.

A tagfelvételi munka kétségtelenül jelzi a politikai tevékenység színvonalát. A helyi pártszervezetben uralkodó légkör jelentősen meghatározza, ki közeledik a párthoz, ki szeretne tag lenni, illetve miért tartják távol magukat olyanok, akiket szívesen látnának. Ebből a tényből is lehet következtetni — bár nem kizárólag — az alapszervezet tekintélyére, módszereire, a munka színvonalára, az akcióképességre. A szegedi járásban az egyik titkár például azt kifogásolta, hogy több munkahelyen — főleg termelőszövetkezetben — a pártrendezvényeket, a szervezeti életet mechanikusan úgy alakítják ki, hogy az az alkalmazotti munkarendhez igazodik. A fizikai munkások emiatt nem tudják vállalni a tagsággal járó elemi követelményeket, vagy úgy tesznek annak eleget, hogy elmaradnak a munkában, csökken a bérük, hiszen az a teljesítménytől függ. Egyszer-másszor adódhat olyan helyzet, hogy másként nem lehet megoldani a feladatot, mint dologidőben, tartósan azonban nem lehet erre építeni. A közös ügy és az egyes munkások érdekei miatt sem. A pártszervezetnek mérlegelnie kell a helyzetet, látnia kell azt is, hogy ez szembeállítja a tagokat is: egyesek mindig munkaidőben végzik a pártmunkát, mások mindig a szabad idejükből vagy a fizetésük rovására. Hogy azt az erkölcsi hatást ne is említsük, hogyan fogadja a munkahelyi közvélemény, ha értekezlet miatt például leáll a gép.

E példából is látható, hogy bizonyos vonatkozásban a tagfelvétel is minősíti a pártalapszervezetet. Nem lehet egészségesnek tartani például, hogy egy-egy üzemben évek hosszú során át nincs felvétel, s azt sem, hogy egyszerre csak „beérik a gyümölcs" és egymás után öten, hatan vagy többen jelentkez-

nek felvételre. Helyes politika, normális munkamenet mellett ez nem lehet ilyen lökésszerű.

Az alapszervezet megítélésében tehát egyik mutató a tagfelvétel. Ebből is lehet és kell következtetni arra, milyen a pártszervezet politikai befolyása a pártonkívüliekre, milyen az egyes párttagok vonzása. Tudnunk kell ugyanis, hogy aki a párt tagja kíván lenni, azt is mérlegeli: kik a párt tagjai, milyenek mint emberek, munkatársak, kommunisták.

Ez a mutató azonban mindenképpen csak egyike az értékelésnél számbajövőknek. Feltétlenül szakítani kell azzal a szemlélettel, amely kizárólag vagy főként a tagfelvételi számok alapján értékeli az egyes alapszervezetek munkáját. Mint utaltunk rá: nyilvánvalóan nem attól lesz jobb egy pártszervezet munkája, ha minél több új párttagot vesz fel. Ugyanakkor óvakodni kell egy ellentétes irányú mennyiségi szemlélettől is, amely szerint az az alapszervezet működik jól, ahol nem volt és nem lesz tagfelvétel, mivel itt elkerülik a párt felduzzasztásával járó veszélyeket. A számok önmagukban semmilyen értelemben nem adnak választ a munka minőségére: erre vonatkozóan csak az alapszervezet egész politikai és irányító tevékenysége lehet mérvadó. Ennek alapján lehet megítélni azt is, vajon a pártépítési munka összhangban áll-e az adott pártszervezet politikai szükségleteivel, jó vagy rossz-e a tagfelvételi munka.

A tagfelvételi munkával kapcsolatos problémák közül a tanácskozásokon a legfontosabbnak és legdöntőbbnek a követelmények megfelelő érvényesítését tartották. Önkritikusan állapították meg, hogy a felvételre jelentkezőktől és a párttagoktól sem mindig kérték számon a szervezeti szabályzat előírásait. A mércének — hangsúlyozták — nem valami új helyzet szabta követelmények alapján kell magasabbnak lennie. Eddig és ezután is a szervezeti szabályzatban rögzített követelmények, kötelezettségek a mérvadók. Az új, amit most a határozat jelent, hogy a gyakorlatban nagyobb következetességgel szerezzünk érvényt a szervezeti szabályzatban rögzített elveknek és az ezekben konkrétan kifejeződő magasabb követelményeknek.

Jó néhány pártbizottsági és alapszervezeti vezető ismerte el az említett tanácskozásokon, hogy az elbírálásnál bizony nemegyszer liberálisak voltak. „Végrehajtó bizottságunk az év elején elutasított egy felvételi kérelmet — mondotta az egyik bu-

dapesti kerület pártbizottságának első titkára. — De amikor erről vitatkoztunk, az is szóba került, hogy néhány hónapja talán még simán egyetértettünk volna ezzel a felvétellel, s őszintén szólva, ekkor egy kicsit szégyelltük magunkat." Az elbírálás gyengéit jelzi, hogy Csongrád városban nemrég tizenöt felvételi döntést kellett visszaadni az alapszervezetnek, hogy a hiányos indoklást egészítsék ki, mivel így a végrehajtó bizottság egyszerűen állást sem tud foglalni. Az egyik életrajzban például szerepelt, hogy az illetőt munkahelyéről több mint egy évtizedes ottani munka után fegyelmivel elbocsátották. Az alapszervezet azonban nem tartotta szükségesnek, hogy tisztázza ennek körülményeit.

Több helyütt szóba került ennek kapcsán, hogy a pártszervezetnek kötelessége tájékozódni a felvételre javasolt korábbi tevékenységéről. Ezzel kapcsolatban, de általában a követelmények betartása tekintetében is hangsúlyozták a felvételről döntő taggyűlés, az azt előkészítő vezetőség kollektív s az ajánlók személyes felelősségét. Több végrehajtó bizottság úgy foglalt állást, hogy amennyiben az ajánlók kirívó felületességet tanúsítanak vagy elemi mulasztásokat követnek el, felelősségre kell vonni őket.

A pártba belépni szándékozóknak világosan tudtukra kell adni, hogy a párttagság olyan kötelezettségek önkéntes vállalása, amely kemény harc is: politikai, világnézeti, ideológiai harc és ennek nem könnyű megfelelni. Az emberi, magatartásbeli helytálláson kívül felkészültséget, rendszeres és szorgalmas tanulást is igényel.

A követelmények politikai tartalmával kapcsolatban szóltak arról is, hogy több olyan pártmegbízatásra van szükség, amely az egyes párttagoktól határozottabb politikai állásfoglalást, a párt politikájának és normáinak állhatatosabb védelmét, magyarázatát követeli. Az egyes párttagok politikai-erkölcsi nevelésének is ez a legalapvetőbb formája. Ma még ritka az ilyen formában meghatározott pártmunka. Nem nagyon kérjük számon az egyes párttagoktól közvetlen szűkebb környezetük politikai fejlődését, azt, hogy milyen szerepet játszanak a politikai hangulat formálásában, az emberi-magatartásbeli, viselkedési normák kialakításában. Pedig ez a legfontosabb, legdöntőbb mérce a megítélésnél.

Felvetődött az is: hogyan kell differenciálni a követelménye-

ket. Voltak olyan vélemények, hogy a munkásoknál szükségszerűen alacsonyabbra kell állítani a mércét, ha a szociális összetételt javítani akarjuk. Mások mindenfajta megkülönböztetés ellen szót emeltek. A viták során mindenütt tisztázták a félreértéseket, és helyesen, egyértelműen foglaltak állást. Ennek a lényege a következő: a pártba lépés feltételeit a szervezeti szabályzat rögzíti. Az ebben foglalt követelményrendszer minden belépőre egyformán vonatkozik. Ennek betartása munkásnál, szellemi dolgozónál egyaránt kötelező. A X. kongresszus és a Politikai Bizottság jelenlegi határozata is minden réteggel szemben növeli a követelmények minőségi színvonalát. Felhívja azonban a figyelmet, hogy a követelmények színvonalában rétegenként differenciálni kell. A szellemi, adminisztratív dolgozóknál értelemszerűen magasabb a mérce, az elméleti, politikai képzettségben, a politikai állásfoglalás gyakorlati érvényesítésében, a politikai aktivitásban, a közéleti tevékenységben.

Hogyan kezeljék az alapszervezetek a felvételre jelentkező szellemi és adminisztratív dolgozókat, mennyire számoljanak velük a pártépítési elképzelésekben? Sok alapszervezetben okoz most gondot ez a kérdés. Hangsúlyozni kell, hogy egyetlen társadalmi réteg tagjai elől sem zárjuk el a felvétel lehetőségét. Arra a feltételezésre sincs semmi ok, hogy a szellemi, adminisztratív dolgozók általában vagy eleve egzisztenciális okok miatt kívánnak a pártba belépni. A párt összetételének alakulásával kapcsolatos jelenlegi gondok azonban e tekintetben politikai felelősségre kötelezik az alapszervezetek vezetőségeit és tagságát is. Arra, hogy a pártépítési teendők számbavételekor, tervezésekor ismerkedjenek meg az irányító pártszerveknek a párt összetételére vonatkozó elgondolásaival, s a konkrét lépéseket ehhez igazítsák. Ilyen munkamódszer mellett meglesz a mód arra, hogy minden, arra valóban alkalmas szellemi dolgozó a kommunistává válás megfelelő fokának elérése után a párt tagja lehessen.

A titkári értekezleteken óvták a hivatalok, intézmények pártszervezeteit a formális megoldásoktól, attól, hogy statisztikai szempontok alapján mindenáron fizikai dolgozókat igyekezzenek felvenni. E pártszervezetek pártépítési munkájának iránya nyilvánvalóan ezután sem szakadhat el az adott intézmény jellegétől, dolgozóinak összetételétől. Joggal óvott vi-

szont több felszólaló egy olyan helyzet kialakulásától is, amelyben a hivatalok és az intézmények tagfelvételeinek „ellensúlyozására" a termelőüzemek ezután kizárólag a fizikai dolgozók felvételére összpontosítják figyelmüket.

A pártba való belépés szigorúan önkéntes jellege a jövőben is megmarad, s mivel nincs tagfelvételi zárlat általában és egyetlen társadalmi réteget illetően sem, a jövőben is lesznek spontán jelentkezők. Köztük biztosan nem kevesen olyanok is, akik minden szempontból alkalmasak a felvételre, csak esetleg a mi figyelmünket elkerülte politikai fejlődésük. Politikai hiba lenne, ha a pártszervezetek csak azért zárkóznának el előlük, mert eddig nem számoltak velük, vagy nem férnek bele a „statisztikába". Persze az alapszervezetnek tudnia kell nemet is mondani ott, ahol indokolt, megfelelő módon, anélkül, hogy sértő lenne. Az elutasítás legyen mentes a szubjektivizmustól, ezt pedig azzal biztosíthatják leginkább, ha a vezetőség gondos mérlegelés alapján dönt, és nagyon konkrétan, világosan és reálisan fogalmazza meg az indokokat. Az elutasítás — ha sor kerül rá — mindig számoljon azzal, hogy az emberek fejlődnek, és ha ma még nem felelnek meg a követelményeknek, a jövőben alkalmassá válhatnak. Ezért a becsületes szándékkal és törekvéssel közeledő emberek előtt ne zárják el a perspektívát. Nagy tapintatra, figyelemre van szükség ahhoz, hogy az elutasítás ellenére ne csökkenjen, hanem ellenkezőleg, növekedjék az illető politikai aktivitása, közéleti tevékenysége.

Ehhez kapcsolódik az a — több helyen felvetődött — kérdés, hogy a párton belül vagy kívül kell-e kommunistává nevelni az új tagokat. Az előbbiekben mondottak is világossá teszik, hogy itt folyamatról van szó, amelynek meglehetősen jelentékeny szakaszát még a felvétel előtt kell bejárnia az illetőnek. Ha a pártépítést, a párttaggá nevelést így fogják fel, az alapszervezetekben össze tudják egyeztetni saját elgondolásaikat a felsőbb szintű pártszervnek a növekedés ütemét vagy az összetétel alakulását érintő megfontolásaival. Így nem okoz konfliktust — amitől egyes alapszervezeti vezetők tartanak —, ha az említett megfontolások miatt a tagfelvétel konkrét időpontja módosul, későbbre kerül. Hiszen ez nem elutasítást vagy halogatást jelent, hanem azt, hogy a felvételre e folyamat másik pontján kerül sor, mint ahogy eredetileg tervezték.

A tagfelvételi munkának különböző fázisai vannak: annak

megállapítása, hogy kiket szeretnénk a pártba felvenni, továbbá annak eldöntése, hogy célszerű-e ilyen értelemben az illetővel foglalkozni, és végül, hogy megfelel-e már a követelményeknek. Ügyeljünk arra, hogy ezeket a fázisokat ne keverjük össze. Nem biztos, hogy aki kívánatos lenne a pártban, már kész is a belépésre, illetve meg is felel a követelményeknek. Az egyes fázisok rendszerint időbeni szakaszok is és ezeket semmi esetre sem szabad kényelmességből vagy más megfontolásból átlépni. Az is bizonyos, hogy automatikusan, önmaguktól az egyes fázisokhoz kapcsolódó tartalmi feladatok nem oldódnak meg. Ez csak szívós, kitartó munka eredménye lehet.

Mindez azt is jelenti, hogy a tagfelvétel nem a politikai munka kezdete és betetőzése, hanem egyik fontos állomása. Olyan esemény, amely nemcsak az egyénnek, hanem a kollektívának is feladatot jelent. Nemcsak a vezetőségnek, nemcsak az ajánlóknak, hanem minden párttagnak.

Több pártbizottsági és alapszervezeti titkár ismerte el a tanácskozásokon, hogy ebben nem voltak következetesek, a nevelő munkát többnyire leszűkítették a propagandamunkára, még a pártmegbízatásokat sem mindig úgy fogták fel, mint a nevelés egyik lényeges eszközét. S különösen hiányosnak ítélték a párttagokkal való egyéni foglalkozást.

A beszámoló taggyűlések előtti beszélgetéseken is számos esetben az derült ki: helyenként alig-alig ismerik egymást az alapszervezet tagjai. Ezek a beszélgetések fontosak a párttagnak, de a vezetőségnek is, hogy jól alakítsa az alapszervezet munkaprogramját, az ott dolgozók politikai fejlődését. Arra is jó az ilyen jellegű beszélgetés, hogy figyelmeztesse a párttagot kötelességei jobb teljesítésére. Annyi bizonyos: ez sem lehet kampány. Haszna akkor érezhető igazán, ha folyamatosan alkalmazzák. Így válik mindenki számára világossá, mit vár a pártszervezet tagjaitól.

Különösen fontos például az aktivitás helyes értelmezése. A párt nem szónoklatokat vár. Ne szóljon senki, ha nincs mondanivalója, szereplési vagy tetszelgési vágyból. Az azonban még sincs rendben, hogy vannak sok-sok éves párttagok, akikre a „hallgató" jelző illik csupán, mert soha egyetlen megjegyzésük nincs sem az alapszervezet munkájáról, sem az országos politikáról. Legalábbis ott, ahol erre a legjobb fórum van: a tag-

gyűléseken. Ez természetesen nem feltétlenül jelenti, hogy nincs mondanivalójuk, csak éppen valami okból nem tartják fontosnak, hogy el is mondják a nyilvánosság előtt.

Az alapszervezet sokféleképpen segíthet ezen a helyzeten, ha ismeri, mi okozza az aktivitás hiányát. Fontos, hogy megoldják ezt, mert hogyan áll ki a párt politikája mellett az, aki a taggyűlésen sem akar vagy mer véleményt nyilvánítani. Tulajdonképpen a munka nehezebbje: a párttagok politikai, világnézeti nevelése. Ennek gyakorlati megvalósításában fontos szerepe van a pártcsoportnak is.

A határozat végrehajtása nemcsak a tagfelvétel összefüggésében erősíti a pártot. A magasabb követelményeket csak akkor érvényesíthetjük a felvételeknél, ha azok teljesítését a párttagoktól is igényeljük. Ezért nagy jelentősége van a párton belüli nevelő munkának. Azt is látnunk kell azonban, hogy egyes esetekben többre is szükség van. Meg kell válnunk azoktól a párttagoktól, akiknél a nevelő munka többszöri kísérlet után sem éri el a célját. Az önmegtisztulásnak ez az útja és módszere ilyen esetben a pártélet természetes folyamatához tartozik.

Ahhoz, hogy a X. kongresszuson rögzített pártépítési cél, irány és tartalom megvalósuljon, az szükséges, hogy az alapszervezetek különös gondot fordítsanak a Politikai Bizottság jelen határozatára. Lényeges megjegyezni: ez nem kampányfeladat. A tennivalók természetéből adódik, hogy folyamatos, következetes és mindenekelőtt jó politikai munkát igényel.

TÖMEGPOLITIKAI MUNKA A LAKÓTERÜLETEN*

A társadalom fejlődése megköveteli, hogy a tömegpolitikai munka módszereit — általános és helyes elveinek érvényesítése érdekében — időnként felülvizsgáljuk és a törvényszerűen változó körülményekhez igazítsuk. Nem vitatható, hogy a politikának ebben a szférájában is szükséges az állandóság és a folyamatos változás egységére törekednünk, az elért célok, új eredmények tükrében újabb feladatokat meghatároznunk. Különösen fontosnak ítélhető ez olyan sokoldalú elemzést igénylő területeken, amelyek komplex vizsgálata viszonylag ritkán ke-

* *Vámos György* írása. Megjelent a „Pártélet" 1972. 4. számában.

rül napirendre, de egyes részkérdéseikkel — a folyamatos munka során — rendszeresen foglalkozni kell.

Ezek közé tartozik a lakóterületen végzett tömegpolitikai tevékenység is, melyet a VIII. kerületi Pártbizottság is megtárgyalt. A lakóterületi munka összességébe tartozó kérdésekkel (választások, szolgáltatások, lakáskérdés, közbiztonság stb.) a pártbizottság és a végrehajtó bizottság egyébként jó néhány alkalommal foglalkozott az utóbbi időben is. Hiszen ezek önmagukban is igen fontosak, helyzetük, megítélésük külön-külön is befolyásolja az emberek hangulatát, politikai aktivitását.

A lakóhelyen is fontos a politikai felvilágosítás, a mozgósítás. Enélkül nem juthatunk el közvetlenül a lakosság jelentős rétegeihez: a háztartásban dolgozó nőkhöz, a szabadfoglalkozásúakhoz és a nyugdíjasokhoz. A tények azt mutatják, hogy a lakóterületi tömegpolitikai munka jelentősége ma sem csökkent, sőt tovább növekszik. A statisztika szerinti „háztartásbeliek" száma csökkent ugyan, de sok a fiatalasszony, aki kisgyermekét otthon gondozza. Nőtt az iskoláskorúak és emelkedett a nyugdíjat élvezők száma is. De a munkában állók szempontjából sem közömbös ez a terület. A munkahelyeken ért hatások kétségtelenül nagymértékben alakítják az emberek politikai állásfoglalását, erkölcsét, ízlését, de egyre jelentősebb tényező a lakóhelyen ért hatások összessége. Sokoldalúan bizonyítható, hogy az anyagi javak termelése során ért hatások mellett a jövedelmek felhasználása közben szerzett benyomások is jelentősen befolyásolják a közéleti aktivitást, a politikai állásfoglalást (a sok szubjektív elemet is figyelembe véve).

Mind több a szabad idő. Napjainkban a dolgozók elsősorban lakóhelyükön kívánják eltölteni szabad idejüket, ott kívánnak művelődni, szórakozni, mégpedig kulturált körülmények között. Gyermekeiket nem szeretnék a város másik felébe, munkahelyük közelébe vinni, jobb, ha egy-két saroknyit kell csak menni hajnalban a bölcsődéig vagy az óvodáig. Néhány tapasztalat konkrét bizonyítékkal is szolgál: csökkent az üzemi kultúrházak látogatottsága, illetve azokat keresik fel többen, amelyek lakóterületi igényeket is kielégítenek; a nagyüzemek melletti üzletek forgalma régóta nem növekszik, általában a lakáshoz közeli boltokban vásárolnak. (Ez utóbbi persze az ellátás javulását is mutatja.)

A demokratizmus szélesedésével párhuzamosan nő minden

állampolgár személyes felelőssége szűkebb és tágabb környezetének helyzetéért, fejlődéséért. A dolgozók véleményét nemcsak a vállalati tervekkel, a jövedelem-elosztással és más fontos kérdésekkel kapcsolatban igényeljük. A lakosság többségének állásfoglalása rendre megjelenik a városfejlesztési elképzelésekben, a tanácsi munkában is. A választási törvény alapján az egyes embernek az országos ügyekre is befolyásoló hatása van, mint az országgyűlési képviselőjét közvetlenül választó állampolgárnak.

E tények alapján megállapítható: a lakóterületi munkában is új, intenzívebb szakaszba léptünk. Ha politikai nevelő munkánkat javítani, a szocialista demokratizmust fejleszteni akarjuk, meg kell teremtenünk a munkahelyi és a lakóterületi politikai-társadalmi élet olyan egységes rendszerét, amely a mai magasabb társadalmi igényeket kielégíti, s melynek két oldala — a munkahelyi és a lakóhelyi — kölcsönösen feltételezi és kiegészíti egymást.

A kerületi pártbizottság vitájában egyértelműen megfogalmazódott: a lakóterületi politikai munka nem kizárólag az itt tevékenykedők ügye, komplex tömegpolitikánk egyik igen fontos és széles területe. Valamennyi pártszervezet, tömegszervezet és -mozgalom, minden állami szerv és minden vállalati kollektíva felelős — közvetlenül vagy közvetve — a lakóterületi közélet feltételeinek javításáért, a politikai munka, a szocialista közgondolkodás fejlődéséért. Közvetlen hatásuk van a lakóterületi életre a tanácsi szerveknek, a házkezelőségnek, a szolgáltató és ellátó vállalatoknak (pl. Patyolat, Röltex, Közért stb.) Érdemes megemlíteni az egészségügy dolgozóit: a Józsefvárosban egy év alatt egymilliószor találkoznak a lakossággal munkájuk során. Önmagában tehát nem elegendő az üzemi demokrácia, a valóban jó brigádélet, a munkaverseny sok hasznos, vonzó formája, az anyagi és erkölcsi megbecsülés, ha ezek jó hatását lerombolja a szolgáltatások körüli hercehurca, a mindig zsúfolt élelmiszerüzlet vagy éppen valamelyik házkezelőség bosszantóan rossz munkája.

Az is igaz, hogy sok üzemi, intézményi pártszervezet is befolyásolhatja a lakóterület életét. A gyárak mellett létesített kulturális intézményeket az üzem dolgozóin kívül igénybe veszik a közeli házak lakói is, ők is vásárolnak a vállalati segítséggel épült üzletekben, az üzemhez vezető utak, a közlekedé-

si viszonyok javítása nemcsak a vállalati dolgozók körülményeit javítja, hanem a helyi lakosok életviszonyait is.

A továbblépéshez jobb koordináció, a végrehajtásban szerepet játszó pártszervezetek folyamatos és tudatos tevékenysége szükséges — állapította meg a kerületi pártbizottság. Ezzel kapcsolatban felhívta a figyelmet: világosan kell látni, hogy a lakóterületen végzett munka különbözik a munkahelyi, üzemi, vállalati politikai munkától. A cél természetesen itt is az, hogy egészséges irányba befolyásoljuk a közhangulatot, magyarázzuk, értelmezzük politikánkat, és mozgósítsunk minél több embert közös — s csak együttesen végrehajtható — feladatainkra. A feltételek azonban mások, mint a munkahelyeken, s ez sok tekintetben nehezíti a munkát. A munkahelyi pártszervezetek tevékenységének megszervezéséhez segítséget nyújt a vállalati, intézményi szervezettség, az összeszokott termelő kollektíva ereje, a jól működő brigádok, a szakszervezetek és a KISZ-szervezet. A szervezés, a mozgósítás, a széles körű információs rendszer kialakítása ezáltal könnyebb, mint a lakóterületen. Közrejátszanak emellett a szubjektív feltételek is. Sok, a munkahelyén valóban pozitív tevékenységet folytató, közéleti ember lakóhelyén csak „pihenni" kíván, ott már nem lehet számítani rá. Sajnálatos, de meg kellett állapítanunk, hogy olyanok is vannak, akik — mentesítve érezvén magukat a vezető—beosztott viszonytól — otthon más arcot mutatnak, mint a munkahelyen, viselkedésükkel, megnyilvánulásaikkal kifejezetten nehezítik a politikai munkát.

A lakóterületi tömegpolitikai munka magasabb szintre emeléséhez — szögezte le a pártbizottsági ülés — ki kell alakítanunk az új feltételeket. Elsődlegesek a politikai feltételek: megértetni minden párttaggal e munka jelentőségét, tudatossá tenni a kommunistákban, hogy közvetlenül vagy áttételekkel ők is felelősek a lakóterületi közélet, közhangulat alakulásáért. Egyidejűleg feltétlenül javítani kell az irányító pártszervek koordinációs tevékenységét is. A politikai feltételek sorába tartozik a lakóterületi politikai munka módszerének alapos elemzése, új módszerek kialakítása, a jó kezdeményezések felkarolása és minél szélesebb körű elterjesztése. (Ezt persze egy kerület a maga erejéből megoldani nem tudná, nem is feladata.)

Nem kevésbé összetett teendő a személyi feltételek javítása

sem. A lakóterületi munkára olyan aktív, jól szervező és előadó, meggyőző képességű embereket kívánunk irányítani, akik szívesen vállalják a sokszor hálátlannak tűnő, mindenesetre az átlagosnál több feladatot adó és kevesebb elismerést kiváltó munkát.

Nem hanyagolható el a tárgyi, anyagi-technikai feltételek javítása sem. Jelenleg kevés a politikai munkához szükséges helyiség, ahol gyűléseket, rendezvényeket lehet tartani. Jó néhány klub épült ugyan pincében, régi üzlethelyiségben, sokat költöttünk is ezekre, számuk azonban az igényekhez mérten ma is elenyésző. A technikai felszereltség is sok kívánnivalót hagy maga után.

A feltételek javítását célzó tennivalókat a pártbizottság akcióprogramban fogalmazta meg. Felsőbb irányító szerveik érvényben levő határozatait, illetve utasításait figyelembe véve, a kerületi pártbizottság politikai koordinációja mellett kialakítják közös feladataikat a tanácsi szervek, a KISZ kerületi bizottsága, az MTS tanácsa, a népfrontbizottság, a Vöröskereszt vezetősége.

A lakosság körében végzett politikai munka bázisai a körzeti pártszervezetek. A negyvenes évek második felében, különösen az ipari üzemek államosítását megelőzően a párt tömegkapcsolatainak kialakításában, eszméink terjesztésében, a tömegek mozgósításában a körzeteknek nagy szerepük volt. A proletárdiktatúra megteremtése után társadalmunk szerkezete megváltozott, gyakorlatilag minden munkaképes ember dolgozhatott, jelentéktelenné vált az ipari és kereskedelmi területen a magánszektor — mindezek eredményeként a pártmunka (sőt általában a politikai munka) fő területei áttolódtak a munkahelyekre. A körzetek tagságának összetétele is megváltozott, egyre több lett a nyugdíjas és a háziasszony. A területi pártszervezeteket lassan „nyugdíjas alapszervezeteknek" kezdtük tekinteni, s szerepüket is ennek megfelelően fogtuk fel.

Ez a megítélés azonban — s ezt a kerületi pártbizottság ülése nyomatékosan hangsúlyozta — egyoldalú és helytelen. Hiszen a körzetekben dolgozó kommunisták több évtizedes mozgalmi tapasztalatokkal rendelkeznek, emellett jól ismerik a helyi ellátási, kulturális viszonyokat, szervezettek és elvhűek, egyszóval a területen nagy erőt képviselnek. A vezetőségi tagok egy része ma is aktív dolgozó (ún. „regisztrált tag"), aki szíve-

sen vesz részt a lakóterületi közéletben, segíti, szervezi a tájékoztatást, összegezi és az illetékeseknek jelzi a lakosok gondjait, észrevételeit. Fontosnak tartjuk, hogy a jövőben az ilyen aktív elvtársak száma növekedjék a körzetekben. Az üzemi, intézményi pártbizottságok, pártvezetőségek ezért a kerületi pártbizottság határozata alapján kötelesek erre alkalmas kommunistákat körzeti munkára irányítani.

A körzeti munka személyi feltételeinek javítását célozza az az igény is, hogy a nyugdíjba menő párttagokat fokozatosan igazolják át a körzeti alapszervezetekbe. Hiszen így a jelenlegi létszám egyharmadával nőne a tagság, ami a munkában nyilván kedvezően éreztetné hatását. Természetesen semmiféle kampányt nem akarunk indítani, adminisztratív eszközök alkalmazására sem törekszünk, de a meggyőzés módszereivel jobban kívánunk élni. Felvetődött például az a gondolat, hogy a körzeti pártszervezetek hívják meg rendezvényeikre a munkahelyi alapszervezetekhez tartozó nyugdíjasokat, ismertessék meg velük a terület mozgalmi életét.

További gond, hogy — a kétségtelenül jelentős anyagi ráfordítás ellenére — a körzeti pártszervezetek anyagi és technikai ellátottsága abszolút és relatív értelemben egyaránt romlott. A körzetek egy részében nincs rádió-, televízió-készülék, kevés a sajtótermék, s a szűk hely nem teszi lehetővé klubélet szervezését. Ezen is változtatni szükséges, ha előbbre kívánunk lépni.

E problémákat a körzetek saját erejükből nem tudják megoldani. A pártbizottság ezért kimondta, hogy javítani kell az együttműködést az üzemi, munkahelyi pártszervezetek és a körzetek között. Szeretnénk — és erre már történt is egy-két kezdeményezés kerületünkben —, ha a munkahelyi alapszervezetek politikai eszközökkel közvetlen segítséget adnának a területieknek, előadások, tájékoztatók tartásával, agitációs anyagok készítésével stb. A személyi, s a lehetőségekhez mérten az anyagi-technikai feltételek javításában is hatásosan tudnának közreműködni.

A körzeteket ezen az úton a lakóterületi társadalmi élet aktív központjává kívánjuk fejleszteni. Olyan központokká, ahol a párttagsággal együtt dolgoznak a tanácstagok, a tizen- és huszonévesek, a Hazafias Népfront és a Vöröskereszt aktivistái, ahol segítséget kapnak fontos teendőik ellátásához az országgyűlési képviselők. S ahová mindezek eredményeként az em-

berek szívesen mennek, mert tudják, hogy az ott szerzett információk helytállóak, jogos panaszaik orvoslására megkeresik a lehetőséget, s nem utolsósorban azért is, mert saját munkájuk eredményeit is látják környezetük alakulásában, életkörülményeik javulásában.

A PÁRTTAGOK VILÁGNÉZETI EGYSÉGÉNEK ERŐSÍTÉSE*

A Somogy megyei Pártbizottság rendszeres időközönként megvizsgálja a kommunisták között végzett nevelő munkát, a párttagok eszmei-politikai egységét. Ennek szerves része a materialista meggyőződés, amelynek érdekében szívós és türelmes ideológiai, politikai és esetenként szervezeti feladatokat szükséges pártszerveinknek elvégezniük. Ezúttal e munkának néhány megyei tapasztalatáról szeretnék számot adni.

A párttagság körében végzett világnézeti felvilágosító munka, az igényesebb tagfelvétel eredményeként a párttagság túlnyomó többsége szilárd világnézeti alapokon áll. Elmondhatjuk, hogy sorainkban viszonylag kevés olyan párttag van, aki vallásos. Az utóbbi 4—5 évben egy esetben fordult elő, hogy párttag vallásos nézeteket terjesztett, egyházi tisztséget töltött be. Pártszervezeteink érvényesítik azt az elvet, hogy pártfunkciót nem tölthet be olyan párttag, aki még nem tudott szakítani a vallásos világnézettel. Ennek ellenére az utóbbi években elég magas arányt képvisel a vallásos tevékenységért, illetve az egyházi szertartásokon való részvételért felelősségre vontak száma. Ez mindenekelőtt azzal magyarázható, hogy a pártszervezetek ma már következetesebben ítélik meg a párttagok ilyen magatartását.

A felelősségre vont párttagok nagy többsége egyházi szertartáson vett részt, ezen belül többségük bérmáltatásban működött közre. A kisebbik részt gyermekének hittanra való beíratásáért, egyházi keresztelőn, esküvőn való részvételért marasztalta el a pártszervezete.

Amikor megkérdeztük e párttagoktól, hogy mi az oka az egyházi szertartásokon való részvételüknek, döntő többségük a választ így kezdte: „Engem nem érdekel a vallás, én nem va-

* *Szigeti István* írása. Megjelent a „Pártélet" 1972. 12. számában.

gyok vallásos, de nem akartam családi perpatvart." „Nem tudtam megakadályozni, hogy az asszony a gyereket beírassa hittanra." „A faluban nincs bölcsőde és az anyósom kijelentette, hogy pogány gyerekre nem vigyáz." „Visszahívtak bérmaszülőnek és vállaltam, mert nem akartam, hogy azt mondják: akkor jó volt az ajándék, amikor az én fiam kapta, de most erre nincs pénzem és megjátszom az öntudatos kommunistát." „Megesküdtem a templomban, mert az anyósomék csak ebben az esetben adták oda a lányukat és segítettek bennünket anyagiakkal."

A pártfegyelmi vizsgálatok elemzéséből, a párttagokkal, a pártvezetőségekkel, az irányító pártszervek vezetőivel folytatott beszélgetésekből azt a következtetést lehet levonni, hogy főleg a falun élő párttagság tekintélyes részére egyrészt hatnak az évszázados falusi hagyományok, szokások; másrészt nagy hatással van rájuk az erősen vallásos családi, rokoni, baráti kör. Ennek az összetett hatásnak a következményeként — jelentősebb egyházi szertartások, események alkalmával: bérmálás, első áldozás, esküvő, keresztelő, búcsú — a párttagok egy része megalkuvó álláspontra helyezkedik.

Falvainkban a bérmálási ceremónia szinte „népünnepély", összekötve nagy értékű ajándékozással. Nem ritka, hogy motorkerékpárt, konyha- vagy szobabútort ajándékoznak. Az egyház nemcsak a ceremónia szervezésére, külsőségeire, érzelmi hatásaira fordít nagy gondot, ösztönzi a nagy összegű ajándékozást is. Őszintén meg kell mondani, hogy a mi kisdobos-, úttörő- és KISZ-avató ünnepségeink hatásukban, külsőségeikben, szervezettségükben elmaradnak ettől.

Igen nagy figyelmet fordítanak az egyházak a különböző szolgáltatásokra is, például a keresztelőre, az esküvőre, a temetésre. Megyei átlagban az újszülöttek 12,5%-ának rendeznek társadalmi névadó ünnepséget, a temetések 3,8, a házasságkötések 38%-át rendezik társadalmi úton, ami a mi viszonyaink között nem lebecsülendő eredmény. Az objektív okok mellett azonban sok még a meg nem értés, a nemtörődömség is.

Politikai nevelő, oktató, felvilágosító munkánk ellenére a párttagok, a pártvezetőségek egy része nem érti és nem tudja összeegyeztetni a vallásos világnézet elleni eszmei harc feladatait és helyes módszereit a vallásos emberekhez, az egyházakhoz fűződő politikai viszonyunkkal. Alapszervezeteink egy

részénél hiányos a megelőző, tudatos nevelő munka, a párttagokkal való egyéni foglalkozás. Ez irányú munkájuk főleg ténymegállapító, tényrögzítő.

A vallásosság megítélésében az alapszervezetek egy részénél — esetenként az irányító pártszerveknél is — bizonytalanság tapasztalható. Néhol minden esetben fegyelmileg járnak el, másutt súlyos vétségeket is szó nélkül hagynak. Helyenként türelmetlenséggel is találkozunk, ami abban nyilvánul meg, hogy a körülmények alapos mérlegelése nélkül a kisebb vétség elkövetőire is kimondják: „Ki kell zárni a pártból, nem közénk való!"

Alapvető feladatunk a párt vezető szerepének, egységének további erősítése. Ezt csak úgy oldhatjuk meg eredményesen, ha a párt tagjai elé minden vonatkozásban magasabb követelményeket állítunk. El kell érnünk, hogy minden párttag következetesen és egyértelműen képviselje a párt politikáját, cselekvően vegyen részt a határozatok végrehajtásában, a közéletben példamutató, kommunistához méltó magatartást tanúsítson. Ennek érdekében még többet kell foglalkozni a párt belső kérdéseivel, a párttagság nevelésével, a párton belüli nevelő munkával. Legfontosabb tennivaló a megelőzés, az eszmei, politikai felvilágosító munka javítása, eredményesebbé tétele.

Növelnünk kell a követelményeket a tagfelvételi munkában, nagyobb felelősséget követelve az ajánlóktól. Egyértelműen és világosan kell közölni a pártba jelentkezőkkel és az ajánlókkal, hogy a vallás, a vallásos tevékenység a párt szempontjából nem mellékes, nem elhanyagolható tényező.

A párttagság világnézeti, politikai nevelésében még nagyobb figyelmet szükséges fordítani a vallásos világnézet elleni eszmei harcra, annak megmagyarázására, hogy a vallás a párttagok számára nem magánügy. Hatékonyabb nevelő munkát kell kifejtenünk, különösen a falusi pártszervezetekben, hogy a párttagság megértse és elfogadja egyházpolitikánkat, helyesen fogja fel viszonyunkat a vallásos emberekhez.

Meg kell szüntetnünk a vallásos tevékenységgel kapcsolatos munka regisztráló, ténymegállapító jellegét, mindenekelőtt a párttagokkal való egyéni foglalkozás erősítésével. A pártszervezetek körültekintőbb, tudatosabb, átgondoltabb megelőző munkájára van szükség. Javítani kell az irányító pártszervek ellenőrző és információs munkáját is. Nagyobb figyelmet kell

fordítani a társadalmi szolgáltatások színvonalának emelésére, még bensőségesebbé, szervezettebbé téve a kisdobos-, az úttörő- és KISZ-avató ünnepségeket.

Mit jelenet ma az, hogy a párttag számára nem magánügy a vallás? Erre válaszolva le kell szögezni a következőket: az olyan párttagoknak, akik még vallásosak, illetve még nem tudtak teljesen szakítani vallásos szemléletükkel, előítéletükkel, türelmes és tudatos nevelő munkával segítséget kell nyújtani ahhoz, hogy gondolkodásuk, eszmeviláguk mielőbb megváltozzon. Ha a türelmes nevelő munka nem jár eredménnyel, és már minden lehetőséget kiaknáztunk, csak akkor kerülhet sor átgondolt és minden tekintetben körültekintő szervezeti intézkedésekre. Az esetek többségében a pártból való törlést célszerű alkalmazni.

A párttag számára megengedhetetlen a vallásos nézetek terjesztése, illetve egyházi tisztség vállalása. Aki a figyelmeztetés ellenére sem veszi ezt figyelembe, nem lehet a párt tagja. Nem lehetnek a párt tagjai a különféle vallási szektákhoz tartozó emberek sem.

A párttag egyházi-vallási szertartásokon nem vehet részt és köteles közvetlen családtagjait is ilyen szellemben nevelni. Az egyházi szertartásokon való részvételnél azonban szükséges megkülönböztetni az aktív és a passzív részvételt. Az olyan párttagot, aki saját elhatározásából gyermekét megkereszteltteti, hittanra járatja, bérmáltatja, egyházi esküvőt rendez vagy egyházi szertartáson vesz részt és a közvetlen családi környezetében nem folytat kellő felvilágosító, nevelő munkát — felelősségre kell vonni.

Párttisztséget viselők, kommunista vezetők ellen minden esetben fegyelmileg kell eljárni és a vallásos magatartást az eddigieknél szigorúbban kell megítélni. Passzív részvételnek csak a temetési szertartásokon való elkerülhetetlen részvétel, valamint a hivatalos kötelezettség tekinthető. Ilyen esetekben a felelősségre vonást, illetve a pártfegyelmi eljárást természetesen mellőzni kell.

Törekedni kell arra, hogy ne kerüljenek be a pártba olyanok, akik vallásos meggyőződésűek, aktív hitéletet élnek, és családjukat is ilyen szellemben nevelik. Ne nyerjenek felvételt azok sem, akik nem értenek egyet pártunknak a vallásos világnézet elleni elvi álláspontjával és egyházpolitikájával.

VEZETŐI MAGATARTÁS - POLITIKAI ÁLLÁSFOGLALÁS*

Mind gyakrabban bukkan elénk a kérdés: milyen legyen a jó vezető? Szakember? Politikus? Szervező? Mi fontosabb a vezető munkájában, magatartásában: döntés a szakmai, szervezési kérdésekben; a piaci kapcsolatok kialakítása; a tömegkapcsolatok ápolása; a beosztottak nevelése, ügyes-bajos dolgaik intézése stb. Érthető a kérdések nagy tömege — amelyekben keveredik a „mit" és a „hogyan" —, hiszen a megnövekedett önállóság körülményei között eredményeink sokkal inkább függnek a különböző szinten dolgozó vezetőktől.

Szakszerűség és politika — általában e fogalompár körül éleződik ki a vita. Vannak, akik a politikai elemek háttérbe szorítása révén akarják a szakszerűséget növelni a vezetésben, mások viszont csak a „direkt politizálást" tartják fontosnak. Melyik a helyes álláspont? Milyen törekvéseket kell erősítenünk és milyeneket elutasítanunk?

Úgy vélem, a bizonyosság erejével kimondható: a szakszerűség és a politika szembeállítása nevetséges. A politika benne van életünk minden rezdülésében, a vezető cselekedeteiben, legfeljebb az a kérdés: milyen legyen a politizálás?

A szocializmus céljai politikai célok, a munkásosztály hatalmát, érdekeit tartalmazzák, fejezik ki. Márpedig a célokat tartalmukban, jellegükben nem lehet elszakítani végrehajtásuktól. A politika — ha akarjuk, ha nem — behatol a műszaki-termelési kérdésekbe, s nemcsak jelen van, hanem azok meghatározója is. A termelést, a társadalmi folyamatokat közvetve vagy közvetlenül irányító emberek — még a tisztán szakmai jellegűnek tűnő kérdésekben is — a politikát képviselik, döntéseikben a hatalom valósul meg. A vezetés tehát eleve politikai funkció.

Ma még gyakran kell hangsúlyozni a X. pártkongresszus beszámolójának azt a részét, amely arra figyelmeztet: „A párt politikáját a dolgozó milliók nem kis mértékben annak alapján ítélik meg, milyen tapasztalatokat szereznek közvetlen munkahelyükön, hogyan érvényesül a párt politikája helyileg, milyen az alapszervezetek munkája, a kommunisták magatartása." Ez a megfogalmazás is azt erősíti, hogy az állami, a gaz-

* *Herczegh Károly* írása. Megjelent a „Pártélet" 1973. 1. számában.

dasági vezetők — akár tudomásul veszik, akár nem — tevékenységük minden mozzanatában politizálnak. Döntő a szerepük abban, hogy adott közösségben jól valósul-e meg a párt politikája, s milyen a dolgozók politikai közérzete. Éppen ezért jogosan tesszük a vezetői magatartás formálását pártpolitikai munkánk egyik fő kérdésévé.

Aki vezetői tisztséget elfogad, nagyon jól tudja, mit vállal. Tisztában van azzal, hogy napról napra példásan kell vizsgáznia politikai, szakmai, emberi-erkölcsi magatartásból. Ezzel tartozik annak a szervnek, amely kinevezi, megválasztja, de azoknak is, akiket irányít. A jó vezetőnek — s mind több az ilyen — egyik alapvonása, hogy ez a kettős tartozás irányítja lelkiismeretét, munkáját, a közjóra való törekvését.

Ennek nem könnyű megfelelni. Megbukhat a legnemesebb szándék is, ha nincs szilárd háttere. Mi ezt a hátteret nevezzük bizalomnak. Az eredményes munkához bizalom kell, olyan bizalom, amely biztonságérzetet ad a vezetőnek. Nem tesszük, de nem is tehetjük, hogy bizalmat adunk a kinevezéskor, a megválasztáskor, és aztán a sorsára hagyjuk, azzal a jelszóval: boldoguljon, ahogy tud. Olyan légkört segítünk teremteni, amely ben érezze a vezető, hogy a nép javára szabadon cselekedhet, és ha oktalan gáncs éri, védelemre talál. De azt is érzékeltetjük, hogy a bizalom nem hitbizomány. Aki nem való vezetőnek, ne legyen az. Vagyis a bizalom nem örök, a vezető mindenkori magatartása, cselekedetei alapján újul meg mindig aszerint, mennyire képes megvalósítani a párt politikáját.

További álláspont a bizalommal kapcsolatban. Ki kell jelenteni, hogy határozottan visszautasítjuk a helyenként és időnként megnyilvánuló vezetőellenességet. Azt tartjuk, vannak jó — többnyire ilyenek — és vannak kevésbé jó vezetők. Olyan azonban nincs, aki sohasem téved. Ha a hibák, a tévedések, a rossz intézkedések ellen van panasz, az még nem vezetőellenesség, hanem olyan természetes, jogos felvetés, amelyet „fent és lent is" bátorítanunk kell! Különösen érzékenyen reagálunk a munkások jelzéseire. A munkások különböző csoportjai általában tárgyilagos ítéletet képesek kialakítani a társadalmi jelenségekről, köztük az emberi magatartásról is. Helyeseljük, hogy a munkások figyelemmel kísérik a soraikból kikerült, az általuk nevelt vezetők erkölcsi magatartását, és fe-

lelősséggel őrködnek a jó vonások, a jó tulajdonságok megtartásán, erősítésén.

A vezetőellenesség más dolog! Leggyakrabban abból táplálkozik, hogy a vezetettek, a beosztottak kisebb-nagyobb része rosszul értelmezi az érdekviszonyokat és a vezetők felelősségét ezek érvényesítésében. Sokszor nem gondolnak arra, hogy a vezetők a korábbinál jóval nagyobb mértékben rendelkeznek olyan anyagi-technikai forrásokkal, eszközökkel, amelyek felhasználásától függ a gazdaságpolitika helyi megvalósítása, az össztársadalmi és a helyi érdekek összhangja, s mindezekért a vezető politikailag, jogilag, anyagilag és erkölcsileg felelős.

A vezető felelőssége kiterjed az intézkedésekre, a döntésekre, a végrehajtás egész folyamatára. Felelősséggel tartozik a döntések politikai és gazdasági hatásáért, minden következményéért, de azért is, hogy beosztottai mennyire tudatosan, milyen színvonalon hajtják végre elhatározásait. Vagyis felel azért is, hogy a környezetében dolgozó emberek milyen politikai, szakmai, erkölcsi tulajdonságokkal rendelkeznek; milyen az együttműködés a feladatok megítélésében és végrehajtásában a vezető és a beosztottak között. Ahol elfeledkeznek róla, vagy nem akarnak emlékezni rá, hogy a vezetőnek a politika végrehajtásában kétirányú a felelőssége — felelős megbízójának (adott esetben a szocialista államnak) és felelős azoknak, akiket irányít —, ott lábrakaphat a vezetőellenesség. Ilyenkor csak egyet lehet tenni: határozottan fellépni azokkal szemben, akik a helyi érdekek szerepét felnagyítják, és megvédeni, sőt bátorítani szükséges a munkásosztály érdekeinek megfelelően cselekvő vezetőt.

A vezetőelleneség sokszor abban is kifejezésre jut, hogy keveslik a vezetők felelősségét, még inkább felelősségre vonásukat az elkövetett hibákért. Az ilyen esetekben legtöbbször a radikális intézkedést tartják kívánatosnak. Nem könnyű kérdés ez.

A jóhiszemű elhibázott döntésért is — súlyától, hatásától függően — felelősségre vonás jár, de ha ez túlmegy a jogosság határán, talán kétszeresen is hibázunk. Egyszer abban, hogy igazságtalanok vagyunk, másszor pedig — s ez még az előbbinél is súlyosabbnak látszik — elvehetjük a vezetők kedvét a kockázatvállalástól, a kezdeményezéstől, végső soron a helyes döntésre való törekvéstől. Ez kialakíthat vagy felfokoz-

hat egy olyan káros „életbölcsességet", amely visszahúz minden újtól, csak a régi, a bevált utat tapostatja, amelyen senkit sem ér különösebb bántódás, háborítatlan, nyugodt életet biztosít.

Szerencsénkre ez a vonás nem jellemző a megye állami, gazdasági vezetőire. Ellenkezőleg, legtöbbjük a helyes társadalmi törekvéseket képviseli, elvileg szilárd és embertisztelő. Ha valaki közülük mégsem érzi, hogy tisztsége mire kötelezi, vagy ezt nem akarja megérteni, rendelkezünk mindazokkal az eszközökkel, amelyek erre hatásosan figyelmeztetik.

A társadalom bizalma a jó vezetői magatartás szükséges feltétele. Ez koncentráltan a pártban fejeződik ki. Leegyszerűsítenénk azonban a kérdést, ha megelégednénk ezekkel a megállapításokkal, és nem utalnánk a kérdés másik oldalára: hogyan, milyen módon, milyen magatartással kell a bizalomra válaszolni? Végtére is ez a legfontosabb, hiszen ebben jut kifejezésre, milyen erkölcsi színvonalon áll az a vezetői csoport, amely jelentős hatást gyakorol szocialista céljaink végrehajtására.

Amikor vezetőkről beszélünk, figyelembe vesszük, hogy nem egynemű csoportot alkotnak: nem rendelkeznek egyforma hatáskörrel, felelősségük sem azonos, mert különböző fokon és szinten vesznek részt a társadalmi-gazdasági folyamatok irányításában. Közel 1300 első számú gazdasági vezető, több száz állami, intézményi vezető és több ezer alsóbb szintű vezető dolgozik a megyében. Társadalmi hatásuk messze túlnő számarányukon. Itt nemcsak arról van szó, hogy milliárdokat érő állóés forgóeszközzel gazdálkodnak, hanem arról is, hogy mintegy 150 000 munkás, alkalmazott tartozik irányításuk alá, akiknek élet- és munkakörülményeire, emberi törekvéseire, boldogulására meghatározó befolyást gyakorolnak.

Nagy felelősség nyugszik a párton a vezetők kiválasztásában, nevelésében, vezetői tevékenységük ellenőrzésében. Követelményeket kell kialakítania, és ezek mások és nagyobbak a társadalom átlagos polgáraival szemben támasztott igényeknél. Nem törekedhetek arra, hogy a vezetői magatartás minden lényeges vonását akárcsak érintsem is. Gazdag szakmai és politikai irodalma van már a problémakörnek. Csak azokat említem meg, amelyek közvetlenül kötődnek a témához.

A vezetői követelmények hangsúlyozásánál a X. pártkongresz-

szus politikai jelszavából szükséges kiindulni: folytassuk tovább a szocializmus építését magasabb szinten. Feltett kérdéseinkre vonatkoztatva ez elsősorban azt jelenti, hogy a szocializmus építését magasabb szinten csak a vezetés színvonalának emelésével lehet elképzelni. Ez kulcsfontosságú kérdés azért is, mert a termelés nem egyszerűen gépi-technológiai folyamat. Ennek legfőbb alkotóeleme az ember. A vezetőnek annak tudatában kell tehát terveznie, szerveznie, irányítania, hogy a kitűzött célokat az emberek valósítsák meg. Azok az emberek, akik az üzemben nemcsak munkavégző képességeikkel, hanem érzéseikkel, vágyaikkal, gondjaikkal, problémáikkal, társadalmi vonatkozású és családi terveikkel együtt vannak jelen. Ezért beszélünk gyakran az állami, gazdasági vezetőkkel arról, hogy a társadalmi, termelési folyamatok irányítása, szervezése nemcsak anyagi, gazdasági, műszaki kérdés, hanem a munkának emberi, társadalmi, szociális oldala is van, s ha a termelésnek ezt az oldalát elhanyagolják, éppen a legfontosabbról mondanak le.

Gyakran hangsúlyozzuk, hogy a vezető az irányítottak támogatása nélkül légüres térben mozog. Nem érezhet biztonságot, mert nincs mihez mérnie tevékenységének emberi-társadalmi hatásait. Ha a vezető meg is felel azoknak a követelményeknek, hogy képes az önálló gondolkodásra, ügyintézésre, vezetésre, munkájában megfelelő biztonságot csak az emberekkel, a beosztottakkal, a munkásokkal való rendszeres kapcsolat útján kaphat. A vezető szeressen az emberekkel beszélgetni, vitatkozni, mert ez nem felesleges időtöltés, hanem feltétele a jó döntések kialakításának és azok hatásai lemérésének a végrehajtás során. Ez az igény egészítheti ki igazán azokat a jó tulajdonságokat, amelyekkel a vezetőnek rendelkeznie kell: a politikai alkalmasságot, a vezetési készséget, a szakmai hozzáértést, és a becsületességet. Ezekkel együtt állhat csak ellent a sokféle kísértésnek, az önelégültségnek, a gépies rutinmunkának, a hatalmaskodásnak, a bizonytalankodásnak stb.

A közéleti vezetőnél nem elég, ha csak ismeri és elfogadja a politika főbb elemeit. Kötelessége, hogy minden fórumon, az emberekkel való érintkezés minden pontján képviselje is, ha kell vitában védje meg a párt politikáját. Nem kérjük, hanem követeljük, hogy a vezető elvhűségével, pártosságával, a párthatározatok figyelembevételével, a dolgozók érdekeinek követ-

kezetes képviseletével a párt agitátora és propagandistája legyen. A politikai passzivitás, a helytelen magatartás nem bocsánatos bűn, káros a politikai közvélemény alakítására, formálására. Nevelő munkánk egyik sarkalatos kérdése megértetni a vezetőkkel: tevékenységük sugározza magából azt a szellemet, hogy nemcsak a rendezvényeken, a társadalmi munkában, hanem egész munkanapjukban politikai személyiségek, a szocializmus ügyének élenjáró harcosai. Az erre való ösztönzésben nem lehetnek kihagyások, mert újabb és újabb esetek figyelmeztetnek arra, hogy bizonyos alapelvek megsértése ma még nem kivételes jelenség. Az egyik középnagyságú iparvállalat munkásai például csoportos beszélgetések során elmondták, hogy különböző munkahelyi fórumokon jó javaslataikra nem kaptak kielégítő választ, sőt előfordult, hogy a szót beléjük fojtották. Ilyen fogadtatás után szinte természetes, hogy a javaslatok megvalósítatlanul maradtak. Az ilyen magatartás világosan kifejezi, hogy itt a vezetők rosszul élnek a rájuk bízott hatalommal, minden jogukkal, nem ismerik vagy nem akarják ismerni kötelességüket, sutba dobják az egyszemélyi vezetés és az üzemi demokrácia dialektikus kapcsolatának elvét. Ez a vezetői magatartás súlyos károkat okoz: hitet, meggyőződést, alkotókedvet rombol. Éppen azt ássa alá, ami a szocializmus építése szempontjából rendkívül fontos. Hiába széles látókörű az ilyen vezető, gyors áttekintő képességű, hiába hirdeti az elvhűséget, ha nincs érzéke ahhoz, hogy észrevegye, számon tartsa és megvalósítsa az emberek ésszerű javaslatait, ha nem igyekszik kielégíteni a dolgozók mindennapi, apróbb vagy nagyobb szükségleteit.

Ezek a lehetőségek kedvezőtlenek. A hatalommal jól élni és nem visszaélni — a legfontosabb, de a legnehezebb feladat is. Alapelvei a vezetők körében általában ismertek, s a vezetői magatartás is ezekhez igazodik. Mégis akadnak problémák, mert néha nehezen szűrik ki belőlük az adott körülmények közötti döntő mozzanatokat, azt, hogy abban a konkrét helyzetben mi szolgálja legjobban a dolgozók javát, általános és konkrét érdekeit.

A párt politikája világos, meghatározott, de ez csak általános keret, amelyben mozogni kell. A konkrét tennivalókat megtalálni, ismertetni, elfogadtatni, a végrehajtást megszervezni —

ez a nehéz, pedig éppen ettől függ, hogy a vezetők helyesen élnek-e a hatalommal.

Az állami élet növekvő demokratizmusa, a nagyobb vállalati önállóság kedvezően befolyásolja a vezetői készségek kibontakozását, az alkotóbb vezetői munkát, a tömegkapcsolatok erősítését, de fokozza is a vezetők felelősségét. Ennek átérzése ad új erőt a növekvő feladatok ellátásához. Nem túlzunk, ha azt mondjuk: a vállalatok, üzemek, szövetkezetek többsége a társadalmi érdek szem előtt tartásával dolgozik és fejlődik. A vezetők egyre kevésbé riadnak vissza attól, hogy az eredmények növelése érdekében ésszerű, a társadalom és a munkahely javát egyaránt szolgáló kockázatot is vállaljanak. De vannak vadhajtások is. Egyesek tartózkodnak a kockázatvállalástól, mások pedig túlzásba viszik, helytelenül értelmezik és annak ürügyén káros, törvénytelen dolgokat kezdeményeznek. Elsősorban néhány kisebb üzemben, tanácsi vállalatnál és szövetkezetnél tapasztaltuk a kezdeményezőkészség, az új iránti fogékonyság hiányát, azt, hogy képtelenek a változó és növekvő igényekre érzékenyen és időben reagálni.

Sajnos, nem minden vezető tartózkodik a megfontolatlan, túlzott kockázatvállalástól, s ez esetenként nyerészkedésbe, spekulációba csap át. Ezek kategóriájába tartoznak azok a szövetkezetek, amelyek a közelmúltban alaptevékenységükhöz nem tartozó, a társadalmi érdekekkel is ellenkező vállalkozásokba kezdtek. Egy-két termelőszövetkezetnél már az alapvető funkció rovására terebélyesedett például az ipari tevékenység. Ezek a vállalkozások egy szűkebb közösségnek — átmenetileg ugyan — anyagi előnyöket teremtettek, de a társadalmi érdekek rovására.

Ma még nem világlik ki minden vezető munkájában, magatartásában, hogy a rábízott hatalom nem a személyes hatalma, hogy ő csak képviselője a munkásosztály hatalmának. Megbízása ideiglenes, bármikor visszavonható. A rosszul értelmezett vagy fel nem használt hatalom csökkenti a dolgozók aktív részvételét a közügyekben, s a termelőmunkában is. A hatalommal csak akkor él jól a vezető, ha mindenkor alaposan mérlegeli, hogy egy-egy döntés, intézkedés vagy utasítás milyen politikai, gazdasági következménnyel jár azokra, akiket a vezetői funkcióban képvisel. Ha ezt elmulasztja és még néhány magatartásbeli hibával is tetézi — modortalanság, go-

rombaság, fölényeskedés, saját csalhatatlanságába vetett hit stb. —, ez már nemcsak emberi, vezetői, hanem politikai hiba is.

A vezető magatartásával is politizál. A rossz módszer és helytelen magatartás még a jó politika iránt is kétségeket támaszt. Az emberek nyitott szemmel járnak, figyelnek és a visszásságokat nem tűrik. Együtt nevelkedtünk ilyenekké, ezt akartuk, s így a kritikus vizsgálódást nemcsak elviselnünk, hanem bátorítanunk kell! Csak olyan vezetők maradhatnak meg tisztségükben, akik eszmeileg edzettek, politikailag érettek, magas fokú felelősségérzettel rendelkeznek. Akik életük minden mozzanatában megfelelnek a X. pártkongresszus határozatában hangsúlyozott elveknek. „Továbbra is nagy gondot kell fordítani arra, hogy a társadalom döntő fontosságú tisztségeiben csak olyan emberek dolgozzanak, akik a szocialista célokat teljes mértékben magukénak vallják, e célok valóra váltásának feladatait jól értik, s akiket eszmei felkészültségük és vezetőképességük az ilyen tisztségek betöltésére alkalmassá tesz."

E követelmények érvényesítésében fontos szerepük van a különböző szinten dolgozó pártszerveknek és szervezeteknek. Szoros együttműködésük elkerülhetetlen, ha azt akarjuk, hogy a döntésekben, állásfoglalásokban a társadalmi érdek érvényesüljön. Az együttműködésnek nincs minden konkrét helyzetre alkalmas receptje, de vannak alapelvei, amelyek jó útmutatást adnak. Ezt azért is hangsúlyoznunk kell, mert a legtöbb vita a gazdasági vezetéshez, s a döntéseihez való viszony körül folyik. Akörül, hogy milyen vezetési kérdések legyenek azok, amelyekbe a párt helyi szerve, illetve szervezete beleszól, s ha beleszól — ezt miként tegye. Ennek nélkülözhetetlen feltétele az olyan egység, amely elvi alapon jön létre. Nem olyan egységre van szükség, amely a párttitkár és a gazdasági vezetés jó személyi kapcsolataira épül, sem olyanra, ahol az igazgató mindenkit „zsebre rak", a pártvezetőséget és a pártitkárt is. A jó személyi kapcsolatok hasznosak és szükségesek, de sohasem pótolhatják vagy helyettesíthetik a vezető és párttestületek kapcsolatát, amely az elvszerű együttműködés alapja, a mindenki javára végzett munka legfontosabb feltétele.

Az együttműködésben az érdemi kölcsönösségnek kell megnyilvánulnia. Más és más eszközökkel ugyan, de azt kell elérni, hogy a vezetés alapos, helyes elemzéssel, a megfelelő követ-

keztetések levonásával, a párt politikájának szellemében reális és határozott célokat tűzzön ki, és ezek végrehajtásában mindig a dolgok ütőerén tartsa a kezét. A pártszervezet ellenőrzését elsősorban az alapvető célok megvalósításának folyamatára, annak legfontosabb állomásaira terjessze ki. Ez azonban nem mentesíti attól, hogy beavatkozzék minden olyan kérdésbe, amely megzavarhatná az emberek tisztánlátását, rossz politikai közérzetet szülhet, és akadályozhatná a gazdasági és politikai célok megvalósítását. Tehát: a pártszervezeteknek kell őrködniük azon, hogy a munkahelyi kollektíva tevékenysége megfeleljen a párt politikai célkitűzéseinek, mert a pártszervezet politikai irányítója az adott egységnek, s ebben a minőségben a politikai felelősség érvényesítője is.

Ha elvszerű kapcsolat épül ki, biztonságot ad a gazdasági és a politikai vezetésnek is, s a minimálisra csökkenti a tévedések, a hibás gazdasági és politikai döntések számát. Fokozza a gazdasági vezetők önállóságra, felelősségvállalásra törekvését; a döntés előtti sokoldalú vizsgálódás belső kényszerét; a vezetettekkel való szoros kapcsolat szükségességét. Növeli azt a belső igényt, hogy bátorsággal oda álljon és szóljon töprengéseiről, bevallja a kollektívának hibáit, tévedéseit. Ezen az alapon biztosabb annak megítélésében is, hogy hol a helye, milyen legyen a mértéke a megértésnek, a szigornak, az önállóságnak. Így kerülheti el, hogy a megértés ne csapjon át engedékenységbe, a szigorúság embertelenségbe, a tekintély pedig úrhatnámságba stb. Így alakulhat, formálódhat olyan vezetővé, akit szerénysége, elvhűsége, igazságossága révén megbecsülnek, tisztelnek és követnek.

KOMMUNISTA NEVELŐ MUNKA PÁRTSZERVEZETEINKBEN*

Pártunk mindig nagy figyelmet fordított a kommunisták eszmei-politika nevelésére, pozitív emberi tulajdonságaik, emberi értékeik fejlesztésére. A szocializmus építésének magasabb szinten való folytatása nemcsak a gazdaságban, a politikai és a kulturális életben jelent nagyobb és bonyolultabb feladato-

* *Havasi Ferenc* írása. Megjelent a „Pártélet" 1971. 6. számában.

kat, hanem a párt belső életében, a kommunisták politikai, eszmei, emberi nevelésében is.

A párt vezető szerepének fontos tényezője eszmei, politikai befolyásának növelése társadalmunk valamennyi rétegében. A kommunisták ideológiai, politikai tájékozottsága, meggyőződésének erősítése most még inkább feltétele és meghatározója közéletünknek, a szocialista közgondolkodásnak, a pozitív egyéni és társadalmi cselekvés megteremtésének, a közösségi magatartás kialakításának.

A párt X. kongresszusa reálisan elemezte társadalmi előrehaladásunk főbb ellentmondásait és megoldásuk eszközeit. Tudjuk, hogy a szocialista érdekazonosságon belül nem antagonisztikus érdekellentétek is vannak az egyes osztályok és rétegek viszonyában, a termelés és a fogyasztás szférájában, a napi és a távlati érdekek között, s a politikában is számolnunk kell különböző ellentmondásokkal. Ezek reális megítélése rendkívül fontos. Ahhoz azonban, hogy a szélesebb politikai közvélemény is helyesen ítélje meg jellegüket, mindenekelőtt a kommunisták eszmei, politikai elvhűsége szükséges.

A hatáskörök decentralizálása a gazdasági és politikai életben, a vállalatok, a gazdálkodó szervek és intézmények, a politikai és társadalmi szervek megnövekedett önállósága is csak a szocialista tudatosságra épülő tevékenység útján valósulhat meg eredményesen. Az új helyzetből eredően újszerű igények lépnek fel az eszmeiség és a tudatosság fejlesztésében, valamint a társadalmilag szükséges egyéni és kollektív magatartás kialakításában. Az önállóság és a hatáskörök bővülése, s az ezekkel kapcsolatos döntési lehetőségek önmagukban is megalapozottabb helyi vezetést igényelnek. A döntések hatásaikban korántsem egyneműek, nem azonosak következményeikben sem. A gazdasági döntéseknek politikai jelentőségük van, s a politikai, a jogi intézkedések gazdasági következményekkel is járnak. Mindezek hatnak a gondolkodás, a tudat, az emberek politikai ítéletének alakulására. S akár pozitív, akár negatív töltésűek, nem kerülik ki a párttagságot sem, ők is ugyanabban a közegben élnek. Ezért az oktató-nevelő, politikai felvilágosító munka centrális irányítása, az általános érvényű tartalmi vonatkozások mellett egyre inkább szükséges a helyi szervek öntevékenységének kibontakoztatása. Csak így lehet helyes választ adni egy adott terület, üzem konkrét gondjaira.

A szélesebb közvélemény a helyes felismerést és állásfoglalást, a követendő magatartás kialakítását mindenekelőtt a párttagoktól várja. De a helyes és kívánatos magatartást, a lényeges folyamatok azonos megítélését csak akkor érhetjük el, ha ismereteik, látókörük, informáltságuk megfelelő, ha a pártszervezetek erre felkészítik őket.

Ma nemcsak az igények fokozódnak az eszmei, politikai neveléssel szemben, a lehetőségek is kedvezőbbek. Komárom megyében is a párt politikai irányvonala megértésre és támogatásra talál nemcsak a párttagságnál, hanem a politika iránt érdeklődő pártonkívülieknél is. Ez meghatározó módon erősíti a pártpolitika képviseletét és az annak érdekében végzendő gyakorlati munkát. Ma elsősorban nem a politika régi értelemben vett „népszerűsítésére", elfogadtatására van szükség, hanem a politika helyes értelmezésére, s az ennek szellemében fogant egységes gyakorlat kialakítására. Marxista—leninista, népszerű politikát képviselhetünk. Ez már önmagában is lényegesen megkönnyíti a kommunista nevelést. A párt politikája melletti kiállás megegyezik az ország minden dolgozó osztályának és rétegének alapvető érdekeivel. A párttagok ezzel együtt olyan politikát képviselhetnek, amely messzemenően figyelembe veszi a sajátos érdekeket is, ezekkel összhangban érvényesíti az ország egyetemes szocialista céljait.

A politika gyakorlati megvalósulásánál ezen általános tendencia mellett — ahogyan erre a X. kongresszus is rávilágított — következetlenségek is tapasztalhatók. A párt politikája melletti kiállás, harcos és következetes képviselete ma is minden párttag alapvető kötelessége. Az ezzel kapcsolatos nevelő munka — amely szilárd elvi meggyőződésen, széles körű politikai ismereteken alapszik — pártszerveink egyik legfontosabb feladata.

A párt politikájának következetes, bátor, elvszerű képviselete a gyakorlati munkában ma sem mindig egyszerű, olykor az egyén szempontjából kényelmetlen és esetenként nem is veszélytelen. A politikát mindig emberek csinálják, emberi viszonyokat érintenek. A különféle objektív és szubjektív okok miatt az elhatározások még a szocializmusban is bizonyos mértékig eltérő módon érintik az embereket, az egyes csoportokat stb. Vonatkozik ez a negatív jelenségekkel szembeni fellépésre is. Nemritkán befolyásos, nagy hatáskörrel rendelkező és szub-

jektív gyengeségektől sem mentes emberek munkáját éri bírálat. Az elvhűség, a bátor politikai helytállás és következetesség a jelen körülmények között is a kommunisták fontos, sőt nélkülözhetetlen tulajdonsága. Csak ilyen feltételek mellett érhető el a párt politikájának következetes megvalósítása.

A szocialista demokratizmus fejlődése is újszerűen érinti a párton belüli nevelő munkát. A különféle szervek és intézmények önállóságának növekedésével több lehetőség nyílik az elveinkkel és politikánkkal összhangban álló gyakorlat kialakítására. Ennek tapasztalatai viszont — megfelelő politikai nevelő munka mellett — kedvezően hatnak a gondolkodásra. A közéleti aktivitás szélesebb körű kibontakozása, az emberek fokozott részvétele a közügyek intézésében a közösségi szellem legfőbb kohója. Ez is kedvezőbb feltételeket teremt a nevelő munka számára. Mindemellett a társadalmi aktivitás szélesebb körű kibontakozása bizonyos mértékig kedvező lehetőségeket teremt az olyan nézeteknek, véleményeknek, törekvéseknek, amelyek nem mindenben egyeznek a párt eszmei-politikai célkitűzéseivel. Ahhoz, hogy e lehetőség ne váljon valósággá és érvényesülésüket megakadályozzuk, a kommunisták társadalmi aktivitására, vitakészségük, ideológiai, politikai fellépésük erősítésére és pártszerű magatartásukra van szükség. Ma még nem állíthatjuk, hogy minden párttag rendelkezik az ehhez szükséges, megfelelő képességgel, felkészültséggel és morális elkötelezettséggel. Az ezzel kapcsolatos nevelő munka számbavétele és megszervezése szintén fontos feladatunk.

A párton belüli nevelő munkának nemcsak az objektív, de a szubjektív feltételei is kedvezőbbek ma, mint korábban voltak. Minden szinten több jól képzett káderrel rendelkezünk, akik eredményesen dolgoznak a társadalmi élet különféle posztjain. Jelentős tényezőként vehetjük számba a propaganda- és a politikai tömegmunka korszerűsödését, a számban és felkészültségben jelentősen megnövekedett propagandistagárdánkat, s nem utolsósorban a párttagság politikai és ideológiai felkészültségének magasabb színvonalát.

Komárom megye pártszervezeteiben a nevelő munkának, a párttagokkal való egyéni foglalkozásnak jól bevált módszerei és formái alakultak ki. A taggyűlések, vezetőségi ülések, pártcsoportok egyre inkább fórumai a kommunista nevelésnek. Figyelemmel kísérik a párttagok életét, sorsukat, boldogulásu-

kat, beszámoltatják őket és útmutatást adnak munkájukhoz, kommunista viselkedésükhöz, magatartásukhoz. A kommunista környezetnek óriási az emberformáló ereje. Tanácsokkal, intelmekkel, az igények megfogalmazásával, a feladatok teljesítésének számonkérésével, ott áll minden párttag mellett. Ily módon a kölcsönös felelősségérzetnek olyan összhangja alakul ki, amely szilárd kommunista közösséggé kovácsolja a pártszervezetet.

A kommunista nevelés elengedhetetlen feltétele a nyílt, őszinte kritikai légkör. Több pártszervezetünkben ez ma már kialakult, de korántsem lehetünk elégedettek. A legtöbb helyen számos gátló tényezővel lehet találkozni. Ezeket nagyon konkrétan kell helyileg vizsgálni. Most csupán két jelenséget említek meg. Egyes pártszervezeteinknél ún. „hivatalnoki" szellem tapasztalható, amely ott uralkodik el, ahol a párttagságot kirekesztik a pártélet lényeges kérdéseinek intézéséből. ahol a pártszervezetek vezetői mindent egymás között intéznek el, és hiányzik az ügyek rendszeres megtanácskozása a párttagokkal. Nem elég csupán tudomásukra hozni, hogy egyikmásik kérdésben miképpen döntöttek, milyen álláspontra helyezkedtek. A tájékoztatás akkor éri el a célját, ha a döntések miértjét, megszületésük körülményeit, különböző elképzelésbeli előzményeit is magában foglalja, s a tájékoztatás az ügy menetének egész folyamatában érvényesül. A megvalósulás minden szakaszában szükség van a kommunisták részvételére, közreműködésére, az elhatározások kialakításában éppen úgy, mint a végrehajtásban és az eredmények értékelésében.

Nem hat kedvezően a kommunista nevelésre az sem, ha a pártrendezvényeket az ünnepélyes külsőségek uralják, ha a mozgalom lényegét jelentő társadalmi, érdemi vitákat, megbeszéléseket háttérbe szorítják a külsőségek, a formális jegyek. A kommunisták összejöveteleiben méltó helyet kell kapnia az ünnepi emlékezéseknek, ha annak van az ideje, de általában nem az ünneplésért jönnek össze, hanem azért, hogy kidolgozzák a közös tennivalókat, és harcba vigyék a pártszervezetet. Csak az ilyen típusú munkaértekezletek válhatnak a kommunista nevelés fórumaivá.

Tapasztalataink szerint a nevelő munkában fontos szerepük van az ún. értékelő tagg,,léseknek, amelyeket most már több mint öt éve szervezünk a megye pártszervezeteiben. E taggyű-

léseken a felső szintű pártszervek véleményt mondanak az alapszervezet, a titkár és a vezetőségi tagok munkájáról. Az alapszervezet vezetősége pedig az egyes kommunisták munkáját, magatartását értékeli. Kezdetben idegenkedéssel fogadták e módszert, mivel sok és alapos munkát követel az egy-egy emberről szóló vélemény kialakítása és ismertetése. Volt olyan félelem is, hogy ezzel nem csempésszük-e vissza a pártéletbe a rossz emlékű „kritika-önkritika" napokat.

Ma már határozottan állíthatjuk, hogy ahol reális, őszinte véleményalkotási gyakorlat alakul ki, ott színvonalasak a taggyűlések. Többször elhangzott az a vélemény, hogy évente egyszer feltétlenül szükség van ilyen taggyűlésre. Egyszer egy évben tehát biztosan sor kerül minden párttag általános fejlődésének, érdeklődésének, munkaköri kötelezettségének megbeszélésére, s nem utolsósorban a pártmegbízatások teljesítésének értékelésére. Ezeken a fórumokon sok jogos bírálat hangzik el: kifogásolják például, hogy nem kapnak megfelelő pártmegbízatásokat, nem fordítanak kellő figyelmet az egyéni gondokra, a kommunisták különböző problémáinak megoldásához nem kapnak megfelelő segítséget stb. Egyszóval lelkiismeretes és gondos vezetést várnak az alapszervezetektől, s a felsőbb szintű pártszervektől is. E taggyűléseknek is szerepük van abban, hogy a párttagságnak több mint 70%-a végez rendszeres pártmunkát. A gyakorlat során természetesen ez a módszer is tovább fejlődik, korszerűsödik. Nagyobb alapszervezetekben egyre inkább a pártcsoportok végzik az értékelést, ott adnak számot, illetve mondanak véleményt arról, hogy a maguk területén a kommunisták hogyan alakítják, formálják környezetüket politikailag, emberileg, mennyire állnak helyt a munkában és milyen példamutató a viselkedésük. Nem véletlen hogy ezek a megbeszélések a legaktívabbak. A Lábatlani Cementgyárban például 97 párttag közül 56 szólalt fel.

Tervbe vettük, hogy évente egyszer az alapszervezeti taggyűlések önálló napirendként vitassák meg a pártcsoportok munkáját, tagjainak egyéni és kollektív befolyását az adott területen. Minden taggyűlésen egy-egy pártcsoport kerülne tárgyalásra, így évente egyszer mindegyik sorra kerülne. A pártcsoportok munkájának segítése mellett ez a módszer is növelné a taggyűlések jelentőségét, színvonalát.

Komárom megyében a pártszervezetek az eszmei-politikai

nevelés miatt is megkülönböztetett figyelmet fordítanak a pártcsoportokra. A megyei Oktatási Igazgatóság közreműködésével a pártcsoportbizalmiak 50%-át tanfolyamszerű képzésben részesítettük. Az agitáció és a propaganda, az információ, a munkahelyi demokratizmus fejlesztése szorosan összefügg a pártcsoportok mozgalmi életével. Ezért tűzzük mindenütt napirendre a pártbizalmiak, a pártcsoportok munkájának általános vizsgálatát, különösen pedig a neveléssel kapcsolatos teendőiket. A jövőben ezzel alaposabban kívánnak foglalkozni pártbizottságaink.

A pártbizottságokra azonban nemcsak ilyen áttételes módon — a pártszervezeteken keresztül —, hanem közvetlenül is fontos feladatok hárulnak a nevelő munkában.

Az általános és a párton belüli nevelés szempontjából különös jelentősége van a pártbizottsági hatáskörben levő, vezető munkakört betöltő dolgozók munkájának és kommunista magatartásának. Többségük roppant felelősségteljes megbízatást lát el. Intézkedéseiknek nagy a gazdasági és politikai hatása. Viselkedésük sokszor meghatározza környezetük légkörét, befolyásolja szellemét. Éppen ezért úgy ítéljük meg, hogy a hatáskörileg illetékes pártszervnek, illetve pártszervezetnek megkülönböztetett gondot kell fordítania az ilyen beosztású párttagok nevelésére. Különösen nagy szükség van erre most, amikor lényegesen nagyobb hatás- és jogkörrel rendelkeznek. Folyamatosan kívánjuk vizsgálni, mennyire képesek kiaknázni a megnövekedett lehetőségeket, jól tudnak-e élni ezzel, illetve nem élnek-e vissza vele.

Szintén megyei tapasztalat, hogy rendszerint a vezető beosztású elvtársak közvetlen környezetében fogyatékos a kritika. Mindig vannak és nem is kevesen olyanok, akik különböző okokból inkább körüludvarolják, mintsem elvtársi bírálattal segítenék őket. Éppen ezért reális veszély, hogy eltompul valóságérzékük, megkopik szerénységük, önkontrolljuk, és csalhatatlannak képzelik magukat. Ezzel kapcsolatban nem haszontalan megjegyezni, hogy egyes helyeken az utóbbi időben mintha a szükségesnél nagyobb méretűvé válnának a reprezentatív megnyilvánulások és a szükséges közéleti puritánság mintha kissé háttérbe szorulna. Helyenként a kelleténél nagyobb hangsúlyt kapnak az általában nem kevés költségbe kerülő

külsőségek, amelyek sokszor nem is az anyagi kihatásaik miatt, sokkal inkább erkölcsileg, politikailag hatnak károsan.

Pártbizottságaink nem mehetnek el szó nélkül az ilyen jelenségek mellett. A kommunista elvszerűség kötelez bennünket arra, hogy az ügy és az illető elvtársak érdekében is idejében — még mielőtt nagyobb bajok nem történnek — szóljunk, tanácsot adjunk, figyelmeztessünk. Ne csak azokkal foglalkozzunk, akikről már „beszélnek", hanem rendszeresen és folyamatosan mindenkivel, akkor is, amikor nincs „jelzés". Csak így lehet a közvélemény előtt tekintélyüket erősíteni, tisztességüket, becsületüket megvédeni a különféle rágalmakkal szemben.

Fontos ez a vezetői tevékenység javítása, a vezető testületek demokratikus ellenőrzésének megteremtése, de az egyes ember jellemének, magatartásának helyes irányú segítése szempontjából is.

A szocializmus építése magasabb szinten a jövőben még inkább igényli a pártszervezetek eszmei, politikai nevelő munkája színvonalának emelését. Mindezek együttesen — úgy gondoljuk — hozzájárulnak ahhoz, hogy megyénkben a kommunisták sokoldalúan képzett, pozitív tulajdonságokkal rendelkező, társadalmi, közéleti tevékenységre még inkább alkalmas személyiségekké váljanak.

A PÁRTVIZSGÁLAT ÉS A PÁRTFEGYELMI VIZSGÁLAT*

A Politikai Bizottság levelével, a Központi Ellenőrző Bizottság 1972. március 13-i állásfoglalásával taggyűléseken foglalkoztak. A dokumentum állásfoglalásait a kommunisták helyeselték. Véleményük szerint a megjelölt feladatok teljesítése növeli a párt egységét, tekintélyét, szélesíti a pártdemokráciát, erősíti a párttagok kritikai szellemét, felelősségét, a kommunista erkölcsöt.

A dokumentumok a hibák elleni harcra szólítottak fel, a párttagsággal szemben támasztott követelmények újbóli megfogalmazását adták. Ezzel is segítve a kongresszus határozatainak

* Beszélgetés *Venéczi János* elvtárssal, a KEB titkárával. Megjelent a „Pártélet" 1972. 9. számában.

végrehajtását. Egyértelműbbé tették a pártvizsgálatok és a fegyelmi eljárások gyakorlatát. Meghatározták és elvileg tisztázták a kétféle vizsgálat különbségét, főbb vonásait és összefüggéseit. Az állásfoglalás még világosabb megértése érdekében Venéczi János elvtárs, a Központi Ellenőrző Bizottság titkára válaszol néhány kérdésre.

Hogyan határozható meg a pártvizsgálat és a pártfegyelmi vizsgálat közötti különbség, mikor alkalmazzuk az egyiket és mikor a másikat, esetleg összekapcsolható-e a kettő?

Elöljáróban hangsúlyozom, hogy a pártmunka mindennapi gyakorlatában alkalmazott helyzetfelmérések, ellenőrzések, elemzések stb. nem pártvizsgálatok. Legalábbis nem abban az értelemben, ahogyan mi a pártvizsgálat fogalmát használjuk. A pártmunka gyakorlatában a pártvizsgálatot, a pártfegyelmi vizsgálatot ezektől megkülönböztetjük, sajátos értelmezésben használjuk.

A pártvizsgálatot pártszerv rendeli el, amelyet határozattal kell befejezni. Felülvizsgálatát felettes pártszervtől lehet kérni.

A pártvizsgálat jelenségek, tendenciák, problémák feltárását, tisztázását szolgálja. Rendszerint olyan ügyekben szükséges indítani, amikor a dolgok az illető pártszervezetben, munkaterületen nem a párt politikájának megfelelően alakulnak. A pártvizsgálat hivatott felderíteni ezek objektív és szubjektív okait, tárgya csak pártügy lehet. Általános témákra, sokszor a pártmunka egészét, vagy annak nagyobb területét felölelő kérdésekre vonatkozik, az egész pártszervezet vagy nagyobb csoportok tevékenységét érinti. Szolgálhatja — esetleg bejelentés nyomán — a hibák feltárását, a tanulságok számbavételét, a tennivalók meghatározását.

A pártfegyelmi vizsgálat a párttag vagy párttagok magatartását, cselekedeteit minősíti. A pártfegyelmi vizsgálat mindig személyek ellen irányul. Ha a párttag megsérti a párt törvényeit, a pártélet normáit, fegyelmi eljárást kell ellene indítani. Fegyelmi vétség lehet a párt ideológiáját, politikáját, szervezeti, cselekvési egységét sértő magatartás, az állami fegyelem és a törvények megsértése, a párttaghoz méltatlan magatartás és magánélet.

A pártfegyelmi vizsgálat feltárhat általánosabb problémákat is. Az ezekre vonatkozó javaslatokat vagy tennivalókat a fegyelmi határozattal együtt célszerű megjelölni. A pártvizsgálat is megállapíthatja egyes párttagok felelősségét. Ebben az esetben az illetékes pártszerv dönti el, hogy szükséges-e pártfegyelmi eljárás indítása.

Ha például sorozatos nézeteltérést tapasztalunk egy vállalat pártvezetősége és gazdasági vezetése között, helyesebb, ha pártvizsgálatot indítunk. Ilyenkor még nem ismerjük az okokat, az indítékokat, nem is tudjuk beszélhetünk-e pártfegyelmi vétségről. Ha elhamarkodottan döntünk és pártfegyelmi eljárást indítunk, szükségtelenül zaklatunk, gyanúsítunk embereket.

Az elmondottakból következik, hogy a pártvizsgálat és a pártfegyelmi vizsgálat egymást nem helyettesítheti, de egymást nem is zárja ki. A két vizsgálati típus mechanikus összekapcsolása, felcserélése azonban nem engedhető meg. Már az említett példában is érzékeltettem, hogy fegyelmi vizsgálat indítására rendszerint a pártvizsgálat befejeztével nyílik lehetőség. Minden elhamarkodott lépés helytelen, politikailag káros. Ez nem zárja ki azonban, hogy a pártvizsgálat megállapításait a fegyelmi vizsgálat hasznosítsa. Úgyszintén fordítva is lehetséges: pártfegyelmit követően szükségessé válhat pártvizsgálat, amennyiben olyan körülmények vetődtek fel, amelyek egy-egy pártszervezet vagy intézmény, vállalat munkáját általánosabb formában érintik.

A pártfegyelmi vizsgálatnak — amellett, hogy minden pártvizsgálatban be kell tartani a pártszerűség követelményeit — néhány sajátos vonása a párttagok jogait is érinti. Az érintettek tudomására kell hozni például, hogy pártfegyelmi eljárás indul ellenük. A pártfegyelmi eljárás független a pártvizsgálattól, még akkor is, ha annak következményeként indították. Az érintettel közölni kell, hogy ez az eljárás már nem a pártvizsgálat része, hanem fegyelmi eljárás. Ha a fegyelmi eljárás alatt álló párttag mindenről beszámolt a pártvizsgálat során, ahhoz nincs hozzátennivalója, egyetért a vizsgálat megállapításaival, beismeri az elkövetett hibákat, vétségeket — szükségtelen új bizonyítási eljárást lefolytatni.

Minden párttag vétségét egész embersége, párthűsége, magatartása, cselekedetei alapján külön kell megítélni.

Mikor van szükség pártvizsgálatra, és milyen természetű ügyekben célszerű állami vagy más szerveket felkérni a vizsgálat lefolytatására?

Napjainkban divatos a különböző dolgok vizsgálata. Megtörténik, hogy cselekvésre érett a helyzet, tudják is mit kellene tenni, mégis inkább vizsgálatot kezdeményeznek. A cselekvést semmiképpen sem helyettesítheti a szemlélődés, a dolgok újbóli regisztrálása. Mint említettem, a pártmunkában sem minden tájékozódás és tapasztalatszerzés pártvizsgálat. Másképpen szólva, helytelen lenne minden vizsgálatot a pártvizsgálat rangjára emelni. Tegyünk különbséget egy ügy tanulmányozása és a pártvizsgálat között. A vizsgálat mindig nagyobb összefüggéseket tár fel, következtetéseket von le, eljut az ítéletig, a határozathozatalig.

Pártvizsgálatot akkor indítunk, amikor a személyes felelősség előre nem ítélhető meg, amikor a pártélet lényeges kérdéseiről van szó, amikor egy-egy társadalmi jelenség vagy probléma politikai ügyként jelentkezik, pártüggyé válik.

Amikor közvetlenül nem pártügyről van szó, helyesebb állami vagy más szerveket felkérni a vizsgálatra. Az egyes ügyekkel azok foglalkozzanak, akiknek a társadalmi munkamegosztás következtében azzal közvetlen kapcsolatuk és felelősségük van. Egy beruházásnál például több alternatíva lehetséges. Ha a döntést valaki megtámadja és az egyes személyeket, párttagokat is a kötelesség elmulasztásával, felelőtlenséggel, a népgazdaság megkárosításával vádolja, akkor helyesebb, ha először az állami vagy más szervek folytatnak vizsgálatot.

A nem pártszervek által végzett vizsgálatoknál is figyelembe kell venni az összeférhetőség követelményét. Gondoskodni kell arról, hogy a vizsgálat eredményeiről a pártszervek megfelelő módon tájékoztatást kapjanak. S ha a pártfegyelmi felelősség is megállapítható, kötelesség pártfegyelmi eljárást indítani a vétkes párttagok ellen. Amennyiben a pártszerv megalapozatlannak tartja a vizsgálatot, maga vizsgálja meg az ügyet, illetve kérheti más, esetleg magasabb állami szerv állásfoglalását.

Sokszor problémát okoz eldönteni, hogy célszerű-e állami, illetve más szervekkel egyidejűleg a pártszerveknek is vizsgálatot folytatni. Mi erről a KEB véleménye?

A párhuzamosság másutt sem, itt sem célszerű. Ha kétséget kizáróan tényszerűen bizonyítható a vétség, a pártfegyelmi vizsgálatokkal nem érdemes, illetve nem szabad várni, még akkor sem, ha más szerv — például bíróság — foglalkozik az üggyel.

A bűncselekmény vagy vétség az állami szervek vizsgálatától függetlenül is megítélhető, tehát nem szükséges megvárni annak befejezését, a pártfegyelmi eljárást a pártszervek lefolytathatják. A gyors reagálás nemegyszer politikai szempontból is előnyös, a párt iránti bizalom növelését jelentheti. Fontos azonban, hogy a helyzetet biztosan ítéljék meg. Nehogy igazságtalanul járjanak el párttagokkal szemben, és emiatt döntésüket módosítani kelljen.

Nem lehet várni a fegyelmi eljárás megindításával, amikor a párt tekintélyéről vagy súlyos politikai természetű ügyről van szó. Ilyenkor a tétlenkedés, illetve a késlekedés politikai kárt okoz. Amennyiben a helyzet nem tekinthető át teljesen, részintézkedések is indokoltak lehetnek.

Adott esetben indokolt lehet — különösen a pártvizsgálatoknál — egy-egy ügyet állami vagy más szervekkel együtt közösen vizsgálni, vagy a pártszerv által létrehozott speciális bizottsággal vizsgáltatni.

Ha például a párttag bűncselekményt követ el és azt beismerte, illetve bizonyítható, de a törvényes eljárások még nem fejeződtek be, a pártfegyelmi eljárás lefolytatható. Vagy: ha a párt valamelyik tisztségviselője súlyosan vétett a párt törvényei ellen, illetve ilyen vád éri és ez politikai problémaként vetődik fel, az illetékes pártszerveknek gyorsan kell intézkedniük.

A pártszervek és -szervezetek általában helyesen ítélik meg a helyzetet. Felismerik, hogy mikor kell beavatkozniuk, illetve intézkedniük. Előfordul azonban késlekedés is. Például a bírósági eljárás után az elítélt már a börtönben ül, de még mindig nem zárták ki a pártból. Máskor nem elég érzékenyek a politikai természetű, vagy azzá váló ügyekben.

Gyakori, hogy már lezárt ügyekben újabb bejelentések érkeznek a vizsgálatot folytató, illetve felsőbb szintű pártszervekhez vagy a sajtóhoz. Mikor szükséges és mikor nem célszerű újabb vizsgálatot indítani?

Amíg a vizsgálat folyik, minden pártszervnek kötelessége az ügyhöz tartozó összes bejelentést ellenőrizni és mérlegelni. A már megvizsgált és lezárt ügyekben újabb vizsgálatot csak akkor lehet indítani, ha az ismételt bejelentés olyan körülményeket tár fel, amelyekről az ügy lezárásáig nem tudtak, és a megítélést lényegesen befolyásolják. Új vizsgálatot azonban ilyenkor is csak a felettes pártszerv engedélyével lehet kezdeményezni. Például: ha egy alapszervezet vezetősége már egy ügyben a vizsgálatot lezárta és azt a taggyűlés határozattal jóváhagyta, ismételt vizsgálatot csak a taggyűlés vagy a felsőbb szintű pártszerv hozzájárulásával kezdeményezhet.

Ha tehát az ismételt bejelentések olyan természetűek, hogy lényegesen más megvilágításba helyezik az ügyet, módosíthatják a korábbi döntéseket, újabb vizsgálatot szükséges indítani. Ennek eredményeként a felelősség szélesebb körű megállapítására, vagy a már korábban megállapított büntetés szigorítására, enyhítésére, esetleg törlésére is sor kerülhet. Nem kell újabb vizsgálatot indítani, ha a bejelentők a már ismert vétségeket hangoztatják, vagy valamilyen nem elfogadható ok miatt nem értenek egyet a pártszerv döntésével, és ezért ismételt bejelentéssel élnek. Sajnos, ilyenek szép számmal akadnak, és feleslegesen kötik le a pártszervek figyelmét és energiáját.

Pártvizsgálatoknál és fegyelmi vizsgálatoknál általanos problema, hogy a személyi ugyek összefonódnak. s az érintettek rendszerint viszontváddal élnek. Mi a teendő ilyenkor?

Az ügyek általában bonyolultak. Megítélésük alapos körültekintést, az okoknak és az okozatoknak széles körű feltárását igényli. Nehéz helyzetbe kerülhetnek a pártszervek, ha valaki önös érdekből a szálakat szándékosan összekeveri és akadályozza a tisztánlátást, az eljárás nyugodt, elvszerű lefolytatását. Ilyenkor a pártszervek határozottságára van szükség, és világosan kell értelmezniük a viszontvád fogalmát is.

A viszontvád mindig független a vizsgált ügytől, a folyamat-

ban levő fegyelmi eljárástól, amelyet ennek lezárása után, mint új bejelentést kell megvizsgálni. Ha például valaki ellen fegyelmi vizsgálat folyik erkölcstelen magatartás, anyagi visszaélés miatt és az illető arra hivatkozik, hogy ezt más — X—Y — is csinálta, vagy a bejelentőt a vizsgált ügytől független vétség elkövetésével vádolja, ezt úgy tekintsük, mint viszontvádat. Úgy kell kezelni, mint egy külön bejelentést és a folyamatban levő ügytől függetlenül, elkülönítve szükséges vizsgálni.

A közvélemény általában tud arról, ha valakivel szemben vizsgálat folyik, viszont az ügy lezárásáról, a vizsgálat eredményeiről nem mindig megfelelő a tájékoztatás: sokszor az emberek mendemondák alapján szerzik hol pontos, hol pontatlan értesüléseiket. Milyen módon kell a vizsgálati vagy fegyelmi ügyeket a közvélemény előtt lezárni, mikor, kiket és hogyan szükséges tájékoztatni?

Általánosan azt lehet mondani, mindenkinek olyan széles körben kell igazságot szolgáltatni, amilyen széles körben a sérelem érte. Illetve azokat kell tájékoztatni valakinek a botlásáról, hibájáról, akikre az tartozik, akiknek közük van az ügyhöz. Természetesen ez csak általában van így. Néha az összefüggések és az érdekeltség is szélesebb körű. Politikai és nevelési szempontok is közrejátszanak.

A szervezeti szabályzat előírásai irányadóak ez esetben is. Mindazok, akik illetékesek, megfelelő módon értesüljenek a pártvizsgálat, a pártfegyelmi vizsgálat megállapításairól, a határozatokról. Az érdekelt párttagnak tudnia kell, mivel vádolják, és milyen döntéseket hoztak az ügyében.

Az alapszervezetek kommunistái részt vesznek a pártvizsgálatok, fegyelmi vizsgálatok megtárgyalásában, a határozatok meghozatalában. A felsőbb szintű pártszerveknek a pártvizsgálatokban és a pártfegyelmi ügyekben hozott határozatait minden olyan pártfórumon ismertetni kell, ahol az ügyet korábban tárgyalták, ahol állást foglaltak, illetve döntöttek róla.

Helyes, ha a pártvizsgálatok általánosítható tapasztalatait, határozatait a pártszervek publikálják. A közvéleménynek elsősorban a pártfegyelmi vizsgálatok nyilvánosságra hozatalával kapcsolatos a hiányérzete.

A fegyelmi ügyek a párt olyan belső ügyei közé tartoznak, amelyek titkosak. A fegyelmi eljárásokat ennek megfelelően

szükséges lefolytatni. Pártfegyelmi ügyekkel csak zárt taggyűlés foglalkozhat, amelyeken párton kívüli meghívottak nem lehetnek jelen.

A fegyelmi ügyek nyilvánosságra hozásához az illetékes pártszerv engedélye szükséges. A titkosság azonban nem zárja ki, hogy egy-egy ügy tanulságairól más alapszervezetek is értesüljenek. Erről az illetékes pártszerveknek rendszeresen gondoskodniuk kell. Egyes ügyekről — különösen ha az előzmények is indokolják — a szélesebb körű nyilvánosságot is célszerű tájékoztatni.

A kérdésben kimondatlanul is meghúzódó bírálattal egyetértek. Pártszerveink a párt- és pártfegyelmi vizsgálatok megállapításait, tanulságait nem használják fel kellően munkájukban. Emiatt a párttagok néha joggal érezhetik, hogy nem kapnak elég tájékoztatást.

A párt- és pártfegyelmi vizsgálatok néhány kérdését érintettem, a közérthetőség kedvéért kicsit leegyszerűsítő módon. Az ügyek ennél sokkal összetettebbek, bonyolultabbak. A legfontosabb, hogy a pártszervek a vizsgálatokat politikai munkaként kezeljék és ezzel a felelősséggel mérlegeljék tennivalóikat, hozzák meg döntéseiket.

NEVELŐ MUNKA A PÁRTPROPAGANDÁBAN*

A propagandista — nevelő. Azért dolgoz fel meghatározott témákat, hogy a hallgatók véleményét, felfogásmódját alakítsa, cselekvési készségüket befolyásolja, hasson személyiségükre, magatartásukra. Íme, együtt vannak a nevelés fogalmának lényeges jegyei: a céltudatosság, a tervszerűség, a szervezett tevékenység, a személyiségfejlesztő hatás.

Nem ritka azonban a propagandamunka szűkebb értelmezése. Ha ugyanis a propagandista szeme előtt elsősorban vagy kizárólag az a közvetlen cél lebeg, melyet neki kell teljesítenie — pl. előadást tartani valamiről, vitát vezetni, válaszolni a hallgatók kérdéseire és így tovább —, akkor a nevelői céltudatosságot könnyen felváltja egy nemkívánatos prakticizmus, az oktatás a nevelés eszközéből végső céllá lép elő, s a propagandista

* *Zrinszky László* írása. Megjelent a „Pártélet" 1973. 1. számában.

az egész személyiség fejlesztése helyett csak a hallgatók ismereteinek a gyarapításával törődik.

Persze, még ilyenkor is több megy végbe, mint puszta ismeretfelhalmozás, hiszen ideológiai, politikai oktatásról lévén szó. az mindenképpen nyomokat hagy az egész emberben. De a hatások iránya, érvényesülési módja mindaddig esetleges, míg a propagandista pedagógiai szempontból ösztönösen végzi a munkáját.

Nem mintha a propagandamunka pedagógiája csodaszereket kínálna. Azt azonban egyértelműen meg tudja mondani, milyen átfogó nevelési célokat kell szem előtt tartanunk, s ezek milyen feladatokat rejtenek magukban. Lenin már 1920 novemberében szilárd kiindulópontot adott ehhez, amikor egy egész történelmi korszakra szóló érvénnyel meghatározta: „... a politikai nevelésnek, a politikai oktatásnak az a célja, hogy igazi kommunistákat neveljen, akik képesek legyőzni a hazugságot, az előítéleteket és segíteni a dolgozó tömegeknek abban, hogy legyőzzék a régi rendet és tőkések nélkül, kizsákmányolók nélkül folytassák az államépítést".

Mindannyiszor, amikor a propagandamunkáról szólt Lenin, az általános nevelési célokat a soron levő konkrét gazdasági, politikai, kulturális tennivalókkal kapcsolta össze. Egyaránt szemben állt azzal a merev felfogással, mely a pedagógiai munkát, az emberformálást el akarta szakítani az időszerű helyi, országos és nemzetközi problémáktól (mondván: először az embereket kell a feladatok megoldására alkalmassá tenni), és azzal a másik egyszerűsítő és hamis véglettel is, amely csak a pillanatnyi feladatokat tartotta szem előtt, csak a napi teendők, a taktika elméleti megalapozására törekedett.

A lenini típusú propaganda nevelés is — mely a kommunista ember személyiségjegyeinek kialakítására irányul — és mozgósítás is a párt politikájának végrehajtására, e politika kialakításában való részvételre. Nem hatékony az a nevelés, amely egyetemes és eszményi célkitűzések nevében elvonatkoztat az itt és most megoldandó feladatoktól. Sohasem érhetjük el átfogó és nagy távlatú céljainkat, ha történelmietlenül „felülemelkedünk" a közvetlen és olykor „prózainak" tűnő problémákon és teendőkön. Megfogalmazhatjuk — s meg is kell fogalmaznunk — a kommunista nevelés általános célkitűzéseit, de tudatosítani kell magunkban a változékonyabb

részletcélokat is. Propagandamunkánkat úgy kell megterveznünk és megszerveznünk, hogy az állandó és a változó, az átfogó és a részletcélok dialektikája megfelelőképpen érvényre jusson benne.

A kommunista nevelés átfogó célja a „mindenoldalúan" és harmonikusan fejlett ember. Vagy más megfogalmazásban a „teljes", az „integrált" ember, az „egyetemes egyén". Itt azonban néhány megjegyzést kell tennünk, hogy a marxizmus—leninizmus személyiségfejlesztési programját elhatároljuk mind a jelen adottságait öröknek feltételező megalkuvástól, mind az utópisztikus — és gyakran idealista — álforradalmi illúzióktól.

Először is nem szabad elfelejtenünk, hogy a nevelés nem egymagában és nem tetszés szerint formálja a személyiséget, hanem csakis az életviszonyok determináló hatásrendszerének egyik — jóllehet céltudatosságánál fogva különleges erejű — tényezőjeként. A nevelés része annak a társadalmi mechanizmusnak, mely az emberek gondolkodásmódját, érzésvilágát, cselekvési készségeit és szokásait kialakítja, illetve átalakítja. Arról sem szabad megfeledkeznünk, hogy az emberek viselkedése biológiai tényezőktől — köztük igen nehezen vagy ma még egyáltalán nem befolyásolható tényezőktől — is függ. Lihacsev szovjet kutató szerint azokat a társadalmi függőségi viszonyokat, melyekbe az ember beletartozik, s melyek személyiségfejlődését meghatározzák, három fő csoportba sorolhatjuk: a szociális, a pszichológiai és a pedagógiai függőségi viszonyok csoportjába. A szociális függőségek az emberek társadalmi (mindenekelőtt termelési) kapcsolatai alapján jönnek létre. A pszichikai függések az ember objektív függőségi viszonyainak visszatükröződései az egyén gondolkodásában, érzelmeiben. A szociális viszonyoknak megfelelő, a pszichikai sajátosságokat tekintetbe vevő, céltudatosan szervezett függésrendszert nevezi Lihacsev „pedagógiai függésnek".

Ha elfogadjuk ezt a felosztást, fontos következtetésre juthatunk. A nevelésnek az embert úgy kell bevonni a függőségek bonyolult hálózatába, hogy elősegítse vele a társadalom közelebbi és távolabbi céljainak megvalósítását. A propagandamunkának mint nevelői tevékenységnek pedig arra kell irányulnia, hogy az emberek tudatában minél pontosabban tükröződjenek vissza a valóságos viszonyok, minél többen, minél pontosabban

értsék meg és fogadják el a szocialista társadalmi célokat, akarjanak és képesek legyenek azokért mint saját céljaikért cselekedni.

A propagandamunka tehát olyan része a nevelésnek, mely mintegy elméleti úton vonja be az embereket abba a függéshálózatba, ahol aktivitásukat kifejthetik, és ahol személyiségük gazdagabbá, sokoldalúbbá válik.

Ennek érdekében napjainkban milyen részletcélokat kell a propagandistáknak maguk elé tűzniük?

A tartalmi célkitűzéseket összefoglalják a párt X. kongresszusán elhangzott elemzések, a legidőszerűbb feladatokat pedig legutóbb a Központi Bizottság 1972 novemberi ülése határozta meg. A Központi Bizottság állásfoglalása megerősítette, hogy a marxista—leninista eszmék befolyásának növelésére a legjobb eszköz, a szocializmustól idegen életszemlélet leküzdésében a legfontosabb fegyver „a párt ideológiai felvértezettsége és egysége, eszméink terjesztése, a marxizmus—leninizmus propagandájának elmélyítése, hatékonyságának erősítése". Ez az állásfoglalás is követelményeket támaszt propagandamunkánkkal szemben.

1. Fokozzuk propagandánk frisseségét! Mielőbb reagáljunk a felvetődő kérdésekre és válaszaink valóban korszerűek legyenek. Igaz, a Központi Bizottság a társadalomtudományok művelőihez címezte ide vonatkozó észrevételét, propagandistáink azonban aligha várhatják meg minden esetben, amíg a tudomány kiterjedt vizsgálatokon alapuló válasza „megérkezik". Különbséget téve a tudományosan alátámasztott és a többé-kevésbé véleményszerű állásfoglalások között, propagandistáinknak — a pártszervek, pártszervezetek segítségével és a tömegkommunikációs eszközök információinak felhasználásával — általában vállalniuk kell a nagyobb önállóság jogát és felelősségét. Különösképp vállalni kell ezt a helyi problémák vonatkozásában, melyek helyes megoldásához „fentről" mindig csak útbaigazító elveket kaphatunk, s nem kész recepteket. Ezért a propaganda tartalmának kialakítása is — módszereié nemkülönben — megkívánja az alkotó jelleget.

2. Fejlesszük a szemléletmód „realizmusát"! Tanuljuk meg jobban alkalmazni József Attila művészi hitvallásának általános érvényű szavait: „Az igazat mondd, ne csak a valódit!" Igazat mondani — és éppígy igazmondásra nevelni — látszólag köny-

nyű. Van, aki azt hiszi, elég „őszintének lenni", vagyis azt mondani, amit valóban gondolunk és érzünk. Csakhogy ezt a naiv és jóhiszemű elképzelést kérdésessé teszi annak lehetősége, hogy gondolataink és érzéseink nem elég pontosak, nem fedik híven a valóságot. Egyesek úgy okoskodnak, hogy az eredményekről, a pozitívumokról felesleges beszélni (és nemritkán népszerűtlen is, mert a konformizmus, a kritikátlan egyetértés gyanújába kever), tehát igazat mondani egyet jelent a hibák, hiányosságok, nehézségek éleshangú felvetésével. Holott ez a csak bírálatra berendezkedő magatartás ugyanolyan egyoldalú, ugyanolyan torz képet ad a valóságról, mint a jelen eszményítése, leszerelő megszépítése. A reális látás a fejlődés ellentmondásainak mélyreható elemzését tételezi fel, a munkásosztály világnézete, a szocializmus érdekei szempontjából minősíti „jónak" vagy „rossznak" az egyes jelenségeket, a problémák megoldási lehetőségeit is ebből a szempontból vizsgálja. Így jut el a sohasem „kész", sohasem végérvényes igazsághoz.

3. Erősítsük propagandánk offenzív jellegét! E követelmény bizonyos fokig benne rejlik már az előző két pontban. A frisseség azt is jelenti, hogy „elébe megyünk" a problémáknak, nem várjuk meg az esetleges félreértéseket, sem a más világnézeti pozíciókból következő értelmezések terjedését, hanem kezdeményezzük az új helyzetek, új témák feldolgozását. A reális szemléletmód osztályjellege pedig kizárja a hamis objektivizmust, vagyis pártosságot tételez fel. Az offenzív jelleg erősítése azonban többet is kíván: érvelő vitát a nem marxista álláspontokkal szemben, a szocializmustól idegen magatartásmódok — napjainkban elsősorban a kispolgáriság — határozott bírálatát. Magától értetődik, hogy a bírálatnak, a cáfolatnak egyaránt ki kell terjednie a jobboldali és az álbaloldali nézetekre. Az is természetes — mégsem árt szólni róla —, hogy a lényeg nem az egyik vagy másik kategóriába való besorolás, hanem a hibás felfogások, helytelen viselkedésformák tartalmi kritikája. Egyébként éppen a kispolgáriság szembetűnően példázza, miképp keveredhetnek össze, csaphatnak egymásba a jobboldali és az ultraradikális tudatelemek és a belőlük következő tettek.

És még valamit az offenzív jellegről.

Nem nehéz keményen, félreérthetetlenül támadni — azt, ami távol van. Évtizedekkel ezelőtt élő ideológiákat, távoli országok

közerkölcseit. (Persze szükség van erre is!) Az offenzív jellegnek a helyi problémák kezelésmódjában is meg kell nyilatkoznia! A propagandisták — és általában a kommunisták — a helyi közgondolkodás, közvélemény hivatott formálói, a helyi visszásságok meg nem alkuvó bírálói. (Messzevezető kérdés, melyre most nem térünk ki, hogy a közvélemény állandó befolyásolása, „a permanens propaganda" milyen feltételekre épül, milyen szerepet játszik benne a pozitív példa ösztönző ereje, a szocialista demokratizmus helyileg elért foka, az általános társadalmi tapasztalat és így tovább.)

Folytathatnánk még azoknak az elveknek a felsorolását, melyekből konkrét feladataink egész rendszere következik. Szükséges azonban néhány közvetlenebbül pedagógiai vonatkozású észrevételt is tenni. A neveléstudomány korszerűsödése napjainkban ugyanis sok olyan eredményhez vezet, mely alkalmazható a propagandista nevelői tevékenységére is. S ami talán még lényegesebb: a neveléstudomány kezd átalakulni az intézményekben folyó gyereknevelés elméletéből a társadalmi nevelés átfogó elméletévé, egyre inkább kiterjeszkedik tehát a felnőttek körében folyó politikai nevelésre és oktatásra is.

Az oktatás hagyományosan elsősorban az értelmet foglalkoztatja, az értelmi erőket műveli ki. A pedagógia azonban ma már hibásnak, egyoldalúnak tartja az oktatás ún. intellektualista felfogást, vagyis azt az elképzelést, hogy az oktatás pusztán az értelemhez szól. E felismerést szem előtt tartva a párt politikájának a marxizmus—leninizmus alapjainak elsajátítását a maga összetettségében igyekszünk értelmezni, hangsúlyozva az érzelmi mozzanatok jelentőségét is, és — ami annyira alapvető! — a tevékenység, a hallgatói aktivitás szerepét. Ennek megfelelően a korszerű propagandatevékenység legalábbis a következőkre vállalkozik:

— A hallgatókban fel akarja ébreszteni, illetve meg akarja erősíteni a rendszeres politikai, ideológiai ismeretszerzés igényét.

— Az ismeretek rendszerét igyekszik kiépíteni. Ez feltételezi a különböző ismeretelemek közti logikai összhangot, melynek megbomlása (a „probléma") gondolkodási erőfeszítésre, új összhang keresésére ösztönöz.

— Megtanítja a hallgatókat tanulni, mégpedig olyan munkaformák keretében, melyek a legjobban elősegítik az adott konk-

rét anyag elsajátítását, s leginkább biztosítják az értelmi képességek fejlődését.

— A hallgatók aktivitásának fejlesztésére előnyben részesíti az önálló és rugalmas gondolkodásra serkentő eljárásokat. Ezért küzd az előadások túltengése ellen, és teret biztosít a párbeszédes formáknak, különösen a vitának. Az előadásokat sem pusztán információk közlésére használja, hanem problémákat vet fel, s a hallgatókat rábírja, hogy magukban aktívan kövessék a megoldás folyamatát. Általában a reproduktív, felidéző tevékenységtől igyekszik a hallgatókat elvezetni a produktív, alkotó gondolkodás bizonyos szintjéig.

— Arra nevel, hogy döntéseink, cselekvésünk során alkalmazzuk ismereteinket, ne elégedjünk meg az elméleti tevékenységgel, de ne érjük be az elmélettől nem vezérelt, az elmélet által nem „ellenőrzött" gyakorlattal sem. Végül pedig kerüljük a tanultak receptszerű, mechanikus felhasználását.

Ez a — korántsem teljes — felsorolás is mutatja, hogy a propagandamunka keretében folyó nevelés céljai egyaránt vonatkoznak az ismeretek mennyiségére és minőségére, valamint az ismeret-elsajátító és -felhasználó képességek fejlesztésére.

Mivel a képességeket nem fejleszthetjük anélkül, hogy ne működtetnénk őket, a gondolkodásra nevelés feltételez bizonyos mennyiségű és minőségű konkrét ismeretet. Másrészt az ismeretek elsajátítása csakis az értelem meghatározott fejlettségi szintjén mehet végbe.

Napjainkban az ismeretek mennyiségének rohamos növekedése, a hírközlés gyorsasága és a tömegközlési eszközök nagy elterjedtsége mind kevésbé teszi lehetővé a megismert lexikális adatoknak az emlékezetben való felhalmozását és tárolását. Jó kézikönyvek, dokumentációs rendszerek egyre jobban betöltik azt a raktározó funkciót, melyet korábban sokszor a műveltség legfőbb ismérvének tartottak.

Nem az az eszményi hallgató, aki „kívülről fújja" a tankönyv megállapításait, hanem aki megfelelően tájékozott és a legjobban tudja kezelni a rendelkezésre álló forrásokat, adattárakat, többé-kevésbé önállóan fedezi fel, helyesen fogalmazza meg a problémákat és maximálisan járul hozzá megoldásukhoz.

A propaganda érzelmi hatása korántsem azzal érhető el, hogy helyenként „érzelmi hatáskeltő elemeket" iktatunk az értelemhez szóló folyamatba, hanem azzal, hogy érvényre jut-

tatjuk az anyagban rejlő érzelmi tényezőket, kifejezzük a témához való személyes viszonyunkat. Érzelmi hatást kelt továbbá az is, ha rávezetjük a hallgatókat az ismeretek elsajátításának élményeire, a probléma által keltett izgalomra, a megoldásig vezető út szépségeire. Így válik azután az oktatás is hatékonyabbá, így ébred fel és állandósul a tanulás igénye.

Nevelő munkánk annál nagyobb eredményekre számíthat, minél inkább képes az egész személyiségre hatni, minél inkább „felhasználja" és fejleszti az értelmi működéseket és az érzelmi életet, és értékként tudja elfogadtatni a közösség, a társadalom javát szolgáló cselekvést.

Mindez egyáltalán nem könnyű. A kommunizmus olyan példaszerű propagandistája, mint Lenin, azt mondta, hogy a propaganda: művészet. Ebből az következik, hogy kell hozzá rátermettség is. De a legnagyobb tehetség is csak akkor teljesedik ki, ha nem bízza rá magát adottságaira, hanem tudatosan alkot, ha megtanulja művészete nehéz szabályait.

A PROPAGANDISTA SZEMÉLYISÉGÉRŐL*

Mindnyájunknak lehetnek élményei olyan tanárokról, akiknek felkészültségéhez nem férhetett kétség, tudásuk imponáló volt, tanári működésük mégis eredménytelen. Hiányzott belőlük valami, amit a legegyszerűbben az „átadás" képességének nevezhetnénk. Vagy pedig képtelenek voltak megfelelő — közvetlen, emberi s a közös munka eredményességét szolgáló — kapcsolatot kiépíteni tanítványaikkal. Ezért mondhatjuk, hogy a szakmai felkészültség a tanári munkában legalább három tényezőt foglal magába: a tárgyi tudást, a tananyag átadásának képességét és mesterségét, valamint a kapcsolatteremtés művészetét.

S ez nem csupán az állami oktatás tanáraira vonatkozik. A propagandista munkájának hatékonysága sem csak annak igazságától függ, amit hirdet, s nemcsak tárgyi tudásának a színvonalától. Metodikai követelményei is vannak, s emellett egyénisége, a kapcsolatteremtés hangneme, stílusa, magatartása a

* *Csoma Gyula* írása. Megjelent a „Pártélet" 1972. 5. számában. (Rövidített szöveg.)

pártmunkában és az élet minden területén — mind jelentős tényezője a munka hatékonyságának.

Sajátos természetű feladatokat és személyi tulajdonságokat igényel az a munka, amelyet az emberekkel, az emberek átformálásáért végzünk. Hiszen ennek „tárgya" nem az alkatrésszé formálódó vas, nem a gép, nem a gazdasági mutatók, hanem az ember. A munka eszközei között pedig a rendszerré szervezett ismeretek — mint a ráhatás tartalma —, az élő szó ereje, a személyes példamutatás, az emberi magatartás, az élő és mindig változó személyes emberi kapcsolatok, a személyi hatások sorakoznak fel. Az ilyen természetű munka elvégzéséhez is szükséges — a feladatok pontos ismeretén, a végrehajtásukhoz nélkülözhetetlen tudás birtoklásán és alkalmazásán kívül — sajátos személyi tulajdonságok kifejlesztése. Ezek a tulajdonságok a munka folyamatában nagyrészt kifejlődnek vagy kifejlődhetnek. De tudatosan is törekedni kell fejlesztésükre! Hiszen bonyolult, és egyéniségük egészét, teljes lényüket mozgósító követelményeket támaszt ez a munka „munkásaival", a propagandistákkal szemben, s ezért e tulajdonságok kialakulása semmiképpen sem lehet „automatikus".

De mint ahogy esztergályosnak sem alkalmas mindenki egyformán, a propagandamunka sem „testhezálló" egyformán mindenki számára, nem egyenlően felel meg a különböző emberek személyiségének. A propagandamunka hatékonysága, sikere ezért a propagandisták kiválasztásától is függ. A sikeres munka előkészítése feltétlenül itt kezdődik. A színvonal emelésének tehát feltétele, hogy a propagandamunka irányítói törekedjenek a helyes kiválasztásra és az e munkához feltétlenül szükséges személyiségjegyek kibontakoztatására, a propagandisták pedig a tudatos önnevelésre.

Nem értékmérő, ha valaki alkalmasabb propagandistának másoknál, vagy inkább másfajta pártmunkára alkalmas. Rangsorba lehet-e állítani vajon a mérnököt, a tanárt, az orvost, az esztergályost, a színészt, a főkönyvelőt? Azt hisszük, inkább az orvosok, a mérnökök, az esztergályosok, a színészek stb. különálló csoportjain belül lehet értékrendbe sorolni őket.

A propagandista munkájának lényege: az ismeretek átadásával történő emberformálás. Rendszerezett, szisztematikusan felépített ismereteket ad át. A pártoktatás ugyanúgy az ismeretek meghatározott, teljes körét nyújtja, mint az iskolai

oktatás. E tekintetben a propagandista munkája nagyon közel áll a pedagógus munkájához. Közelebb, mint például az agitációs munkához, amely közvetlen célok érdekében mozgósít, időszerű problémákat és tennivalókat magyaráz, csupán azokat az információkat és ismereteket használja és adja át, amelyek az adott probléma és feladat megértéséhez szükségesek, a „pillanatot exponálja", rövid távra nyújt eligazítást, s ily módon gyakorol nevelő hatást.

A párttitkárok, a pártbizalmiak stb. munkája is éppen úgy tartalmaz nevelési feladatokat és nevelési mozzanatokat, mint a propagandistáké. A propagandista munkája mégis különbözik a más területeken dolgozó aktivisták tevékenységétől. A pártmunka más területein például nagy szerepet kap a operatív irányítás és szervezés, s ezek közvetlen és közvetett formái. A propagandamunkában viszont a szervezés és az irányítás egyedül az ismeretnyújtás folyamatának szervezésére és irányítására koncentrálódik, nem számítva most a pártoktatás szervezését, amely sajátosan szervezői feladat és a propagandamunka kereteit, szervezeti formáit hozza létre. Vagy: a pártmunka más területein a nevelés nem az ismeretek rendszeres, szisztematikus átadásával, hanem más formák révén valósul meg, legtöbbször közvetlen célok és feladatok érdekében.

Bizonyára alig akad olyan ember, aki egyaránt kiváló agitátor, szervező és propagandista egyszemélyben. Ha mindenkit megfelelő helyre teszünk, az mindenkinek jó, a pártmunkának, a pártmunkásoknak és azoknak az embereknek is, akikkel dolgoznak.

A legfőbb követelmény: a nevelői-tanítói személyiségjegyek megléte vagy kifejlesztésének lehetősége. Első helyen ezek között természetesen a „tananyag" tökéletes ismerete, a pontos, alapos és állandóan fejlődő ideológiai-politikai felkészültség áll, valamint a szilárd, mindent átható és mindenütt megnyilvánuló meggyőződés. Hiszen ez utóbbi nélkül szinte még fizikát sem lehet tanítani, nemhogy eszméket, politikai ismereteket. De ha ez is a legfőbb szempont, mégsem az egyedüli. Ezért túl kell lépnünk azon a sok helyütt még élő, helytelen szemléleten, hogy kizárólag az ideológiai-politikai felkészültséget tekintjük a propagandamunka kritériumának. De túl kell lépnünk azon a sok helyen még élő gyakorlaton is, hogy a számos gond közepette esetlegessé válik, kit bízunk meg propagandamunkával.

A légkörteremtés, az emberi kapcsolatok kiépítésének és fenntartásának képessége a propagandista nevelői magatartásában fejeződik ki. Meg kell mutatnia magabiztosságát és — ugyanakkor — szerénységét. Megjelenésével, gesztusaival (a hangsúlyokkal, mozdulatokkal is) ki kell fejeznie érzelmeit, állásfoglalásainak, meggyőződésének gondolati tartalmát. A légkörteremtés nemcsak példamutatást, igazságot kereső állásfoglalást jelent, hanem ezek kifejezését is. A propagandistának tudnia kell, mikor legyen egyszerűen, de határozottan tárgyilagos, mikor és mennyire színezheti tárgyilagosságát szenvedélyes, sőt indulatos állásfoglalások erejével. Képessé kell válnia a humor, sokszor a gúny alkalmazására. A nevettetés, különösen a gúnyolódás éles, de kétélű fegyver. Csak akkor eredményes, ha a hallgatóság biztosan ráhangolódott arra az igazságra, amelynek nevében, s amelynek ellenfeleit megcélozva felhasználjuk. De ha — bár akaratlanul — megsértjük vele azok érzékenységét, akiket meggyőzni kívánunk, az általunk hirdetett igazságot sebezzük meg vele.

Minden nevelő, s a propagandista munkája is megköveteli a magatartás tudatos irányítását. A propagandista esetében ezt olyan tényezők szabják meg, mint a mondanivaló tartalma, a közeg, amelyben kifejti azt, a hallgatóság összetétele és hangulata, azok az érzelmek, amelyeket fel kell ébresztenie, a gondolatok kifejtésének metodikája, a „közegellenállás", amelybe beleütközik vagy a közönség eleve adott „ráhangolódása" a témára, a hallgatók érdeklődése vagy érdektelensége. A propagandista magatartása a meggyőzés eszközévé válik, amikor kiáll az emberek elé mint előadó vagy mint konzultáns, konferencia- vagy foglalkozásvezető. Nem uralkodhatnak el rajta kívülről hozott hangulatai, közérzete, indulatai. Úgy kell kifejeznie a tartalmat, ahogyan a tartalom s az adott helyzet megköveteli.

Tulajdonképpen az előadásnak, a foglalkozás vezetésének metodikája eleve megkövetel egyfajta magatartást. Egészen egyszerűen azért, hogy mondanivalónk lehetőleg minél könnyebben átvehető legyen, hogy a foglalkozáson megszólaljanak a hallgatók, hogy segítsük a lényeges mozzanatok kiemelését, felkeltsük és fenntartsuk az érdeklődést, felébresszük a lankadó figyelmet stb. A metodikai igények is szabályozzák a propagandista magatartását. S velük együtt (és velük összhang-

ban!) a meggyőzés és az emberi kapcsolatok kiépítésének igényei. A metodikai igényekről hamarabb és szívesebben veszünk tudomást, talán mert természetesebbnek tűnnek. A magatartás meggyőződést formáló szerepe viszont kicsit elvontan hat, megfoghatatlannak vagy teljesíthetetlennek látszik.

A beleélés képessége s ennek gyakorlása kapcsolja egybe a didaktikai igényeket és a magatartás közvetlen személyiségformáló funkcióit. A beleélés a hallgatóság hangulatainak, problémavilágának, a témára való ráhangoltságának vagy ellenállásának ismeretét jelenti. Más szóval: megpróbálunk úgy gondolkodni és úgy érezni, ahogyan a hallgatóság gondolkodik és érez, átéljük problémavilágát. A propagandistának meg lehet és meg is kell éreznie a hallgatóság érzelmi reagálásait. Érzékelve a lankadó vagy élénkülő figyelmet, s mögötte az érzelmi ráhangolódást vagy idegenkedést — a téma kifejtési sorrendjének megváltoztatásával, új elemek bekapcsolásával vagy akár csak egy-egy gesztussal, új hangsúllyal, erőteljesebb vagy tompított érzelmi töltéssel képes ellensúlyozni vagy felfokozni azt.

Minden ember önálló személyiség s különbözik minden más személyiségtől: másképpen gondolkodik, érez, viselkedik. Pontosabban: gondolkodása, érzelmi élete, viselkedése hordozza azokat a sajátosságokat, amelyek csak rá jellemzőek. Amikor a propagandista személyiségéről beszélünk, olyan vonásokra gondolunk, amelyek közösek lehetnek minden propagandista személyiségében. Éppúgy, ahogyan az esztergályosok személyiségében is kialakulnak a munka elvégzéséhez szükséges közös vonások, beépülnek a személyiségbe, összefonódnak más vonásokkal, kölcsönösen hatnak egymásra, alakítják egymást, végül egyéni módon érvényesülnek. Ilyen értelemben lehet elképzelni a propagandista személyiségének modelljét, amelynek a magatartás és az érzelmek — s mindaz, ami még hozzájuk csatolható — egyik tartománya csupán.

A PROPAGANDISTÁK TÁJÉKOZTATÁSA A HELYI KÉRDÉSEKRŐL*

A propagandisták szorosan vett „szakmai" felkészítésének rendszere kialakult. A nemzetközi és országos kérdésekről alapvetően biztosított a tájékoztatásuk. Ez azonban nem elegendő. Ahogy a politika és a párthatározatok helyi végrehajtása fokozottabban előtérbe került, a tömegpropagandában is jobban kellett törekednünk az általános és a helyi kérdések összefüggőbb feldolgozására, az előbbieknek az utóbbiakkal történő szorosabb összekapcsolására.

Ennek a folyamatnak egyik lényeges kifejezője Somogy megyében, hogy a megyei párt-végrehajtóbizottság a járási jogú végrehajtó bizottságok hatáskörébe utalta a propagandisták év eleji tanfolyamszerű felkészítését, növelve a tájékoztatásukkal kapcsolatos felelősséget.

A helyi kérdésekről szóló tájékoztatás és a sokoldalú eszmecsere jó formája nálunk, a barcsi járásban a propagandisták év eleji egyhetes járási tanfolyama. Ezeken mindenekelőtt a politika, a központi, a megyei és a járási párthatározatok végrehajtásának összefüggéseit, az azokból adódó helyi tennivalókat törekszünk ismertetni és megértetni. Olyan lényeges kérdések helyi tennivalóiról váltottunk szót, mint például a gazdaságpolitikai feladatok végrehajtása a megyei pártaktíva alapján, az államélet és a szocialista demokrácia fejlesztése, a helyi tanácsok népképviseleti, önkormányzati, államigazgatási funkciójának erősítése, a munkás-paraszt szövetség, a párt vezető szerepe erősítésének helyi feladatai, a Központi Bizottság közoktatási határozata végrehajtásának járási tennivalói, a tömegpropaganda alapvető járási követelményei stb.

Az előadásokat sokrétű konzultáció követte, melyek során a legkülönfélébb helyi gondok, problémák, tennivalók megítéléséhez és megoldásához adtunk politikai és módszerbeli segítséget. A felkészítés befejező aktusaként „fórum" keretében a párt járási vezetői válaszoltak a propagandisták több mint 30 — többségében helyi vonatkozású — kérdésére. Ezek sokrétűségére jellemző, hogy kiterjedtek a járás iparfejlesztésével, keres-

* *Király György* írása. Megjelent a „Pártélet" 1972. 12. számában. (Rövidített szöveg.)

kedelmi ellátottságával, az üzem- és munkaszervezéssel, a szociális és kulturális problémákkal, a pártirányítás gyakorlatával összefüggő kérdésekre. Úgy véljük, hogy e forma hasznos, jól szolgálja a közvetlen tájékoztatást, sok segítséget nyújt a helyi feladatok, problémák megoldásához, az egységes álláspont és az ezen alapuló gyakorlat kialakításához.

A propagandisták tájékoztatásának másik jól bevált formája az év közi propagandista-előkészítők járási rendszere. E kiscsoportos formák nagyon alkalmasak arra, hogy a propagandisták az egyes témák feldolgozása során azok helyi összefüggéseit is tisztázzák, összevessék az elméletet és a gyakorlatot, megmutassák a jellemzőt és az egyedit. Ezek során a járási vezető propagandisták sokrétű információ birtokában igyekeznek olyan útmutatást, segítséget adni az egyes témák feldolgozásához, amelyek közvetlenül is segítik a helyi feladatok, gondok megoldását. A helyi kérdésekről szóló tájékoztatás, a le- és felmenő információ jó bázisa az oktatási bizottság. Tagjai a propagandistákkal folyó eszmecserék során részben azonnal, részben valamelyik következő alkalommal válaszolnak a felvetődő kérdésekre.

A tájékoztatás további formája a propagandisták év eleji, évközi és év végi összevont tanácskozása. Ezek során egyrészt időszerű határozatokról, feladatokról adunk tájékoztatót, másrészt a területen összegyűjtött tapasztalatok alapján válaszolunk a kérdésekre, s adunk eligazítást azokban.

Figyelmet fordítunk a propaganistáknak a járás életével összefüggő írásos tájékoztatására is. Az elmúlt évek során több anyagot adtunk ki ilyen céllal. Közrebocsátottuk például a járás harmadik ötéves terve végrehajtásának és negyedik ötéves tervfeladatainak adatait, melyek ismerete segítette a propagandistákat gazdaságpolitikánk megvilágításában. Jól segítette az ügyünkhöz való érzelmi kötődést a járás 25 éves fejlődéséről készült kiadványunk, amely helyileg is bizonyítva mutatta be fejlődésünket.

További feladatnak tartjuk a járási tájékoztatási formák állandó korszerűsítését. Arra törekszünk, hogy még folyamatosabbá és élőbbé tegyük a propagandisták tájékoztatását a helyi kérdésekről, kialakítva annak leghatékonyabb mechanizmusát.

A propagandisták helyi tájékoztatásának nagyon fontos területe a közbeeső pártszervek és a pártalapszervezetek szintje.

A végrehajtás e döntő szféráiban való eligazodást, a megfelelő informáltságot ma már egyetlen propagandista sem nélkülözheti, s a helyi politikai vezetés is egyre jobban érzi ennek szükségességét. Ezt egyre inkább megfogalmazzák a közbeeső pártszervek és az alapszervezetek titkárai is. A felismerés, a jó szándék azonban nem elegendő. Megfelelő módszerekre és rendszerre van szükség, hogy a propagandista folyamatosan informált legyen az adott terület lényeges kérdéseiről, a politikai, társadalmi, gazdasági, kulturális élet helyi folyamatairól, a megoldás gyakorlati mozzanatairól. S ez ma már nem önkényes elhatározás kérdése, hanem a foglalkozások szülte igény, ahol a propagandistának magyarázni, érvelni, bizonyítani és válaszolni kell.

A helyi tájékoztatás és információszerzés sok formája alakult ki járásunkban, amelyeknek rendszerezése és módszertani elrendezése immár időszerűvé vált. Az információk szerzésének egyik eléggé általános formája, amikor a propagandista tagja a politikai, állami, illetve gazdasági élet valamilyen szintű testületének. Az így adódó lehetőségekkel általában jól élnek a propagandisták. Másik lehetőség — és ez eléggé gyakori —, hogy valamilyen vezető beosztásban dolgoznak, és ennek alapján jutnak az információk birtokába. A ma gyakorlata azt mutatja, hogy az iskolaigazgatótól a tanácselnökig, vagy az áfész elnökéig sokféle vezető található a propagandisták soraiban.

Egy másik — bár még nem jellemző — forma, hogy az adott témával kapcsolatos helyi kérdésekben a propagandista a foglalkozás előtt tájékozódik az érintett szerveknél. Ez azonban idő, és sok esetben lehetőség kérdése is.

A propagandista, aki a hallgatóitól és másoktól képet kap a gondokról és problémákról, betölt bizonyos „hírvivő" szerepet is, hiszen taggyűléseken és egyéb formákban azokat szóvá teszi, továbbítja. Másrészt a sok tapasztalat, felvetés és kérdés gazdagítja tárházát a foglalkozások vezetésében.

A propagandistáknak a járási, munkahelyi, lakóterületi kérdésekről való folyamatos és rendszeres tájékoztatása alapvető politikai követelmény. A tömegek aktivitása, a szocialista demokrácia kibontakozása, a politika helyi feladatainak végrehajtása igényli, hogy a kialakult járási formák mellett megszervezzük és folyamatossá tegyük a közbeeső pártszervek és az alapszervezetek ez irányú tevékenységét is.

A MÓDSZERTANI FOGLALKOZÁSOK TAPASZTALATAIBÓL*

A budapesti propagandisták tanfolyamain beiktattak néhány a pártoktatás módszereivel összefüggő témát. Kétórás pszichológiai, kétórás didaktikai és módszertani előadást hallgattak meg a résztvevők, majd háromórás szemináriumi foglalkozáson beszélték meg a hallottakat.

A téma újdonsága miatt nagy visszhangja volt a kezdeményezésnek. Sokféle nézet, vélemény hangzott el a részt vevő propagandisták részéről, nemcsak szemináriumi hozzászólásként, hanem a szüneti beszélgetéseken és közbeszólások formájában is. Minthogy a félév folyamán 2500 propagandistának — tehát a budapesti pártoktatók körülbelül egynegyed részének — állt módjában gondolatait közölni a jelzett témakörben, talán megengedhető ennek alapján valamiféle általánosítás. A beszélgetések során az általunk feltett kérdésekre adott válaszaikban ugyanis kifejtették, hogyan vélekednek saját munkájukról; mit tartanak különösen fontosnak; mi okoz számukra nehézséget és miben várnak segítséget.

A politikai oktatás céljának megfogalmazásakor mindenki számára természetesnek látszott annak hangsúlyozása, hogy itt nem egyszerűen ismertetni kívánjuk a párt politikáját, a marxizmus—leninizmus egyes kérdéseit. Tudatos és aktív világnézetet, meggyőződést akarunk formálni, a hallgatók olyan képzésére és nevelésére törekszünk, hogy képesek legyenek az önálló ítéletalkotásra és cselekvésre. Ez jelentős hozzájárulás — a tömegpropaganda eszközeivel — a szocialista ember formálásához.

Úgy tűnt, hogy a cél ilyesfajta meghatározásával mindenki egyetért. Hogy azonban a szemlélet mégsem egységes, ez mindjárt kiderült, amikor három konkrét kérdésben választ kértünk a propagandistáktól. Megkérdeztük: 1. milyen megoldást választanának, ha a tankönyvvel rendelkező oktatási formában a témára előirányzott időhöz képest túlságosan sok a feldolgozandó anyag; 2. melyik a foglalkozás levezetésének leghelyesebb módja; 3. mi a teendő akkor, ha érzékelik ugyan,

* *Sz. Várnagy Marianne* írása. Megjelent a „Pártélet" 1972. 2. számában.

hogy csoportjuk néhány tagja tévesen vélekedik az adott „kényes" kérdésről, de ezt nem mondják ki? Mindhárom esetben több (5—8) válaszlehetőséget adtunk meg, s megkértük a propagandistákat, válasszák ki: melyiket tartják a leghelyesebbnek.

Látszólag három, de legalábbis két különféle területre vonatkoztak a válaszvariációk: a tananyagkiválasztásra és a foglalkozás vezetőjének magatartására. Ám mindegyik esetben erősen befolyásolja a választ, hogy hogyan látja valaki a foglalkozások vezetésének és egészében véve a pártoktatásnak a célját, a benne rejlő lehetőségeket. Ezért tehát lehetséges és érdemes „visszakövetkeztetnünk" belőlük.

A kérdések megadásakor szóban valamivel bővebben kellett meghatározni azt a szituációt, amelyben azok felvetődhetnek. Ezért egyes esetekben konkrétan megjelöltük azt is, milyen tanfolyam melyik témája kapcsán kell dönteni. Ezt egyébként a hallgatóság meg is követelte. Amikor ez elmaradt, joggal bírálták hiányát, és kérték, ismertessük a válaszadáshoz szükséges feltételeket. Ezek után azt is elmondtuk, hogy mindegyik változatban rejlik kisebb vagy nagyobb igazságmag, legfeljebb egyoldalúan, kissé túlértékelten vagy eltorzítva. Valójában jó volna érvényesíteni minden szempontot, de igen gyakran kényszerülünk olyan döntésre, hogy az egyik vagy a másik szempontot, magatartásformát kell előnyben részesítenünk.

Mit mutattak a „szavazatok"? Az első kérdés esetében — ha következetesen tartjuk magunkat a meggyőződés formálására irányuló célunkhoz — optimális válasznak azt a variációt tekintettük, hogy a propagandista a rendelkezésre álló időt elsősorban a bonyolult, valamint az ellenvéleményt kiváltó részek megvitatására és kifejtésére fordítja. Elfogadható az a variáció is, hogy ilyenkor az újszerű és az ellenvéleményt kiváltó részekre fordítja a propagandista a fő figyelmet. Ha ugyanis a szemlélet, vagy tágabb értelemben a személyiség fejlesztését tartjuk legfontosabbnak, mindenképpen szem előtt kell tartanunk két szempontot. Egyrészt, meg kell értetnünk az anyag legbonyolultabb fogalmait és összefüggéseit, amelyek ismeretének hiánya vagy félreismerése akadályozza a további munkát. Másrészt, meg kell keresnünk azokat a pontokat, amelyek feltehetően ellenvéleményt váltanak ki a résztvevőkből. Minthogy meggyőződést kívánunk formálni, ez utóbbi elhárítása vagy leg-

alábbis megingatása a legdöntőbb feladatunk. Enélkül csak látszateredményt érhetünk el, s ezért ezt semmiképpen sem szabad elmulasztanunk.

Hét esetben tettük fel az első kérdést és csak két alkalommal kapta a legtöbb „szavazatot" az optimális változat. Felváltva előzte meg három másik variáció: *a)* ha kevés az idő, a vázlatot és az anyag érdekes részeit kell megvitatni; *b)* a vázlatot, a bonyolult és az érdekes részeket; *c)* a vázlatot, a tipikus problémákat és az érdekességeket. Ebben kétségkívül megvan az a pozitívum, hogy a propagandisták legjobbjaiban erőteljesen él az igény a tananyag érdekessé, vonzóvá tételére. Igyekeznek tehát kedvet csinálni a tanuláshoz, ami nagyon fontos, hiszen segíti a közönyösség elleni harcot. Ezzel magyarázható, hogy a plenáris vitában és a szemináriumokon hosszasan védte nem is egy propagandista ennek a szempontnak mindent háttérbe szorító elsődlegességét. A nagyobb baj az, hogy nagyon kevesen éreztek kedvet az olyan kérdésekkel való foglalkozásra, amelyeknek elfogadtatása várhatóan ellenállásba ütközik.

A második kérdés a foglalkozásokon való helyes vezetői magatartást kutatta, azokat az elveket kereste, amelyek vezetői munkánkat elsősorban irányítják. A variációk mindegyike valamilyen típust kívánt jelezni: a logikust, a liberálist két változatban is, a diktatórikusnak egy finom változatát és a közös munka irányítóját. Itt természetesen ismét arról van szó, hogy mindegyik változat tartalmaz helyes vonásokat. Egyébként sem lehet örökre és egyértelműen elköteleznünk magunkat egyetlen stílus mellett. Ha azonban meggyőződést akarunk formálni, azokat a módszereket kell előnyben részesítenünk, amelyek elősegítik, hogy megismerjük a hallgatók nézeteit, és velük együtt akarjunk eljutni az igazsághoz.

A legkedveltebb válasz — egy alkalom kivételével — ez volt: „logikus kérdéseivel lépésről lépésre fejteti ki a problémát". A logika érthető módon vonz. Utólag megállapíthatjuk, nem szerencsés, hogy az optimálisnak tervezett válaszban („munkavezető jelleggel csak akkor avatkozik a vitába, ha az a világos célmegjelölés ellenére is megakad, vagy végleg téves irányba fut") nem hangsúlyoztuk kellőképpen a határozott belső logikára való törekvést. Elgondolkodtató azonban, hogy a legnépszerűbb variációnál senkit sem zavart a „lépésről lépésre" kité-

tel, ami pedig a kifejezett bábáskodást volt hivatott érzékeltetni. Azt a magatartást, aminek következtében főként csak az olyan vélemények, nézetek jöhetnek felszínre, amire a vezető céltudatosan rákérdez. Ilyen esetben a hallgatói aktivitás, az önálló véleményalkotás kevéssé érvényesülhet. A legfőbb érv itt az időhiány volt, az, hogy így lehet a „leggazdaságosabban" megtanítani az anyagot. Többen azzal is érveltek, hogy engednünk kell hatni a marxista tananyag belső logikáját. A belső logika azonban önmagában nem hat, ha a cél érdekében és tudatában nem „hozzuk össze" a tananyagot és a hallgatókat.

Itt jutottunk el ahhoz a magatartásformához, amit a rövidség kedvéért a munkavezetőéhez hasonlítottunk. Ez azon alapul, hogy a propagandista előzetesen átgondolja és meg is fogalmazza a megoldandó problémát, az elérendő célt. Tisztában van azonban azzal, hogy mindenki csak a maga tapasztalatainak feldolgozásával, tehát saját munkája árán tudja megközelíteni ezt. Ezért nem is avatkozik be minden pillanatban a nézetek kibontakozásába. Végigvárja a legellentmondásosabb nézetek kifejtését is, azután vitában szembesíti azokat egymással. Tudja, hogy nem neki kell minden „munkát" elvégeznie. Gyakran az a leghatásosabb, legmeggyőzőbb érv, amit a résztvevők mondanak egymásnak. Ő csak akkor kapcsolódik a vitába, ha az megakad, vagy végleg hamis vágányra fut. Ez bizony időigényesebb a lépésenkénti irányítgatásnál, de maradandóbb eredménnyel jár.

Több propagandista számára rokonszenves megoldásnak látszott az a válasz is, ha „határozott állásfoglalásával első pillanattól megmutatja a helyes megoldás irányát". Egyes, igen egyszerű esetekben valóban érdemes ezt a megoldást választani, általános irányelvül elfogadni azonban igen káros volna.

A harmadik kérdésnél szintén igyekeztünk „behatárolni" a szituációt, amelyben az született. „Kényes" kérdésre könnyen lehetett példát találni, egyébként pedig feltételeztük, hogy a csoport nem régi és összeszokott kollektíva, s még nem alakult ki eléggé a bizalom jó légköre. Az optimális foglalkozásvezetői magatartás ez esetben az, hogy személytelenül ő maga fogalmazza meg a problémát, kiindulva annak valós, de hibás irányba kinövő magvából.

Ez az alapállás lehetővé teszi a probléma olyan éles és valóságos megfogalmazását, amilyent a feltételezett új, még ösz-

sze nem szokott kollektívában nemigen használnának. Személytelenségével lehetővé teszi annak fenntartás nélküli megközelítését és az érvek higgadt végighallgatását. Ha azt is gondosan feltárjuk, milyen valós, de hibásan megoldott problémából ered a téves nézet, akkor megteremtjük a helyes álláspont elfogadásához szükséges érzelmi alapokat is.

Ám nem mindig az optimális változat kapta a legmagasabb szavazatarányt. Rokonszenvesen sokan választották a nem feltétlenül célszerű „őszintén rákérdez" megoldást. Bőven akadtak hívei annak a válasznak is, hogy „úgy érvel, hogy abban már válaszol is a rázós kérdésre". Nem érzékelték — talán a megfogalmazás pontatlansága következtében sem —, hogy bár ez a megoldás is igyekszik válaszolni, de mivel nem fogalmazza meg eredeti konkrétságában a problémát, nem biztos, hogy a résztvevők ráismernek a sajátjukra.

Elég sok védője akadt még a legkevésbé pozitív változatnak is, amely csak egyetlen célt lát maga előtt: őrködni, nehogy egyesek hibás véleménye megzavarja a többiek fejét. Egy propagandista csaknem ingerülten fogalmazta meg: „Engem nem érdekel, miféle kényes kérdés van bárki fejében is! Az én dolgom az, hogy a fentről kapott anyagot levigyem, azaz megtanítsam. Esetleg jelezzem vissza, hogy mit nem sikerült megértetnem." Ez a nézet olyan „tanulságosan" hibás, hogy akár beiktatható lenne az alternatív válaszlehetőségek közé, noha ebben a „meztelenségében" kevesen választanák. „Szülőatyja" s néhány segítője mégis soká védte vagy 20 lelkes propagandista ellenében.

A pedagógiai céltudatosságot illetően tehát széles az a skála, amelyen a pártpropagandisták elhelyezkednek: az egyik szélen az „oktatandó" anyag kötelességtudó „postásait" találhatjuk; jelentős azoknak a tábora, akik a tananyag mindenhatóságában bízva „engedik hatni" az anyagot; és végül igen szép számmal, de korántsem elegen vannak azok, akik teljes tudatossággal, következetességgel törekszenek meggyőződést formálni a legnehezebb pontokon. Ahhoz azonban, hogy ez utóbbiak száma gyarapodjon, sok mindenre volna szükség. Nem utolsósorban a pártszervezetek olyan segítő ellenőrzésére, amely az ilyen irányú kezdeményezéseket felkarolja, bátorítja, s az ezzel ellentétes igénytelenség ellen határozottan fellép. Olyan ellenőrzésre van szükség, amely minden téma tárgyalá-

sánál segít feltenni a kérdést: az adott esetben a hallgatóknak mi okoz problémát, fejlődésük szempontjából mire volna leginkább szükségük — s érdemben segít a válasz megkeresésében is.

Nagy érdeklődést váltott ki az a problémakör, hogy milyen módon tegye fel a kérdéseket a propagandista. A kérdések funkcióját kerestük tehát. Nem igen hangzott el ellenvélemény azzal kapcsolatban, hogy a kérdéseknek három fő funkcióját jelöltük meg: 1. ellenőrizniük kell a megismerést és a megértést; 2. elő kell segíteniük a tanultak alkalmazását; 3. fel kell tárniuk azokat az ellentmondásokat, problémákat, konfliktusokat, amelyek a tananyaghoz kapcsolódnak. Ez utóbbiak egyaránt lehetnek a valóságos életnek és a résztvevők tudatának konfliktusai. Feltárásuk mindenképpen a fejlődés feltétele.

Kevésbé volt könnyű tisztázni, hogy a jó kérdésnek feltétlenül valóságcentrikusnak kell lennie. Ez azt jelenti, hogy a hallgatók által tapasztalt, tapasztalható vagy legalábbis megközelítő társadalmi jelenségekre kell épülniük. Ahhoz, hogy így kérdezhessen a propagandista, alaposan kell ismernie a valóságot. A valóság-centrikusságból következik az is, hogy a propagandistának a helyzet tisztázására irányuló kérdéseivel nagyon figyelmesen kell reagálni arra a valós magra is, amely a téves, hibás, zavaros megfogalmazások mögött húzódik. Ennek érdekében legdöntőbb feltételként a légkört kell fejlesztenie. Olyan légkört kell kialakítania, amiben megvan a tévedés joga és amelyben érdeklődés fogadja a bizonytalan útkeresést is.

A kérdésfeltevésekben megnyilvánuló igénytelenségre sok példával gazdagodott a példatárunk. („Még miről tanultunk a népgazdaság helyzetével kapcsolatban?" „Mit tudunk mondani a munkásosztály vezető szerepéről?" „Miről nem beszéltünk még?" stb.)

Nehezebbé vált a helyzet, amikor megkíséreltük átalakítani a hibás kérdéseket. Például azt: „Mit nem értettek meg az elvtársak?" Minthogy mindenki számára természetes igény, hogy ellenőrizze a megértést, ez a direkt kérdezési mód is természetesnek tűnik. Legfeljebb akkor vált érzékelhetővé a kérdés ügyetlensége, ha megpróbáltuk elképzelni, hogy nem teljesen összeszokott környezetben nekünk teszik fel. Mennyivel könnyebb a helyzet, ha a kérdés így hangzik: „A témának melyik részét nem sikerült eléggé megvilágítanom?" Esetleg: „Milyen

érvekre volna még szükségünk, ha bárhol vitatkoznánk erről a témáról?"

A módszertani foglalkozások szervezőiként mi magunk — a budapesti Marxizmus—Leninizmus Esti Egyetem Pedagógiai Tanszéke módszertani szakcsoportjának tagjai — is levonhattunk néhány következtetést a képzésre vonatkozóan. Mindenekelőtt talán azt, hogy a propagandisták stílusát még akkor sem gazdaságos és eredményes előadásokkal formálni, ha azokat — jókora nehézségek árán — néhány aktivizáló módszer bemutatásával próbáljuk színezni.

Tovább kell ezt a kezdeti megoldást fejleszteni. Ez azt jelenti, hogy a módszertani kérdések megvitatására több időt kellene szánni. Az adott órakeretek hajszoltsághoz vezetnek és akadályozzák az alapos véleménycserék kibontakozását. Magát az alkalmazott módszert is meg kell gondolni. Kis csoportokban, az egyes módszereket közösen kipróbálva, megbeszélve eredményesebben lehetne dolgozni. Ha egyes csoportokba például csak az egészen kezdők kerülnének, számukra több alapozó anyagot adhatnánk, a régi propagandistákkal pedig több tapasztalatcserét lehetne folytatni.

Gondolkozunk azon is, hogy az egyes oktatási formák tipikusnak tekinthető anyagrészeihez úgynevezett forgatókönyveket készítünk, azaz több változatot abban a vonatkozásban, hogy milyen oktatási „modellek" és milyen módszertani változatok látszanak a leghatékonyabbnak a feldolgozás során. Természetesen ennek csak kínálat jellege lenne, bizonyára akadnának azonban olyan vállalkozók, akik nemcsak kipróbálnák ezeket, hanem jeleznék is tapasztalataikat.

A felsorolt gondolatokkal — és még sok mással is — elsősorban szakcsoportunknak kell megbirkóznia. Úgy gondolom azonban, hogy a leghatékonyabb segítséget a tananyagok továbbfejlesztésétől várhatják a propagandisták. Nemcsak arról lehetne itt szó, hogy az egyes anyagok módszertani feldolgozásához is tartalmazzanak útmutatásokat a tankönyvek. Ez is jó volna. A legtöbbet mégis az jelentené, ha kialakulna a könyvek helyes kérdésrendszere, ahol pedig ez már megvan, tovább csiszolódna. S ez elsősorban nem az emlékezet kontrollját jelentené, hanem példát adna a problémák felismerésére és megfogalmazására.

Rendkívül komplex módon kell tehát megközelíteni a foglal-

kozások hatékonyságának növelését. Ennek csak egyik része a módszerek fejlesztése. Az is csak akkor, ha a módszerek javítását nagyon tudatosan állítjuk a meggyőződés, a szemlélet fejlesztésének szolgálatába. Ezt tulajdonképpen nem is lehet direkt módon megvalósítani, hanem csak azáltal, hogy a foglalkozásokat igyekszünk a társadalmi gyakorlat tudatosan pozitív terepévé alakítani. Ott olyan helyzeteket teremtünk, amelyek következtében a foglalkozások — bármilyen szűk keretek között is — a konkrét társadalmi cselekvés egy változatát, a demokrácia iskoláját jelentik. Ehhez azonban az kell, hogy a pártvezetőségek segítsenek bekapcsolni a tanfolyamokat az adott munkahely és a pártszervezet eleven politikai életébe. Azaz egyrészt hívják fel a propagandisták figyelmét a helyi problémák politikai és ideológiai összefüggéseire, másrészt pedig a foglalkozásokon felvetődő problémákat dolgozzák fel a pártélet sokszínű eszközeivel, s keressék megoldásukat.

VITAKÖRÖK FOLYÓIRATCIKKEK TANULMÁNYOZÁSÁRA*

Folyóiratok cikkeit tanulmányozó elméleti vitakörök néven ismeretes Borsod megyében az a rugalmas pártoktatási forma, amelyet — a megyei pártbizottság propaganda- és művelődésügyi osztályának ösztönzésére és bátorítására — a mezőkövesdi járási pártbizottság három évvel ezelőtt honosított meg a járás székhelyén. Később, az értelmiségi dolgozókkal folytatott alkalmi eszmecserék tapasztalatai alapján és éppen az értelmiségi dolgozók eszmei-politikai továbbképzése céljából az egész járás területére kiterjedt ez az oktatási forma.

Az első alkalommal — kísérletként — mindössze hat csoportot szerveztek. Száz-százhúsz pedagógus, orvos, ipari és agrárértelmiségi tanult e pártoktatási formában. A csoportok élére jó felkészültségű, nagy politikai tapasztalatokkal és a propagandamunka iránt is megfelelő készséggel rendelkező elvtársakat állítottak — köztük a járás több vezetőjét.

Ezek a körök annyiban különböztek a szervezett pártoktatás hagyományos formáitól, hogy egész évre szóló tematikával

* *Csépányi Lajos* írása. Megjelent a „Pártélet" 1971. 9. számában. (Rövidített szöveg.)

nem rendelkeztek. A foglalkozási ágak, illetőleg azonos érdeklődési körök szerint kialakított csoportok számára csupán naptári tervet készítettek, amely szerint októbertől júniusig havonta egy alkalommal tartottak foglalkozásokat. A foglalkozásokon — vagy sokkal inkább elvtársi eszmecseréken — a járási pártbizottság által hónapról hónapra ajánlott különböző folyóiratcikkeket vitatták meg. A „Társadalmi Szemle", a „Közgazdasági Szemle", a „Nemzetközi Szemle", a „Pártélet" javasolt cikkeit természetesen úgy válogatták ki, hogy igazodjanak a napi politikai munka igényeihez, a járásban jelentkező gyakorlati feladatokhoz. Sőt, e pártoktatási formának kezdettől fogva éppen az utóbbiak miatt tulajdonított nagy jelentőséget a járási pártbizottság.

A mezőkövesdi elvtársak ugyanis úgy vélték, hogy a folyóiratkörök hallgatói az ajánlott témák gondos tanulmányozása és megvitatása alapján egységesebben, szélesebb és mélyebb összefüggéseikben értik meg az alapvető párthatározatokat, a felsőbb pártszervek elvi útmutatásai és a helyi pártszervek intézkedései, törekvései közötti összefüggéseket, s az elméleti kérdéseket, elképzeléseket bátrabban vetik majd egybe a gyakorlati tapasztalatokkal, vagyis a gyakorlatot az elmélettel. Már az első esztendő tapasztalatai sok tekintetben igazolták a járási pártbizottság elképzeléseit. A kísérlet nemcsak bevált, hanem fel is bátorította a pártbizottságot, hogy az értelmiségi körökben egyhamar népszerűvé, sőt kedveltté vált pártoktatási formát szélesítse ki. A következő pártoktatási évben megkétszerezték e csoportok, s a résztvevők számát. Kiterjesztették az egész járás területére, több helyen bevonták a párt-, állami, gazdasági és társadalmi szervezetek vezetőit, illetve munkatársait is. Továbbá — a szélesebb körű igényeknek megfelelően — még jobban differenciálták az egyes csoportok folyamatosan kialakított tematikáját.

A POLITIKAI INFORMÁCIÓ A TÖMEGKAPCSOLATOK ERŐSÍTÉSÉNEK, A MUNKASTÍLUS FEJLESZTÉSÉNEK ESZKÖZE*

Mit értünk a pártmunka gyakorlatában a politikai információ fogalmán? Egyre általánosabb az a szemlélet, miszerint a közhangulatot tükröző információ a politikai tömegmunka része, a közhangulat formálásának nélkülözhetetlen feltétele, olyan sajátos jelzőrendszer, amely a tömegkapcsolatok ápolásának, továbbfejlesztésének és rendszeres megújításának nélkülözhetetlen eszköze.

A mi pártunk tömegpolitikai munkájának lényege és jellege: a tömegekkel való olyan érdemi dialógus, eszmecsere, tanácskozás, amikor mindkét félnek van mondanivalója a másik számára, a „felek" őszintén érdeklődnek a másik nézőpontja iránt, készek magukévá tenni, elfogadni a másik fél ésszerű szempontjait, érveit, álláspontját, minthogy közös céljuk az együttes cselekvés legcélszerűbb módjának megtalálása. E dialógus egyik oldalához tartozik a politikai információ. Rendeltetése, hogy felszínre hozza a tömegeket foglalkoztató kérdéseket, gondokat, problémákat. A másik oldalához tartozik a párt tömegfelvilágosító-agitációs munkája, ami rendeltetése szerint ismerteti, népszerűsíti a párt politikáját, célkitűzéseit, döntéseit, elgondolásait. A politikai információ és agitáció a tömegpolitikai munkában egymástól ugyanúgy elválaszthatatlan, mint ahogy a dialógust folytató felek is (e viszonyukban) elválaszthatatlanok, s egységes egészet képeznek. Ha egymástól szétválasztanánk őket, megszűnik a lényeg, maga a dialógus.

Hogy a vezetés érdemben irányíthassa a tömegpolitikai munkát, ismernie kell az adott szituáció tényleges közhangulatát. A helyzet ismeretében lehetősége nyílik a nemkívánatos jelenségek megelőzésére, esetleg lépésváltásra, szükség esetén a tévedések korrigálására.

Az információ jelzései egyre megalapozottabbak, objektívebbek és reálisabbak. Mind kevesebb a különböző előjelű torzítás, a jelzések egyre megbízhatóbb segítséget adnak a vezetés-

* *Nádasdi József* írása. Megjelent a „Pártélet" 1971. 9. számában. (Rövidített, átszerkesztett szöveg.)

nek a mindenkori közhangulat feltárásához, a döntések politikai előkészítéséhez, illetve hatásuk tanulmányozásához.

Amíg emberek szemlélik a jelenségeket és fogalmazzák meg róluk a véleményüket, addig az információ is emberi véleményeket tükröző, emberek által megfogalmazott, azaz szubjektív elemeket tartalmazó marad. De minimálisra csökkenthetjük az információ szubjektivitását, ha „szüntelenül szorgalmazzuk, hogy az események, jelenségek, tények a lehető legpontosabban, kicsinyítések és túlzások nélkül, tárgyilagosan kerüljenek megfogalmazásra". Ily módon az információ szubjektivitása leszűkül arra a mértékre, amennyi a szubjektív elem jelenléte miatt elkerülhetetlen.

Az információ gyűjtői, feldolgozói és továbbítói személyes felelősséggel tartoznak. Az információs munka nem kis mértékben befolyásolja a felsőbb szintű vezetést. Hibák forrása lehet, ha a vezetés elkésetten, pontatlanul, elferdítve kapja az információt. Ezért kell e munkában a személyes felelősséget is megkövetelni.

A közhangulat nem merev, statikus, egyszer s mindenkorra adott, inkább laza szerkezetű, tartalmában és nagyságrendjében változó, képlékeny tudati jelenség. Számos — gyakran felderíthetetlen — tényező egyik napról a másikra lényegesen befolyásolja, megváltoztatja. Milyen értelemben tekinthetjük reálisnak, objektívnak az e nagyon is szubjektív, képlékeny és változékony jelenségeket tükröző és közvetítő információt?

A számos feltétel és tényező közül ki kell emelnünk a következőket:

a) Az információ akkor reális és objektív, ha tematikailag sokrétűen és jellegzetes megnyilatkozási formáiban konkrétan tolmácsolja a közhangulati elemeket. Ha tartalmazza a nemzetközi helyzet fontosabb eseményeinek, a párt és a kormány nemzetközi tevékenységének visszhangját, csakúgy, mint a belpolitikai események, a párt- és állami határozatok, intézkedések fogadtatását; ha rendszeresen foglalkozik a lakosság életkörülményeit befolyásoló tényezők visszhangjával; ha érzékelteti, hogyan vélekednek az emberek az országos és a helyi szociális intézkedésekről, az ármozgásokról, a kereskedelem tevékenységéről, a szolgáltatásokról, az egészségügyi helyzet alakulásáról, a közbiztonságról és a törvényességről stb. S végül: ha rendszeresen tartalmazza azt is, milyen a helyi poli-

tikai, vagy politikai jelleget öltő események visszhangja. Vagyis hogyan vélekednek az emberek a munkahelyi légkörről, a bánásmódról, a helyi vezetők magatartásáról, hangneméről, milyen a vezetés és a dolgozók kapcsolata stb. Mindezek összességükben politikai jelleget öltő jelenségek, s éppen ezért nem maradhatnak ki a politikai információ érdeklődési és témaköréből.

b) Az információ objektivitásának és realitásának fontos kritériuma az is, hogy a lehetséges pontossággal érzékeli és érzékelteti a vezetés és a tömegek felfogása, vélekedése közötti egyezéseket, összhangot. Jellemző és biztató, hogy hazánkban a vezetés és a dolgozó tömegek közeli és távolabbi célkitűzései, törekvései és igényei alapvetően összhangban vannak. A közhangulat fő meghatározója az emberek olyan beállítottsága, miszerint a párt vezetése nagyhorderejű döntéseiben helyesen fogalmazza meg azt, amire a nép gondol, törekszik. Töretlenül magas fokú és szilárd a pártvezetés tekintélye és morális hitele. A dolgozó emberek folyamatosan tapasztalják, hogy a vezetés értük dolgozik, velük cselekszik és bízik bennük. Nemcsak „elbírálja", de kifejezetten igényli és ösztönzi a szocializmustól idegen, túlhaladott jelenségek, a párt munkastílusával összeegyeztethetetlen vezetési megnyilatkozások és gyakorlat tömegbírálatát. S a bizalomra bizalom a válasz, ami — a mindennapi termelő-alkotó munkán kívül — a szocialista közmorál és kritikai szellem erősödése formájában semmivel sem pótolható tömegtámogatást nyújt a párt célkitűzéseinek megvalósításához. Ez az egyik forrása és jövőbeni biztosítéka is a hazánkban tartósan kiegyensúlyozott közéleti-politikai légkörnek. Éppen ezért ennek az összhangnak a figyelése és jelzése a politikai információ egyik legfontosabb feladata.

c) Erősíti az objektivitást és realitást, ha az információ érzékelteti a vezetés és a tömegek felfogása, vélekedése közötti különbségeket, eltéréseket, a közhangulat kritikai megnyilatkozásait is.

A vezetés és a tömegek között a napi kérdések megközelítésében és értelmezésében lényeges szemléletbeli, felfogásbeli különbségek és eltérések is tapasztalhatók, amelyek ismételten és rendszeresen újratermelődnek. E szemléletbeni eltérések forrása főként a vezetés és a tömegek objektív társadalmi helyze-

ténak, illetve szubjektív ítélőképességének különbségében rejlik.

A vezetés széles körű áttekintéssel, a fejlődés tendenciáinak ismeretében, össztársadalmi szinten gondolkodik, tervez és dönt. Elhatározásaiban össze kell hangolnia az egész közösség érdekeit. Figyelembe kell vennie a termelés, az elosztás, az életszínvonal rendszeres emelésének és az ország biztonságának szempontjait, a vágyakat csakúgy, mint a hazai és nemzetközi realitásokat, a népgazdaság tényleges lehetőségeit és forrásait. Csak így hozhat reális döntéseket, s csak így mondhatja felelősséggel: itt és most, ezt és így kell tennünk ahhoz, hogy valamennyiünk gondjai közül az adott időszakban a legégetőbb feladatokat vagy legalább egy részüket megoldhassuk.

A közhangulat különböző emberek nézeteiből, vélekedéséből, hangulatából, reflexeiből tevődik össze. Az emberek a vezetés döntéseiről, törekvéseiről elsősorban saját élet- és munkakörülményeikre gyakorolt hatása, többnyire részkérdések érzékelése alapján mondanak véleményt. Ki-ki saját személyes gondjainak megoldását látja és érzi a legsürgősebbnek, s ebből a szempontból reagál a vezetés döntéseire, elhatározásaira is. Az egyes dolgozók áttekintő képessége, ismeretszintje, iskolázottsága, kora, vérmérséklete különböző, s emiatt is gyakran eltérően vélekednek azonos kérdésekről, döntésekről, problémákról, gondokról és tervekről.

d) A közhangulat kellően differenciált jelzése, közlése is fokmérője az információ objektivitásának és realitásának. Ezért az információ gyűjtésénél, feldolgozásánál és továbbításánál figyelembe kell venni, hogy a lakosság különböző társadalmi osztályokból, szociális csoportokból és rétegekből tevődik össze. Érdekeik alapvető azonossága mellett jelentős érdekkülönbségeik, sőt érdekellentéteik is vannak. Ennek következtében nemegyszer a különféle döntésekre, eseményekre, határozatokra is (lényegében vagy árnyalataiban) különböző módon reagálnak. Mi több: az információ realitásához jelentősen hozzájárul, ha e reagálás hangulati intenzitását, árnyaltságát, hőfokát is érzékeli és jelzi.

e) S végül: még objektívebb és reálisabb az információ, ha a közhangulatot nem statikusan, hanem dinamikusan, mozgásának, áramlásának a folyamatában tükrözi. Ha figyelembe veszi a vezetés és a közhangulat között állandóan újratermelődő

összhangot és felfogásbeli eltéréseket egyaránt; ha különös érzékenységgel figyeli azokat a gócokat és csomópontokat, ahol adott esetben konkrétan jelentkeznek, sűrűsödnek (esetleg kristályosodnak) a vezetés és a tömegek közötti véleménykülönbségek és eltérések; ha különös érzékenységgel jelzi az esetleg tartósan meglevő, akuttá váló feszültségi gócokat, s a feszültség mozgásának irányát is: azt, hogy az adott szituációban növekedőben vagy csökkenőben van-e.

A politikai információ csak akkor tölti be feladatát, ha jelzéseire a vezetés odafigyel és mindennapi munkájában hasznosítja.

Itt figyelembe kell venni: nem biztos, hogy egy adott szituációra jellemző közhangulat mindig valóságos, objektív közérdeket tükröz. A politikai vezetés érettségét, rátermettségét többek között az is mutatja, ha képes megítélni a kettő egybeesését vagy szembenállását. A döntések foganatosításánál a vezetésnek mindig a közérdeket kell szolgálnia, akkor is, ha pillanatnyilag esetleg szembekerül egy-egy ember vagy kisebb csoport érdekeivel, nézeteivel. Ez viszont távolról sem jelentheti azt, hogy nem kell figyelembe vennie a pillanatnyi szituáció esetleges kedvezőtlen közhangulatát. Sőt: ha a hangulat szembekerül a közérdekkel, annál koncentráltabb tömegpolitikai munkát kell kifejtenie azért, hogy a kettőt összhangba hozza egymással, megváltoztassa a rossz közhangulatot. A közérdek csak tömegtámogatással, a tömegek alkotó cselekvésével realizálódik, a tömegtámogatás pedig csak a pozitív közhangulat légkörében bontakozhat ki.

Az érdemi reagálás az információ jelzéseire, a helyi, közép- és felső szintű, illetve a párt-, állami, gazdasági és tömegszervezeti vezetés együttes feladata. Ezt azért is hangsúlyozzuk, mert félreértés következtében helyenként tapasztalható olyan felfogás, miszerint: a helyi gazdasági-állami vezetés intézkedik, rendelkezik, határoz, a párt- és tömegszervezeti vezetés és organizáció pedig „megmagyarázza" az intézkedések értelmét, okát és célszerűségét.

Még a pártközvéleményben is eléggé általános jelenség, hogy csupán az információban felvetett kérdésekre történő direkt választ minősítik a jelzésekre történő vezetői reagálásnak. Márpedig a reagálás módja — a jelzett gondok-problémák, kritikai észrevételek természete, jellege és hordereje szerint —

csak komplex lehet. Ez magában foglalja az intézkedést, a szóbeli és írásbeli felvilágosítást, tájékoztatást csakúgy, mint a tömegkommunikációs eszközök munkáját, a különböző szintű vezetői megnyilatkozásokat is.

Gyakran felvetődnek jogtalan, vagy éppen jogos, de pillanatnyilag irreálisnak minősülő igények, kérések, javaslatok és észrevételek. Az ezekre adandó nemleges, de ésszerű indoklással egybekötött válasz is a reagálás egyfajta módja, csakúgy, mint az, ha egy-egy jelzést adott esetben egyszerűen tudomásul vesznek és későbbi intézkedésekben térnek rá vissza.

Felvetődött olyan igény is, amit egyértelműen jogosnak kell tartanunk. Ennek lényege: az alapszervezetekben dolgozó kommunisták rendszeresen ismerjék a közhangulatról kialakult fontosabb tapasztalatokat, egyszersmind a felsőbb szintű pártszervektől a jelenleginél több, a napi politikai munkában konkrétan és közvetlenül hasznosítható információt kapjanak, hogy még érdemibben befolyásolhassák a közvéleményt. Ennek érdekében — a belső párttájékoztatás további javítása útján — újabb gyakorlati lépések szükségesek. Néhány ilyen már folyamatban is van.

Az információs munka lényegét és értelmét távolról sem a felsőbb szintű szervek számára küldendő „információs jelentés" képezi. Az legfeljebb csak másolat, „kópia" lehet, amiben az alsóbb szintű szervek saját tapasztalataikat tanulság és hasznosítás céljából megküldik a felsőbb szerveknek is.

A fő figyelmet egyre inkább az elsődleges forrásokkal való foglalkozásra, az alapszervezetek információs tevékenységének a fejlesztésére kell összpontosítanunk. Figyelembe véve a párt X. kongresszusának útmutatását: „A párt-alapszervezeteknek különlegesen fontos szerepük van a párthatározatok megvalósításában és a párt tömegkapcsolatainak erősítésében." Itt abból kell kiindulnunk, amit ugyancsak a X. kongresszus hangsúlyozott: „A párt politikájának megfelelő érvényesítését csak az biztosíthatja, ha a Központi Bizottság, a párt középfokú irányító szervei és a párt alapszervezetei, a feladatok azonos értelmezése alapján, a legnagyobb összehangoltsággal, egyidejűleg és ugyanazért dolgoznak."

Jelenleg főként azokban az alapszervezetekben folyik elmélyültebb információs munka, amelyeket bekapcsoltak az országos vagy a megyei hálózatba. Ez pedig az alapszervezetek-

nek csak kisebb hányada. Senki sem állíthatja azonban, hogy a tömegkapcsolatok ápolása és a politikai tömegmunka stílusának fejlesztése csak e kisebb hányad feladata és gondja.

Az alapszervezeti információs tevékenység javítása a kulcsa annak is, hogy egyre pontosabb, konkrétabb, árnyaltabb jelzéseket kapjanak a felsőbb pártszervek. Sajnos, ma még elég kevés időt fordítunk arra, hogy az alapszervezeti információs forrásokkal rendszeresen foglalkozzunk. Célszerű lesz, ha ezen a jövőben változtatunk.

Ahhoz azonban, hogy az alapszervezeti tömegpolitikai (s így az információs) munkát is tovább javítsuk, lényegesen javítani kell a helyi közéleti-politikai légkört, amelynek jelenlegi állapota ma még sok helyen gyengíti a helyi vezetés és a tömegek egészséges kapcsolatát, dialógusát. Sajnos, nem egy helyre jellemző az a szemlélet, hogy a belső ügyeket nem kell kiteregetni, a helyi gondokat és a vezetés fonákságait érintő kritikai megjegyzések nem tartoznak másra. Az ilyen helyeken ezért a közvélemény megismerése és az információ készítése valósággal „nehéz embereket" kíván. Némelyiküknek — mondhatnánk —, akár „veszélyességi pótlék" is járhatna az igazmondásért.

Az alkotó, nyílt, egyenes, szókimondó helyi légkör megteremtése a pártszervezetek és a helyi közéleti emberek feladata. Megoldását egyetlen pártalapszervezet, egyetlen helyi kollektíva sem várhatja a felső vezetéstől, nem háríthatja át ez irányú felelősségét az országos vezetésre. Az ilyen légkör megléte vagy hiánya objektíve minősíti a helyi pártszervezet és a vezetés politikai tevékenységét.

Jogos igény, hogy adjunk az alapszervezetek számára központilag kidolgozott módszertani segédanyagot. Ezt a közeljövőben igyekszünk kielégíteni. De hangsúlyozzuk: nem becsüljük le a módszerek szerepét akkor, ha a legfontosabbnak továbbra is a szemlélet formálását tartjuk. Helyes szemlélet biztokában viszonylag könnyebben meg lehet találni a jó gyakorlati módszereket is, ha viszont a szemlélet helytelen és torz, akkor a legragyogóbbnak tartott módszerek sem segítenek. Továbbá: nem lehet „módszertani segédanyag" címén mindenhol és mindenkor használható sablont adni és várni. Az információ gyűjtésének, feldolgozásának, hasznosításának és továbbításának leghasználhatóbb módszereit kinek-kinek saját tapasztalatai

alapján, saját alapszervezetének működési feltételei között kell megtalálnia és kidolgoznia.

S végül: a szemléletformáló, jó módszereket terjesztő egymásközti tapasztalatcsere-megbeszéléseket jelenleg semmi sem pótolhatja. Éppen ezért a kerületi, városi, járási, nagyüzemi, intézményi bizottságok illetékes vezetői és munkatársai gondoskodjanak arról, hogy a jövőben a tapasztalatcserék rendszeresek és hatékonyak legyenek. Helyesen teszik a megyei bizottságok, ha ösztönzik és segítik az alsóbb szintű pártbizottságok e törekvéseit.

Tapasztalataink megerősítik: időszerű a Politikai Bizottság határozatának azon része is, miszerint lépéseket kell tenni a közvélemény-kutatás megszervezésére. A vezetés jogos igénye, hogy a közhangulatról adott rendszeres jelzésekkel együtt más oldalról is megalapozott áttekintést kapjon a közvélemény alakulásáról.

A kísérleti jellegű felméréseink e tekintetben igen biztatóak. A közvélemény-kutatás eredményei nagymértékben segíthetik a vezetés munkáját. Miközben mérik egy-egy fontos határozat tömeghatását, annak eredményeivel hozzájárulnak a döntések további kimunkálásához is. Kiegészítik, ellenőrzik, igazolják vagy korrigálják a közhangulatról érkező jelzéseket. A politikai információ és a közvéleménykutatás tehát együttesen még megbízhatóbbá teszik a közhangulatról-közvéleményről szerzett vezetői ismereteket.

Az illetékes központi vezető szervek feladata és gondja, hogy az eddigi tapasztalatokat felhasználva, bátrabban folytassák főként a politikai ismeretszint-vizsgálatokat. Az agitációs és propagandamunka, a tömegkommunikációs tevékenység tervezéséhez nagyon jól hasznosítható, ha részletesebben, konkrétabban, árnyaltabban mérik a társadalom tagjainak tudati állapotát. Hasonlóképpen meg kell találni azokat a legcélszerűbb megoldási módokat és szervezeti kereteket, amelyek a Politikai Bizottság határozata eme szakaszának realizálásához szükségesek.

A HELYI TÁJÉKOZTATÁS TOVÁBBFEJLESZTÉSE*

Véleménycsere folyt a „Pártélet" hasábjain a vállalati, üzemi tájékoztatás fejlesztéséről. A vitáról a szerkesztőség és a Központi Bizottság Agitációs és Propaganda Osztálya az általános elvek egységesebb értelmezésének előmozdítását, a lehetőségek szélesebb „választékának" feltárását várta. A vita befejeztével ismét elővesszük a vitaindítóban megfogalmazott kérdéseket és szembesítjük azokat a kapott válaszokkal. Milyen kérdések vetődtek fel?

Miként fejleszthető a vállalati, üzemi pártszervek és társadalmi szervezetek tájékoztató tevékenysége? Mi az üzemi újság, a faliújság, a különböző írásos kiadványok és szemléltetőeszközök szerepe a helyi gazdasági és politikai információban? Hogyan hangolják össze ezt a szóbeli tájékoztatással? Hogyan segíthetjük mindezzel a munkahelyi demokratizmus és a tulajdonosi érzés erősítését?

A vitában többen felvetették, hogy amikor a vállalati, az üzemi tájékoztatás fejlesztéséről beszélünk, akkor új formák létrehozására törekedjünk-e, vagy a tartalomnak a meglevő formák felhasználásával történő színvonalasabb közvetítésére. Mennyiségi vagy minőségi fejlesztésre van-e szükség? Egyet lehet érteni a kérdésre adott válasszal: a minőségi fejlesztés kerüljön előtérbe, nem szükséges új formákat „kitalálni".

Az Egyesült Villamosgépgyár példájával is bizonyították, hogy szükségtelen a mennyiségi fejlesztés. Ebben az üzemben a gazdasági vezetés, a pártszervezet és a szakszervezet nem kevesebb, mint 31 fórumot és eszközt „üzemeltet" a helyi tájékoztatás céljaira. És ezek között nem is szerepelnek annak a nyolc más társadalmi szervezetnek a tájékoztató fórumai és eszközei, amelyek szintén a gyárban működnek. Igaza van tehát annak az elvtársnak, aki azt írta: „... a formák és eszközök mennyisége teljes mértékben elegendő. Nem ezek számának gyarapításán kell munkálkodnunk, hanem azon: miként lehet e sokrétű információs csatornán továbbított tájékoztatást jobban összehangolni, rendszerbe foglalni. Talán még azon is lehetne gondolkodni: nem kellene-e a mennyiséget némileg csökkenteni, s egyes elavult formákat megszüntetni."

* *Dr. Ritter Tibor* írása. Megjelent a „Pártélet" 1972. 10. számában.

A véleménycsere során tehát az az álláspont alakult ki, hogy a vállalati, üzemi tájékoztatást nem „mennyiségileg" kell fejleszteni. Magunk is ezt valljuk. Egyébként sem helyes kiindulópont, hogy ha valamit hatékonyabbá akarunk tenni, akkor azonnal új formákat, eszközöket kezdünk keresni. A tartalom és a forma kölcsönös viszonya ismert; a valóság, a szükségletek alapján döntsünk, ha kell szüntessük meg az elavult formákat és alakítsunk ki hatékonyabbakat, de sohase hangulatunk változása váltson ki ilyen elhatározást.

Egyetértünk azzal a gondolattal is, amely szerint a hatékony tájékoztatás előfeltétele, hogy „alaposan ismerjük azt a közeget, amelyben dolgozunk". Figyelemre méltó amit ezzel kapcsolatban a Dunai Vasmű pártbizottsága agitációs-propagandabizottságának elnöke ír: „Tájékoztató munkánk alapvető hiányosságát abban látom, hogy nem ismerjük pontosan azt a közeget, amelyben hatnunk kellene. Nem ismerjük összetételét, érdeklődési körét, befogadó képességét, ismereti szintjét. Azt sem tudjuk pontosan, hogy a különböző tömegtájékoztató eszközök — például a rádió és a televízió — milyen változást idéztek elő életformájukban, érdeklődésükben, tájékozottságukban." Nagyon fontos felismerés ez, hiszen nemcsak a tájékoztatás megszervezésének, hanem a rétegagitációnak is fontos követelménye, hogy a vállalati „társadalom" szociológiai jellemzői alapján határozzuk meg a teendőket. A tudatformálás hatékonyságát növelheti, ha figyelembe vesszük a befogadók felkészültségét, ezért pontos ismeretekkel kell rendelkeznünk ismeretszintjükről.

Az időszakonként végzett felmérések azért is szükségesek, mert a gazdasági, termelési tájékoztatásban, meggyőzésben következetesen érvényesíteni kell a rétegagitáció elvét. Hiszen a problémák általában nem „össztársadalmilag", hanem egyes rétegekben jelentkeznek. Az emberek bármely osztályhoz, társadalmi réteghez tartoznak is, általában nem a közgazdaságtan logikája szerint szemlélik és ítélik meg a jelenségeket, hanem a mindennapi gondolkodás törvényszerűségei szerint. És figyelembe kell venni az ún. generációs mobilitást is, vagyis azt, hogy évről évre jönnek új munkások, ki a mezőgazdaságból, ki az iskolából, akik számára minden újdonság, akiket „be kell vezetni" a vállalati életbe, akiket a tájékoztatás segítségével is a kollektíva értékes tagjává tehetünk. Ezek miatt a

helyi tájékoztatásban, agitációban állandóan vissza kell térni a korábban tárgyalt témákra. Az ismétlés — követelmény!

A tájékoztatás a helyi kérdésekről nem lehet pusztán az érdeklődés kielégítésének eszköze. Nemcsak informálni akarunk, hanem mindenekelőtt befolyásolni az üzemi közvéleményt, ösztönözni és helyes irányba orientálni a dolgozók cselekvését. Ahogyan a Fővárosi Gázművek Termelő Üzemága pártbizottságának titkára kiemelte: „A helyi tájékoztatás feladata elsősorban az, hogy biztosítsa a politikai-gazdasági feladatok ismeretét, adjon információt az elvégzendő munka szükségességéről mindazok számára, akiket cselekvően kívánunk bevonni a munkába. A gazdasági, politikai szervezetek eredményes munkájának alapja, hogy a vezetés mozgósítani tudja a szervezet tagjainak többségét, meggyőzze őket munkájuk fontosságáról, eloszlassa kételyeiket a kitűzött cél elérhetőségét illetően." Igaza van a pártbizottság titkárának, amikor gondolatsorát így fejezi be: a mozgósításhoz első lépés a feladatok ismertetése — azaz a tájékoztatás.

Az üzemi közvélemény befolyásolása a témákat tekintve is szerteágazó feladat. Ki lehet viszont emelni a sok teendő közül hármat, amelyben a vállalati tájékoztatásnak különösen jelentős szerepet kell vállalnia, biztosítva az érvanyagot a szóbeli agitáció számára. Ezek:

a) a helyi, az ágazati és az össztársadalmi érdek viszonyának megítélése;

b) a tulajdonosi tudat fejlesztése;

c) a bér- és jövedelmi kérdések, az életszínvonal megítélése.

Ebben a vonatkozásban is különösen fontos, hogy a tájékoztatás segítsen megértetni: a problémák egy részét azon a szinten kell megoldani, ahol keletkeznek, és ehhez minden munkásnak, mérnöknek, közép- és alsó szintű vezetőnek a saját munkaterületén kell fegyelmezettebben és hatékonyabban dolgoznia. Nagyon fontos feladata a tájékoztatásnak, hogy rendszeresen ismertesse a dolgozó emberek alkotó munkájának nyomán létrejött vállalati, üzemi eredményeket, megláttassa a szorgalmas munka gyümölcsét, megadva ezzel a vállalati kollektívának a siker élményét.

A vállalati, üzemi tájékoztatással szemben is követelmény, hogy szakszerűbben, a megoldás konkrét módját figyelembe véve foglalkozzon a gondokkal, feladatokkal. Amikor például a

bér és jövedelem kérdéseivel, az életszínvonal megítélésével kapcsolatos tájékoztatást tervezik, alakítják, akkor figyelembe kell venni, hogy az életszínvonalról az országos és a helyi érvek együttes alkalmazásával, komplex módon, társadalmi rétegekre bontva kell beszélni. A vállalati, üzemi tájékoztatás feladata, hogy szemléltetően mutassa be: a fejlődés alapvető tényezője a gazdasági hatékonyság növekedése, és ebben a vállalat minden munkásának van meghatározott teendője. Ezzel összefüggésben erősítenie kell azt az elvet, hogy aki többet és jobban dolgozik, az keressen többet, s ez is ösztönözzön a jobb és eredményesebb munkára. A vállalati, üzemi tájékoztatás feladata az is, hogy a maga eszközeivel szembeszálljon a helyenként fellelhető szociális demagógiával és az egyenlősdivel, amely az egyéni lehetőségek egyenlőségét egyenlő jövedelmi színvonalként értelmezi.

Sok az olyan népgazdasági szintű feladat, amelynek megvalósításában sajátos és konkrét teendői vannak a munkahelyi tájékoztatásnak. Ilyen például a vállalati üzem- és munkaszervezés korszerűsítésére irányuló mozgalom kialakításával és fejlesztésével kapcsolatos tennivaló. A vállalati, üzemi tájékoztatás biztosíthatja elsősorban, hogy a munkások kellőképpen ismerjék vállalatuk helyzetét, és javaslataikkal segíteni tudják a belső tartalékok jobb kihasználását. A vállalati közéletben, közgondolkodásban megfelelő helyet kell kapnia a termelés, a munka, a termelési költségek kérdéseinek. Ezt a tájékoztatás, a szemléltetés hatékonyan segítheti, a szóbeli agitáció, a pártnapok előadói, a politikai vitakörök vezetői pedig azután erre építhetik érvrendszerüket.

A munkahelyi tájékoztatással kapcsolatban szólni kell arról, hogy másfajta ismeretre van szüksége a munkásnak és másra a párttisztségviselőnek. Jelenleg még elterjedt, hogy számokkal, mutatókkal „tömik meg" a helyi tájékoztatás fórumait és eszközeit, ahelyett, hogy az összefüggésekről adnának információt, gondolatokat. Joggal jegyzi meg a Dunai Vasmű pártbizottsága agitációs-propaganda bizottságának elnöke: „Gyakran az egyébként korrekt, megbízható információk sem jelentenek semmit a dolgozónak, mert alapismeretei nem teszik számára lehetővé annak befogadását. Vállalatunk közel 7 milliárdos termelési terve — véleményem szerint — nem mond semmit annak, akinek a milliárd fogalma meghaladja a képzeletét."

Nem tudok viszont egyetérteni következtetésével: „De például ha úgy világítanánk meg neki, hogy hány vagon búzát tenne ki és milyen hosszú lenne az a vagonsor, amennyit ezért a pénzért lehetne venni — mindjárt érthetőbbé válna számára a 7 milliárdos termelési terv." Adott esetben persze egy ilyen kép nagyon jó lehet bizonyos adatok, tények szemléltetésére. Az összefüggések megértetésében, a cselekvésre való ösztönzésben azonban aligha vehetjük sok hasznát. Mert hát mire is ösztönözné a Dunai Vasmű munkásait, ha tudnák, hány vagont lehet megrakni termékeikkel, és hogy ez a kocsisor Dunaújvárostól mondjuk Vlagyivosztokig érne? A törzsgárda, amelyben a tulajdonosi tudat alakulóban van, vajon mit tudna kezdeni ezzel az információval? De akik még csak ízlelgetik a fogalmat, azoknak se sokat jelentene.

A munkások nem kielégítő tájékozottságának több oka van. A legalapvetőbb talán az, hogy a tájékoztatás sokszor „operál" a munkások számára érthetetlen, hasznavehetetlen fogalmakkal. Nemritkán lehet végletes törekvésekkel találkozni: az egyik minden munkást meg akar tanítani a fogalmak ismeretére, a másik pedig leegyszerűsít. A vállalaton belüli tájékoztatás differenciálásával — aszerint, hogy az ismeretekre a termelés pártellenőrzéséhez van-e szükség avagy a termelést segítő munkahelyi agitációhoz — egyelőre még csak ritkán lehet találkozni.

A differenciált tájékoztatás szükségességét alátámasztja az a véleménycserénk során ismertetett tapasztalat is, amely szerint a Dunai Vasműben arra a kérdésre: „mennyi az üzem termelési értéke?", a megkérdezettek 97%-a nem válaszolt, vagy nem tudott válaszolni. Hadd tegyem hozzá, hogy egy másik kohászati üzemünkben, a Lenin Kohászati Művekben már évekkel ezelőtt feltárták a tájékoztatás hatástalanságának alapvető okát: globális célokat tűztek ki, globálisan beszéltek róluk a különböző fórumokon, ugyanazt mondták el mindenütt, a termelési értekezleten, műhelyekben, taggyűlésen, és mindenki jelmondatokban beszélt, gondolkodott („csökkentsük a selejtet", „javítsuk az önköltséget", „fokozzuk a termelést"). A Medicor Művek, a Diósgyőri Gépgyár gazdasági és mozgalmi vezetése ugyancsak hasonló tapasztalatokkal rendelkezik. A termelési tanácskozások akkor elevenek, ha a kölcsönös információ szolgálatába állítjuk azokat, és a munkában felmerülő kérdések-

ről adnak és kérnek tájékoztatást. Más szóval: a vállalati tájékoztatás akkor lehet hatékony, ha a gyári vezetés részekre bontott feladatmeghatározásaira, utasításaira támaszkodhat.

Az eddigi tapasztalatok alapján kimondhatjuk, a vállalaton belüli, helyi tájékoztatás konkrét kérdésekhez (célokhoz, feladatokhoz) kapcsolódjon. A vállalat valamennyi dolgozójával célszerű viszont olyan alapvető ismereteket közölni, amelyek segíthetik a gyárhoz való kötődés erősödését, a tudatosabb, hatékonyabb munkát. Ebbe a fogalomkörbe sorolom a gyár történetét. Azután olyan ismeretek közlését, amelyek arról tájékoztatnak, hogy a vállalat milyen termékeket gyárt, a nyersanyag honnan származik, hogyan kerül a gyárba, az üzem milyen megrendelésre, milyen minőségben, milyen költséggel, hová szállít, milyen szerepet tölt be a népgazdaságban. Ide tartoznak az alapvető munkaszervezési és fejlesztési kérdések is. Ismerünk már olyan gyakorlatot — például a Csepel Vas- és Fémműben —, hogy ezekre a kérdésekre jól megírt kiadványban adnak választ és a gyár új dolgozóit mindezzel éppúgy megismertetik, mint mondjuk a tűzrendészeti szabályokkal.

A politikai-társadalmi szervezetek tisztségviselőinek természetesen ennél több ismeretre van szükségük. A párttaggyűlésen — a gazdasági munka pártellenőrzéséhez — már mutatókról, gazdasági jelzőszámokról is szólni kell. Ezek a mutatók viszont „egy az egyben" nem képezhetik a tömegpolitikai munka érvrendszerét. Meg kell tehát különböztetni a pártellenőrzéshez szükséges gazdasági-termelési tájékoztatást és a tömegpolitikai munkához, a termelést segítő munkahelyi agitációhoz szükséges informálást. Az első esetben szükség van a számok ismeretére, az utóbbiban nem feltétlenül. Más célt szolgál az egyik, és mást a másik. A különválasztás szinte azonnal megoldja azt a gondot, hogy érthető legyen a vállalaton belüli tájékoztatás és ne használjon bonyolult fogalmakat. Visszatérve az előbbi példához: a termelési érték ábrázolása fokozhatja az egyén és a kollektíva sikerélményét, de nem jelenti azt a „láncszemet", amelyet „megragadva" ösztönözni lehet a hatékonyabb munkára, fejleszteni lehet a tulajdonosi tudatot.

Sok helyütt a vállalaton belüli tájékoztatás hasonló a rossz felfogású történelemoktatáshoz, amikor arra helyezik a hangsúlyt, hogy egy-egy történelmi esemény mikor, melyik napon és hány órakor kezdődött, borult volt-e az ég, s milyen volt a

történelmi hős külseje és lelkiállapota. Köztudott, hogy az ilyen oktatás alkalmatlan a marxista világszemlélet kialakítására. Hasonlóképpen a csak számokra, mutatókra épülő vállalati, üzemi tájékoztatás alkalmatlan a tulajdonosi közgondolkodás formálására. Célravezető csak az lehet, ha a legegyszerűbb, közismert adatokból egyszerű okfejtéssel vezetjük el az embereket a mély gondolatokhoz.

A hangsúly az okfejtésen és a gondolaton van. Az alapvető ugyanis az, hogy a vállalaton belüli tájékoztatás fejlesztése a jelenleginél szélesebb körben és differenciáltan segítse az összefüggésekben való gondolkodást, a mérlegelő szemlélet erősödését. Így szolgálhatja mennyiségi és minőségi fejlesztése a tömegpolitikai munka hatékonyságának növekedését.

A véleménycsere során vita alakult ki arról, mi az üzemi újság, a faliújság, a különböző írásos kiadványok és szemléltető eszközök szerepe a helyi gazdasági és politikai információban? A Csepel Vas- és Fémművek pártbizottságának titkára ezzel kapcsolatban kiemelte, hogy a tájékoztatás valamennyi eszközét (üzemi lap, faliújság, fali tablók, kiadványok, kiállítás, gyári rádió) alkalmazva el lehet érni, hogy e nagyüzem egy-egy munkása önmagát, munkáját el tudja helyezni a nagy kollektíván belül.

Ezeknek az eszközöknek a sorában — és ezzel mindenki egyetértett — az üzemi lap megkülönböztetett szerepet tölt be mint a vállalati, üzemi tájékoztatás elsőrendően fontos formája. A Diósgyőri Gépgyár pártbizottságának titkára pedig sokoldalúan bizonyította azt is, hogy a helyi kiadványok hatásosan segítik a vállalaton belüli tömegpolitikai munkát, ha tartalmazzák azokat az adatokat, információkat, amelyek az érveléshez szükségesek. Az ottani kiadványok sorában például sajátos feladatot lát el a Pártcsoport Híradó, amely „kényszerpályát" teremt ahhoz, hogy minden párttag agitáljon az üzem konkrét termelési tennivalóinak megoldásáért.

Vita kerekedett akörül, szükség van-e a faliújságokra? Akadt, aki úgy vélte: a mai körülmények között a faliújságnak már nincsen létjogosultsága, vagy legfeljebb a kisüzemekben, a központtól távoleső gyáregységekben van. Mások szerint nem a faliújság bukott meg, csupán az a tartalom, melyet az ötvenes évek elején hirdetett, és maga a faliújság ma is életképes tájékoztatási forma.

A Richards Finomposztógyár pártbizottságának titkára a faliújság létjogosultságát bizonyította a többi között azzal is, hogy oda bátrabban írnak cikket a munkások, mint az üzemi lapba. Ez önmagában is elgondolkoztató. Figyelemre méltó az is, ahogyan ebben a gyárban az üzemi lap és a tucatnyi faliújság között a szervezett kapcsolatot kialakították. A faliújságok üzemi és brigádtémákkal foglalkoznak; itt már a múlté az olyan faliújság, amely úgy készül, hogy újságokból, folyóiratokból ollóznak ki számára cikkeket.

Utalt a faliújság körüli ellentmondásokra a Csepel Vas- és Fémművek pártbizottságának a titkára is: vannak kollektívák — mondotta —, ahol számottevő az érdeklődés a faliújság iránt, más faliújságok viszont nem többek egyszerű falidísznél és nem tájékoztatnak semmiről. Nos, szerintünk éppen ez dönti el a faliújság létjogosultságát. Olyan faliújságra, melynek az a szerepe, hogy az egyes politikai ünnepeket köszöntő cikkek számára adjon helyet, nincsen szükség. A tájékoztatást, az eszmecserét vállaló faliújságra viszont szükség van, és az üzemi lap mellett is különös szerepük lehet a brigádok faliújságjainak. Értelmük lehet a tematikus faliújságoknak is, olyanoknak, amelyek akár az ifjúság, akár a nők munkájával, gondjaival foglalkoznak, de elképzelhető, „szakmai" faliújság megjelentetése is (gépjavítók, karbantartók, villanyszerelők faliújságja), amely a különböző szakmák különböző kérdéseivel foglalkozik. A lényeg tehát: kerülni kell minden formalitást, és a faliújságot a vállalati, üzemi tájékoztatás egészébe kell illeszteni.

Helyes az a vélemény is, hogy másként kell kialakítani a tájékoztatás rendszerét azokban az üzemekben, amelyekben valamennyi eszköz alkalmazására lehetőség van, és másként azokban, amelyekben például üzemi lap kiadására nem is gondolhatnak. Nyilvánvalóan egyet kell érteni azzal is, hogy a kiadványoknak, kiállításoknak meghatározott, fontos szerepük van a tömegpolitikai munkában, a vállalati, üzemi tájékoztatásban. Csakhogy a vállalatok mérete jelentősen bővítheti vagy szűkítheti a helyi kiadói tevékenység lehetőségeit, anyagi és személyi feltételeit. A Csepel Vas- és Fémművekben például, ahol Irányítás- és Számítástechnikai Intézet is működik, a szellemi erők és a gazdasági eszközök koncentrálódásával természetszerűen jobb feltételei alakultak ki a „kiadói" munkának. A gyári nyomda, a gyári stúdió, a fotólaboratórium, a de-

korációs műhely mind-mind a tájékoztató munka szolgálatába állítható, és ezek képezik a helyi kiadói tevékenység anyagi lehetőségeit. A személyi lehetőségeket pedig — a káderekét, s kiképzésüket erre a munkára — a pártszervezeteknek és a társadalmi szervezeteknek kell biztosítaniuk.

A nagyüzem anyagi előnyei itt nyilvánvalóak, a kisüzem csak ötleteivel teremthet magának hasonló lehetőségeket. Versenyre nem kelhet, de összpontosíthatja anyagi és szellemi erőit. A széttagolt üzemnél pedig nemcsak politikai, hanem termelési (gyárvezetési) feltétel is a jól szervezett tájékoztatás. Az üzemi lap itt nélkülözhetetlen, mert a közlöny szerepét is betölti.

A vállalati, üzemi tájékoztatás fejlesztésének kulcskérdése a sokféle eszköz összehangolt és céltudatos felhasználása. Az alkalmazott eszközök hatékonysága nagymértékben függ a helyi körülményektől, sajátosságoktól. A véleménycsere megerősítette a vitaindítónak azt a megállapítását, hogy más módszerek célszerűek a széttagolt vállalatoknál, mint az egy telephelyen tömörülteknél, bővebb tárházból válogathatnak a nagyobb anyagi eszközökkel rendelkező nagyvállalatok, mint a „szegényebb" közép- és kisüzemek, más-más formák célszerűek a bánya-, az építő-, a gép- vagy a textiliparban. Aligha lehet tehát mindenhol egyformán érvényes, egyaránt üdvözítő receptet adni.

Ehhez a témakörhöz kapcsolódik az a kérdés is, amelyről a véleménycsere során kevés szó esett: miként hangoljuk össze az írásbeli szemléltető tájékoztatást a szóbeli tájékoztatással, agitációval. A vitaindítóban ugyan már tisztázódott, hogy a helyi tájékoztatást úgy kell felfogni, mint a vállalatnál és az üzemekben folyó tömegpolitikai munka pillérét, szerves részét, mégis hasznos lett volna a politikai munka gyakorlata, a tapasztalatcsere szempontjából, ha erről több szó esik.

Egyetértünk az e témához hozzászóló Zala megyei Pártbizottság titkárának megállapításával, amely szerint időrendben is össze kell hangolni az írásbeli szemléltető tájékoztatást és a szóbeli agitációt, és megfelelő munkamegosztást kell kialakítani közöttük. Ennek szervezeti előfeltétele a helyi kiadói tevékenység egységes rendszerének kialakítása, amely megteremti az összhangot. A koordináltság hatékonyabbá teszi e munkát, mert megszüntetheti a felesleges párhuzamosságot, az azonos tematikájú anyagok különböző kiadók által történő közreadását,

összpontosíthatja a szellemi erőket, és nem utolsósorban a szűkös nyomdai kapacitáson is segíthet.

A helyi kiadói tevékenység egységes rendszerének kialakítása során minden bizonnyal erősödik a gazdasági-politikai vezetés együttműködése, s ennek keretében kialakul a termelést, a vállalati gazdálkodást segítő munkahelyi agitáció érvrendszere. Ily módon a tájékoztatás, a helyi (vállalati, üzemi) kiadványok szerkesztése szinte automatikusan, „önvezérlő" jelleggel segítheti a vállalaton belüli tömegpolitikai munkát.

Az írásbeli, szemléltető tájékoztatás és a szóbeli orientálás, agitáció tehát egységet képez. Összhangját a pártszervezetek vezetőségei biztosítják. A tájékoztatás és az agitáció egymást segítő, erősítő tevékenysége vezet a hatékonyabb tömegpolitikai munkához — ez a véleménycsere egyik legfontosabb tanulsága. Arra figyelmeztettek az eszmecsere résztvevői, hogy ne forgácsoljuk szét erőinket. A vállalat, az üzem politikai-gazdasági vezetése együttesen határozza meg a tájékoztatás tartalmát, együttesen alkalmazza a leghatékonyabb eszközöket, igazodva a helyi közvéleményhez, a szükséglethez és lehetőségekhez.

*

A helyi közösség problémái iránt az emberek érdeklődnek. A Magyar Rádió és Televízió Tömegkommunikációs Kutatóközpontjának vizsgálata szerint a helyi (megyei) adók sugárzási időpontjában az országos főadók hallgatósága nem nagyobb, mint a helyi adóké. A Miskolci Rádió adásait például csaknem százezren hallgatják. Van egy réteg, amely kifejezetten a helyi hírekre, riportokra kíváncsi.

A helyi közösség problémái iránti széles körű érdeklődés a politikai munka nagy tartaléka. Ez vezet a tulajdonosi érzés erősítéséhez és a vállalati, üzemi demokrácia fejlődéséhez. Az üzemi demokrácia gyakorlásának előfeltétele bizonyos ismeretek birtoklása, amihez nélkülözhetetlen a vállalaton belüli tájékoztatás fejlesztése. Az ismeretek, a tulajdonosi érzés magasabb szintje pedig természetszerűen növeli a vállalati munka iránti felelősséget, és ha nem is láthatóan, de közvetve hat a munka termelékenységének színvonalára. Mindez érzékelteti, milyen lényeges kérdésről folyt eszmecsere a lap hasábjain.

A POLITIKAI AGITÁCIÓ FEJLESZTÉSÉÉRT*

A Bács-Kiskun megyei Pártbizottság is megállapította: a politikai agitációnak is jelentős szerepe van abban, hogy az utóbbi évek nagy társadalmi célkitűzései a megyében sikeresen megvalósultak, s a párt, a kormány elhatározásait a megye lakosságának nagy többsége elfogadta. Ezek az eredmények a pártszervek, a pártszervezetek és a párttagság munkáját dicsérik.

Az eredmények ellenére is megállapítható azonban, hogy a politikai-agitációs munkánkat tovább kell javítani, a pártszervek — és minden egyes párttag — politikai tevékenységének sokkal szervesebb részévé kell tenni.

A megyei pártbizottság megállapította, hogy agitációs munkánkkal is fokoznunk kell a közvélemény érzékenységét, segítenünk a közszellem formálását. Ahogy Kádár János elvtárs mondotta a X. kongresszuson: „Erősíteni kell azt a közszellemet, amelyben a társadalom pozitív erői, a szocializmus hívei a hangadók." Ez egyebek mellett azt is jelenti, hogy a jelenleginél aktívabban politizáló légkör kialakítására van szükség, melyben határozottabban kell magyaráznunk és népszerűsítenünk eredményeinket. És ebben is nyilván a kommunistáknak kell példát mutatniuk.

Nem fordulhat elő, hogy különböző társaságokban párttagok jelenlétében becsmérlő kijelentéseket tegyenek szocializmust építő társadalmunkról, s kétségbe vonják vagy tagadják erőfeszítéseinket, eredményeinket. S ahelyett, hogy a jelen levő párttagok visszautasítanák az ilyen nézeteket, vagy vitába szállnának velük, némán lapítanak, sőt még kontráznak is a hangadónak. Ez természetesen nem általános jelenség, de hogy van ilyen, az tagadhatatlan. Tehát a kommunisták sokkal határozottabb kiállására van szükség, mert csak így tehetjük egységesebbé a közvéleményt.

Felméréseink bizonyították, hogy párttagjaink között nem kevés azoknak a száma, akik az aktív politizálástól félrehúzódnak. A párttagság politizálókészsége és aktivitása azonban sok mindentől függ. Az a tény például, hogy a kalocsai járás

* *Gyóni Lajos* írása. Megjelent a „Pártélet" 1971. 8. számában (Rövidített szöveg.)

vizsgált 69 alapszervezetének vezetőségén belül 27 agitációs-propaganda felelősnek nincs meg a nyolc általános iskolai végzettsége és 38-nak semmiféle politikai végzettsége sincs, nyilván érezteti hatását az érintett alapszervezetek tömegpolitikai munkájának színvonalában, a környezetre gyakorolt politikai ráhatásban.

Hallottunk olyan véleményeket is, hogy sok az elfoglaltság, nincs idő a politizálásra. És azt is, hogy egyes párttagjaink „szégyenlősek", ha ki kell állni a párt politikája mellett. Sőt, még az is megtörténik, hogy szektásnak, dogmatikusnak kiáltják ki azt, aki következetesen kiáll pártunk politikájának védelmében, népszerűsíti és magyarázza azt.

Erősíteni kell tehát a párttagok személyes agitációját, helytállását, a kommunisták agitációs készségét, szélesítenünk kell politikai agitációnk hatókörét. Ezt tűzi célul az elfogadott határozat is, amelyben szerepel az agitációs munka néhány problematikusabb — a megye sajátosságaiból következően — gyengébb területe is. Ez mindenekelőtt azon „közegek" állapotát jelenti, amelyben a tömegpolitikai munka folyik, és amelynek ismerete nélkül ez a munka nem lehet eredményes.

Ilyen megközelítésben elmondhatjuk, hogy a politikai munka számára többletfeladatokat jelent a megyében végbemenő gyors ütemű társadalmi átrétegeződés. Bács-Kiskun megye munkásai átlagos életkorukat tekintve a munkásság egyik legfiatalabb osztagát alkotják.

A nagyarányú iparfejlesztési és ipartelepítési politika eredményeként az utóbbi tíz évben kb. 35 000 fővel nőtt a bérből és fizetésből élők száma a megyében. Ennek jelentős része alacsony műveltségű, szakképzetlen munkaerőként áramlott a megye üzemeibe segéd- és betanított munkásként. Jelenleg az iparban és az építőiparban foglalkoztatott 55 000 munkásból 27 000 nem fejezte be általános iskolai tanulmányait. A megye tsz-tagságának 80%-a az általános iskola nyolc osztályánál kevesebb iskolai végzettséggel rendelkezik. Ez önmagában is óriási feladatokat ró pártszervezeteink politikai munkájára. Vizsgálatunk ismételten igazolta, hogy a politikai agitáció eredményessége jelentős mértékben függ annak a közegnek a közműveltségi állapotától is, amelyben ezt a munkát végeznünk kell. Az adatok tanúsítják, nincs semmi okunk arra, hogy elégedettek legyünk megyénk közműveltségi állapotával. Ezért sem nyu-

godhatunk bele a felnőttoktatás jelenlegi helyzetébe. A megyei pártbizottság határozata és a vitában felszólalók is felhívták a figyelmet arra, hogy pártszerveink és pártszervezeteink sajátos eszközeikkel közvetve és közvetlenül jobban segítsék a munkások és parasztok tanulását, hogy a felnőttoktatás szekerét közös erőfeszítéssel kiemeljük abból a kátyúból, amelybe beleragadt. Másrészt pedig a pártszervezetek tudatosabban törekedjenek megismerni ilyen szempontból is munkaterületükön a helyzetet, s számoljanak vele jobban a felvilágosító munkában.

A másik ilyen probléma a megyében a tanyai lakossággal való foglalkozás. Megyénknek a tanyavilág olyan sajátossága, amelyről egyetlen fontos kérdésnél sem szabad megfeledkeznünk. Ebben a közegben is törekednünk kell arra, hogy céljainkat, törekvéseinket felismerő közgondolkodást alakítsunk ki. Ehhez keresnünk kell a tanyai emberekhez való közeledés módját, gyakoribbá kell tenni a velük való találkozásokat. Vannak már jó kezdeményezések az állami gazdaságokban, termelőszövetkezetekben, de ezeket a lehetőségeket tovább kell vizsgálnunk. A különböző tömegszervezetek, tömegmozgalmak bevonásával is erősíteni akarjuk a tanyai emberek között végzendő politikai munkát. Élnek még ma is olyan emberek a tanyán, akik körül szinte megállt a világ, és noha a száguldó űrhajók korszakában élünk, ők még irdatlan távolságra vannak valóságunktól. Nagy ellentmondás ez, melynek csökkentését a politikai agitáció fokozásával is segíteni kell.

Természetesen a tanyai emberek többségéhez is eljutunk valamilyen módon, főleg a sajtó és a rádió segítségével. De ezek az eszközök nem oldhatnak meg mindent. Kétségtelen, hogy az utóbbi években megyénkben is szélesedett a tömegkommunikációs eszközök hatóköre. Nőtt a sajtóra, különösen a megyei lapra előfizetők száma, minden harmadik családnak van televíziója és nem egészen másfél családra jut egy rádió.

Mindez örvendetes, bár ezen a téren is van még bőven tennivaló. A párt központi és megyi lapjának olvasottsága az utóbbi tíz év alatt nőtt ugyan, de a megyék sorában változatlanul az utolsók között vagyunk. Vagy: a megyében csaknem 65 000 családnak még mindig nincs rádiója. Jelentős tehát azoknak a száma, akikhez szinte semmilyen hírforrás nem jut el.

Nagy tartalékokkal rendelkezünk még tehát, hogy jelentő-

sen emeljük az újságolvasók, a rádió és televízió előfizetőinek számát. Ennek érdekében a megyei pártbizottság elhatározta, hogy rádió- és sajtóterjesztési akciót kell indítani. Az akció során biztosítani kell olcsó készülékek beszerzési lehetőségét, fizetési könnyítéssel és egyéb kedvezményekkel.

Figyelmet érdemelnek az üzemi és termelőszövetkezeti híradók is. A hartai Új Élet Tsz grafikonon, képes beszámolókon, tablókon rendszeresen bemutatja a gazdaság eredményeit és ily módon biztosítja a tájékoztatást. Sokáig sorolhatnánk még ilyen és ezekhez hasonló módszereket és eredményeket, mégis azt kellett megállapítanunk, hogy a helyi írásos, szemléltető agitáció igen lassan fejlődik. Szinte teljesen eltűntek a faliújságok, a dicsőségtáblák stb. Sok helyen elavultnak tekintik az agitáció ezen eszközeit. Pedig aki ezek pozitív hatását és fontosságát kétségbe vonja, az végeredményben tagadja az egész erkölcsi ösztönzés lényegét és értelmét is. S vizsgálataink bizonyítják is, hogy a munkások igenis büszkék arra, ha viszontlátják fényképüket a dicsőségtáblán, vagy írnak róluk az üzemi lapban.

A tömegkommunikációs eszközöknek óriási jelentőségük és pótolhatatlan előnyük van a politikai tömegmunkában. Nagy a tömeghatásuk, gyorsak, sokszínűek. Ugyanakkor a megyei pártbizottság határozata is hangsúlyozza, hogy a tömegkommunikációs eszközöknek a mainál sokkal szélesebb elterjedése sem teszi feleslegessé, szükségtelenné az agitáció másik, azt is mondhatnánk, ősi és leghatékonyabb formáját, a szóbeli agitációt. Sajnos, ezt gyakran elfelejtik és a tömegkommunikációs eszközökre hivatkozva idejétmúlt módszereknek tekintik. Súlyos hiba ez, mert a szó, az élő beszéd hatását nem helyettesítheti semmi. A párt állandó és nélkülözhetetlen tömegkapcsolatait aligha lehet a képernyőn keresztül megteremteni. A tömegkommunikációs eszközök közvetítésével olyan hírözön, ismeretanyag zúdul az emberekre, hogy igen nehéz abban eligazodniuk. Itt is a szóbeli agitáció segíthet. Ne hagyjuk magukra az embereket, magyarázzuk meg a jelenségek, az események okait, összefüggéseit — hívta fel a figyelmet a pártbizottság.

Még fontosabb a személyes szóbeli agitáció a helyi célok elérésére mozgósító tevékenységben. Meg kellett állapítanunk, hogy agitációs munkának ez a gyengébb része. Vitathatatlanul fontos, hogy az emberek tudják, mi történik a világban, de leg-

alább ilyen fontos, hogy ismerjék környezetük, munkahelyük dolgait, támogassák a pozitív kezdeményezéseket és ítéljék el a fejlődést gátló jelenségeket. Az elfogadott határozat ezt a követelményt úgy rögzíti, hogy: „Nagyobb helyet és szerepet kapjon az agitációban az adott hely — például város, község — és még inkább az adott vállalat, üzem, szövetkezet, intézmény kérdéseinek, célkitűzéseinek megértetése, elfogadtatása és a megoldásra való mozgósítás." Ezért a pártbizottság felhívta a figyelmet az agitáció mondanivalójának, formáinak és módszereinek helyi kidolgozására, ami alapvetően a pártszervezetek feladata. Ma még túlsúlyban van a csoportos agitáció — például brigádgyűlések —, és jóval kisebb arányú a közvetlen személyes agitáció. A pártnapok szervezése is többnyire kampányszerű és csak központi javaslatra történik. Ezen is változtatni kell, hiszen a pártnapok kiválóan alkalmasak a helyi kérdések, feladatok megmagyarázására is.

Mindezek érzékeltethetik, miért tartjuk változatlanul fontosnak a szóbeli agitációt.

A párt politikájának terjesztése és védelme minden párttag kötelessége. A párt X. kongresszusán elfogadott szervezeti szabályzat a párttag kötelességévé teszi, hogy „... terjessze a párt eszméit, képviselje a párt politikáját". Ezt alapszervezeteinknek is mindig szem előtt kell tartaniuk, tagjaiktól pedig meg kell követelniük teljesítését. Minden párttag kötelessége a pártos kiállás, a „minden párttag agitáljon" elv ma is érvényes. Ezt persze nem elég deklarálni, hanem meg is kell szervezni. A megyei pártbizottság határozata — kimondva, hogy a politikai agitáció bázisai a pártcsoportok és a különböző munkabrigádok lehetnek — arra is felhívja a figyelmet, hogy az agitációs munkát is szervezni és tervezni kell. Nagyobb pártszervezeteknél agitációs csoportok létrehozását is indokoltnak látjuk. Ezek „készenléti" csoportok lehetnek arra, hogy helyi érveket dolgozzanak ki az agitációhoz és végezzék ezt a munkát. Ehhez a párttagság kellő felkészítése, magas fokú eszmei és erkölcsi szilárdsága szükséges.

Nagyok tehát az igények, a feladatok. A megyei pártbizottság határozata azonban, építve eddigi eredményeinkre, olyan célkitűzéseket tartalmaz, amelyek megvalósítása szükséges és lehetséges is. Ugyanakkor azt is tudjuk, hogy az agitáció nem mindenható, nem lehet mindent agitációval megoldani. Rossz

döntéseket agitációval sem lehet és nem is szabad megmagyarázni, elfogadtatni. A jó ügy érdekében pedig lehet és kell is agitálni.

A HELYI KIADVÁNYOK JELENTŐSÉGE*

A tömegkommunikációs eszközök — a televízió, a sajtó, a nagyszámú különböző folyóirat — széles körű elterjedése egyre közelebb hozza az emberek munkahelyeihez az országos célkitűzéseket, a politikával összefüggő időszerű kérdéseket. Ennek hatására szembetűnő a dolgozók nagyfokú tájékozottsága. Ugyanakkor sok helyen a helyi problémák konkrét ismerete kívánnivalót hagy maga után, noha a gazdaságirányítási reform hatására például a szocializmus anyagi-technikai bázisát alkotó nagyüzemek — az önállóság jelentős növekedésének eredményeként — az országos fő célkitűzések megvalósításában mindinkább meghatározóvá válnak. Ennélfogva a helyi kérdések konkrét elemzése és ismerete az eddigieknél is erőteljesebben befolyásolja a dolgozók cselekvését, életszínvonaluk alakulását, a fő feladatok maradéktalan végrehajtását, ami végső soron a népgazdaság alapvető érdekeit is érinti.

Ezért válik rendkívül fontossá az egyén számára mindinkább meghatározó, az életkörülményeit jelentősen befolyásoló vállalati tevékenység olyan ismertetése, amely aprópénzre váltja és emberközelségbe hozza a munkahelyi tennivalókat.

Többek között ezt a célt szolgálják nálunk, a Diósgyőri Gépgyárban is a helyi kiadványok. Ezek abban különböznek az egyéb sajtótermékektől, hogy elsősorban nem a megtörtént eseményeket ismertetik és kommentálják — mint ezt a „Diósgyőri Munkás" c. üzemi lapunk is teszi —, hanem előremutató érvanyagot s a cél elérését segítő módszereket is kőzölnek a párt tömegpolitikai munkájának gyakorlati megvalósításához.

A mi gyárunkban a tömegpolitikai munkában döntő szerepet játszanak a pártcsoportok, amelyek közvetlen, mindennapos eleven kapcsolatban vannak a gyár tízezer fős kollektívájának úgyszólván minden tagjával. Csakis a pártcsoportokban nyílik lehetőség — s a legkülönbözőbb kérdésekben itt jelentkezik az

* *Mónus Antal* írása. Megjelent a „Pártélet" 1972. 5. számában. (Rövidített szöveg.)

igény is — olyan elvi követelmények megvalósítására, hogy „minden párttag agitáljon". Hogy hogyan, miképpen, erre „receptet" nem tudunk adni. De folyamatosan gondoskodunk a pártcsoportok, a párttagság rendszeres eszmei, politikai képzéséről, tájékoztatásáról; titkári értekezleteken válaszolunk a párttagság, a pártonkívüliek javaslataira, észrevételeire. A dolgozókat általánosan foglalkoztató témákban — kereskedelem, közlekedés stb. — a város illetékes vezetőit, szakembereit szólaltatjuk meg. Ezt a célt szolgálják az agitációs munka írásos eszközei is: a havonta megjelenő „Pártcsoport Híradó" és egyéb kiadványok.

A „Pártcsoport Híradó" 2000 példányban jelenik meg. A pártcsoportvezetőkön kívül megkapják a KISZ- és a szakszervezeti bizalmiak, a propagandisták. E kiadványnak alapvető feladata, hogy a párt- és a tömegszervezetek legkisebb sejtjeinek nyújtson hatékony segítséget a helyi politikai és gazdasági feladatok megismeréséhez, a helyi tartalékok feltárásához, az egységes cselekvés kialakításához.

Rendszeresen foglalkozik e kiadvány például az eszközgazdálkodás javításával, az álló- és forgóeszközök optimális kihasználásának szükségességével. Amikor pártbizottságunk a gazdasági feladatok elemzése során önköltségcsökkentési akciót kezdeményezett az évi bérfejlesztés biztosítása céljából, a „Híradó" cikksorozatban mutatta be közérthető módon a dolgozók, a fizikai munkások közvetlen tennivalóit a nyereségtömeg emelésében.

A gazdasági feladatok jobb megértését szolgálta pártbizottságunk „Beszéljünk a normáról" c. kiadványa is, amely a számításba vett műszaki intézkedések mellett igyekezett közérthető módon megmagyarázni az állandó és rendszeres normakarbantartás szükségességét, a jobb üzem- és munkaszervezésen alapuló, intenzív munka fontosságát. E kiadványban bemutattuk, hogy nálunk sincs mindig időben a gépek mellett az anyag vagy a készülék, a rajz, a gyártási papír. Az ebből adódó szervezetlenségi veszteségek az összes munkaidő egyhatodát teszik ki. Kimutattuk, hogy ha jobb lenne az anyagellátás, ha egy kicsit jobban odafigyelnének a programozók, a diszpécserek, a művezetők és ezek a hibák gyorsan megszűnnének, egyszerre minden munkás 120%-os normateljesítést érhetne el!

Azt is bemutattuk, hogy nemcsak a munka lehetne szervezet-

tebb, hanem egyik-másik dolgozónk is lehetne fegyelmezettebb Ha rendszeresen regisztráljuk és elemezzük vállalatunknál a villamos energia napi felhasználását, akkor azt látjuk, hogy a műszak első és utolsó órájában sokszor minden ötödik gép áll, ezeken tehát nem dolgozzák ki az egész munkaidőt, annak kb. tizenötöd része kárba vész. Ebben az összefüggésben bemutattuk azt is, hogy ha mindenki fegyelmezetten munkával töltené el a munkaidőt, pusztán ettől 106%-ra ugrana a vállalati teljesítmény!

A „Pártcsoport Híradó"-ban rendszeresen foglalkozunk a dolgozók keresetével, életszínvonalával, a vállalati bérpolitikával, a szociálpolitikai intézkedésekkel, az üzemi demokráciával. Közlünk cikkeket a munkások közéleti tevékenységéről, a nő- és ifjúságpolitika helyi eredményeiről és tennivalóiról, s egyéb olyan témákról, amelyek foglalkoztatják vállalatunk kollektíváját.

Eléggé általános például nálunk az a vélemény, hogy az éves bérfejlesztés nagysága és a fogyasztói ár elmozdulása legfeljebb kiegyenlíti egymást. E kérdést csak alapos, körültekintő elemző munka alapján lehetett és lehet a jövőben is megválaszolni. Ezért konkrétan felmértük a Diósgyőri Gépgyárban a fizikai dolgozók alapbérének és kereseti színvonalának alakulását. Kitűnt, hogy 1970-ben a fizikai munkások alapbére 1967-hez viszonyítva 17%-kal volt magasabb, összkeresetük pedig 21,5%-kal emelkedett. Hasonló felmérések igazolják, hogy a munkásoknál az egy főre jutó családi jövedelmek alakulása is sokkal kedvezőbb, mint azt egyesek beállítják.

Többen szóvá tették, hogy a fizikai munka nincs kellően megbecsülve, hiányzik az elismerése. Noha ebben sok az igazság, mégis megállapítottuk, és érvanyagként közreadtuk, hogy évente közel 500—600 munkás részesül kiváló dolgozó jelvény kitüntetésben, s az elmúlt 25 év alatt összesen 227 fizikai munkás kapott kormány-, 107 pedig miniszteri kitüntetést.

Mindez igazolja, hogy a felvetett kérdések megválaszolására ma már nem elegendők az országos statisztikai adatok, a fejlődésünkkel összefüggő általános megállapítások. Információs tevékenységünk során mindinkább alapvetővé kell hogy váljon a helyi elemzésen alapuló, konkrétan az egyénekhez, a munkásokhoz szóló tény- és érvanyag, amely megkönnyíti az összefüggések megértetését az érintettekkel.

Hasonló célt szolgál a szocialista brigádok számára 3000 példányban kiadott — ugyancsak havonta megjelenő — „Fórum", a „Pártcsoport Híradó" melléklete, amely népszerűsíti a szocialista munkaverseny élenjáró módszereit, a munkában kitűnt szocialista brigádokat, dolgozókat. E kiadvány rendszeresen értékeli a szocialista munkaverseny eredményeit, a gyáregységi, főosztályi szintű versenymozgalmakat. A „Fórum" rendszeresen ajánlásokat ad a szocialistabrigád-vezetők számára a brigádmunka alapvető követelményeinek teljesítéséhez. Foglalkoztunk például a vállalati szocialistabrigád-vezetői tanácskozás tapasztalataival, s ezeket valamennyi — több mint 800 — szocialista brigádban ismertették. E kiadvány segítségével tehát valamennyi brigádhoz eljutottak a brigádvezetői értekezlet főbb megállapításai, tapasztalatai és a soron levő feladatok.

A rendszeresen megjelenő írásos kiadványok mellett nagy szerepet tulajdonítunk a szemléltető agitációnak, amely vizuális jellege folytán sokszor erőteljesebben, közérthetőbben, nagyobb mozgósító erővel hat az emberek tudatára, cselekvésére. Ez természetesen csak akkor hatékony, ha megfelel a kor követelményeinek, vagyis korszerű és mentes mindenféle elcsépelt formától, sablontól. Meggyőződésünk — s ezt az eddigi gyakorlat igazolta —, hogy továbbra is hasznosak az évek során kialakult faliújságok, „Villám"-ok és egyéb szemléltető eszközök, azok a jól bevált formák, amelyek a szocialista munkát, a munka becsületét állítják a középpontba. A szemléltető agitációt olyan elemekkel gazdagítottuk, amelyek a mai technikai forradalom követelményeinek és a dolgozók ízlésében bekövetkezett alapvető változásoknak is mindinkább megfelelnek. Ilyenek: az állandó jellegű neon eszközökkel készített szemléltető táblák, a hosszabb távra készülő politikai jelszavak, a forgódobos híradó, a szocialista brigádokat népszerűsítő táblák, a vállalat saját nyomdájában készített ünnepi plakátok, röplapok, jelmondatok, az élenjáró dolgozókat népszerűsítő, hagyományos versenyhíradók, amelyek együttesen sokrétű, érzelmekre ható és mozgósító eszközei gyárunkban a tájékoztatásnak.

A pártbizottság által kialakított „választék" tovább bővül az alapszervezeti munka során. E téren maximális önállóságot

adunk a vezetőségeknek, hogy a vállalati helyzetből adódó muníciót üzemünk sajátos összetételéhez alkalmazkodva hasznosítsák.

AZ AGITÁCIÓ ÚJ FÓRUMA: A POLITIKAI VITAKÖR*

Amikor a tömegbefolyásolás, a politikai agitáció hatékonyságát kívánjuk növelni, a teendők meghatározásának kiindulópontja az szokott lenni, hogy a televízió korszakában élünk. A televízió — mondják — olyan agitátor, akinek nem kell bebocsátást kérnie — ott van a családoknál és nap mint nap, hatásosan vagy kevésbé hatékonyan közvetíti szinte minden kérdésben a párt politikáját. Lenin annak idején nagy figyelmet szentelt az akkor még tojáshéjban levő rádiónak. Ismerve gondolatmenetét, állíthatjuk: a televíziót, amely egyesíti a rádió és a film előnyeit, a tömegtájékoztatás, a tömegbefolyásolás fő eszközének minősítené. Hiszen egy-egy Fórum műsor nézőinek (hallgatóinak) száma milliós nagyságrendű, a politikai vezetők ilyen tömeggel tudnak közvetett kapcsolatba kerülni.

A közvetett kapcsolat a „gépi agitáció" elterjedése révén tömegméretűvé vált. Ebből azonban nem következik, hogy szükségtelen a személyes, a közvetlen politizálás, s az sem, hogy a televízió elterjedése sokszorozta meg a politika iránti érdeklődést. Az egymással szoros kapcsolatban levő, a szocializmus fejlődésével összefüggő tényezők együttes eredményeként alakult ki a politika iránti érdeklődés mai szintje. A szocialista demokrácia fejlődése tette szükségessé a párt tömegbefolyásolási rendszerének — beleértve a tömegtájékoztatás valamennyi eszközének — mennyiségi és minőségi fejlesztését. A televíziókorszaknak tulajdonított jelenségek lényegükben a szocialista demokrácia eredményei. A nép, amely hazánkban a polgári demokráciát csak hírből ismerte, létrehozva saját demokráciáját a közélet tevékeny részesévé vált. Ha pedig a politika milliók ügyévé lesz és a százezrek aktív részvétele a közügyekben realitás, akkor ez a politikai ismeretek, a politikai tudat ehhez igazodó, állandóan fejlődő szintjét követeli.

* *Dr. Ritter Tibor* írása. Megjelent a „Pártélet" 1972. 7. számában. (Rövidített szöveg.)

Ebben a vonatkozásban a tömegtájékoztatási eszközök szerepe jelentős, hiszen minden egyes konkrét kérdésben a tájékozottság fokozása vagy az azokra vonatkozó ismeretek rendszerezése a televízió, a rádió, a sajtó feladata. A tömegbefolyásolás hatékonyságának alapját képező tájékozottság létrehozása tehát elsősorban a tömegtájékoztatási eszközök feladata. Ez tehermentesíti a szóbeli agitációt, de nem teszi feleslegessé. A meglevő vélemények, a gondolkodást és a cselekvést nagymértékben befolyásoló ún. „beállítódások" erősítése, vagy a befolyásolás céljával ellentétes beállítódások (ilyen pl. a nacionalista előítélet) gyengítése ugyanis nem lehet csak a tömegtájékoztatás feladata. Ebben a vonatkozásban már jelentős a szóbeli agitáció szerepe.

A szóbeli agitációs rendszer fejlesztését indokolja (és sürgeti) a rétegagitáció követelménye is. Különösen, ha ezt helyesen értelmezzük és figyelembe vesszük, hogy a rétegagitáció fogalmába nemcsak az osztályok és a társadalmi rétegek szerinti differenciálás tartozik, hanem az iparági, üzemi, területi különbségeket is számításba vevő, aszerint is differenciáló érvrendszer. Ilyen differenciálásra csak a szóbeli agitáció rendszere képes, hiszen jellegénél, természeténél fogva rugalmasan alkalmazkodhat a konkrét kérdésekhez.

A X. kongresszus után meggyorsult a szóbeli agitációs rendszer ilyen követelményeknek is megfelelő fejlesztése. A szóbeli agitáció rendszerében kialakult és hatékony formákat most egy újjal kívánjuk bővíteni: néhány év alatt létre kívánjuk hozni a szóbeli agitáció szervezett keretét képező politikai vitaköröket. A kis csoportban, alapszervezetenként 10—15 ember körében folyó politikai eszmecsere fórumának létrehozásával fejeződne be az a több éves munka, amely a szóbeli agitációs rendszer újjáalakítására irányult. A politikai vitakör újabb fórum lesz, amelyen a politikában jártas, felkészült vitakörvezető segítségével a résztvevők a napi politika (bel-, gazdaság-, kultúr-, pártpolitika, nemzetközi politika) időszerű kérdéseit értelmezhetik, elemző választ kaphatnak a politika részkérdéseiről és összefüggéseiről.

A politikai vitakörben a politikai eszmecsere lehetőségét teremtjük meg és ezzel segítjük, hogy növekedjen a párttagok politizáló készsége. Ez nemcsak azért szükséges, mert a televízióval nem lehet „feleselni", a visszabeszélés (a vita) lehetetlen.

Szükséges a szóbeli agitáció (és az agitációs gyakorlat) azért is, mert ha csak a gépi technikán keresztül terjesztjük érveinket, a párt tagjai elfelejthetnek érvelni, politizálni. Úgy járhatnak, mint azok, akik nem használják izomzatukat. Az orvostudomány a mozgásbetegségben szenvedőknek mozgásterápiát ír elő, hogy az izomzat ne sorvadjon el. Nekünk pedig szaporítanunk kell azokat a formákat, amelyek minél több párttag számára teszik lehetővé, hogy felkészüljön az érvelésre, a meggyőzésre, a politizálásra, a felvilágosításra, a mozgósításra. A szervezeti szabályzatnak a X. kongresszuson jóváhagyott módosítása, miszerint a párttag kötelessége, hogy „... terjessze a párt eszméit, képviselje a párt politikáját", bizonyos fajta szervezettséget is igényel. A politikai vitakör vezetője bizonyára nemcsak az eszmecserék irányításakor fogja hasznosítani a felkészülés során kialakított érvrendszert, a kapott anyagokat, hanem máskor is, a vitakörön kívül is. A vitakör résztvevőinek politizáló készsége is fejlődik a beszélgetés során, gondolkodásmódjuk érvelőbb lesz, fejlődik „politikai zamatuk".

A gazdasági aktíván — 1971-ben — megfogalmazódott a követelmény, hogy „pártszervezeteinkben, a szakszervezeti és az egyéb üzemi fórumokon vezetőinknek és társadalmi aktivistáinknak egyaránt jól kell orientálniuk a közvéleményt és a közfelfogást". De mit jelent az, hogy „... jól kell orientálniuk"? És hogyan lehet a „kell"-ből valóság? Mindenekelőtt szervezett keretre, a munka elvégzésére kiképzett emberekre van szükség. A szervezett keret bővítése, a politikai vitakör létrehozása e követelmény kielégítését is szolgálja.

Újabb lehetőséget teremtünk a pontos, jó orientációra. De mit is jelent ez a latin szó? A szó első jelentése: tájékoztat, útbaigazít, felvilágosít, a második jelentése pedig: irányít, igazít valamerre. Tehát mindenekelőtt tájékoztatni és felvilágosítani kell ahhoz, hogy valamerre irányítsunk, igazítsunk. Aki „orientálva van", az tájékozott, járatos valamiben — tehát tudja, hogy merre megyünk, s ezek után azt is, hogy személy szerint mit várnak tőle.

Ezt az orientálást alapozza meg a tömegtájékoztatás, a televízió, sajtó, rádió és mélyíti el, konkretizálja a szóbeli agitációs rendszer s benne a létrehozandó politikai vitakörök szervezete.

A politikai vitakörök szervezete tehát nem a pártoktatás el-

ső lépcsőfoka, hanem itt kiscsoportban történő politizálásról, agitációról van szó. A politikai vitakör felvilágosító, tájékoztató, értelmező, mozgósító funkciójával a politikai agitáció feladatait látja el, a szóbeli agitációs rendszer része lesz. Fejleszti majd az alapszervezetekben a politizálást, mert a vitakörben részt vevő párttagok önmagukat felkészítik a politika hatékonyabb közvetítésére, amikor a napi részkérdésekre, de az összefüggésekre, a folyamatokra is utaló választ adva „menetközben" kialakítják a rétegagitáció követelményének megfelelő helyi érvrendszert. Ezzel segíthetik a párt napi politikájának szervezettebb és színvonalasabb közvetítését. A vitában is formálódik majd a helyi érvrendszer, amely várhatóan nem marad a négy fal között, és így nem havonta egy órányi politizálást jelent majd, hanem időben és térben, mennyiségben és minőségben növeli, fejleszti a politizálást.

Arra is számítunk tehát, hogy a vitakörök résztvevői tovább viszik mindazt, amiről tárgyaltak. És hogy ezt a hatást fokozzuk, a helyi pártszervezetekre bízzuk annak eldöntését, hogy az egy-egy vitaköri összejövetelre javasolt 3—5 téma közül végül is melyiket tárgyalják. A helyi szükségletnek, érdeklődésnek megfelelően választhatnak majd, hogy a központilag ajánlott 3—4, illetve a helyi, a megyei (budapesti) témák közül melyiket vitatják meg. A központi témákhoz a vitakörök vezetői a Kossuth Könyvkiadótól nyomtatott segédanyagot és más segédeszközöket (szemléltető lapot, kartogramot, diagramot, térképet) kapnak; a helyi téma tárgyalását segítő anyagot a megyei, illetve a budapesti pártbizottság dolgozza ki és juttatja el a központi anyagokkal együtt a vitakörök vezetőihez.

A politikai vitakörök rendszerét fokozatosan kívánjuk kiépíteni, mert a vállalkozás mérete, a káderek felkészítésének időigénye fokozatosságot, körültekintő szervező munkát igényel. A megyei, budapesti, kerületi pártbizottságokra vár a feladat (mert helyileg eltérőek a körülmények, a lehetőségek, a követelmények), hogy döntsenek: hogyan, milyen módszerrel és mikorra lehet a vitakörök vezetőit kiképezni, mit kell tenni a középirányító szervek és az alapszervezetek vezetőinek felkészítésére, a helyi kiadói munka e szükségletekhez igazodó fejlesztésére. 1972—1973-ban tehát még a kialakult gyakorlat szerint kell szervezni a tömegpropaganda előadássorozatait, és 1973 őszétől válna általánossá a politikai vitakörök rendszere.

Ehhez viszont a központi és a helyi (megyei, járási, üzemi) intézkedések sorozatára van szükség. A legfontosabb a vitakörvezetők kiválasztása, politikai és módszertani kiképzése. Célszerűnek látszik, hogy a pártoktatási igazgatóságok a helyi szükségleteknek megfelelő formákban, módszerrel képezzék ki a vitakörök leendő vezetőit.

Az előkészítő szakaszban, a konzultációk során már tapasztalható volt, hogy sok gyakorlati kérdés vár válaszra. A legtöbb valamennyi helyen felmerülhet, de adódhat jó néhány specifikus, a helyi sajátosságokból származó gond is. Választ (tanácsot) az általános kérdésekre adhatunk, a specifikusokra helyileg kell a legjobb választ megtalálni.

A legfontosabb, eddig ismert általános kérdések:

1. Kik vegyenek részt a vitakörben, kik számára ki szervezze? Egy-egy téma iránt érdeklődők bekapcsolódhatnak-e?

2. Ki legyen vitakörvezető? Ki készíti fel őket? Egy-egy vitakörvezető érthet-e minden kérdéshez, vagy témák szerint kell kiválasztani a vitakörök vezetőit?

3. A szervezeti kérdések: az év minden hónapjában legyenek-e vitaköri összejövetelek, vagy legyen nyári szünet? Falun, városon, ipari és mezőgazdasági üzemben azonos elvek alapján szervezzék? Minden alapszervezetben legyen?

Az első csoportba sorolt kérdésekre a legegyszerűbb a válasz. Mivel nem „alsó fokú" oktatási formát alakítunk ki, hanem a politizálás, az agitáció szervezett fórumait, mindazok számára nyitva az ajtó, akik a vitakörök ismertetett koncepciója alapján azokban rendszeresen vagy esetenként részt kívánnak venni. Tehát nem oktatáspótló formát hozunk létre azok számára, akik nem akarnak részt venni a pártoktatásban, vagy még nem érettek a pártoktatásra. Nem is lépcsőfokról van szó, tehát a sorrend nem az: vitakör, majd pártoktatás. Vitakör szervezhető például marxista esti egyetemet végzettek számára is, sőt olyanok is bevonhatók, akik a pártoktatás valamelyik formájában hallgatók, de érdeklődnek akár a vitakör valamennyi, akár egy-egy témája iránt. A vitakör részvevőinek (és nem hallgatóinak!) toborzását nem lehet „beiskolázásként" felfogni. Meg kell hirdetni faliújságon, üzemi lapban célját, tematikáját, helyét és időpontját, és létre kell hozni 10—15 tagból álló törzsgárdáját. Ha híre megy, hogy itt van valami, ami hasznos, akkor a jó hír majd önmagában

szervez, a rossz pedig korrigál, javításra késztet. Az viszont célszerűnek látszik, hogy a szervezés során a felkészültség, a tájékozottság szerint szintetizáljunk és az érdeklődés színvonala, intenzitása adja a vitakörbe a „belépőt".

Nehezebb választ adni a második kérdésre, hiszen a vitakörvezető személyének meghatározásakor, kiválasztásakor nem kereshetünk agitációs „polihisztorokat", akik képesek a politika valamennyi (belpolitika, gazdaságpolitika, kultúrpolitika, nemzetközi politika stb.) szférájában magas színvonalon közvetíteni a párt álláspontját. Meg kell találni viszont azokat a politikailag jól képzett, a napi politika részkérdéseiben is megfelelő tájékozottsággal, a propagandamunkában nagy tapasztalatokkal rendelkező párttagokat, akik a segédanyagok felhasználásával meg tudják oldani vitakörvezetői feladatukat.

Ilyen párttagok minden alapszervezetben vannak. Módszertanilag azonban nagyon alaposan fel kell őket készíteni, mert nem szemináriumvezetői felfogásban kell a vitát vezetni. Beszélgetést kell kialakítani, amely segíti a politikai folyamatokban való eligazodást, azok értelmezését. Nincsen általános, alkalmazható „recept", amely minden vitakörre érvényes.

A részvevők általános és politikai műveltsége szerint lehet olyan vitakör, ahol kérdésekre kell válaszolni (ahol a műveltségszint alacsony), és lehet olyan (ha a képzettség magasabb), ahol a vitakör vezetője 10—15 perces bevezetővel „indítja" a vitát és biztosítja a politikai eszmecsere feltételeit. Alkalmazkodni kell a körülményekhez, a közösséghez és egyszerűségre kell törekedni. Mi ugyanazt várjuk a vitakörvezetőtől, mint Lenin a népszerű írótól, aki a legegyszerűbb, közismert adatokból kiindulva vezeti el az olvasót a mély gondolatokhoz, egyszerű okfejtéssel vagy jól megválasztott példákkal világítja meg az adatokból származó legfontosabb következtetéseket, és így a gondolkodó olvasót egyre újabb és újabb kérdések elé állítja. A politikai vitakörvezetőtől tehát azt várjuk, hogy a politika iránt érdeklődő embereket segítse az összefüggések értelmezésében, világítsa meg számukra az események hátterét, alakítsa ki bennük azt a képességet, hogy minden időpontban értsék a szocialista építés kis és nagy kérdéseit. Ezért a szervező-előkészítő munka, a vállalkozás sikerének kulcskérdése a vitakörvezetők kiválasztása és módszertani kiképzése.

A harmadik kérdéscsoportot illetően: elvileg nincsen nyá-

ri szünet, mert nyáron is lehet olyan esemény, amely magyarázatot, orientációt igényel. A vitaköröket nem oktatási évenként szervezzük, viszont a segédanyagok kidolgozását és terjesztését az oktatási évhez igazítva, október és május között 8 hónapra tervezzük, de szükség esetén augusztusban is küldünk a körvezető címére anyagot. És legyen-e minden alapszervezetben? — legyen, már csak azért is, mert célszerű, ha minden alapszervezet hozzájuthat a sokféle módon hasznosítható segédanyaghoz, szemléltető lapokhoz.

A helyi specifikumok, az alapszervezeti sajátosságok figyelembevétele a szervező munkától nagyfokú körültekintést és megfontolt, differenciált döntést igényel. Ez központilag nem szabályozható. A tömegpropaganda szervezése és irányítása során a megyei, budapesti párt-végrehajtóbizottságok gazdag tapasztalatra tettek szert. A politikai vitakörök irányítása is az ő hatáskörükben lesz, a tematika és a segédanyagok kidolgozásában növekszik a centrális elem, a vitakörök irányítása viszont nagyobb rugalmasságot igényel, ami azt jelenti, hogy a végrehajtó bizottságoknak a propaganda-művelődési titkár számára nagyobb mozgékonyság lehetőségét kell biztosítaniuk.

A KULTURÁLIS POLITIKA ÉS AZ ALAPSZERVEZETEK*

Pártunk kulturális politikájának gyakorlatban kipróbált és bevált elvei — amint a Központi Bizottság 1972 novemberi állásfoglalása ismételten megállapította — szilárdak. A kommunisták elsősorban ezeknek az alapszerveknek az eddiginél is következetesebb és felelősségteljesebb érvényesítésével járulhatnak hozzá kultúrpolitikánk még eredményesebb megvalósításához.

Ebben a munkában — akárcsak a pártmunka egyéb területein — fontos szerep hárul az alapszervezetekre. Ez is egyik oka annak, hogy a Politikai Bizottság által a múlt év decemberében elfogadott, a pártalapszervezetek munkájának helyzetéről és továbbfejlesztéséről szóló jelentés külön is kitért az alapszervezeteknek a párt kulturális politikája érvényesítésében betöltött szerepére.

* *Knopp András* írása. Megjelent a „Pártélet" 1973. 4. számában.

Ezúttal a jelentésnek csak a kulturális politika érvényesítésével kapcsolatos megállapításaira térünk ki, felhasználva az ezt megelőző felmérő munka eredményeit és tapasztalatait is.

Az alapszervezeti munka színvonalának általános javulását kellőképpen értékelve is megállapítható, hogy a termelés és a kereskedelem területén működő alapszervezetek kulturális tevékenysége a pártmunka egyik leggyengébb, s a követelményekhez viszonyítva különösen visszamaradott oldala. A párt kulturális politikájával keveset foglalkoznak, általában nem kielégítő a kultúrpolitika elveinek ismerete. Főként erre vezethető vissza, hogy a párt kulturális politikájának megítélése nemegyszer egyoldalú, esetenként kimerül a kulturális élet negatív jelenségeinek általánosító bírálatában.

A kritikai megjegyzések joggal teszik szóvá a kulturális élet tényleges fogyatékosságait. Így azt, hogy vannak gyenge televízióműsorok; esetenként a szocialista erkölccsel, értékekkel össze nem egyeztethető könyvek, filmek jelennek meg; a kulturális alkotások egy része nem a dolgozók igényeit tükrözi; a képzőművészetben eluralkodott a nyugati divatok utánzása; a művészetkritika sok esetben nem a munkásosztály szemszögéből, nem marxista kategóriák alapján minősít, mégis megkapja a sajtó, a rádió, a televízió nyilvánosságát stb. Sokszor azonban csupán ezeket a negatív jelenségeket veszik számba, s ez a párt- és a párton kívüli közvélemény orientálásában nemkívánatos következményekkel jár. Ez az egyoldalúság is közrejátszik abban, hogy a pártközvélemény egy része nem ismeri, nem tartja számon és így nem is propagálja a tényleges szocialista kulturális eredményeket és alkotásokat, másrészt a kulturális politika kellő ismeretének hiányában nem annak elvei alapján bírálja a hibákat, hanem gyakran a párt kulturális politikájának megkérdőjelezéséhez jut el.

A kultúrpolitika ilyen megítélésében nagy szerepet játszik az a körülmény is, hogy az alapszervezetek tagjaihoz a kultúra elsősorban — nemritkán kizárólagosan — a tömegkommunikációs eszközök révén jut el. Ennek megfelelően a pártközvélemény egy része kizárólag a televízióműsorok alapján ítéli meg a kulturális politikát, annak törekvéseit.

Mindeddig nem tapasztalható számottevő hatása az 1971-es oktatási évben bevezetett „Kulturális kérdések" tanfolyamának sem. Holott ennek tematikája alkalmas lenne arra, hogy az

alapszervezetek titkárait, vezetőségi tagjait megismertesse kulturális politikánk alapelveivel, az idevonatkozó legfontosabb párthatározatokkal, s ily módon elősegítse a kulturális élet területén jelentkező problémák differenciáltabb megítélését.

Mindebből levonható az a következtetés, hogy a kulturális politikával kapcsolatban jelentkező egyoldalú véleményekkel az alapszervezetek — az esetek jelentős részében — önerejükből nem képesek megküzdeni. A kulturális politikával kapcsolatos viták nemegyszer a helytelen nézeteket erősítik, illetve akadályozzák a tényleges hibák feltárását és leküzdését.

Az alapszervezetek kulturális területen kifejtett tevékenysége egyenlőtlenül oszlik meg. Az üzemi alapszervezeteknél a pártvezetőségek a szervezett iskolai oktatást, a pártoktatást és a szakmai továbbképzést kísérik több-kevesebb figyelemmel, és törekszenek azok támogatására. Az ennél tágabb értelemben vett kulturális orientáló munka azonban tevékenységük leggyengébb pontja.

Az alapszervezeti pártélet fórumain a párt kulturális politikájával önálló napirendként általában nem, s a helyi kulturális munkával is csak igen ritkán foglalkoznak. Ezeket elsősorban a pártbizottságok, a párt-végrehajtóbizottságok vizsgálják. Az alapszervezetekben más napirendekkel összefüggésben (pl. KISZ-munka, szocialistabrigád-mozgalom) érintik ugyan a kulturális munka egy-egy kérdését, ez azonban korántsem mondható tervszerűnek. Elvétve akad olyan pártszervezet, amely rendelkezik a KISZ-szervezettel és a szakszervezettel közösen kidolgozott kulturális programmal. Ennek részben oka, részben következménye, hogy az üzemi kulturális munka feltételei a legtöbb helyen nem megnyugtatóak, alig néhány helyen van megfelelő, a közös művelődésre, a szabad idő kulturált eltöltésére alkalmas helyiség.

Némileg más a helyzet a termelőszövetkezeti, illetve községi alapszervezeteknél, bár önálló napirendként a kulturális munka kérdései itt sem szerepelnek alapszervezeti taggyűléseken vagy vezetőségi üléseken. A termelőszövetkezeti párttitkárok nem egy esetben mégis az iparban és a kereskedelemben tevékenykedő alapszervezetekénél jóval aktívabb kulturális tevékenységről számolhattak be. Ezek a pártszervezetek, nemegyszer közvetlenül a pártvezetőségek, többnyire sikerrel szervezik a falu kulturális életét, kezdeményeznek kulturális meg-

mozdulásokat. Helyenként régi hagyományok felélesztését és ápolását tűzték célul, másutt közös színházlátogatásokat, országjáró kirándulásokat szerveznek.

A kulturális alapok felhasználásáról általában megfelelően tájékozottak a pártvezetőségek, a felhasználás módjával azonban nem mindig értenek egyet. Sok helyütt ugyanis a labdarúgó-csapatok támogatása szinte minden pénzt felemészt. Helyenként szembeszállnak ezzel, néhol azonban a pártszervezetek vezetői is egyfajta anyagias szemlélet uszályába kerülnek. Arra hivatkozva, hogy — úgymond — „a dolgozók csak azt értékelik, ami a borítékban van", támogatják a gazdasági vezetők egy részének azt a törekvését, hogy a közvetett juttatásokat — ezen belül a kulturális célokra fordítható összegeket — lehetőleg csökkentsék.

Ha a feladatokat konkrétan akarjuk meghatározni, a termelés és a kereskedelem területén dolgozó alapszervezetekben biztosítani kell a párt kulturális politikája elveinek jobb megismerését, a kulturális nevelő munka színvonalának emelését. A párt eszmei-politikai egysége feltételezi a párt kulturális politikájának egységes értelmezését is, hiszen az a párt általános politikájának szerves része. Ezt az elvet az alapszervezeti munkában is az eddiginél hatékonyabban kell érvényre juttatni.

A párt kulturális politikájának az eddiginél differenciáltabb és pontosabb megítéléséhez — alapelveinek alaposabb megismerése révén — az alapszervezeteknek szükségük van a felsőbb szintű pártszervek hatékony segítségére. Az alapszervezeti munka színvonalának emelése feltételezi a vezető pártszervek eddiginél konkrétabb segítségét és ellenőrző munkáját. Kívánatos, hogy a pártsajtó — a „Népszabadság", a megyei lapok, a „Pártélet" — is többet és konkrétabban foglalkozzon a pártalapszervezetek kulturális munkájával.

A kulturális területen tevékenykedő alapszervezetek kultúrpolitikai-tudománypolitikai kérdésekben általában a párt irányvonalának megfelelő állásfoglalást tanúsítanak. A taggyűléseken elsősorban — egyes helyeken 80%-os arányban — kultúrpolitikai vagy azzal összefüggő ideológiai kérdésekkel foglalkoznak. Ezek az alapszervezetek megfelelő alapossággal és a helyi viszonyokra alkalmazva dolgozták fel a X. kongresszus kulturális-ideológiai határozatait, és igyekeznek azokat végrehajtani.

A párt kultúrpolitikai, tudománypolitikai irányelvei, határozatai általában vitákon, ellentmondások feloldásán keresztül érvényesülnek. Az egységes értelmezést nagymértékben elősegíti, hogy az elvi állásfoglalások előkészítése során a felsőbb szintű párt- és állami szervek rendszeresen kérik és figyelembe veszik a pártszervezetek, a kulturális intézmények kommunistáinak véleményét.

A kulturális területen működő alapszervezeteknél — a párt politikájának alapelveivel való egyetértés mellett — ugyancsak szóvá tették a kulturális életben tapasztalható visszásságokat. Több alapszervezetnél azonban van hajlam arra, hogy a kulturális élet nem szocialista, polgári jelenségeivel szemben minden fellépést „felülről" várjon. A kritikai észrevételek kapcsán nem érzik kellőképpen saját felelősségüket. Esetenként az alapszervezetek, illetve azok párttitkárai átmenetileg a terület, környezetük polgári-kispolgári nézeteinek hatása alá kerülnek, részeseivé vagy utólagos igazolóivá válnak egy-egy adott kulturális műhely által elkövetett hibának. Figyelembe kell venni természetesen azt is, hogy az alapszervezetek egy része sajátos körülmények között végzi munkáját: nem egy helyen kis létszámúak a pártszervezetek, az alkotóműhelyek sokszor a kulturális élet nemkívánatos belső-külső hatásainak nyomása alatt állnak.

Az a tapasztalat, hogy a kulturális területen működő alapszervezetek jelentős részében nem foglalkoznak megfelelő mértékben gazdaságpolitikai, kül- és belpolitikai kérdésekkel. Tájékozottságuk így sokszor egyoldalú, hiányos, s emiatt a kulturális kérdéseket sem tudják mindig megfelelő módon összekapcsolni a társadalmi-politikai élet egészével.

Elsődleges feladatuknak tekintik e pártszervezetek a kulturális politika elveinek, az ezzel kapcsolatos határozatoknak a gyakorlati érvényre juttatását. A taggyűléseken hozott ilyen jellegű határozatok száma ugyan viszonylag alacsony — évente kettő, három —, ezek azonban általában hosszú lejáratúak, és teljesítésüket többnyire ismételten értékelik a taggyűléseken. Tudományos területen a tudománypolitikai irányelvek, a Központi Bizottság Agitációs és Propaganda Bizottsága által meghatározott középtávú kutatási témák, az Országos Távlati Tudományos Kutatási Terv végrehajtását; művészeti területen a művészet és a tömegek kapcsolatának erősítését, a marxista

kritika pozícióinak javítását; közművelődési területen a természettudományos, műszaki ismeretek fejlesztését, a modern és hagyományos közművelődési formák egységes érvényesítését támogatják a legaktívabban. Minden területen és eredményesen foglalkoznak az ifjúságpolitikai határozat megvalósításával.

Az alapszervezetek és az intézményi vezetők közötti kapcsolat általában megfelelő, minden fontosabb kérdést megtárgyalnak és egyeztetnek. A pártszervezetek többsége megfelelő módszerekkel és kellő hatékonysággal érvényesíti az ellenőrzést, beszámoltatást. A kulturális területen a párt szervezettsége jelentős, s a vezetők között a kommunisták aránya eléri a 60—70%-ot. Ott viszont, ahol az intézmény vezetője nem pártag vagy kevés a párttagok száma, a beosztott munkakörben dolgozó kommunisták a párt vezető szerepét nehezebben, esetenként csak felsőbb segítséggel tudják érvényre juttatni. Helyenként — például tudományos területeken, ahol az intézményi vezető nagy szakmai és társadalmi tekintéllyel rendelkezik — az alapszervezetek vezetői rendszerint nem tudnak a vezetés „partnerei" lenni. Máshol, így például művészeti területen olyan észrevétel is elhangzott, hogy esetenként a felsőbb szervek az alapszervezetek súlyát nem politikai, társadalmi tevékenységükön, hanem azon mérik, hogy hány kiemelkedő tehetség tagja a pártszervezetnek. Ha elvétve is, de előfordul, hogy egyes vezetők presztízsveszteséget látnak a pártvezetőség által történő beszámoltatásukban, többen pedig az intézmény munkájának pártellenőrzését egyenesen feleslegesnek tartják.

Ebből a szempontból — az alapszervezetek tekintélyének biztosítása érdekében — a vizsgált pártszervezeteknél szinte kivétel nélkül, de különösen ott, ahol az intézmény vezetője pártonkívüli, messzemenően igénylik, hogy a felsőbb szintű pártszervezetek határozatairól, állásfoglalásairól és az aktuális politikai kérdésekről jobb, gyakoribb és gyorsabb információt kapjanak. Ez az igény jogos, s ezt a jövőben alaposabban ki kell elégítenünk.

Figyelmet érdemel az az észrevétel is, hogy esetenként a felsőbb párt- és állami szervek az intézményt érintő kérdésekben a pártszervezetet megkerülve, kizárólag az intézményi vezetőkkel konzultálva hoztak döntéseket. A pártszervezetek az intézményi vezetéssel való vitáik tisztázásánál több esetben na-

gyobb és konkrétabb segítséget várnak a kerületi, illetve a megyei pártbizottságoktól.

A káderpolitika — a hármas követelmény érvényesítésével — nagyrészt eredményesen valósul meg. Az intézmények vezetői ebben komolyan építenek az alapszervezetek véleményére. Hiányos azonban a káderpolitika távlatilag is megalapozott, a kultúrpolitikai feladatokkal összehangolt tervezése.

A pártszervezetek — az intézményi vezetéssel karöltve — általában eredményesen szervezik az ideológiai, politikai oktatást. Ezen a területen a legáltalánosabb és sok tekintetben még megoldatlan probléma: olyan témakörök és formák kialakítása, amelyek igazodnak az adott kulturális terület sajátosságaihoz, de megtartják politikai-ideológiai jellegüket, és nem válnak szűk értelemben vett szakmai továbbképzéssé.

Javítani kell a kulturális területen tevékenykedő alapszervezeteknél a pártépítő munkát. Főleg művészeti területen szükséges szorgalmazni a jelentős alkotó egyéniségek és a tehetséges fiatalok párthoz való közelítését, illetve a pártba való felvételét.

Az alapszervezetek erősítsék határozottabban és önkritikusabban a kulturális műhelyek, intézmények politikai, ideológiai felelősségtudatát, aktívabban lépjenek fel a polgári, kispolgári ideológiai jelenségekkel és a saját területükön elkövetett kultúrpolitikailag hibás döntésekkel szemben. Ez munkájuk továbbfejlesztésének most a legfontosabb követelménye.

A KULTURÁLIS MUNKA PÁRTIRÁNYÍTÁSA AZ IPARI ÜZEMEKBEN*

Komárom megye ipari üzemeiben is születtek kezdeményezések a népművelés sajátos eszközeinek jobb felhasználására a politikai, gazdasági és tudatformáló tevékenységben. Különösen a szakmai képzésben és továbbképzésben tapasztalható ez. Sok üzemünkben vált immár rendszeressé a dolgozók továbbképzése, vagy indultak ennek előmozdítására különféle mozgalmak. A rendszeresség megmutatkozik a helyi szakmunkásképzésben, a szocialistabrigád-mozgalomban, a TIT üze-

* *Horváth István* írása. Megjelent a „Pártélet" 1972. 1. számában.

mi előadássorozatain és az iparági tudományos egyesületekben folyó tevékenységben. Számos helyen indítottak üzemi tanfolyamokat a modern technika és technológia elsajátítására. Ilyenek találhatók a tatabányai XV/c. aknán, az Ácsi Cukorgyárban, a Komárom megyei Fémipari Vállatnál, az EMG esztergomi üzemében. Az iparági tudományos egyesületekben egyre növekszik a rendszeres munkát végző üzemi műszakiak száma. A szocialista brigádok vállalásaiban is megtalálhatók a szakmai fejlődés érdekében tett felajánlások.

Az egyes mozgalmakhoz kapcsolt szakmai képzésnek jó példáját láthatjuk a Lábatlani Cementgyárban, ahol ez a szocialista munka gyára címért folyó verseny szerves részévé vált. Ugyanilyen célt szolgálnak a rendszeressé váló cementipari kulturális napok, a szocialista brigádok vetélkedői, de nem kevésbé a megyei műszaki munkavédelmi hónap megrendezése is. E kezdeményezések eredményeként emelkedik a dolgozók műszaki, technológiai képzettségének színvonala, és ennek közvetlen gazdasági eredményei is kimutathatók.

A pártalapszervezetek ma már a legtöbb helyen felismerték e továbbképzési formák fontosságát. Különösen azokban az üzemekben kezdeményezik és ösztönzik, ahol újszerű technológiai követelmények jelentkeznek.

Sokkal ellentmondásosabb viszont az a tevékenység, amely az üzemi dolgozók általános műveltségének gyarapítását célozza. Itt a helyzet lényegesen bonyolultabb, s az eredmények meglehetősen különbözők. A munka módszerei is eltérőek, s a fejlődés új követelményeinek értelmezése nem egy helyen okoz gondot.

Természetesen igen sok múlik az üzemi kulturális munka objektív feltételein. Nagymértékben befolyásolja e munka eredményességét, hogy vállalati kultúrotthon, kultúrterem csupán a megye ipari üzemeinek kisebb részében található. Az ellátottság, a tárgyi feltételek, a lakóterületi környezet, a tartalmi munka lehetőségei szempontjából azonban ezek között is lényeges különbségek vannak. Az anyagi hozzájárulás összege az üzemi eredmények és az intézmények nagyságától függően néhány ezer forinttól félmillió forintig terjed. A művelődési intézményekkel nem rendelkező üzemek sincsenek egyforma helyzetben. Van, ahol az üzemi ebédlők, munkásszállások, nagyobb irodák felhasználásával igyekeznek lehetőséget teremteni a

kulturális rendezvények megtartására, másutt a lakóterületi művelődési intézményeket veszik alkalmanként igénybe.

Könyvtár szinte minden üzemben van, a könyvállomány néhány száztól háromezer kötetig terjed. Az állomány felújítása rendszeres, a könyvtárfejlesztés azonban nem mindig felel meg az igényeknek. Becsült adatok szerint a dolgozók 15—20%-a tartozik a rendszeres olvasók közé. Azt azonban nagyon nehéz pontosan megállapítani, hogy milyen rétegből tevődik összsze az olvasógárda. Jelentős tényező e munkában a könyvtárosok személye, akik sajnos még a nagyobb üzemekben sem szakképzettek, ugyanakkor gyakran cserélődnek, ami az olvasóvá nevelést nehezíti. Ennek ellenére e nevelő munkának kialakultak a bázisai, amit a könyvterjesztés adatai is bizonyítanak. Egyes üzemekben — például a Komáromi Lenfonóban — az állami könyvterjesztő évi forgalma több tízezer forintot tesz ki.

A műszaki könyvtárak is kedveltek, általában megtalálhatók itt a legfontosabb szakirodalmak. Olvasóik száma helyenként a 100—200 főt is meghaladja.

Szinte minden üzemben működik valamilyen szakkör. Számos üzemi dolgozó vesz részt a lakóterületi művelődési otthonok szakköreiben.

A művelődésnek is fontos tényezői a szocialista brigádok. Komárom megyében az ipari üzemek dolgozóinak 40—50%-a kapcsolódott be mozgalmukba. E brigádok példát mutatnak a termelési kultúra fejlesztésében. Tagjaik közül jó néhányan tanulnak az állami oktatás vagy a szakmai továbbképzés különféle formáin. Kulturális vállalásaik általában a rendszeres olvasásra, csoportos mozi- és színházlátogatásra, országjáró kirándulásokra irányulnak. A kulturális vállalások mércéje nem túlságosan magas, mert e területen még ma is a mennyiségi szemlélet uralkodik, mégis ezek teljesítésével van a legtöbb gond. A nem városi környezetben még a rendszeres olvasás követelménye sem teljesíthető minden esetben. Ezért lenne célszerű, ha ezeken a helyeken a pártalapszervezetek szorgalmaznák a kulturális intézmények patronálására irányuló kezdeményezéseket. Az Ácsi Cukorgyár szocialista brigádjai például szerződést kötöttek a községi könyvtárral, amely szerint a 12 000 kötetes könyvtár — ilyen persze falusi környezetben ritka — rendszeresen ellátja a brigádokat könyvvel, azok pedig elvégzik a könyvtárban szükséges kisebb javításokat.

Az üzemi kulturális élet említett formáinak szervezését főként a szakszervezet és a KISZ végzi. Ezekben a társadalmi szervezetekben, valamint a szocialista brigádokban számos kommunista munkálkodik a műveltség fejlesztésén, a tudás terjesztésén. Tevékenységük kifejezi és bizonyítja, hogy az üzemi kulturális élet fejlesztésében részük van a helyi kommunista kollektíváknak, a pártszervezeteknek is.

Ennek ellenére a megyei párt-végrehajtóbizottságnak meg kellett állapítania, hogy az üzemi alapszervezetek többségében a kulturális élet pártirányítása és ellenőrzése elmarad a követelményektől. Nincsenek kidolgozva az alapszervezeti pártirányítás formái, módszerei. Miután számos helyen csupán a szakszervezet és a KISZ feladatának tekintik a kulturális élet szervezését, ebből adódóan a pártszervezet csak az előkészítés operatív munkájában vesz részt, a jelentkező problémák megoldását és a kampányfeladatok végrehajtását segíti.

Ideológiai, kulturális téma a legtöbb alapszervezetnél alig szerepel a taggyűlések napirendjén. Ilyen jellegű napirendre a területi pártbizottságoktól sem kapnak javaslatot. Pedig ez azért is szükséges lenne, mert mindenütt érzékelhető, hogy a párttagoknak, a dolgozóknak határozott véleményük van kulturális kérdésekről. Elsősorban a tömegkommunikáció által közvetített műsorokra és azok ideológiai tartalmára reagálnak határozottan. Ebben sok a pozitív, a megszívlelendő. Az egyes műsorok konkrét megítéléséből azonban olyan következtetés is levonható, hogy emelni kell az általános műveltséget, mert sok észrevétel az esztétikai műveltség, az elemi műfajismeret hiányáról árulkodik.

Hogy a kulturális nevelő munkában előbbre tudjunk lépni, a közművelődés bizonyos elvi kérdéseit is tisztázni kell. Tapasztalataink szerint ugyanis az üzemi pártvezetőségek a kulturálódásnak csak a hagyományos felfogását és formáit (színjátszás, olvasás, közös rendezvények) ismerik. Nem értelmezik tehát a maga teljes mélységében, mint az emberi ismeretek felhalmozódását, ezek gyakorlati realizálását, az ember gazdasági, politikai tevékenységében megnyilvánuló, az életmódban és a nyelvben jelenlevő kultúrát.

Általánosnak tekinthető ugyanakkor, hogy az üzemekben a hagyományos népművelési formák elhalóban vannak, a korszerű formák pedig még nem alakultak ki. Nemcsak az objek-

tív feltételek hiányoznak gyakran, hanem az üzemi dolgozók érdeklődése is csökken a működvelő együttesek iránt. Általánosítható jelenség, hogy a színjátszó- és tánccsoportok, az énekkarok nem „élnek meg" az üzemi bázison, s a gyári csoportokban mind több a más területen dolgozók száma. A lakóterületi művelődési intézményekben viszont még mindig kevés az olyan üzemi dolgozó, aki ott keresné az igényeit kielégítő kulturális formákat. Nem használják ki a lehetőségeket ahhoz sem, hogy az üzemi csoportok a lakóterületen, illetve a területi csoportok az üzemekben szerepeljenek.

A hagyományos népművelési formák hatékonyságának csökkenése sürgeti az új módszerek kialakítását és terjesztését. Ehhez az üzemekben az elmúlt évek folyamán ki is alakultak a megfelelő bázisok. Ez lehetővé teszi az üzemi és a lakóterületi művelődési intézmények kapcsolatának fejlesztését. A megyei pártbizottság szükségesnek látja, hogy az ipari üzemek adjanak nagyobb segítséget a lakóterületi kulturális intézmények fenntartásához és munkájukhoz, ugyanakkor a lakóterületen az eddiginél nagyobb számban vonják be a kulturális életbe az üzemek dolgozóit. A lakóterületi intézmények módszertani tapasztalatait is nagyobb mértékben lehetne az üzemekben felhasználni.

A kulturális élet pártirányításával kapcsolatban éppen ezért a legfontosabbnak azt tartjuk, hogy az üzemi pártalapszervezetek a kultúrpolitika kérdéseivel tervszerűen, az elvi irányítás szintjén foglalkozzanak. El kell érnünk, hogy az üzemi pártszervezetek a kultúrpolitikai kérdéseket a pártmunka szerves részének tekintsék, s rendszeresen tűzzenek napirendre ilyen témákat vezetőségi ülésen, taggyűlésen, pártcsoport-értekezleten. E fórumokon a helyi igényeknek és a politikai szükségleteknek megfelelően határozzák meg a hosszabb távú feladatokat. Ezáltal lehetővé válik, hogy a párt kultúrpolitikájának érvényesítéséből az üzemi alapszervezetek nagyobb szerepet vállaljanak, e területen is élve megnövekedett önállóságukkal.

Nagyobb következetességet igényel az a politikai megfontolás, hogy az üzem nemcsak a termelés színhelye, hanem politikai, gazdasági, szociális és kulturális egység. Ez szükségessé teszi, hogy az üzemek párt-, gazdasági és társadalmi vezetése a kulturális kérdéseket jelentőségüknek megfelelően kezelje.

Az üzemi alapszervezetek megfelelő irányítása alapján ki kell

alakítani a helyes feladatelhatárolást a gazdasági, a szakszervezeti és a KISZ-szervek között, kimunkálva az ehhez szükséges koordinációs formákat, módszereket. Lehetőség van arra, hogy alapszervezeti szinten is jobban általánosítsák a tapasztalatokat, és ezzel is csökkentsék a kulturális ellátottság területenként és rétegenként tapasztalható egyenlőtlenségeit.

A megnövekedett igények és feladatok fokozzák a kommunisták felelősségét, s igénylik erőteljesebb példamutatásukat. Szükségesnek érezzük, hogy a kommunisták nagyobb kulturális igényeket támasztanak önmagukkal szemben. Ezek alakításához hozzájárulhatnak a megyében rendszeressé vált értékelő taggyűlések is. Itt az egyes párttagok munkájának, magatartásának értékelésekor nagyobb hangsúlyt kaphatna az a kérdés, mennyire munkálkodnak önmaguk és környezetük műveltségének gyarapításán. Célszerűnek találnánk a pártmegbízatások e területre való kiterjesztését is.

Ehhez természetesen a hozzáértést is növelni szükséges. Ezért célul tűztük ki, hogy a pártoktatás új formáit figyelembe véve az üzemekben növeljék a kultúrpolitikai tanfolyamok számát. Az oktatási tervek elkészítésénél a szükségletek alapján határozzák meg, kiknek ajánlják a tanulást ezen a formán. Egyúttal ezt a fórumot is használják fel az igényeknek megfelelő módszertani ismeretek nyújtására.

Megyei párt-végrehajtóbizottságunk úgy értékelte, hogy az üzemi pártszervezetek rendelkeznek a kulturális nevelő munka javításának legfontosabb feltételeivel, és az elért eredmények megfelelő alapot jelentenek a további fejlődéshez. A végrehajtó bizottság állásfoglalása alapján a propaganda- és művelődési osztály megkezdte a konkrét munkát az üzemi pártszervezetek segítésére és felkészítésére. A különböző feltételek között tevékenykedő pártszervezetek számára irányelveket dolgoztunk ki, s hozzákezdtünk ezek megismertetéséhez.

Megítélésünk szerint az üzemi pártszervezetek kulturális nevelő munkájának irányításában és segítésében az eddiginél többet kell tenniük a járási és városi pártbizottságoknak is. Ezért a megyei pártbizottság szükségesnek tartja, hogy a járási, városi pártbizottságok rendszeresen tűzzenek napirendre fontos és a helyi politikai szükségleteknek megfelelő kulturális kérdéseket. Területük sajátos közművelődési feladatait úgy tárgyalják meg, hogy egyúttal orientálják az alapszerveze-

tek ilyen irányú munkáját. Szükséges az is, hogy a már kidolgozott megyei közművelődési koncepció alapján készüljenek el a járási, városi tervek is. Ezeket ismertessék az üzemekben, és az itt működő pártszervezetek határozzák meg a megvalósításhoz szükséges tennivalókat.

Az állami szerveknek és a tömegszervezeteknek is vannak teendőik. Segítsék az üzemi és a területi intézmények együttműködéséhez szükséges anyagi-technikai és személyi feltételek javítását, a helyes, bevált módszerek, tapasztalatok általánosítását.

A MŰVELŐDÉSI OTTHONOK SZEREPE*

A felszabadulás óta létrejött művelődésiotthon-hálózat a közművelődés egyik legfiatalabb intézményrendszere, mely még mindig keresi a helyét és a szerepét társadalmunk kulturális életében. Létrejöttének pillanatában és az azt követő évtizedben a közvetlen politikai felvilágosítás és a szocialista kulturális forradalom első feladatainak nélkülözhetetlen eszköze volt. Ez határozta meg építészeti megformálását is. Sok helyen a „kultúrház" jelentette az egyetlen lehetőséget a község lakosságának tájékoztatására és nevelésére.

Az első nagy politikai rendezvények, mozi- és színházi előadások után az igények fokozódásával a művelődési házaktól egyre többet vártunk és így lassan a művelődés mindeneseivé váltak. Az írástudatlanság felszámolását célzó tanfolyamoktól az amatőr művészeti mozgalmakig, a szakköri tevékenységtől a tsz-közgyűlésekig, az ismeretterjesztő előadásoktól a táncos szórakozásig minden a művelődési otthonokban zajlott le.

Működésük feltételei azonban fokozatosan megváltoztak. A társadalmunk szerkezetében végbement forradalmi változások mellett két lényeges tény befolyásolja művelődésünk szerkezetét. Az egyik a lakosság életszínvonalának számottevő növekedése. A családok egyre nagyobb hányada rendelkezik olyan jövedelemmel, amely a szabad idő hasznosításának költségesebb formáit is lehetővé teszi számukra (pl. csak Budapesten 200 000 kiskert-tulajdonost tartanak nyilván). Másrészt a mű-

* *Rátki András* írása. Megjelent a „Pártélet" 1972. 5. számában. (Rövidített szöveg.)

velődés egyre növekvő lehetőségei bővítik a választékot, különösen a gyorsan szaporodó komfortos lakásokban is élvezhető „fogyasztható" formák választékát, ami nemcsak a televíziót jelenti, hanem például az ugrásszerűen növekvő könyvforgalomból következtethető magánkönyvtárakat is.

Ilyen körülmények között a „mindenből egy kicsit" elvés gyakorlat egyre kevésbé célravezető, sőt azt kell mondanunk, hogy ez ma már csak csődhöz vezethet. Ezért a fejlődés további útja nem lehet más, mint a művelődési házak „vegyeskereskedés" jellegének fokozatos megszüntetése. Ennek még csupán az elején tartunk. De úgy tűnik, hogy ma már látható a fejlődés iránya, melynek alapján a legfontosabb feladatok meghatározhatók.

A tapasztalatok azt mutatják, hogy szocialista társadalmi rendünkben legfeljebb csak átmenetileg hódíthatott teret az otthon ülő, csak passzívan befogadó művelődés. Egyre világosabban látszik, hogy az aktivitás igénye alapvetően jellemzi a szabad idő felhasználását. Ez az aktivitás természetesen csak részben közvetlenül művelődési jellegű. A kertépítés, a horgászat, a galambtenyésztés, de még a turizmus sem elsősorban művelődési igényű tevékenység. Az aktív pihenés különböző formái között azonban a művelődési aktivitás igényének fokozódása is megfigyelhető.

Elsősorban az ifjúság számára nem elegendő az a fajta művelődés, amit a televízió, a mozi és a színház nyújt. Ennél többre vágyik, az elsajátított és többé-kevésbé készen kapott ismereteken túl személyes érdeklődését és alkotási vágyát igyekszik kiélni.

Művelődési intézményeink jelentős része azonban elsősorban arra készült fel, hogy a tudomány és a művészet alkotásait kész, megfogalmazott formában ismertesse meg a közönségével. Nem, vagy csak viszonylag kisebb mértékben képesek az aktív művelődés igényeit kielégíteni. Elsősorban a művelődési otthonok azok, amelyek a művelődési aktivitás színterei lehetnek.

Igaz, a jobb feltételek között működő művelődési házak rendelkeznek azzal a lehetőséggel is, hogy a hivatásos művészet produkcióit vendégül láthatják, segítve a tömegekkel való kapcsolataik ápolását, bővítését. Ma már azonban ez távolról sem jelent olyan kulturális küldetést, mint az indulás éveiben. A köz-

lekedés fejlődésével, a televízió terjedésével, egyszóval a lehetőségek növekedésével párhuzamosan megnőttek a közönség igényei az előadások körülményei iránt, s ma már csak a valóban jó feltételek között rendezett produkció nyújt számára valóságos művészi élményt.

A tömegkommunikációs eszközök ismeretterjesztő tevékenységével sem kell és nem is érdemes versenyezni a művelődési otthonokban. Ez a feladat is fokozatosan módosul, és elsősorban az olyan ismeretszerzés segítésévé változik, mely a művelődők aktív részvételét kívánja (pl. nyelvtanfolyamok, műszaki körök, a közvetlen környezet megismerésére irányuló honismereti mozgalom).

A művelődés passzív befogadást igénylő formáiban tehát a művelődési otthon egyre kevésbé versenyképes. A személyes aktivitást igénylő formáknak viszont legfontosabb, nélkülözhetetlen otthona.

Erre az aktivitásra igen nagy szükség is van. A tudomány és a művészet ugyanis csak akkor talál nagyszámú értő közönségre, ha ezt az érdeklődés felkeltésével, a részvétellel járó ismeretszerzéssel és érzelmi azonosulással az öntevékeny mozgalom biztosítani tudja. Az amatőr mozgalom feladata nem az, hogy dilettáns tudósokat és művészeket neveljen — bár adott esetben a hivatásosok iskolája is lehet —, hanem az, hogy a résztvevők nevelésén és aktivitásán keresztül műveltebb és igényesebb közönséget teremtsen. Nem lehet mindenki — még csak amatőr szinten sem — művész vagy tudós, de értőjévé, élvezőjévé válhat a tudomány és a művészet alkotásainak. S hogy ebben a személyes részvételnek milyen szerepe lehet, azt talán zenei nevelésünk nemzetközileg is elismert példája bizonyítja a legjobban. A hangversenybérletek 80%-át ugyanis a zeneoktatásban részt vevő fiatalok vásárolják meg. Ezért a mainál lényegesen nagyobb körben lenne szükséges és hasznos az embereket — főleg a fiatalokat — az öntevékeny mozgalom valamely ágába bekapcsolni.

Az aktív művelődési igények felkeltésén és kielégítésén túl feladata a művelődési otthonnak, hogy a művelődők közösségeit megteremtse. A szocialista ember nevelésének egyik legfontosabb célkitűzése a közösségi tudat és érzés általánossá tétele. Közösséget elsősorban a közös munka teremt, ezért társadalmunkban is elsődlegesek a termelési közösségek. De művelő-

dés kollektívái is lehetnek munkaközösségek, éppen akkor, ha az aktív, öntevékeny művelődés csoportjai válnak közösséggé.

A közösségi nevelésnek feltétele, hogy a művelődési otthonok váljanak valóban otthonná, elsősorban a fiatalok otthonává. Így érhetjük el, hogy a spontán érdeklődők, szórakozást keresők a szubjektív és objektív feltételek vonzó hatása következtében fokozatosan valamely művelődő közösség tagjaivá váljanak. Ez a törekvés feltételezi a művelődési otthonok klubszerű működését. A közönséget természetesen elsősorban a konkrét alkalmak, rendezvények vonzzák, de túl ezen, lehetőségeket kell teremteni arra, hogy a pihenni, kikapcsolódni vágyók is használói lehessenek intézményeinknek. Vagyis különösebb cél nélkül is leülhessenek ott szabad idejükben olvasni, beszélgetni, játszani.

Ezt elsősorban az ifjúság igényli. Viszonylag ő rendelkezik a legtöbb szabad idővel és keresi a társaságot, a társas szórakozás lehetőségeit. Ha mi nem tudunk ebben a fiataloknak segíteni, akkor az utcán, a lépcsőházakban és a kocsmákban találnak maguknak társaságot és „szórakozást". Az ifjúsági klubmozgalom gyors terjedése és megerősödése is ezt az igényt tükrözi. Ezek a klubok azonban ma még csak részben tudják hivatásukat betölteni. Főként azért, mert a kötött programokon túl alig képesek lehetőséget biztosítani az alakuló közösség együttléte számára.

Kevés a vállalkozó pedagógus, kevés a felkészült ifjúsági vezető, de még kevesebb a helyiség. Országos gondokat tükröznek a Szabolcs megyei tapasztalatok. A megyében élő közel százezer fiatal számára működik ugyan néhány tucat ifjúsági klub tantermekben, művelődési otthonokban, társadalmi szervezetek helyiségeiben, de ezeket csak meghatározott időpontokban, heti egy-két alkalommal lehet igénybe venni. Olyan klub azonban, ahova egy fiatal saját társaságával a hét bármely napján kedve és ideje szerint bemehetne szórakozni, művelődni, egyáltalán nincs. Az ilyen gondolat elsősorban a művelődési otthonok oldhatják meg, sok esetben különösebb anyagi áldozatok nélkül is.

A klubjellegű művelődési otthon kezdetben csak szórakozási igényekkel jelentkező látogatóit lépésről lépésre elvezetheti a tudatos művelődés igényéhez. Másrészt pedig alkalmat nyújt a

spontán közéleti érdeklődés tudatossá tételéhez, a helyi és általános politikai kérdések megbeszéléséhez, megvitatásához, folytatva ezzel a munkásotthonok és falusi olvasókörök legjobb hagyományait. Mindez azt is jelenti, hogy bár a klubok iránti igény elsősorban az ifjúság körében merül fel, de nemcsak az ifjúságot kell a klubok szervezésekor figyelembe venni.

A klub természetesen a nemes szórakozásnak is csak egy formája. A művelődési otthonok eddig is és a jövőben is vállalják a helyi lehetőségek és adottságok figyelembevételével a lakosság szórakozási igényeinek kielégítését. A társas szórakozásnak igen gyakran ez az egyetlen lehetősége, és ezt a természetes igényt ki kell elégíteni. Csupán arra kell vigyázni, hogy a szórakozás és az egyéb alkalmakkor nyújtott művelődési formák ne rontsák egymás hatását. Ma sajnos elég gyakran előfordul, hogy hamis, társadalmi célkitűzéseinktől idegen eszméket hordozó szórakoztató rendezvények kapnak helyet a művelődési otthonok programjában csupán azért, hogy a művelődés anyagi eszközeit biztosítani tudja az intézmények vezetése.

Ha a művelődési otthonok tevékenységét a szocialista életmód alakítójának tekintjük, akkor nem alkudhatunk meg azzal a ténnyel, hogy a giccs, a kommersz „kultúra" legyen az anyagi nehézségek megoldásának eszköze intézményeink túlnyomó többségében. Igaz, a művelődési otthonok anyagi gondjai nem lebecsülhetők, és a jövőben az aktív művelődés további terjedésével a költségvetési igények csak fokozódni fognak. Ugyanakkor nem lehet reálisan arra számítani, hogy az állami költségvetés a mainál számottevően nagyobb terheket vállalhat magára. Ma — közvetlenül vagy közvetve — az állam a művelődési otthonok kiadásainak 60%-át fedezi, a többit saját bevételeikből kell előteremteniük. Ez a feladat a jó feltételek között dolgozó intézmények számára viszonylag könnyen megoldható, de a többségében elavult, alig vonzó intézményeknél valóban csak aligha elfogadható tudati, erkölcsi és néha anyagi kompromisszumok árán érhető el.

Ebből a helyzetből kiutat jelenthet, ha a művelődési otthonok fenntartását közösen vállalják mindazok, akik közösen felelősek az annak vonzáskörében élők művelődéséért, neveléséért. Ma már számos jó példa bizonyítja, hogy a közös felelősség felismerése, a szellemi és anyagi erők egyesítése jelentéke-

nyen fokozhatja az egyébként szétforgácsolt tevékenység hatásfokát.

Az egymásrautaltságot mi sem bizonyítja jobban, mint a szocialistabrigád-mozgalom. A kulturális vállalások hamar formálissá válnak, ha nincs lehetőség az érdeklődést vonzó tartalommal kielégíteni. Ebben segíthet, sőt köteles segíteni a művelődési otthon a maga eszközeivel.

A szocialistabrigád-mozgalom a legfontosabb, de nem kizárólagos területe annak a munkának, amellyel a művelődési otthonok a munkásosztály művelődését kell hogy szolgálják. E téren is még igen sok a feladat. A hálózat fejlesztése sajnos nem vette kellően figyelembe a munkások művelődésének társadalmi-politikai jelentőségét, és éppen a munkás lakótelepeken, különösen az új városrészekben nem fejlődött kellő mértékben a művelődési intézmények száma.

A művelődési otthonok tevékenységének ezek a tárgyi feltételei csak lassan, fokozatosan javulnak. Bár számos jel mutat arra, hogy a tanácsok és a vállalatok jelentős beruházásokkal e javulás gyorsítására törekszenek.

Az erők összefogására azonban nemcsak a beruházások, a fejlesztés területén van szükség. Bár az új koncepció szerint a művelődési otthonokra háruló feladatok terjedelme szűkebb lett, azok még mindig olyan jelentősek, hogy csak a többi művelődési intézménnyel együtt, jó kollektív munkával oldhatók meg. A művelődési otthonoknak együtt kell működniük a legkülönbözőbb művelődési intézményekkel és társadalmi szervezetekkel sikeres munkájuk érdekében, jobbára kihasználva egyúttal a tömegkommunikációs eszközök — elsősorban a televízió — által nyújtott lehetőségeket is. Elsősorban a tanácsok feladata biztosítani az azonos területen dolgozó művelődési intézmények, állami szervek és társadalmi szervezetek tevékenységének koordinálását.

TARTALOM

5 Előszó

7 *I. A párt, a pártszervek, a pártszervezetek irányító munkája*

9 A Központi Bizottság határozatának szellemében

19 A pártépítés néhány időszerű kérdése a Magyar Szocialista Munkáspárt tevékenységében

35 Élcsapat — összetétel — osztályjelleg

42 Kommunista felelősséggel az ideológiai munkában

52 Ösztönösség és tudatosság

64 Politika és szakszerűség a társadalom vezetésében

70 Megjegyzések a párt és a néptömegek kapcsolatának megítéléséről

75 Döntés és állásfoglalás gazdasági kérdésekben

78 A pártszervezetek és a gazdasági feladatok

85 A vállalati és a szövetkezeti pártszervezetek feladatai a középtávú tervezésben

91 A szocialista munkaverseny-mozgalom továbbfejlesztéséről

98 A vállalati üzem- és munkaszervezés korszerűsítése

107 Statisztika a gazdasági célok szolgálatában

112 A párt összetétele és a tagfelvétel

118 A tanácsok pártirányításáról

123 A községi tanácsok pártirányításának gyakorlata

130 Útmutató a pártszerveknek, a pártszervezeteknek és a nőfelelősöknek a Központi Bizottság 1970. februári határozatának megvalósításához

139 A területi pártbizottságok irányító munkája

147 A járási, a községi pártbizottságok és a csúcsvezetőségek munkájának továbbfejlesztése

155 A Somogy megyei Pártbizottság munkastílusának fejlődéséről

164 A járási pártbizottságok és a megyepolitika
172 Napirenden: az alapszervezetek segítése

181 *II. Alapszervezeti pártmunka. Propaganda-, agitációs és kulturális munka*

183 Az alapszervezeti pártmunka fejlesztése
191 A pártvezetőségek feladatai, munkamódszerei
207 A pártmunka tervezése
236 Útmutató a csúcsvezetőségek, az alapszervezetek, az alapszervezeti vezetőségek és titkárok, valamint a pártcsoportok feladat- és hatáskörére
244 A területi pártbizottságok és az alapszervezetek kapcsolata
259 Az alapszervezeti pártmunka
268 Az alapszervezeti pártélet — a beszámoló taggyűlések tükrében
275 A hivatali és intézményi pártszervezetek
287 A községi pártszervezetek
292 A pártcsoportok
299 Magasabb követelmények a tagfelvételi munkában
308 Tömegpolitikai munka a lakóterületen
314 A párttagok világnézeti egységének erősítése
318 Vezetői magatartás — politikai állásfoglalás
326 Kommunista nevelő munka pártszervezeteinkben
333 A pártvizsgálat és a pártfegyelmi vizsgálat
340 Nevelő munka a pártpropagandában
347 A propagandista személyiségéről
352 A propagandisták tájékoztatása a helyi kérdésekről
355 A módszertani foglalkozások tapasztalataiból
362 Vitakörök folyóiratcikkek tanulmányozására
364 A politikai információ a tömegkapcsolatok erősítésének, a munkastílus fejlesztésének eszköze
372 A helyi tájékoztatás továbbfejlesztése
382 A politikai agitáció fejlesztéséért
387 A helyi kiadványok jelentősége
391 Az agitáció új fóruma: a politikai vitakör
397 A kulturális politika és az alapszervezetek
403 A kulturális munka pártirányítása az ipari üzemekben
409 A művelődési otthonok szerepe

29,– Ft